Анатолій Волошин,   Руслана Сушко

БАСКЕТБОЛ УКРАЇНИ

Монографія

Видання друге, перероблене та доповнене

До 110-річчя українського баскетболу

Київ–2019

Рекомендовано до видання Вченою Радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол засідання № 1, від 24 січня 2019 р.)

Рецензенти:

Козіна Ж. Л., доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту та спортивних ігор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Корягін В. М., доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, завідувач кафедри фізичного виховання Національного університету «Львівська політехніка»;
Тимошенко Ю. О., доктор історичних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Анатолій Волошин, Руслана Сушко
Баскетбол України: Монографія. – К.: 2019. – 500 с. з іл.

ISBN 978-617-

Монографія. Аналітичне дослідження про становлення і розвиток баскетболу в Україні від початку згадок про гру до сьогодення. В хронологічній послідовності автори на підставі історичних документів та літературних джерел, що збирали протягом багатьох років, розповідають про шляхи впровадження гри, особливості цього процесу в Україні. Міститься цікава інформація про перші команди, видатні особистості. Особливий інтерес являють матеріали про розвиток баскетболу в регіонах.

Представлені підсумки змагань міжнародного, всесоюзного та українського рівнів з назвами команд-переможниць з прізвищами гравців. Подано відомості про кращі баскетбольні клуби, починаючи від перших довоєнних. Визначено роль українського баскетболу у світі в різні періоди його розвитку, цікаві окремі думки спеціалістів і оцінки авторів.

Розраховано на викладачів фізвиховання шкіл, вузів, коледжів, ДЮСШ, істориків, аналітиків, наукових працівників, спеціалістів, тренерів, суддів, усіх, хто цікавиться історією та розвитком баскетболу в Україні.

Федерація баскетболу України висловлює щиру подяку усім тим, хто допоміг збирати та формувати унікальні історичні матеріали, фотографії, насамперед, Н.Арзяєвій, О.Вергун, Н.Волинець, Н.Жержеруновій, В.Лопушанському, О.Пересєкіній, А.Подковирову, Л.Шабановій, І.Яремку

ISBN 978-617-

ЗМІСТ

Михайло БРОДСЬКИЙ,
Президент Федерації баскетболу
України

ІСТОРІЯ, ЯКОЮ ПИШАЄМОСЯ

Дерево сильне своїм корінням. Саме воно дає вологу та життєві соки стовбуру, молодим гілкам і насичує плоди. Коли ми зриваємо достиглі, рідко замислюємося над тим, наскільки потужним має бути коріння для того, щоб дарувати нам плоди у великій кількості і задовольнити попит. Ми просто не бачимо його. Тільки досвідчений садівник, піклуючись про майбутній врожай, дбає про коріння. Наше коріння – це наша історія, ми так само її не помічаємо, її не відчуєш на дотик, не виміряєш фінансовим успіхом. Забувши про усе, що було до нас, ми не повинні розраховувати на повноцінний успіх у майбутньому. Історія і традиції дають нам наснагу на нові звершення. Тому Федерація баскетболу України підтримала перевидання книги Анатолія Волошина та Руслани Сушко – «Баскетбол України». Вона нині суттєво доповнена.

А ще пишаємося тим, що серед Федерацій ми перші, хто спромігся вибудувати повну історію свого виду спорту за 110 років розвитку.

Історія українського баскетболу багатогранна, звитяжна, цікава і, на жаль, мало відома широкому загалу. Перше видання цього справжнього літопису вітчизняного баскетболу, за яке велика дяка науковцям НУФВС України та Київського Університету ім. Бориса Грінченка, а також рецензентам вузів Дніпропетровська, Львова та Харкова, побачило світ кілька років тому і одразу знайшло свого читача. Швидкість, з якою розійшовся дебютний наклад, свідчить про те, що є величезна прогалина у знаннях про видатних людей українського баскетболу, про їхній внесок у становлення нашої улюбленої гри. Історії, описані у книзі, мають надихати молоде покоління до самовдосконалення, копіткої роботи і разом із тим позбавити їх комплексу меншовартості. Разом із новим поколінням амбітних людей ми прагнемо вихід нашого баскетболу на провідні позиції у Європі. Плоди нашої спільної роботи неодмінно стануть помітними, лишень треба бути вірними своїй справі і пам'ятати про її коріння.

Від авторів

УКРАЇНСЬКОМУ БАСКЕТБОЛУ – 110 РОКІВ

Баскетбол в Україні на усій території з'явився майже одночасно в перші роки XX століття. Під стадіони та спортивні майданчики ще до Першої світової війни виділялися земельні ділянки. Робилося все для того, щоб завдяки цій грі, яка розвиває чи не всі фізичні та морально-вольові якості людини, молодь зростала сильною, здоровою, загартованою, сміливою, мужньою, всебічно розвиненою.

На Заході в умовах демократії Конституційної монархії Австро-Угорщини фізична культура і спорт, або руханка, серед українців розвивалися інтенсивно і масово. Перші офіційні ігри з кошиківки, або кошівки, відбулись вже 1908 року. А до того були видані правила змагань, виховувалися інструктори, виготовлявся інвентар – стійки або палі, корзини, спортивний одяг. За кошти меценатів куплялася земля, впорядковувались майданчики. Про це відомо з давніх досліджень та публікацій І.Боберського, Е.Жарського, М.Германувни, В.Сікорського, та більш пізніх О.Вацеба, Р.Мозоли, О.Ноги, В.Корягіна, І.Яремка, О.Лях-Породька та інших.

До цього часу багато хто в своїх публікаціях історію виникнення баскетболу на іншій території України помилково пов'язував із моряками, що заходили 1901 року до Петербургу, завершенням революційних подій та Першої світової війни, пізніше утворенням Російської радянської федерації. Мовляв, не визріли умови, люду було не до спорту.

Такі дослідники не шанують і не знають історії власного народу, користуються російськими джерелами. В той же час, відомо, що в Одесі вже 1910 року рішенням керівників органів освіти баскетбол був включений до навчальних програм усіх закладів, включаючи гімназії. Про баскетбол не лише знали, а й цінували його роль!

На початку 20-х років жодне з міст тогочасної Федерації не знало й такої масовості. Одного року на першість Південної Пальміри заявилося до 150 колективів. Не встигали обслуговувати спортсменів і перші суддівські колегії Харкова, Києва, Чернігова, Юзовки (Донецька).

Від часу проведення першостей українці не пасли задніх. Десятиліттями із видання у видання кочували результати Першої Всеросійської спартакіади 1928 року. Тоді змагання з баскетболу, за усіма джерелами, виграла команда Москви. Лиш ніхто і ніколи не написав, що до програми Спартакіади була включена і першість Союзу, яку виграла чоловіча збірна України. Жіноча посіла друге місце.

Світові добре відомі талановиті спортсмени України, які уславили себе і свою батьківщину пізніше на міжнародних аренах, відколи стали учасниками міжнародних змагань. Широко знані їхні наставники, клуби, ДЮСШ, звідки вони походять. І нині у нас в усіх регіонах плідно працюють дитячо-юнацькі спортивні школи, створені школи олімпійського резерву, вищої спортивної майстерності, де зайняті талановиті тренери. чимало відмінних організаторів, справжніх знавців своєї справи, які прагнуть, щоб баскетбол став нормою життя, владно увійшов у побут.

Виняткова роль у цьому Федерації баскетболу України. В центрі уваги як спорт вищих досягнень, так і впровадження гри серед дітей і підлітків, студентської молоді, дорослого населення. Постійно вдосконалюється система змагань серед професіональних спортсменів, нормою стали першості, Кубки, матчі серед аматорських команд за галузевою ознакою, територіальним принципом, студентський чемпіонат, вуличний баскетбол, баскетбол на візках, Спеціальна Олімпіада. Нині на усіх етапах Всеукраїнської юнацької ліги щороку бере участь до 500 тисяч юнаків та дівчат з усіх регіонів.

Особлива турбота: спорт вищих досягнень, національні збірні, підвищення майстерності провідних гравців та результатів, виховання резерву, обмін досвідом. Більшість молодіжних команд здебільшого перебувають у вищих дивізіонах своїх вікових груп європейських першостей, часом демонструючи зрілу гру, відмінну технічну та тактичну підготовку, високі морально-вольові якості. Ведеться боротьба і з недоліками, яких стає все менше. Відкритість і щирість обміну думками – норма поведінки усіх членів президії, конференції.

Федерація баскетболу України та її місцеві осередки, кафедри спортивних ігор ВНЗ за роки Незалежності спромоглися видати кілька десятків книжок, розрахованих як на спеціалістів, так і масового читача. Їхні матеріали базуються на працях академіка В.Платонова, професорів В.Матвєєва, Ю.Портних, С.Стонкуса, В.Корягіна, В.Бабушкіна, заслужених тренерів СРСР О.Леонова, В.Шаблінського, О.Алтерга та інших.

Праця «Баскетбол України», матеріали для якої ми збирали протягом десяти років, залучивши науковців, тренерів, спеціалістів, гравців, дає відповіді на багато запитань, що стосуються столітньої історії українського баскетболу. Де не доторкнись – так звані «білі плями», прогалини, невірне прочитання, а за ним і помилки, часом значні. Деякі відверто принижують роль українського баскетболу у світі.

Ми ставили перед собою серйозне завдання – зібрати та упорядкувати в історичному аспекті усе те, що стосується участі українських баскетболістів і команд в міжнародних змаганнях, Кубках і чемпіонатах Європи, світу, СРСР, України, науково обґрунтувати шляхи розвитку гри, дослідити невідомі досі сторінки, проаналізувати причини падінь і злетів. Прагнули, щоб ніхто і ніщо не було забуте. Та перший дотик до теми і наявних архівних матеріалів застеріг: «легкої прогулянки» не буде. В архівах Міністерства спорту, обласних управлінь, університетів, федерацій відсутні цілі пласти з історії. Нам було легше знайти фактаж довоєнної доби і перших повоєнних літ, ніж документацію недавніх 80–90-х або навіть років Незалежності.

Чиновники від спорту, які упродовж десятиріч керували грою, не замислюючись над наслідками, нещадно нищили усі документи, насамперед, протоколи змагань, засідань федерації, різних комісій, накази про присвоєння звань, довідки та звіти про міжнародні зустрічі, стан справ у регіонах, інші цінні для дослідників матеріали. Підсумки кожного окремого чемпіонату України від перших довоєнних до сьогодення шукали по газетних звітах та програмках. Багато допомогли чудова книга Я.В.Захаржевського «Історія одеського баскетболу» та тритомник М.М.Подольського «Спорт в Україні».

Функціонерам від спорту треба зробити докір і в недбалості, безграмотності. Нумерація чемпіонатів України недостовірна. То вона є, то зникає, то поновлюється з першого.

Велику плутанину наробили організатори Спартакіад народів СРСР, в тому числі Спартакіад України. Спочатку дотримувались принципу, що чемпіонати – складова частина Спартакіад, не дивлячись на те, що там брали участь збірні областей, міст Києва і Севастополя. Потім з роками ця примітка зникає.

Джеймс Нейсміт

В рік Спартакіад увага до чемпіонатів України знижувалась. Щоправда, в деякі роки вдавалося провести обидва заходи.

Ми ніякою мірою не звинувачуємо тих, хто з будь-яких причин не відгукнувся на наші настійні прохання підключитись до укладання довідкової частини, бо знаємо, що не скрізь існують дієздатні осередки баскетболу, а якщо вони і є, то не мають людей, які б полюбляли архівні пошуки, дослідження, аналізи, процес написання.

Відомо, що в середині 90-х років знаний фізкультурний організатор довоєнної доби М.В.Хазанович, про якого знайдете розповідь у цій роботі, буквально микався по видавництвах, звертався до керівників тогочасного Міністерства, Федерації баскетболу, шукаючи можливість видати упорядковану ним історію баскетболу в Україні. І скрізь йому було відмовлено. Матеріали дослідника загинули безвісті.

Шкодуємо, що приступили до цієї роботи вже тоді, коли пішли із життя Мир Єгоров, Володимир Шаблінський, Галина Факторова, Марія Козловська, Микола Дядечкін, Ізраїль Зільберберг, Володимир Кустовський, Федір Футерман, Микола Шикер, Костянтин Медведєв, Микола Говорунов, Наполеон Каракашьян, Йосип Віленський, Роман Мозола, Володимир Лелюк, Фелікс Маргуліс, Михайло Фурман, Олександр Леонов, Ярослав Захаржевський та інші корифеї. Вони знали про баскетбол усе, жили ним, любили. Як згадують очевидці, крім баскетболу вони не мали іншого життя. Де поділися їхні архіви? Винні, мабуть, журналісти, науковці, які не знайшли часу, щоб з цими авторитетами попрацювати, систематизувати, відредагувати та видати їхні матеріали.

Ми цікавились: чи спромоглися на подібні видання представники інших видів спорту? Є гарні книги у легкоатлетів. Небайдужі до власного доробку волейболісти. Доторкнулися до своєї історії і гандболісти. Неперевершену досі книгу нарисів про українських «зірок»-борців написав спортивний журналіст Ян Димов.

Олександр Волков у Львові під час презентації книги О. Ноги «Український баскетбол 1908–2008»

Але від нашого видання ці роботи відрізняються суттєво. По-перше, наша книга містить матеріали 110-літньої історії. По-друге, вона багатопланова. Тут і факти, і статистика, і оцінки, і коментарі. Нам вдалося вибудувати усю багатотрудну історію становлення та розвитку баскетболу в регіонах України.

На баскетбольну тематику видається також література у Москві, Тбілісі, Мінську, Вільнюсі, Ризі, Таллінні та інших містах і республіках колишнього Радянського Союзу. Проте і там вона бідна за тематикою. В багатьох знаходимо згадки про тала-

новитих гравців, народжених в Україні. І в цьому немає нічого дивного. Адже наш український баскетбол залишив по собі помітний слід в історії, а окремі гравці вписали в неї яскраві сторінки.

Дуже вдячні тим, хто допомагав у наших пошуках словом і ділом. Насамперед, велика дяка працівникам Федерації баскетболу України, викладачам та науковцям Національного університету фізичного виховання і спорту України, Львівського державного університету фізичного виховання і спорту, вузам Хмельницького, Чернігова, Кропивницького та іншим, Національній імені Стефаника та Державній ім. Драгоманова науково-публічним бібліотекам у Львові, Музею спортивної слави України, керівництву БК «Львівська політехніка», «КПІ», «Хімік», «Сумихімпром» та іншим.

Аналіз зібраного матеріалу дав можливість поділити багату історію українського баскетболу на такі періоди:

– 1891–1914 – період зародження
– 1918–1941 – період становлення
– 1944–1960 – період розвитку і стабілізації
– 1961–1975 – період зростання
– 1976–1990 – період вищих досягнень
– 1991– баскетбол незалежної України.

Думається, що ця книга стане добрим дороговказом для тих, хто по-справжньому закоханий у баскетбол, вивчає історію українського спорту.

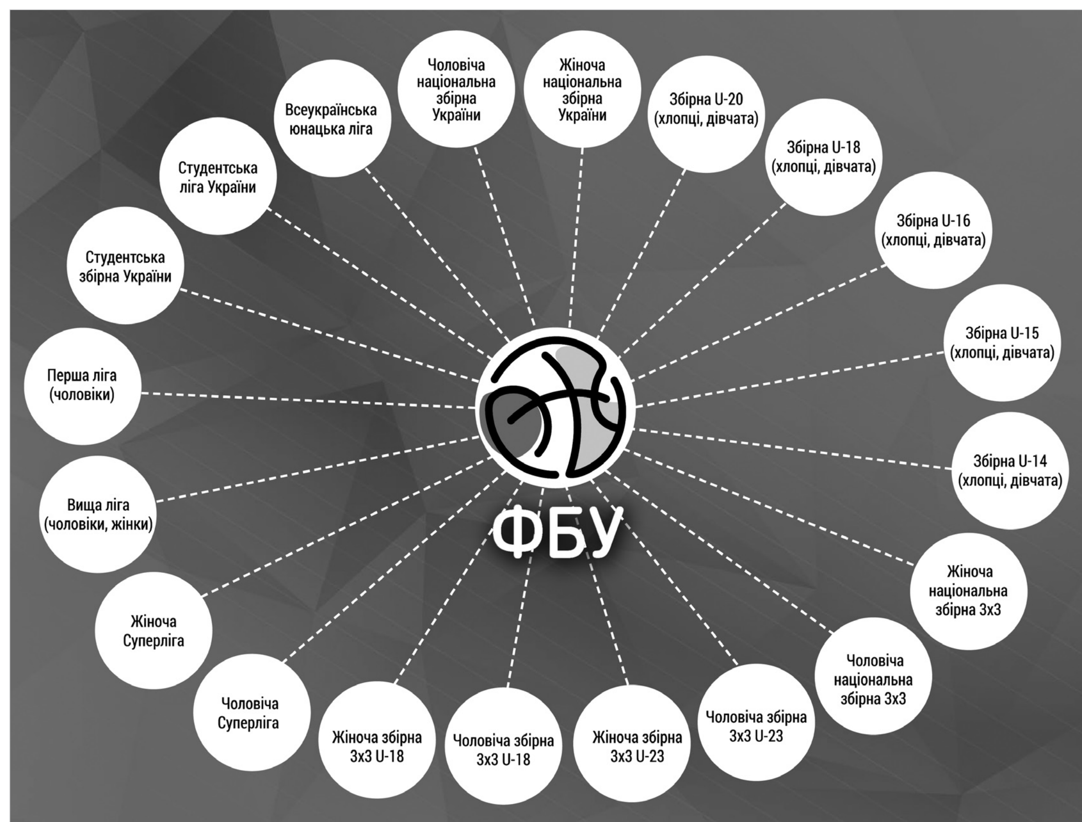

FBU

Розділ перший

ВІХИ 110-РІЧНОГО ШЛЯХУ

Період зародження: перші кроки у світі та в Україні (1891–1918 рр.)

Баскетбол у тому вигляді, за яким ми спостерігаємо з трибун, йшов до глядачів дуже довго. Його шлях був справді звивистий та тернистий. До кінця XIX століття, знаючи про м'яч, гравці, а також спеціалісти та організатори спорту, не могли придумати такої гри, щоб вона стала загальною.

НОВОНАРОДЖЕНОГО НАЗВАЛИ – БАСКЕТБОЛ

Історики і археологи стверджують, що перші згадки про ігри з м’ячем руками відносяться задовго до нашої ери. Збереглося чимало рисунків, скульптур, де зображено людей, які бавляться з м’ячем. Знайдені такі свідчення в стародавньому Єгипті, Північній та Південній Америці, інших частинах світу [15, 23, 24].

Якщо на півночі Африканського континенту м’ячем перекидались переважно дівчата, то у народів півдня Америки грала молодь обох статей. Саме тут і знайдено докази, що свідчать про існування розваги, яка віддалено нагадувала баскетбол.

Ацтеки кріпили на ігровому майданчику до стіни круг чималих розмірів, в який дві команди мали закинути каучуковий м’яч [15].

В Європі, за свідченням істориків, гра з м’ячем була популярна переважно серед дівчат Спарти, аристократок стародавнього Риму, на Півночі Франції, в Нормандії та Бретані, інших місцях [8, 15, 24]. Тож, американці, як винахідники баскетболу, узяли чимало з того, що накопичило людство у попередні віки.

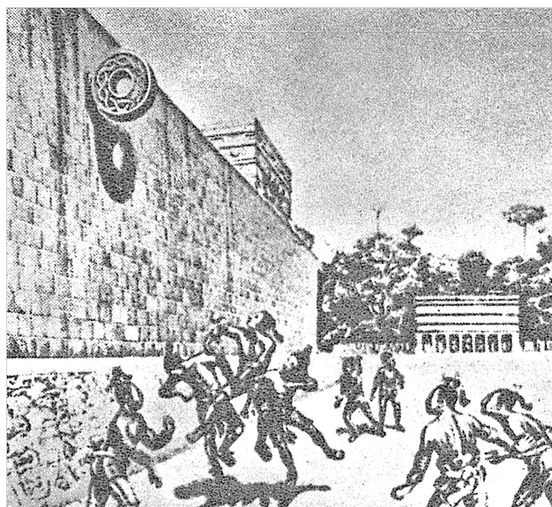

«Пок-та-пок» гра племені інків у Мексиці

Як відомо, баскетбол у тому вигляді, який дійшов до нас, запропонував до вжитку у 1891 році викладач Спрінгфілдського християнського коледжу США Джеймс Нейсміт (1861–1939). Виконуючи доручення Педагогічної ради та завідуючого кафедри фізвиховання Гулика, які були стурбовані одноманітністю занять з фізичного виховання, він запропонував цікаву гру. Дві групи учнів мали змагатися у тому, хто більше разів закине м'яч до кошів з-під персиків, що кріпилися до балконів протилежних стін спортивного залу. У подальшому, як подають літературні джерела, Гулик і Нейсміт однаково активно впроваджували баскетбол. Згодом Гулик обіймав посаду президента НОК Сполучених Штатів Америки [16, 23, 24, 25].

Попервах грали як заманеться, хоча автори у «Книзі правил» чітко сформулювали 13 основних засад гри, яку назвали БАСКЕТБОЛ. Є твердження, що цю назву підказав студент Франк Махон [8, 23, 24, 25, 26].

Ось коротко про основні засади гри від її авторів:

– М'яч можна кидати в будь-який бік однією або двома руками.

– По м'ячу не можна бити кулаком. За це – фол.

– З м'ячем не бігати. Його можна віддавати тільки з тієї точки, де його впіймав. Виняток для того, хто отримав м'яч на бігу.

– М'яч можна тримати тільки руками.

– Не припустиме утримання супротивника. Такі дії караються фолом.

– За три порушення правил – зараховується гол.

– Захисники не повинні торкатися м'яча, який летить.

– Викидає м'яч з ауту той, хто до нього торкнувся останній.

– Судді мають найбільшу владу на майданчику.

– Рефері визначає, хто повинен володіти м'ячем.

– Гра складається з двох таймів по 15 хвилин з перервою 5 хвилин.

– Переможцем вважається той, хто закинув до коша більше м'ячів.

Перші змагання з баскетболу відбулись одразу після винаходження гри. Вона настільки сподобалась і захопила молодь, що грати почали скрізь, де тільки могли прикріпити до балконів корзини, або поставити стовпи на відкритому майданчику.

До гри чи не з перших днів почали вносити корективи. Насамперед, вони стосувались кількості гравців на майданчику, його розмірів, тривалості гри, її характеру. Гра дедалі ставала більш рухливою, динамічною.

У винахідників, в Америці, перші офіційні правила були вироблені лише 1894 року. Проте і вони часто змінювались. Якщо грали у залах, то кількість гравців з одного боку становила не більше п'яти. На стадіонах з трав'яним покриттям на газон часом виходило до 15 спортсменів одної команди.

Розмір майданчиків сягав по довжині від 28 до 43 метрів і по ширині від 14 до 21 метра. Їх поділяли на три сектори – захист, середній і напад. Справжні корзини – кошики з-під персиків без щитів кріпили до стінок або стовпів на висоті 3 метри 05 см від землі [6]. Це правило чи не єдине, яке лишилось від часу появи баскетболу.

Коли м'яч потрапляв до кошику, його виштовхували спеціальними палицями і гра поновлювалась. Лише згодом з кошиків додумались вийняти дно. Ще через деякий час почали застосовувати обручі, до яких прив'язували сітки. У 1895 р. введено штрафні кидки. Ще через рік дозволили вести м'яч.

Так починалася кожна гра

Майданчик для гри поділили на дві половини. Між гравцями розподілили функції. З'явилися штрафний майданчик і правило трьох секунд, обмеження у часі володіння м'ячем тощо [25].

Гра починалась після того, як суддя вдарить м'ячем об землю в центрі майданчика. Попервах м'яч дозволялось тримати у руках не більше п'яти секунд, стоячи на місці. На бігу його треба було негайно віддати. Дріблер не мав права кидати по кошику. Заборонялось повертатись з м'ячем у руках. Час на зупинки не вимикався. Пробіжки розглядались як персональне зауваження. Усі штрафні кидки виконував один гравець. В СРСР це правило було скасоване лише у 1936 році.

Один із перших баскетбольних матчів в США. Вже тоді виділялися довготелесі

Через уповільнену гру кожна з команд набирала, як правило, 10–15 очок. В перших командах грало по дев'ять осіб: по три – нападники, середні та захисники. Але грали 7 х 7, 5 х 5 і т.д. Як завгодно. У випадку, коли грали п'ять на п'ять, на майданчику було два середніх і два нападника, один захисник. Гравцям не дозволялось покидати свої зони.

ПОЯВА БАСКЕТБОЛУ В УКРАЇНІ

На теренах України баскетбол знайшов дуже поживний ґрунт. Факти засвідчують, що ця динамічна і темпераментна гра дуже швидко досягла берегів Європи, міст України, здобула заслужену популярність.

У Львові, який, як і вся Галичина, належав до Австро-Угорщини, ще у середині XIX століття завдяки демократичній конституції створились передумови для бурхливого розвитку національно-культурного життя, в тому числі руханки (фізичної культури) [3, 4, 6, 28, 29].

На відміну від багатьох інших великих міст Європи Львів був заселений представниками різних народів. Тут знайшли притулок і почувалися наче в рідному домі українці, поляки, євреї, вірмени, чехи, німці, угорці, румуни та представники інших народів [3, 4, 28, 29].

Вже 1867 року в столичному Королівському місті Львів, який мав саме такий статус, було утворено товариство «Сокіл», що об'єднувало громадян польської та української національності. Згодом, розколовшись за суто національними ознаками, товариство носило різні назви. Відомі «Сокіл – матір», «Сокіл – батько» та інші. Підтримку вони знаходили не швидко. Причини цього в суспільному, культурному, історичному, економічному розвитку. Українське національне відродження у ті часи тільки починалось [3, 4, 5, 7, 16, 34].

Як зазначає відомий історик спорту Оксана Вацеба, прогресивний сокільський рух поперервах зацікавив обмежене коло осіб, хоча в Галичині окремі гуртки існували з 1900 р. В умовах конституційної монархії Австро-Угорщини опору влади для створення спочатку польського, а потім і українського «Соколу» не існувало. Натомість з боку царської Росії він заборонявся на усіх наддніпрянських теренах. Проіснувавши майже півстоліття, до 1939 року, радянською владою був знищений після возз'єднання українських земель. «Буржуазний» рух спортовців не мав права на існування, бо суперечив комуністичним засадам. Багатьох фізкультурних діячів, як і священників, інших діячів культури, науки, церкви зіслали до Сибіру, ув'язнили, розстріляли.

Піонери впровадження баскетболу в Україні

Іван Боберський

Францішек Капалка

Владислав Святкевич

Едмунд Ценар

11 лютого 2019 року українському спортивно-гімнастичному товариству «Сокіл» виповнилося 125 років. Ця дата яскраво промовляє про те, що фізична культура українців своїм корінням глибоко сягає європейських традицій.

У Тернополі перше українське спортове товариство «Поділля» виникло в 1905 році завдяки проф. Сидорку. 1908 року у Перемишлі засновані клуб «Сян», спортове товариство «Сянова чайка». З 1910 року проводило роботу товариство «Захоронка». 12 вересня 1911 року випускниці Академії утворили спортивне товариство «Україна». Це було перше товариство, яке вжило цю назву. Спорт, як такий, тут не сприймався. Тренування та спортивні змагання вже згодом проводили виключно перші клуби, товариства. Лише руханка, ігри, забави у колі співвітчизників [5, 7, 27, 29, 37, 39].

Трохи пізніше популярністю почали користуватись відбиванка (волейбол), кошиківка (баскетбол), сітківка (теніс), пориванка (гандбол). Практично усі ігрові види спорту розвивались зважаючи на їхню відносну доступність, без контактів з польськими командами. Ці види були неодмінні при проведенні свят Днів українського спортовця, Спортових днів українських середніх шкіл.

Засноване Товариство рухливих ігор і забав поширювало серед населення правила не відомих досі видів спорту. Піонерками в цій корисній справі, як зазначалося на IV зльоті «Сокола» у 1903 році, були жінки.

1905 року завдяки старанням видатного організатора українського спортивного руху професора І.Боберського виникло Академічне спортивне коло з секціями туризму, фехтування, рухливих забав і спортивних ігор. Через рік засновано Товариство рухливих ігор і забав, яке проводило змагання, поширювало серед населення правила не відомих досі видів спорту – гаківки (хокею), пориванки (гандболу), відбиванки (волейболу), кошівки або кошиківки (баскетболу). Досвід діяльності спортових гуртків І.Боберський вивчав у Відні, Празі. У Кракові, наприклад, успішно працював парк Йордана з великим розмаїттям спортивних секцій. Після повернення додому дослідник виступив з ініціативою побудувати стадіон «Український город». Завдяки ентузіастам руханки засади нових спортивних ігор швидко знаходили послідовників. Товариство організовувало навчальні семінари, курси. Знаннями озброювали переважно вчителів шкіл і семінарій, які крім практичної роботи серед молоді займалися пропагандистською діяльністю. Особливо активно залучав молодь до ігор Едмунд Ценар зі Львова.

З огляду на велику популярність, а також, враховуючи вплив рухливих забав і спортивних ігор на розвиток фізичних якостей молоді, влада Львова 1906 року виділила Товариству велику ділянку землі для наступного будівництва спортивних і ігрових майданчиків, гімнастичного містечка, футбольних полів. Кілька гектарів власної ділянки під майданчики для потреб спортсменів надав Митрополит Української греко-католицької церкви Андрій Шептицький. Свою лепту вніс письменник Іван Нечуй-Левицький. Роботи тривали два роки.

Спочатку на появу баскетболу і інших спортивних ігор дивились як на забаву, асоціювали її з іншими рухливими іграми, що мали широкий вжиток серед молоді. Як ми зазначали, у баскетбол переважно грали жінки. Початок

ХХ століття позначений спалахом фемінізму, що, нарешті, торкнувся Східної Європи. Зверхнє ставлення до жінок переслідувалось. Баскетбол для прихильників слабкої статі став своєрідним рятувальним колом [29].

Вже 1908 року перша черга Парку Товариства у Львові з легкоатлетичною доріжкою та кількома ігровими майданчиками за підтримки спонсорів і меценатів була завершена. Повними господарями тут стали члени товариства «Сокіл». Для громадян вхід до Парку був платним. Пільги мали лише школярі та студенти. Керівництво Парку дбало, щоб для учнівської молоді виділялися найкращі періоди доби. Цей рік став вирішальним у розвитку баскетболу. Вивчались правила змагань, розроблялись методичні посібники. Виготовлявся інвентар, зокрема палі з кільцями, проводились перші тренування грачів (гравців – був такий термін) [3, 5, 8, 16, 34].

Офіційні правила гри були привезені активісткою жіночого руху, великою аматоркою баскетболу і інших спортивних ігор, першим, як вважають історики спорту, інструктором фізичного виховання, викладачем кількох гімназій та Жіночого державного семінару Марією Германувною (Герман). Її батько відомий політичний і культурний діяч, радник Міської Думи. З цією метою за відрядженням Товариства вона виїжджала до Англії і провела там більше року, вивчаючи гімнастику, рухливі ігри і забави. Особливо її увагу привернув баскетбол, який в Англії користувався великою популярністю, був чисто спортивним видом розваг. Повернувшись додому, почала активно впроваджувати гру серед учнів гімназій, в перших спортивних клубах.

Концепція фізичного виховання, на думку М.Германувни, повинна базуватись на двох важливих чинниках – гімнастиці та рухливих іграх з м’ячем. Вправи з м’ячем, вважала педагог, корисні дітям від п’яти до чотирнадцяти років. Вона, за словами видатного спортивного діяча Євгена Пясецького, творила спортивні дисципліни, шукала шляхи фізичного вдосконалення людини через спорт. Кілька разів перевидавався написаний нею підручник «Гімнастика в загально освітній школі» [7, 11].

Повернення Марії Германувни співпало у часі з відкриттям у Львові при численному скупченні людей першої черги головного стадіону Товариства Забав Рухових. Він був збудований на кошти держави, бізнесу та численної громади. Деякі історики цей день травня 1908 року вважають датою зародження баскетболу в Україні. Невідомі перші учасники змагань. Мабуть, ними стали вихованки двох львівських дівочих навчальних закладів школи св. Марії Магдалини та гімназії ім. Словацького, де викладала М.Германувна. Для довідки: не дивлячись на

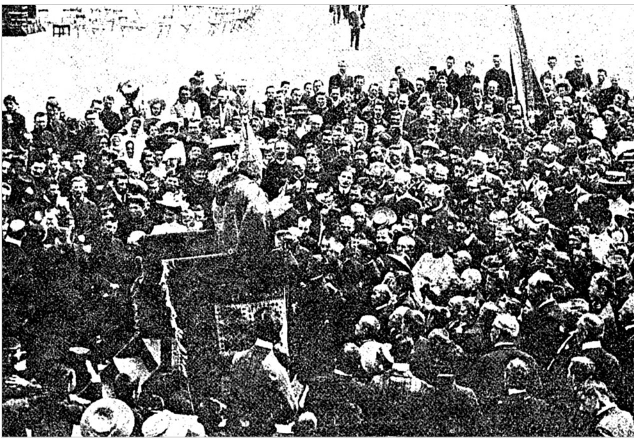

Освячення спортивних майданчиків у Парку товариства рухливих ігор (червень, 1909 рік)

те, що офіційно польської держави, як і України, на той період ще не існувало, проте навчання велося переважно українською та польською мовами.

Є й інша дата – 29 червня 1909 року. Тоді відбувалась ще більша урочистість – відкриття завершеного Парку Товариства. Було багато гостей з двох імперій – Російської та Австро-Угорської. Присутні перші особи міста, серед яких маршалок сейму граф Бадені, намісник Бобринський, президент міста Цюхцінський, ректор Університету професор Марс, ректор Політехніки професор Павловський, архієпископ Більчевський. Виголошені зворушливі промови. В них говорилося про роль фізичної культури у вихованні молодого покоління. Були й звернення до меценатів підтримувати спортивний рух.

Майбутні ініціатори впровадження фізичної культури і спорту, зокрема баскетболу, в Україні – діти І.Я.Франка. Зліва–направо: Тарас, Андрій, Петро, наймениша дочка Анна

Велике захоплення викликали показові ігри в баскетбол. Змагалося шість команд українських та польських жіночих гімназій. Грали на великому трав'яному майданчику футбольним м'ячем. Кільця кріпилися до вбитих у землю паль. Грали три пари команд: «Світ-1» – «Світ-2» – 8:8, «Гражина-1» – «Світезянка-1» – 11:1, «Гражина-2» – «Світезянка-2» – 10:2. Газети писали: «Учасниці демонстрували вправність, швидкість, граціозність, навіть лагідність і чарівність».

Вже через місяць у газетах з'явилось оголошення про набір «грачів та інструкторів на курси навчання нової гри». Через кілька днів сповістили: «Записалося 17 пань і 26 панів». Про надання першої лікарської допомоги розповідав доктор Хойнацький, про значення ігор у фізичному вихованні молоді читав курс доктор Горнік. Доктор Понек вчив гігієні спортивних занять, а відомий організатор спортивно-оздоровчих гуртків Едмунд Ценар викладав курс з організації занять серед учнівської молоді. Відомі пропагандисти фізичної культури і спорту того часу Станіслав Вишневський, Францішек Капалка та інші проводили практичні заняття.

Влада міста запевнила, що і надалі приділятиме увагу загартуванню юнаків та дівчат. Шкільна Краєва рада Львова, яка неабияке значення надавала фізичному вихованню і спорту, сприяла тому, щоб для занять учнів виділявся найкращий час доби [7, 30, 31].

Зазначимо також, що тут також постійно дбали про удосконалення інфраструктури комплексу. Вдосталь було паль, як постійних так і рухливих, кілець,м'ячів [7].

Що ж являла собою баскетбольна амуниція? Найперший предмет – стовп (паля) з прикріпленим до нього кошиком, згодом кільцем. Коли баскетбол дійшов до Львова, кошиків серед інвентарю вже не було. Кільця певних розмірів виготовляли спочатку самотужки, потім це робили спеціальні майстерні. До них прикріплювали плетені корзини без дна. Палі виготовлялись на постійній основі і переносні, які легко вбивалися у землю на потрібну глибину [6].

Баскетбольні м'ячі були подібні до футбольних. Вони коштували дуже дорого – до 16 австрійських корон. Через це з ними була постійна проблема. Вбрання баскетболіста на той час було специфічне. Для жінок обов'язкова довга спідниця, яка скоріше заважала грі, ніж сприяла швидкому пересуванню. Чоловіки мали вдягати спортивні штанці та футболку з рукавами. Широко використовували шарфи, за кольором яких поперваx і вирізняли команди [6, 7].

Історики відзначають особливу роль Львова та його активістів у поширенні гри на інші терени нашої країни та зарубіжжя. Сюди по досвід приїжджали спортсмени з Братислави, Будапешта, Варшави, Праги, Кошице, Кракова, Познані, Лодзі, Станіславова (Івано-Франківськ), Ярослава, Тернополя, Луцька.

1910 року у Львові з'явилась книжка Владислава Святкевича «М'яч у корзині». Автор кілька років до того працював у Чикаго, де поширював сокільську гімнастику. Баскетбол справив на нього дуже велике враження. Захопив-

29 червня 1909 року у Львові відбулися перші показові змагання з баскетболу

шись цією грою, він вивчив усі нюанси, технічні прийоми, схеми розстановки гравців. Полюбивши гру, почав її активно популяризувати на наших західних теренах серед чоловіків і жінок.

Дієва робота розгорнулася після 1910 року. Активну роль у цьому відіграв Євген Пясецький. Вже тоді у Львові нарахували 16 рухомих і стаціонарних кошиків. Тому навчання проводили в залах і на майданчиках. Під час роботи керівником парку Ф. Капалки там було зайнято 15 інструкторів.

Вбрання баскетболістки

Подальший поштовх баскетбол дістав після виходу у світ книжки «Ігри та забави рухові», яку написали полум'яні патріоти спортивних ігор Генрика Чехович (Чеховичувна) та Валеріан Сікорський у 1914 році. Того ж року повстав СГУД – Спортивний Гурток Українських Дівчат. То був перший спортивний клуб української молоді. Серед його секцій найбільш масова – кошиківка (баскетбол). Нею керували Тарас Франко та Дарія Навроцька, на ту пору викладачі приватного Жіночого вчительського семінару, де навчалося 140 жінок з бідних родин [3, 5, 8, 38].

Роздруковані правила змагань і методички швидко стали широко відомі в усіх навчальних закладах міста. Переклад і адаптацію на польську, німецьку та українську мови здійснювали один за одним відомі організатори і популяризатори рухливих і спортивних ігор Владислав Святкевич та Францішек Капалка.

Треба заспокоїти тих, хто шукає у поширенні баскетболу до Першої світової війни в Галичині змагальний слід. Українська громада тогочасної Австро-Угорщини, маючи близько тисячі спортивних осередків переважно з назвами «Сокіл» або «Січ», у поширенні руханки, баскетболу зокрема, перш за все бачила оздоровче спрямування.

Поширенню гри у Галичині неабияк сприяла церква. Спорт підтримували усі конфесії. До Першої світової війни у Львові існувала Асоціація Молодих Християн, яка чи не найпершою сприяла розвитку масових ігор, насамперед баскетболу. Вони будували біля соборів майданчики, надавали інвентар, готували інструкторів [7].

Баскетбол розвивався масово, але виключно на аматорському рівні, організацією зустрічей ніхто не займався. Аж доки не з'явились офіційні спортивні структури, які потурбувались про уніфікацію правил гри.

За прикладом Львова баскетбол швидко поширився на інші міста Галичини. На початку грала переважно шкільна і академічна молодь Дрогобича, Борислава, Коломиї, Тернополя, Станіславова, Стрия.

Перші Запорізькі Ігрища, наймасовіші і найпопулярніші серед українського середовища спортивні розваги з неодмінними баскетболом та футболом, відбулись 1911 року. Відомий вислів тих часів: «Баскетбол – гра захоплююча, як футбол, але менш брутальна».

Баскетбол для жінок став першим командним видом спорту

Фізична культура і спорт впроваджувались і на інших українських теренах. В тій частині, яка перебувала під Російською імперією (Волинь, Полісся, Наддніпрянщина, Слобожанщина), на їхній розвиток впливали політична ситуація, демократизація суспільства, спосіб життя та матеріальний стан населення. У Галичині, як ми знаємо, панувала конституційна монархія Австро-Угорщини. Українці створили тут до тисячі культурно-просвітницьких та відпочинково-оздоровчих осередків, які були мало не в кожному селищі, при церквах. Вони видавали книжки, влаштовували національні свята, вільно пересувалися по Європі. Натомість Велика Україна в цьому відношенні пасла задніх. Під забороною були навіть мова, зібрання. Проте паростки нового також пробивали собі життя. З'являється доволі багато спортивних осередків, з яких вийшли такі особистості, як борці Іван Піддубний, Єрофій Гордієнко, фехтувальник Петро Заковорот, важкоатлети Костянтин Павленко, Федір Гриненко, Федір Корінь та інші. Вони жили ідеєю долучення до олімпійського руху, який охопив світ. З великими труднощами просували ідеї фізичного виховання Олексій Бутовський, Олександр Анохін, Валентин Крамаренко, Євген Гарнич-Гарницький та інші.

Цікаві згадки про баскетбол на інших теренах України, яка перебувала під Російською імперією, знаходимо і в Одесі. За загальним визнанням, гру до міста завезли моряки іноземних суден, які по кілька днів, а то й тижнів простоювали у порту. Першими долучилися до гри студенти університету та учні шкіл. У баскетболі побачили могутній засіб набуття сили і здоров'я, його добре знали і цінували.

Тому не дивно, що вже у січні 1910 року наказом начальника управління навчальних закладів вправи з елементами нашої гри було включено до офіційної програми фізичного виховання шкіл. Влітку 1911 року відбулось перше велике спортивне свято, де населення крім легкої атлетики, гімнастики і тенісу побачило баскетбол. Є публікації, які стверджують, що найвправніше володіли м'ячем дівчата другої гімназії. Це дає підстави вважати, що ця цікава і динамічна гра для них була не нова [9, 11].

На цей час припадають повідомлення про обладнання в Одесі перших спортивних майданчиків. 1912 року на земельній ділянці, що належала Одеській духовній семінарії, було збудовано кілька майданчиків для занять рухливими іграми, в тому числі баскетболом. З’являються вони і в курортній зоні, в районі пляжів Ланжерон, Аркадія, Великого Фонтану, в приватних маєтках заможних людей. Майданчики обладнувались на інших прибережних схилах [9].

На 23 вересня 1913 року було призначене велике спортивне свято середніх навчальних закладів, де участь брали також робітники з виробничих колективів фірм і компаній. Чи не це підказало організаторам змагань з баскетболу саме галузеву систему? Цього разу серед кращих газети поруч з 2-ою гімназією назвали і представниць четвертої [9].

Без сумніву, баскетбол подобався не лише жителям названих міст. Про нього, як засвідчують літературні джерела, знали у Харкові і Катеринославі (Дніпро). Відома й така інформація: в рамках проведення у Києві першої Всеросійської олімпіади, що відбувалась у 1913 році, були організовані показові змагання з баскетболу.

Перша згадка про баскетбол в Росії датована 1901 роком. 1902 року в Петербурзі було видано перший посібник з баскетболу. З 1904 року в цьому місті працював американець Е.Мораллер, який демонстрував вправи. 1905 року гру почав поширювати клуб «Маяк». Посібник «Мяч в корзину» А.Скотака і В.Торопова вийшов друком 1906 року. Перші змагання в товаристві «Маяк» проведено 1908 року. Газети, які видавались тоді у Російській імперії, повідомляли про захоплення новою грою не лише в жіночих навчальних закладах, а й у військових училищах, спортивних клубах [25, 32, 33].

ВИСНОВКИ

Багато старань для розвитку руханки в перші роки XX сторіччя приділили Василь Нагірний, один із засновників «Соколу», Степан Гайдучок, автор багатьох праць з теорії і практики спорту, Петро Франко, син видатного українського поета і політичного діяча І.Я.Франка, Марія Германувна (Герман), Оксана Суховерська та Дана Навроцька, визнані піонерки жіночого спорту, організаторки жіночих баскетбольних дружин та багато інших ентузіастів [5, 7, 27, 29, 37, 39].

Баскетбол на теренах України знайшов, дійсно, дуже поживний грунт і пустив глибокі коріння. Гра сподобалась і широко впроваджувалась. Під майданчики відводились землі, які виділяли як муніципальні органи влади, церкви, так і приватні особи. Розвиток гри з боку держави забезпечували навчальні заклади, програми яких спиралися на якості баскетболу. У парках, на стадіонах діяли громадські об`єднання, спортивні гуртки і товариства, які видавали методичну літературу, проводили семінарські заняття, готували інструкторів, закуповували необхідне обладнання. Керівники і поважні особи бачили в цій грі могутній засіб зміцнення здоров`я, організації корисного дозвілля.

Період становлення: народжений вдруге (1918–1941 рр.)

Перша світова та громадянські війни принесли людству неабиякі потрясіння. Період 1914 – 1923 рр. позначений історичними, можна сказати вікопомними, змінами не лише на мапі світу. Ще б пак. Лише у Європі на шматки розлетілися чотири могутні, здавалося, непорушні імперії. Утворилося близько двадцяти нових незалежних держав. Народи багатьох країн опинилися у вкрай тяжкому становищі. Україна, роздерта між Польщею та Радянським Союзом, зазнала чи не найбільших страждань. У той час, як інші держави діставали самостійність без кровопролиття, на Україну накочувалися небачені біди. Навала іноземних військ з усіх боків, передовсім нової Російської Федерації, та неузгодженість дій борців за незалежність принесли народу непоправиме лихо. Теренами України у пошуку порятунку, спокою та шматка хліба сновигали мільйони знедолених. Вокзали, школи, просвітницькі клуби, бібліотеки, усі великі і малі зали були перетворені на шпиталі, де на підлогах чекали порятунку хворі та голодні громадяни. Важким був період переходу до мирного життя і продуктивної праці. Люду було не до спорту [10, 12, 14].

НОВА ХВИЛЯ

Перші паростки відновленого культурно-мистецького, а разом і спортивного життя, спостерігаємо з початком весни 1921 року. Пішла друга хвиля впровадження в Україні баскетболу.

На той час фізкультурно-спортивний рух наче зачаївся у руїнах. І хоч людству, дійсно, було не до спорту, знаходимо згадки про баскетбол.

У всіх губерніях, повітах, волостях створювались відділи Всевобучу. На Чернігівщині ще 1918 року виникає спортивна організація «Спартак». У травні 1920 року тут провели свято з яскравим спортивним парадом та змаганнями, які носили поки що показовий характер.

1921 року виник Всеукраїнський олімпійський комітет (ВУОК), який об’єднував лише пролетарські самодіяльні гуртки і організації. Його очолював популярний спортсмен Е. Вацек, чех за національністю. Олімпійські комітети виникали при відділах Всевобучу в багатьох містах. 10–18 вересня 1921 року у Харкові відбулись змагання першої Всеукраїнської олімпіади. Вона зібрала лише 150 учасників. Баскетболу, як і багатьох інших видів спорту, в програмі не було. Показані результати набагато нижчі тих, які були на Російській Олімпіаді 1913 року у Києві.

Наступні комплексні змагання вирішили називати на честь легендарного невільника Стародавнього Риму Спартакіадами. Та, яка відбулася 9 серпня 1922 року, проходила без жінок за воєнізованою програмою.

Становлення спорту в ті роки в Україні проходило під знаком гострої класової боротьби. Доходило до абсурду. З непримиримою жорстокістю почав «викривати» реакційну суть спорту комсомол. У Лук’янівській тюрмі Києва

по-звірячому катували і довели до самогубства доктора, викладача фізичного виховання Комерційного училища Олександра Анохіна. Його провина була лише у тому, що він активно свого часу пропагував сокільську гімнастику, а 1913 року разом з Великими Князами працював у Оргкомітеті по проведенню у Києві Першої Всеросійської Олімпіади. Існувало більшовицьке гасло: «Хто не з нами, той проти нас!». Єврейське спортивне товариство «Маккабі» дістало назву «Молот», український «Сокіл» – «Спарта». Право на існування мали лише пролетарські клуби, інші безжально висміювались комсомолом, Пролеткультом та іншими левацькими організаціями і знищувались. Природне прагнення до спортивних висот стало справою лише одинаків. Оголошувалась війна «буржуазному» футболу, який, підкреслимо, був надто популярний серед робітників [24].

Урочисте відкриття I Всеросійської олімпіади в Києві 1913 року. Попереду члени Київського гуртка «Спорт» на чолі з О.Анохіним

Постановою Червоного Спортінтерну від занять у гуртках та секціях відлучили так званий «нетрудовий елемент». В Одесі, наприклад, від роботи із спортсменами усунули одного з перших баскетболістів, талановитого організатора і тренера Володимира Івановича Сиденка тільки за те, що він походив з родини викладачів гімназії, тобто інтелігентів. Це сталося за прямої вказівки представника Червоного Спортінтерну [10]. Була позбавлена права вступати до школи робітничої молоді, а згодом і до робфаку, Галина Закржевська (Факторова), перший заслужений майстер спорту довоєнної доби серед жінок України. Її батько завідував поштовим відділенням на київській Басарабці. Лише втручання дядька, робітника заводу «Арсенал», дало змогу дівчині стати членом нового добровільного спортивного товариства «Динамо». Туди приймали членів родин міліціянтів, прикордонників, робітників і їхніх дітей, партійців, комсомольців. Багато подібних прикладів знаходимо у Харкові, Дніпропетровську, Одесі, інших містах [12].

У свою чергу, не мав симпатії до більшовицького робітничого спорту і Міжнародний олімпійський комітет. Більше того, контакт із спортсменами «комуністичної Росії» заборонив конгрес робітничого Люцернського інтернаціоналу.

Забігаючи наперед, зазначимо, що конфронтація загострилась у червні 1929 року, коли у Харкові проходили засідання V пленуму виконкому Червоного Спортінтерну (ЧСІ). Представники робітничих організацій Австрії, Німеччини, Норвегії, Фінляндії, Чехословаччини, Швеції, РСФРР, а також долучені до

них представники України, Білорусії, інших республік за сценарієм багатьох політичних акцій того часу нагнітали атмосферу активного протистояння усьому прогресивному у спорті, що називалось ганебним словом «буржуазним». Жодним словом ніхто не обмовився про приєднання до олімпійського руху, вступу до міжнародних федерацій з видів спорту.

Ставлення партії та уряду до розвитку спорту підсумував журнал «Физкультура и спорт», № 32 за 1929 рік: «Радянський фізкультурний рух не повинен займатися гонитвою за рекордами, рекордсменством, що заважає розвиткові масової фізкультури. Робітничий спорт – ланка пролетарської класової боротьби!»

РАДЯНСЬКІ ПЕРШОПРОХІДЦІ

На теренах Радянської України, як ми зазначали, приклад у впровадженні баскетболу показував Чернігів, де гра буквально вибухнула. 1921 року тут були організовані дві перші команди «Вікторія» та «Зірка». Є інформація, що 1921 року при Чернігівському військово-спортивному клубі існувала баскетбольна команда, яка цього ж року, а точніше 6 липня, у Міському парку провела показову зустріч. 1922 року місто може похвалитись створенням Баскетбольної ліги. Вона об’єднала шість команд. У перших організованих нею матчах взяло участь три чоловічі і одна жіноча команда «Спартак». Не маючи суперниць, жінки грали з чоловіками. Переможцем вийшла команда «Вікторія». Баскетбол швидко поширювався і вже наступного 1923 року в товаристві «Спартак» нараховувалось вісім чоловічих і три жіночі команди. Зустрічі організовувались мало не щотижня [12].

Саме чернігівцям належить ідея поширення гри на інші губернії республіки, через що багато дослідників вважають саме їх ініціаторами першого офіційного чемпіонату. По-первах на місцях бракувало спеціалістів. За допомогою Всеукраїнського олімпійського комітету організували спілку по поширенню гри. На відміну від дореволюційних часів заняття спортом стали безкоштовними, молодь виявляла велике бажання займатись у секціях. Чоловіки, які скептично дивились на ігри з м’ячем дівчат, поступово захоплювались грою, стали вигравати у них під час двосторонніх ігор.

На другому місті Одеса. Про масовість баскетболу в цьому місті красномовно промовляє такий факт. В грудні 1923 року в газеті «Известия» Одеського губвиконкому з’явилось оголошення про реєстрацію команд, які бажали б взяти участь у першості міста. Було заявлено 12 чоловічих, 3 жіночих і 5 підліткових команд. На нараді представників обрали колегію суддів, до якої увійшли П. Гейцман, О. Богуславник, Д. Сербов, С. Музалевський, Д. Каждан, А. Розанов, В. Фіш. Їхні прізвища варто запам’ятати, бо це перша згадка про суддів у вітчизняному баскетболі. Ігри проводили у двох залах. Відомі і перші чемпіони Одеси. Це чоловіча і жіноча збірні Ленрайону. Бум стався наступного року, коли до участі зголосилося до сотні колективів [9].

Кияни вперше побачили баскетбол на святковому заході Пролетарського яхт-клубу з нагоди відкриття навігації 1922 року.

7 червня – дата офіційного затвердження правил гри. 1923 року у Києві було засновано кілька баскетбольних осередків, переважно на підприємствах,

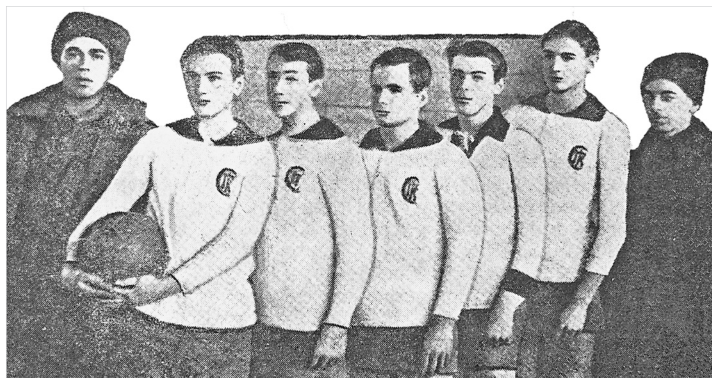

Команда Ленрайону м. Одеси 20-х років XX століття. Від лівої – один з перших спортивних кореспондентів Р.Ленський, гравці П.Батчин, С.Музалевський, О.Васильєв, О.Пастушок, О.Глебов, суддя П.Гейцман.

в організаціях, установах. Спочатку вони носили відомчі назви, пізніше стали відомі як «Рот-фронт», «Іскра», «Медик», «Більшовик», «Металіст», «Спартак», «Наука». Ця остання стала основою майбутнього «Динамо». Офіційних змагань між ними ніхто не проводив, зате знаємо, що окремі колективи зустрічалися між собою. Про це свідчать спогади ветеранів баскетболу Н. Петрової та Г. Факторової, які захоплювались багатьма видами спорту.

Того ж року у Харкові, тогочасній столиці республіки, створили першу міську секцію баскетболу. Майданчик обладнали за футбольними воротами. Одночасно виникли баскетбольні клуби в Новгород-Сіверському, Луганську, Сімферополі, Таганрозі, який тоді належав Україні.

1923 рік став першим мирним і врожайним роком. Баскетбол, як і інші види спорту, швидко знайшов прихильників, став грою багатьох. На ту пору в Одесі, Києві, Чернігові, Новгород-Сіверському, Харкові, Луганську, Полтаві, Кременчуку, Умані вже засновували колективи фізкультури на підприємствах харчової, деревообробної, легкої промисловості.

Взимку 1922–23 рр. у Харкові, в Університеті ім. Артема, заявила про себе перша у місті секція баскетболу. Згодом подібні виникли і в клубах «Червоний залізничник», «Металіст», ім. Л. Балабанова та інших [41].

Для поліпшення керівництва спортом в республіці, координації зусиль у впровадженні фізичної культури в побут населення та контролю за цією діяльністю було створено Вищу раду фізичної культури України (ВРФК), яка запрацювала з 1924 року у Харкові [24].

ПЕРШИЙ ОФІЦІЙНИЙ

За початок чемпіонатів України дехто вважає 1923 рік, коли у Харкові проводили перше свято фізкультурника. В програмі були змагання з баскетболу [10].

Є й інша дата першого чемпіонату України – 1924 рік, але й вона не вірна. В серпні у Харкові, дійсно, була проведена друга Всеукраїнська спартакіада, до програми якої також був включений баскетбол. Участь брало чотири команди з Чернігова, Харкова, Одеси та Києва. Але офіційними ті змагання вважати не можна: не існувало правил змагань, суддівської колегії, чітких параметрів майданчика.

Всеукраїнський спортивно-технічний комітет правила змагань затвердив лише 1925 року. Корзини з металевих кілець діаметром 38 см, що були опле-

тені сітками з мотузок, кріпили до щитів розміром 180 х 120 см. Їх виносили на 60 см вглиб майданчика. Грали так само футбольними м’ячами [10].

Цікаво дізнатися про амплуа гравців того часу. В командах були передній захисник, задній захисник, лівий – правий захисники, лівий – правий нападаючі, центральний нападаючий, підкорзинник або підсіточник. Кожний баскетболіст мав відповідний номер – від першого до п’ятого. Лівий захисник – № 1, правий – № 2, центровий – № 3, лівий нападник – № 4, правий нападник – № 5. Примітивні були і тактичні схеми. Найвищий розташовувався позаду. Нападаючим допомагав передній захисник. Уся надія покладалась на центрального нападаючого, якому допомагали підкорзинник і другий нападаючий.

Але вже у ті роки були такі гравці, які вміли застосовувати дриблінг під ногою, кидати з-за спини, здійснювали рикошетну передачу м’яча об підлогу. Негативними рисами баскетболу вважались повільний темп, довга розпасовка м’яча, невміння влучати у кошик з-під щита [10].

Датою першого чемпіонату України, на нашу думку, слід вважати 1927 рік. Саме тоді в Одесі, яка правила за приклад у впровадженні баскетболу, проводили перші Всеукраїнські ігри. В них взяло участь шість чоловічих і дві жіночі команди. Проте є джерела, які називають ці змагання «спробою вперше розіграти чемпіонат УРСР з баскетболу» [10, 26].

Стаючи на ноги, баскетбол швидко вдосконалювався, ставав більш динамічним, видовищним. В Україні відповідальність за його розвиток на громадських засадах узяли на себе об’єднані секції в містах та областях, на державному – утворена при уряді республіки Всеукраїнська Вища рада фізичної культури (ВВРФК). Саме вони і були ініціаторами проведення перших офіційних змагань [12].

Як згадував метр українського баскетболу Володимир Олексійович Шаблінський, 1928 року, в рік закінчення семирічки, його взяли до команди «Желдор», первинної організації товариства «Локомотив». Секцію з баскетболу почали створювати у поквапі, коли дізнались про приїзд до міста команди «Дондор» з Маріуполя. Про гостей знали тільки те, що вони баскетболом займаються не перший рік, добре опанували секрети цієї гри, брали участь навіть у республіканських змаганнях. У складі маріупольців грала різнобічна спортсменка переможниця багатьох всесоюзних змагань Ірина Бугримова, майбутня приборкувачка левів. Для тих, хто цікавиться історією розвитку баскетболу на Дніпропетровщині, назвемо прізвища перших гравців міста: В. Кривуля, М. Махновський, П. Череватський, О. Панкратьєв, В. Шаблінський.

Ірина Бугримова

Як не дивно, за допомогою рідних стін цю гру дніпропетровці виграли. Хлопці ходили по місту героями. Були ще зустрічі з командами Києва, Одеси, Харкова. Їх називали універсалами, бо залюбки грали також в футбол, гандбол, волейбол, хокей, ганялися на

човнах, займалися плаванням, легкою атлетикою. Таке завзяття характерне для молоді тої доби [44, 45].

Вже 1928 року у Києві, Харкові, Дніпропетровську кількість команд у першості міст сягала до 30, в Одесі – набагато більше. Через це тут мали великий клопіт з проведенням змагань, укладанням календаря. Не вистачало залів. Змагалися від сьомої ранку до часу ночі. Через це баскетбол став літнім видом спорту. По місяцях планували чемпіонати міста. Окремо розводили школярів, студентів вузів і технікумів, представників виробничих колективів, службовців тощо [10].

Ось, що писав про ті роки старійшина одеського баскетболу Ярослав Захаржевський: «Вже о шостій ранку до чергових в спортзалах прибігали школярі і просилися покидати м'яч. У тьоті Мілі, в залі деревообробників, була такса: наносити дров і вугілля для двох великих грубок. Вже потім босоніж (тапочки були далеко не в кожного) дозволялось покидати і пограти на одне кільце. Іншими були такси в дяді Васі в залі Ленрайону, дяді Сави в університеті, дяді Пави в «Буревіснику» [10].

Після дворічної перерви були відроджені Всеукраїнські спартакіади, які проводили як багато етапні змагання. Основне їхнє завдання – підготовка до І Всесоюзної спартакіади. Усіх кандидатів до збірних команд з видів спорту узяли під постійну опіку ВРФК. Щоб не виникало проблем із забезпеченням, чи не кожен вид спорту опікали області, що показали найкращі результати. Так, збірною України з баскетболу стали вважати команду Одеси.

Значним поштовхом до розвитку видів спорту в СРСР, в тому числі баскетболу, стала Перша Всесоюзна Спартакіада, фінали якої проводились у серпні 1928 року у Москві. В пику Олімпійським іграм, у яких радянські спортсмени участі не брали, були запрошені представники 17 робітничих союзів інших держав. Цим змаганням в країні, ізольованій від світу, надавалося велике значення, тому були проведені широко, гучно, з особливим пафосом. Присв'ячувалась Спартакіада прийняттю першого П'ятирічного плану та 10-им роковинам організації фізкультурного руху в країні. Перед цим Й. Сталін висунув гасло посилювати класову боротьбу на усіх фронтах. У Москві вперше при напливі лідерів світового комуністичного руху відбувався Шостий Конгрес Комінтерну.

Змагання Спартакіади з 21 виду спорту, крім вітрильного спорту, та веслування, відбувались на щойно зведеному в Петрівському парку стадіону «Динамо», розрахованому на 20 тис. глядачів. В Спартакіаді взяло участь сім тисяч учасників, з яких 400 представляли Україну, 612 – іноземців, яких розселили в урядових установах. Свої спортсмени оселились у Чернишевських казармах на околиці Москви.

12 серпня на Красній площі відбувся парад фізкультурників, яскраве на той час видовище, в якому взяло участь 20 тисяч спортсменів. Змагання почались і закінчились неорганізовано. Плутанину викликав факт проведення одночасно в кількох видах спорту двох змагань – першості СРСР та, власне, Спартакіади. Не було відомо, коли закінчуються одні змагання, а починаються другі. В баскетболі, наприклад, на початку домовились, що чоловічі і жіночі команди гратимуть з тими самими республіками. Проте вже у перший день українкам-жінкам призначили в суперниці ... збірну Сибіру, яка висту-

Парад І Всесоюзної спартакіади 1928 р.

пала на першості РРФСР. Здивовані і не зібрані українки більше стояли, ніж грали. В результаті поразка – 5:7. Чоловіки, очікуючи на сибіряків, побачили напроти себе дивну команду військових. Поки з'ясовували, хто то такі, час зустрічі закінчився. Виявилось, що програли Туркменістану з рахунком – 14:18. Два подані протести суддівська колегія задовольнила. Ці зустрічі визнали товариськими.

Наступного дня в баскетболі визначили новий принцип. Змагання, згідно з положенням, поділили на три частини: першість РРФСР, третю першість СРСР і власне Спартакіаду. Для економії часу і коштів змагалися за олімпійською системою: програв – вилітаєш. Кращі команди з двох першостей грали стикову зустріч за право називатись переможцем Спартакіади. Першість СРСР у чоловіків і жінок на цей раз розіграли Закавказька Федеративна Республіка, Білорусія, Франція, Україна, Узбекистан та Туркменія. За рішенням Всеукраїнської ради фізкультури, Україну представляли чоловіча і жіноча збірні Одеси, найсильніші на той час у республіці. Першість РРФСР склали Москва, Ленінград, Північний Кавказ, Крим, Волзький район, Урал, Центральний промисловий район, Сибір, Північний район, Центральний землеробний район та Далекий Схід.

В перший день 15 серпня українці обіграли команди Закавказзя: 23:5 (жінки) та 17:12 (чоловіки). Другого дня суперниками стали спортсмени Білорусії, які перемогли робітничі команди Франції. Наші чоловіки виявились сильніше – 23:12 і були проголошені переможцями третьої першості СРСР. Як писали газети того часу, «Агресивно грав у нападі М. Баранов, влучно кидав Е. Воскобойников, надійно захищався А. Внуков». Додамо прізвища трьох інших членів команди – М. Соколов, О. Суворов, С. Музалевський.

У фінальній грі за звання переможців Спартакіади українці поступилися збірній Москві (чемпіону РРФСР) з рахунком 24:12. Дівчата, які були другі у першості СРСР за білорусками, виявились у комплексному заліку на третій позиції, спортсменки БРСР у стиковій зустрічі поступились збірній Ленінграду. Дипломи Спартакіади третього ступеня отримали Г. Іваницька, Є. Карпенко, Т. Архутич, Ю. Ачканова, Є. Тихоненко, К. Малюк. Тренером обох колективів був Семен Олексійович Музалевський, який почав грати ще у 1923 році. Пізніше він очолював баскетбольну секцію області, але безпідставно був звинувачений, звільнений від роботи. Коли підозри зняли, викладав у Технікумі фізкультури і Педагогічному інституті.

Досі, як переконують нас Я. Захаржевський у «Історії одеського баскетболу» та автор укладач збірника «Сто лет российского баскетбола» В. Квасков, в офіційних довідниках з одного в інший переходила помилка: переможцями третього чемпіонату СРСР 1928 року називали тих, хто виграв фінальні ігри Першої Всесоюзної Спартакіади [10, 46].

Україну на всесоюзних змаганнях представляли збірні команди Одеси. На фото 1935 р. (зліва–направо) перший ряд: Л.Бутенко, Е.Плотникова, тренер П.М.Коновалов, Е.Карпенко, Г.Сергеєва. Другий ряд: С.Шпитальний, М.Шикер, К.Клейман, О.Глебов, К.Малюк, А.Внуков, Л.Черкашина, Ф.Футерман, О.Пастушок

Непорозуміння трапилось і у футболі, до якого була прикута чи не найбільша увага уболівальників. У турнірі брали участь 23 збірні команди Москви, Ленінграду, усіх союзних республік, а також Австрії, Великої Британії, Німеччини, Уругваю, Фінляндії та Швейцарії. Підігрівали інтерес представники Південної Америки, яких досі у Москві не бачили. А ще тому, що уругвайці двічі поспіль перемагали у футбольних турнірах восьмих та дев'ятих Олімпійських ігор.

Ще повідомлялось, що гравці цієї країни прибули до СРСР за чотири дні до початку офіційних змагань, щоб акліматизуватись. Спаринг-партнерами обрали збірну України. Ігри відбувались у Харкові на стадіоні «Металіст». У першій гості завдали поразки українцям – 2:1. Зате у другій несподівано програли оновленій команді з великим рахунком – 6:0.

Українці та уругвайці зустрілися у півфіналі спартакіадного турніру. Південноамериканці «лягли» з ганебним рахунком – 7:1. Україна, у свою чергу, поступилася збірній Москви та посіла друге місце. Скільки навколо цього було галасу в радянських газетах! Усі як одна писали, що звичайні робітничі команди молодої Країни Рад перемогли дворазових олімпійських чемпіонів.

Через два дні у світовій пресі з'явилися спростування, де повідомлялося, що футболісти, які представляли Уругвай на Спартакіаді у Москві, не мали

ніякого відношення до олімпійців. То були члени Робітничого спортивного союзу Уругваю, які працювали на різних підприємствах Європи. Невідомо тільки, хто їх організував і привіз до Москви. Цього повідомлення наші ЗМІ не вмістили. В радянській пресі цей брех про олімпійців Уругваю не був спростований досить тривалий час.

Датою народження секцій баскетболу в товаристві «Динамо» в офіційних довідниках вважають 1929 рік. І це в той час, коли фізкультурно-спортивний рух по всій країні почав спадати. На довгі п'ять років у проведенні республіканських і всесоюзних змагань запанувала тиша, викликана економічними труднощами, новим спалахом інфекційних захворювань, стражданнями, нечуваним за масштабами голодомором, які непоправно похитнули авторитет радянської влади. Майже припинили проведення масових змагань. У Москві скасували чергову Всесвітню Спартакіаду, покликану рішенням Комінтерну замінити Олімпійські ігри, де ... «серед буржуїв не було місця вихідцям із пролетарського середовища».

Проте є інформація, що у Києві влітку 1930 року на Червоному стадіоні відбувалися змагання між членами профспілок будівельників, водників, текстильників.

У червні 1931 року у Харкові, на щойно збудованому стадіоні «Динамо», урочисто відзначали п'ятиріччя всесоюзного товариства. З цієї нагоди відбулось велике спортивне свято. Навколо центрального ядра були збудовані дерев'яні трибуни на 15 тис. глядачів. На площі 18 гектарів розташувались майданчики, в тому числі два баскетбольні.

Та вони попервах мало служили населенню. Специфіка цього вузько відомчого товариства вимагала від своїх членів постійно «бути готовими», через що надто воєнізувало щоденну фізкультурно-оздоровчу роботу. Проте відомо, що в баскетбол тут грали учні, члени сімей та співробітники ГПУ.

Баскетбол здобував авторитет поступово

Через два роки, у червні 1933 року, спортивна база товариства «Динамо» поповнилася ще одним стадіоном – київським. Його спорудження розпочалось ще у середині 20-х років на дніпровських схилах, на місці колишніх теплиць Маріїнського Палацу та Парку розваг, одразу після оголошення про створення у Москві спортивного товариства.

Київський стадіон «Динамо», розрахований на 15 тисяч глядачів, до початку Другої світової війни був чи не єдиною сучасною, з огляду на той час, спортивною базою міста. Футбольне поле та ігрові майданчики виникли тут першими. Два баскетбольні займали місце нижче

всіх, ближче до центрального входу, тенісні корти тулилися біля футбольної арени. Згодом з'явилися зали для гімнастів, борців, важкоатлетів. Водна станція товариства на Трухановому острові приваблювала плавальними доріжками, швидкими човнами, вітрильниками.

До 1930 року в баскетбол грали на футбольному полі

«Динамо» приймає до своїх лав працівників інших галузей, студентів. А коли «буревісник революції» письменник Максим Горький сказав, що «Динамо» – це сила в русі», приток молоді в секції збільшився удвічі. Носити на майці чи футболці емблему з літерою «Д» було почесно. Щоб не казали про воєнізовану роль «Динамо», в республіці воно відіграло видатну роль у поширенні спорту, зокрема баскетболу.

У ЄВРОПІ ТА СВІТІ

Той, хто думає, що із впровадженням баскетболу ми спізнилися у порівняні із Росією або Заходом, той глибоко помиляється. Північний сусід розпочав проводити змагання з баскетболу лише 1923 року після утворення Вищої ради фізкультури при ВЦВК РРФСР [33, 42].

У сусідній Польщі вперше з баскетболом познайомились у Кракові, де на початку нового віку в Парку Йордана був збудований перший майданчик. І лише за президентства Ю.Пілсудського, в країні, яка швидко інтегрувалася до Європи і не знала голоду, 1928 року була заснована Спілка спортивних ігор, до якої увійшли волейбол, гандбол і баскетбол. Перший чемпіонат Польщі з баскетболу відбувся того ж таки року. Розвиток спортивних ігор, в т. ч. баскетболу, серед українців спрямовувався у русло масовості. Рівень тактико-технічної майстерності був невисокий. Не було тренерів, контакт з провідними командами Польщі обмежений. Заняття носили аматорський характер.

У післявоєнні роки за прикладом Львова баскетбол швидко поширився на інші міста Галичини. На початку в баскетбол грала переважно шкільна і академічна молодь Дрогобича, Борислава, Коломиї, Тернополя, Станіслава, Стрия.

Активіст української діаспори Едвард Жарський (Маямі, Америка) у листі до О. Вацеби писав: «Львів усе був в авангарді! Так було і в часи творення жіночих спортивних клубів. Учительки руханки-гімнастики Оксана Суховерська та Дарія Навроцька (учениці проф. І. Боберського) направляли учениць гімназій створити жіночі спортивні клуби. Перші такі клуби були при гімназії сс. Василіянок та в учительській семінарії «Рідна школа». Кошти виділялись з кишень Митрополита Шептицького та інших благочинних громадян. Перші

жіночі клуби у Львові дістали назву «Стріла», «Спортовий гурток українських дівчат». Потім повстали секції при СТ «Україна», «Пласті». Вони вправляли легку атлетику, робили перші кроки в жіночій кошівці, відбиванці. Футбол не чіпали, бо вважалось, що добре вихованим пані не годилося копати м'яч».

Після 1935 року польська адміністрація заборонила діяльність Українського Спортивного Союзу, більшість клубів перестали існувати, грали в системі польських структур. Кращими українськими командами вважалися «Україна», «Плай», УССК. Керівниками тут були Станіслав Бойцун та Іван Білик, які однаково добре грали в усі відомі на той час спортивні ігри, їх по-праву можна вважати першими тренерами.

Після успіху польської збірної на перших чемпіонатах Європи та Олімпійських іграх у Берліні 1936 року тут спостерігаємо справжній бум баскетболу. Це відбилося і на діяльності українських гуртків, які почали брати участь в офіційних чемпіонатах країни. До збірної для участі в чемпіонатах Європи все більше потрапляють гравці львівських команд [51].

Так само і в Угорщині, Австрії, Чехословаччині, Румунії, Болгарії за незначним винятком. Щоправда, наші сусіди, як незалежні країни, мали можливість раніше набиратись досвіду, брати участь у перших міжнародних зустрічах, чемпіонатах світу і Європи, інших турнірах [31].

Не відставала у впровадженні баскетболу серед учнівської молоді і Буковина, яка від 1920 року належала Румунії. Закладені основи фізичного виховання збереглися у гімназіях та Університеті. Є поодинокі згадки про змагання студентів, роботу перших спортивних клубів, які поки що не мали спортивної бази, тренерів.

Утворення 11 жовтня 1938 року на Закарпатті автономної республіки Карпатська Січ давало шанси на створення національного олімпійського комітету в цій першій українській державі, яка проіснувала кілька місяців. Усі українці, які мешкали на західних землях бажали бачити свою команду на Олімпійських іграх 1940 року. Були такі, що поквапились переїхати до Хуста, щоб тут налагодити повнокровне спортивне життя. Але перешкодила війна.

В США Національна баскетбольна ліга з'явилася 1898 року. Проте інтенсивний розвиток гри почався тільки у 20-ті роки. 1922 роком позначені перші матчі баскетбольних клубів, які збирали 20-тисячну аудиторію. 1923 року засновано Американську баскетбольну лігу, яка також проводила змагання серед студентів університетів і коледжів [25, 26].

Гравчині перших команд

В 1932 році у ситій Європі було створено Всесвітню федерацію любительського баскетболу, яка затвердила перші міжнародні правила змагань.

Але Радянський Союз не визнавав ні федерацію, ні її рішення. Єдине, що було зроблено – включили баскетбол до нормативів комплексу «Готовий до праці та оборони» (ГПО) 2 ступеня, що мало неабияке значення для розвитку виду. У ті роки кожний юнак та дівчина мріяли про цей знак спортивної гордості [13, 25]. Значківці ГПО були готові до звершення будь-яких героїчних вчинків, про них писали газети, поети складали полум'яні вірші. Наприклад, Самуїл Маршак написав широковідомі рядки про юнака, який врятував малолітню дівчинку: «Знак ГТО на груди у него, больше не знают о нем ничего».

ВПЕВНЕНА ХОДА

Дійсно, комплекс ГПО відіграв велике значення для поширення в країні баскетболу. Спочатку він був вогнищем конфронтації, чисто воєнізований і підпорядкований єдиній меті – «готуватися до захисту та оборони СРСР», пропагував ідеї ворожості до країн іншого світу. Проте серед тих, хто виборював право носити значок, були такі, яких приваблював чисто спортивний бік справи. Недаремно баскетбол серед інших популярних видів спорту був включений до нормативів.

Голодомор 1932–1933-го років перервав і загальмував увесь культурно-мистецький та спортивний рух.

Поволі, починаючи з 1934 року, баскетбол в Україні відроджується, набуває ще більшого розвитку. Усі змагання починались, як водиться, яскравими парадами, маршем фізкультурників перед керівниками партії та уряду. Паростки нового пробивалися поступово. Об'єднані секції розглядали стан справ із впровадження виду. Вони призначали та скасовували ігри, розглядали спільні проблеми, домовлялися за оренду спортивних залів та майданчиків, проводили семінари для тренерів та суддів.

Тренерів, як таких, ще не було, хоча запрацювали єдиний на Україну Інститут фізкультури у Харкові та два технікуми у Києві та Дніпропетровську. Усі технічні та тактичні знахідки – плід творчих шукань самих гравців [9].

На той час тон в українському баскетболі задавали команди Одеси, Харкова і Києва. Проте поступались колективам Москви, Ленінграду і Тбілісі, найсильніших в СРСР на ту пору [33].

Які тільки змагання не проводили тоді баскетболісти. Не рахуючи офіційних чемпіонатів та Кубків СРСР, України, ВЦРПС (профспілок), матчів міст і республік, свої республіканські та всесоюзні першості з врученням призів і дипломів проводили харчовики, взуттьовики, будівельники, працівники споживчої кооперації, деревообробники, водники, залізничники, кондитери, військові, студенти споріднених вузів і технікумів, автомобілісти, змагалися навіть водії таксі і двірники. Кубок Всесоюзної центральної ради профспілок дорівнював чемпіонату країни [9, 11, 33].

Поступово почала забуватись настанова комуністичного Спортінтерну про відлучення від спорту нетрудового елементу. Згадуючи прізвища перших провідних вітчизняних спортсменів, не забуваймо, що усі вони були від плуга або верстата, а може служили в армії або підрозділах НКВС. Можна тільки здогадуватись, скільки ми втратили у спорті, дотримуючись настанов керівної комуністичної партії і її ідеології.

Парад значківців ГПО

Вже тоді існував стрітбол. Під час параду грали на Красній площі

Перші дитячі секції баскетболу з'являються майже одночасно у Києві і Харкові, цією справою впритул зайнялись новостворені Палаци піонерів і школярів. З'явилося гасло «Баскетбол – дітям». В 1935 році в Україні вперше в Радянському Союзі започатковані змагання серед юнаків і підлітків. Першими чемпіонами СРСР стали школярі – юнаки Одеси і дівчата Києва. Збірні юнацькі команди республіки підключаються до чемпіонатів серед дорослих.

Статистики того року нарахували в Україні 15 тисяч баскетболістів. Не впізнано зріс і клас гри. На першості України реєструється до 40 команд. Найбільш гостра боротьба на республіканських першостях точилася між харків'янами, киянами і одеситами. Частіше перемагали чоловіки з Одеси і жінки з Києва. На союзному кращими визнавали одеситів, яким і доручали представляти Україну на чемпіонатах СРСР [9].

З 1937 року проводять першість України серед добровільних спортивних товариств, паралельно проходять галузеві спартакіади профспілок, навчальних закладів [9, 33].

Жити за старими правилами стало неможливим. Досвідчені гравці вимагали змін у правилах гри, переходу на нові рейки, приєднання до Всесвітньої федерації.

Точиться полеміка про шляхи вдосконалення гри. В українських ЗМІ 1937 року з`являються статті тренера-інструктора Київського Палацу піонерів, судді республіканської категорії відомого нам Макса Хазановича про правила гри в баскетбол в СРСР і за кордоном [42, 43].

Автор на підставі аналізу правил стверджував, що в країні, яка успішно будує комуністичне суспільство, баскетбол менш цікавий, не такий швидкий і динамічний, ніж в одній з країн Антанти – Франції. Від арешту його врятувало хіба тільки те, що на той час в пресі ширилась критика на адресу консервативних чиновників Всесоюзної ради фізичного виховання і спорту, які не бажали вносити зміни у правила гри, не бачили в цьому нічого позитивного.

Про Макса Хазановича казали, що він «тримав» у своїх руках весь дитячо-юнацький баскетбол у Києві. За його прикладом працювали Палаци піонерів у Харкові, Кременчуці, Дніпропетровську, Одесі, інших містах. Він без втоми поширював на усі території правила змагань, писав методичні посібники,

брошури, виносив на обговорення громадськості найболючіші проблеми розвитку баскетболу [11, 12, 43, 44, 45].

Справедлива критика ентузіастів баскетболу на недосконалість правил гри була почута лише через кілька років.

Макс Володимирович Хазанович

І як ще раз не процитувати Макса Хазановича, який 1937 року у газеті «ГТО» (передвісник «Спортивної газети») піклувався про поширення баскетболу на всю Україну. Він гнівно обурювався: «Є міста, де баскетбол не займає належне місце у вихованні підростаючого покоління. В першу чергу це Сталіно (Донецьк), Полтава, Миколаїв, Житомир. Великий недолік у тому, що слабо ведеться робота у виробничих колективах. Цією грою серйозно не займається народна освіта. В першості республіки брало участь лише 150 шкіл. Викладачі фізвиховання не знають баскетболу. Немає пристосованих залів. Погані справи із спортінвентарем. Немає уваги з боку лікарів. Жіночі команди можна порахувати на пальцях. Баскетбол повинен стати найбільш масовим видом спорту» [9].

27 червня 1934 року вийшла у світ постанова ЦВК СРСР про встановлення найвищого спортивного звання «заслужений майстер спорту», а 1935 року затверджена Єдина Всесоюзна класифікація. Ще через два роки розроблені нормативні вимоги з 10 видів спорту, в тому числі із спортивних ігор. Для спортивної еліти встановлювались звання «майстер спорту» [11].

Серед 16 перших баскетболістів майстрів спорту поруч із москвичами, ленінградцями і тіфлісцями була і трійця одеситів. Почесні значки отримали Семен Шпитальний, Федір Футерман і Олександр Глебов. Їхня команда ЛДО, простіше «Лісодеревообробка», перша в Україні і одна з дев'яти в Союзі, стала називатись командою майстрів. Це засвідчила постанова Всесоюзного комітету по фізичній культурі і спорту від грудня 1938 року. Перед самою війною одесити Федір Футерман і Олександр Глебов, а також київська динамівка Галина Факторова за особливі заслуги у поширенні баскетболу стали першими в Україні «заслуженими майстрами спорту». Проте значки з повторною публікацією наказів були видані після війни [9, 11, 12, 13].

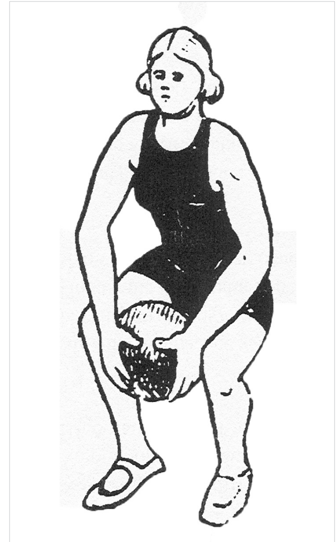

Так у 30-і роки вчили виконувати штрафні кидки

Самобутня одеська команда об'єднання «Лісодеревообробка» залишила по собі яскравий слід в українському баскетболі. Середній зріст гравців сягав 184 см. Вони були одним цілим монолітним колективом, досягли високої зіграності, взаєморозуміння. Задній захисник Л.Пілін пильно контролював свій щит, не лякався силової боротьби, вмів давати точні

Перші майстри спорту СРСР

Олександр Глебов

Федір Футерман
(Одеса, «Лісодеревообробка»)

Семен Шпитальний

паси через весь майданчик. Передній захисник С.Шпитальний був цупкий і рухливий, часто підключався до нападу. Він володів унікальним кидком однією рукою з підкручуванням м'яча, як казали «по-одеськi». Ф.Футерман влучно кидав по кільцю з середніх відстаней, вміло боровся під щитами. Підкорзинник М.Шикер бездоганно виконував штрафні кидки. О.Глебов володів напівгаком у русі. К.Перельман вже у 1938 році кидав однією рукою у стрибку. Н.Капнер влучно кидав двома руками від голови. Недаремно до 1941 року вони нікому не віддавали першості республіки [9, 11, 12].

Змагання з баскетболу приваблювали своєю емоційністю, непередбаченістю боротьби, дриблінгом, кидками та передачами, швидкими проривами, витонченими технічними прийомами, тактичними схемами. Майданчики буквально обліплювали уболівальники. Для деяких змагань арени обладнували посеред футбольних полів, де за баталіями баскетболістів часом спостерігало до 20 тисяч глядачів. Тисячі людей збиралося навколо майданчиків, коли до Харкова, Києва, Одеси чи Дніпропетровська приїжджали гості з Москви або союзних республік.

«Лісодеревообробка». Від лівої – Ф.Футерман, М.Шикер, Л.Пілін, В.Будковський, С.Шпитальний

Значне пожвавлення викликала поява в союзному чемпіонаті з 1939 року прибалтійських команд, які володіли титулами чемпіонів Європи. І все ж 1940 року, у Києві, на матчі міст Києва, Москви, Одеси, Ленінграду, Тбілісі та Риги одесити переграли рижан (43:19), у складі яких було п'ять чемпіонів Європи. За цей подвиг Пілін, Футерман, Шпитальний, Шикер, Германович, Будковський, Євсевич отримали небачену на ті часи нагороду – велосипеди. При поверненні додому баскетболістів вітала «уся Одеса». Тоді героїв спорту вшановували не менше, ніж героїв перших п'ятирічок [9, 11, 12].

Перші судді Всесоюзної категорії

Павло Коновалов (1938 року був визнаний шостим в СРСР)

Федір Футерман (в 1939 році увійшов до десятки кращих)

Перед самісінькою війною, за спогадами ветерана баскетболу Емануїла Самолюбовера, кияни зрівнялися за рівнем гри з одеситами. Жіноча команда «Динамо» Київ з 1937 року нікому не віддавала першості. У новій столиці, на відміну від Одеси, чемпіонат проводився серед шести – восьми спортивних товариств. Кожне мало виставити п'ять чоловічих і дві жіночі, по дві юнацькі, дівочі та дитячі команди. Не важко підрахувати, скільки баскетболістів було у кожному товаристві. Ігри проводились щонеділі з восьмої ранку до пізнього вечора.

Положення дозволяло включати до третіх-четвертих команд представників інших видів спорту. За київське «Динамо», наприклад, виступали відомі футболісти, плавці, важкоатлети, ватерполісти, для яких баскетбол правив за основний вид у набутті основних фізичних якостей [12, 13].

Якщо Одеса по праву вважалася першовідкривачем баскетболу в Україні, де він набув справді масового розвитку, то законодавцем мод, його головним методичним центром був, без сумніву, Харків. Тут ще 1930 року було відкрито Інститут фізичної культури і спорту, до викладання в якому запросили кращих викладачів країни. При Інституті діяли спочатку шестимісячні курси, потім Вища школа тренерів, де готувались тренерські кадри та інструктори для колективів фізкультури [12].

У цьому першому спортивному навчальному закладі України не тільки готували викладачів фізвиховання для вищих та середніх навчальних закладів, тренерів для команд, інструкторів для колективів фізкультури, а й вели велику на той час науково-дослідницьку роботу. На теоретичних кафедрах працювали такі особистості, як Василь Воробйов, Петро Рубінштейн, Володимир Блях, Ольга Качоровська, Іван Вржесневський, Микола Філь, Михайло Горкін. Кафедру спортивних ігор очолював Степан Романенко. Поруч з ним працювали Микола Дядечкін, Георгій Шелекетін, Євген Івахін. Особливий слід залишив по собі у вузі Володимир Шаблінський, спочатку слухач Вищої школи тренерів, а потім і студент, згодом викладач кафедри спортивних ігор. Приїхавши на навчання, він залишився тут надовго [12, 46].

Перші заслужені майстри спорту СРСР

Олександр Глебов

Федір Футерман

Галина Факторова («Динамо» Київ)

Значну за обсягами науково-педагогічну роботу із спортивних ігор вели у Київському технікумі фізкультури, де працювали Опанас Петров, Михайло Болотов та інші. Баскетбол та гандбол тут були основними дисциплінами. Хлопці та дівчата однаково добре вправлялися з м'ячами різного розміру і ваги.

З 1940 року почалося реформування, вводились нові правила гри. Вони поклали край колишнім розстановкам, робили гру динамічнішою, швидкою. Відтепер лінія проводилась по центру поля і поділяла його на дві зони – передову і тильну. Додалася кількість штрафних кидків. Карався гравець, який ставав на шляху того, хто біг без м'яча або торкався навмисне суперника, заважав при вкиданні ауту тощо. Якщо порушення робили кілька гравців одночасно, то каралися усі.

Змінювались розміри майданчиків, щитів, кільця, вага м'яча. Дозволялося передавати м'яч у стрибку, а також крутити «півоти» з опорою на одну ногу, тримаючи м'яч, без просування вперед. Нові правила випробували на матчі восьми міст у Ленінграді. Від України рішенням Всеукраїнського спорткомітету участь брала збірна команда Одеси. Не набувши досвіду гри за новими правилами, одесити програли усім. Втішало хіба що присвоєння звань судді Всесоюзної категорії двом одеситам – П.Коновалову та Ф.Футерману [9, 11, 12].

ВСЕСОЮЗНІ ПЕРШОСТІ

Історія розіграшу першостей СРСР веде свій початок з 1923 року. Слово іноземного походження «чемпіонати» навмисне не вживалося. Це були змагання найвищого рівня для усіх, хто грав в баскетбол. Потрапити на всесоюзну першість – найзаповітніша мрія кожного колективу і його тренера. Та для цього треба було пройти дуже складний шлях.

До 1934 року як у жінок, так і у чоловіків, всесоюзні першості проводились не регулярно. Причин багато. З одного боку, війни та повстання, які не вщухали майже до початку 30 – х років, що заважало становленню радянської влади, насамперед на проблемних територіях, якими вважалися Урал, Сибір, Далекий Схід, Кавказ та Середня Азія. Неспокійно було в Україні, на Кубані, Дону, навіть в центрі Росії.

Перші викладачі кафедри спортивних ігор Харківського інституту фізкультури

Степан Романенко (завідувач кафедри)

Микола Дядечкін (після війни викладав у Львівському інституті фізкультури)

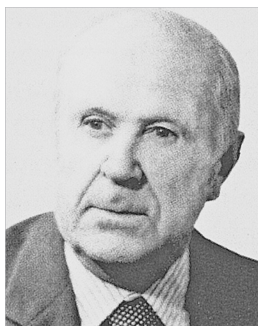

Володимир Шаблінський (викладач, тренер)

Євген Івахін (викладач, тренер)

З другого боку – кризовий економічний стан, розруха. Голод охоплював не лише Україну, в якій велася неприхована ідеологічна боротьба проти самого народу. Не так просто було тисячолітній Росії позбутись вікових традицій, вірувань, символів. Нова культура приживалась важко, з великими потугами. Так само із великими проблемами в боротьбі нового і старого ставав на ноги пролетарський спорт, який попервах категорично відкидав прагнення спортсменів до висот, рекордів, оптимальних результатів, участь в Олімпійських іграх.

Нижче – відомості про всі чемпіонати цього періоду і участь в них провідних команд України. Подаємо відомі нам прізвища українців – призерів всесоюзних змагань.

Дослідники історії баскетболу досі не можуть остаточно з'ясувати, формулу двох перших чемпіонатів.

1923 рік. Перша офіційна першість. Москва. Записалося по шість команд, але змагалися дві-три. Українці участі не брали. Змагання за олімпійською системою, відомі лише фіналісти.

Жінки. Дві команди. 1. Москва. 2. Богородськ (за деякими джерелами брала участь ще й команда Петрограда, яка, як твердять деякі літературні джерела, переграла усіх).

Чоловіки. Дві команди – Москви і Петрограда. За деякими джерелами брала участь ще й команда Уралу. Переможцями називають команду Москви. Поданий протест на численні суддівські помилки не був розглянутий. Зрештою, чемпіонат визнали таким, що не відбувся.

1924. Друга першість. Москва. Українці участі не брали. Мало учасників, але знову плутанина в підрахунку очок і визначенні переможців.

Жінки. Три команди. 1. Москва. 2. Південний Захід. Третя невідома.

Чоловіки. Дві команди. 1. Москва. 2. Урал. Рахунок зустрічі 61:4 свідчить про вкрай низку підготовленість спортсменів зі Сходу.

1928. Третя першість. В рамках І Всесоюзної Спартакіади. Москва. 15–16 серпня. Окремо проводились першості СРСР і Російської Федерації. Переможці провели стикові зустрічі за звання чемпіона Спартакіади. Згідно з рішенням Вищої Ради фізкультури України республіку представляли збірні команди Одеси, найсильніші на той час.

Жінки. Першість СРСР. П'ять команд від союзних республік, плюс Франція поза конкурсом. 1. Білорусія. 2. Україна. Першість РРСФР. 1. Ленінград. Перше місце в Спартакіаді посіли спортсменки Ленінграда, вигравши стикову зустріч у Білорусії. Склад команди України (грали у білих шапочках) – бронзових призерок Спартакіади і других призерок чемпіонату СРСР: Г. Іваницька, Є. Карпенко, Т. Архутич, Ю. Ачканова, Є. Тихоненко, К. Малюк. Тренер – О. В. Васильєв.

Чоловіки. Першість СРСР. П'ять команд союзних республік, Франція. 1. Україна. 2. Москва. Першість РРСФР. 1. Москва. Переможцями Всесоюзної Спартакіади стала команда Москви, яка перемогла Україну у стиковій зустрічі з рахунком 24:12. Склад команди України – переможців першості СРСР і срібних призерів Спартакіади: А.Внуков, М.Баранов, Е.Воскобойников, М.Соколов, О.Суворов. Тренер – С.О.Музалевський.

1934. IV першість. Київ. 10–13 квітня. По 7 чоловічих і жіночих команд.

Жінки. 1. Москва. 2. Ленінград. 3. Одеса. 4. Київ. Склад збірної команди Одеси – бронзових призерок: Л.Черкашина, Г.Сергеєва, Є.Карпенко, К.Малюк, Е.Плотникова, Л.Бутенко, К. Клейман. Тренер – П.М.Коновалов.

Чоловіки. 1. Ленінград. 2. Москва. 3. Одеса. 7. Київ. Склад збірної команди Одеси – бронзових призерів: А.Внуков, О.Глебов, Ф.Футерман, М.Сергеєв, М.Пастушок. Тренер – С.О.Музалевський.

1935. V першість. Ленінград. 7–12 квітня. По 12 чоловічих і жіночих команд.

Жінки. 1. Ленінград. 2. Москва. 3. Одеса. 5. Київ. 9. Дніпропетровськ. Склад збірної команди Одеси – «бронзових» призерок: Г. Сергеєва, К. Малюк, Л. Черкашина, Є. Карпенко, Е. Плотникова, К. Клейман, Л. Бутенко. Тренер – П. М. Коновалов.

Чоловіки. 1. Москва. 2. Ленінград. 3. Тіфліс. 4. Одеса. 7. Київ. 8. Харків.

1936. VI першість. Тіфліс. 13–18 квітня. По 12 чоловічих і жіночих команд.

Жінки. 1. Москва. 2. Ленінград. 3. Баку. 4. Київ. 6. Одеса. 9. Харків.

Чоловіки. 1. Ленінград. 2. Москва. 3. Одеса. 6. Київ. 10. Харків. Склад збірної команди Одеси – бронзових призерів: О. Глебов, М. Павло, Ф. Футерман, М. Шикер, С. Шпитальний, П. Батчин, А. Внуков. За результатами змагань визначався склад збірної СРСР. До неї увійшов одесит О. Глебов.

1937. VІІ чемпіонат СРСР. В багатьох джерелах його називають Першим чемпіонатом серед клубних команд. Роз'їзна система. Фінал – по 4 команди. Москва. Українські колективи через нестачу коштів для поїздок в Свердловськ, Баку та інші міста участі не брали і вибули із змагань, які проводились за олімпійською системою.

Жінки. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Локомотив»(Москва). 3. ДОЛІФК (Ленінград).

Чоловіки. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Красная зоря» (Ленінград). 3. «Локомотив» (Москва).

1938. Другий (VШ чемпіонат). Чоловіки і жінки були розбиті на дві групи. В попередніх змаганнях взяло участь 550 команд.

Жінки. 1 група. Місця з 1 по 8. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Спартак» (Москва). 3.«Спартак» (Ленінград). 7. «Динамо» (Київ). 2 група. Місця з 9 по 15-е. 11. «Спартак» (Київ).

Чоловіки. 1 група. 1. «Буревісник» (Ленінград). 2–3. «Локомотив» (Москва) і ДОЛІФК (Ленінград). 6. ЛДО («Лісодеревообробка» Одеса). 2 група. 13. Будинок Червоної Армії (Київ).

1939. IX чемпіонат. 3 групи, 82 команди, у відбірних іграх – 750 команд.

Жінки. 1 група. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Локомотив» (Москва). 3. «Спартак» (Москва). 2 група. 9. «Динамо» (Київ). 10. «Спартак» (Київ) (українські команди на 1940 рік перейшли до 1 групи).

Чоловіки. 1 група. 1. «Локомотив» Москва. 2. ДОЛІФК (Ленінград). 3. «Локомотив» (Тбілісі). 4. «Червона зірка» (Одеса). 2 група. 14. БЧА (Будинок Червоної Армії) Київ.

1940. Х чемпіонат. 3 групи. Фінальні змагання.

Жінки. 1 група. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Локомотив» (Москва). 3. «Спартак» (Ленінград). 6. «Спартак» (Київ). 7. «Динамо» Київ. 3 група. 18. «Буревісник» (Одеса).

Чоловіки. 1 група. 1. «Буревісник» (Ленінград). 2. «Локомотив» (Тбілісі). 3. «Локомотив» (Москва). 6. «Червона зірка» Одеса. 2 група. 15. БЧА (Київ). 3 група. 21. «Динамо» (Харків). 22. «Спартак» (Одеса).

ВСЕУКРАЇНСЬКІ ПЕРШОСТІ

До 1923 року баскетбол проходив випробування у товариських змаганнях команд районів, міст, губерній, що створювались. Проведено чимало зустрічей на міжміському та міжгалузевому рівнях. Команди Одеси, Харкова, Києва, Чернігова проводили зустрічі на союзному рівні.

Регулярними змагання стали після 1934, першого врожайного і спокійного після Голодомору року. До середини 30-х років слово «чемпіонати» в лексиці спортивних діячів СРСР було під забороною. Змагання з видів спорту, в тому числі з баскетболу, мали різні назви. Беремо на себе відповідальність визначити порядкові номери усіх чемпіонатів, бо цього не робили організатори турнірів.

Кубки України проводились вкрай нерегулярно і популярності, як і послідовності, не зажили. Були серйозні зауваження щодо якості їх проведення. Це також мало відношення до першостей України, особливо у 80-ті роки минулого століття, коли усе було підпорядковано участі збірних СРСР, особливо жіночих команд в Спартакіадах Народів СРСР або Олімпійських іграх. За спогадами заслуженого тренера СРСР, наставника дніпропетровської команди «Сталь» І. Ю. Майзліна, через згортання баскетболу на місцях, важко було визначити, скільки колективів візьме участь у наступній першості, за якою формулою вона проводитиметься, як закінчиться [22].

Спартакіади України набули популярності в перші роки радянської влади і з середини 50-х років. Ставши на початку обов'язковими для усіх регіонів, згодом, так званий принцип поділення на види – пріоритетні і не дуже, обов'язкові і не обов'язкові, перетворили ці масові змагання на офіційні парадні заходи з гучним нагородженням переможців.

Нижче за хронологією наводимо підсумки усіх відомих нам чемпіонатів України, Кубків та Спартакіад, а також інших рівних до них змагань.

1923 року в Україні започатковано проведення республіканських, так званих Всеукраїнських спартакіад. Баскетбол до програми першої не входив.

1924. Харків. Серпень. Офіційні змагання міст Чернігова, Харкова, Одеси та Києва в програмі II Всеукраїнської спартакіади. Рахунок фінальної зустрічі між командами Чернігова та Харкова – 14 : 12. Третє місце посіли одесити, які переграли киян.

1925–1926 рр. – поширення гри, вироблення правил, обладнання майданчиків.

1927. Одеса. 2-6 лютого. Перший офіційний чемпіонат (в рамках III Всеукраїнської спартакіади). Інша назва – Перші всеукраїнські ігри з баскетболу. Шість чоловічих і дві жіночі команди.

Жінки. 1. Одеса. 2. Бердичів. Склад команди переможниці: Т. Архутич, Є. Карпенко, Г. Іваницька, К. Господинова, Є. Тихоненко. Тренер – О. В. Васильєв.

Чоловіки. Трійця призерів. 1. Одеса. 2. Полтава. 3. Київ. Склад команди переможців: О. Сиротенко, О. Глебов, С. Сапожников, Е. Воскобойников, О. Пастушок. Тренер – С. О. Музалевський.

1928. Одеса. Турнір з баскетболу в рамках IV Всеукраїнської спартакіади. Переможці (чоловіки і жінки) – команди міста Одеси (дані про інших учасників та зайняті ними місця не збереглися). Рішенням Всеукраїнської Вищої ради фізкультури переможці дістали право представляти Україну на Всесоюзній спартакіаді 1928 року (див. розділ «Всесоюзні змагання»).

1934. Київ. 8-9 квітня. Другий офіційний чемпіонат. Брали участь команди чотирьох міст.

Жінки. 1. Одеса. 2. Київ. 3. Харків. Склад команди переможниць: Л. Бутенко, Є. Карпенко, К. Клейман, К. Малюк, Е. Плотникова, Г. Сергеєва, Л. Черкашина. Тренер – П. М. Коновалов.

Чоловіки. 1. Одеса. 2. Київ. 3. Харків. Склад команди переможців: М. Баранов, О. Глебов, О. Пастушок, М. Сергеєв, Ф. Футерман, М. Шикер, С. Шпитальний. Тренер – С. О. Музалевський.

1935. III чемпіонат. Харків. 1-3 квітня. По чотири команди.

Жінки. 1. Одеса. 2. Київ. 3. Дніпропетровськ. Склад команди переможниці: Л. Бутенко, Є. Карпенко, К. Клейман, К. Малюк, Л. Черкашина, Г. Сергеєва, Е. Плотникова. Тренер – П. М. Коновалов.

Чоловіки. 1. Одеса. 2. Київ. 3. Харків. Склад команди переможців: О. Глебов, М. Шикер, О. Пастушок, М. Баранов, Ф. Футерман, М. Сергеєв, С. Шпитальний. Тренер – С. О. Музалевський.

1936. IV чемпіонат. Дніпропетровськ. 17-18 березня. Команди чотирьох міст.

Жінки. 1. Одеса. 2. Київ. 3. Харків. Склад команди переможниці: Н. Гудкова, К. Клейман, Є. Карпенко, К. Малюк, Г. Сергеєва, М. Талесник, Е. Плотникова. Тренер – П. М. Коновалов.

Чоловіки. 1. Одеса. 2. Харків. 3. Київ. Склад переможців: П. Батчин, А. Внуков, О. Глебов, М. Павло, Ф. Футерман, М. Шикер, С. Шпитальний.

1937. V чемпіонат. Дніпропетровськ. 11-15 липня. Вперше 20 чоловічих і жіночих клубних команд грали за олімпійською системою. Фінал – по 5 команд.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Буревісник» Одеса. 3. «Здоров'я» Харків. Склад команди переможниць: І. Аксенова, О. Науменко, М. Поваляєва, Г. Факторова, В. Федорова, Л. Чувиріна.

Чоловіки. 1. ЛДО («Лісодеревообробка») Одеса. 2-3. «Локомотив» Дніпропетровськ, «Рот-Фронт» Київ. Склад команди переможців: В. Будковський, Л. Пілін, Ф. Футерман, М. Шикер, С. Шпитальний. Тренер – Ф. Й. Футерман.

1938. VI чемпіонат. Одеса. 12-17 червня. Зональні відбірні ігри – 10 жіночих і 18 чоловічих команд. Фінальні змагання – по шість команд. Кругова система.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Спартак» Київ. 3. «Буревісник» Одеса. Склад команди – переможниці: І. Агафонова, Г.Беляєва, М.Козловська, М.Поваляєва, Г. Факторова, В. Федорова, Л. Чувиріна.

Чоловіки. 1. ЛДО Одеса. 2. БЧА Київ. 3. «Рот-Фронт» Київ. Склад команди переможців: В.Будковський, Л.Пілін, Ф.Футерман, М.Шикер, С.Шпитальний. Тренер – Ф.Й.Футерман.

1939. VП чемпіонат. Київ. 3 липня – 26 серпня. Фінальні четвірки визначались за зонним принципом.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Буревісник» Одеса. Склад команди переможниць: І.Агафонова, Г.Беляєва, О. Науменко, М.Козловська, М.Поваляєва, Н. Самосватова, Л. Чувиріна, Г. Факторова.

Чоловіки. 1. «Червона зірка» («Лісодеревообробка») Одеса. 2. ОБО Київ. 3. «Динамо» Харків. Склад команди переможців: В. Будковський, П. Германович, Л.Пілін, М.Пастушок, С.Шпитальний, Ф.Футерман, М.Шикер. Тренер – Ф.Й.Футерман.

1940. VШ чемпіонат. Харків. 20-24 травня. Фінальні змагання.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Спартак» Київ. 3. Інститут фізкультури Харків. Склад команди переможниці: І. Агафонова, Г. Беляєва, В. Вердіна, К. Галинська, О. Науменко, М. Козловська, М. Поваляєва, Г. Факторова, Л. Чувиріна.

Чоловіки. 1. «Червона зірка» Одеса. 2. «Наука» Київ. 3. «Динамо» Харків. Склад команди переможців: В. Будковський, П. Германович, Л. Пілін, В. Туриця, С. Шпитальний, Ф. Футерман, М. Шикер. Тренер – Ф. Й. Футерман.

ЗБІРНІ КОМАНДИ УКРАЇНИ

1928. *Чоловіки*. Учасники Першої Всесоюзної Спартакіади. Переможці першості СРСР. Друге місце на Спартакіаді. М. Баранов, А. Внуков, Е. Воскобойников, М. Соколов, О. Суворов (усі Одеса).

Жінки. Друге місце в першості СРСР. Третє місце на Спартакіаді. Т. Архутич, Ю. Ачканова, Г. Іваницька, К. Малюк, Є. Карпенко, Є. Тихоненко (усі Одеса). Головний тренер С. О. Музалевський.

1940 р. Збірна чоловіча команда м. Києва на чолі з М.В.Хазановичем. Другий праворуч студент медичного інституту Наполеон Каракашьян

1937–1941. *Чоловіки*. О. Глебов, М. Баранов, В. Будковський, А. Внуков, М. Шикер, Л. Пілін, С. Шпитальний, Ф. Футерман, П. Германович (всі Одеса). О. Білий, М. Болотов, Н. Каракашьян, О. Петров, О. Гребенюк, М. Замков, Ф. Добрийвечір, М. Беляєв (Київ).

Жінки. Є. Карпенко, К. Малюк Г. Сергеєва, К. Плотникова, К. Клейман, Н. Войтова, Л. Бутенко (всі Одеса), М. Козловська, Г. Факторова, Г. Беляєва, М. Поваляєва, Н. і Т. Петрови, І. Аксьонова, К. Галинська, В. Лінник (Київ).

ВИСНОВКИ

Колективізація, штучні голодомори, жорстокі сталінські репресії значною мірою підірвали генофонд української нації, знищили еліту суспільства, що призвело до занепаду фізичної культури і спорту, поховали надії на участь у міжнародному олімпійському русі. Виняток являли українці, які жили на західних теренах в Галичині, Буковині, країнах Європи.

І все ж, не дивлячись на докорінну перебудову суспільно-політичного устрою, спорт серед українців в Країні Рад набув небаченої популярності. Займатись у спортивних секціях, виступати в командах стало справою почесною.

Всевобуч, потім комплекс ГПО, відкрили двері для занять широкому колу людей. Баскетбол швидко знайшов прихильників і глибоко проник у маси. Щоправда, так було не в усіх регіонах. Через злиденне життя та політичну нестабільність до деяких міст він не потрапив навіть у бурхливий передвоєнний період.

Баскетбол набув змагального характеру, що неабияк сприяло зростанню майстерності провідних гравців і команд. Турніри, першості, спартакіади, матчі, чемпіонати, кубки – що тільки не розігрували баскетболісти.

Зміцнення спортивних ланок зверху донизу надало баскетболу, як і іншим видам спорту, стрункості, чіткості, організаційної завершеності. Секції, як громадські утворення, що керували процесом розвитку виду, укладали календарі змагань, положення, проводили семінари та інструктажі, розглядали скарги та протести. Про майстерність гравців мова могла йти лише на місцевому рівні. До Другої світової війни радянські спортсмени брали участь лише у товариських міжнародних змаганнях. Проте окремі зустрічі, зокрема, з представниками прибалтійських республік, які увійшли до складу до СРСР 1940 року, свідчать про те, що рівень гри наших баскетболістів не гірший.

Період розвитку і стабілізації: роль особистості (1944–1960 рр.)

Непоправної шкоди народному господарству принесла Друга Світова війна. На полях війни загинули мільйони людей, серед них чимало спортсменів, організаторів фізкультурного руху. Не дорахувались у своїх лавах талановитих гравців і баскетболісти.

З першими мирними днями відбудови ентузіазм мас позначився на усіх фронтах мирного будівництва, в тому числі і на розвитку фізичної культури та спорту. Баскетбол не став винятком.

Спортивне життя налагоджувалось швидко, із звільненням територій. Інформація про це облітала усі області блискавично: повернено Дніпропетровськ, Чернігів, Черкаси, Житомир, Вінницю, Тернопіль... До своїх осель, місць праці повертались люди. Радіти б з цього та серце огортав смуток від побаченого та почутого: руїни, звалища, знівечена техніка, гори трупів, сум і горе в кожній родині.

ЖИТТЯ ВІДРОДЖУЄТЬСЯ

Ще кипіли жорстокі бої, а уряд України, який не припиняв роботу усі ці роки, приймає рішення про переведення Державного інституту фізкультури із Харкова до Києва. Йому віддали приміщення колишнього Київського технікуму фізкультури, що був розташований на розі нинішніх вулиць Фізкультурної і Великої Васильківської.

В.О. Шаблінський (зліва) в госпіталі під час Великої вітчизняної війни

Вже у грудні 1943 року у щойно звільненому місті, в одній з аудиторій, поклали матраци для директора, його заступника, завідуючих кафедрами. Серед них був баскетболіст Володимир Олексійович Шаблінський, капітан-розвідник, двічі поранений. Він очолив кафедру спортивних ігор новонародженого вузу.

Жахливу картину побачили вони у зруйнованій на 80 відсотків столиці України. У руїнах лежали житлові будинки, навчальні заклади, промислові об'єкти. Хрещатиком пролягала вузька стежина, на ньому не вціліла жодна будівля. Захаращені були й усі корпуси колишнього технікуму. Разом із персоналом, який чудом зберігся, та студентами, які почали з'являтись, очищали від цегли і цементу аудиторії, спортивні майданчики, облаштовували зали, гуртожитки, аудиторії.

Не дивлячись на значні руйнування, спортивні об'єкти, особливо площинні, виявились у більш менш придатному стані. Підлягали ремонту окремі спортивні зали, особливо улюбленець киян Палац фізкультури, скляний купол якого височів з вибитими шибками. Тут були плавальний басейн, ігровий та гімнастичний зали. Розуміючи його значення для піднесення морального духу киян, міська влада засклила його, щойно припинилися бомбардування. Представники чи не всіх видів спорту з усього Києва стікалися сюди на тренування.

23 червня 1944 року урочисто відкрили Республіканський стадіон, який не встигли здати в експлуатацію до початку війни.

Ще через місяць у Харкові, який двічі здавали та звільняли від фашистів, на відновлених майданчиках стадіону «Динамо» та парку ім. Горького розіграли перший повоєнний чемпіонат України з баскетболу. Участь у якому взяли чотири команди. Перемогла команда ХВАТУ, яка представляла Київський військовий округ. Ігри за якістю мало нагадували передвоєнні, але раділи тому, що вони відбулися, що люди, які ще перебували у напівстресовому стані, не забули про улюблену гру. Команд могло бути більше, але до периферійних звільнених міст вчасно не дійшла інформація. Як згадувала ветеран українського баскетболу, заслужений майстер спорту Зоя Стасюк (Білоус), яка на той час мешкала у Кіровограді, в них чули про перший повоєнний чемпіонат, але де і коли він відбудеться ніхто не знав [10, 12].

Збірна команда Одеси на параді Республіканської спартакіади 1945 р. на Хрещатику (Н.Каракашьян у центрі)

Переможці здобули право виступати на першій повоєнній першості Союзу, яку скликали у Тбілісі. Тут наші чоловіки посіли 10 місце. Але були перші на Спартакіаді Червоної Армії. Жінки, які також представляли армійський клуб, були восьмі [42, 43].

Ось як згадує чемпіонат у Харкові Володимир Олексійо-

вич Шаблінський: «Летів туди щодуху. Було цікаво зустрітись із старими друзями, побачити зміни, які сталися у місті, інституті. Не здивувались, коли приїхало лише по чотири жіночі і чоловічі колективи. Війна ледь відкотилася за кордон України. Інформація ще не встигла поширитись по областях. Скрізь виднілись сліди згарищ і руйнувань. Відрадно, що зібрали суддів, знайшли свистки, м'ячі, розмітили та упорядкували майданчики» [12].

Чемпіонат 1945 року, який відбувся у Києві за програмою республіканської Спартакіади, перетворився на справжнє спортивне свято. Серед учасників – учорашні воїни – В.Шаблінський, К.Сахновський, І.Зільберберг, П.Назаров, В.Лелюк, К.Медведєв (з кулею у серці).

Володимир Олексійович дуже уважно придивлявся до усіх гравців, особливо молодих. Відбирав з них майбутніх вихованців. Добре, що тоді від студентів не вимагали атестатів зрілості. Екзамени за середню школу можна було здати екстерном під час занять у вузі [12].

Із відомих баскетболістів першими студентками КДІФК вже у вересні 1944 року стали Ніна Пименова та Ольга Щепенникова. Роком пізніше з'явились Олександр Леонов і Микола Моренко з Миколаєва, Зоя і Костянтин Стасюк з Кіровограда, Михайло Фурман, Юрій Смоляк і Юрій Randодаєнко з Києва, Михайло Усатенко і Юрій Супрунов з Дніпропетровська та інші [12].

У щойно звільнених великих і малих містах України разом із відновлювальними роботами розпочали проводити різноманітні спортивні заходи.

Понад три тисячі учасників зібрали фінальні змагання Спартакіади, яку присвятили перемозі над фашистською Німеччиною. У колонах крокували й баскетболісти.

Люди раділи повідомленням про відкриття нових навчальних закладів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, перемогам українських спортсменів.

Як колишній інструктор фізкультури військ НКВС, Володимир Шаблінський дістав запрошення паралельно організувати секції баскетболу в спортивному товаристві «Динамо». На все життя запам'ятав перших, хто записався тоді – Олександра Тодора, Віктора Фомченка, Віктора Чертова та Володимира Артинського.

Потрапити на ігри було справою нелегкою. Існуючі зали та майданчики ледь вміщували уболівальників. Деякі чемпіонати України та матчі великих міст СРСР проводили на спеціальних помостах легкоатлетичних секторів. По обидва боки від глядачів просто на лавках учасники переодягалися. Одного залишали для охорони речей.

Серед чоловіків у республіці приклад організованості у нападі та захисті демонструвала команда Харківського вищого військового авіаційно-технічного

Перші студентки КДІФК призову 1944 року (зліва направо) Ніна Пименова, Ніна Бочарова та Ольга Щепенникова

училища, яка упродовж кількох років була чемпіоном України та завойовувала високі місця на чемпіонатах Союзу.

Ця команда серед інших п'яти-шести кращих в Україні на ті роки виділялася основним – мала сталий склад, гравці забезпечувались житлом, харчуванням, постійним місцем занять, тренерськими кадрами. А ще, як військовики, були організовані, дисципліновані, згуртовані. Іншими словами, мали повний професіональний статус.

Більш технічно озброєні до війни одесити (салют з нагоди їх звільнення від окупації відбувся лише 10 квітня 1944 року) майже нічого не могли протиставити цій силі. В них чудом уціліло два зали і один-два майданчики. В одному з залів, який належав Одеському військовому округу, зустрілись ті баскетболісти, які залишились живими. Серед них були два перші в Україні заслужені майстри спорту Олександр Глебов та Федір Футерман. До них приєднався колишній студент Київського медичного інституту Наполеон Каракашьян, який майже усю війну перебував у підпіллі, в знаменитих одеських катакомбах.

Усі були худі і виснажені. Але на обличчях сяяли посмішки. Невдовзі з'явився м'яч, босоніж розпочали тренування. Буквально на порожньому місці відновлювали колишні команди. В кожній не дораховували основних гравців. Значний час пішов на пошук тренерів, інвентарю та спорядження, фінансове забезпечення. Ідей і змагань було досить. Запрошення надходили звідусіль. Та й одесити самі раді були приймати кого завгодно. Важче було із пошуком коштів для виїздів, звільненням від роботи гравців, організацією зборів, налагодженням тренувального процесу на постійній основі.

Слабшими поки що виглядали армійці та динамівці Києва, спартаківці Дніпропетровська, Сімферополя, Чернігова, Львова, студенти КПІ, КДІФК, ЛДІФК, ОІХП. І усі разом ще не чинили опору високо технічним командам Москви, Ленінграду, Тбілісі, Каунаса, Таллінна, Риги.

1947 року Комітет по фізичній культурі і спорту СРСР запровадив нову спортивну класифікацію. Були підвищені вимоги до присвоєння спортивних розрядів і звань. Відтепер звання майстер спорту міг отримати далеко не кожний баскетболіст з периферії, якого б рівня він не був. Треба було виграти 50 відсотків ігор на чемпіонаті СРСР по першій групі, стати фіналістом Кубка СРСР, виграти армійську Спартакіаду, або протриматись два роки в збірній СРСР, до якої потрапити було дуже важко [11].

Серед баскетболістів-чоловіків першими повоєнними майстрами спорту в Україні стали Наполеон Каракашьян, Володимир Кустовський, Володимир Лелюк, Олександр Банатов, які в складі команди Київського військового округу стали переможцями першості Збройних сил СРСР. За участь у товариських іграх та підготовці в складі збірної СРСР до кількох міжнародних турнірів майстром спорту СРСР у 50-ті роки став і колишній динамівець Києва, потім студент КПІ Віктор Фомченко. Заслуженим майстром спорту 1947 року став вправний баскетболіст Михайло Пименов, один з перших викладачів кафедри спортивних ігор КДІФК, гравець вузівської команди. Але він приймав поздоровлення як чемпіон світу з волейболу, яким став у складі збірної СРСР.

Не так через надто сувору класифікацію, як через відсутність високих результатів на союзному рівні, так і не стали майстрами спорту кращі україн-

ські баскетболісти, члени збірної чоловічої команди республіки Микола Моренко, Юрій Бородаєнко, Юрій Смоляк, Володимир Заморський, Наум Окунєв, Володимир Прокоф'єв, Ігор Степанюк, Віктор Чертов, Володимир Васюков, Ярослав Захаржевський, Михайло Ханцис, Михайло Заремба, Ігор Крузе, Володимир Осиповський, Михайло Усатенко, Юрій Юрченко та інші, які грали за команди різних клубів. У жінок крім київських динамівок також ніхто не був відзначений [12].

«ІМПЕРІЯ ЄГОРОВА»

Перші повоєнні роки – цікава сторінка розвитку жіночого баскетболу в Україні. Боротьбу за першість тоді вели «Динамо», СКА, СКІФ Київ, «Спартак» Дніпропетровськ, Сімферополь, Чернігів, «Буревісник» Львів, «Водник», «Харчовик» Одеса, «Авангард» Харків та інші клуби. Не відомо, якими шляхами пішов би розвиток гри, аби не одна обставина, яка потребує докладної розповіді. Вона із серії «Роль особистості в історії».

...Наприкінці 1947 року до Києва із Свердловська на запрошення керівництва «Динамо» прибув Маркіян (Мир) Опанасович Єгоров, вже тоді уславлений тренер та голова спортивного клубу славнозвісного «Уралмашу».

У старому гімнастичному залі «Динамо» і без того нашпигованому снарядами він самотужки прикріпив щити з кільцями, організував тренування. Ще були два відкритих майданчики, що владнали біля службового входу до стадіону. Його вихованці з ранньої весни перекопували та втрамбовували ґрунт, робили «за наукою» гарні піщано-глиняні суміші. Вони тулилися до фанерної роздягальні, половину якої з іншого боку займали акробати. Тут була невідомо де позичена скриня для м'ячів, лавка принесена із спортзалу. «Імперією Єгорова» назвуть згодом це нехитре господарство [12, 43, 44].

Мир Опанасович Єгоров одночасно вирішував двоєдине завдання – підйом масовості та майстерності. Якщо спортсмени Інституту фізкультури та Спортивного клубу армії формувались здебільшого із чергових наборів молоді ледь не з усієї країни, то Єгорову довелося працювати виключно із початківцями, місцевими хлопцями та дівчатами. Виняток вже згодом становили випускниці київського та львівського інститутів фізкультури.

Перші майстри спорту повоєнної доби

Віктор Фомченко («Динамо», КПІ, СКА, збірні України та СРСР)

Володимир Кустовський

Олександр Банатов (ХВАТУ Харків)

Володимир Лелюк

Перші заслужені майстри спорту повоєнної доби

Ніна Пименова

Валентина Назаренко

Зоя Стасюк

(чемпіонки Європи, «Динамо» Київ)

Його авторитет, відданість баскетболу, знання та висока тренерська майстерність не піддавались сумніву. Він наполегливо і без втоми працював як з дитячими, так і дорослими командами. Висока технічна оснащеність його вихованців була найкращою, проте тактичні схеми гри будувались на старому матеріалі. Гравці витримували неабиякі фізичні навантаження від кросів, підтягувань, згинань-розгинань, бігу наввипередки, вправ з м'ячем на влучність, швидкість пересування та точність передач. М'яч мав перелітати з рук до рук із «швидкістю кулі». А в цей час очі повинні шукати відкритого під щитом партнера. Усі його гравці влучно кидали лівою та правою рукою, володіли безліччю технічних прийомів – «гаками», «корочками», дриблінгом, крутили малу та велику «вісімки», робили хитромудрі передачі.

Першими визначного успіху досягли жінки, серед яких виділялись Марія Козловська, Галина Факторова, Зоя Стасюк, Ніна Пименова, Катерина Галинська, Юлія Бурдіна, а також їхні молодші подруги Валентина Назаренко, Тамара Максимова, Людмила Висоцька, Галина Барановська, Ганна П'ятакова, Антоніна Кравченко, Тамара Симонова, Валентина Таганьян, Ольга Щепеникова, Лілія Досичева, Емма Акопян, Галина Андерсон та інші, що впевнено йшли від перемоги до перемоги. Їх шанували, на них рівнялися, ними пишалися.

... Фінал жіночого чемпіонату СРСР 1949 року відбувався у Харкові. Поділені на дві шістки кращі команди країни почали змагання без розвідки – дуже добре знали, хто на що здатний. Киянок, здається, не лякалися. Тільки тоді, коли вони здобули п'ять перемог поспіль, зрозуміли, що жарти треба припиняти.

До останнього поєдинку з динамівками Москви киянки долали усіх. Чи повториться сценарій цьогорічного Кубка країни, коли киянки поступилися? Українки тримали столичних майстринь по усьому полю, здобуваючи переможні очка влучними кидками здалеку Бурдіної, Пименової та Таганьян. Під обома щитами безперервно трудилися Козловська, Стасюк та Висоцька. Вміло диригувала атаками досвідчена Факторова. Ось прізвища перших в історії динамівського клубу баскетболісток чемпіонок СРСР: Ю.Бурдіна (Єгорова),

Динамівки Києва чемпіонки СРСР 1949 р.

З мячем Юлія Бурдіна

В атаці Зоя Стасюк

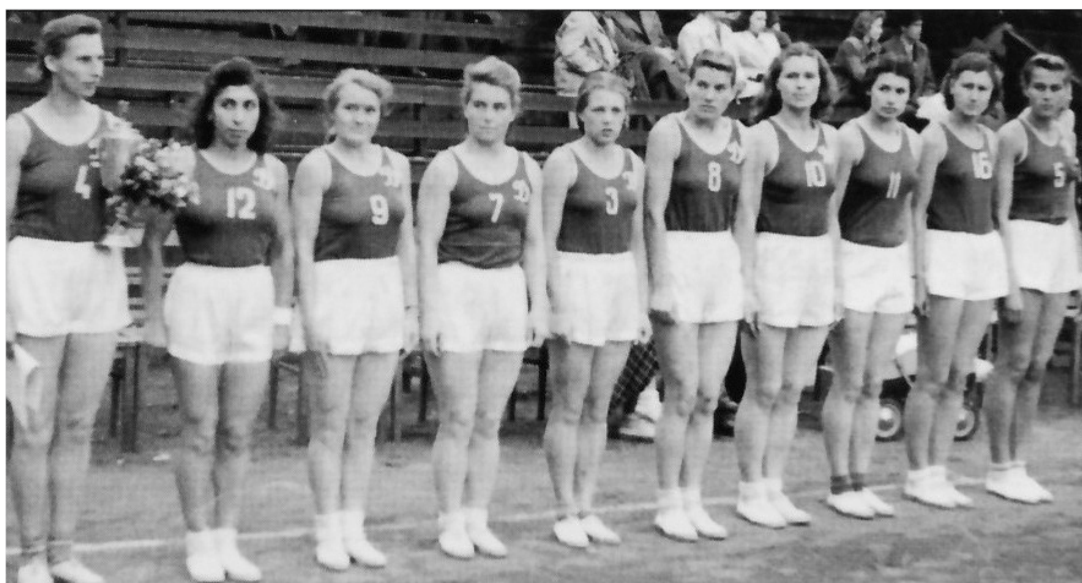

Золоті медалі чемпіонату поклали у Кубок

Урочиста зустріч на київському вокзалі

Перші заслужені тренери СРСР

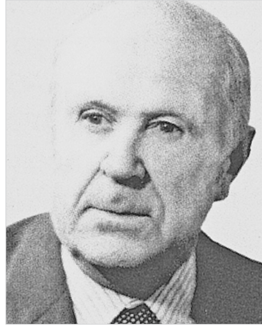

Володимир Шаблінський

Наполеон Каракашьян

Мир Єгоров

В.Венцлавек, Л.Висоцька, К.Галинська, М.Козловська, А.Кравченко, Н.Пименова, З.Стасюк, В.Таганьян, Г.Факторова.

Перемога киянок була переконливою, а дії провідних спортсменок настільки ефективними, що до складу збірної СРСР для участі в чемпіонаті Європи, який відбувався у Будапешті наступного 1950 року, головний тренер К.І.Травін бере одразу трьох з них – Ю.Бурдіну, Н.Пименову та З.Стасюк. Для радянської збірної цей європейський турнір виявився дебютним і «золотим». Чемпіонати Європи серед жінок ФІБА проводить з 1938 року, але СРСР до війни ігнорував ці та інші найпрестижніші міжнародні змагання. А з ними і керівництво федерацій з видів спорту, презирливо називаючи їх «буржуями».

Наступний чемпіонат континенту, який відбувався через два роки, знову був для наших «золотим». Тоді тренер також зупинив свій вибір на кращих з киянок Зої Стасюк та Валентині Назаренко. Ніна Пименова виграє Всесвітню Універсіаду. До речі, Костянтину Травіну до сьогодні належить тренерський рекорд. Ставав чемпіоном Європи з чоловіками і жінками (двічі) [51].

1950 року на чемпіонаті СРСР, здавалося, усі судді і керівники баскетболу проти українок. Динамівки Москви беруть реванш і повертають собі звання чемпіонок. Киянки на другому місці. Проте мобілізовуються і виграють Кубок Радянського Союзу. У фіналі долають студенток Московського авіаційного інституту.

На чемпіонаті СРСР 1951 року проти киянок усі грають з подвійною енергією. Здавалося, знову всі проти них. Єгоров вперше втрачає самовпевненість, надто збуджений, свариться. Його настрій перекидається на дівчат. У підсумку лише дев'яте місце. Але команда вкотре збирається з духом і знову перемагає на Кубку СРСР. За три роки участі в цих змаганнях – двічі переможниці, один раз фіналістки. За такі спортивні досягнення динамівки дістають звання майстрів спорту СРСР.

Історія густо насичена прикладами видатної ролі певної особистості в житті людства. Безсумнівно, Мир Опанасович Єгоров був тією людиною, яка перша піднесла на світовий рівень жіночий баскетбол України. Тренер-новатор,

кваліфікований досвідчений спеціаліст, людина високих амбіцій до фанатизму закохана у свій вид спорту, вмілий організатор, стратег, він зміг побачити перспективу і вміло використати наявні можливості для досягнення високо поставленої мети.

Для реалізації амбітних тренерських планів перш за все потрібні талановиті гравці. Їх залучають зовні, або готують власноруч. Миру Опанасовичу Єгорову ніхто не може дорікнути, що він користувався послугами зальотних майстрів. Навіть технічно озброєних спортсменок, випускниць інститутів фізкультури, він тренував по-своєму, «по-єгоровські».Чи не щотижнево жінки грали з чоловічою або старшою юнацькою командою. Вони ставали набагато сильніші, володіли безліччю різноманітних прийомів.

Не одне покоління гравців пишається тим, що дістали вишкіл у Єгорова. Вихованців Єгорова – чоловіків і жінок відрізняли не лише висока техніка поводження з м'ячем, а й культура поведінки, морально-вольові якості. Виступаючи проти будь-якої команди, він ніколи не давав вказівок знешкоджувати суперника грубими фізичними прийомами. Таку гру він суворо засуджував, критикував суддів, які не звертали увагу на грубощі з будь-якого боку. М.Єгорова вирізняла особлива любов до дітей. Знаючи, що в більшості на війні загинули батьки, жодного підлітка не визнав безперспективним Навпаки, усім казав, щоб приводили своїх приятелів. А ще додавав: «Шукайте високих хлопців та дівчат. Долоня повинна бути як лопата, а ступня 44-го розміру, сам худий та прозорий». Побачивши високого новачка десь на вулиці, питав: «Твої батьки були у Лондоні чи Парижі? Ні? А ти будеш, якщо навчишся грати у баскетбол та виконуватимеш мої настанови».

Юні динамівці мали успіхи на міських та республіканських змаганнях, їздили виступати на першості товариства «Динамо» серед дорослих. Він надто пишався тими, кого виховував «із пелюшок».

Спеціалісти та очевидці твердять, що Мир Опанасович Єгоров, який багато їздив по Союзу і бачив, як живуть і тренуються його суперники, першим повстав проти умов, в яких йому доводилось готувати спортсменів екстра-класу у Києві, а ще називати їх професіоналами. Чоловічі і жіночі команди майстрів

Перші заслужені тренери України

Володимир Кустовський

Костянтин Медведєв

Володимир Лелюк

лише умовно могли називатись такими. Ні зарплат, ні харчування, ні пристойної спортивної форми. Навіть не мали постійного місця для тренувань у зимовий період. Два більш-менш придатні київські манежі Палацу фізкультури та Суворовського училища були переповнені. Постійно доводилось орендувати зали окремих вузів [12, 43, 44].

До того ж, бурхливий невживчивий характер тренера, який настирливо вимагав поліпшення умов тренування. Єгоров мав надзвичайно великі амбіції, не вмів бути другим. Посварившись з керівництвом «Динамо», яке лише на словах дбало за створення сприятливих умов, 1953 року перейшов до Політехнічного інституту, куди забрав провідних гравців. Керівництво вузу з радістю пішло на зустріч. У ті роки КПІ вважали другим інститутом фізкультури. Але і там в Єгорова справа не заладилась. Цей період деякі спеціалісти небезпідставно вважають початком занепаду українського жіночого баскетболу [12].

З цим твердженням можна погодитись лише частково. Конкурентки динамівок хоч і були слабкіші, але починали своє нелегке сходження. Вони не мали ні традицій, ні досвідчених тренерів, ні відповідної матеріальної бази, ні фінансового забезпечення. Повторимо, повсюдно лише аматорський рівень.

ПРАЦЮВАЛИ НАТХНЕННО

У Києві лише напів професійні жіночі команди – Спортивного клубу армії та Київського інституту фізкультури утрьох з динамівками розігрували найвищі місця чемпіонату України.

Студенток вирізняла відмінна фізична підготовка, дисципліна, зіграність, теоретична та тактична зрілість. Поки М.Єгоров формував і розгортав для майбутніх великих баталій динамівську дружину, В.Шаблінський із своїми дівчатами виграв чемпіонат України 1948 року.

Клуб СКА очолював відомий нам Макс Володимирович Хазанович, який як майор медичної служби, рахувався заступником начальника військового санаторію. 1948 року, провівши ревізію стану армійського жіночого баскетболу, покликав переважно старі кадри, включив до складу кількох студенток львівського та київського інфізкультів, динамівок, яких відсіяв Мир Єгоров. З цим багажем вже наступного року виграв першість України. 1950 року він фінішував другим.

В Одесі жіночий баскетбол успішно розвивався у вузах, товариствах «Медик», «Наука», «Харчовик». Першість міста тут виборювало з півсотні команд. Популярними були змагання за галузевою ознакою, хоча до 1958 року у місті не було жодного спеціалізованого залу. Про серйозне ставлення до гри – ніякої мови. Кращих спортсменок збирали лише перед відповідальними змаганнями на кілька тренувальних днів. Звільнити декотрих від роботи часом оберталося великою проблемою. Важко було визначити, хто з тренерів є чисто жіночим, кому очолювати збірну області на Спартакіаді.

Кращими баскетболістками були Л.Дубок, Л.Запрієва, Г.Федорович, І.Мільцман, Р.Стабецька, І.Ковалишина та інші. Чемпіонками України 1958 року стали Т.Соловйова, Г.Кисельова, Л.Худякова, О.Счастливцева, Г.Шикер, Н.Долгорук, Л.Трач, Л.Беркутова, Т.Реброва. Із тренерів варта уваги робота

Я.В.Захаржевського, С.Ф.Чернецького, В.О.Кудряшова, З.В.Орнеса, І.О.Яковенка, Й.Я.Кесельмана.

У Харкові жіночий баскетбол також мав певні традиції і відзначався масовістю ще з довоєнної пори, часу заснування Інституту фізкультури. Тут було достатньо кваліфікованих спеціалістів, які керували спортивними секціями, організовували і проводили змагання. В спортивному товаристві «Авангард» з жінками працювали З.К.Лелюк, колишня вправна баскетболістка, капітан першої повоєнної команди, її чоловік В.О.Лелюк, легенда харківського баскетболу, Ю.Ю.Юрченко, член збірної України. Керована ними команда «Будівельник» незмінний призер республіканських змагань. З першого повоєнного покоління широко відомі також Н.Коломок, Л.Кучеровська, Л.Елкіна, Г.Лисова, К.Чехіна.

В «Динамо» плідно працюватимуть В.З.Нейман, Й.С.Віленський, В.В.Кустовський. Тут грали А.Сердакова, М.Ненашева, Н.Пашкова, Г.Кравченко, А.Іодловська, Н.Лаврова та інші. А ще були команди в товариствах «Спартак», «Медик», «Трудові резерви».

В Дніпропетровську до початку 60-х років не було жодної навіть напів професійної команди, хоча жіночий баскетбол існував. Запеклі баталії на першості міста тривали переважно серед команд вузів та технікумів, товариств «Спартак» та «Динамо». Аж доки за справу з усією відповідальністю не взялися в товаристві «Авангард» та його спортивних клубах. Наприклад, на заводі ім. Петровського до справи серйозно поставився Костянтин Рафаїлович Медведєв. Створена ним за короткий термін жіноча команда «Авангард», пізніше «Сталь», на довгі роки увійшла до числа лідерів республіканського чемпіонату, успішно виступала на всесоюзній арені.

Справжній злет дніпропетровських баскетбольних команд почався після 1955 року, коли для гри були створені необхідні умови, повною мірою розкрився тренерський талант К.Р.Медведєва. Команди «Сталь», збірні міста та області, які він очолює, стають призерами республіканських змагань, прориваються на першість СРСР.

В технікумі фізкультури успішно працював Михайло Усатенко. Це він порадив різнобічній спортсменці Феодорі Орел, займатись виключно баскетболом. Згодом вона у складі збірної СРСР, вихованка «Динамо» Київ, стала двічі чемпіонкою світу і тричі Європи.

У Львові, який раніше за інші міста України долучився до баскетболу, одразу після завершення війни відкрили Інститут фізкультури. Тут активно працювали Микола Дядечкін, вчитель Володимира Шаблінського ще з довоєнного Харкова. Сам грав, викладав і тренував студентську збірну Роман Мозола. Також грала, водночас керувала командою СКІФ, Катерина Печена, їй на зміну прийшла донька Валентина Гомонай, яка уславилась розвитком баскетболу на Закарпатті, підготувала олімпійську чемпіонку Барселони Марину Ткаченко. Відмінно грала Ольга Баєва, а її чоловік Семен Марамович працював тренером кількох жіночих та дівочих клубів.

З лав студенток у великий баскетбол вийшла талановита центрова Тамара Максимова, яка в складі динамівок Києва двічі володіла Кубком СРСР 1950–1951 рр. Серед баскетболісток тої пори варто відзначити також Катерину Униш-

Команда СКА Київ з тренером В.Кустовським – чемпіон України 1951 р. Кубок в руках у Наполеона Каракашьяна

ко, Мирославу Загачевську, Галину Бондарук (Руцинську), Лесю Панько, інших членів збірних команд України.

Добрим словом у Львові згадують Бориса Цамалашвілі, гравця перших повоєнних команд, викладача Інституту фізкультури, потім Політехнічного інституту, талановитого організатора, тренера молодіжних і дорослих жіночих команд. Згодом його замінили син Олександр та Борис Замер, засновник дівочого спортивного клубу «Троянда».

Розвитком жіночого баскетболу Львів повинен завдячувати Валентині Юрченко, яка працювала з молоддю у «Спартаку». Жіночий баскетбол розвивали у товариствах «Динамо», «Авангард», «Трудові резерви», «Буревісник», «Локомотив», завдяки чому він поширювався в Дрогобичі, Жовкві, Стрию, Червонограді, Яворові, інших місцях. У Львові перша дитячо-юнацька спортивна школа відкрилася вже 1947 року. 1948 року збірна жіноча стала призером першості України, до чоловічої команди СКІФ успіх прийшов 1952 року, коли вона виграла срібні медалі чемпіонату України [9, 12].

Найвищий злет жіночого баскетболу в Криму пов'язаний з тренерами В.Ф.Івчатовим, С.Шпитальним, О.В.Бурнацевим, Л.М.Шевцовим, А.В.Моркусом, А.В.Голубовським та іншими, які наполегливо працювали з дітьми та студентською молоддю. Вони ставали призерами чемпіонатів України, Спартакіади України, першості Всесоюзної та Республіканської рад товариства «Спартак», педвузів республіки, деяких всесоюзних турнірів. Жіночий баскетбол у пошані ще з перших повоєнних років, коли сімферопольський «Спартак» став відомий перемогами на першості РРФСР. Активно проводив-

ся чемпіонат півострова, працювали дитячо-юнацькі школи в Сімферополі, Євпаторії, Феодосії, Керчі, Севастополі, Бахчисараї, що було вагомим підґрунтям для єдиної команди вищої ліги Союзу.

У Луганську перша напів професійна жіноча команда була створена у 1957 році на базі Педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка. Дякувати треба наполегливій праці та професійній майстерності Володимира Петровича Шутвинова. В той час в désінституті навчалися та грали за «Буревісник» такі відомі гравчині як Н. Остапенко, С. Осташко, Н. Сасова, Н. Журкіна, Л. Чернікова, М.Гаранькіна, О.Санько та інші.

ЧАС ШАБЛІНСЬКОГО

Із занепадом провідної жіночої команди «Динамо» Київ хронологічно можна починати відлік перемог чоловіків Київського державного інституту фізкультури, які, діставши гідне поповнення з дитячо-юнацьких шкіл, першими творчо підійшли до справи, застосувавши новітні методи підготовки. Протистояння одеських, харківських та київських команд, тренерів Н.Каракашьяна, В.Лелюка, В.Кудряшова та інших завершилось 1953 року перемогою студентів В.Шаблінського на чемпіонаті України, що давало велику надію на успішне просування по щаблях призових місць у союзних змаганнях.

Ці роки позначені різкою зміною поколінь, значним омолодженням майже усіх провідних команд. На зміну ветеранам, які були в колективах, прийшли молоді гравці, що вчилися у своїх старших товаришів і іншого баскетболу не бачили.

У цей час плідно працювали дитячо-юнацькі спортивні школи, які наполегливо готували хлопців та дівчат, гідну зміну гравцям старшого покоління. Безболісно завершився процес зміни поколінь майже в усіх провідних командах завдяки таланту молодих Е.Акопян, К.Анапрейчика, В.Амінова, М.Баглея, З.Бугайової, В.Будяка, Ю.Виставкіна, В.Ков'янова, В.Кононенка, В.Куровського, Г.Кушнарьової, В.Остапчук, І.Чертова (Київ), М.Достойнова (Чернівці), В.Стремоухова (Луганськ), Б.Никитишина (Запоріжжя), Г.Бондарук (Львів), В.Бережного, В.Гуревича, Ф.Орел, В.Радзієвського (Дніпропетровськ), В.Ключникова, Л. Семенцової, О.Счастливцевої, Т.Соловйової, Ю.Шикера (Одеса).

Команда «Динамо» Київ 1948 р. (зліва–направо) М.Козловська, О.Щепенникова, І.Агафонова, Н.Пименова, Ю.Бурдіна-Єгорова

Вирішальним і єдино вірним шляхом до здобуття перемог визнано рішучий курс на піднесення якості

Збірна КДІФК на чолі з В.Шаблінським – чемпіонки УРСР 1948 р. (зліва – направо): Є.Буланчик, Г.Барановська, Г.П'ятакова, Н.Коломок, Т.Кравченко, О.Кузан, Г.Іванова, Р.Спахо

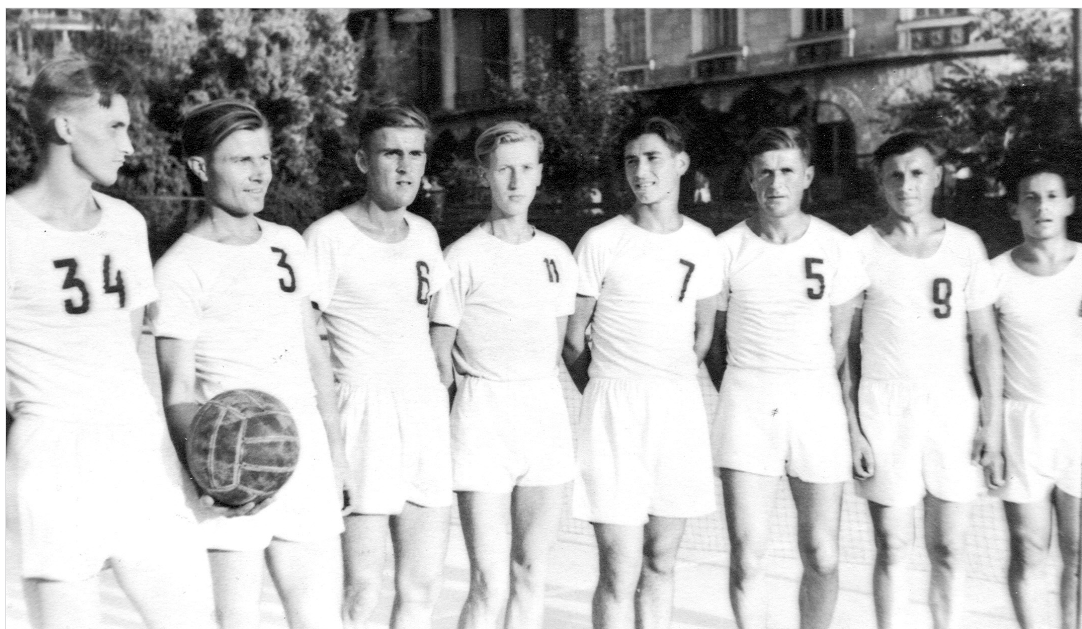

Чоловіча команда КДІФК 1947 року. (Зліва направо) М. Пименов, Л.Красносельський, М.Моренко, Ю.Смоляк, О. Леонов, В.Шаблінський, А.Постоловський, М.Фурман

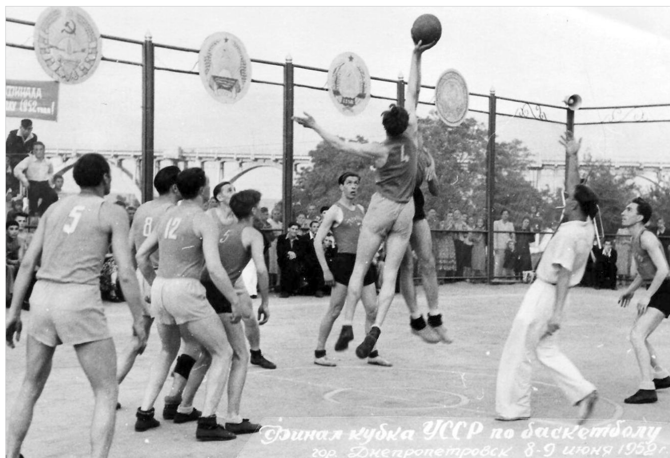

1952 р. Зустріч армійських команд Києва та Львова

тренувального процесу, що запровадив В. О. Шаблінський, який, без сумніву, у творчих пошуках пішов далі М. О. Єгорова, не зламався під натиском конкурентів.

Неодноразово, підкреслюючи високу технічну підготовку наших баскетболістів, він, в той же час, бачив прогалини у тактичних схемах тренерів. Звинувачував їх у вузькості мислення, невмінні дивитись у завтрашній день, переймати досвід кращих. Сам В.Шаблінський багато що узяв із свого дворічного відрядження до Німецької Демократичної Республіки, де передавав досвід кільком клубам та збірній країни. І хоч здобутки його учнів на міжнародній арені були до того надто скромні, в німців він побачив чудову організацію навчального процесу, відповідальність за створення умов для цього, старанність учнів, бажання вийти в передові.

Тож, повернувшись додому, запроваджував у життя все найкраще що слугувало якісній підготовці до змагань найвищого рівня. Багато команд перейшли тоді до щоденних тренувань, а дехто і до дворазових на день. Це стало можливим після введення посад інструкторів зі спорту при комітетах фізкультури та зростанні кількості спортивних клубів в армії, внутрішніх військах, при потужних промислових підприємствах, де з'являлись можливості для введення штатних одиниць. Професійне ставлення до організації гри принесло зрештою свої добрі наслідки.

Значно омолоджений колектив Спортивного Клубу Інституту Фізкультури (СКІФ) застосував нововведення – «зонний пресинг», «планові заміни», «рваний ритм», «волейбольний простріл» та інші «штучки-дрючки», як казали про новації тренера. Все це разом принесло команді перші гучні перемоги: призові місця на чемпіонатах, першостях та Кубках СРСР, успіхи в міжнародних зустрічах.

Новинки прижилися швидко, так само швидко були помічені. Знайшлося багато послідовників. Але краще вихованців Шаблінського той же «зонний пресинг» ніхто не виконував, бо крім тактичної побудови треба було підготувати гравців фізично і морально. Пресинг вимагав докладання великих фізичних зусиль і відмінної зіграності. А, крім того, він тягнув за собою велику кількість фолів. Через це треба було мати довгу лаву запасних. Тож, недаремно розроблялась система планових замін.

ДО КОГОРТИ НАЙСИЛЬНІШИХ

З метою надання баскетболу більшої динамічності ФІБА з 1957 року вводить нові правила. Команді, яка нападає, дозволяється володіти м'ячем 30 секунд. Це призводить до зростання рахунків у матчах, результативності гравців, веде до пошуку нових тактико-технічних схем ведення гри. Відтепер не можна було півгодини крутити «вісімку», граючи «до вірного», як це робили прибалтійці. Одесити втрачали можливість застосовувати свою улюблену тактику – «вату».

Згодом скасували і правило останніх трьох хвилин, яке вплинуло на кількість штрафних кидків. Заборонялось торкатись м'яча в момент його знаходження над кільцем. Це також вимагало осмислення.

Клубні та збірні чоловічі команди України, зрештою, як і жіночі, набували досвіду лише на внутрішній першості, або на матчах міст, які тоді широко проводили. В Одесі, Львові, Харкові, Дніпропетровську, Запоріжжі, Луганську, Донецьку, де значно відставали від рівня гри киян, запізно взялися надолужувати прогалини у тактичних схемах та технічному озброєнні гравців, хоча на місцях потужно і натхненно працювали окремі тренери. Через це у збірних України майже не бачили гравців з цих місць, хоча й тут були унікальні особистості. Перехід на професійні рейки зволікався через нерозуміння процесів управління баскетболом. Увага вищих інстанцій була прикута виключно до футболу. Не було стабільності у діях команд «Авангард» Дніпропетровськ, «Буревісник» Одеса, КПІ та СКА Київ, «Буревісник» Луганськ, «Авангард» Харків, які були напів аматорського рівня і нічим особливим себе в чемпіонатах СРСР не виявили. Легко здобуваючи право виступу у змаганнях такого рівня, так само легко його втрачали [9, 11, 12].

Через гарні кліматичні умови міста України ставали місцем проведення зборів для московських та ленінградських команд, тренувальні заняття яких ставали водночас гарною школою для українських спеціалістів, які охоче відгукувались на пропозиції взяти участь в товариських зустрічах.

СКІФ та СКА Київ дали чоловічому баскетболу України перших збірників СРСР. Щоправда, це були молодіжні команди і виступали вони на змаганнях Всесвітніх фестивалів молоді і студентів. 1955 року у Варшаві в складі збірної СРСР, де грали М.Вальдманіс, Ю.Озеров, К.Пяткавічус, С.Стонкус, А.Бочкарьов та інші, був двометровий київський армієць Анатолій Скоморохов. Його «золота» медаль стала першою нагородою українських спортсменів-чоловіків на міжнародній арені.

Через два роки в компанії Ю.Корнеєва, В.Муйжнієкса, В.Зубкова, А.Петрова, М.Студенецького та інших асів вітчизняного баскетболу на таких самих змаганнях грав 21-річний студент КПІ Володимир Стремоухов – третє місце.

В Дніпропетровську плідно працювали Костянтин Медведєв, Михайло Усатенко та Микола Говорунов, досвідчені тренери, безмежно і фанатично віддані баскетболу. До появи спортивних клубів при потужних металургійних заводах першість вигравали «Спартак» та «Динамо». В основному зусиллями Костянтина Медведєва команда заводу ім.Петровського «Сталь» стала однією з найсильніших в Україні, вигравши чемпіонати республіки. Тут дістали вишкіл

Віктор Кузенков, Олександр Коробков, Юрій Супрунов, Віктор Гуревич, Віктор Бережний та інші [12].

Законодавці мод у баскетболі – команди Одеси СКА, «Харчовик», «Наука», «Водник», «Буревісник» поступово втратили пріоритет. Матеріальна база гальмувала бурхливе бажання одеситів грати. Мало місце і байдуже ставлення керівників спорту до професійного розвитку спортивних ігор. Гравці не діставали ніякого заохочення, для тренувань збірних команд не виділявся час. Кращих гравців взагалі збирали час від часу напередодні відповідальних республіканських або всесоюзних змагань. І все ж, в окремих колективах були унікальні гравці, які могли учинити сенсацію будь-якої миті. За збірну України до 60-их років тут мали би грати Ярослав Захаржевський, Михайло Заремба, Ігор Крузе, Михайло Ханцис, Юрій Шикер та інші. Тренували колективи С.Чернецький, В.Кудряшов, М.Шикер, О.Глебов, Ф.Футерман та гравці старшого покоління [10].

Збірні команди Харкова на чолі з В.О.Лелюком перед першою міжнародною зусріччю із спортсменами НДР

У Харкові нарощували м’язи команди «Авангард», «Буревісник», «Динамо», поступово занепадав ХВАТУ. Цікаве поповнення готували ДЮСШ, якими керували Й.Віленський, Ф.Маргуліс, В. Кустовський, В.Лелюк, В.Нейман, Ю.Сотник та інші. Серед гравців, крім відомих військових, варто відзначити В.Жигилія, Ю.Юрченка, І.Дубова, В.Осиповського [27, 41].

Неабияке значення для піднесення майстерності спортсменів мав вступ СРСР до Міжнародного олімпійського комітету. Сталося це 7 травня 1951 року. В областях почалися пошуки талановитих спортсменів, здатних вдало виступити на цих змаганнях. Ставилося завдання показати усю могутність Країни Рад, яка перемогла фашизм і нікого не лякається у розгортанні Холодної війни. На щастя, тоді ще не був виструнчений ланцюжок у доборі та підготовці учасників. Істинно олімпійські ідеали спрямовували тоді зусилля провідних майстрів на перемоги [23].

Баскетболісти-чоловіки України не могли брати участь у Олімпійських іграх 1952 року у Ґельсінкі, бо поступалися майстерністю іншим кандидатам до збірної команди СРСР з інших міст. Без наших земляків пройшла і Олімпіада 1956 року у Мельбурні.

В той самий час, перший вихід на Олімпійські ігри 1952 року збірної СРСР, основу якої складали високотехнічні гравці з Москви, Грузії та прибалтійських республік, показав відставання нашої головної команди від американців, законодавців мод у сучасному баскетболі. Легко вигравши у команд Болгарії і Фінляндії, радянські баскетболісти з великими труднощами взяли тоді гору над бразильцями, мексиканцями, чилійцями та уругвайцями. І двічі програли вищим зростом та більш технічним атлетам США [45].

КРАЇНА ГУЛІВЕРІЯ

Цікаво нагадати, що в тій олімпійській збірній США грало п'ятеро атлетів вищих за два метри. В команді СРСР лише троє мали 190 см. На помилках вчаться. Тому з метою залучення до баскетболу гравців високого зросту після Олімпіади в положення про чемпіонат СРСР ввели штучні обмеження. Не заявляли до участі команди, в яких не було трьох гравців вище 190 см.

Це нововведення на перших порах негативно позначилось на видовищності гри, її тактичних малюнках. Проти нововведень активно виступали тренери з баскетболу, в тому числі В.О.Шаблінський. Проте їх ніхто не хотів слухати. Час диктував вжиття непопулярних рішень. В командах поступово з'явились гравці високого зросту, що дало змогу провідним українським клубам вийти на нові позиції, на рівних включитися у боротьбу за всесоюзні трофеї.

У період, який ми розглядаємо, погоду у нашому вітчизняному баскетболі робили ті, хто мав зріст 180–190 см. Лідери українських чемпіонатів ХВАТУ (Харків), «Харчовик» (Одеса), СКІФ або СКА (Київ) довгий час не мали у своїх складах високих гравців. Домінували ті, хто мав до 190 см. Це Валентин Кононенко, Юрій Бородаєнко, Борис Рижков, Євген Ранський, Володимир Прокофьєв, Юрій Смоляк, Костянтин Стасюк (Київ), Володимир Лелюк, Леонід Миронов, Олександр Банатов, Юрій Юрченко (Харків), Ярослав Захаржевський, Михайло Заремба, Йосип Кесельман, Михайло Ханцис, Ігор Крузе (Одеса), Віктор Кузенков та Олександр Коробков (Дніпропетровськ).

На порядку денному в усіх колективах стояло питання поліпшення гри за рахунок запрошення високорослих. Деякі зрушення відбулися приблизно після 1952 року. У київському «Динамо» на рівні збірної Союзу мали б заграти Володимир Васюков, Валентин Мандич та Валентин Тихомиров. Наполеон Каракашьян по військових училищах шукав і таки знайшов Альберта Арнольдова та Анатолія Скоморохова, які згодом повною мірою вирішували долю боротьби під обома щитами. В команді КПІ «на другому поверсі» хазяйнували Олег Бучинський, Ігор Степанюк, Костянтин Анапрейчик, Михайло Достойнов, гравці з ростом 184–190 см.

В.О.Шаблінський дуже радів появі у своєму студентському середовищі високих (190 см) Тиберія Гецка, Карла Манукяна, Віталія Ков'янова, Володимира Стремоухова, Миколи Баглея, Леоніда Поплавського. Лише згодом доля подарувала йому двометрових Анатолія Шологона, Альберта Вальтіна та інших.

І вже справжню радість викликало у «тата» знайомство зі студентом-першокурсником Політехнічного інституту Олександром Глезером, який вимахав на 217 см. Ото був зріст! З таким баскетболістом справді можна йти на штурм вітчизняного п'єдесталу пошани. Та на перешкоді були дві проблеми. Перша, тренер КПІ Михайло Рейнгольд і сам мріяв про велетнів. Та, на диво, з ним усе вирішилось найкращим чином. Взяла гору патріотична ідея створити у Києві одну потужну команду. О.Глезера політехніки відпустили дуже швидко. Як виявилось, вони не один місяць безуспішно працювали з ним над подвійним кроком, але нічого не виходило. Друга перешкода, хлопець мріяв стати інженером, бо так воліли тато з мамою. Проте не залагодилося і навчан-

ня на інженера. Політехнічний інститут здавна з усіх технічних вузів вирізнявся високим ступенем вимогливості до студентів в плані оволодіння основ інженерної спрямованості – математики, креслення, теоретичної механіки, нарисової геометрії. Не навчившись подвійному кроку в баскетболі, де вже було братись за такі дисципліни. У таборі скіфівців Алік Глезер з'явився сам.

Шаблінський загорівся не на жарт. Він розумів, що гігант в українському баскетболі – явище унікальне. Миттєво були вирішені усі організаційні питання з житлом, навчанням, стипендією, складено індивідуальний графік екзаменів і тренувань.

Та, виявилось, що крім відмінного зросту в хлопця не було нічого, він не міг виконати найпростішого. Не допомагали численні пояснення, покази. М'яч взагалі вивалювався з рук. Треба було починати з елементарної фізкультури. Не відомо було, чи ходив він до звичайної школи, а якщо ходив, то від фізкультури, мабуть, був звільнений.

В той час як суперники стрибали, Олександр Глезер діставав м'яч, стоячи на землі. Чи дотягнеться до їхніх рук Василь Страшевич, який позаду

Зрештою, дружний колектив інфізкультівців навчив Олександра потрібним технічним прийомам, розповів про функції центрового як у захисті, так і в нападі. Були моменти, коли він радував. Через півроку його випустили на майданчик у матчі на першість Києва проти динамівців. Поводив себе як у двосторонній грі на тренуванні. Виконав усі настанови, віддавав паси, приймав м'ячі, навіть кілька разів вдало кинув по кільцю. В тренера зажевріла надія. Та й хлопець ожив.

На чемпіонаті України стало легше. В жодній з команд не було надвисоких гравців, тож ніхто на другому поверсі йому не перешкоджав. Давали грати і на чемпіонаті Союзу проти команд, де не було високих. Хлопець прогресував. Навчився бігати, вчасно вистрибувати, вдаряти м'ячем об підлогу, як у дриблінгу, віддавав паси лівою і правою рукою, піднімав руки при захисті свого кільця.

Але слави ні собі ні колективу Олександр Глезер так і не приніс. Йому було дуже далеко до Увайса (Василя) Ахтаєва з Алма-Ати та Яніса Круміньша з Риги.

Перша зустріч Глезера з Ахтаєвим відбулась у Києві, у старому Палаці фізкультури. Казах, як завше, пересувався повільно. Втративши м'яч, не встигав за атаки киян повернутись на свою половину для організації захисних дій.

У нападі клав до кошика м'яч за м'ячем, не дивлячись на те, що проти нього часом грали троє найвищих скіфівців, залишаючи напризволяще інших

Василь Ахтаєв – справжня «фортеця»

гравців команди суперника. Фоли сипалися один за одним. З гри вибувають високі кияни. Шаблінський не знає, що робити. Поставити Олександра? Вася може зламати його на все життя. Та дітися немає де, вирішив дати пограти Глезеру. Проти Василя той здавався тоненькою соломинкою. Скільки не намагався щось зробити, нічого не виходило.

Та несподівано Василь натикається на ногу нашого центрового, що стояв на його шляху, і усією масою тіла гупає на підлогу. Зал аж здригнувся. Олександр розводить руками, показуючи, що він не винний, судді свистять порушення, а казахський велет не може піднятися. Нарешті встає і повільно йде під свій щит, навіть не хоче пробивати штрафні. Усі завмерли в очікуванні нового скандалу. За Увайсом ходила слава людини, яка здатна суворо обходитись із зухвалими порушниками. Одного разу за неправильний свисток він підняв суддю М.Левіна на витягнуті руки. Обіцяв посадити на щит і тримати там доти той не вивчить правила.

Кінцівка того пам'ятного для киян матчу стала переможною. Ахтаєв в подальшому не виходив із своєї зони, а побачивши поруч Глезера, відходив убік. Але кияни перемогли не лише завдяки Глезеру. Вони були сильніші в усіх вимірах.

У грі з ризьким СКА кияни програвали як у технічному плані, так і в тактичному веденню гри. Яніс Круміньш був лише одним з інструментів у великому добре зіграному оркестрі.

Справжнім досягненням киян стала поява в Інституті дніпропетровця Альберта Вальтіна, зріст 204 см. У свої 19 років він умів буквально усе. Вдало використовував можливості, щоб самостійно атакувати. Одержавши м'яч неподалік кільця, не поспішав зробити передачу партнеру, якщо сам мав хоч деякий шанс. В нього був чи не найбільший процент влучень із середніх дистанцій, звичайно, після Стремоухова. Альберт вмів дати миттєвий націлений пас у напад при контратаці. В позиційному нападі ставив заслон, відкривався. Швидко повертався у захист, чудово володів дриблінгом, обманними рухами. Гарно кидав напівгаками у розвороті. Проте, лівша від природи, рідко користувався правою рукою. Вальтін надто дорожив м'ячем і аби як їм не розпоряджався. Перебуваючи у центрі, він завжди вміло взаємодіяв з крайніми нападаючими. Передачу на себе не завжди розглядав як сигнал для початку атаки і блискавично вирішував, який рух здійснити.

Рано розпочавши грати, він не бачив перед собою таких гравців, яких можна було взяти за приклад. Не було і тренера, який би терпляче працював з ним день від дня поліпшуючи рухи. І тим не менш став членом юнацької збірної України, з якою завоював друге місце на Спартакіаді школярів СРСР

і одразу влився до основного складу СКІФу. Те, чого не узяв у рідному Дніпропетровську юнацької пори, надолужив у Києві під керівництвом Володимира Олексійовича Шаблінського. Потрапляння до збірної СРСР, завоювання звань срібного призера Олімпійських ігор і чемпіона Європи яскраве підтвердження цієї думки.

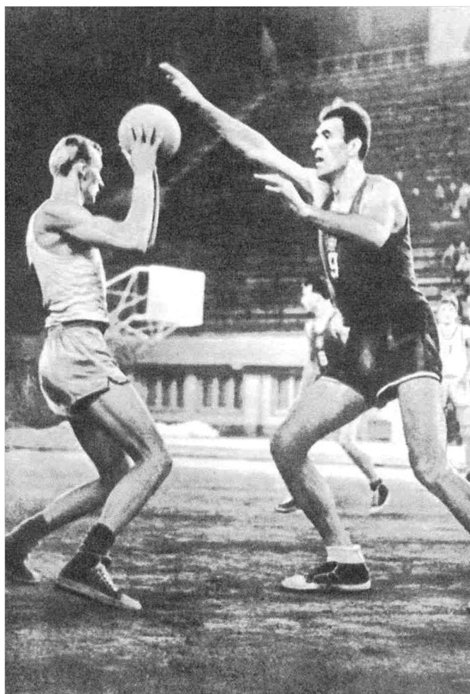

Анатолій Шологон (СКІФ Київ) та Яніс Круміньш (СКА Рига)

Другим, ще вищим за Альберта, справжнім центровим в СКІФ став Василь Окипняк, зріст 210 см. Після закінчення середньої школи юнак поїхав вчитись на агронома до Уманського сільськогосподарського інституту. За вчасним сигналом з кафедри фізвиховання вузу туди вирушив капітан команди Віталій Ков'янов і на подив легко умовив хлопця переїхати до Києва.

Побачивши його, В.Шаблінський одночасно зрадів і занепокоївся. Прибулець не вмів буквально нічого. «Треба ставити «двійку» шкільному вчителеві фізкультури, який не звертав уваги на таке унікальне явище», – писав Володимир Олексійович у своєму щоденнику. Проте, на відміну від Глезера Василь вирізнявся неабиякою працездатністю. Побачивши це, з ним залюбки працювала уся команда. Він старався, був дуже корисний при боротьбі за відскоки, майстерно добивав м'ячі, вдавався до хитрощів. Проте погано володів дриблінгом, мав інші вади [43, 44].

Зрештою, не ставши великим баскетболістом, здійснив свого роду подвиг. Зірок з неба він, дійсно, не хапав, але і задніх не пас. Василь, як зразковий солдат, знав своє місце у бойовій шерензі. Не знаючи баскетбольних хитрощів від природи, він швидко опанував те, що було для команди за потрібне.

Захищаючи свою зону, він настільки щільно прикривав суперника на останньому рубежі, що шансів на враження кільця в того не було ніяких. Руки Василя простягались мало не до неба. Якщо «краб» Ков'янов вміло боровся за відскоки, відтираючи усіх нападаючих корпусом, то Окипняк був вище всіх на другому поверсі. Рідко коли він програвав своє і чуже кільце. Ці вміння прийшли від усвідомлення ролі «часового на кордоні».

На прикладі Василя Окипняка Шаблінський робив висновок, що пошук центрових треба починати вже з 5–6 років за допомогою спеціальних тестів. Якби хлопець пройшов міні-баскетбол, середню школу або коледж, а за ними й ДЮСШ, то до зарахування до класної команди мав би щонайменше 10 років баскетбольного стажу і з ним не треба було б витрачати час на вивчення азів гри. «Пізнього» гравця, як правило, натягують швидкими темпами, що, безумовно, позначається на вмінні володіння м'ячем. Такі хлопці приносили користь, але легкості та невимушеності в їхніх діях не було.

«Будівельник» 1962 року вперше став «бронзовим» призером чемпіонату СРСР. Верхній ряд. Від лівої: Ю.Виставкін, А.Вальтін, В.Гладун, В.Стремоухов, В.Гуревич, В.Ков'янов, М.Баглей. Нижній ряд: Л.Поплавський, Т.Гецко, В.Шаблінський, В.Проценко, А.Шологон, В.Окипняк.

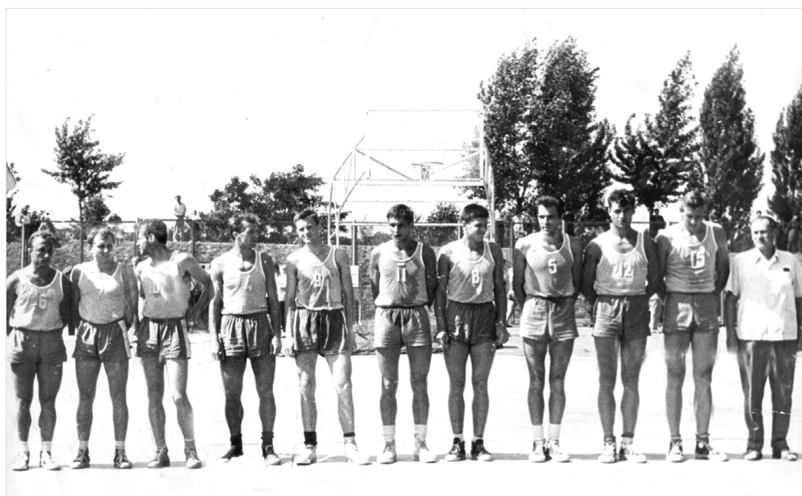

Наполеон Каракашьян з командою СКА. 60-ті роки.

Підтвердження цього – центрові київського СКА тої доби Олександр Шевченко (200 см) та Микола Сушак (206 см). Обидва, ставши курсантами військового училища, мріяли про офіцерську кар'єру. Про спорт і не думали. Тренування розпочали лише після зустрічі з Наполеоном Каракашьяном, наставником армійців. Обом тренер нічим дорікнути не міг. Розуміючи свої переваги над іншими баскетболістами, старалися як могли. Проте у їхніх діях відчувалася зайва напруга, відсутність первинної баскетбольної освіти.

Обидва баскетболісти у різні роки стали визнаними лідерами колективу, призивалися до збірної СРСР. М.Сушак став навіть чемпіоном Європи.

СПАРТАКІАДИ НАРОДІВ СРСР

Головними внутрішніми змаганнями чотириріччя для баскетболістів, як і для представників інших видів спорту, стали Спартакіади народів СРСР, а головне, оглядом готовності до Олімпійських ігор. Їм передували Спартакіади Української РСР, які проводились на місяць-два раніше. А перед тим на обласному рівні визначались кращі по містах та районах. Усі прагнули належним чином показати себе на найвищих аренах, привезти додому почесні нагороди, декому щастило увійти до збірних команд республіки, а там, можливо, і стати членом збірних команд СРСР, брати участь в чемпіонатах Європи, світу.

Для цього й зводилась багатоступенева «драбина». Такий шлях до здобуття престижних нагород був визнаний основним і йому підпорядковувались подальші реформаторські дії партії та уряду, усіх фізкультурно-спортивних товариств і організацій. Запроваджувалась чітка система заохочень, починаючи від звичайних дипломів і грамот, Перехідних прапорів і Кубків до урядових орденів і медалей.

В Україні з великою помпою серед фізкультурних організацій усіх рівнів підбивались підсумки соціалістичного змагання на кращу постановку роботи у галузі фізичної культури і спорту. Найважливіший показник – участь у змаганнях на етапах проведення Спартакіади народів СРСР, а для центральних рад ДСО, відомств та обласних комітетів ще й Олімпійських ігор. Нагороджувались як кращі спортсмени, так і їхні вихователі, а, головне, функціонери, працівники партійних і державних організацій. Гасло М.С.Хрущова «догнати і перегнати Америку» заполонило усі галузі і сфери народного господарства, науки, культури. Спорт, судячи з великої уваги, в ідеологічній боротьбі двох ідеологій впевнено посідав перше місце, відігравав велику роль у пропаганді досягнень радянського народу. Країні були потрібні перемоги на міжнародному рівні, насамперед олімпійські нагороди.

Будемо відверті, працівники фізичної культури і спорту, заробітна платня яких була чи не найнижча, раділи такій увазі до своєї праці [11, 12].

1956 року чоловіча збірна України з баскетболу посідає шосте місце на Першій Спартакіаді народів СРСР, жіноча – восьме. Не було успіхів і на чемпіонатах Союзу. 1957 року після двоколових змагань чоловіки і жінки, посівши місця наприкінці турнірної таблиці, вибули із класу «А». Отже, в чемпіонаті наступного року українців серед сильніших не бачили. Перший великий успіх до студентів Києва прийшов 1958 року, коли команда СКІФ

Збірна України1953 року (зліва—направо): Ю.Бородаєнко, А.Арнольдов, В.Скоморохов, В.Мандич, М.Баглей, В.Кузенков, К.Анапрейчик, В.Ков'янов, В.Кононенко, В.Прокоф'єв, О.Леонов, В.Фомченко

дістала право грати в класі «Б». Вигравши цей турнір, СКІФ перейшов до розряду найсильніших команд СРСР. Підтвердження цього – друге місце в чемпіонаті СРСР 1959 року, який через стислі терміни Спартакіади провели в одне коло. Студентки Одеси, з важкими боями пробившись до класу «А», знову звідти вилетіли. Як зазначав Я.Захаржевський, головна причина цього в непрофесіональному ставленні до справи [10].

Велику роль у зростанні майстерності українських баскетболістів відіграла II Спартакіада народів СРСР, а, головне, її перший етап, що проводився у Харкові і зібрав по 27 чоловічих і жіночих команд. Їх поділили на чотири зони. Фінали відбувалися у Києві і відзначені гострою боротьбою.

У жінок, як і очікувалось, перемогли киянки, серед яких поряд з досвідченими Ю.Єгоровою та В.Таганьян з кращого боку виявили себе Л.Федосова, А.Межвинська, Н.Остапенко, Л.Мандич, Г.Руцинська. За ними розташувались Харківська, Луганська, Одеська, Запорізька, Кримська та Львівська області.

У чоловіків також поза конкуренцією були столичні спортсмени. Позаду Львівська, Харківська, Дніпропетровська, Одеська, Запорізька, Донецька області. Треба відзначити рішучість головного тренера В.Шаблінського в омолодженні складу: М.Баглей, А.Вальтін, Ю.Виставкін, Т.Гецко, В.Гладун, О.Глезер, В.Ков'янов, В.Кононенко, К.Манукян, Л.Поплавський, В.Стремоухов. Найстаршому Т.Гецко виповнилося 25.

На союзному рівні досягнення навіть не проглядалися. Дебют в класі «А» для СКІФа 1960 року позначений шостим місцем. Наступного року кияни були п'яті.

Чоловіки – перші члени збірних команд СРСР

Анатолій Скоморохов (член молодіжної збірної СРСР)

Володимир Стремоухов (член молодіжної збірної СРСР)

Альберт Вальтін (срібний призер XVII Олімпійських ігор, чемпіон Європи)

Вадим Гладун (бронзовий призер чемпіонату світу, чемпіон Європи)

Микола Баглей (срібний призер XVIII Олімпійських ігор, чемпіон Європи)

Жіночий баскетбол ще деякий час жив славою динамівського колективу, яку лихоманило, і не був таким яскравим і бурхливим, не дивлячись на те, що ДЮСШ давали постійне поповнення до команд майстрів. До українських клубів запрошувались провідні спортсменки з інших союзних республік.

ПЕРШІ МІЖНАРОДНІ КОНТАКТИ

Чоловіча збірна СРСР вийшла на міжнародну арену ще 1947 року, коли Всесоюзна федерація баскетболу нарешті вступила до ФІБА. Того ж року у Празі відбувся чемпіонат Європи, на якому чоловіча збірна СРСР посіла перше місце. Згодом у Парижі вона повторила свій успіх. Щоправда, в складі збірних СРСР тоді ще не брав участі жоден спортсмен з України. На збори двічі викликали Віктора Фомченка, за що він дістав звання майстра спорту.

На 50–60-ті роки припадає чимало міжнародних зустрічей, які проводили як збірні команди республіки, так і провідні клуби. Наголошуємо на цьому тому, що ці зустрічі перші. І хоч в більшості випадків суперники були не дуже сильні, ці ігри сприймались тренерами і гравцями як дарунок долі. До 1952 року відгороджені «залізною завісою» від міжнародних турнірів наші спортсмени прагнули себе показати і повчитись передовим прийомам гри у провідних команд світу.

Перші візити до України здійснили команди дружних до нас Корейської Народно-Демократичної Республіки та Китайської Народної Республіки. У товариських зустрічах з ними 1956 року жіноча і чоловіча команди України впевнено перемогли. Приїжджали команди Індії, Болгарії, Німецької Демократичної Республіки, в зустрічах з якими також перемагали українці.

Особливо тісний контакт, дякуючи В.Шаблінському, встановився з баскетболістами НДР, де баскетбол ще не набув високого рівня. Але умови для його розвитку створювались найкращі і високими темпами. Чи не в усіх видах

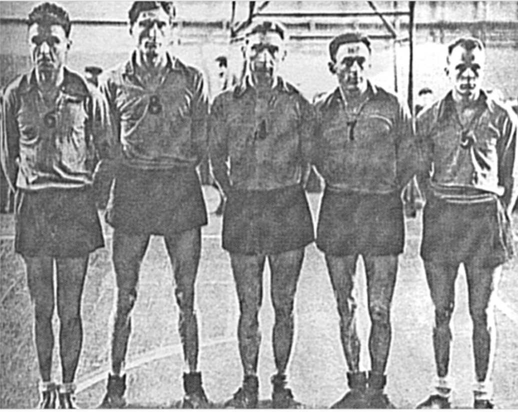

Команда ХВАТУ багаторазовий чемпіон України повоєнних років. Від лівої: В.Лелюк, О.Банатов, В.Кустовський, В.Шварцман, Л.Миронов

спорту за спеціальними програмами тут працювали кращі тренери з усіх країн. Київ, Одеса, Дніпропетровськ – куди тільки не возили німців. Скрізь на ту пору наші перемагали.

Серйозним вчителем для українців виявилась чеська професійна команда «Слован-Орбіс», яка виходила на європейські Кубки. 1959 року у Києві їхні жінки перемогли у першій зустрічі і звели унічию повторну. В чоловіків, де більшість збірної складали спортсмени СКІФ, перша зустріч також закінчилась унічию, в другій перемогли гості [43, 44].

Перший значний міжнародний успіх прийшов до наших спортсменів 1960 року на відкритій Спартакіаді Чехословаччини. Студенти під прапором «Буревісника» посіли перше місце, а жінки-динамівки третє. Ці зустрічі пам'ятні тим, що в них брали участь професійні команди сусідніх країн.

Заради справедливості слід зазначити, що усі ці зустрічі носили лише показовий товариський характер. У змагальному плані для зростання майстерності вони мало що давали українцям.

На світові та європейські першості в збірних командах СРСР виїжджали переважно представники Москви, посилені кількома гравцями з прибалтійських республік та Грузії. «Ми здебільшого варились у власному казані», – констатував у своїх щоденниках В.О.Шаблінський [44].

Кінець цього десятиріччя для українського чоловічого баскетболу був успішним, радісним і багатообіцяючим. По-перше, до збірної студентської команди СРСР, яка 1959 року виїжджала до Туріну на Всесвітню Універсіаду, включили одразу п'ятьох киян – Миколу Баглея, Альберта Вальтіна, Вадима Гладуна, Юрія Виставкіна та Володимира Стремоухова. Відмінно провівши усі зустрічі, вони повернулися додому із «золотими» нагородами.

На нові досягнення киян надихнув успіх на Всесвітній Універсіаді в Софії 1961 року. СРСР представляла студентська команда В.Шаблінського у повному складі: Микола Баглей, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, Вадим Гладун, Віталій Ков'янов, Василь Окипняк, Леонід Поплавський, Володимир Стремоухов, Анатолій Шологон. Маючи певний досвід наші знову здобули «золоті» медалі.

По-друге, 1959 року до тренувального складу збірної СРСР для участі в Олімпійських іграх у Римі, нарешті, включили представника київського СКІФу Альберта Вальтіна. З першою командою країни він здійснив кілька поїздок на контрольні ігри, був на зборах, «прийшовся до двору». Маючи двометровий зріст, цей спортсмен на майданчику виконував великий обсяг роботи, багато забивав як після проходів, так і з середньої відстані, цупко грав у захисті, вигравав обидва щити, вміло взаємодіяв з партнерами.

ВСЕСОЮЗНІ ЧЕМПІОНАТИ

1941–1943 рр. Чемпіонати СРСР не проводились.

1944. XI чемпіонат СРСР. Його ще називають Першим повоєнним чемпіонатом.

Жінки. 12 команд. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Локомотив» (Москва). 3. «Спартак» (Москва). 9. Будинок Червоної Армії (Київ).

Чоловіки. 16 команд. 1.БЧА (Тбілісі). 2. «Динамо» (Москва). 3. «Динамо» (Кутаїсі). 10. БЧА (Київ).

1945. XII чемпіонат. 3 жіночих, 4 чоловічих групи.

Жінки. 1 група. 1. «Динамо» (Москва). 2.МАІ. 3. «Динамо» (Київ). 2 група. 14. БЧА (Київ). Склад команди «Динамо» (Київ): Н.Вердіна, Н.Махиня, І.Мірзоєва, Н.Назаренко, В.Лінник, М.Козловська, Л.Самоватова, Н.Петрова, Г.Факторова, О.Щепенникова. Тренер – В.О.Шаблінський.

Чоловіки. 1 група. 1. ЦБЧА (Центральний будинок Червоної Армії). 2. ДЧА (Тбілісі). 3. «Калев» (Таллінн). 2 група. 12. БЧА (Одеса). 16. БЧА (Київ).

1946. ХШ чемпіонат. По 2 групи. Фінальні змагання.

Жінки. 1 група. 1. МАІ. 2. «Строитель» (Москва). 3. «Динамо» (Москва). 5. «Динамо» (Київ). 2 група. 15. «Динамо» (Харків). 22. «Здоров'я» (Київ).

Чоловіки. 1 група. 1. БО (Будинок офіцерів, Тбілісі). 2. ЦБЧА. 3. «Динамо» (Москва). 8. ВАТУ (Харків). 2 група. 18. «Харчовик» (Одеса).

1947. XIV чемпіонат. По 3 групи. Фінальні змагання.

Жінки. 1 група. 1. МАІ. 2. «Динамо» (Москва). 3. «Локомотив» (Москва). 4. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. 1. СКІФ Каунас. 2. «Динамо» (Тбілісі). 3. ЦБРА. 2 група. 16. ОБО (Окружний Будинок офіцерів) Київ.

1948. XV чемпіонат. 1 група – по 24 команди.

Жінки. 1. «Динамо» (Москва). 2. МАІ. 3. «Локомотив» (Москва). 6. «Динамо» (Київ). 13. СКІФ (Київ).

Чоловіки. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Строитель» (Москва). 3. «Динамо» (Тбілісі). 10. ВАТУ (Харків). 14. СКІФ (Київ).

1949. XVII чемпіонат. По 12 команд в П підгрупах.

Жінки. 1. «Динамо» (Київ). 2. «Локомотив» (Москва). 3. «Динамо» (Москва). 12. ОБО (Київ). 17. «Динамо» (Харків).

Склад команди чемпіонок: Ю.Бурдіна, В.Венцлавек, Л.Висоцька, К.Галинська, М.Козловська (капітан), А.Кравченко, Н.Пименова, З.Стасюк, В.Таганьян, Г.Факторова. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. УСК (Тарту). 2.СКІФ (Каунас). 3.ВПС (Москва). 12. «Наука» (Одеса). 13. ВАТУ (Харків). 18. «Будівельник» (Харків).

Перший розіграш Кубка СРСР. Жінки. Фінал: «Динамо» Москва – «Динамо» Київ – 55:45.

1950. XVII чемпіонат. Вільнюс. 29 серпня – 10 вересня. Вперше брали участь представники усіх союзних республік.

Жінки. 23 команди. 6 підгруп. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Динамо» (Київ). 3. «Локомотив» (Москва). 12. ОБО (Київ).

Склад команди «Динамо» Київ: Г.Барановська, Ю.Бурдіна, В.Венцлавек, Л.Висоцька, М.Козловська, Т.Максимова, В.Назаренко, А.Кравченко, Н.Пименова, З.Стасюк, Т.Симонова, В.Таганьян. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 24 команди. 6 підгруп. 1. «Динамо» (Тбілісі). 2. УСК (Тарту). 3. Військово-Повітряні Сили (Москва). 9. «Наука» (Одеса). 11. ВАТУ (Харків).

Другий Кубок СРСР серед жінок. Фінал. «Динамо» Київ – МАІ – 33 : 32. Склад команди «Динамо» Київ: Г.Барановська, Ю.Бурдіна, В.Венцлавек, Л.Висоцька, М.Козловська, А.Кравченко, Т.Максимова, В.Назаренко, Н.Пименова, Т.Симонова, З.Стасюк, В.Таганьян. Тренер – М.О.Єгоров.

1951. XVIII чемпіонат.

Жінки. 1. МАІ. 2. «Динамо» (Москва). 3. «Локомотив» (Москва). 9. «Динамо» (Київ). 11. ОБО (Київ).

Чоловіки. 1. «Жальгіріс» (Каунас). 2. ВПС (Москва). 3. УКС (Тарту). 9. ОБО (Київ). 10. «Харчовик» (Одеса).

Третій Кубок СРСР. Жінки. Фінал. Збірна України – «Динамо» Москва – 38: 36. Склад команди України: Г.Барановська, Ю.Бурдіна, В.Венцлавек, М.Козловська, А.Кравченко, Т.Максимова, В.Назаренко, Н.Пименова, Г.П'ятакова, Т.Симонова, З.Стасюк, В.Таганьян, О.Щепенникова. Тренер – М.О.Єгоров.

1952. XIX чемпіонат.

Жінки. 1. «Строитель» (Москва). 2. МАІ. 3. «Динамо» (Москва). 10. «Динамо» (Київ). 11. СКІФ (Київ).

Чоловіки. 1. ВПС. 2. «Жальгіріс» (Каунас). 3. «Динамо» (Тбілісі). 6. ОБО (Київ). 9. «Харчовик» (Одеса).

1953. XX чемпіонат. Тбілісі. 5–15 вересня.

Жінки. 1. «Динамо» (Москва). 2. МАІ (Москва). 3. «Іскра» (Ленінград). 11. «Динамо» (Київ). 13. «Будівельник» (Харків).

Чоловіки. 1. «Динамо» (Тбілісі). 2. ЦБЧА (Москва). 3. «Жальгіріс» (Каунас). 9. ОБО (Київ). 11. «Наука» (Київ).

1954. XXI чемпіонат СРСР. Київ. 22 серпня – 2 вересня. Усі команди були поділені на дві підгрупи.

Жінки. 1. МАІ. 2. «Динамо» (Москва). 3. «Строитель» (Москва). 17. «Наука» (Київ).

Чоловіки. 1. «Динамо» (Тбілісі). 2. ЦБЧА (Москва). 3. «Жальгіріс» (Каунас). 7. ОБО (Київ).

1955. ХХП чемпіонат. Каунас. 25 серпня – 4 вересня. Вперше змагання проводились окремо у класі «А» і «Б».

Жінки. Клас «А». 1. МАІ. 2. «Строитель» (Москва). 3. «Динамо» (Москва). Клас «Б» 1. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Клас «А». 1. ОБО (Рига). 2. ЦБЧА (Москва). 3. «Жальгіріс» (Каунас). 9. ОБО (Київ).

Клас «Б». 12. «Буревісник» (Київ).

1956. ХХШ чемпіонат. Змагання проводились за програмою І Спартакіади народів СРСР (див.)

1957. XXIV чемпіонат. Проводився у два круги. По 12 чоловічих і жіночих команд. *Жінки*. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Калев» (Тарту). 3. «Строитель» (Москва). 12. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. 1. СКА (Рига). 2. ЦБРА. 3. «Динамо» (Москва). 11. «Буревісник» (Київ).

Команда ЛДІФК на чолі з Р.Мозолою –
переможці республіканських змагань

1958. XXV чемпіонат. Українські команди у вищій лізі участі не брали, вибули з розіграшу попереднього року, посівши останні місця.

Жінки. 1. «Динамо» (Москва). 2. «Калев» (Тарту). 3. «Даугава (Рига).

Чоловіки. 1. СКА (Рига). 2. ЦБРА. 3. «Динамо» (Москва).

1959. XXVI чемпіонат. Змагання проводились за програмою II Спартакіади народів СРСР.

В один круг проводилася зимова першість СРСР.

Жінки. Клас «А». 1. ТТТ (Рига). 12. Педінститут (Одеса) (команда вибула з класу «А»). Клас «Б». 1. «Динамо» (Київ) (перейшли до класу «А»).

Чоловіки. Клас «А». 1. «Динамо» (Тбілісі). 2. СКІФ (Київ). 3. ЦБЧА (Москва).

Клас «Б». 3. СКА (Київ).

Склад команди СКІФ Київ – вперше срібних призерів чемпіонату: М.Баглей, А.Вальтін, Ю.Виставкін, Т.Гецко, В.Гладун, О.Глезер, В.Ков’янов, В.Кононенко, В.Куровський, К.Манукян, Л.Поплавський, В.Стремоухов. Тренер – В.О.Шаблінський.

1960. XXVП чемпіонат. По 12 чоловічих і жіночих команд.

Жінки. Клас «А». 1. ТТТ (Рига). 2. УСК (Тарту). 3. СКА (Ленінград). 11. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Клас «А». 1. ЦБЧА (Москва). 2. «Динамо» (Тбілісі). 3. «ВЕФ (Рига). 6. СКІФ (Київ).

Клас «Б». 1. СКА (Київ).

СПАРТАКІАДИ НАРОДІВ СРСР

Перша. 1956 рік. *Жінки*. 1. Москва. 2. Латвійська РСР. 3. Ленінград. 8. Україна.

Чоловіки. 1. Латвійська РСР. 2. Москва. 3. Литовська РСР. 6. Україна.

Друга. 1959. *Жінки*. 1. Москва. 2. Естонська РСР. 3. Ленінград. 6. Україна (за гіршою різницею м’ячів серед чотирьох команд).

Чоловіки. 1. Москва. 2. Грузинська РСР. 3. Латвійська РСР. 7. Україна (друга фінальна група).

РЕСПУБЛІКАНСЬКІ ЗМАГАННЯ
ЧЕМПІОНАТИ УКРАЇНИ

1941–1943 рр. Під час війни чемпіонати України не проводились.

1944. Дев’ятий за черговістю, або перший повоєнний чемпіонат. Харків. Жовтень. Чотири команди – збірні міст.

Жінки. 1. Київ. 2. Харків. 3. Дніпропетровськ. Склад команди переможниці: І.Агафонова, К.Галинська, М.Козловська, В.Лінник, Г.Мещерякова, Т.Петрова, Н.Петрова. Тренер – В.О.Шаблінський.

Чоловіки. 1 Команда Харкова (ВАТУ). 2. Київ. 3. Дніпропетровськ. Склад команди-переможців: О.Банатов, В.Лелюк, В.Кустовський, О.Сердаков, В.Шварцман, Л.Бевз, Д.Клебанов, І.Крузе. Тренер – В.Кустовський.

1945. Десятий, або другий повоєнний чемпіонат. Львів. 23–26 листопада. П’ять команд – збірних міст.

Жінки. 1. Київ. 2. Одеса. 3. Дніпропетровськ. Склад команди переможниці: О.Бевз, Н.Вердіна, М.Козловська, Н.Махиня, Г.Факторова, Н.Петрова, Л.Чувирина, О.Щепенникова. Тренер – В.О.Шаблінський.

Чоловіки. 1. Київ. 2. Харків. 3. Одеса. Склад переможців: Л.Бевз, В.Боровик, М.Болотов, О.Гребенюк, О.Коломойцев, М.Моренко, П.Назаров, М.Пименов, В.Потишко, В.Рожков. Тренер – В.О. Шаблінський.

Змагання в рамках Всеукраїнської спартакіади. 23 серпня – 3 вересня. Київ.

Жінки. 1. Київ. 2. Одеса. 3. Харків. Склад команди м. Києва: І.Агафонова, Н.Вердіна, М.Козловська, Н.Петрова, А.Павлишина, Г.Факторова, О.Щепенникова. Тренер – В.О.Шаблінський.

Чоловіки. 1. Одеса. 2. Харків. 3. Київ. Склад команди Одеси: В.Будковський, О.Глебов, П.Германович, Я.Захаржевський, Н.Каракашьян, Л.Пілін, В.Севастьянов, М.Шикер, Ф.Футерман. Тренер – Ф.Й.Футерман.

1946. XI чемпіонат. Миколаїв. 10–25 серпня. Участь беруть команди добровільних спортивних товариств.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Динамо» Харків. 3. «Харчовик» Одеса. Склад команди переможниці: І.Агафонова, Н.Вердіна, М.Козловська, Н.Махиня, Н.Петрова, Г.Факторова, Л.Чувиріна. Тренер – В.О.Шаблінський.

Між командами СКА і «Динамо» Київ завжди точилася гостра боротьба (з м'ячем армієць Ю.Бородаєнко. У центрі майданчика П.Назаров, колишній голова Федерації баскетболу України. Від правої – І.Зільберберг, заслужений тренер України, суддя Всесоюзної категорії)

Чоловіки. 1. ВАТУ Харків. 2. «Харчовик» Одеса. 3. ОБО Київ. Склад переможців: О.Банатов, Н.Каракашьян, В.Кустовський, І.Крузе, Д.Клебанов, В.Лелюк, Л.Миронов, О.Сердаков, Ю.Шоломицький, В.Шварцман. Тренер – В. В. Кустовський.

1947. XII чемпіонат. Харків. 27 липня – 2 серпня.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Динамо» Харків. 3. «Здоров'я» Одеса. Склад команди переможниць: Ю.Бурдіна, В.Венцлавек, Н.Вердіна, В.Лінник, З.Стасюк, Н.Петрова, М.Козловська, Г.Факторова, О.Щепенникова. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. ВАТУ Харків. 2. КВО Київ. 3. «Здоров'я» Одеса. Склад команди переможців: В.Анцелевич, О.Банатов, Л.Бевз, Д.Клебанов, І.Крузе, В.Єрмаков, В.Кустовський, В.Лелюк, Л.Миронов, О.Сердаков, В.Шварцман. Тренер – В.В.Кустовський.

1948. XIII чемпіонат. Київ. 19-26 червня. По 8 чоловічих і жіночих команд.

Жінки. 1. СКІФ Київ. 2. «Динамо» Київ. 3. ОБО Київ. Склад команди переможниці: Г.Абрамова, Г.Барановська, М.Іодловська, Н.Коломок, А.Кравченко, Є.Петронеллі, Н.Пименова, Л.Поляченко, Р.Спахо, О.Щепенникова. Тренер – В.О.Шаблінський.

Чоловіки. 1. ВАТУ Харків. 2. СКІФ Київ. 3. «Наука» Одеса. Склад команди переможців: В.Анцелевич, О.Банатов, Л.Бевз, В.Єрмаков, Д.Клебанов, В.Кустовський, В.Лелюк, І.Малих, Л.Миронов, Н.Плотников, О.Сердаков, В.Шварцман. Тренер – В.В.Кустовський.

1949. XIV чемпіонат. Одеса. 6-12 серпня. Фінальні змагання. 9 жіночих і 10 чоловічих команд.

Жінки. 1. ОБО Київ. 2. «Динамо» Київ. 3. «Динамо» Харків. Склад команди переможниці: І.Агафонова, Л.Граєвська, О.Гордієнко, Є.Дунаєвська, В.Лінник, Л.Ігнатьєва, Т.Максимова, Н.Петрова, Л.Страхолевська, Г.Соколовська, К.Шершньова, О.Щепенникова. Тренер – М.В.Хазанович.

Чоловіки. 1. ВАТУ Харків. 2. «Наука» Одеса. 3-4. «Будівельник» Харків, СКІФ Київ. Склад команди переможців: В.Кустовський, В.Анцелевич, О.Банатов, Л.Бевз, Д.Клебанов, В.Лелюк, Л.Миронов, О.Сердаков, В.Шварцман. Тренер – В.В.Кустовський.

1950. XV чемпіонат. Львів. 22 липня – 1 серпня.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. ОБО Київ. 3. «Більшовик» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: Г.Андерсен, Г.Барановська, Ю.Бурдіна, Л.Висоцька, В.Венцлавек, Л.Досичева, М.Козловська, А.Кравченко, Н.Пименова, З.Стасюк, В.Таганьян. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. ВАТУ Харків. 2. «Наука» Одеса. 3. «Більшовик» Київ. Склад команди переможців: О.Банатов, І. Крузе, В.Кустовський, Л.Миронов, М.Левін, О.Мінасов, К. Прохорович, О. Сердаков, В. Шварцман. Тренер В.В. Кустовський.

1951. XVI чемпіонат. Одеса. 29 липня – 5 вересня. Попередні змагання – 12 чоловічих і жіночих команд. У фіналі – шістки.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Будівельник» Харків. 3. «Медик» Одеса. Склад команди переможниці: Ю.Бурдіна, Л.Висоцька, М.Козловська, А.Кравченко, Т.Максимова, В.Назаренко, Н.Пименова, Г.П'ятакова, З.Стасюк, В.Таганьян, О.Щепенникова. Тренер – М.О. Єгоров.

Чоловіки. 1. ОБО Київ. 2. «Наука» Одеса. 3. «Зірка» Харків. Склад команди переможців: К.Александров, К.Басмаджан, Ю.Бородаєнко, В.Готовцев, Н.Каракашьян, Г.Пітер, В.Прокофьєв, К.Сахновський, А.Скоморохов. Тренер – Н.К.Каракашьян.

1952. XVII чемпіонат. Львів. 16–23 серпня.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Іскра» Київ. 3. «Будівельник» Харків. Склад команди переможниці: Г.Барановська, Ю.Бурдіна, Л.Висоцька, М.Козловська, А.Кравченко, Т.Максимова, Н.Пименова, Т.Симонова, З.Стасюк, В.Таганьян. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. «Наука» Одеса. 2. ОБО Київ. 3. «Динамо» Київ. Склад команди «Наука» Одеса: Л.Бондаренко, Е.Гальперин, Я.Захаржевський, В.Ключников, І.Крузе, Й.Кесельман, А.Сіроштаненко, В.Осиповский, О.Пришман, М.Ханцис. Тренер – В. О. Кудряшов.

1953. XVIII чемпіонат. Одеса. 2-11 серпня. Поза конкурсом виступали юнацька та дівоча збірні України.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Будівельник» Харків. 3. «Іскра» Київ. 4. ОБО Київ. 5. «Металург» Дніпропетровськ. Склад команди – переможниці: Г.Барановська, Ю.Бурдіна, В.Гагаріна, А.Кудрицька, Т.Максимова, В.Назаренко, Н.Пименова, З.Стасюк, В.Таганьян. Тренер – М.В.Козловська.

Чоловіки. 1. ОБО Київ. 2. «Наука» Київ. 3. «Харчовик» Одеса. Склад команди переможців: А.Арнольдов, Ю.Бородаєнко, В.Вілешин, В.Готовцев, Н.Каракашьян, В.Прокофьєв, Б.Рижков, А.Скоморохов, В.Фомченко. Тренер – Н.К.Каракашьян.

1954. XIX чемпіонат. Два тури. Літній. Київ. 13- 20 червня. Клубні команди.

Жінки. 1. «Наука» Київ. 2. «Будівельник» Харків. 3. «Медик» Київ. Склад команди – переможниці: Н.Анісімова, Ю.Бурдіна, А.Горкушенко, Л.Досичева, Р.Карпенко, Г.Кушнарьова, І.Латсон, В.Таганьян, Л.Кияшко, В.Потєхіна, В.Осадчук, Г.Руденко. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. ОБО Київ. 2. «Медик» Львів. 3. «Будівельник» Харків. Склад команди – переможців: К.Александров, А.Арнольдов, Ю.Бородаєнко, О.Бучинський, В.Готовцев, О.Істомін, Н.Каракашьян, В.Прокоф'єв, Б.Рижков, А.Скоморохов, В.Фомченко. Тренер – Н.К.Каракашьян.

Зимовий. Сталіно. 20–25 лютого. Збірні областей і м. Києва. *Жінки*. 1. Дніпропетровськ. 2. Київ. 3. Харків.

Чоловіки. 1. Одеса. 2. Харків. 3. Львів. Склад команди переможців: В.Амінов, В.Бова, Й.Берлин, І.Крузе, Й.Кесельман, В.Попов, О.Самохвалов, А.Сіроштаненко, Ю.Шикер, М.Ханцис. Тренер – В.О.Кудряшов.

1955. XX чемпіонат. Житомир. 18-24 серпня. Попередні ігри в підгрупах. Фінальні змагання – по 8 команд.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Наука» Київ. 3. «Наука» Одеса. Склад команди переможниці: Л.Короткова, А.Межвинська, Р.Науменко, З.Стасюк, Н.Пименова, Т.Максимова, Г.Руденко, Л.Федосова, О.Шепенникова. Тренер – І.Е.Зільберберг.

Чоловіки. 1. СКІФ Київ. 2. «Буревісник» Київ. 3. «Буревісник» Львів. 4. ХВАТУ Харків. 5. «Харчовик» Одеса. Склад команди переможців: М.Баглей, Б.Вдовиченко, Ю.Виставкін, Т.Гецко, О.Глезер, А.Дружерук, В.Зібцев, В.Ков'янов, В.Куровський, В.Кононенко, К.Манукян, Н.Окунев. Тренер – В.О.Шаблінський.

1956. XXI чемпіонат. Київ. 1 – 7 червня. Змагання проводились за програмою І Спартакіади України. (Див. Спартакіади).

1957. XXII чемпіонат. Запоріжжя. 17-28 листопада. 10 жіночих і 12 чоловічих команд.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Будівельник» Харків. 3. СКІФ Львів. Чемпіонки України – динамівки Києва: З.Бугайова, Ю.Єгорова, Г.Євсюкова, А.Межвинська, Н.Пименова (капітан), М.Петренко, Т.Петренко, Л.Середіна, Л.Федосова, Г.Харламова. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. Спортклуб КВО Київ. 2. КПІ Київ. 3. СКІФ Київ. Чемпіони України – Спортклуб КВО: А.Арнольдов, В.Бережний, В.Гуревич, В.Кузенков, Ю.Каневський, Ю.Митрофанов, А.Михайленко, Б.Рижков, В.Фомченко (капітан), В.Чубарев. Тренер – Н.К.Каракашьян.

1958. XXIII чемпіонат. Дніпропетровськ. 18 лютого – 1 березня. По 10 жіночих і чоловічих команд.

Жінки. 1. «Буревісник» Одеса. 2. КПІ Київ. 3. «Авангард» Дніпропетровськ. Чемпіонки України – студентки Одеси: Л.Беркутова, Г.Глущенко, Н.Долгорук, Г.Кисельова, Т.Реброва, Т.Соловйова, Л.Семенцова, К.Худякова, О.Счастливцева. Тренери – З.В.Орнес, М.О.Гірнінг.

Чоловіки. 1. СКІФ Київ 2. Дзержинський р-н Харкова. 3. СКА Київ. Чемпіони України – СКІФ Київ: М.Баглей, Ю.Виставкін, О.Глезер, В.Гладун, В.Зібцев, В.Куровський, В.Ков'янов, В.Кононенко, А.Летюк, Л.Поплавський. Тренери – В.О.Шаблінський, В.О.Проценко.

Осіння неофіційна першість. Одеса. Жовтень. Збірні команди міст.

Жінки. 1. Київ. 2. Дніпропетровськ. 3. Одеса.

Чоловіки. 1. «Буревісник» Київ (поза конкурсом). 2. Збірна Києва. 3. Одеса.

1959. XXIV чемпіонат. Київ – Львів. Два тури: весна-осінь. Остаточний залік.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Авангард» Харків. 3. «Авангард» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: В.Бовтун, З.Бугайова, Г.Євсюкова, Ю.Єгорова, Л.Мандич, А.Межвинська, В.Таганьян, Л.Федосова, Г.Руцинська. Тренер – Н.В.Пименова.

Чоловіки. 1. СКІФ Київ. 2. СКА Київ. 3. КПІ Київ. Склад команди СКІФ Київ: М.Баглей, А.Вальтін, Ю.Виставкін, Т.Гецко, В.Гуревич, В.Ков'янов, В.Кононенко, К.Манукян, Л.Поплавський, В.Стремоухов. Тренери – В.О. Шаблінський, В.О.Проценко.

1960. XXV чемпіонат. Фінал. Одеса. 1–10 жовтня. Попередні змагання проводились у два кола: зима–літо. В кожному колі по дві зустрічі. По 12 жіночих і чоловічих команд.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Авангард» Київ. 3. «Авангард» Харків. Чемпіонки УРСР – динамівки Києва: В.Бовтун, З.Бугайова, Ю.Єгорова, Л.Кішка, Ф.Орел, Н.Остапенко, Г.Руцинська, В.Рогальська, Л.Шамрай. Тренер – М.О.Єгоров.

Чоловіки. 1. СКІФ Київ. 2. СКА Київ. 3. «Буревісник» Одеса. 4. СКА Одеса. 5. «Авангард» Дніпропетровськ. Чемпіони УРСР – команда СКІФ Київ: М.Баглей, А.Вальтін, Ю.Виставкін, В.Гладун, Т.Гецко, В.Гуревич, В.Ков'янов, А.Летюк, В.Куровський, Л.Поплавський, В.Стремоухов, А.Шологон. Тренери – В.О.Шаблінський, В.О.Проценко.

СПАРТАКІАДИ УКРАЇНИ

1956 рік. Перша. *Жінки*. 1. м. Київ. 2 Одеська обл. 3. Ворошиловградська обл. Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: З.Бугайова, Л.Висоцька, Г.Руденко, Ю.Єгорова, Г.Євсюкова, Г.Кушнарьова, Т.Максимова, А.Межвинська, Н.Пименова, Л.Середіна, З.Стасюк, Л.Федосова. Тренер – І.Е.Зільберберг.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Дніпропетровська обл. 3. Львівська обл. Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: К.Анапрейчик, М.Баглей, Ю.Виставкін, О.Глезер, В.Гуревич, В.Ков'янов, В.Кононенко, В.Куровський, В.Стремоухов, А.Скоморохов, В.Фомченко. Тренер – В.О.Шаблінський.

1959. Друга. *Жінки*. 1. м. Київ. 2. Харківська обл. 3. Одеська

Склад команди м. Києва – переможниці Спартакіади: Ю.Бурдіна (Єгорова) (капітан), Г.Євсюкова, Л.Мандич, А.Межвинська, Н.Остапенко, Г.Руцинська, В.Таганьян, Л.Федосова, А.Шевкун, А.Щипанкова. Тренер – Н.В.Пименова.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Харківська обл. 3. Дніпропетровська.

Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: М.Баглей, А.Вальтін, Ю.Виставкін, Т.Гецко, О.Глезер, В.Гуревич, В.Ков'янов, В.Кононенко, К.Манукян, Л.Поплавський, В.Стремоухов. Тренери – В.О.Шаблінський, В.О.Проценко.

ЗБІРНІ КОМАНДИ УКРАЇНИ

1949. *Чоловіки*. М.Ханцис, М.Заремба, Я.Захаржевський (Одеса), О.Банатов, В.Кустовський, В.Сердаков, В.Лелюк (усі Харків), Ю.Бородаєнко, Н.Каракашьян, О.Леонов, М.Моренко, М.Окунєв, В.Фомченко, М.Фурман, Ю.Смоляк (Київ). Ст. тренер В.О.Шаблінський.

Жінки. Ю.Бурдіна, Г.Барановська, В.Венцлавек, Л.Висоцька, К.Галинська, А. Кравченко М.Козловська, З.Стасюк, Н.Пименова, В.Таганьян, О.Щепеннікова, Г.Факторова (усі «Динамо» Київ). Ст. тренер М.О.Єгоров.

1952. *Чоловіки*. О.Банатов, Ю.Юрченко (Харків), М.Заремба, Я.Захаржевський (Одеса), А.Скоморохов, Ю.Бородаєнко, В.Кононенко, В.Кузенков, О.Леонов, М.Моренко, В.Прокофьєв, В.Фомченко, В.Чертов, Б.Рижков, В.Мандич (Київ). Тренер В.О.Шаблінський.

Жінки. Г.Барановська, Ю.Бурдіна, Л.Висоцька, З.Стасюк, М.Козловська, Т.Максимова, В.Назаренко, Н.Пименова, Г.П’ятакова, Т.Симонова, В.Таганьян, О.Щепенникова. Ст. тренер М.О.Єгоров.

1956. Перша Спартакіада народів СРСР. *Чоловіки*. А.Арнольдов, М.Баглей, Ю.Виставкін, В.Ков’янов, В.Кононенко, В.Кузенков, В.Куровський, Б.Рижков, В.Стремоухов, В.Фомченко (Київ), Ю.Шикер (Одеса). Тренер М.О.Єгоров.

Жінки. Е.Акопян, З.Бугайова, Ю.Бурдіна, Л.Висоцька, Д.Гур’янова, Г.Дудинська, Л.Косих, Г.Кушнарьова, А.Межвинська, В.Таганьян, Н.Пименова, А.Щипанкова. Тренер І.Е.Зільберберг.

Середина 50-х років. В атаці одесити. З м’ячем Я.Захаржевський, позаду В.Бувалий

1959. Друга Спартакіада народів СРСР. *Чоловіки*. М.Баглей, А.Вальтін, Ю.Виставкін, Т.Гецко, О.Глезер, В.Гладун, В.Ков’янов, В.Кононенко, К.Манукян, Л.Поплавський, В.Стремоухов, А.Шологон. Ст. тренер В.О.Шаблінський.

Жінки. Ю.Бурдіна (Єгорова), С.Гончарова, Г.Євсюкова, Н. Долгорук, К.Чехіна, Г.Руцинська, Ф.Орел, Н.Бережна, В.Таганьян, Л.Федосова, О.Счасливцева, Г.Щипанкова. Ст. тренер М.О.Єгоров.

ВИСНОВКИ

Не дивлячись на докладання значних зусиль на відновлення народного господарства, цей період, в цілому, позначений бурхливим розвитком фізичної культури і спорту. За офіційною статистикою, кількість баскетболістів за останні 10 років зросла на 50 відсотків [31].

Якісний стан українського баскетболу у перші повоєнні роки слід розглядати через призму діяльності двох видатних особистостей, київських тренерів – Маркіяна (Мира) Опанасовича Єгорова та Володимира Олексійовича Шаблінського.

Єгоров, талановитий тренер і організатор, тонкий знавець гри. Свою «Імперію» будував справді на порожньому місті. Він неодноразово підкреслював, що Київ привабив його перш за все давніми традиціями, постійним потягом до зростання в усіх сферах науки, культури, мистецтва, спорту. За роки перебування в товаристві «Динамо» М.Єгоров примножив ці здобутки, підніс баскетбол на вищу ступінь майстерності, збагатив технічне озброєння гравців.

Проте неувага керівників Держкомспорту України та товариства «Динамо» до проблем виду, провідної команди та її професійного зростання призвели до занепаду жіночого баскетболу в республіці на довгі роки. «Зірки» в колективі були завжди, а от високі колективні здобутки довгі роки не з'являлися.

Володимир Олексійович Шаблінський у Київському інституті фізкультури, як відомо, роботу розпочав на три роки раніше, одразу після війни. Очоливши кафедру спортивних ігор, вів навчально-тренувальну роботу з чоловічою і жіночою командами за повним забезпеченням держави. Єдине чого бракувало – статусу професіональної команди, як це було в інших містах Союзу.

На противагу Єгорову він був більш успішний в роботі із чоловіками. Від СРСР за спеціальною програмою Ліги націй був делегований до НДР для піднесення рівня спортсменів країни. Серед його перших студентів КДІФК переважали такі, що пройшли важку школу життя. Вони були фізично загартовані, дисципліновані, свідомо ставились до теоретичних занять, тренувань, відчайдушно боролися за стипендію.

Володимир Олексійович Шаблінський був винятковою особистістю, яка віддала баскетболу все своє яскраве життя без останку. У нього крім баскетболу не було іншої теми для розмови. Самодисципліна, самовіддача, висока вимогливість до себе та гравців, націленість на результат, непримиренна боротьба з ледарями та прогульниками, п'яницями – ось його основні риси.

І все ж, чоловічий баскетбол в Україні майже 15 повоєнних років, визнаємо, розвивався повільно, без очевидних здобутків. Методи роботи та новації, які застосовував цей спеціаліст, далися взнаки згодом і дозволили колективу на довгі роки стати врівень з провідними баскетбольними клубами країни, а гравцям досягти найвищих звань у світових турнірах.

Ювілей Володимира Олексійовича Шаблінського з нагоди 75-річчя вітають члени збірної України полковники О.Шевченко та В.Волков

Період змужніння: штурм олімпійських висот (1961–1975 рр.)

Період позначений посиленою увагою до фізичної культури і спорту з боку комуністичної партії та уряду. Прийняті програма КПРС, за нею постанови ЦК (1964 та 1966 рр.) «Про стан і заходи подальшого розвитку фізичної культури і спорту», в яких зазначено, що турбота за здоров'я людей втілюється у життя. Ставиться завдання піднести масовість і майстерність. Провідні спортсмени СРСР повинні вигравати найпрестижніші спортивні змагання світу, насамперед Олімпійські ігри, а вулиці, райони, цілі міста стати зонами здоров'я.

Проте рішення партії були розцінені як сигнал до тотальної реорганізації в бік спорту вищих досягнень. Спорт, за загальним визнанням, став одним із ключових гравців на ідеологічному фронті. За гучними фразами, втративши контроль за ситуацією в країні, влада поступалася авторитетом і на міжнародному рівні. Спочатку вибухи в Угорщині, Чехословаччині, потім вкрай небезпечна ситуація навколо Куби, безкінечні перевороти під виглядом народно-визвольних повстань в країнах Африки та на азійському континенті сильно похитнули позиції Радянського Союзу у цивілізованому світі. Надто дорогою ціною для нашого народу оберталися гасла колишнього Комінтерну про гегемонію пролетаріату та світову революцію.

Від дитячо-юнацьких шкіл почали вимагати підготовку резервістів для збірних команд України та СРСР. Лише з цих позицій відтепер оцінюється робота тренерів, клубів, колективів фізкультури, добровільних спортивних товариств, навіть галузей народного господарства, за якими закріплювали види спорту, окремих спортсменів. Ця реорганізація – яскравий приклад нерозуміння процесів розвитку фізичної культури і спорту. Одна рука не знала, що робить друга. Вкотре, говорячи про умовну піраміду, в основі якої масовість, у даному випадку перевернули її з ніг на голову. Шкода завдана масовому спорту, в тому числі непоправна спортивним іграм. У статистичних звітах вражають «липові» цифри тих, які регулярно займаються у секціях і гуртках.

Є й позитив. Медалям усі раді. Провідні баскетболісти України запрошуються до складу збірних команд СРСР, беруть участь в Олімпійських іграх.

АМЕРИКАНЦІ НАЛЯКАЛИ, АЛЕ НАВЧИЛИ

Організація роботи по-новому у великому спорті позитивно позначилась на досягненнях провідних колективів. Побачивши якісно нову гру у виконанні київських студентів, успіхи в чемпіонатах СРСР та на міжнародних аренах, перебудувались в багатьох інших містах, насамперед в Одесі, Дніпропетровську, Донецьку, Харкові, Львові. Серед команд цих областей і розігрувались призові місця.

Єдине, що непокоїло тренерів баскетбольних колективів – аматорський статус, що позначалось на їх формуванні. Учорашні студенти ставали спеціалістами, заводили сім'ї, потребували заробітної платні, квартир. Утримувати усіх в рамках інституту ставало все важче.

Перший візит американських баскетболістів до столиці України

1961 рік. Студентська команда України перед першою товариською зустріччю з баскетболістами США: (зліва-направо) Віталій Ков'янов, Віктор Гуревич, Вадим Гладун, Юрій Виставкін, Володимир Стремоухов, Леонід Поплавський, Віктор Бережний, Микола Баглей, Тіберій Гецко, Анатолій Шологон, Юрій Набоко, Олександр Шевченко. На фото відсутній киянин Альберт Вальтін, який у цей час виступав за збірну СРСР

Кращим серед американців був Джеррі Лукас

Володимир Стремоухов закинув 38 очок

Якщо перші повоєнні вихованці В. Шаблінського вдовольнялися стипендією та харчуванням на зборах, то при зрослих навантаженнях і дворазових на день тренуваннях так не могло довго тривати. Команду один за одним почали залишати кращі гравці, треба було думати про подальшу долю. Приклад провідних команд чемпіонату СРСР, насамперед Естонії, Литви, Латвії, Грузії підказував необхідність проведення негайної перебудови.

У всесоюзному чемпіонаті 1960 року СКІФ Київ на шостому місці, СКА виграє клас «Б». 1961 року СКІФ – п'ятий, СКА – на 13 місці. Українці потроху залучаються до відповідальних зустрічей на міжнародному рівні.

Видатною подією у баскетбольному житті України став приїзд до Києва в травні 1961 року збірних жіночої і чоловічої команд США. Повідомлення про це надійшло 1 квітня.

Спочатку В.Шаблінський думав, що це жарт, потім злякався. Особливо непокоїли доброзичливі радники з Москви, які ні в якому разі не рекомендували застосовувати його новаторські «штучки-дрючки». Мовляв, зганьбить ними весь радянський баскетбол, знеславить себе і команду.

Американці показали баскетбол дуже високого ґатунку. Обидві наші команди програли. Чоловіки з рахунком 83:98, жінки – 56:60. Але докоряти головним тренерам команд жіночої В. Лелюку та чоловічої В. Шаблінському ніхто не став. Тренери повною мірою показали, чим багатий наш баскетбол, випробували усі новації, над якими працювали. У свою чергу, багато що почерпнули від зустрічі з досі непереможними американцями. Особливо радів Шаблінський, який так і не відмовився від власних новацій. Їх американці визнали вдалими.

Героєм зустрічі у чоловіків став Володимир Стремоухов, який завдяки своєму унікальному кидку з відхиленням корпусу назад у стрибку в одній грі здобув 38 очка, що було на два більше, ніж в знаменитого Джеррі Лукаса.

Часом на майданчику панувала повна розгубленість

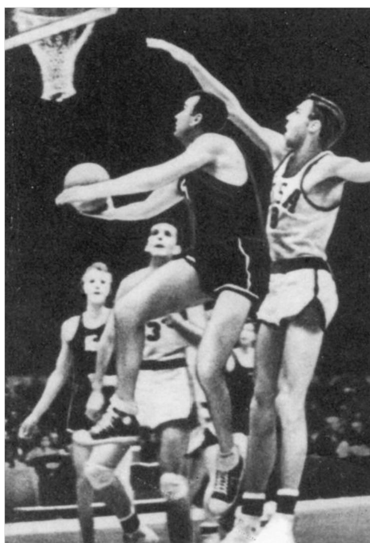

Прохід Миколи Баглея

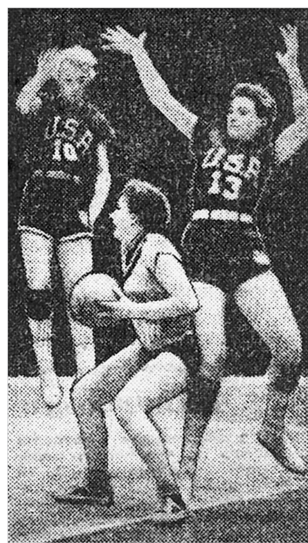

У жіночій збірній усіх здивувала Феодора Орел

Вдало діяли на перехопленнях Вадим Гладун та Юрій Виставкін. Недаремно тренер американців при підбитті підсумків турніру сказав: «Дайте мені Гладуна і Стремоухова і я переверну увесь світ».

В жіночій команді неперевершеною була самобутня 19-річна київська динамівка Феодора Орел. Її проходи і чоловічі кидки однією рукою у стрибку здивували навіть досвідчених гостей. За цими зустрічами в турне-відповідь до Сполучених Штатів в листопаді 1962 р. відправлялись збірні СРСР. Америку з українок тоді вперше відвідали – Інеса Пивоварова та Феодора Орел (в жіночій), Вадим Гладун, Василь Окипняк (в чоловічій). Не можна оминути факт відзначення Вадима Гладуна спеціальним призом, який по завершенню зустрічей вручив киянину брат Президента США, Міністр юстиції Роберт Кеннеді.

НАРОДЖЕННЯ «БУДІВЕЛЬНИКА»

Чемпіонати України 1960 і 1961 року, здається, легко виграють кияни: динамівки (жінки) та студенти інфізкультy. За ними розташовуються авангардівські колективи Дніпропетровська, Києва та Харкова, студентки Одеси, КПІ та КДІФК. У чоловіків – СКА Київ, студенти та армійці Одеси, КПІ, авангардівці Дніпропетровська та Донецька.

Через напружений календар Всесоюзних змагань найсильніші колективи України участі в чемпіонаті республіки часом не брали. 1962 року у жінок та чоловіків турнірні таблиці очолили авангардівці Дніпропетровська, керовані К. Р. Медведєвим. Вони одними з перших зробили спробу створити професіональну команду. Значно підтягнулися поки що суто аматорські студентські колективи Львова, Сімферополя, Луганська, Вінниці (у жінок); студенти Вінниці, Харкова, металурги Запоріжжя, авангардівці Донецька та Одеси (у чоловіків).

Перебудовчі процеси у спорті вищих досягнень торкнулися і інших клубів. Напружено проходять баталії на чемпіонатах та Спартакіадах України.

На початку 1962 року згідно з рішенням Української республіканської ради профспілок чоловіча баскетбольна команда СКІФ із студентського спортивного товариства «Буревісник» перейшла до товариства «Авангард». Нею почало опікуватись Монтажно-будівельне управління «Київміськбуд»-2 (голова КФК Михайло Юдашкін). З'явилися ставки, квартири, фінансування, закордонні поїздки. Саме тоді і стався прорив у когорту найсильніших. Серед прихильників баскетболу, особливо журналістів та дослідників, виникають питання щодо нової назви колективу. Оскільки програмки змагань та таблички вироблялись російською мовою, то й писали «Строитель». За документацією, яка на найвищому рівні велася українською, назва клубу залишилась – «Будівельник». Тож, з сезону 1962 року чемпіонат СРСР команда розпочала саме під цією назвою [12, 43, 44].

Усі любителі спорту були свідками наступальних і успішних виступів армійських спортсменів. Команда СКА, керована Наполеоном Карловичем Каракашьяном, буквально продиралася по щаблях різних ліг. Їхній шлях ускладнювався тим, що в Москві ніхто не бажав, щоб у Києві, як, до речі, і в інших союзних республіках були дві сильні команди. Крім того, у Києві успіх колективу армійців залежав від примх того чи іншого генерала, командуючого округом.

В той час, як тренер СКА Рига, потім ЦСКА Москва Олександр Гомельський вихвалявся тим, що легко вирішував будь-які питання з маршалами, а спортсмени мали непогану зарплатню, квартири, машини, у Києві генерали були обережні і не такими щедрими. Команда не мала штатного розкладу, гравці – були здебільше рядового або старшинського складу. Рахувались як не у спортивній роті, то на тимчасових посадах військових училищ, тилових підрозділах. Та й сам тренер Наполеон Каракашьян до кінця життя «служив» лікарем військового санаторію. Довгі роки його п'ятиособова родина мешкала в однокімнатній комунальній квартирі. Лише незадовго до своєї загибелі у автокатастрофі на мосту ім. Патона дістав двокімнатну квартиру на Лівобережжі.

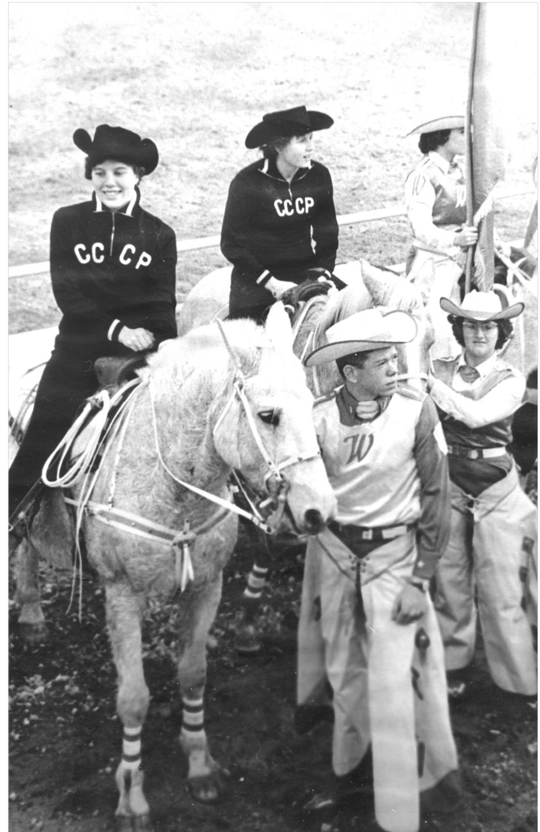

Під час турне по США І.Пивоварова та Ф.Орел демонстрували зразки верхової їзди

І все ж, обидва київські колективи завойовують призові місця на всесоюзних чемпіонатах, виграють багато міжнародних турнірів. То були лише перші роки злету чоловічого українського баскетболу. 1962-ій рік. «Будівельник» у двоколовому чемпіонаті СРСР вперше у власній історії посідає третє місце, здобуваючи, як декому здається, сенсаційні перемоги над командами ЦСКА та «Динамо» Москва, СКА та ВЕФ Рига, «Динамо» та «Політехнік» Тбілісі, «Калев» Тарту, «Уралмаш» Свердловськ, СКА Ленінград. Назвемо перших «бронзових» призерів: М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гуревич, В. Гладун, Т. Гецко, В. Ков'янов, В. Окипняк, Л. Поплавський, М. Погуляй, В. Стремоухов, А. Шологон. Головний тренер В. О. Шаблінський, другий – В. О. Проценко.

Спартакіадний рік виявився напруженим, повним радощів і розчарувань. Затримавшись, як завше, з укладанням положення і календаря на 1963 рік, у Держкомспорті СРСР лише у січні оголосили про те, що чемпіонат Союзу з огляду на осінні старти III Спартакіади народів відбудеться весною. Його розіграють 24 чоловічі і жіночі клубні команди в одне коло.

Коли змагання розпочались, київські команди «Будівельник» та СКА виявились найкраще підготовлені. Перемоги здобували одну за одною. Обидві у підсумку зайняли перше і третє місця. Проте...

Великим розчаруванням для тренерів, гравців та усієї баскетбольної громадськості України виявилось надто спізніле оголошення. Ці змагання на самому фініші назвали «Всесоюзним весняним турніром», а медалі чемпіона-

ту СРСР обіцяли вручити за підсумками Спартакіади, тобто збірним (!!!???) командам союзних республік.

За успіхами чоловіків в Україні усі разом випустили з поля зору жіночий баскетбол, який після переходу М.Єгорова з «Динамо» поступово занепадав. Жінки, які з 1952 року не були на п'єдесталах пошани Союзу та Європи, не рахуючи дівчаток, що виступали за молодіжні збірні, здавалося надовго осідлали восьму сходинку. Для них період відродження затягнеться на багато років.

ВИПРОБУВАННЯ ЗБІРНИМИ

1963 року вдруге до Києва у повному блиску імен прибула збірна команда СРСР, яка готувалася до чемпіонату світу у Ріо-де-Жанейро. Хоч і не встигли виготовити афіші, Палац спорту був переповнений, не дивлячись на те, що наступного дня очікувалась повторна зустріч. Першу завдяки «плановим замінам», «зонному пресингу», високій технічній майстерності наші виграли – 67:63. Особливо відзначились Баглей, Вальтін, Ков'янов і Стремоухов. Палац спорту гудів мов вулик.

Другого дня зал знову «тріщав по швах». Про зайві квитки питали далеко від Палацу спорту. На зустріч прибули усі члени Політбюро ЦК КП України на чолі з першим секретарем Миколою Підгорним. Та цю гру, яка для киян не носила принципового характеру, віддали майже без бою. Шаблінський не виносив показухи і мобілізовуватись заради присутності «шишок» не бажав. Збірна СРСР виграла з перевагою у 27 очок. «Колгоспна команда», – сказав тоді ображений лідер комуністів.

Шаблінський сподівався, що тренери О. Гомельський та Ю. Озеров, побачивши високу готовність його вихованців, запросять до збірної кількох гравців «Будівельника». А може й половину команди, яка награла на той момент

Яскраві постаті українського баскетболу

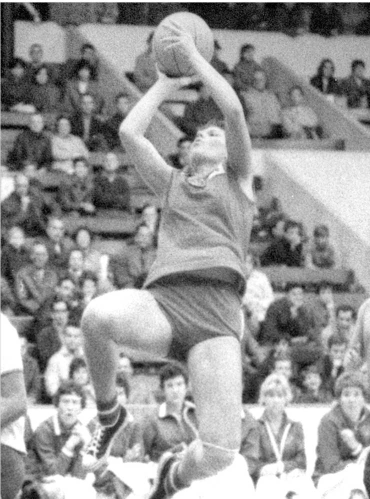

Феодора Орел

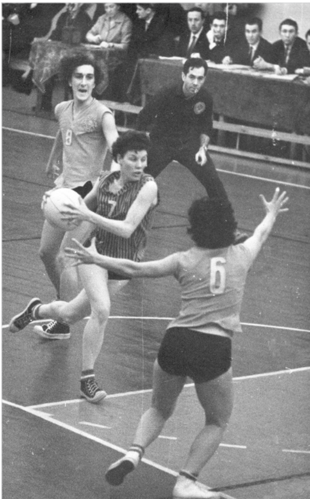

Інеса Пивоварова – фірмовий прохід з «вихилясами»

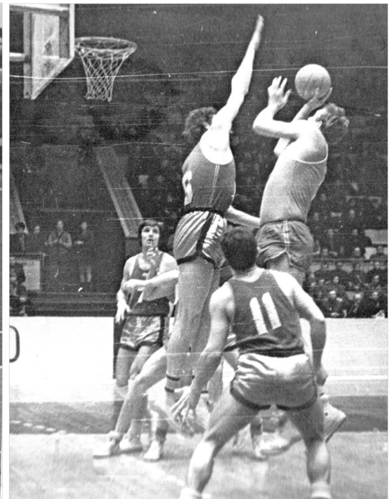

Микола Сушак

кілька гарних комбінацій і тактичних схем і була готова до боротьби на самому високому рівні. До Бразилії з киян поїхав лише Вадим Гладун, який став кращим першим номером. Збірна повернулась із «бронзовими» медалями, за що піддалась нищівній критиці у пресі.

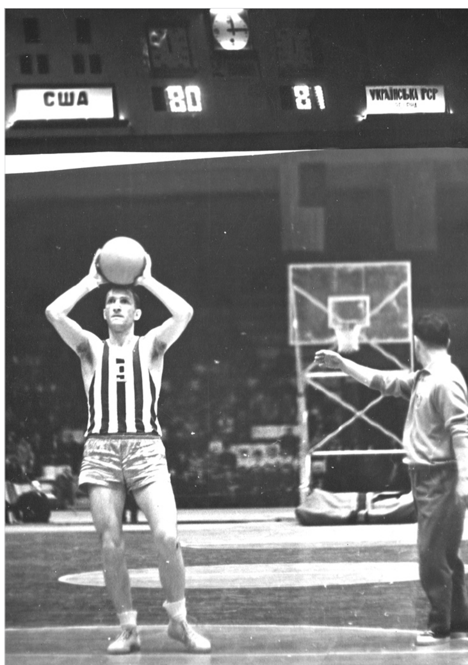

Після штрафних Віталія Ков'янова рахунок на табло засвідчив перемогу українців

Через рік, перед Токійською Олімпіадою, збірна СРСР знову обрала киян за головного спаринг-партнера. На цей раз для економії коштів і часу «Будівельник» запросили до Москви. Гра за присутності керівників Спорткомітету країни нагадувала, образно кажучи, «варфоломіївську ніч». Обидва тайми «Будівельник» знущався над збірною як хотів.

Високо оцінила гру киян газета «Советский спорт», а саме стаття головного тренера Федерації баскетболу СРСР, «патріарха» радянського баскетболу Степана Спандарьяна, чи не єдиного з тих, хто завжди підтримував українців. Він писав: «У київських спортсменів є чому повчитися. І перш за все тренувальному працелюбству».

Особа найвищого партійного рангу, яка продивлялася гру, сказала на підбитті підсумків: «З такою грою на Олімпіаді нам американців не поконати. А може відправимо до Токіо киян?» Це розцінили як жарт і до складу збірної включили лише Миколу Баглея.

Ков'янов, який реалізував тоді 11 дальніх кидків, Стремоухов, Гладун, Окипняк, Погуляй та інші знову залишилися вдома.

Напередодні Олімпійських ігор у Токіо до Радянського Союзу знову завітали американці. Виграли у Москві, Тбілісі, Таллінні, Каунасі. Перша гра між чоловіками збірною України та «Усі зірки» США йшла з перевагою гостей. Лише наприкінці зустрічі кияни зрівняли рахунок. За вісім секунд до завершення гри В.Гладун заробляє право на пробиття двох штрафних. Але усі бачать, що він виснажений. Несподівано до м'яча підходить В. Ков'янов і успішно реалізовує один з кидків, чим виводить Україну вперед – 81:80. Американці швидко вводять м'яч у гру, а представники, які сиділи на лаві, обурені обманом. Вони чим дужче помчали до столику секретаріату. Прагнуть спинити гру. Поки добігли, лунає сирена. Гра носила товариський характер. Обійнявшись, із посмішками гравці залишали майданчик.

Як відомо, на XVIII Олімпійських іграх збірна СРСР знову програла Сполученим Штатам Америки, залишившись другою. М. Баглей проводив на майданчику у середньому по тайму. «Срібна» медаль гідна його заслуг.

Непомітно у напруженій праці над вдосконаленням старих та опануванням нових тактико-технічних дій, в перемогах на чемпіонатах та Кубках СРСР та

УРСР, численних міжнародних турнірах, які нарешті стали доступними для киян, пролітали роки. Не можна оминути увагою візити українських спортсменів до США в складі збірної СРСР. Газети вихваляли нашого центрового М. Сушака, 206 см. В той час, як у графі «місце народження» всі спортсмени писали Москва, Тбілісі, Рига, Київ, він правдиво і скромно зазначив: «село Кукавка Могилів-Подільського району Вінницької області». Цим уславив своє наддністрянське рідне село і себе самого, велетня – наполегливого трудягу. Від того часу про нього писали і говорили: «Богатир з Кукавки».

ГОЛОВНІ ПОДІЇ ЧОТИРИРІЧЧЯ

І знову повернемося до Спартакіад народів СРСР, головної події кожного чотириріччя. Від III Спартакіади, яка проводилась 1963 року, за рішенням згори, про яке ми згадували, переможцям надавали ще й звання чемпіонів СРСР, що загострювало боротьбу. Так само чинили на Республіканському рівні.

Подолавши у попередньому турнірі команди Естонії, Грузії, Азербайджану, Білорусії, Вірменії, українці у фіналі перемагають збірні Латвії, Литви та Ленінграду і посідають друге місце, що стало черговою сенсацією, порушивши традиційне розташування команд в турнірній таблиці. Нашу республіку представляли: М. Баглей, В. Булаєв, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, В. Ков'янов, Б. Луганський, К. Манукян, В. Окипняк, В. Стремоухов, Г. Чечуро, А. Шологон. Тренери В. О. Шаблінський та Н. К. Каракашьян.

1967 р. оновлені чоловіча і жіноча збірні України готуються до наступної IV ювілейної Спартакіади народів СРСР. Важко передати атмосферу, яка супроводила підготовку до того найважливішого заходу. У рік 50-річчя жовтневої революції усім, здавалося, потрібні були тільки перемоги, наче від цього потьмяніло б свято радянського народу. Водночас на кожній черговій Спартакіаді робили огляд резерву для збірних команд, які через рік мали брати участь у Олімпійських іграх. 1968 року у чоловіків очікувалась серйозна боротьба у високогірній Мексиці.

Разом із спортсменами до Москви прибули чи не всі найвищі керівники українського спорту. Усі були зайняті прогнозами, вираховували, хто яке місце посяде, скільки очок завоює. Спортсменам України, баскетболістам в тому числі, встановили завдання – друге місце. За жінок мова не йшла. Бодай добре виступили.

Ось що казали про наших чоловіків: збірна Києва (збірна України) не на піднесенні, бо посіла третє місце на республіканській Спартакіаді, програвши навіть одеситам. По-друге, команда не вміє діяти проти жорсткого пресингу (знову за приклад взяли одеситів). По-третє, ослаблена, немає «довгої лави» запасних. По-четверте, не вміє вести позиційної боротьби і т. д.

Але Шаблінський з командою спростували усі прогнози і до шістки увірвались, подолавши команди РРФСР, Ленінграду, Вірменії, Азербайджану і Киргизії. У фіналі грали з Москвою, Естонією, Литвою та Латвією. І тут виграли усі зустрічі. Найважча була з естонцями, які, за звичай, діяли обережно і тактично грамотно, майже не припускаючись помилок. Найбільшу кількість очок принесли наші велетні Вальтін, Окипняк, Поливода, Чечуро, Сушак. Найвищий гравець в команді суперників Тіно Лемптнес мав 194 см.

Принципове значення мала зустріч із Москвою, яка вже програла естонцям. Розрив збільшувався на користь українців. Ґвалт на трибунах неймовірний. Усі очікують мобілізації москвичів. Половина глядачів на нашому боці. За три хвилини до кінця Шаблінський випустив усю молодь.

Газета «Советский спорт» писала: «Українських спортсменів і їх тренера Володимира Шаблінського критикували, сварили, над ними кепкували, але вони були вірні своєму зонному пресингу. Честь і слава тренеру і його команді за мужність, з якою перенесла недружню критику, продовжуючи вдосконалювати свою майстерність».

Українці В. Брянцев, А. Вальтін, В. Гладун, В. Новиков, В. Окипняк, Б. Пінчук, Л. Поплавський, А. Поливода, М. Погуляй, В. Салухін, М. Сушак, Г. Чечуро здійснили справжній спортивний подвиг: без поразок пройшли попередній і фінальний турніри, стали переможцями Спартакіади та чемпіонами СРСР. Збірна складалася з представників київських команд – «Будівельник» та СКА. Тренували команду В. О. Шаблінський та В. О. Проценко, які завбачливо зміцнили її п'ятьма особистостями, зріст яких перевищував 2 метри. На жаль, за два місяці до стартів IV Спартакіади в автомобільній катастрофі у Києві, на мосту ім. Патона, загинув Н. К. Каракашьян, який був затверджений другим тренером цієї справді зіркової команди. Як би він радів цій перемозі!

БЕЗПІДСТАВНІ ЗВИНУВАЧЕННЯ

Здавалося, переможців не осуджують. Проте Володимир Олексійович все частіше чує на свою адресу звинувачення у тому, що сам вважав досягненням. Наприклад, один з тренерів збірної країни Юрій Озеров писав у пресі, що «Будівельник» не вміє вести «розумну позиційну гру».

«А нащо вона була потрібна? – відповідав Шаблінський в українській пресі. – Ми, дійсно не любили багатоходові комбінації. Прагнули атакувати швидко, щоб не витрачати зайвих секунд на підготовку кидка. Таким було наше ігрове кредо. В основу гри ми ставили індивідуальні якості кожного з нападаючих. Нешвидкий розіграш м'яча зводив усе нанівець. З 1962 по 1967 рік ми нижче третього місця в чемпіонатах країни не опускалися, а 1967 року виграли ще й Спартакіаду народів СРСР. То чи була потреба рівнятися на естонців, яких нам ставили за приклад? Баглей, Вальтін, Стремоухов, Окипняк, Поливода, Погуляй у нападі могли обіграти сам-на-сам будь-кого, не очікуючи на підмогу. Висновок зробив такий: ми, дійсно, відставали від інших команд у позиційному розіграші м'яча, але випереджали усіх у миттєвості, швидкості і потужності атак. Отже, нашу схему гри змінювати не було потреби» [43, 44].

Лунала критика і на адресу зонного захисту, але Шаблінський рішуче відкидав усі звинувачення. Як доказ, наводив результати ігор, статистичні викладки. Результативність кидків з гри складала 42 відсотки, персональних – 66. Причому ці показники у команди з року в рік зростали.

Звичайно, ці цифри сьогодні можуть викликати лише посмішку. Але 50 років тому такого результату досягала не кожна команда.

Жіноча команда України, де безперервно змінювались тренери, грала непогано. Але все ж опинилась на шостому місці, маючи шанси на четверте. Завадила гірша різниця закинутих м'ячів.

1971 року відбулася V Спартакіада народів СРСР. У чоловіків друге місце було розцінено як поразка, а третє жінок – як великий успіх. Чоловіки віддали перемогу москвичам за явної переваги у другому таймі останньої гри, коли був тяжко травмований центровий Анатолій Поливода. Тренер не знав куди бігти: за «швидкою», яка з-під щита вивозила спортсмена, чи до майданчика, на якому раптом усе пішло не так, як треба. З того часу, за спогадами В. Шаблінського, на нього почалися гоніння.

Українських дівчат вже кілька років очолював Борис Миколайович Резцов, що був запрошений керувати київськими динамівками. Він приїхав із того самого Свердловська, у якому «Уралмашем» керував свого часу М.Єгоров. Протягом багатьох років цей клуб зажив славу грози чемпіонів, сам багато разів висувався на чільні позиції, давав представниць до збірних команд СРСР. Але у Києві, маючи сильних гравчинь, Б.Резцову тривалий час не вдавалося вивести клуб до п'ятірки найсильніших, за що також піддавався критиці. Зізнаємося, за останні роки провідна команда «Динамо» Київ змінила кількох тренерів. Серед них були М. Козловська, Н. Пименова, О. Леонов, В. Ков'янов, І. Зільберберг, М. Єгоров (повертався).

Цього разу на Спартакіаді поталанило. Збірну України не впізнали. Команда потрапила до другої підгрупи. Тут схрестили зброю з суперницями із РРФСР, Узбекистану, Молдавії та Білорусії. Поступившись лише росіянкам, посіли друге місце, а з ним і перепустку до фіналу. Тут за круговою системою грали з Латвією, тими ж росіянками, Ленінградом, Литвою та Грузією.

Найважчою грою була зустріч з ленінградками, які намагалися вибудувати проти українок міцний захист. Коли шлях до щита був щільно перекритий, у гру вступила далекобійна артилерія. Раїса Курв'якова, Наталка Климова та Людмила Білянкіна влучно обстрілювали кошик з дальніх та середніх відстаней. Та найбільше очок – 26 принесла найвища Галина Резцова, колишній член збірної СРСР, яка невтомно діяла під обома щитами.

Успіх розцінено як велика і довго очікувана перемога. Далися взнаки вправи на витривалість, запроваджені на тренуваннях. Досі такого результату

Усе життя Н.Каракашьян був відданий одній команді – СКА

Його поховали на Байковому цвинтарі

на попередніх Спартакіадах досягнуто не було. До третього місця команду привели старання тренерів Б.М.Резцова та В.С.Заморського, які пішли на рішучі кадрові зміни, посилення навантажень під час навчально-тренувального процесу.

Збірна України з тренером Б.М. Резцовим здобула «бронзу» V Спартакіади народів СРСР. Верхній ряд (від лівої): Н.Климова, В.Турчинович, Р.Курв'якова, Л.Білянкіна, О.Антоненко, Л.Кошуліна, В.Харенко, гол. тренер Б.М.Резцов. Нижній ряд – Є.Болдог, Г.Резцова, Л.Гурман, А.Сущенко, Л.Остапець

«Бронза» надихнула Бориса Резцова на більш активну роботу по зміцненню команди, запровадження власних теоретичних положень, відомих йому технічних та тактичних прийомів. Весь цей олімпійський цикл динамівки безсумнівні лідери республіканського чемпіонату. Проте високих місць в чемпіонатах СРСР, як і до цього, не посідають. За таких умов після Н.Климової та Р.Курв'якової до збірної СРСР довгий час нікого не запрошують.

Прикрі падіння наших спортсменок (6–8 місця на Спартакіадах народів СРСР і 10–13 – на чемпіонатах СРСР) чергувались з 4–5 місцями. «Гойдалкою» називали спеціалісти цей період в історії клубу. І це в той час, коли в команді грали майстрині високого класу, такі, як Ф.Орел-Кочергіна, І.Пивоварова, Г.Руцинська, Н.Фоміних, Г.Резцова, Є.Болдог, Л.Чиянова, Л.Остапець, які призивались до збірної СРСР [12].

ГІДНЕ ПОПОВНЕННЯ

Кожній союзній Спартакіаді передували республіканські, за розподілом місць кожна з них нагадувала попередню. П'ята вимагає хоч побіжного аналізу. У жінок від Києва виступала збірна укомплектована гравчинями «Авангарду», «Буревісника», «Динамо»: О.Антоненко, Г.Калітенко, А.Киринова, Н.Коведяєва, Л.Остапець, Г.Резцова, А.Сущенко, Л.Турчанович, Н.Фоміних, Т.Хоменко, О.Шепель.

Лише команда Дніпропетровська склала їм відчайдушний супротив. Та праця К.Медведєва у дніпропетровській «Сталі» добігала кінця. Одразу після Спартакіади на тренерському містку його змінив амбітний І.Майзлін, який уславився підготовкою резервісток. Але у результативної Р.Курв'якової поки що немає гідних помічниць, які б брали на себе ігрову відповідальність і не шукали її очима на майданчику.

До Олімпійських ігор 1976 року у Монреалі вона ще приноситиме левову частку очок. Похвальби на республіканській Спартакіаді заслуговували також дівчата із Закарпаття, які посіли третє місце. Це наслідки плідної праці Валентини Гомонай, яка у надто скромних умовах виховувала талановитих спортсменок, зібрала гарний колектив, озброїла дівчат технічно, навчила грати проти

Яскраві постаті українського баскетболу

Сергій Коваленко

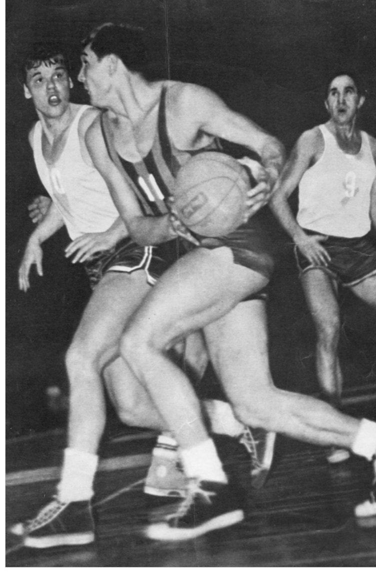

Геннадій Чечуро

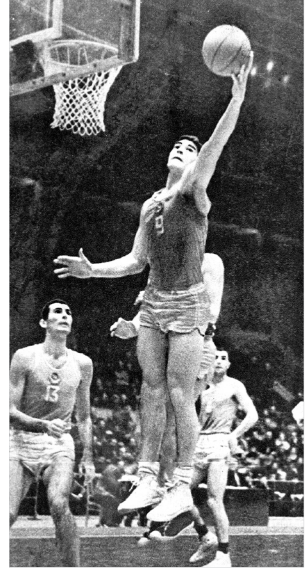

Анатолій Поливода

значно сильніших суперниць. Відзначимо також дії дівчат Львова, Харкова, Одеси, Запоріжжя. І все ж, клас їхньої гри високим рівнем і завзяттям не вирізнявся. Здавалося, гостроту створювали надто гарячі тренери, борючись за вищі місця в турнірній таблиці.

Справжньою винагородою за титанічну працю над вдосконаленням технічної та тактичної майстерності стало запрошення команд «Будівельник» та СКА на міжнародні турніри, а їхніх гравців до складу збірної СРСР. Їхня історія – яскрава олімпійська сторінка українського чоловічого баскетболу густо насичена цікавими прикладами.

Отут варто зробити невеличкий відступ і розповісти про те поповнення, яке надходило до цих клубів у період, що розглядається. Це також пов’язано з успіхами команд, які власними силами торували шлях до вершин. Їхній високий авторитет був вирішальним для гравців, які отримували запрошення в кілька клубів.

Першою видатною особистістю в команді СКІФ виявився Альберт Вальтін, зріст 204 см, вихованець дніпропетровського баскетболу. Він прийшов 1956 року і одразу став основним гравцем. Майже одночасно у клубі з’явилися випускник ДЮСШ киянин Микола Погуляй та Василь Окипняк, про яких ми розповідали. Невдовзі усі стають гравцями основного складу, залучалися до збірної СРСР.

Ще один київський велетень Сергій Коваленко із зростом 217 см перші кроки в баскетболі робив у Тбілісі, де після закінчення середньої школи трохи пограв за Політехнічний інститут. Його у 14 років худого, майже скелета, із зростом 200 см не бажали приймати до баскетбольної секції, лякалися, бо був дуже слабкий. Після смерті батька, фронтового генерала, заступника командуючого військами Закавказького воєнного округу, мати забажала повернути-

Збірна України –

Збірна України – переможець IV Спартакіади народів СРСР.

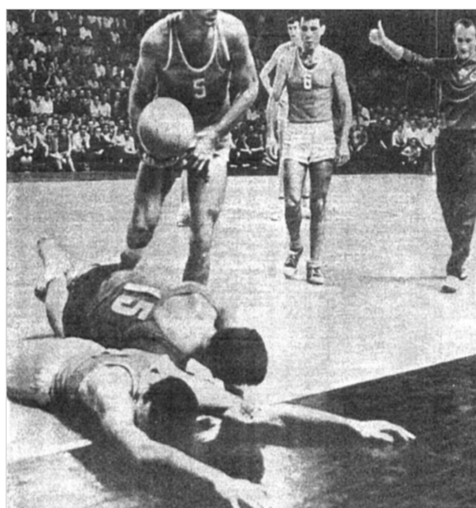

Останні секунди фіналу...

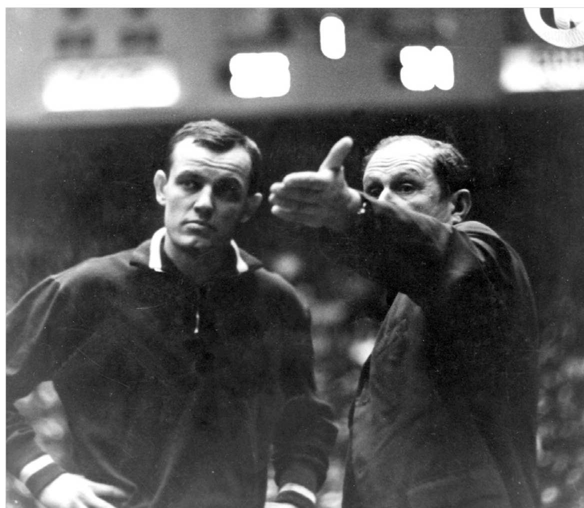

Леонід Поплавський – «таємна» потужна зброя тренера

ся на його батьківщину, в Україну. Здогадалася написати В.Шаблінському, дістала негайну згоду. С.Коваленко – «бронзовий» та «золотий» чемпіон Олімпійських ігор, призер чемпіонату світу, чемпіон Європи.

Справжній фурор справив 17-річний Анатолій Поливода, який вчився у технікумі в Донецьку. Ще рік до цієї гри він не мав про баскетбол ніякого уявлення. Двометровий, міцної статури, добре скоординований з жадобою виконував усі настанови по оволодінню технікою гри, робив у цьому велетен-

чемпіон Спартакіади народів СРСР

Микола Погуляй

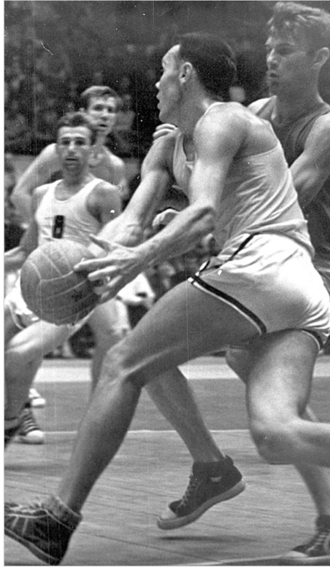

Альберт Вальтін

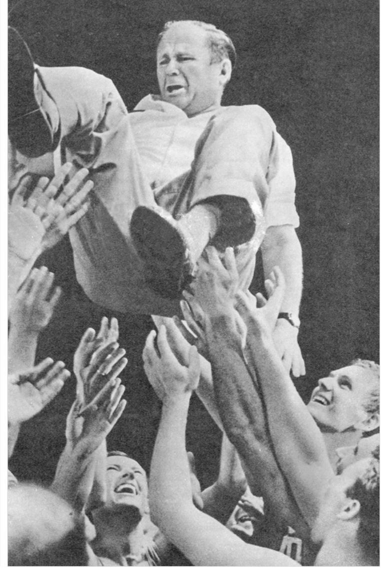

«Тато» на висоті

ські кроки вперед. Буквально через рік його залучили до юніорської збірної країни, потім до дорослої, де він першим з киян став чемпіоном світу.

Щоправда поруч з ним на тих змаганнях виступав ще Геннадій Чечуро, який акурат закінчив навчання у Вінницькому педагогічному інституті, а тепер став гравцем київського СКА. Тут також підібралась непогана компанія. Миколу Сушака у військовому училищі, як ми знаємо, на репетиції танцювального гуртка перед всеармійським балом знайшов сам Н.К. Каракашьян. На урочистому виході двометровий Микола під звуки «Мазурки» крокував із статною дамою, дружиною командуючого Київським військовим округом. Згодом для подібних заходів його неодноразово наказом відривали від баскетболу. Був випадок, коли один з балів співпав з виїздом на відповідальний міжнародний турнір. Генерал наказав залишити Миколу у Києві. Цьому завадив наказ ще вищого генерала з Москви.

Дивлячись на нього, усі дивувались байдужості до великого спорту вчителів сільських шкіл. Лише у 18 років він розпочав опановувати техніку, яку діти вивчають у 10–12 років. І також робив це семимильними кроками, за що дістав подяку від тренерів збірної команди Радянського Союзу. В. Брянцев, А. Ніколаєв, В. Новиков, Б. Пінчук, В. Пржеорський, В. Радзієвський, В. Салухін – гідне поповнення армійського клубу.

Початок 70-их років в «Будівельнику» позначені появою Володимира Ткаченка, зріст 223 см. Його на одному з ринків Сочі випадково побачив тренер дитячих команд І.Е.Зільберберг і негайно повідомив про цю знахідку В.О.Шаблінського. І він до 17 років не знав нічого про подвійний крок. А виріс до двічі «бронзового» призера Олімпійських ігор, чемпіона світу, Європи, Спартакіади народів СРСР.

Єдине кого не треба було вчити у «Будівельнику» – так це Олександра Сальникова. Він щойно закінчив у Краснодарі медичний інститут, трохи грав за місцевий «Строитель», студентом залучався до збірної РРФСР. Раптом свідомо для успішного закінчення вузу на два роки полишив спорт. Коли повернувся на майданчик, до нього підійшов киянин, суддя Всесоюзної категорії Г.Парфенчук (Жора Шкапа) і порадив зв'язатись з В.О.Шаблінським. На рахунку цієї справді яскравої особистості багато гучних перемог, його поважали на обох континентах, вручали призи як кращому бомбардиру.

Першим з «будівельників» до збірної СРСР для участі в XVII Олімпійських іграх у Римі, як відомо, запросили Альберта Вальтіна. Він повернувся із «срібною» медаллю. Поруч з ним мав би бути 24-річний Микола Баглей, вихованець клубу, та його бенефіс затягнувся до Олімпіади 1964 у Токіо, де завоював таку саму «срібну» нагороду.

1968 року Україну на Олімпійських іграх у Мехіко представляли два «будівельника» – молоді Сергій Коваленко та Анатолій Поливода. Обидва в оточенні асів грали не більш як по тайму, проте користь принесли чималу. Щоправда, тренерські прорахунки не дали змогу бойовому складу посісти місце вище третього. Не маючи реальної уяви про високогір'я, команда до нестями бігала лісами Підмосков'я.

1972 року ці спортсмени знову залучаються до збірної СРСР, яку очолює ленінградець Володимир Кондрашин. До цього часу радянські баскетболісти поступалися американцям. На цей раз Олімпіада відбувається у Мюнхені і проходить у рік «50-річчя утворення СРСР». Спортсмени не мають права програвати. Ставиться завдання здобути 50 «золотих» медалей – не менше! Спортсмени, в тому числі кияни, виконали покладені на них завдання. Збірна СРСР дала бій одвічним суперникам. Щоправда, А.Поливода ледь оговтався від серцевої кризи. На нього особливо не розраховували. Тим не менше, збірна СРСР подолала усіх суперників, навіть американців у принциповому двобої. Через суперечки з-за останніх двох очок Олександра Бєлова, закинутих з сиреною на останній секунді, вони й досі не можуть визнати своєї поразки. С.Коваленко та А.Поливода – олімпійські чемпіони, заслужені майстри спорту.

1976 року Олімпійські ігри відбувалися у канадському Монреалі. В чоловічому турнірі брало участь 12 національних збірних. Від СРСР, яка приїхала у ролі фаворитів, очікували, що вона готова захистити титул чемпіонів.

Здавалося, що В.Кондрашин і цього разу буде «на коні». Радянським дісталася легка підгрупа, де вони легко здолали усіх. Зате у першій півфінальній грі поступилися югославам. У боротьбі за третє місце виграли у канадців. Все стало на звичні місця, американці знову перші. Наші серця зігрівало хіба те, що в складі збірної СРСР виступали кияни Володимир Ткаченко та Олександр Сальников.

Жіноча збірна на цій Олімпіаді проходила дебютне випробування. Відібрали лише шість команд. Четвірку утворили призери чемпіонату світу 1975 року – СРСР, Японія, Чехословаччина та господарки Олімпіади баскетболістки Канади. Дві інші команди – США і Болгарії вибороли право участі на відбірному турнірі, що відбувався у канадському місті Гамільтон.

Отже, леді грали за системою «в одне коло», кожний з кожним. Як відомо, до складу збірної були включені київська динамівка Наталія Климова та гравець дніпропетровської «Сталі» Раїса Курв'якова. Обидві українки мали за плечима багатий досвід участі в міжнародних змаганнях, двічі ставали чемпіонками світу, тричі – Європи. знали силу зарубіжного баскетболу. Отже, почувалися впевнено.

Як згадує старший тренер збірної СРСР Лідія Алексєєва, до стартової п'ятірки постійно включала Наталку Климову, пластичну і елегантну. Подобався їй м'який врівноважений характер подруги Раїси Курв'якової, яка вирізнялася спокоєм і розсудливістю.

Тому саме їм надали право розпочинати перший поєдинок зі збірною Канади. В той день на майданчику перебували усі дванадцять. Тренери не помилилися. Наші дівчата принесли найбільше очок до командної скарбнички: Наталка – 14, Раїса – 12. Загальний результат – 115:51. У другій зустрічі з Чехословаччиною наші більше відпочивали. Знову перемога – 85:75. Третьою була підкорена Болгарія – 91:68, четвертою США – 112:77 і п'ятою Японія – 98:75. Із цих зустрічей для порівняння у майбутньому варто запам'ятати результат СРСР – США.

Преса із великим захопленням писала про успіхи радянських баскетболісток, українська на усі лади раділа досягненням Р. Курв'якової та Н. Климової. Ці дівчата за неповні шість років перебування у збірній Радянського Союзу назбирали стільки медалей, що навряд їхній рекорд буде кимось перевершений: «золото» Олімпіади, три – європейської першості, дві – світової.

З огляду на ті відповідальні завдання, які ставились перед видами спорту, досягнення українського жіночого баскетболу неперевершені. Він виявився найвищого ґатунку і діставав загальне схвалення. Єдине, що не дозволяло наділяти жіночий баскетбол України найкращими епітетами – посередні показники команд на всесоюзному чемпіонаті.

Яскраві постаті українського баскетболу

Раїса Курв'якова

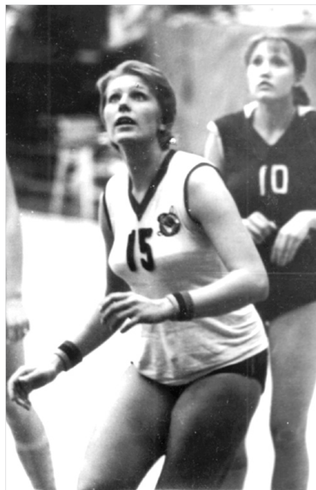

Наталія Климова

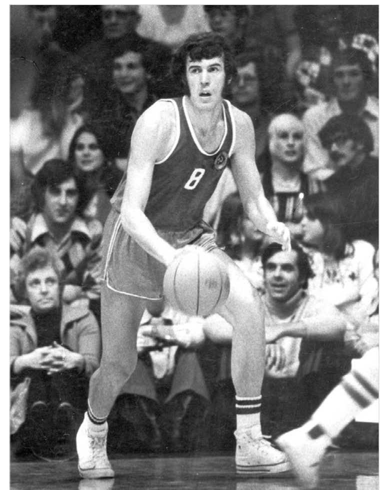

Олександр Сальников

Чемпіонами Європи серед чоловіків у цей період ставали А. Вальтін (1961), В. Гладун (1963), М. Баглей та М. Сушак (1965), А. Поливода (1967, 1969, 1971), С. Коваленко (1969). Чемпіонами світу – А. Поливода та Г. Чечуро (1967), О. Сальников (1974), «бронзові» призери – В. Гладун (1963), С. Коваленко (1970).

Серед жінок першою звання чемпіонки світу у 1964 році завоювала київська динамівка Феодора Орел. Вдруге це звання вона здобула 1967 року. Ця спортсменка також тричі чемпіон Європи (1962, 1964, 1966). Одноразова чемпіонка Європи і світу – київська динамівка Інеса Пивоварова (1962).

В той же час, шанувальників баскетболу України непокоїли прості питання – чому, скажімо, М. Баглея керівники збірної помітили лише в 27 років? Чому жодного разу на Олімпійські ігри не потрапили В. Гладун, В. Ков'янов, В. Стремоухов, М. Сушак, Г. Чечуро? Двері на Олімпіаду 1972 року у Мюнхені для найкращого нападаючого світу Олександра Сальникова могли відкритися лише за умови переходу до ленінградського «Спартака». Найкращий український захисник Юрій Виставкін здобував найвищі звання лише на двох Універсіадах, хоча потреба національної збірної у ньому була надзвичайна.

ПЛЮСИ І МІНУСИ ПЕРЕБУДОВИ

Осліплені блиском медалей найвищого ґатунку, чиновники від спорту прогледіли іншу складову обов'язкового впровадження виду спорту – його масовість.

У Києві, Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Львові, Черкасах, Чернігові, Вінниці, інших містах України масовий баскетбол, як і інші спортивні ігри, почав занепадати. Неувага і зайві перебудови в управлінні спортом вищих досягнень призвели до зниження уваги до стану справ на місцях.

До початку 70-тих працівники фізичної культури і спорту, заробітна платня яких і в це десятиріччя була чи не найменша, раділи з такої уваги до сфери їхньої діяльності. Це був період небувалого спортивного будівництва. Стадіони і спортзали з'являлися чи не в кожному місті, де були потужні підприємства, які могли витримувати важке фінансове навантаження. Бази відпочинку, майданчики за місцем проживання населення, фізкультура на виробництві, змагання різного рівня на будь-який смак, численні ДЮСШ – ось атрибути тогочасного життя. Для провідних команд, здавалося, були відкриті усі країни. У свою чергу, на підприємствах приклад одного керівника запалював іншого. Поки що контролюючі органи закривали очі на численні порушення фінансової дисципліни.

Найбільшої шкоди спортивним іграм завдало створення так званих Центрів, де вимагалось культивувати один певний вид спорту, який краще прижився і міг швидше виховати олімпійського чемпіона. Наприклад, гімнастику мав культивувати «Буревісник», плавання – «Водник», важку атлетику – «Спартак» тощо. Як не дивно, Спорткомітет СРСР прийняв це рішення, «узагальнюючи досвід зачинателів баскетболу – одеситів». Це позначилось відвертим наступом на спортивні ігри, різким зменшенням кількості спортсменів та команд, хоча офіційна статистика стверджувала інше.

Ми торкалися долі тренера команди СКА Київ Наполеона Каракашьяна. Після його трагічної загибелі 1967 року колектив очолив Олександр Леонов,

який до того небезуспішно працював за кордоном – у Північній Кореї та Перу. Маючи найвищі ордени цих двох країн, прийняв запрошення працювати. Чи не від перших днів роботи відверто зізнавався, що відчув на собі, як у спортивному керівництві Союзу та республіки ховалися від нього, аби не займатися проблемами ще одної професійної чоловічої команди в Україні. Попри це він двічі виводив колектив до трійки лідерів союзного чемпіонату, лише подеколи дістаючи підтримку генералів. Динамівок Києва прийняв після численних наганяїв.

Ярослав Захаржевський у своїй книзі «Історія одеського баскетболу» згадує, як до них в черговий раз завітав В. Шаблінський і яку оцінку дав стану одеського баскетболу кореспонденту однієї з газет: «На жаль, про одеський баскетбол доводиться говорити в минулому часі. Місто, яке займало авангардні позиції в країні, їх втратило. Чоловічої збірної, як такої, немає і найближчим часом не передбачається. Ваш експеримент з одновідомчими центрами подіяв на баскетбол негативно» [10].

Смертельними для масового спорту, баскетболу зокрема, виявились інші «витівки» чиновників від спорту. На великий спорт почали працювати так звані спецкласи в середніх навчальних закладах, що позначилось на якості уроків фізкультури в усій школі. За прикладом Німецької Демократичної Республіки, для обдарованих у спортивному плані дітей створювались школи-інтернати спортивного профілю, які дістали назву «інкубаторів».

З'явились СДЮШОР – спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, ШОР – школи олімпійського резерву для подальшої роботи з їхніми випускниками, ШВСМ – школи вищої спортивної майстерності, ОПОП – опорні пункти олімпійської підготовки, ЦОП – центральні опорні пункти та інші структури, які добре фінансувались, адже працювали, як вважалося, на великий спорт.

Баскетбол, наймасовіший і найцікавіший з видів спорту, для обласних фізкультурних організацій став видом спорту «за вибором». Тобто його можна було не культивувати. Більше того, спеціальним рішенням Держкомспорту України він став обов'язковим лише для шести регіонів – Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Рівненської областей та міста Києва. Як у цей список потрапила невеличка область з четвертої групи, можна лише здогадуватись.

Відтепер у великих залах, де колись навколо одного м'яча гуртувалось десятки дітей, клали килим для двох завезених борців або важкоатлетів, які ймовірно могли здобути медаль на престижних змаганнях. Дарма було просити гроші або інші пільги на розвиток виду, який не потрапив до списку обов'язкових. Масові змагання студентських і виробничих колективів відтепер не цікавили нікого. Чиновники від спорту послуговувались однією фразою: яка від них користь для великого спорту? Київ, Одеса, Харків, Дніпропетровськ можуть згадувати часи, коли в першостях міста брала участь сотня команд.

Натомість, наприклад, ДЮСШ, де з'явився один перспективний велосипедист, могла випросити звання спеціалізованої, нові машини, додаткові ставки тренерів, поїздки на міжнародні змагання тощо.

У Запоріжжі, яке на ті часи більш-менш активно розвивало гру у вищих навчальних закладах, як згадує тренер В. Рева, баскетбол був позбавлений

права громадянства. Сталося це через «гнусно-известное постановление о медалеемких видах спорта. Позакрывали все. Распались ДЮСШ, потеряны традиции, кадры. Ведущий тренер города И. Ребристый дорабатывал до пенсии дворником стадиона» [12].

Грають лідери українського баскетболу СКА – КДІФК. З м'ячем Володимир Радзієвський, СКА. Проти нього Віктор Гуревич, № 6 та Юрій Виставкін, № 7

Інформація про діяльність центрів у «верхи» надходила позитивна. Відзначали зростання масовості в секціях боротьби, важкої атлетики, плавання, фігурного катання на ковзанах, велоспорті. Зазначимо, що приписки у статистичних звітах щодо масовості, або так звана «липа», в фізкультурних організаціях набули широкого розквіту.

Та й робота деяких центрів була далека від ідеалу. Позбавлені дитинства, десятки юних плавців, наприклад, зібрані разом у певному місті, тренувалися чи не цілу добу. Але, якщо відверто, зростали й спортивні результати. Це підтверджували підсумки участі українських спортсменів на найпрестижніших змаганнях сучасності – Олімпійських іграх.

Жіночий баскетбол, як ми знаємо, право олімпійського громадянства отримав лише 1976 року. Тоді ніхто не бажав бачити згортання змагань на місцях, хоча масово припиняли роботу секції, закривались відділення, навіть спеціалізовані ДЮСШ. Умовна піраміда розвитку фізичної культури і спорту в країні, про яку говорили на усіх без винятку нарадах, в основі якої була масовість, а на вершині – майстерність, виявилась перевернутою.

Олімпійська збірна Радянського Союзу, в якій четверту частину складали представники України, завойовувала найвищі титули, найбільшу кількість медалей, успішно конкуруючи з американськими атлетами. На долю українців припадала третина досягнутого.

Була ще одна біда. В той час, як тренери усього світу безперервно вчились одні в одних, від Радянського Союзу на міжнародні змагання виїжджали здебільшого ті самі люди, які не поповнювали бібліотечок підручниками або методичними посібниками із тактики ведення боротьби на сучасному рівні. В. Шаблінський у своїй книзі «Баскетбол. Що я про нього знаю?» не міг пригадати жодного семінару для тренерів. Він писав: «Як і інші команди, ми продовжували варитись у власному соку. Не маючи ні методичних рекомендацій, ні тактичних схем, ні зрозумілих тлумачень, самі винаходжували велосипед, який вже був давно винайдений іншими» [44].

СТРІЛИ КРИТИКИ

Новації В. Шаблінського разом з блискучими перемогами «Будівельника» на першості Союзу та міжнародних турнірах у Франції, Польщі, Болгарії, Італії, Чехословаччині, НДР скоро приїлися. Після 1971 року на тренера і його команду посипались критичні стріли. Усі жадали лише перших місць, ніби кияни за забезпеченням виглядали краще московських, прибалтійських та грузинських колективів. 1974 року В. Шаблінський з примусу керівників Держкомспорту України поступився місцем О. Клименку. Ображений, обурений дістає місце тренера спочатку у Тольятті, потім у спекотному Ашхабаді.

Олександр Клименко 1969 року був покликаний керівниками Ворошиловградської області створити команду за кошти успішного автопідприємства. «Автомобіліст» складався переважно з приїжджих спортсменів, де серед інших грали колишні зірки «Будівельника» А.Вальтін, В.Стремоухов та Б.Луганський, а також перспективні З.Хромаєв, О.Шальнєв та інші – з усього Союзу. Перше місце в чемпіонаті України за відсутності «Будівельника» – вже у 1970 році створили навколо нього певний ореол. А дарма. За приклад слід було б узяти Донецьк, де спочатку створили спортивну базу, відкрили на ній ДЮСШ, а вже потім запросили майстрів-баскетболістів.

Баскетбольні клуби, наче гриби після дощу, почали з'являтись у Львівській, Дніпропетровській, Запорізькій, Харківській та інших областях, місті Києві. Ініціатори їх створення, з одного боку, розуміли значення спортивних ігор для гармонійного розвитку підростаючого покоління, організації культурного дозвілля членів сімей трудового колективу, з другого, не мали ніяких законних підстав для таких дій, не узгодили як слід свої дії з вищими партійними та контрольними інстанціями.

В ці команди вкладалися значні кошти, запрошувались відомі гравці, тренери. Місцеві органи влади до пори до часу закривали очі на явні фінансові негаразди, уболівальники були задоволені успіхами донецького «Шахтаря», ворошиловградського «Автомобіліста», львівського «Міськжитлобуду» та інших. Деякі вигравали чемпіонати України, проривались на чемпіонати Союзу.

Дарма, що у своїй більшості ці колективи носили тимчасовий характер, не мали ДЮСШ, на які можна було б опертися. Трагічна доля багатьох спортсменів та керівників підприємств, які наважувались за радянської системи господарювання несанкціоновано виділяти кошти на спорт. І все ж, констатуємо, що праця О. Клименка була помічена і оцінена.

1962 р. Команда «Металург» Запоріжжя з тренером І.Х.Ребристим

Проте після «тата» з його командою ніхто не міг узгоджено діяти. VI Спартакіада народів СРСР 1975 року попри очікування керівників спорту нічого доброго українському баскетболу не принесла. Чоловіки та жінки

посіли лише п'яті місця. Дівчата легко виправдались. Для них таке місце – лише крок назад. У чоловіків у відступі на три позиції спочатку звинуватили гравців, зокрема олімпійського чемпіона Мюнхена С. Коваленка. Спеціальним рішенням Держкомспорту України гравець позбавлявся права виходити на майданчик в республіці, аж поки його, як «резидента», не обміняли з О.Сальниковим, який «нудився» у ЦСКА.

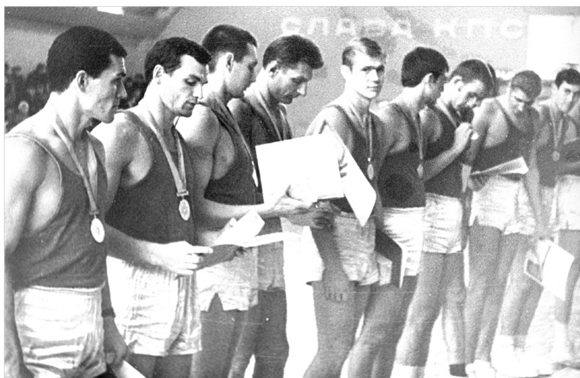

Луганський «Автомобіліст» – чемпіон України 1970 р.

О. Клименко, як кажуть, у Києві «не прийшовся до двору». Згодом десь у Росії перейшов на науково-викладацьку роботу, став професором, доктором наук.

ВСЕСОЮЗНІ ЧЕМПІОНАТИ

1961. XXVІІІ чемпіонат. Спочатку – ігри у підгрупах. Потім фінальні змагання з 1 по 8-е і з 9 по 16-е.

Жінки. Клас «А». 1. ТТТ (Рига). 2. СКА (Ленінград). 3. «Буревісник» (Ленінград). 9. КПІ. 12. «Динамо» (Київ). Клас «Б». 4. «Буревісник» (Одеса).

Чоловіки. Клас «А». 1. ЦБРА. 2. «Динамо» (Тбілісі). 3. СКА (Рига). 5. СКІФ (Київ). 13. СКА (Київ). Клас «Б». 1. «Буревісник» (Одеса). 4. «Буревісник» (Харків).

1962. XXIX чемпіонат. Спочатку проходили попередні змагання у підгрупах, потім 12 найсильніших розіграли місця з 1 по 12.

Жінки. 1. ТТТ (Рига). 2. СКА (Ленінград) 3. «СИМ» (Москва). 7. «Динамо» Київ.

Чоловіки. 1. ЦБРА. 2. СКА (Рига). 3. «Будівельник» (Київ). 10. СКА (Київ). 17. «Буревісник» (Одеса). 20. «Буревісник» (Харків). Склад команди «Будівельник» «бронзових» призерів: М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гуревич, В. Гладун, Т. Гецко, В. Ков'янов, В. Окипняк, Л. Поплавський, М. Погуляй, В. Стремоухов, А. Шологон. Тренер – В. О. Шаблінський.

1963. XXX чемпіонат. Змагання проводились за програмою III Спартакіади народів СРСР.

1964. XXXI чемпіонат. *Жінки*. 1. ТТТ (Рига). 2. «Буревісник» (Ленінград). 3. СКА (Ленінград). 7. «Динамо» (Київ). 19. «Сталь» (Дніпропетровськ).

Чоловіки. 1. ЦБРА. 2. СКА (Рига). 3. «Будівельник» (Київ). 4. СКА (Київ). 17. «Буревісник» (Одеса).

Склад команди «Будівельник» – «бронзових» призерів: М. Баглей, В. Булаєв, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, В. Ков'янов, Б. Луганський, К. Манукян, В. Окипняк, В. Стремоухов, Г. Чечуро, А. Шологон. Тренер – В. О. Шаблінський.

1965. XXXII чемпіонат.

Жінки. 1. ТТТ (Рига). 2. ДПІ (Тбілісі). 3. СКА (Ленінград). 4. «Динамо» (Київ). 17. «Сталь» (Дніпропетровськ). 24. «Буревісник» (Одеса).

Чоловіки. 1. ЦСКА. 2. «Будівельник» (Київ). 3. «Динамо» (Тбілісі). 10. СКА (Київ). 19. «Буревісник» (Одеса).

Склад команди «Будівельник» – срібних призерів чемпіонату: М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, В. Ков'янов, В. Окипняк, М. Погуляй, Л. Поплавський, А. Шологон, В. Стремоухов, В. Агафонов, Т. Гецко. Тренер – В. О. Шаблінський.

1966. XXXШ чемпіонат. Проводився у двох лігах – вищій та другій.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. ДПІ (Тбілісі). 3. «Динамо» (Москва). 5. «Динамо» (Київ).

2 ліга. 20. «Сталь» (Дніпропетровськ). 23. «Авангард» (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Будівельник» (Київ). 3. ВЕФ (Рига). 6. СКА (Київ). 2 ліга. 20. «Донбасканалбуд» (Донецьк).

Склад команди «Будівельник» – «срібних» призерів: М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, В. Окипняк, А. Поливода, Л. Поплавський, М. Погуляй, В. Поляков, В. Стремоухов, В. Смоляков, Є. Філозоф, А. Шологон. Тренер – В. О. Шаблінський.

1967. XXXIV чемпіонат. Змагання проводились за програмою IV Спартакіади народів СРСР.

1968. XXXV чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Московська обл.). 3. «Буревісник» (Ленінград). 10. «Динамо» (Київ). 2 ліга. 21. «Авангард» (Донецьк). 22. «Сталь» (Дніпропетровськ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Динамо» (Тбілісі). 2. СКА (Київ). 3. ЦБРА. 5. «Будівельник» (Київ). 2 ліга 22. «Авангард» (Донецьк).

Склад команди СКА Київ – «срібних» призерів: В. Брянцев, Б. Дербенцев, А. Ніколаєв, В. Новиков, Б. Пінчук, В. Радзієвський, В. Сикорський, М. Сушак, Ю. Пржеорський, Г. Чечуро. Гол. тренер – О. Д. Леонов.

1969. XXXVI чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Московська обл.). 3. «Кібіршктіс» (Вільнюс). 10. «Динамо» (Київ). 2 ліга. 20. «Сталь» (Дніпропетровськ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Динамо» (Тбілісі). 3. «Спартак» (Ленінград). 5. «Будівельник» (Київ). 2 ліга. 16. «Авангард» (Донецьк).

1970. XXXVП чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Спартак» (Московська обл.). 7. «Динамо» (Київ). 2 ліга. 14. «Сталь» (Дніпропетровськ). 25. ДСК (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦБРА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Будівельник» (Київ). 9. СКА (Київ). 2 ліга. 20. «Авангард» (Донецьк).

Склад команди «Будівельник» Київ – «бронзових» призерів: А. Вальтін, В. Гладун, С. Коваленко, П. Лушненко, В. Мартинов, Р. Рижик, М. Погуляй, А. Поливода, В. Смоляков. Тренери – В. О. Шаблінський, В. М. Ков'янов.

1971. XXXVШ чемпіонат. Проводився у двох лігах.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Ленінград). 3. Кібіршктіс» (Вільнюс). 6. «Динамо» (Київ). 2 ліга. 27. ДСК (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Жальгіріс» (Каунас). 5. «Будівельник» (Київ). 9. СКА (Київ). 2 ліга. 19. «Авангард» (Донецьк).

1972. XXXIX чемпіонат. Замість другої ліги введено клас «А».

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Кібіршктіс» (Вільнюс). 4. «Динамо» (Київ). Клас «А». 16. «Сталь» (Дніпропетровськ). 23. «Авангард» (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦБРА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. СКА (Київ). 7. «Будівельник» (Київ). Клас «А». 14. «Авангард» (Донецьк). 25. «Спартак» (Миколаїв).

Склад команди СКА Київ – «бронзових» призерів: Б. Дербенцев, М. Достойнов, В. Карпухін, А. Ніколаєв, В. Новиков, Б. Пінчук, Ю. Пржеорський, М. Сушак, В. Салухін, Є. Філозоф, В. Хоменко, З. Хромаєв, Г. Чечуро, Є. Шутов. Тренер – О. Д. Леонов.

1973. XL чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Уралмаш» (Свердловськ). 5. «Динамо» (Київ). Клас «А». 15. «Сталь» (Дніпропетровськ). 24. «Авангард» (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Жальгіріс» (Каунас). 6. «Будівельник» (Київ). 8. СКА (Київ). Клас «А». 14. «Авангард» (Донецьк). 28. «Авангард» (Одеса).

Студентська збірна України, яка виграла Спартакіаду Чехословаччини (зліва–направо): О Шевченко, В.Бережний, Ю.Виставкін, В.Гладун, В.Гуревич, В.О.Шаблінський, Б.Рижков, Л.Поплавський, В.Стремоухов, В.Ков'янов, К.Анапрейчик, Т.Гецко

1974. XLI чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. «Спартак» (Ленінград). 2. ТТТ (Рига). 3. «Уралмаш» (Свердловськ). 5. «Динамо» (Київ). Клас «А». 13. «Сталь» (Дніпропетровськ). 23. «Авангард» (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Будівельник» (Київ). 9. СКА (Київ). Клас «А». 18. «Авангард» (Донецьк). 22. «Спартак» (Миколаїв). 27. «Будівельник» (Харків).

Склад команди «Будівельник» Київ: В. Гладун, С. Коваленко, П. Лушненко, В. Мартинов, М. Погуляй, Р. Рижик, В. Смоляков, О. Сальников, В’ячеслав Шаблінський. Тренери – В. О. Шаблінський, В. М. Ков’янов.

1975. XLII чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Спартак»(Московська обл.). 8. «Динамо» (Київ). 10. «Сталь» (Дніпропетровськ). Клас «А». 24. «Буревісник» (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Спартак» (Ленінград). 2. ЦСКА. 3. «Динамо» (Москва). 7. «Будівельник» (Київ). Клас. «А». 13. СКА (Київ). 26. «Авангард» (Донецьк). 27. «Будівельник» (Харків).

СПАРТАКІАДИ НАРОДІВ СРСР

Третя. 1963. *Жінки*. 1. Латвійська РСР. 2. Ленінград. 3. Москва. 8. Україна. *Чоловіки*. 1. Москва. 2. Україна. 3. Латвійська РСР. Склад команди України – срібних призерів: М. Баглей, В. Булаєв, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, В. Ков’янов, Б. Луганський, К. Манукян, В. Окипняк, В. Стремоухов, Г. Чечуро, А. Шологон. Тренер – В. О. Шаблінський.

Четверта. 1967. *Жінки*. 1. Латвійська РСР. 2. Москва. 3. РРФСР. 6. Україна.

Чоловіки. 1. Україна. 2. Естонська РСР. 3. Москва.

Склад команди України – переможців Спартакіади: В. Брянцев, А. Вальтін, В. Гладун, В. Новиков, В. Окипняк, Б. Пінчук, Л. Поплавський, А. Поливода, М. Погуляй, В. Салухін, М. Сушак, Г. Чечуро. Тренери – В. О. Шаблінський, В. О. Проценко.

П’ята. 1971. *Жінки*. 1. Латвія. 2. РРФСР. 3. Україна.

Склад команди України: Л. Белянкіна, А. Сущенко, О. Антоненко, Н. Назембло, Л. Кошуліна, Р. Курв’якова, Г. Резцова, Л. Турчанович, Є. Болдог, В. Хоренко, Л. Гурман, Л. Остапець. Тренери – Б. М. Резцов, В. С. Заморський.

Чоловіки. 1. Москва. 2. Україна. 3. Естонська РСР.

Склад команди України: А. Вальтін, В. Гладун, Ю. Єгоров, С. Коваленко, П. Лушненко, В. Новиков, В. Окипняк, М. Погуляй, А. Поливода, В. Салухін, В. Смоляков, М. Сушак, З. Хромаєв, Г. Чечуро. Тренер – В. О. Шаблінський.

Шоста. 1975. *Жінки*. 1. Латвія. 2. РРФСР. 3. Ленінград. 5. Україна.

Чоловіки. 1. Москва. 2. Ленінград. 3. Грузинська РСР. 5. Україна.

РЕСПУБЛІКАНСЬКІ ЧЕМПІОНАТИ

1961. XXVI чемпіонат. Попередні змагання – по 16 жіночих і чоловічих команд. Фінальні змагання – по 8 колективів.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Авангард» Дніпропетровськ. 3. «Авангард» Харків. Склад команди «Динамо» Київ – чемпіонок України: Т. Громова, Г. Євсюкова, І. Журкіна, Л. Кішка, І. Кузнецова, Ф. Орел, С. Осташко, Г. Руцинська, В. Рогальська, Л. Шамрай. Тренер – О. Д. Леонов.

Чоловіки. 1. СКІФ Київ. 2. СКА Київ. 3. «Буревісник» Одеса. Склад команди СКІФ Київ – чемпіонів України: М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, Т. Гецко, В. Ков'янов, В. Окипняк, Л. Поплавський, В. Стремоухов, А. Шологон. Тренери – В. О. Шаблінський, В. О. Проценко.

1962. XXVП чемпіонат України проводився без найсильніших команд класу «А». *Жінки*. 1. «Сталь» Дніпропетровськ. 2. «Буревісник» Львів. 3. «Буревісник» Сімферополь. Склад команди «Сталь» Дніпропетровськ: Н. Бережна, Г. Гавриленко, В. Денискіна, І. Журкіна, С. Новак, В. Савекіна, А. Савекіна, О. Счастливцева, Л. Холодна, Г. Щипанкова. Тренер – К. Р. Медведєв.

Чоловіки. 1. «Сталь» Дніпропетровськ. 2. «Буревісник» Вінниця. 3. «Металург» Запоріжжя. Склад команди «Сталь» Дніпропетровськ: В. Альошин, В. Бережний, В. Бергіман, В. Гуревич, І. Вдовиченко, Г. Матухно, І. Овсянников, В. Срібний, С. Сергієні, А. Чуб. Тренер – К. Р. Медведєв.

1963. XXVШ чемпіонат. Київ. 3–8 травня

Змагання проводились за програмою III Спартакіади України (див. Спартакіади).

1964. XXIX чемпіонат. Два тури серед жіночих і три серед чоловічих команд. Фінальна частина – по 6 команд.

Жінки. 1. «Сталь» Дніпропетровськ. 2. «Динамо» Київ. 3. «Буревісник» Одеса.

Склад команди «Сталь» Дніпропетровськ: Л. Александрович, Н. Бережна, Л. Войтанник, Н. Ковальова, А. Курчанінова, Л. Міщенко, О. Полокевич, В. Світлична, Г. Сичова, Л. Холодна. Тренер – К. Р. Медведєв.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. СКА Київ. 3. «Буревісник» Одеса. Склад команди «Будівельник» Київ – чемпіонів України: М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, Т. Гецко, В. Ков'янов, К. Манукян, В. Окипняк, В. Стремоухов, А. Шологон. Тренер – В. О. Шаблінський, В. О. Проценко.

1965. XXX чемпіонат. Харків-Донецьк. Попередні змагання. Фінал 5–13 листопада.

По 8 команд.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Авангард» Донецьк.

Склад команди «Динамо» Київ – чемпіонок України: Н. Безух, С. Гончарова, В. Карева, Н. Козенко, П. Лебідь, Л. Медведєва, Ф. Орел, І. Пивоварова, Г. Руцинська, О. Ревуцька, В. Смолякова. Тренер – О. Д. Леонов.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Авангард» Донецьк. 3. СКА Київ. Склад команди «Будівельник» Київ – чемпіонів України: В. Агафонов, М. Баглей, А. Вальтін, Ю. Виставкін, Т. Гецко, В. Гладун, В. Ков'янов, В. Окипняк, А. Поливода, Л. Поплавський, М. Погуляй, А. Шологон. Тренери – В. О. Шаблінський, В. О. Проценко.

1966. XXXI чемпіонат. Одеса. 24-28 вересня. Фінальні змагання – по 6 жіночих і чоловічих команд.

Дніпропетровці – чемпіони України 1962 р.

(див. текст)

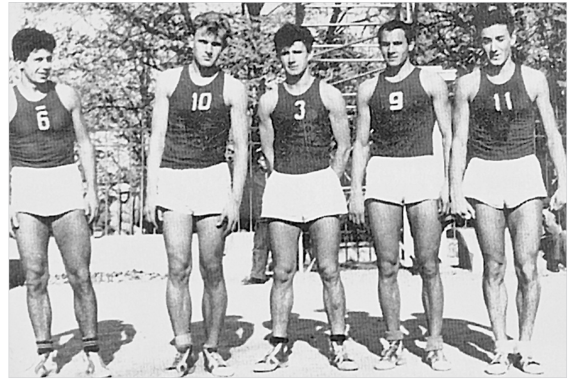

Збірна Одеської області кінця 60-років. Від лівої: В.Булаєв, В.Будяк, Є.Пастернак, В.Новиченко, Р.Красницький

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Донбасканалбуд» Донецьк. 3. «Сталь» Дніпропетровськ. Склад команди «Динамо» Київ – чемпіонок України: Н. Безух, Н. Козенко, П. Лебідь, Л. Медведєва, Л. Мишеньова, І. Пивоварова, О. Ревуцька, В. Смолякова, О. Симоненко, О. Сютрик. Тренер – О. Д. Леонов.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. СКА Київ. 3. «Донбасканалбуд» Донецьк. Склад команди «Будівельник» Київ – чемпіонів України: К. Анзін, М. Баглей, А. Вальтін, В. Гладун, С. Іващенко, В. Мартинов, В. Окипняк, А. Поливода, Л. Поплавський, М. Погуляй, В. Смоляков, Є. Філозоф. Тренер – В. О. Шаблінський, В. О. Проценко.

1967. XXXП чемпіонат. Київ. 25–29 квітня. Змагання проводились за програмою IV ювілейної Спартакіади України (див. Спартакіади).

1968. XXXШ чемпіонат. Фінальні змагання. Львів. 17–21 липня.

Жінки. 1. «Буревісник» Київ. 2. «Спартак» Сімферополь. 3. «Авангард» Київ. Склад команди «Буревісник» Київ: Є. Болдог, Л. Давидова, Н. Забазлаєва, Н. Ігнатова, Н. Кибирина, В. Клиновська, А. Маралевич, Д. Нагорна, Г. Руцинська, Г. Смагіна, Л. Синютіна, В. Смоленченко, О. Степанська, Т. Чупахіна, Л. Шаброва (Сушак). Тренери – О. С. Баєва, С. М. Марамович.

Чоловіки. 1. «Буревісник» Київ. 2. «Авангард» Харків. 3. «Авангард» Одеса. Склад команди – чемпіона: В. Скаржепа, В. Алексєєв, О. Чугунов, А. Гузачов, М. Сташевський, О. Копичко, В. Агабалов, В. Полушкин, В. Гришко, О. Веденєєв. Тренер М.М. Рейнгольд.

1969. XXXIV чемпіонат. Дніпропетровськ. 21–28 жовтня. Фінал.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Спартак» Сімферополь. 3. «Авангард» Донецьк. Склад чемпіонок: Н. Безух, Є. Болдог, В. Карева (Брянцева), Н. Козенко, Л. Мандич, Н. Назембло, Ф. Орел, І. Пивоварова, Г. Резцова, Г. Руцинська, В. Смолякова (Чистоплясова), Т. Чупахіна, Л. Шлягіна. Тренер – Б. М. Резцов.

Чоловіки. 1. «Авангард» Донецьк. 2. «Авангард» Одеса. 3. «Авангард» Харків. Склад команди переможців: А. Бухов, В. Горяїнов, І. Дубов, Г. Квашнін, Є. Ковальов, Є. Константинов, А. Левіт, А. Путятін, В. Прудников, В. Срібний, В. Стародубцев, А. Тиханов. Тренер – Б. Б. Єзерський.

1970. XXXV чемпіонат.

Сімферополь. 22–29 жовтня. *Жінки*. 1. «Динамо» Київ. 2. Сталь» Дніпропетровськ. 3. Авангард» Донецьк. Склад команди «Динамо» Київ: Є. Болдог, Л. Мандич, Ф. Орел, Л. Остапець, Г. Резцова, Г. Руцинська, О. Симоненко,

Заслужений тренер УРСР Валентина Гомонай із своїми вихованками – спартаківками Мукачева

Н. Наземблο, Л. Шлягіна. Тренер – Б. М. Резцов.

Ворошиловград. 11–18 жовтня. *Чоловіки*. 1. «Автомобіліст» Ворошиловград. 2. «Донбасканалбуд» Донецьк. 3. «Авангард» Харків. Склад команди переможців: Б. Борисов, Ю. Велігура, П. Featured Вознюк, В. Землянухін, В. Копанев, В. Кузьмин, Б. Луганський, М. Медведєв, В. Пустогаров, В. Стремоухов, Ю. Устинов, З. Хромаєв, Ю. Ярошенко. Гол. тренер – О. І. Клименко.

1971. XXXVI чемпіонат. Змагання за програмою У Спартакіади України (див. Спартакіади)

1972. XXXVП чемпіонат.

Дніпропетровськ. 13–20 грудня. *Жінки*. 1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Спартак» Сімферополь. Склад команди переможниць: Є. Болдог, А. Вергун, Г. Калитенко, Л. Мандич, Н. Наземблο, О. Новикова, Г. Резцова, Н. Фоміних, Л. Чиянова, Л. Шлягіна. Тренер – Б. М. Резцов.

Збірна СРСР – чемпіони Європи 1965 р. М.Сушак вгорі третій праворуч, М.Баглей – внизу перший ліворуч

Донецьк. 27 жовтня–3 листопада. *Чоловіки*. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Автомобіліст» Ворошиловград. 3. «Донбасканалбуд» Донецьк. Склад команди переможців: В. Гладун, П. Лушненко, В. Мартинов, С. Коваленко, М. Погуляй, А. Поливода, Р. Рижик, В. Смоляков, О. Шальнев. Тренер – В. М. Ков'янов.

1973. XXXVШ чемпіонат.

Одеса. 29 жовтня–5 листопада. *Жінки*. 1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Будівельник» Донецьк. Склад команди «Динамо» Київ: Є. Болдог, А. Вергун, Г. Калитенко, О. Новикова, Л. Остапець, Г. Резцова, С. Соколан, А. Сущенко, Л. Чиянова, Н. Фоміних. Тренер – Б. М. Резцов.

Ворошиловград. 20 – 27 жовтня. *Чоловіки*. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Авангард» Донецьк. 3. «Автомобіліст» Ворошиловград. Склад команди переможців: О. Сальников, С. Коваленко, Р. Рижик, В. Смоляков, В. Мартинов, М. Погуляй, А. Поливода, П. Лушненко, С. Заброда, О. Шальнев. Тренер – В. І. Гладун.

1974. XXXIX чемпіонат.

Львів. 28 жовтня-5 листопада. *Жінки*. 1. «Динамо» Київ. 2. «Водник» Одеса. 3. «Будівельник» Донецьк. Склад команди переможниць: Є. Болдог, О. Волощук, Н. Ковбасенко, Н. Наझембло, О. Новикова, Л. Остапець, Г. Резцова, С. Соколан, А. Сущенко, Л. Чиянова, Н. Фоміних. Тренер – Б. М. Резцов.

Миколаїв. 12–20 жовтня. *Чоловіки*. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Спартак» Миколаїв. 3. «Будівельник» Харків. Склад команди переможців П. Лушненко, В. Мартинов, О. Сальников, С. Коваленко, Р. Рижик, В. Смоляков, О. Шальнев. Тренер – О. І. Клименко.

1975. XL чемпіонат. Змагання за програмою VI Спартакіади України (див. Спартакіади).

РЕСПУБЛІКАНСЬКІ СПАРТАКІДИ

1963. Третя. *Жінки*. 1. Київ. 2. Одеська. 3. Кримська.

Склад команди м. Києва – переможниці Спартакіади: С. Гончарова, Г. Євсюкова, Г. Івапас, І. Кузнецова, Л. Мандич, Г. Руцинська, В. Рогальська, А. Ткачук, К. Чехіна, Л. Шевченко. Тренер – О. Д. Леонов.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Дніпропетровська обл. 3. Одеська обл.

Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: А. Вальтін, Ю. Виставкін, Т. Гецко, В. Ков'янов, К. Манукян, В. Окипняк, Л. Поплавський, В. Стремоухов, Г. Чечуро, А. Шологон. Тренери – В. О. Шаблінський, В. О. Проценко.

1967. Четверта. *Жінки*. 1. м. Київ. 2. Донецька обл. 3. Дніпропетровська обл. Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: Н. Безух, Є. Болдог, В. Карева, Н. Козенко, П. Лебідь, Ф. Орел, І. Пивоварова, О. Ревуцька, В. Смолякова, В. Смоленченко, О. Симоненко, Т. Чупахіна. Тренер – О. Д. Леонов.

Чоловіки. 1. Донецька обл. 2. Одеська. 3. м. Київ. Склад команди Донецької області – переможців Спартакіади: А. Бухов, В. Горяїнов, І. Дубов, Г. Квашнін, Є. Ковальов, Є. Константинов, А. Левіт, А. Путятин, В. Прудников, В. Срібний, В. Стародубцев, А. Тиханов. Тренер – Б. Б. Єзерський.

Збірна Києва – чемпіон V літньої Спартакіади України

1971. П'ята. *Жінки*. 1. м. Київ. 2. Дніпропетровська обл. 3. Закарпатська обл. Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: О. Антоненко, Г. Калитенко, Т. Киринова, Н. Коведяєва, Л. Остапець, Г. Резцова, Л. Шлягіна, А. Сущенко, Л. Чиянова, Н. Фоміних, О. Шепель. Тренер – Б. М. Резцов.

Принциповістю вирізнялися зустрічі баскетболістів Запоріжжя – Дніпропетровськ

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Ворошиловградська обл. 3. Харківська обл. Склад команди м. Києва: А. Вальтін, В. Гладун, Ю. Єгоров, С. Коваленко, В. Новиков, В. Окипняк, М. Погуляй, А. Поливода, В. Смоляков, М. Сушак, С. Філозоф, В'ячеслав Шаблінський. Тренер – В. О. Шаблінський.

1975. Шоста. *Жінки*. 1. м. Київ 2. Кримська обл. 3. Львівська обл. Склад команди м. Києва – переможниці Спартакіади: Н. Климова, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, Л. Метела, О. Мерезніченко, О. Новикова, Л. Остапець, В. Протас, Г. Резцова, Н. Сачук, А. Сущенко, Н. Фоміних, Л. Чиянова, О. Шепель. Тренер – Б. М. Резцов.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Харківська обл. 3. Миколаївська обл. Склад команди м. Києва, переможців Спартакіади: В. Землянухін, С. Коваленко, П. Лушненко, В. Мартинов, М. Погуляй, З. Хромаєв, М. Сушак, О. Сальников, В. Смоляков, О. Шальнев. Тренер – О. І. Клименко.

ЗБІРНІ КОМАНДИ УКРАЇНИ

1963. III Спартакіада народів СРСР. *Чоловіки.* М. Баглей, В. Булаєв, А. Вальтін, Ю. Виставкін, В. Гладун, В. Ков'янов, Б. Луганський, К. Манукян, В. Окипняк, В. Стремоухов, Г. Чечуро, А. Шологон. Ст. тренер В. О. Шаблінський.

Жінки. Н. Бережна, С. Гончарова, Г. Євсюкова, Ф. Орел, О. Счасливцева, І. Кузнецова, Л. Мандич, Г. Руцинська, В. Рогальська, Г. Ткачук. Тренер – О. Д. Леонов.

1967. IV Спартакіада народів СРСР. *Чоловіки.* В. Брянцев, А. Вальтін, В. Гладун, В. Новиков, В. Окипняк, Б. Пінчук, Л. Поплавський, А. Поливода, М. Погуляй, В. Салухін, М. Сушак, Г. Чечуро. Ст. тренер – В. О. Шаблінський.

Жінки. Є. Болдог, В. Карева, Ф. Орел, І. Пивоварова, О. Ревуцька, В. Смоленкова, О. Симоненко, Т. Чупахіна. Тренер О. Д. Леонов.

1971. V Спартакіада народів СРСР. Чоловіки. А. Вальтін, В. Гладун, Ю. Єгоров, С. Коваленко, П. Лушненко, В. Новиков, В. Окипняк, М. Погуляй, А. Поливода, В. Салухін, В. Смоляков, М. Сушак, З. Хромаєв, Г. Чечуро. Ст. тренер В. О. Шаблінський.

Жінки. Л. Белянкіна, А. Сущенко, О. Антоненко, Н. Назембло, Л. Кошуліна, Р. Курв'якова, Г. Резцова, Л. Турчанович. Є. Болдог, В. Харенко, Л. Гурман, Л. Остапець. Тренери Б. М. Резцов, В. С. Заморський.

1975. VI Спартакіада народів СРСР. *Чоловіки.* Б. Дербенцев, С. Заброда, В. Землянухін, С. Коваленко, П. Лушненко, В. Мартинов, М. Погуляй, В. Смоляков, М. Сушак, В. Ткаченко, З. Хромаєв, О. Шальнев. Тренер О. І. Кліменко.

Жінки. Н. Бережна, Н. Климова, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, Р. Курв'якова, Г. Резцова, Н. Фоміних, Г. Новикова, Л. Остапець (Жирнова), Л. Гапоненко, Л. Друзь, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, Н. Косінчук, О. Мамієва, С. Матяш, Т. Орлова, Н. Радієвська, С. Соколан. Тренер Б. М. Резцов.

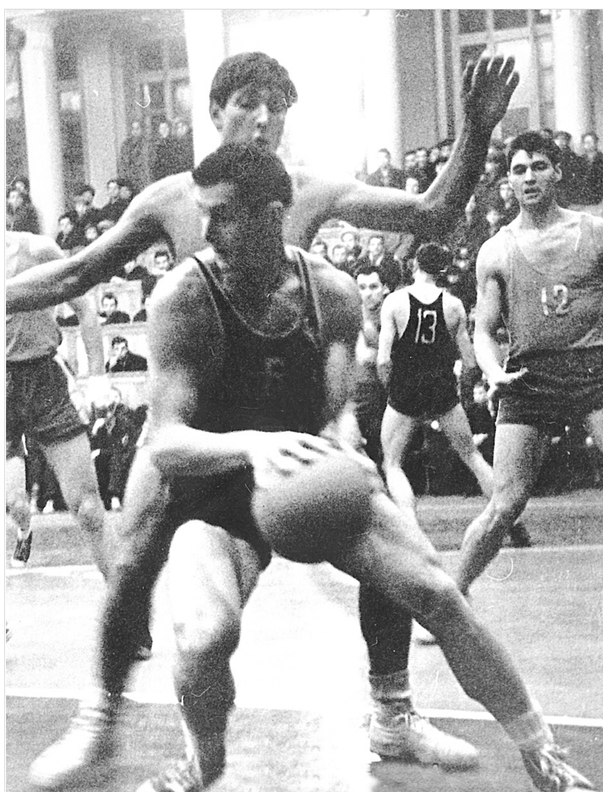

В атаці Анатолій Бухов (Донецьк), захищаються Геннадій Чечуро та Олександр Шевченко (СКА Київ). Здається, на їх боці грає і донеччанин під № 13

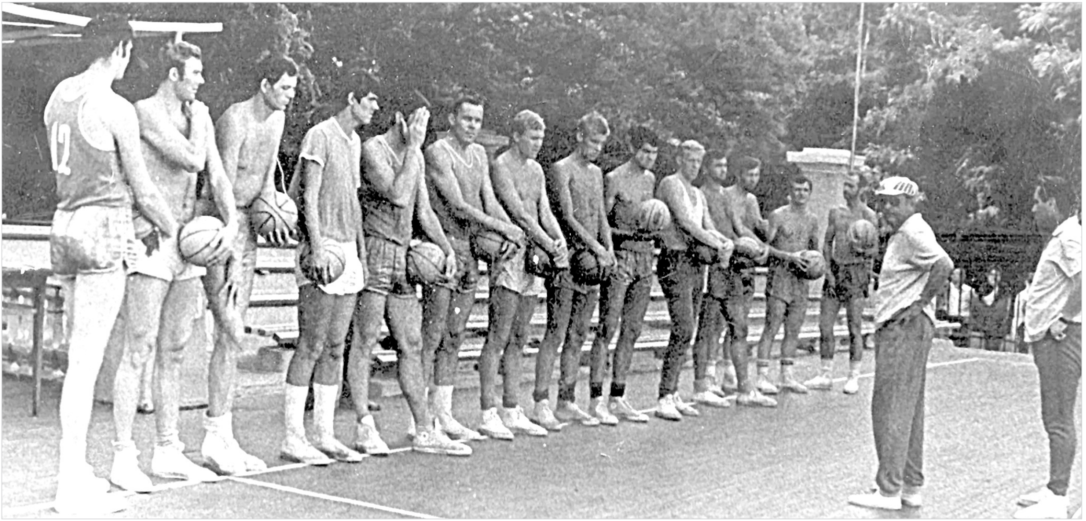

В.О. Шаблінський полюбляв працювати із збірною України

ВИСНОВКИ

Цей період позначений небаченою увагою керівників країни до проблем фізичної культури і спорту, яка все більше ставала могутнім знаряддям в ідеологічній боротьбі двох світових систем. Проте запроваджена реорганізація, як це покаже майбутнє, з позитивного боку торкнулася лише спорту вищих досягнень, провідних клубів, постійних учасників чемпіонатів СРСР. В них спортсмени утримувались на ставках, поліпшувалась матеріальна база, колективи мали можливість брати участь в міжнародних змаганнях. Відбувся прорив українців до олімпійських збірних. З 1960 року вони постійні їх учасники.

В жіночому баскетболі того часу за призові місця в чемпіонатах України з єдиними фаворитками динамівками Києва боролися «Сталь» Дніпропетровськ, «Буревісник» або «Спартак» Сімферополь, «Буревісник» Одеса, «Спартак» Мукачево, «Донбасканалбуд» Донецьк, «Авангард» Львів. На союзному рівні, за деяким винятком, у вищій лізі Україну представляли динамівки. Але вище четвертого місця (два рази) вони не піднімалися. І це не дивлячись на те, що у їхньому складі були супергравці Ф. Орел, Н. Фоміних, Н. Климова, Г. Резцова, І. Пивоварова, Г. Руцинська та інші, усі члени збірних команд СРСР. З ними працювали досвідчені тренери М. Єгоров, Н. Пименова, О. Леонов, І. Зільберберг, Б. Резцов, В. Заморський.

Досягнення чоловіків вагоміші. Одноосібними лідерами були кияни – «Будівельник» та СКА. В роботі з авангардівцями В. О. Шаблінський застосував новітні методики підготовки. Його вихованець О. Д. Леонов, як відомо, з 1967 року очолював армійців Києва, у роботі з якими також застосовував новітні методики. Ці колективи майже постійно у призерах всесоюзних змагань. Тут, що не ім’я, то – «зірка», улюбленець публіки. З ними за республіканську першість сперечалися переважно авангардівські та вузівські команди Дніпропетровська, Донецька, Харкова, Львова, Києва, рівень гри яких постійно зростав. Проте до вищих результатів було ще далеко. Бажання переважали можливості матеріально-побутового рівня і кадрового забезпечення.

Період вищого розквіту: відомі на обох півкулях (1976–1990 рр.)

Високий рівень українського баскетболу визнається у світі. Його представники постійно серед членів збірних команд СРСР, перемагають на багатьох міжнародних змаганнях, в тому числі Олімпійських іграх, чемпіонатах світу, Європи, Всесвітніх Універсіадах, інших престижних змаганнях. Чоловічі колективи серед кращих на чемпіонатах СРСР.

Запроваджена перебудова, про яку ми згадували, остаточно перевернула умовну піраміду, в основі якої масовість, з ніг на голову. Поступово згортається масовий фізкультурний рух, особливо це видно на прикладі ігрових видів спорту. Основна увага спортивних функціонерів зосереджується на здобутті «золотих» олімпійських медалей, щоб бути попереду США. Усі прагнуть заманити спортсмена найвищого рівня, створюють для них ідеальні умови. Задля одного, скажімо, борця, здатного завоювати медаль, у залі клали килим, виганяючи дітей-ігровиків на вулицю.

УКРАЇНСЬКА «ГОЙДАЛКА»: «УГОРУ – ДОНИЗУ»

Жіночий баскетбол СРСР 1976 року, з якого починаємо огляд цього періоду, проходив серйозне випробування Олімпіадою. До цього часу радянські спортсменки, як правило, перемагали майже на усіх турнірах, які проводили під патронатом ФІБА, що свідчило про їхню повну перевагу над суперницями обох півкуль. Збірну в усі роки, перш за все, вирізняв гарний підбір гравців в усіх лініях, а центрові Іуліана Семенова та Равіля Прокопенко не мали собі рівних. Відволікаючи на себе значні сили, вони давали грати іншим, які діяли сміливо, технічно, результативно. Ризька команда ТТТ, в якій усі були «зірками», з І.Семеновою неодноразово вигравала Кубок європейських чемпіонів. Багато років поспіль збірною СРСР керувала Лідія Алексеєва, відмінний стратег і організатор, авторитет якої визнавався в усьому світі.

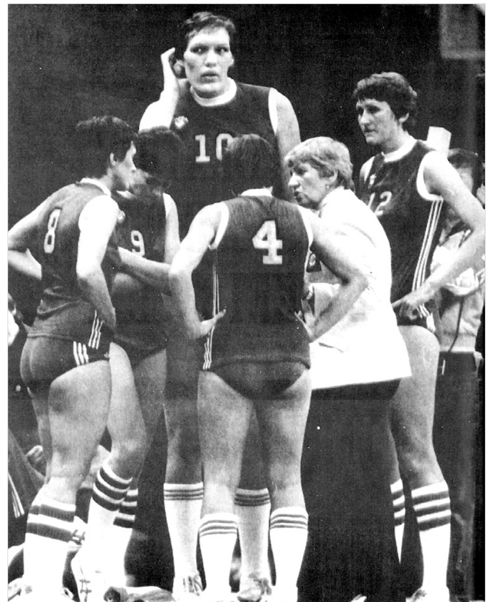

Збірну СРСР під керівництвом Л.Алексеєвої довгі роки виручала двометрова Іуліяна Семенова (ТТТ Рига)

Буквально під диктовку прибалтійських, московських та ленінградських команд розподілялись призові місця чемпіонатів, Спартакіад народів СРСР. Після олімпійських чемпіонок Монреалю Наталії Климової та Раїси Курв'якової довгі роки Україна не мала своїх представниць у збірній, що пояснюється не так браком талановитих гравчинь, як, можливо, відсутністю належної матері-

Вперше чемпіон, призер Олімпійських ігор литовець Арвідас Сабоніс і двічі призер двох Олімпіад українець Володимир Ткаченко (обоє зростом понад 220 см) зустрілися у збірній Союзу 1982-го. Обоє мають медалі усіх ґатунків чемпіонатів світу та Європи. Про цих велетнів ходила така байка. Повертаючись одного гарного вечора додому Ткаченко і Сабоніс знайшли металевого карбованця. Прокинувшись вранці шукали, за що можна відновити кондиції. Згадали про карбованця, а ним виявився люк від каналізації

ально-технічної сучасної бази, достатньо грамотних тренерів, обізнаних з новітніми досягненнями, низькими місцями команд республіки, учасниць всесоюзної першості. Іншу двійку незрівняних Тетяну Захарову з Харкова та Людмилу Рогожину з Дніпропетровська перетягнули до Москви, де вони показали себе з найкращого боку. Тренери вголос скаржились на нелюбов до України Лідії Алексєєвої. Але це не вірно. Головний тренер, відповідальна за першу жіночу команду, прагнула, щоб її дівчата були першими у світі, жила лише проблемами головної команди, до якої з восьмих-десятих позицій чемпіонату спортсменок не запрошують.

Єдиний виняток 1980 року було зроблено для Галини Мельниченко, багаторічного капітана столичного динамівського клубу. Не помічати яскраву гру цього відмінного від природи організатора ніхто не мав права. 1981 року вона бере участь у чемпіонаті Європи, звідки повертається із «золотою» медаллю. Це розцінено як виняток, ніж успіх українського жіночого баскетболу. Проте звання «заслужений майстер спорту» їй чомусь «забули» присвоїти.

На чергових Олімпійських іграх, що відбувалися 1980 року у Москві в умовах бойкоту з боку західних держав, жіноча збірна також перемогла із значною перевагою. Проте у її складі не було представниць українських клубів.

1984 року Олімпійські ігри в Лос-Анжелесі бойкотували скоріше радянські політики. Спортсмени, як ми знаємо, активно готувалися до зустрічей із колегами. Проте перемогли влада і політика. Контакт найсильніших збірних світу знову не відбувся.

Коли 1988 року, після 12-річної перерви, олімпійці зустрілися у Сеулі, сталося те, що й повинно було статися: радянська дружина у чвертьфіналі була розтрощена австралійками. У півфіналі не врахували потужності американок. У підсумку – лише третє місце.

Щодо чемпіонатів світу, то й тут прикрий казус. З політичних міркувань пропустили чемпіонат світу 1979 року, який проводили у Сеулі. Формальний привід – відсутність дипломатичних відносин з Південною Кореєю. Але відомо, що країна, яка проводить той чи інший турнір, запрошує на нього усіх незалежно від симпатій уряду. Таке запрошення збірна СРСР мала.

Чемпіонат світу 1983 року був останній, на якому радянська збірна домінувала. Тривожний дзвоник над головами тренерів пролунав 1986 року на чемпіонаті, який проводили у Москві. Вдома друге місце розцінили як пораз-

ку. І, нарешті, на чемпіонаті у Куала-Лумпур 1990 року, де брала участь динамівка Києва Марина Ткаченко, – п'яте місце. Висновок напрошується сам по собі: програли тим, з ким не мали контактів, кого цуралися.

До тренерів, які формували збірну, від України були питання: чому не включили до складу молодих Олену Жирко та Людмилу Мудрик (Назаренко), які з позитивного боку виявили себе як на внутрішніх, так і міжнародних змаганнях. Їх називали надією українського жіночого баскетболу, з ними пов'язували прийдешні перемоги.

Наступні відповідальні змагання – Спартакіади народів СРСР, які, як правило, проводились напередодні Олімпійських ігор. Задля об'єктивності зазначимо, що і тут українки не балували своїх прихильників високими місцями. Порадували уболівальників сучасною потужною грою лише раз – 1971 року, коли під керівництвом Б.М.Резцова та В.С.Заморського здобули «бронзові» нагороди.

Перед оцінкою дій на VII Спартакіаді народів СРСР 1979 року кілька слів про республіканські фінали, що проводили двома місяцями раніше. У жінок знову особливої боротьби не було. У попередній стадії киянки, дніпропетровки та львів'янки поділили місця на п'єдесталі. У перших двох командах ще потужно грали олімпійські чемпіонки Монреаля Наталія Климова та Раїса Курв'якова. У киянок лідеру асистували, перш за все, визнаний боєць Галина Мельниченко, яку мали ось-ось запросити до збірної СРСР, Лариса Друзь; Валентина Кононенко, на яку в збірній СРСР з незрозумілих причин уваги не звертали; 18-річна Олена Мамієва, яка встигла стати чемпіонкою Європи серед юніорок; потужна Світлана Соколан з Черкас; Неллі Ковбасенко, центрова, та інші. На цій стадії тренери А. Т. Петросян та Н. В. Фоміних своє завдання виконали.

Здивували дівчата Одеси, які невпевнено почували себе навіть у попередній стадії серед збірних Чернівецької, Харківської, Закарпатської, Кримської

Яскраві постаті українського баскетболу

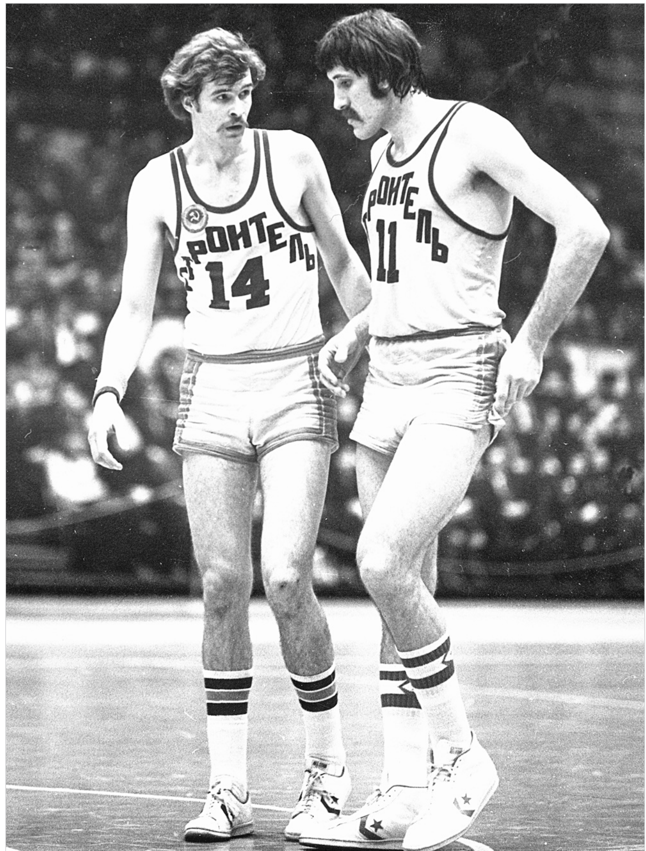

Гравці київського «Будівельника»
Олександр Білостінний (зліва) та Володимир Ткаченко

та Ворошиловградської областей. У підсумку лише 12 місце. Як не старалися, а на союзній Спартакіаді вище десятого місця не стрибнули.

Бій дали українці-чоловіки, де стан справ виглядав оптимістичніше. Він позначений, перш за все, появою в провідних командах гравців екстра-класу: Олександра Сальникова, Володимира Ткаченка, Олександра Білостінного, що значно компенсувало втрати від непродуманої зміни тренерських кадрів. Усунувши від збірної тренера, який досяг найвищих показників, перебуваючи на вершині слави та розквіті таланту, керівники Держкомспорту республіки довго не змогли зупинитися на новій гідній кандидатурі. До управління «Будівельником» запрошували навіть учнів «тата» Віталія Ков'янова та Вадима Гладуна.

Після О. Клименка, про якого ми згадували у попередньому розділі, успіх прийшов до Бориса Вдовиченка, студента Інституту фізкультури 1953 року призову. Тут він із зростом 172 см під керівництвом «тата» грав поруч з високими «асами». Після закінчення вузу почав працювати в ДЮСШ, Школі «Будівельника». Дехто вважає, що йому поталанило на талановиту молодь, яка тоді склала основу команди.

Під диктовку киян пройшли змагання VII Спартакіади України. Як завше, усі погляди були прикуті до одеситів, традиційних головних суперників. Але вони виглядали беззубо. У попередніх змаганнях, програвши збірним Миколаївської та Ворошиловградської областей, другій команді Києва, у підсумку – восьме місце. Це свідчило про серйозні вади.

Місця на п'єдесталі між собою поділили Київ, Харківська та Ворошиловградська області. Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади виглядав потужно: О. Білостінний, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, В. Хоменко, А. Шаптала, О. В. Шевченко. Тренери – Б. Н. Вдовиченко та В. Я. Боженар.

Щоб надати більшого шарму VII Спартакіаді народів СРСР 1979 року, до участі в ній запрошують спортсменів Польщі, Франції, США, Югославії, Чехословаччини. Не за горами XXII Олімпійські ігри у Москві. Світ обурений введенням радянських військ до Афганістану. Лунають погрози бойкоту.

Здавалося, у фіналі наші ось-ось поконають збірну Москви. Але не вийшло, зате друге місце і повернення до когорти найсильніших – реванш за поразку на VI Спартакіаді. Звернемо увагу на той факт, що збірна України на цьому турнірі перемогла кілька найсильніших команд Європи. В. Бережний, О.Білостінний, Б. Дербенцев, М.Кожелянко, В.Мартинов, Р.Рижик, В.Рижов, О.Сальников, В.Смоляков, В.Ткаченко, В. Хоменко, О.Шальнев націлені на «золоті» медалі чемпіонів СРСР. Тренери Б.Н.Вдовиченко та В.Я.Боженар запевняють, що до цього недалеко. Олександр Сальников – найкращий снайпер турніру. В його активі 164 очка.

Динамівки Києва у захисті

Через чотири роки на VIII республіканській Спартакіаді 1983 року у жінок на п'єдесталі пошани особливих змін не сталося. Лише у боротьбі за «бронзу» перемогли представниці Кримського півострова, керовані В.С.Івчатовим. У переможниць – киянок перш за все треба відзначити молодих Ірину Цюлюпу (Євтушенко), Ірину Романенко (Щипакіну) та Марину Копча (Ткаченко). Саме вони довгі роки утримуватимуть лідерські позиції до появи нової зміни.

Всіх розставила по ранжиру VIII Спартакіада народів СРСР, фінальні змагання якої відбувалися того ж 1983 року. Наші жінки зробили крок уперед. Але це лише сьоме місце. Нові сподівання на молодих, які мають змужніти.

Радів кожен українець, коли дивився на турнірну таблицю після змагань чоловіків: Україна, Москва, Ленінград. Склад команди України – переможців Спартакіади: В. Бережний, О. Білостінний, О. Волков, Є. Колежук, В. Коробков, В. Левицький, С. Лисько, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, А. Шаптала. Тренери – Б. Н. Вдовиченко, В. Я. Боженар. Скажемо відверто, перемога далася їм у важкій боротьбі. Проти них були не лише чиновники Спорткомітету СРСР, а й судді, які свистіли, як заманеться.

Перед IX Спартакіадою 1986 року у керівників спортивної галузі нова сверблячка. На порозі XXIV Олімпійські ігри у Сеулі. 12 років наші не змагалися з найсильнішими атлетами світу, в яких відбулася зміна поколінь. Тож, і нам не завадило б звернути увагу на молодь, яка підросла. От і обмежи-

Свій шлях у великий баскетбол юнаки Олександр Волков та Олександр Шевченко починали від знаку «Центр Європи»

З м'ячем Олександр Волков

ли вік учасників фінальних змагань до 22 років. На республіканському рівні у жінок переможці ті самі – місто Київ, Львівська та Кримська області.

У чоловіків перемагають кияни, але потужніше виглядають дніпропетровці, серед яких у більшості переможці Всесоюзної спартакіади школярів.

На союзний жіночий фінал, пам'ятаючи поразки у минулі роки, не наважуються запрошувати тренерів провідної команди. Оскільки грати має молодь, то й тренером повинен бути той, хто має більший досвід роботи з ними. Розглядалися кандидатури тренерів-викладачів Республіканського Спортінтернату Ф.Орел-Кочергіної, В.Заморського, В.Макаревича. Призначили Ісака Юхимовича Майзліна з Дніпропетровська, вихованки якого у ці роки здобули чимало нагород. Відзначились вони і на найважливіших змаганнях країни. Лише одна поразка збірній РРФСР, у підсумку друге місце. Це на одне вище, ніж показник 1971 року. У складі бачимо – дівчат з Києва та Дніпропетровська: О.Довгань, О.Жирко, В.Коваленко, С.Ковтуненко, А.Колісник, Л.Мудрик (Назаренко), Л.Павленко, І.Сагайдакову, О.Синькову (Орехова), М.Ткаченко, Г.Щеглову, М.Шульжик.

І знову потішили чоловіки: українська молодь перша. Казахстан на другому місті, Латвія на третьому. Можна уявити, що діялось у таборі збірної Москви, яких усунули від розподілу медалей. Склад команди України – переможців Спартакіади: І.Ватажок, Ю.Вовчук, А. Гергель, В. Гоборов, С. Орехов, Г.Перегуд, В.Полях, Ю.Перевалов, І.Пінчук, О.Рубан, П.Хівренко, І. Чигринов. Головний підсумок: Москва не вміє готувати резерви. Усі її команди формуються з приїжджих.

Ця Спартакіада народів СРСР була остання. Насамперед, відзначимо, що чоловіча збірна України на них перемагала тричі. Стільки ж разів здобувала «срібні» нагороди. Це абсолютно кращі показники змагань, що тривали протягом тридцяти років, 1956–1986. Що до цього додати?

На тлі турнірів найвищого рівня в ці роки крізь призму кращих команд кинемо побіжний погляд на український жіночий баскетбол. У попередньому розділі ми зупинялися на спробах створити чоловічі команди при потужних підприємствах. Не оминула ця практика і представниць слабкої статі.

Так, нарешті, наші жінки вийшли у лідери. Те, що на останній Спартакіаді здобули друге місце – не випадковість. Усі здобутки наступних років – свідчення того, що в республіці велася наполеглива робота по пошуку і загартуванню резерву, набиралися досвіду наставники.

В чемпіонаті СРСР та на республіканському рівні визнаним лідером був київський динамівський колектив, на який працювали усі області та дві школи-інтернати.

Після Олександра Леонова, з яким колектив двічі посідав четверті місця, прийшов Борис Резцов, тренерський талант якого не потребував зайвої реклами. В його обоймі були такі майстрині, як Неллі Фоміних, Галина Резцова, Феодора Орел-Кочергіна, Інеса Пивоварова, Галина Руцинська, Лариса Чиянова, Світлана Кузнецова, Лариса Гапоненко, Людмила Друзь, Неллі Ковбасенко, Світлана Матяш, Ніна Проніна, Ірина Родіонова, Олена Синякевич, Ірина Щипакіна, Ірина Цюлюпа, Людмила Мандич, Валентина Кононенко та інші спортсменки.

Збірна України здобула «срібло» IX Спартакіади народів СРСР. Крайній праворуч головний тренер І.Ю.Майзлін, крайній зліва – голова Держкомспорту УРСР М.М.Бака

Не відомо, до яких результатів привели б старання цього вельми організованого та вимогливого спеціаліста, аби знову не ті самі негаразди: відсутність належних умов для високо продуктивної професійної роботи.

Крім третього місця на V Спартакіаді народів СРСР збірної України, не було інших позитивів, які б вдовольнили глядачів та керівництво динамівського клубу.

Ще гірші показники були в Анатолія Петросяна, перебування якого в колективі завершилось неприємною історією. Потрапивши в Україну, він, здається, розгубився, не знав, як поводитись із зірковими особистостями, що вимагати від керівництва.

Не таланило з тренерами після Костянтина Медведєва і дніпропетровській «Сталі», хоч один із них Ісак Майзлін вкладав у колектив усю душу. Він сповна показав свій талант 1986 року, коли був призначений головним тренером збірної команди України на IX Спартакіаді народів СРСР. Секрет його успіху простий: Ісак Майзлін віддавав перевагу роботі з дівчатами-підлітками. Не полишав їх навіть тоді, коли працював з дорослими у команді майстрів.

Серед його досягнень перші місця на багатьох турнірах дитячо-юнацького баскетболу. Зірковий час цього вельми обдарованого тренера припав на той період, коли організатори Спартакіади обмежили вік учасників – не старше 22 років. Таких у нього було доста.

Збірна України – переможець IX Спартакіади народів СРСР

Зіркова команда з тренерами В.Я.Боженаром (зліва) та В.А.Гуревичем

Олег Рубан

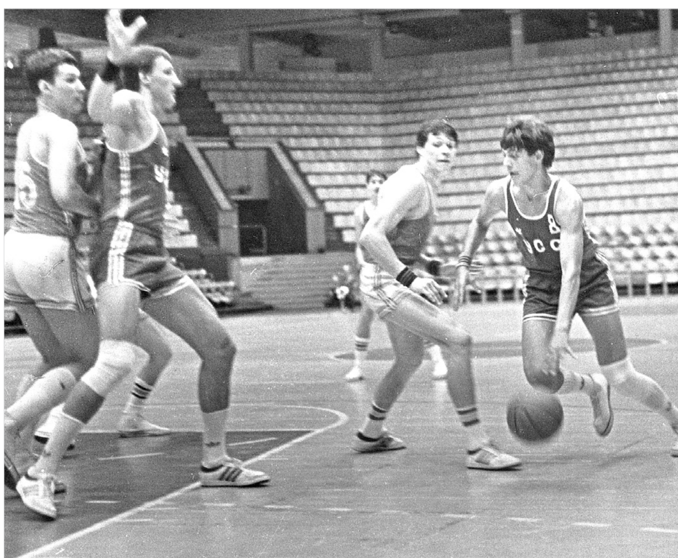

Валерій Гоборов та Ігор Ватажок

Щодо «Сталі», то професійного статусу ні чоловічою ні жіночою командами, не дивлячись на усі позитиви багатого і потужного промислового підприємства, у цей час не було досягнуто. За оцінкою спеціалістів, тут ніхто не хотів прислухатись до вимог тренера. Жіночій команді, яка була другою в Україні, не допомогло навіть втручання видатного земляка, Генерального секретаря ЦК КПРС Леоніда Брежнєва. Випадково побачивши по телебаченню сюжет, де його землячок критикують за останнє місце у вищій лізі, він підняв на ноги Першого секретаря ЦК Компартії України В. Щербицького, той, у свою чергу, секретаря обкому партії, керівника українських профспілок, міністра. За той рік, що команда дряпалась за повернення до грона найсильніших, впливового Генсека не стало. Про «Сталь» знову забули [12, 22].

У жіночому баскетболі, поруч із двома лідерами – «Динамо» Київ та «Сталь» Дніпропетровськ, які, як ми бачимо, безперервно лихоманило, на географічній мапі українського баскетболу заявляють про себе, насамперед, авангардівки Львова, яких підтримав потужний Домобудівельний комбінат. До речі, його також не було кому належним чином добре розкрутити.

Та керівники обласної спортивної організації вирішили зайве не випробовувати долю. За підсумками соціалістичного змагання, якому тоді надавалося дуже велике значення, область була другою слідом за Києвом. Тут відмінну «продукцію» давав другий на Україні Інститут фізичної культури і спорту, який широко користувався розгалуженою матеріально-технічною базою міста,

У динамівок Києва в боротьбі за м'яч на передньому плані Ірина Цюлюпа та Олена Вергун. Навіть за такої темпераментної, повної самовіддачі гри динамівки Києва не посідали високих місць у чемпіонатах та Кубках СРСР

Високі організаторські здібності в роботі з жіночими командами вирізняли у Львові О.Цамалашвілі (праворуч) та Б.Замера (ліворуч у центрі)

плідно і високо ефективно працювали тренери. Наставники команди Борис Замер та Олександр Цамалашвілі не пішли шляхом запрошення «зірок», вимаганням квартир, великих гонорарів для запрошених, які залежно від обставин перебігали з клубу до клубу.

Створений їхніми зусиллями дитячий баскетбольний клуб «Троянда» став взірцем для якісно нового підходу у вихованні зміни. Багато років дівчата з гордістю виходили на майданчик, здобуваючи призові місця на офіційних змаганнях в республіці.

Але і тут з баскетболом щось не заладилось. Бориса Замера побачили в Чернівцях, де також почав з порогів високих кабінетів. Місто, яке до того не дружило з великим баскетболом, відтепер засвітилося на республіканській мапі двома третіми місцями. Зазначимо, що і тут тренер починав з підлітків, з якими, на противагу, місту таланило віддавна.

Якщо дві перемоги дніпропетровської «Сталі» в чемпіонатах України в попередні роки розцінювались як сенсація, то поява ще одної команди «Домобудівний комбінат» на цей раз з Донецька насторожив усіх. Перш за все, відмінним фінансуванням та добором добре вишколених майстринь. 1978 року в чемпіонаті України вони перемагають динамівок і входять до класу «А» союзного чемпіонату, чим роблять вагому заявку на успіхи в майбутньому. Проте подальша історія схожа з долею декількох чоловічих клубів. Команда довго шукала себе, змінювала назви, гравців, тренерів, місце розташування, а класною командою союзного рівня так і не стала, хоча до класу «А» проривалася.

З позитивного боку заявляють про себе «Спартак» Сімферополь, «Спартак» Луганськ, студентські команди з Одеси, Вінниці, Харкова, Запоріжжя. Трохи здають позиції на Закарпатті, де у Валентини Гомонай бракує з добором талановитого покоління. Заміни ветеранам немає.

Але це здебільшого аматорський баскетбол, який не може складати конкуренції провідним клубам СРСР. Зарплати з-під поли, квартири лише декотрим, спортивна форма – по блату. Прикрі поразки в чемпіонатах негативно впливали на психологію тренерів, гравців, оцінки керівників. Побутувала думка, що українські клуби навмисне не пропускали вище шостого місця в чемпіонаті країни.

Л. РОНКЕТТІ – ЛЕГЕНДА БАСКЕТБОЛУ

Надія на успіх зажевріла з появою на тренерському містку в динамівському клубі досвідченого Владлена Морщиніна, який свого часу працював другим тренером у Л. Алексєєвої, в неї багато чому навчився. Націлившись 1987 року на завоювання Кубка СРСР, який поновився, він таки виграв цей почесний приз. Ставши майстрами спорту СРСР, дівчата повірили в себе, довірились досвіду тренера. Працювали творчо і натхненно, як ніколи до цього.

Не здобувши успіху на першостях Союзу та України, повели боротьбу за другий за рангом європейський трофей – Кубок ім. Ліліан Ронкетті.

Він був заснований Міжнародною федерацією баскетболу лише 1975 року. Ініціатором змагань став відомий спортивний діяч Альдо Вітале, який на той час очолював Комісію з проведення європейських кубкових турнірів. Рік до того пішла із життя добре відома у баскетбольному світі «крихітка Лі», як казали на маленького зросту (156 см) гравчиню збірної Італії та багатьох іноземних команд Ліліан Ронкетті. Одразу після завершення Другої світової війни у 18-річному віці вона добре зналася на тонкощах гри і без проблем увійшла до стартового складу команди «Комо». Поступово нарощуючи потужності, керовані талановитою дівчиною, баскетболістки її клубу надовго захопили лідерство в чемпіонатах Італії.

Динамівки Києва – володарки Кубка ім. Л.Ронкетті. Праворуч – головний тренер В.Й.Морщинін та асистент Е.Г.Акопян, ліворуч – тренер М.О.Полуяхтов

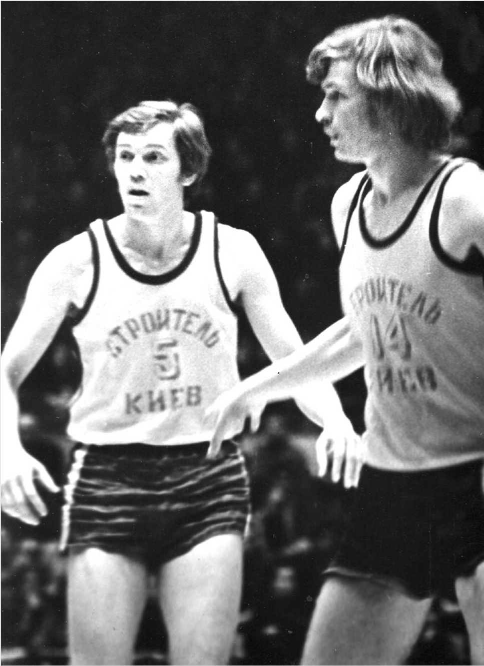

Перша поява Олександра Білостінного в складі «Будівельника», поруч Володимир Мартинов

Тричі ставала чемпіонкою Швейцарії. 26 років Ліліан Ронкетті виходила на паркет. Померла від тяжкої хвороби після завершення виступів.

До участі у Кубку Ліліан Ронкетті допускались по чотири представники від найсильніших країн Європи. Від країни Рад грала переважно команда – переможниця Кубка СРСР, якщо вона одночасно не заявлялась до Кубка європейських чемпіонів.

Боротьбу за почесний приз київські динамівки вели з вересня 1987 по весну 1988 року. Учасниць поділили на дві підгрупи. Першу зустріч наші проводили у Брно з провідною командою Чехословаччини «Краловопольська», яка мала неабиякий досвід участі у міжнародних турнірах. Киянки не знітилися одразу повели у рахунку і до кінця зустрічі не збавляли темпу – 79:77. Домашня зустріч суперників також показала повну перевагу динамівського клубу – 102:59. Вдало діяли Н. Проніна, М. Ткаченко, І. Євтушенко, І. Щипакіна, Л. Мудрик. Останню крапку кидком майже з центра майданчика поставила Галина Мельниченко. Глядачам сподобався активний захист – козирна карта В. Морщиніна.

Наступним суперником був угорський «Вошугаш» з міста Печ. Він був сильніше за словацьких спортсменок. Через зайве хвилювання, не маючи досвіду міжнародних зустрічей, наші у першому таймі поступилися. У другій половині розігралися Ткаченко і Мудрик, вдало і впевненіше діяли інші. Підсумок – 65:63 на користь киянок.

Через три дні у Києві відбулась гра-відповідь. Киянки перемогли з різницею у 41 очко і мали б довести рахунок до ста, та тренер суперниць частенько брав хвилинні перерви. Преса відмітила чудову гру Проніної, Ткаченко, Десятниченко, Мудрик, Мельниченко, Щипакіної, Євтушенко, Синькової, Бойко, майже всіх, хто виходив того вечора на майданчик.

12 команд, що залишились, були розбиті на чотири групи. Киянки потрапили до групи «В», де дістали у суперниці «Іскру» Любляна (Словенія) і «Трогілос» Пріоло (Італія). Про силу цих команд, промовляє вже той факт, що вони добре фінансувалися промисловими гігантами.

На початку чвертьфінальної гри з італійками хоч чимало закинули, але пропустили ще більше, не змогли втримати американку Стріт, яка принесла своїй команді 35 очок. На початку другого тайму програвали 18 очок, але знайшли сили мобілізуватись і за шість хвилин до фінальної сирени зрівняли рахунок. Дуже корисно грали Ірина Щипакіна, Ірина Євтушенко, Марина Ткаченко. Але душею команди на майданчику, без сумніву, була Галина Мельниченко.

Почувши, що подруги звертаються до неї – «Галя!», саме так про неї відгукнувся тренер італійок С. Коппа: «У вас найкращою була дівчина на ім'я Галя». Остаточний результат – 80:77.

У Любляні місцева «Іскра» прийняла киянок негостинно, вигравши з різницею у дев'ять очок. Щоправда, за два тижні у Києві наші відіграли +13. Зазначимо, що ця команда не раз ставатиме на шляху українок.

26 січня у київському Палаці спорту був справжній аншлаг, очікувалась жорстока боротьба з командою із Сицилії. Напруженої гри не вийшло. Складалося враження, що відбувається вистава «Бенефіс Марини Ткаченко». Того вечора наша уславлена спортсменка принесла 24 очка. Майже нічого не протиставили їй грізні американки. Остаточний результат – 65:58.

Оглядач «Спортивної газети» Л. Каневський писав: «Навіть не віриться, що ще рік тому «Динамо» відстоювало прописку у Вищій лізі вітчизняного чемпіонату. Вперше за багато років у республіці з'явилася хороша жіноча баскетбольна команда, яка успішно дебютувала на міжнародній арені».

На наступному етапі суперницею киянок стала студентська команда «Височке школи» з Праги. Зустріч виявилась нервова і напружена, не залагодилась гра у Ткаченко, Мельниченко, Десятниченко та інших провідних баскетболісток Києва. Проте не знітилася Людмила Мудрик, яка відчайдушно боролася під обома щитами. На ній багато фолили, за що дівчина нещадно карала кривдниць. На її рахунку 15 реалізованих штрафних – сто відсотків! Ще шість очок вона набрала з гри. У другому таймі розігрались Ткаченко з Мельниченко, справи пішли веселіше. Перед повторною грою у Празі динамівки мали в запасі 12 очок.

Друга гра йшла з перемінним успіхом. Чешки відривалися часом на сім-вісім очок, не більше. У підсумку вони перемогли 56 : 54. Такий рахунок цілком вдовольняв киянок.

У фіналі, що призначався на Афіни, наші зустрічалися з міланською «Деборою», яка перемогла ленінградську «Електросилу». Помітно хвилювалися, дали суперницям перевагу у рахунку вже на початку зустрічі. Поступово зібрались і вирівняли гру. Марині Ткаченко уміло асистувала Ірина Євтушенко. В активі першої 32 очка, другої – 21. Якби до Афін умовно переселили на той момент українських уболівальників, а головне спеціалістів баскетболу, вони б не впізнали минулорічне «Динамо». Усі діяли настільки старанно і ефективно, що вже на початку другої 20-хвилинки переможний результат зустрічі ні в кого не викликав сумніву.

Усіх тільки й цікавило: чи зуміють киянки набрати 100 очок. Змогли. Остаточну крапку влучним і неймовірно красивим кидком поставила Олена Вергун. У Києві велика радість, а у Москві цю перемогу називають випадковістю і на новий турнір киянок не пускають, хоча за положенням, як переможці попереднього турніру, могли представляти СРСР в чергових змаганнях. Єдиним аргументом спортивних функціонерів було другий раз поспіль восьме місце в чемпіонаті країни. Цим фактом вголос дорікали, таку слабку команду не бажали нікуди випускати.

А в той же час спеціалісти відзначали, що команда з В. Морщиніним заграла по-новому. Це було помітно по лідеру колективу Марині Ткаченко. Її кидки з середніх відстаней стали дуже загрозливою зброєю. Дівчина навчи-

Яскраві постаті українського баскетболу

Капітан команди «Будівельник» Роман Рижик

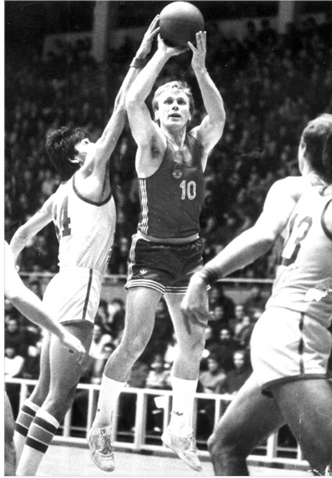

Володимир Рижов

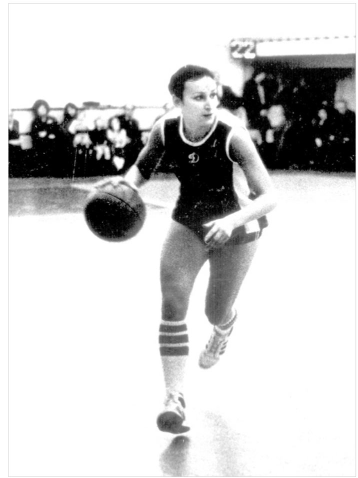

Галина Мельниченко

лася краще відриватись від захисниць, вміло взаємодіяла з партнерками. Майстром «далекобійником» стала і Ірина Євтушенко. Розкрилася, почала сміливіше діяти Наталка Проніна. Це вже «ас» вітчизняного баскетболу. До сили і напору Людмили Мудрик та Вікторії Десятниченко почала підтягуватись Олена Вєхова, зріст якої сягав 202 см.

Натхненний гучною перемогою у знаковому міжнародному турнірі В. Морщинін, не встиг ознайомити із своїми планами на майбутнє колектив, а його повідомляють про звільнення. Справа в тім, що перед черговим чемпіонатом України, динамівки розслабились і поступились першим місцем дніпропетровській «Сталі».

Проти В. Морщиніна повстав і «зірковий» колектив, який не зміг вирвати перемогу. У владних київських кабінетах почали говорити про випадковість перемоги на Кубку Ронкетті. Дівчата вголос з незрозумілих причин також звинувачують В. Морщиніна. Йому закидають невміння ... будувати навчально-тренувальний процес. На загальних зборах колективу, де були присутні керівники Держкомспорту України, перемагає тренер, звинувачуючи дівчат у змові та байдужості до ... долі клубу.

Звичайно, коли немає злагоди, поразки сипляться одна за одною. Динамівки грають спроквола. Як наслідок, наприкінці сезону, перед двома останніми іграми чемпіонату СРСР, колектив опиняється на 11 місці. Це вже занадто. Реальна загроза вильоту з грона найсильніших. Ще один програш – і нове копирсання серед аутсайдерів. Це була б катастрофа. В. Морщиніна звільняють так хутко, що ніхто не міг цього передбачити. І цьому тренеру довелося піти з жалем у серці.

1990 року, коли в передостанньому чемпіонаті СРСР динамівки буквально котилася у першу лігу, її наставником став колишній гравець київського

«Будівельника» Володимир Рижов, який за прикладом інших марно шукав «притулок» у зарубіжних клубах. Маючи, здавалося, незначний досвід самостійної тренерської роботи, не дивлячись на скептичні погляди з усіх боків, у «Динамо» лише за два тури до завершення чемпіонату він спромігся зупинити падіння.

Після цього успіху динамівок наче підмінили. Вже у першій грі останнього чемпіонату СРСР 1990–1991 рр. вони зустрічалися зі своїми старими знайомими – одноклубницями з Волгограду, яких очолював Євген Гомельський. Певний час матчу поступалися. Але розігралися, зробили 20 перехоплень, багато забивали. 32 очка – такою була остаточна перевага.

Друга зустріч вдома із «Спартаком» Московської області. Колишній чемпіон СРСР, який постачав до збірної Союзу основні кадри, не витримав шаленого натиску киянок вже у першому таймі. Саме тут виявився талант нашого першого номера Олени Вергун. Її блискавичні проходи у поєднанні з влучними дальніми кидками значною мірою забезпечили долю турніру, який з самого початку виблискував «золотими» нагородами.

Важко складалася гра у Москві проти ЦСКА, явного фаворита. Всю гру вони диктували киянкам свою волю, вели у рахунку. На початку не пішла гра у Марини Ткаченко, але лідер колективу оговталась і в заключні три хвилини влучними кидками принесла команді перемогу.

Коли й незрячому стало зрозуміло, що киянки, випереджаючи другу за собою команду на шість очок, достроково можуть стати чемпіонками країни, керівництво Держкомспорту СРСР вкотре застосовує проти українок свавільні санкції. Оголошується, що після завершення двоколових ігор чемпіонату, для шістки перших запроваджується так званий «плей-офф». Програв – вилітаєш. Так одноосібний лідер вмить міг опинитись на шостому місці.

Однак «Динамо» не похитнулось, навпаки, дівчата заграли більш агресивно і впертіше. П’ять ігор – п’ять перемог! Таким чином, І. Бойко, С. Бойко, Т. Василихіна, О. Вєхова, О. Вергун, І. Гуревич, О. Довгалюк, О. Жирко, С. Орехова, Д. Садовникова, О. Казьміна та М. Ткаченко вдруге в історії динамівського клубу стають чемпіонками СРСР.

Весною – на початку літа 1992 року для кращої підготовки збірної до участі в Олімпійських іграх ще існуючим Держкомспортом СРСР було запропоновано провести чемпіонат країн Співдружності Незалежних Держав. Дарма, що олімпійців в складах команд – учасниць майже не було, вони у своїй більшості подалися до зарубіжних клубів. Так само в цьому турнірі не були представлені й колись найсильніші клуби. Їх замінили чемпіони ново утворених держав, про силу яких нічого не було відомо.

Навіть за таких складних обставин, динамівки Києва дуже легко впорались з усіма основними суперницями, щоправда поступилися в двох необов’язкових зустрічах. Сенсу змагатися далі не було ніякого. Тож, за кілька турів до завершення змагань, організатори чемпіонату, з огляду на олімпійців, оголосили динамівок Києва переможницями турніру (так тепер назвали чемпіонат) СНД. Тож, два роки поспіль українки довели, що вони найсильніші в СРСР і СНД [12].

МАЛЕНЬКІ ПОТІЧКИ – ВЕЛИКІ РІКИ

Дитячо-юнацькі спортивні школи були справжніми потічками, які живили великі ріки нашого спорту. У період, який розглядаємо, не дивлячись на погіршення умов роботи, насамперед, фінансування, трудилися фанатично віддані своїй справі тренери. Вони уперто сперечалися між собою на обласному та республіканському рівні, але вигравали змагання підлітків на союзному. Досягнення української молоді були найвищі. Варто відзначити працю тренерів І. Майзліна, Ю. Таслицького, А. Нестеренко, М. Говорунова (Дніпропетровськ), В. Заморського, В. Макаревича, О. Свирського, В. Гладуна, К. Дроздової, Ф. Орел-Кочергіної, О. Шаповалової (Київ), В. Тарнопольського, Ю. Дятловського (Київська область), Л. Лякіра, А. Вергун (Чернігів), В. Лелюка, А. Маргуліса, В. Неймана (Харків), І. Яковенка, Й.Кесельмана, С.Русиновича, Ю.Токаря, В. Сосіна (Одеса), В. Бірюкова, А. Танкилевича, А. Кирпиченка (Луганськ), В. Артюха, А. Заверикіна, Л. Дербаби, Б. Замера, Р. Мозоли, О. Цамалашвілі (Львів) та ще доброго десятка по усій країні. Не перерахувати імен їхніх вихованців які поповнювали команди майстрів, збірні України.

Дві провідні українські чоловічі команди «Будівельник» та СКА Київ до 1976 року мали досить високий авторитет у тренерів та гравців, тому особливих проблем у поповненні як досвідченими, так і молодими талановитими гравцями в них не існувало.

У «Будівельнику» визнали той факт, що свого часу проґавили Олександра Білостінного, який зростав в Україні, в Одесі, у тренера В.М. Сосіна. Спочатку талановитий хлопець зростом понад два метри потрапив до Інтернату ленінградського «Спартака». Але тут, ставши чемпіоном Європи серед юніорів, через власний норов не зійшовся характером з головним тренером В. Кондрашиним. Лише тоді на нього звернули увагу і у Києві. Його радо прийняли тренер В.І. Гладун та весь колектив. Знадобилося небагато часу, щоб стати ще однією яскравою особистістю в українському баскетболі, де вже ближчали Олександр Сальников та Володимир Ткаченко.

З його появою у тренерів з'явилась реальна надія на здобуття самих високих титулів всесоюзних змагань, прорив до Кубків Європи. Та попри присутність в команді старших за нього, був визнаним лідером як у поведінці на майданчику, так і поза ним. Подвиги спортивні чергувалися з побутовими витівками. Очевидці, а може просто злі язики, оповідають багато епізодів повних сміху і жалю. Його тричі позбавляли звання заслужений майстер спорту і стільки ж повертали.

Олександр Волков прийшов до «Будівельника» трохи згодом. Це ще одна яскрава особистість українського і світового баскетболу. Він також зростав не у Києві. Шлях до великого баскетболу для нього розпочався у дитячо-юнацькій спортивній школі Чернігова в тренера А.Г. Вергун, яку уболівальники знали, як гравчиню київського «Динамо». Потім була Київська школа-інтернат спортивного профілю, а звідти й команда майстрів. Саме тут під опікою Б.Н. Вдовиченка та дбайливих партнерів він виріс до гравця світового рівня. Першим з українців-чоловіків був запрошений до Національної Баскетбольної Асоціації США, грав у клубах Італії, Греції, чемпіон XXIV Олімпійських ігор

у Сеулі. 1989 року своєю яскравою грою привів рідний клуб до титулу чемпіона СРСР, став зрештою Міністром спорту, а там і керманичем усього вітчизняного баскетболу.

В складі «Будівельника» варто відзначити інших вихованців ДЮСШ справжніх «трудяг» – багаторічного капітана команди Р. Рижика (Харків), В. Рижова (Луганськ), В. Мартинова (Маріуполь), А. Шапталу, А. Подковирова, Є. Колежука (Дніпропетровськ), Ю. Сильверстова (Мукачево) та інших, якими пишається український баскетбол. Їхня гра заповнювала трибуни усіх залів.

Так само поповнювався талановитими виконавцями київський СКА, друга за силою і рівнем майстерності самобутня команда України. Її уславили М. Сушак, І. Пінчук, В. Салухін, В. Бережний, Д. Новиков, В. Брянцев, В. Радзієвський, А. Ніколаєв, ще ціла плеяда талановитої молоді. В їх активі призи за перемоги на турнірах в США, Угорщині, Болгарії, Польщі, Франції, Чехословаччині, Італії, інших країнах, які важко перерахувати. Здійснивши прорив на міжнародній арені, наші талановиті гравці привозили додому медалі найвищого ґатунку. В усіх зустрічах українців вирізняла висока технічна та морально-вольова підготовка, тактично правильно побудована гра.

Насамперед, завдяки успіхам команд СКА і «Будівельник» чоловічому баскетболу України в цей час таланило частіше і більше. Гравців наших провідних клубів Сергія Коваленка, Олександра Сальникова, Володимира Ткаченка, Олександра Білостінного, Олександра Волкова, Віктора Бережного, Валерія Гоборова та інших включають до збірних СРСР, списків найсильніших на чемпіонатах Європи та світу.

1982 року титул чемпіонів світу в Боготі здобувають Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко. Останній стає кращим центровим світу. Призерами світових першостей у цей час ставали: другими Олександр Білостінний, Володимир Ткаченко та Олександр Сальников – у 1978 р. в Манілі, Олександр Білостінний, Олександр Волков та Володимир Ткаченко 1986 р. в Мадриді, Олександр Білостінний, Олександр Волков, Ігор Пінчук та Віктор Бережний у 1990 р. в Буенос-Айресі.

Серед чоловіків звання чемпіонів Європи здобували Олександр Сальников (чотири рази), Володимир Ткаченко та Олександр Білостінний (1979, 1981), Олександр Волков (1985).

Та найбільшу славу українському баскетболу принесли олімпійці. Жодна з Олімпіад після 1960 року не проходить без наших представників. 1976 року в Монреалі бронзовими призерами стають Олександр Сальников та Володимир Ткаченко, Таку саму нагороду разом з ними 1980 року у Москві дістає Олександр Білостінний. 1988 року на Олімпійських іграх в Сеулі збірна СРСР, керована Олександром Гомельським, вдруге у своїй історії здобуває золоті медалі. Чемпіонами серед інших стають українці Олександр Білостінний, Олександр Волков, Валерій Гоборов. Лише наявність відвертої «квоти» та раптові хвороби не дають змоги приміряти золоті медалі Володимиру Ткаченку, Віктору Бережному та Олександрові Шевченку.

Чоловіча збірна України до перемоги 1967 року на Спартакіаді народів СРСР ще двічі (1983, 1986) перемагає на цих найвідповідальніших змагань, а 1979 року втретє в історії стає другою [10, 11, 12, 13, 21].

Участь у міжнародних змаганнях брали також команди Дніпропетровська, Львова, Харкова, Миколаєва, Одеси, демонструючи свій високий клас.

Київський «Будівельник» до здобуття Україною незалежності 15 разів ставав призером всесоюзного чемпіонату, а 1989 року, нарешті, заволодів золотими медалями, перемігши у фінальному двобої каунаський «Жальгіріс». Та боротьба за визнання цієї перемоги тривала довго. Коли спортивні принципи не діють, вдаються до силових. Як не «викручували» у Москві руки керівникам «Будівельника» та Федерації баскетболу України, правда перемогла: Олександр Волков з надзвичайно важкої позиції майже з центру майданчика закинув останній «трюльник» із сигналом сирени. Ось прізвища переможців: О. Білостінний, О. Волков, Є. Долгов, А. Ковтун, Ю. Косенко, В. Левицький, Є. Мурзін, С. Орехов, А. Подковиров, І. Пінчук, Ю. Сильверстов, А. Шаптала, О. Шевченко. Тренери – В. Боженар, В. Гуревич, З. Хромаєв. Начальник команди В. Ігнатенко. Саме він, як голова Київської міської ради товариства «Авангард», багато опікувався командою, її побутом, формуванням.

Та й цього разу не усі кияни одержали вистраждані нагороди. Власним вольовим рішенням головний тренер «Будівельника» Віктор Боженар не вручив золоту медаль одному з кращих гравців команди задньої лінії Юрку Косенку. За загальною оцінкою спеціалістів та преси, того сезону саме четвірка захисників А.Подковиров, Ю.Косенко, А.Шаптала та С. Орехов витримала найбільше навантаження. Проте, порушивши положення про чемпіонат, тренер возив з командою не дванадцять, а тринадцять гравців. Нагороду вручив тому, кому більше симпатизував, але виходив на майданчик найменшу кількість разів.

Цей вчинок головного тренера обурив усю команду і вона повстала. 8 лютого 1990 року спір розглядала поважна комісія. Тренеру довелося піти.

Багатьох дивувало: чому кияни не ставали чемпіонами до цього часу? Відповідь дає саме цей фінал. Якщо виграєш у спортивній боротьбі, програєш у чиновницькій. До того ж, керівництво московського клубу ЦСКА, читай збірної СРСР, постійно знекровлювало наші команди, призиваючи до себе на військову службу кращих гравців. Тільки в сезоні 1987 року за цю команду грало п'ятеро вихованців українських клубів – Олександр Волков та Володимир Ткаченко («Будівельник» Київ), Віктор Бережний та Валерій Гоборов (СКА Київ), росіянин Віктор Панкрашкін (СКА Львів). Попередній сезон тут провів Олександр Білостінний («Будівельник»). До нього за ЦСКА відзначались Мірча Кожелянко, Петро Лушненко, Олександр Сальников, інші талановиті баскетболісти. З яких тільки міст не бачили в ЦСКА талановитих баскетболістів!

Принагідно зазначимо, що тренер армійців Олександр Гомельський полював переважно за надвисокими, а ще й рухливими, гнучкими, зграбними гравцями, здатними самотужки у важкі моменти вирішувати долю поєдинку. Він полюбляв особисто працювати з ними, але усю чорнову роботу виконували другі-треті тренери, а то й самі гравці. Дослідникам не відомі прізвища людей, які б потрапляли до ЦСКА на першому підготовчому етапі.

За приклад може правити Олександр Сазоненко, 1958 року народження. Народившись у селі на Херсонщині, крім зросту, він нічим не привертав до себе уваги. Односельці розповідали, що юнаком він вправно ловив руками рибу, але був хирлявий. Батьки буквально бентежились його зростом, який все збільшувався. Показували лікарям у Києві, Москві, ті лише розводили руками. В одну з клінік зазирнули й представники армійського баскетбольного

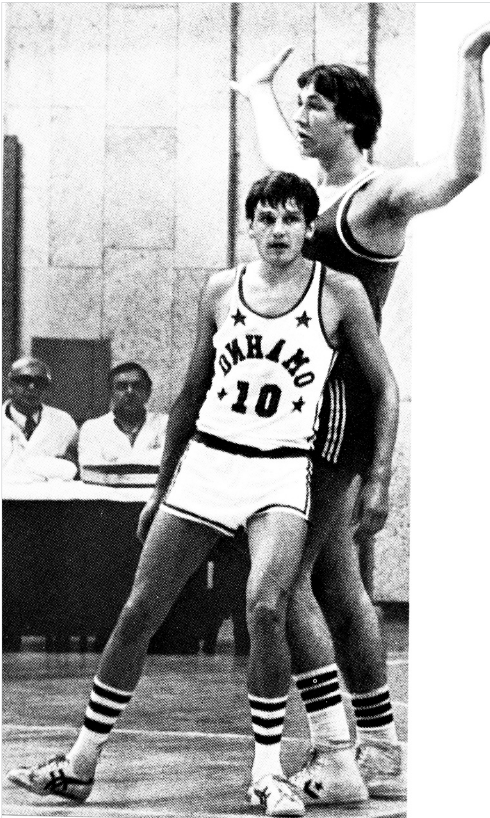

Двометровий уродженець Харкова московський динамівець Володимир Жигілій здається малюком проти херсонця Олександра Сазоненка

клубу. Почувши багато негативів, заспокоїлись.

Коли навчався у 10 класі, його примітили тренери миколаївської баскетбольної команди «Спартак», які наполегливо стукали у двері Вищої ліги класу «А». Здавалося, недолік хлопця перетвориться на позитив. Та після піврічної штовханини навколо велетня, також зрозуміли, що із хлопця нічого не вийде. Тоді виміняли його на трьох готових гравців з ленінградського «Спартака». Володимир Кондрашин, хоч і зажив славу чудового тренера-вихователя, але більше року з Олександром не возився.

Відбувся ще один обмін. На цей раз Сазоненко поїхав до Куйбишева (Самара). Тут Генрих Приматов, відомий умінням працювати з початківцями, більш менш уважно поставився до хлопця. Він розумів, що його команді «Строитель» з посередніми гравцями вибратись до вершин російського чемпіонату важко, тому привернув Сашкові найпильнішу увагу.

Та хлопець із порушеннями функцій гіпофізу почав часто хворіти. Переніс кілька операцій. Але ріст не зупинився. Якщо у Миколаєві він мав 210 см, в Ленінграді 218 см, то на Волзі вимахав до 240 см.

Хвороба прогресувала. Спорт довелося тимчасово залишити. Коли повернувся на майданчик, грати на повну силу не зміг. В командах з'явились двометрові гіганти, які вміли все. Сашко ж міг лише ловити м'яч однією рукою. Його долоня у ширині мала 15 см, а середній палець був завдовжки 13 см, груди – півтора метри у об'ємі. Зовні – справжній богатир. Якщо хлопець знаходився в безпосередній близькості до щита і вільно одержував м'яч, то спокійно клав його до кошика. Та так тривало не довго. Далі історія хлопця сумна.

Ним зацікавився доктор Гунтер Хагенс з Німеччини, якого у світі називали «лікар смерть». Він запросив Сашка до себе, де трохи вдягнув, взув, підгодував. Після пропозиції заплатити за його скелет по смерті 100 тисяч євро Сазоненко втік. Він не бажав, щоб його кістки були виставлені в музеї «Тіла світу». Подейкують: хтось нашептав Сазоненку, що чекати його смерті ніхто не стане. Її просто пришвидчать.

Резюме: якби своєчасно тренери допомогли встановленню правильного діагнозу, лікували хлопця і наполегливо працювали над зростанням рівня

ЧЕМПІОНАТ СРСР – 1989.

ЗОЛОТИЙ ЗЛЕТ «БУДІВЕЛЬНИКА»!

В.П. Горбулін постійно цікавиться проблемами баскетболу

майстерності, він не лише став би вправним гравцем, а здобув би найвищі спортивні титули, які б дали йому змогу по закінченню кар'єри безбідно існувати. Такі приклади при його захворюванні не поодинокі. Вчасна допомога лікарів, розвиток фізичних якостей принесла б користь і людині і баскетболу [44].

Двічі у недалекому минулому входив до чільної трійки колектив київських армійців. Проте, усунувши досвідченого та авторитетного О. Леонова на користь чергового кар'єриста, генерали помилились. Колектив занепадав доки його не очолив свій вихованець, заслужений майстер спорту, чемпіон світу Геннадій Чечуро, який користувався великим авторитетом не лише серед армійців, а й усієї баскетбольної громади.

Запам'яталася своєю грою в чемпіонатах України та СРСР команда «Шахтар» Донецьк, створена завдяки підтримки генерального директора шахти ім. Засядько Ю. Звягільського. Ще 1953 року тут був побудований унікальний чи не кращий на усю Україну Палац спорту. Відтоді бере свій початок створена при спортивному клубі баскетбольна команда, яка не без успіху грала в чемпіонаті України.

Важко сказати, чого із забезпечення вона не мала. Квартири приїжджим тут, як свідчать очевидці, видавалися навіть без пред'явлення паспорту.

Не маючи кадрової підтримки з боку власної ДЮСШ, її тренери більше покладалися на силу запрошених гравців. Одного притягнули з Владивостока, другого із Свердловська, третього з Ростова. В цьому не було нічого дивного, це була на той час загально прийнята практика. Шкода іншого, команда, яка вигравала Кубок СРСР, двічі чи тричі потрапляла до Вищої ліги чемпіонату Союзу, змушена була припинити існування. Замість неї виникали інші, з назв яких можна було дізнаватись про їхніх господарів.

Єдине чого не було у Донецьку – бажання розвивати ігрові види спорту, зокрема баскетбол, підтримки з боку керівників обласних спортивних організацій. Їхня поведінка – найкраща ілюстрація наших слів про непродуману реорганізацію.

Команди «Авангард» і «Будівельник» Харків, «Автомобіліст» Луганськ, «ДБК» Донецьк, СКА і «Водник» Одеса, не маючи власних шкіл, могли змагатися лише на республіканському рівні.

Маючи сильну жіночу команду у Дніпропетровську, мільйонному місті, ніхто не думав про чоловічий баскетбол (нащо зайвий клопіт), хоч міцні підвалини для цього були закладені одразу після війни. Дніпропетровськ, як би хто цього не бажав, за рівнем праці тренерів ніколи не поступався Києву.

Не злічити скільки разів чоловіки Дніпропетровська здобували право на перехідні ігри за право виходу до класу «А». Увійшли туди лише раз. А вже наступного його покинули.

У місті на Дніпрі існувала (і існує), плідно працювала (і працює досі) одна з кращих в країні баскетбольних шкіл. Вихованці дніпропетровського баскетболу завжди в центрі уваги, вони в складі усіх збірних команд України – як чоловіки, так і жінки. Тож, вважаємо, не приділити увагу створенню професійних команд у цьому місті було, м'яко кажучи, не розумно.

Повчальний досвід миколаївців. Багато старань доклав для виходу до класу «А» амбітний тренер Віктор Боженар. Довго велися перемовини з Москвою,

Збірна СРСР – чемпіони XXIV Олімпійських ігор у Сеулі. Легко впізнаємо серед героїв вихованців українського баскетболу Валерія Гоборова та Олександра Білостінного (вгорі ліворуч) та Олександра Волкова (другий справа у середині)

загітували місцеве керівництво, починаючи від першого секретаря обкому партії. Керівництво області від перших осіб полюбило баскетбол і робило усе, щоб їхні представники були у вищій лізі. Формували команду то при одному підприємстві, то іншому. Правдами і неправдами всупереч планам і фінансуванню на місцевому аеродромі побудували смугу для прийому важких літаків. До втілення ідеї у життя пройшли довгий шлях. Нарешті знайшли вірне рішення. Посилені гравцями кількох клубів, 1976 року виграють першу лігу і під мідь оркестру повертаються додому літаком, здобувши, нарешті, право грати у вищій лізі. Радощам не було меж. Нарешті, у місті побачать справжній баскетбол, усіх «зірок» Радянського Союзу, а, можливо, і світу. Але тренер із помічниками зробили багато заборонених ходів, через що ледь не були суворо покарані. Тренер залишив рідне місто, а команда через рік, знову опинилася в класі «Б». Довелося починати спочатку. І все ж, миколаївці долучилися до великого баскетболу, врахувавши помилки попередніх років. Активно запрацювала ДЮСШ.

ЗАПОРУКА МАСОВОСТІ

Про початок занепаду масового фізкультурного руху, який вже відчувався, ми писали. Великі надії у новому піднесенні фізичної культури і спорту мав би відіграти комплекс ГПО – «Готовий до праці та оборони СРСР», який витягли, образно кажучи, з шухляди 30-их років. Він попервах дав деякий поштовх до занять. Нормативи складали майже скрізь. Та все згубила відверто брехлива статистика, яка на сміх перетворила гарну ідею. Її показники давали можливість посідати високі місця в соціалістичному змаганні спортивним товариствам, територіям, колективам фізкультури.

Один лише приклад. Скажімо, на певному виробництві трудилася тисяча працівників. 80 відсотків з них рахувались членами спортивного товариства, хоча це не підтверджувалось обов'язковими членськими внесками. В спортивних секціях могло займатись до 50 відсотків. Штатні тренери, якщо були, то працювали виключно з провідними спортсменами. Решта секцій – чисто віртуальні, якими теоретично могли керувати громадські інструктори. Ще більший абсурд викликала графа статистичного звіту – «Фізкультурники». Вона у кілька разів перевищувала кількість працюючих на виробництві, адже вважалося, що одна людина може самостійно займатись як бігом, так і гирьовим спортом, волейболом, баскетболом, футболом, риболовлею тощо.

Це викликало загальне кепкування. Але Держкомспорт закривав очі на фальсифікацію у звітності, бо самому треба було на союзному рівні боротися з іншими республіками. Густо населена та промислово розвинена Україна, де віддавна фізкультура і спорт були у пошані серед населення, по показниках впровадження комплексу ГПО ледь вигравала соціалістичне змагання у кишлаків та юрт Казахстану, Узбекистану, Киргизії. І то за рахунок таких самих масових приписок. Зрештою, загинула і ця ініціатива, а з нею масовість. У споминах старшого покоління залишилась виробнича гімнастика, по досвід впровадження якої до нас приїжджали з-за кордону, фізкультура на виробництві (обідні перерви), робота ЖЕКів, клубів за місцем проживання, бази відпочинку, змагання в робітничих колективах серед бригад та цехів, районів, галузеві спартакіади.

ВСЕСОЮЗНІ ЧЕМПІОНАТИ

1976. XLIII чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Московська обл.). 3. «Спартак» Ленінград). 7. «Динамо» (Київ). 11. «Сталь» (Дніпропетровськ). Клас «А». 25. «Буревісник» (Донецьк).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Динамо» (Москва). 4. «Будівельник» (Київ). Клас «А». 1. «Спартак» (Миколаїв) – перше місце дало право переходу до Вищої ліги. 5. СКА (Київ). 19. «Авангард» (Харків). 13. «Буревісник» (Донецьк).

Склад команди «Спартак» Миколаїв: Є. Афанасьєв, В. Гамов, Г. Дідрихс, С. Заброда, В. Окипняк, О. Здрак, В. Латипов, М. Литовка, Ю. Рогачов, В. Родовинський, Є. Шутов, С. Яшкін. Ст. тренер – В. Я. Боженар.

Команда «Донбасканалбуд» чемпіон України 1978 р. Нижній ряд (від лівої): Л.Кайоткіна, К.Зверева, Г.Кислякова, І.Кислякова. Верхній ряд – гол. тренер Є.Борзилов, О.Джеджеря, О.Плотникова, С.Мухтарова, В.Осипова, І.Синякова, С.Кузнецова, Л.Галун, Т.Тарасова

1977. XLIV чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Динамо» (Москва). 3. «Спартак» (Московська обл.). 10. «Динамо» (Київ). 1 ліга. 14. «Сталь» (Дніпропетровськ). 24. ДБК (Львів). Команда «Сталь» увійшла до вищої ліги. Динамівки Києва перейшли до першої. Динамівка Києва Валентина Кононенко визнана кращою захисницею турніру.

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦБРА. 2. «Будівельник» (Київ). 3. «Динамо» (Тбілісі). 12. «Спартак» (Миколаїв). 1 ліга. 15. СКА (Київ). 17. «Авангард» (Київ).

Склад команди «Будівельник» (Київ) – срібного призера: О. Білостінний, О. Здрак, Є. Колежук, П. Лушненко, В. Мартинов, Р. Рижик, О. Сальников, В. Смоляков, В. Ткаченко, В. Хоменко, О. Шальнев. Тренери – В. І. Гладун, В. О. Шаблінський.

О. Білостінний та В. Ткаченко визнані кращими центровими турніру, Олександр Сальников – кращим нападаючим, а Олександр Шальнев – захисником.

1978. XLV чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. «Спартак» (Московська обл.). 2. ТТТ (Рига). 3. «Динамо» (Москва). 8. «Сталь» (Дніпропетровськ). 1 ліга. 13. (1) «Динамо» (Київ). 20. ДЗХ (Донецьк). Динамівки Києва повернулись до вищої ліги.

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Спартак» (Ленінград). 3. «Жальгіріс» (Каунас). 5. «Будівельник» (Київ). 12. СКА (Київ). 1 ліга. 16. «Буревісник» (Миколаїв). 22. «Будівельник» (Харків). 23. «Спартак» (Луганськ).

Кубок СРСР. Поновлено після великої перерви.

Жінки. 1. ЦСКА. 2. «Динамо» (Київ). 3. УСК (Тарту).

Чоловіки. 1. «Спартак» (Ленінград). 2. «Калев» (Таллінн). 3. «Будівельник» (Київ). В. Хоменко («Будівельник» Київ) визнаний кращим гравцем турніру.

1979. XLVI чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ Рига. 2. «Спартак» (Московська обл.). 3. «Динамо» (Москва). 10. «Динамо» (Київ). 11. «Сталь» (Дніпропетровськ). 1 ліга. 16. ДБК (Львів). 25. «Спартак» (Сімферополь).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Будівельник» (Київ). 3. «Статиба» (Вільнюс). 9. СКА (Київ). 1 ліга. 17. МКІ (Миколаїв). 23. «Будівельник» (Харків). 24. «Спартак» (Луганськ).

Склад команди «Будівельник» (Київ) – срібного призера: О. Білостінний, В. Внуков, О. Здрак, А. Ковтун, М. Кожелянко, О. Крижанівський, О. Кузенков, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Смоляков, В. Ткаченко, В. Хоменко, О. Шальнев, А. Шаптала. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1980. XLVII чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Московська обл.). 3. ЦСКА. 10. «Динамо» (Київ). 1 ліга. 14. «Сталь» (Дніпропетровськ). 15. ДБК (Львів). 16. «Спартак» (Сімферополь).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Жальгіріс» (Каунас). 3. «Динамо» (Москва). 4. СКА (Київ). 10. «Будівельник» (Київ). 1 ліга. 14. МКІ (Миколаїв). 19. «Будівельник» (Харків). 30. «Водник» (Одеса). 37. «Спартак» (Луганськ).

Кращими гравцями турніру визнані: серед центрових – В. Ткаченко («Будівельник» Київ), О. Білостінний (ЦСКА), нападаючих – М. Кожелянко («Будівельник»), захисників О. Сальников (СКА Київ).

1981. XLVIII чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Спартак» (Московська обл.). 3. «Динамо» (Новосибірськ). 7. «Динамо» (Київ). 12. «Сталь» (Дніпропетровськ). 1 ліга. 14. «Спартак» Сімферополь. 22. ДБК (Львів).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Будівельник» (Київ). 3. «Спартак» (Ленінград). 10. СКА (Київ). Перша ліга. 16. «Будівельник» (Харків). 17. МКІ (Миколаїв).

Склад команди «Будівельник» (Київ) – срібного призера: О. Білостінний, Є. Колежук, В. Коробков, О. Крижанівський, О. Кузенков, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, А. Шаптала, О. Шевченко. Тренери – Б. Н. Вдовиченко, В. І. Смоляков.

1982. XLIX чемпіонат. *Жінки*. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. «Динамо» (Новосибірськ). 3. «Спартак» (Московська обл.). 6. «Динамо» (Київ). 12. «Спартак» (Симферополь). Перша ліга. 16. «Сталь» (Дніпропетровськ). 23. ДБК (Львів).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Будівельник» (Київ). 3. «Динамо» (Москва). 7. СКА (Київ). Перша ліга. 18. «Будівельник» (Харків). 19. МКІ (Миколаїв). 23. «Спартак» (Луганськ). 25. «Судоремонтник» (Іллічівськ).

Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, О. Волков, Р. Дремов, Є. Колежук, О. Крижанівський, Ю. Косенко, О. Кузенков, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, В. Хоменко, О. О. Шевченко. Тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1983. L чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. ТТТ Рига. 2. ЦСКА. 3. «Динамо» (Новосибірськ). 8. «Динамо» Київ.

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Жальгіріс» (Каунас). 3. «Будівельник» (Київ). Перша ліга. 8. МКІ (Миколаїв).

Склад команди «Будівельник»: Т. Безрук, О. Білостінний, О. Волков, Р. Дремов, Є. Колежук, О. Кузенков, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, О. Шевченко. Тренер – Б. Н. Вдовиченко.

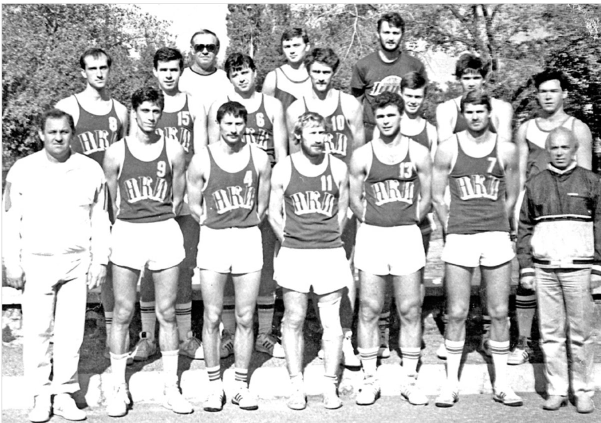

Баскетболісти Миколаївського кораблебудівельного інституту з тренером Г.С.Защуком (зліва) двічі вигравали чемпіонати України

1984. LI чемпіонат. *Жінки*. Вища ліга. 1. ТТТ (Рига). 2. ЦСКА. 3. «Кибиркштіс» (Вільнюс). 6. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. Жальгіріс» (Каунас). 3. «Будівельник» (Київ). Перша ліга. 9. «Буревісник» (Миколаїв). 11. «Водник» (Одеса). 12. «Шахтар» (Донецьк).

Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, Т. Безрук, О. Волков, Є. Колежук, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Силь-

верстов, В. Ткаченко, В. Хомич, А. Шаптала, О. Шевченко, І. Яценко. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1985. LII чемпіонат. *Жінки*. 1. ЦСКА. 2. «Динамо» (Новосибірськ). 3. ТТТ (Рига). 10. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Жальгіріс» (Каунас). 2. ЦСКА. 3. «Спартак» (Ленінград). 4. «Будівельник» (Київ). 8. СКА (Київ). 1 ліга. 2. «Буревісник» (Миколаїв). 6. «Спартак» (Луганськ).

Тренери «Будівельника» Б. Н. Вдовиченко та Н. О. Окунев оберігали юного Олександра Волкова для майбутніх баталій

1986. LIII чемпіонат. *Жінки*. Вища ліга. 1. «Динамо» Новосибірськ. 8. «Динамо» Київ.

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Жальгіріс» (Каунас). 2. ЦСКА. 3. «Спартак» (Ленінград). 1 ліга. 1. «Шахтар» (Донецьк) – команда перейшла до вищої ліги. 4. «Буревісник» (Миколаїв).

1987. LIV чемпіонат. *Жінки*. Вища ліга. 1. «Динамо» (Новосибірськ). 2. ЦСКА. 3. «Електросила» (Ленінград). 8. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Жальгіріс» (Каунас). 2. ЦСКА. 3. «Спартак» (Ленінград). 7. «Шахтар» (Донецьк). 8. «Будівельник» (Київ). 12. СКА (Київ). Перша ліга. 4. «Буревісник» (Миколаїв). 7. «Спартак» Луганськ.

1988. LV чемпіонат. *Жінки*. Вища ліга. 1. «Динамо» (Новосибірськ). 2. ЦСКА. 3. «Електросила» (Ленінград). 8. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Жальгіріс» (Каунас). 3. «Будівельник» (Київ). 7. «Шахтар» (Донецьк). 1 ліга. 3. «Буревісник» (Миколаїв). 10. «Спартак» (Луганськ). Склад команди «Будівельник»: А. Богданов, С. Воротнюк, А. Ковтун, Ю. Косенко, І. Пінчук, А. Подковиров, Г. Резцов, Ю. Сильверстов, В. Хоменко, А. Шаптала. Тренери – В. Я. Боженар, В. А. Гуревич, З. М. Хромаєв.

1989. LVI чемпіонат. *Жінки*. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Горизонт» Мінськ. 3. «Динамо» (Волгоград). 11. «Динамо» (Київ).

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Будівельник» (Київ). 2. «Жальгіріс» (Каунас). 3. ЦСКА. 1 ліга. 6. «Буревісник» (Миколаїв). 8. СКА (Київ). 12. «Спартак» (Луганськ).

Склад команди «Будівельник» – чемпіонів СРСР: О. Білостінний, О. Волков, С. Долгов, Ю. Косенко, В. Левицький, С. Орехов, А. Подковиров, І. Пінчук, Ю. Сильверстов, А. Шаптала, О. О. Шевченко. Тренери – В. Я. Боженар, В.А. Гуревич, З.М. Хромаєв.

1990. LVII чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. «Електросила» Ленінград. 2. ЦСКА. 3. «Динамо» (Новосибірськ). 4. «Динамо» Київ.

Чоловіки. Вища ліга. 1. ЦСКА. 2. «Динамо» (Москва). 3. «Будівельник» (Київ). Склад команди «Будівельник»: Ю. Косенко, В. Левицький, Є. Мурзін, С. Орехов, О. Окунський, І. Пінчук, А. Подковиров, Ю. Сильверстов, Г. Успенський, А. Шаптала, О. О. Шевченко. Тренери – В. Я. Боженар, В. А. Гуревич, З. М. Хромаєв. Перша ліга. 1. МКІ (Миколаїв). 2. СКА (Київ). 5. «Спартак» (Луганськ). Склад команди Миколаєва – переможців 1 ліги: А. Бережинський, А. Богданов, А. Герасимов, М. Дерев'янкін, О. Крижанівський, І. Легоньков, В. Полях, С. Смагін, Б. Сагай, В. Чурсін, Л. Шиманський, О. Шевченко. Тренер – Г. С. Защук.

1991. Останній LVIII чемпіонат.

Жінки. Вища ліга. 1. «Динамо» (Київ). 2. ЦСКА. 3. «Електросила» (Ленінград). Склад команди «Динамо» (Київ) – чемпіонок СРСР: І. Бойко, О. Вехова, О. Вергун, І. Гуревич, О. Довгалюк, О. Жирко, Л. Назаренко, С. Орехова, Д. Садовникова, Н. Сільянова, М. Ткаченко. Ст. тренер – В. І. Рижов.

Чоловіки. Вища ліга. 1. «Калев» (Таллінн). 2. «Спартак» (С.-Петербург). 3. ВЕФ (Рига). 5. «Будівельник» (Київ). 8. СКА (Київ). 9. «Буревісник» (Миколаїв).

1992. Чемпіонат СНД. Не був завершений. Переможцем серед жіночих команд оголошено динамівок Києва, серед чоловіків – «Спартак» (С-Петербург).

СПАРТАКІАДИ НАРОДІВ СРСР

Сьома. 1979. В змаганнях брали участь збірні команди Польщі, Франції, США, Югославії, Чехословаччини.

Жінки. 1. Латвія. 2. Литва. 3. РРФСР. 10. Україна.

Чоловіки. 1. Москва. 2. Україна. 3. Чехословаччина.

Склад команди України: В. Бережний, О. Білостінний, Б. Дербенцев, М. Кожелянко, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, О. Сальников, В. Смоляков, В. Ткаченко, В. Хоменко, О. Шальнев. Тренери – Б.Н. Вдовиченко, В.Я. Боженар. Олександр Сальников – найкращий снайпер турніру – 164 очка.

Восьма. 1983.

Жінки. 1. Латвія. 2. Ленінград. 3. Білорусія. 7. Україна.

Чоловіки. 1. Україна. 2. Москва. 3. Ленінград.

Склад команди України – переможців Спартакіади: В. Бережний, О. Білостінний, О. Волков, Є. Колежук, В. Коробков, В. Левицький, С. Лисько, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, А. Шаптала. Тренери – Б.Н. Вдовиченко, В.Я. Боженар.

Дев'ята. 1986.

Жінки. 1. РРФСР. 2. Україна. 3. Казахстан.

Склад команди України: О. Довгань, О. Жирко, В. Коваленко, С. Ковтуненко, А. Колесник, Л. Мудрик, Л. Павленко, І. Сагайдакова, О. Синькова, М. Ткаченко, Г. Щеглова, М. Шульжик. Ст. тренер – І. Ю. Майзлін.

Чоловіки. 1. Україна. 2. Казахстан. 3. Латвія.

Склад команди України – переможців Спартакіади: І. Ватажок, Ю. Вовчук, А. Гергель, В. Гоборов, С. Орехов, Г. Перегуд, В. Полях, Ю. Перевалов,

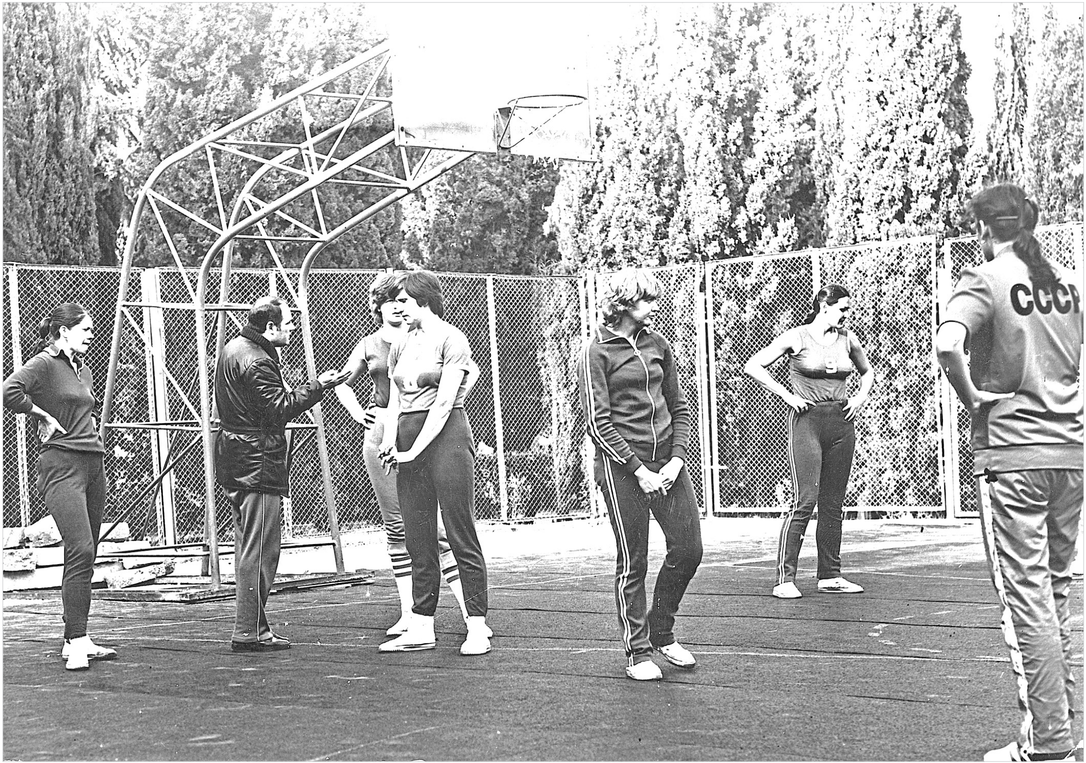

Збірна України з тренером А. Петросяном готується до Спартакіади народів СРСР

І. Пінчук, О. Рубан, П. Хівренко, І. Чигринов. Тренери – В.Я. Боженар, В.А. Гуревич.

РЕСПУБЛІКАНСЬКІ ЧЕМПІОНАТИ

1976. XLI чемпіонат. Дніпропетровськ. 31 жовтня-5 листопада.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Авангард» Львів. Склад команди переможниці: Н. Климова, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, В. Протас, Н. Сачук, Т. Савченко, С. Соколан, А. Сущенко, Л. Чиянова, Н. Фоміних. Тренер – Б. М. Резцов.

Миколаїв. 14–21 жовтня.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Спартак» Миколаїв. 3. СКА Київ. Склад команди переможців: В. Мартинов, Р. Рижик, О. Шальнев, П. Лушненко, В. Смоляков, О. Сальников, В. Ткаченко, С. Коваленко, В. Хоменко, О. Здрак, Є. Колежук. Ст. тренер – В. О. Шаблінський.

1977. XLII чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Водник» Одеса. Склад команди «Динамо» Київ: Г. Мельниченко, Н. Климова, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, В. Протас, Н. Проніна, Т. Савченко, С. Соколан, А. Сущенко, Н. Фоміних. Тренер – Б. М. Резцов.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. СКА Київ. 3. «Автомобіліст» Ворошиловград. Склад команди «Будівельник»: О. Здрак, Є. Колежук, П. Лушненко,

В. Мартинов, Р. Рижик, О. Сальников, В. Смоляков, В. Ткаченко, В. Хоменко, О. Шальнев. Тренери: В. І. Гладун та В. О. Шаблінський.

1978. XLIII чемпіонат.

Жінки. 1. «ДКБ» Донецьк. 2. «Динамо» Київ. 3. «Сталь» Дніпропетровськ. Склад команди «Донбасканалбуд»: В. Осипова, С. Кузнецова, Т. Тарасова, І. Синякова, Л. Галун, О. Плотникова, Г. Кислякова, І. Кислякова, Н. Зверева, Л. Кайоткіна, О. Джеджеря, С. Мухтарова. Тренери – Є. Борзилов, Ю. Насонов.

Чоловіки. Одеса. 19–23 листопада. 1. СКА Київ. 2. «Будівельник» Київ. 3. «Спартак» Ворошиловград. Склад команди СКА Київ: В. Бережний, В. Брянцев, Б. Дербенцев, Ю. Зазимко, В. Землянухін, В. Карпухін, Б. Пінчук, Ю. Пржеорський, О. Сальников, М. Сушак, Є. Філозоф, З. Хромаєв, О. Шальнев, Є. Шутов. Ст. тренер – В. Я. Боженар.

1979. XLIV чемпіонат. Змагання за програмою VII Спартакіади України (див. Спартакіади).

1980. XLV чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Авангард» Львів. Склад команди «Динамо» Київ: Л. Гапоненко, Л. Друзь, І. Євтушенко (Цюлюпа), В. Кудрявцева, Н. Ковбасенко, Н. Климова, О. Мамієва, С. Матяш, Г. Мельниченко, Н. Проніна, І. Родіонова, О. Синякевич, С. Соколан, І. Щипакіна. Гол. тренер – Н. В. Фоміних.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Судоремонтник» Одеса. 3. СКА Київ. Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, О. Здрак, Є. Колежук, О. Крижанівський, О. Кузенков, В. Мартинов, В. Ткаченко, Ю. Сильверстов, Р. Рижик, В. Рижов, В. Хомич, А. Шаптала, О. В. Шевченко. Тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1981. XLVI чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: Л. Друзь, І. Євтушенко, Н. Ковбасенко, В. Кудрявцева, Н. Климова, Т. Коротка, Р. Мінкявичуте, О. Мамієва, С. Матяш, Г. Мельниченко, Н. Проніна, І. Щипакіна, О. Синякевич, С. Соколан. Тренери – А.Т. Петросян, Н.В. Фоміних.

Чоловіки. Миколаїв. 20-25 серпня. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Будівельник» Харків. 3. МКІ Миколаїв. Склад команди «Будівельник» Київ: О. Білостінний, О. Волков, О. Крижанівський, О. Кузенков, В. Мартинов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, Р. Рижик, В. Рижов, А. Шаптала, О.О. Шевченко. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1982. XLVП чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо»: Л. Друзь, І. Євтушенко, Н. Ковбасенко, О. Мамієва, С. Матяш, Г. Мельниченко, Н. Климова, Н. Проніна, О. Синякевич, С. Соколан, М. Ткаченко, І. Щипакіна. Тренери – А. Т. Петросян, Н. В. Фоміних.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, Р. Дремов, В. Мартинов, Є. Колежук, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, О. Шевченко. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

Для підручника «Баскетбол»

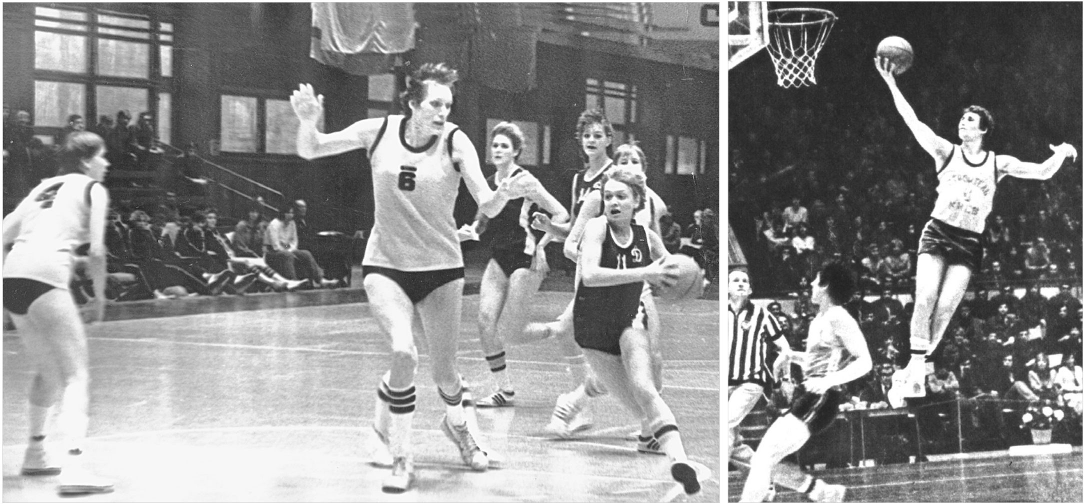

Різницю у зрості майже в сорок сантиметрів Ірина Цюлюпа компенсувала швидким проривом

Роман Рижик: «політ гордого птаха»

1983. XLVIII чемпіонат. Змагання за програмою VIII Спартакіади України (див. Спартакіади).

1984. XLIX чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: О. Вєхова, О. Вергун, Н. Ковбасенко, Н. Проніна, С. Соколан, Г. Мельниченко, І. Євтушенко, М. Ткаченко, Л. Назаренко, І. Щипакіна. Гол. тренер – В. Й. Морщинін.

Чоловіки. Одеса. Вересень. 1. «Будівельник» Київ. 2. СКА Київ. 3. «Спартак» Ворошиловград. Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, О. Волков, С. Воротнюк, А. Ковтун, М. Кожелянко, Є. Колежук, А. Подковиров, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, А. Шаптала, О. О. Шевченко, І. Яценко. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1985. L чемпіонат. *Жінки*. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: О. Вєхова, О. Вергун, І. Євтушенко, Г. Мельниченко Л. Назаренко, С. Орехова, Н. Проніна, Н. Свищова, М. Ткаченко, О. Шульжик. Гол. Тренер – В. Й. Морщинін.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. СКА Київ. 3. «Спартак» Ворошиловград. Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, О. Волков, Є. Колежук, С. Орехов, І. Пінчук, А. Подковиров, В. Рижов, Р. Рижик, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, А. Шаптала. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1986. LI чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: О. Вергун, О. Вєхова, Г. Мельниченко, Л. Назаренко, І. Євтушенко, Н. Ковбасенко, Н. Проніна, І. Романенко, С. Орехова, М. Ткаченко. Гол. тренер – В.Й. Морщинін.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. Склад команди «Будівельник» Київ: О. Білостінний, О. Волков, Є. Колежук, Ю. Косенко, С. Орехов, А. Подковиров, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, А. Шаптала. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1987. LII чемпіонат. Змагання за програмою IX Спартакіади України (див. Спартакіади).

1988. LIII чемпіонат. *Жінки*. 1. «Сталь» Дніпропетровськ. 2. «Динамо» Київ. 3. «Буревісник» Сімферополь. Склад команди чемпіонок: О. Жирко, С. Родіонова, С. Ковальова, В. Коваленко, А. Киличенко, М. Щепкіна, І. Сагайдакова, В. Парадіз, С. Куцова, І. Гуревич, А. Колесник. Тренери І. Ю. Майзлін, Т. В. Авілова.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. Склад команди «Будівельник»: О. Білостінний, С. Воротнюк, Є. Долгов, А. Ковтун, Ю. Косенко, В. Левицький, Є. Мурзін, С. Орехов, І. Пінчук, А. Подковиров, Г. Резцов, Ю. Сильверстов, А. Шаптала, О. О. Шевченко. Тренери – В. Я. Боженар, В. А. Гуревич, З. М. Хромаєв.

1989. LIV чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: І. Бойко, О. Вєхова, О. Вергун, І. Гуревич, О. Довгалюк, І. Євтушенко, О. Жирко, І. Левченко, Г. Мельниченко, Л. Назаренко, С. Орехова, Д. Садовникова, М. Ткаченко. Гол. тренер – В. Й. Морщинін.

Чоловіки. 1. МКІ Миколаїв. Склад команди чемпіона: А. Богданов, А. Бережинський, А. Герасимов, М. Дерев'янкін, І. Легоньков, О. Крижановський, В. Полях, С. Смагин, Б. Сагай, В. Чурсін, О. Шевченко, Л. Шиманський. Гол. тренер – Г. С. Защук.

1990. LV чемпіонат.

Жінки. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: О. Вергун, О. Вєхова, О. Довгалюк, І. Гуревич, О. Жирко, Р. Кириченко, Л. Назаренко, О. Оберемко, С. Орехова, Д. Садовникова, М. Ткаченко. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Чоловіки. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Будівельник» Харків. 3. «Водник» Одеса. Склад команди «Будівельник» Київ: Є. Долгов, Ю. Косенко, В. Левицький, Є. Мурзін, О. Окунський, Ю. Сильверстов, Г. Успенський, О. О. Шевченко, А. Шаптала. Тренери – В. А. Гуревич, З. М. Хромаєв.

1991. LIV чемпіонат. *Жінки*. 1. «Динамо» Київ. Склад команди «Динамо» Київ: І. Бойко, О. Вергун, О. Вєхова, О. Довгалюк, І. Гуревич, О. Жирко, В. Навроцька, Л. Назаренко, С. Орехова, Д. Садовникова, М. Ткаченко. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Чоловіки. 1. МКІ Миколаїв. 2. «Будівельник» Харків. 3. СКА Київ. Склад команди МКІ: А. Бережинський, А. Богданов, А. Герасимов, М. Дерев'янкін, І. Легоньков, О. Крижанівський, О. Михайлов, В. Полях, С. Смагін, Б. Сагай, О. Ткач, Л. Шиманський. Гол. тренер – Г. С. Защук.

Яскраві постаті українського баскетболу

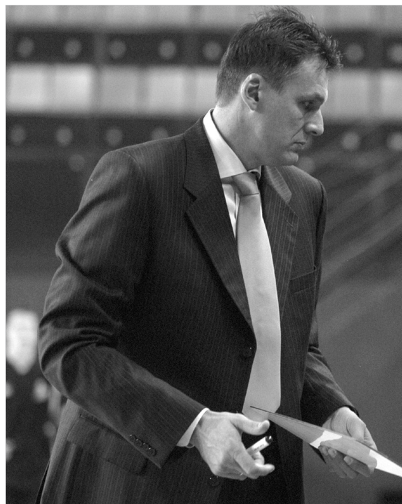

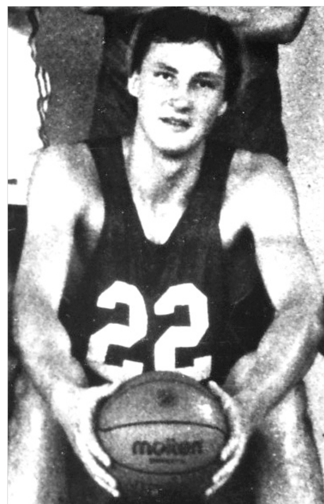

Віктор Бережний *Станіслав Медведенко* *Валерій Гоборов*

РЕСПУБЛІКАНСЬКІ СПАРТАКІАДИ

1979. Сьома.

Жінки. 1. м. Київ. 2. Дніпропетровська обл. 3. Львівська обл. Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: Л. Гапоненко, Л. Друзь, Г. Мельниченко, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, Н. Косичук, Н. Климова, О. Мамієва, С. Матяш, Т. Орлова, Н. Радієвська, С. Соколан. Тренери – А. Т. Петросян, Н. В. Фоміних.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Харківська обл. 3. Ворошиловградська обл. Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: О. Білостінний, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, В. Хоменко, А. Шаптала, О.В. Шевченко. Тренери – Б. Н. Вдовиченко та В. Я. Боженар.

1983. Восьма. *Жінки*. 1. м. Київ. 2. Дніпропетровська обл. 3. Кримська обл. Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: І. Євтушенко, І. Щипакіна, Н. Ковбасенко, Г. Мельниченко, Н. Климова, Н. Проніна, С. Соколан, М. Ткаченко. Гол. Тренер – В.Й. Морщинін.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Миколаївська обл. 3. Одеська обл. Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: О. Білостінний, О. Волков, О. Крижанівський, В. Мартинов, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, В. Хомич, О. О. Шевченко. Ст. тренер – Б.Н. Вдовиченко.

1987. Дев'ята.

Жінки. 1. м. Київ. 2. Львівська обл. 3. Кримська обл. . Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: О. Вергун, О. Вєхова, В. Десятниченко, І. Євтушенко, Г. Мельниченко, Л. Назаренко, С. Орехова, М. Ткаченко, Н. Проніна, І. Романенко. Тренер – В. Й. Морщинін.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Львівська обл. 3. Харківська обл. Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: О. Білостінний, І. Ватажок, В. Гоборов,

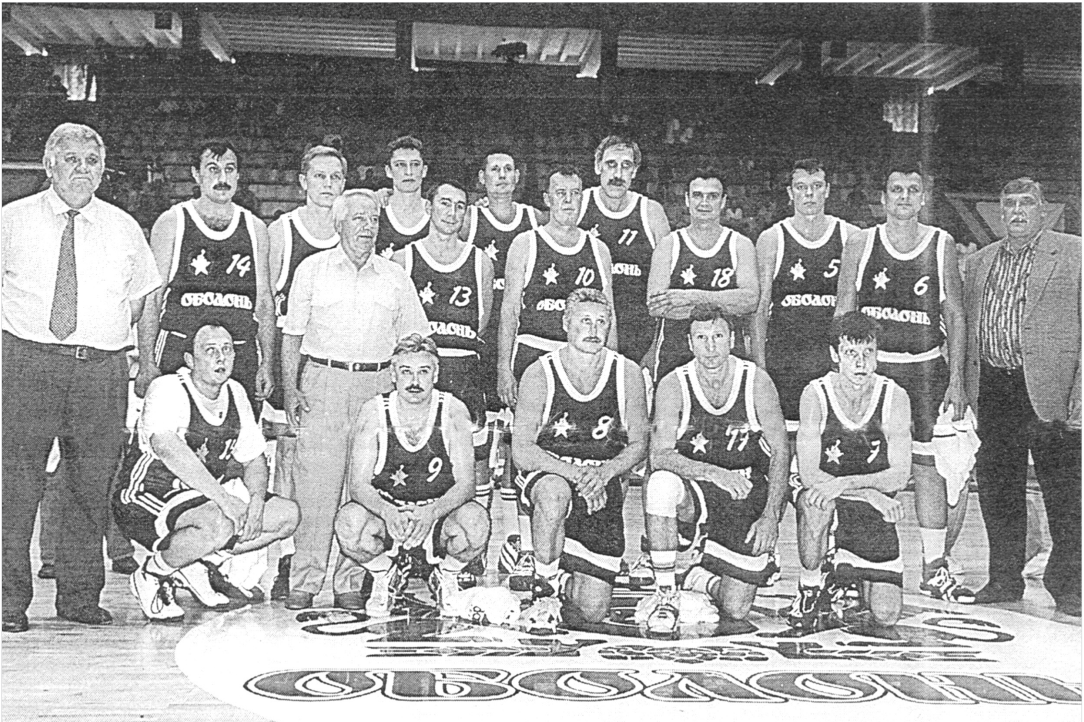

Наприкінці 80-х років часто влаштовувались товариські зустрічі між провідними командами союзних республік. Той склад української збірної сьогодні здивує багатьох. Тут уславлені ветерани і молодь. Тренери В. Боженар, Б. Вдовиченко, Г. Чечуро

С. Орехов, І. Пінчук, А. Подковиров, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Хоменко, А. Шаптала. Ст. тренер – Б. Н. Вдовиченко.

1991. Десята.

Жінки. 1. м. Київ. 2. Кримська обл. 3. Донецька обл. Склад команди м. Києва – переможниць Спартакіади: О. Вергун, О. Вєхова, О. Довгалюк, І. Гуревич, О. Жирко, М. Ткаченко, Л. Назаренко, С. Орехова, Н. Сильянова, Д. Садовникова. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Луганська обл. 3. Донецька обл. Склад команди м. Києва – переможців Спартакіади: В. Корольов, Ю. Косенко, В. Левицький, Є. Мурзин, І. Пінчук, А. Подковиров, Г. Успенський, А. Шаптала, О.О. Шевченко. Тренери З.М. Хромаєв, В. А.Гуревич.

ЗБІРНІ КОМАНДИ УКРАЇНИ

1979. VII Спартакіада народів СРСР.

Чоловіки. В. Бережний, О. Білостінний, Б. Дербенцев, В. Смоляков, В. Мартинов, М. Кожелянко, Р. Рижик, В. Рижов, О. Сальников, В. Ткаченко, О. Шальнев, В. Хоменко. Тренери Б. Н. Вдовиченко, В. Я. Боженар.

Жінки. Л. Друзь, Н. Климова, Н. Ковбасенко, В. Кононенко, Р. Курв'якова, О. Маміева, С. Матяш, Г. Мельниченко, Г. Новикова, С. Соколан, Г. Торощенко. Ст. тренер А. Петросян.

1983. VIII Спартакіада народів СРСР.

Чоловіки. В. Бережний, О. Білостінний, О. Волков, Є. Колежук, В. Коробков, В. Левицький, С. Лисько, Р. Рижик, В. Рижов, Ю. Сильверстов, В. Ткаченко, А. Шаптала. Тренери Б. Н. Вдовиченко, В. Я. Боженар.

Жінки. І. Євтушенко, І. Щипакіна, Н. Ковбасенко, Г. Мельниченко, Н. Климова, Н. Проніна, С. Соколан, І. Ткаченко, Гол. тренер В. Й. Морщинін.

1986. IX Спартакіада народів СРСР.

Чоловіки. І. Ватажок, Ю. Вовчук, А. Гергель, В. Гоборов, С. Орехов, Г. Перегуд, В. Полях, Ю. Перевалов, І. Пінчук, О. Рубан, П. Хівренко, І. Чигринов. Тренери В. Я. Боженар, В. А. Гуревич.

Жінки. Л. Довгань, М. Шульжик, О. Жирко, Л. Павленко, І. Сагайдакова, О. Синькова, А. Колесник, С. Ковтуненко, В. Коваленко, Л. Мудрик, І. Ткаченко, Г. Щеглова. Тренери І. Ю. Майзлін, В. М. Мартинов.

Прийнявши після Н. Каракашьяна команду СКА Київ, Олександр Леонов здійснив з нею чимало переможних закордонних подорожей

1990. Чоловіча збірна, складена виключно з гравців команди «Будівельник» Київ, яка 1989 року виборола звання чемпіонів СРСР: О. Волков, О. Білостінний, Ю. Косенко, В. Левицький, Є. Мурзін, С. Орехов, О. Окунський, І. Пінчук, А. Подковиров, Ю. Сильверстов, Г. Успенський, А. Шаптала, О.О. Шевченко. Тренери – В. Я. Боженар, В. А. Гуревич, З. М. Хромаєв.

Жіноча збірна складена з гравців команди «Динамо» (Київ), які виграли 1990 року останній чемпіонат СРСР: І. Бойко, О. Вехова, О. Вергун, І. Гуревич, О. Довгалюк, О. Жирко, Л. Назаренко, С. Орехова, Д. Садовникова, Н. Сильянова, М. Ткаченко. Ст. тренер – В. І. Рижов.

ВИСНОВКИ

Рівно і стабільно у всесоюзному чемпіонаті виступає київський «Будівельник», на другій позиції закріплюється СКА Київ. Обидві команди укомплектовані гравцями екстракласу – О. Білостінним, О. Волковим, В. Гоборовим, О. Сальниковим, С. Коваленком, Р. Рижиком, В. Рижовим, І. Пінчуком, В. Ткаченком, О. Шальневим, А. Шапталою, О. Шевченком та іншими тала-

Радість на обличчі Ігоря Ткаченка. Його зусилля по підйому жіночого баскетболу дають гарні результати

новитими виконавцями. В їх активі досягнення на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу, Європи, Спартакіадах народів СРСР.

1988 року троє киян О. Білостінний, О. Волков та В. Гоборов стають чемпіонами Олімпійських ігор у Сеулі, збірна України двічі поспіль 1983 та 1986 року виграє Спартакіади народів СРСР, а команда «Будівельник» 1989 року завойовує звання чемпіона СРСР. Усіх дивує, чому це звання здобуте лише один раз?

В жінок успіхи до 1987 року значно скромніші. Лише після зміни поколінь і кількох тренерів довгоочікувана перемога у Кубку СРСР, а за ним і у 1988 році завоювання Кубку ім. Л. Ронкетті. Чи то заздрість потужних московських та ленінградських клубів, чи то прямі вказівки союзного спортивного керівництва, але всупереч Положенню про ці змагання УЕФА, у Москві не дали дозвіл динамівкам вдруге повести боротьбу за почесний спортивний трофей. З важкими думками покидав Київ тренер Владлен Морщинін, який обіцяв повторити успіх.

Проте бойовий дух команди не був здоланий. Динамівки Києва під керівництвом нового тренера, колишнього гравця «Будівельника» Володимира Рижова перед розвалом СРСР двічі перемогла на останньому чемпіонаті Союзу та першому СНД.

Завдяки постійному фінансуванню добре розвивався дитячо-юнацький баскетбол. Плідно працювали в Школах-інтернатах спортивного профілю тренери. СДЮСШОР, ШВСМ, ОПОП, ЦОП нарешті дають результати. Їхні вихованці виграють головні призи республіканських та всесоюзних змагань. Україна постійно дає представниць до збірних.

Період незалежності
(з 1991 року)

У цьому розділі розповідається про розвиток баскетболу в Україні від часу здобуття нею державної Незалежності 1991 року. Ейфорія від успіхів наших провідних спортсменів, чоловічих та жіночих клубів і команд в чемпіонатах СРСР і міжнародних турнірах змінилась розчаруванням від розрухи, якої зазнала економіка, а з нею і спорт. Найголовнішими завданнями нових фізкультурних рад стало створення Національного олімпійського комітету України, самостійних Федерацій з видів спорту, вступ до Міжнародних і від них – вихід на Єврокубки, інші найпрестижніші змагання світу. Не менша, а то й більша, турбота – організація перших вітчизняних чемпіонатів, у тому числі професійних, які у всьому світі давно дістали права громадянства.

ЗА НОК УКРАЇНИ!

На початку книги у розділі «Поява баскетболу в Україні» зазначали, що фізкультура і спорт на українських землях виникли одночасно як і в цивілізованій Європі. Серед українців щирилося розуміння значення користі фізичного гарту не тільки для розвитку тіла людини, а й для задоволення її моральних і духовних якостей.

В Англії, Данії, Німеччині, Франції, Швеції, Чехії ще у середні віки постають системи тілесного, або фізичного виховання.

З середини XIX століття найбільшого поширення серед слов'янських народів набуває чеська сокільська гімнастика (Мирослав Тирша. 1862), провідною ідеєю якої було виховання патріотично налаштованої молоді засобами фізичних вправ. Рух досить швидко здобуває популярність серед українців. У 1893 році зусиллями Василя Нагірного та Володимира Лаврівського у Галицькому намісництві було затверджено Статут українського спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл». Краса показових гімнастичних виступів, яскраві однострої, злагодженість дій і чіткий вишкіл демонстрували національну єдність і приваблювали серця глядачів.

Цей передвісник українського Олімпізму відіграв значну роль у національному відродженні нашого народу, сприяв духовному й фізичному гарту молоді, військовому вишколу, загальній культурі, аматорського театру, освіти, підприємництва, мандрівництва. Налагоджуються дружні зв'язки із товариствами Болгарії, Хорватії, Югославії. В активі спортовців масові українські олімпіади «Запорізькі Ігрища», різноманітні інструкторські курси. Серед активних організаторів і діячів українського сокільського руху були представники молодої української інтелігенції, які стали гордістю нашої історії.

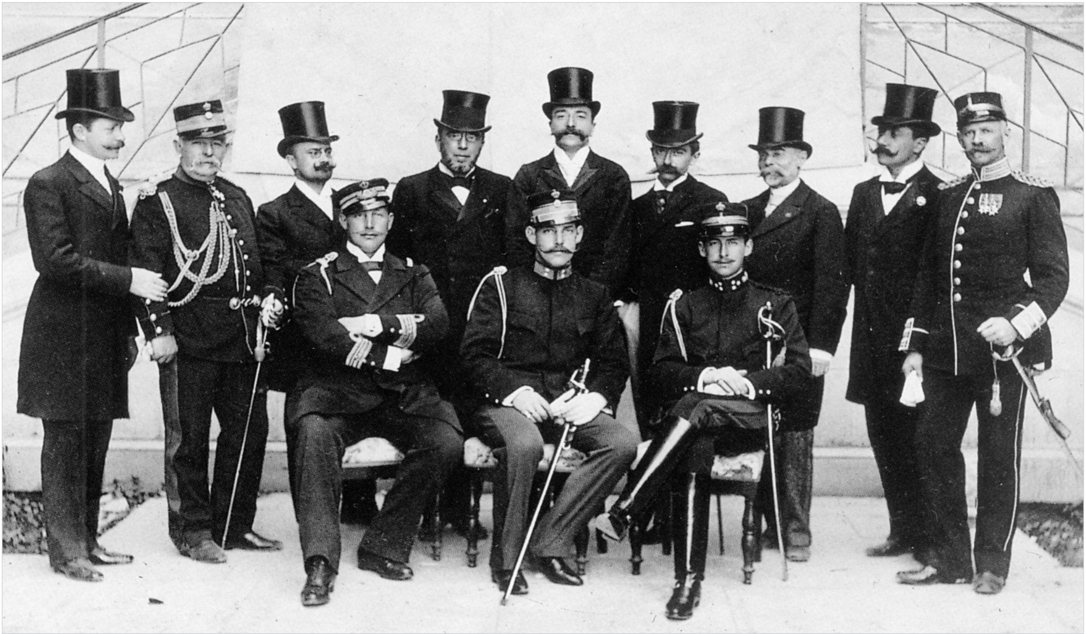

Стоять: члени Першого Міжнародного Олімпійського Комітету, третій праворуч О.Д.Бутовський. Сидять: крон-принц Костянтин – президент Оргкомітету Ігор І Олімпіади з принцами Ніколасом та Георгом

Відтоді повсюдно почали виникати і активно діяти спортивно-гімнастичні осередки, утвердились види спорту, з яких молодь успішно і з великим захопленням вправлялася у силі, красі, витривалості. Ідеї Олімпізму, впавши на благодатний ґрунт, сприяли розвитку культу вольової, хороброї та фізично вправної людини. Її ідеалами для нас стали Лицар-козак, захисник знедоленої батьківщини та Мати-Берегиня.

Завдяки невтомній праці дослідників стали відомі прізвища великих патріотів України, які долучилися до передових європейських ідей розвитку фізичної культури, закладали підвалини спортивного руху. Заклик одного з перших із них Івана Боберського «Де сила, там воля витає!» наче перегукувався із знаменитим Шевченковим «Борітеся – поборете!». Саме у розвитку олімпійського руху, безпосередній участі у змаганнях найсильніших наш батько фізичного виховання, ім'я якого нарешті присвоєне Львівському державному університету фізичного виховання, бачив майбутнє нації.

Нині ми з гордістю називаємо тих перших, які присвятили усе своє життя розвою Олімпізму на Заході України. Це Є.Барвінський, І.Белів, С.Гайдучок, М.Германувана (Герман), В.Лаврівський, Б.Лепкий, Д.Навроцька, В.Нагірний, М.Рудницький, О.Суховерська, Ю.Тобілевич. З початком століття до товариства влилася група передової молоді, яка пізніше й визначила майбутню його діяльність. Ще учнями гімназії членами львівського «Сокола» стали сини Івана Франка Тарас, Петро, Андрій.

Відомо, що перед Першими Олімпійськими іграми, які відбулися в Афінах 1896 року, серед українців було чимало таких, які своєю участю могли прикра-

Передвісники українського Олімпізму

Київське атлетичне і гімнастичне товариство (1908), в центрі Є.Ф. Гарнич-Гарницький; у першому ряду (сидять) крайній праворуч П. Латушкін

Учасники курсів з підготовки викладачів гімнастики Київського навчального округу під керівництвом лікарів В. Крамаренка та О. Анохіна у 1913 році (сидять у центрі)

сити ці змагання, посісти найвищі місця. Не їхня біда, що царський уряд і суспільство в цілому не квапились підтримати передову ідею Олімпізму.

Одними з перших організаторів Олімпійського конгресу 1894 у Парижі, а отже і Перших Олімпійських ігор, були українці, генерали царської армії дворянин Олексій Дмитрович Бутовський та представник давнього українського козацького роду Сергій Костянтинович Білосельський–Білозерський.

Серед найвідоміших українських спортивних діячів початку XX століття Наддніпрянської України уславились перший голова Організаційного комітету Всеросійської Олімпіади, доктор Олександр Анохін, комерсант Федір Черник, лікар Євген Гарнич-Гарницький, професор Валентин Крамаренко та інші. У статті «Олімпійські ігри і російський спорт» О.Анохін вперше порушив цілий комплекс невирішених проблем розвитку спорту, спортивних і гімнастичних товариств, ставлення до занять молоді загальної преси, яка впливала на формування громадської думки й суспільної свідомості, постійно висміювала заняття спортом, «бігання з голими колінками».

З початку нового віку, особливо після перших невдалих виступів атлетів Росії, було вирішено провести Всеросійську Олімпіаду в Києві. При клубах створюються спортивні товариства, гуртки, олімпійські команди, що ставили своїм завданням культивувати аматорський спорт, сприяти новоствореному олімпійському комітетові у відборі боєздатної збірної. А вибирати було з кого, адже імперія за територією була майже безмежна. В багатьох великих містах зростали атлети високого класу. Згадаймо наших богатирів Івана Піддубного, Івана Шем’якіна, Івана Заїкіна, Терентія Кореня, Петра Заковорота, Єрофея Гордієнка, Данила Посунька, Віталія Лазаренка, Франка Гоча, Михайла Мазуркевича, Артема Філіна, Івана Фірцака, Петра Янковського та багатьох інших, які вийшли з цих гімнастичних або важкоатлетичних клубів.

20 серпня 1913 року в Києві відбулось урочисте відкриття Всеросійської Олімпіади, яка привернула до себе велику увагу громадськості і значною мірою сприяла подальшому виникненню спортивних клубів, поширенню зв’язків між регіонами.

На превеликий жаль, перші успішні кроки українського Олімпізму, ентузіазм і нечуване піднесення мас, насамперед молоді, що з ними пов’язані, у зв’язку із наступними трагічними роками були втрачені. У небуття відійшли люди, які стали символами національної гідності, патріотизму, фізичної досконалості, вірного служіння олімпійським ідеалам.

Велику роботу по участі українців у Іграх 20-их років самостійною командою робив Всеукраїнський олімпійський комітет, що виник у буремні роки визвольних змагань після Жовтневої революції 1917 року у Росії. Однак через війни і політичні утиски різних режимів і адміністрацій мільйони наших земляків не мали змоги регулярно займатись спортом. Багато людей полишали свої землі після поразки УНР в 1920 році, а також після Другої світової війни. Серед тисячі патріотів було чимало талановитої у спортивному плані молоді. На Олімпійських іграх вони виступали у складах національних команд Канади, США, Чехословаччини, Польщі, Румунії, Німеччини, Латвії та інших.

Саме комуністична ідеологія не давала змоги зустрічатись нашим спортсменам з їх ровесниками. Як тільки не називала офіційна пропаганда того часу Олімпійські ігри, Міжнародний олімпійський комітет, їхніх керівників. Мало

Переможець І Всеросійської Олімпіади Г.Фукс (Київ) на дистанції 400 м

того, робилося усе можливе для зриву запланованих Ігор, скликались альтернативні змагання в ті самі терміни, на що витрачались значні сили та кошти.

Тільки 1924 року спортсмени країни Рад вперше дістали можливість змагатись на міжнародному рівні, але в рамках Соціалістичного інтернаціоналу. Аж до початку Другої світової війни на них майорили синьо-жовті прапори. Це виходили до змагань робітники-українці з діаспори.

Щоб показати силу і міць радянського спорту під час проведення всенародних свят, організовувались показові виступи окремих найсильніших спортсменів на вулицях і площах великих міст. Лише у заочному двобої вони перевершували олімпійські, європейські та світові рекорди у піднятті ваги, окремих видах легкої атлетики, за що діставали звання заслужених майстрів спорту.

І люди вірили, що радянські спортсмени, дійсно, найсильніші, лише «світова буржуазія окупувала усі олімпійські висоти», а «графи та барони» не дають змоги зустрічатись на спортивних майданчиках дітям робітників і селян.

Радянський Союз не відреагував навіть на запрошення Міжнародного олімпійського комітету та Організаційного комітету першої повоєнної Олімпіади 1948 року, що проводилась у Лондоні, не надіслав на ці змагання своїх спортсменів. Твердження про те, що вони не були підготовлені, спростовані, не піддаються ніякій критиці. Найсильніші радянські атлети, в тому числі деякі представники України, в часі Другої світової війни мали броню на призов до армії. А у 1946-1948 роках, коли подавались заявки на Олімпійські ігри у Лондоні, в окремих видах спорту демонстрували високі результати і неабияку майстерність. Свідоцтво цього результати показані на перших повоєнних європейських та світових турнірах, товариських зустрічах.

Лише 27 грудня 1948 р. ЦК ВКП(б) була прийнята історична постанова «Про хід виконання Комітетом у справах фізичної культури і спорту директивних вказівок партії та уряду про розвиток масового фізкультурного руху в країні і підвищенні майстерності радянських спортсменів». Невдовзі вона стала найважливішим програмним документом. Основним завданням на найближчі роки було визначено піднесення рівня спортивної майстерності, здобуття світової першості з основних видів спорту. Іншими словами, відкривалися двері до участі в Олімпійських іграх.

Деякі історики твердять, що офіційно історія олімпійського руху в Україні починається з 1952 року, коли спортсмени України у складі збірної команди Радянського Союзу вперше узяли участь в Іграх XV Олімпіади в Гельсінкі. З 1952 по 1990-ті роки олімпійський рух в Україні розвивався та зміцнював свою позицію в житті єдиної країни за її законами. Українські атлети складали щонайменше 25% кожної олімпійської команди СРСР, здобуваючи часом третину усіх нагород.

Відомо, що голоси про утворення українського самостійного олімпійського комітету лунали чи не від перших Ігор сучасності. Особливо пам’ятними для українців стали виступи після завершення Першої світової війни, коли право участі в Іграх без особливої боротьби дістали кілька новоутворених незалежних держав Європи та Азії. Для України, яка зазнала найбільше страждань в часі визвольних змагань, усе скінчилось автономією у складі Російської федерації, що не давало права утворити свій НОК. Потужні голоси українців лунали і під час підготовки до XI Олімпійських ігор 1936 року у Берліні та XIX 1976 року у Монреалі, де активізувалася наша діаспора. Тоді на заваді постали нездоланні для того часу такі вимоги Олімпійської хартії, як політична і економічна незалежність, наявність власної державної території та символів.

Від 1952 року не було жодної Олімпіади, де б українці не здобували спочатку чотири-шість, потім десять-дванадцять і до розпаду СРСР – до тридцяти «золотих» олімпійських нагород. Імена наших героїв загально відомі. Українці, якби виступали окремою національною командою, посідали б четверті-шості місця у заліку. І це далеко не повним складом. Адже до збірної СРСР брали лише найсильніших. А скільки залишилось вдома других-третіх номерів!

Підтвердження цих слів – результати XXIV Олімпіади, яка відбулася 1988 року у Сеулі, за два роки до розпаду СРСР. На ній виступало 103 українця в 17 видах спорту. Здобуто в особистих та командних змаганнях 62 медалі, з них 19 золотих, 18 срібних та 25 бронзових, майже половина усіх нагород, що принесли представники 14 інших союзних республік. Це четвертий результат серед усіх країн.

Після розпаду СРСР у Москві довго пручалися створенню в Україні власного олімпійського комітету, національних федерацій з видів спорту. Виникали штучні перепони для їхнього вступу в міжнародні. Ми позбулися фінансування, багатьох спортивних баз, тренерів, спортсменів. Так само у Москві лякалися приєднання до самостійної участі у олімпійському русі країн Прибалтики, Середньої Азії, Кавказу та Молдови, які активно боролися за право участі вже у Барселоні. Погодились лише про виступ об’єднаної команди з дивною абревіатурою «СНД».

Для порівняння візьмемо приклад інших країн. Відповідна умова МОК про визнання країни-кандидата у свій час боляче торкнулася особисто президента Хуана Антоніо Самаранча. Гібралтар та його рідна Каталонія, було, створили місцеві НОК проти волі Іспанії. Нічого з цього не вийшло. Проте, з будь-якого правила є виключення. Палестині МОК дозволив брати участь в Іграх 1996 р., хоча її територія формально не була незалежною державою. Свій НОК зберіг Гонконг, після того як у 1997 р. колишня британська колонія з'єдналася з Китаєм, а от Макао така доля не всміхнулася.

І от настали нові часи. На вступі своєї книжки «Олімпійський у серцях вогонь» перший віце-президент НОК України Володимир Кулик писав: «Ішов наповнений неспокоєм 1989 рік. Радянський Союз калатало, мов на вулкані. У Німеччині впала «Берлінська стіна». У Польщі гору одержала «Солідарність», яка виводила на площі багато мільйонні маси невдоволених режимом людей. Як розбитий глек, на дрібні шматочки розлетілась Югославія. Відбувся поділ між Чехією та Словаччиною. Скинули комуністичні, залежні від Москви уряди, Польща, Румунія, Угорщина. Їхній приклад запалив колишні республіки Радянського Союзу. Вдруге у новітній історії оголосили про свою незалежність прибалтійські республіки Латвія, Литва, Естонія, які мали національні олімпійські комітети і брали участь у міжнародних змаганнях в 20–40 роках XX століття.

Не стояла осторонь і Україна. Мітинги, очолювані «Рухом», відбувались у великих і малих містах. 1990–1991 років не було такої української газети, яка б не писала про історію нашого народу і його споконвічних територій, багатовікову окупацію зі Сходу і Заходу. У «Спортивній газеті» цю рубрику вела призер Римської Олімпіади Людмила Радченко.

На цьому тлі активно заявили про свої позиції і фізкультурні організації. Вони вимагали негайного створення Національного олімпійського комітету України і участі наших спортсменів самостійною командою вже у найближчих Олімпійських іграх 1992 року в Барселоні. То був знаменний час пробудження свідомості усього українського народу. Новітня історія його спорту розпочинається саме від тих драматичних, повних емоцій подій» [29, 42, 43].

Здобувши довгоочікувану незалежність, прогресивно налаштовані активісти зіткнулися з багатьма проблемами. Перша, якщо казати відверто, супротив керівництва спортом, яке все робило озираючись на Москву. Друга – відсутність власного Національного олімпійського комітету, який був би членом МОК. І третя – жоден з видів спорту в Україні не мав Федерації, яка була б членом Міжнародної.

Активна робота по створенню НОК велась з травня 1990 року в умовах демонтажу комуністичної командно-адміністративної системи, що чинила відчайдушний опір. Після тривалої тяганини Підготовчий комітет лише 21–22 грудня у Києві скликав Асамблею засновників. На неї прибуло 164 делегати. Перша сесія Генеральної асамблеї Національного олімпійського комітету України відбулась 22 грудня. Після всебічного обговорення кандидатур першим Президентом Національного олімпійського комітету незалежної України було обрано Борзова Валерія Пилиповича, дворазового чемпіона Олімпійських ігор, який до посади Голови Державного комітету Української РСР у справах молоді, фізичної культури та спорту працював секретарем ЦК комсомолу України [49].

Від першої Сесії час, здавалося, тягнувся надто довго. Окремі групи людей, не повіривши у щирість запевнень організаторів Установчих зборів, робили спроби організувати нові власні, як видавалося, не залежні від Москви олімпійські комітети. Нарешті, 20 вересня 1991 року скликали другу Сесію Генеральної асамблеї НОК України, яка прояснила ситуацію. Було заслухано інформацію президента Валерія Борзова про роботу за цей перший період. Він, дійсно, тривав довго. Проте було вирішено ряд непростих юридичних та організаційних питань, відбулась ротація представників федерацій з видів спорту. Не так просто йшли перемовини з Москвою, яка мала відчутний вплив в МОК. Зрештою, НОК України не лишалося нічого іншого, як пристати до пропозиції участі в Олімпійських іграх наших спортсменів в складі Об'єднаної команди СНД, але з власною символікою та спортивною екіпіровкою [49].

На 101-ій сесії МОК ухвалив рішення про визнання Національних олімпійських комітетів одинадцяти колишніх республік Радянського Союзу. Серед них Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Киргизія, Казахстан, Молдова, Таджикистан, Туркменія, Україна та Узбекистан. НОКи Латвії, Литви та Естонії, як відомо, були прийняті до МОК трохи раніше ще до початку Ігор у Барселоні. Тому і брали участь самостійними командами. Україна, як відомо, дістала право виставляти власну команду на Олімпійських іграх, що мали відбутися лише 1996 року у Атланті. На 103-ій сесії МОК у Парижі, обрано нових її членів. Серед них президент НОК України Валерій Борзов.

Новоутворений Національний олімпійський комітет протягом 1992 року надавав велику допомогу спортивним федераціям України по їх створенню та визнанню міжнародними структурами. Першою 26 лютого 1992 року була визнана Федерація футболу України. Щодо інших, то цей процес гальмувався через відсутність валютних коштів на сплату вступних членських внесків.

Перші керівники НОК України (від лівої): Володимир Кулик, Сергій Бубка, Валерій Борзов (президент), Микола Костенко

З метою вирішення цієї проблеми НОК України звернувся до українських спортивних осередків діаспори, зокрема Української Спортової Централі Америки і Канади (голова управи Мирон Стебельський) і Спортової Комісії Світового Конгресу Українців (голова Всеволод Соколик). УСЦАК сплатила вступні внески за 35 спортивних федерацій (понад 35 тис. американських доларів), в тому числі за баскетбол. Спортова Комісія СКУ – за п'ять інших (5 тис. доларів) [28].

У вересні 1993 року НОК України був остаточно визнаний Міжнародним Олімпійським Комітетом. Відтоді НОК України діє відповідно

до положень Олімпійської хартії, Конституції України та чинного законодавства України і свого Статуту.

Основні завдання НОК України – забезпечення участі в Олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва, популяризація масового спорту і здорового способу життя, фізичне і духовне збагачення людей. З цією метою НОК України співпрацює з державними, громадськими та іншими організаціями, об'єднує усі федерації з олімпійських видів спорту, має відділення в усіх областях України. Представники НОК України є членами різних міжнародних організацій і об'єднань. Тісні зв'язки НОК України має з українськими спортивними осередками за кордоном. Комітети друзів НОК України були створені і працюють зараз у США, Канаді, Австралії. Укладені угоди з відомими у світі компаніями, які підтримують олімпійський рух. НОК України має широкі зв'язки з НОКами інших країн та олімпійськими організаціями.

Починаючи з 1993 року, юнаки і дівчата України беруть участь в зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських фестивалях (днях), де посідають високі місця серед європейських країн.

Членами МОК обиралися олімпійські чемпіони Сергій Бубка та Валерій Борзов.

В 1995 році НОК України почав випускати свій офіційний журнал під назвою «Олімпійська арена», який виходить кожного місяця.

Сьогодні олімпійський рух характеризується стабільністю, високим авторитетом у світі, великим впливом на суспільне життя. Однак, розглядаючи особливості розвитку олімпійського спорту на нинішньому етапі і аналізуючи політику, яка проводиться МОК і тісно пов'язаними із ним організаціями, необхідно не тільки враховувати реалії сьогоднішнього дня, але і бачити перспективи.

Про участь українських баскетболістів в Олімпійських іграх див. спеціальний розділ.

ЗА ФЕДЕРАЦІЮ НОВОГО ТИПУ!

Із здобуттям Незалежності першочергова увага баскетбольної громади паралельно із створенням НОК, ясна річ, була спрямована на створення повноправної, дійової, самостійної громадської організації – Федерації баскетболу України. Тільки вона мала право на добровільних засадах скликати під свої прапори баскетбольні клуби та команди, проводити змагання, формувати національні збірні, заявлятись для участі в міжнародних турнірах.

Федерацію баскетболу України (ФБУ) було засновано ще у довоєнні роки. Але то була напівдержавна-напівгромадська структура, яка ніяких проблем не вирішувала і збиралася час від часу для підтримки того чи іншого рішення всесоюзної федерації, яка також, у свою чергу, не була повноправним громадським органом. Основні функції управління і розвитку гри в країні здійснювали структурні підрозділи, які належали Державному комітету, згодом Міністерству у справах фізичної культури і спорту, яке неодноразово змінювало свою назву і напрямки діяльності. Демократизація суспільства поклала край керівній ролі цих утворень. Функції управління і розвитку грою перебрало на себе суспільство.

Вищим керівним органом кожної спортивної Федерації стала її Всеукраїнська конференція, на якій обирається склад керівного законодавчого органу, адміністративна рада, для вирішення поточних питань між конференціями президія, а також виконком і ревізійна комісія. Від адміністративної ради управління здійснюють президент, його заступники, генеральний секретар, обрані дійсні члени ради. Діяльність та обов'язки усіх цих структур та осіб визначається Статутом Федерації, який, у свою чергу, затверджується відповідно до Конституції України і Законів «Про об'єднання громадян» та «Про фізичну культуру і спорт».

Вперше мову про заснування такої суто громадської організації України активісти баскетболу повели ще на початку 1989 року, коли з'явилась упевненість в розвалі СРСР.

В останні дні СРСР президентом Федерації баскетболу, як відомо, був обраний Володимир Павлович Горбулін, який на той час працював в апараті Центрального Комітету Компартії України. Саме йому належить виняткова роль у тому, що суперечку за право стати чемпіоном СРСР 1989 року у матчі в Литві проти «Жальгірісу» Вільнюс виборола саме Україна, точніше її чоловіча команда «Будівельник» Київ. Виникла вона з-за того, що киянин, олімпійський чемпіон Сеула, Олександр Волков на останній секунді неперевершеним дальнім кидком вивів киян уперед. М'яч проходив крізь дужку кільця з фінальною сиреною. Поперваx він не був зарахований. Та факти переважили. Митарства, звернення до судів різних інстанцій, поважних установ і організацій, засобів масової інформації, неодноразові поїздки до Москви В. Горбуліна завершились на користь українців [43].

На тому діяльність громадської організації ФБУ на деякий час припинилась. Уся увага зосередилась на політичній організації «Рух», яку очолював В'ячеслав Чорновіл. Діяла вона, як ми вже зазначали, у вкрай важких умовах. Повноправними учасниками цього справді всенародного руху стали працівники фізичної культури.

Чи не через це Україну і її збірну з баскетболу тоді покинули О.Білостінний, В.Бережний, О.Волков, В.Гоборов, В.Ткаченко та кращі тренери, які не побачили виходу із тої ситуації.

Існує кілька версій поновлення роботи найвищої громадської організації баскетболу. Ми наводимо матеріали, які друкувалися в «Спортивній газеті». Установча конференція Федерації баскетболу України відбулася 6 квітня 1991 року у Києві. Вона розглянула проект Статуту, який після внесення змін був прийнятий одностайно. З двох кандидатур, які пропонувалися у Президенти, переміг колишній гравець команд «Буревісник» і СКА Борис Корбан, керуючий трестом «Київпобутрембуд».

Проте вже 18 січня 1992 у Дніпропетровську відбулась, як сповіщає газета, позачергова конференція ФБУ. Вона внесла суттєві зміни до Статуту. У ній взяло участь 69 делегатів від усіх регіонів, профспілкових та відомчих організацій, 37 запрошених осіб. Не обійшлося без тиску колишньої компартійної системи, яка гальмувала процес і диктувала свої вимоги щодо складу нового керівництва. Очільником пропонували обрати дніпропетровця та ще веслувальника. Переміг здоровий глузд. Після численних дискусій Федерація остаточно і законодавчо вірно була утворена. Згідно юридично затвердженого

Статуту, вже 28 лютого 1992 року Федерацію було зареєстровано як самостійну фізкультурну організацію. Президентом обрали Михайла Костянтиновича Осипова, віце-президентами Юрія Миколайовича Маслачкова та Бориса Петровича Корбана. 10 липня Міжнародна федерація баскетболу – ФІБА визнала ФБУ своїм новим членом.

Голові Оргкомітету тоді було про що доповідати. Український баскетбол здобув визнання в СРСР, Європі та Світі. Чоловіки крім перемоги в чемпіонаті СРСР 1989 року, більше, ніж інші союзні республіки, чотири рази вигравали найпрестижніші змагання – Спартакіади народів СРСР. Двічі переможцями Всесвітніх Універсіад ставали наші студенти. 30 спортсменів в складах збірних команд СРСР – призери Олімпійських ігор, чемпіонатів Світу, Європи. 20 із них – заслужені майстри спорту (чотирьом це звання не присвоєно досі). Десять – заслужені тренери СРСР. 19 суддів дістали звання Міжнародної категорії.

Багато років до цього, маючи у своєму складі гравців світового рівня таких, як Микола Баглей, Віктор Бережний, Олександр Білостінний, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, Олександр Волков, Валерій Гоборов, Вадим Гладун, Сергій Коваленко, Віталій Ков'янов, Василь Окипняк, Анатолій Поливода, Роман Рижик, Володимир Рижов, Олександр Сальников, Володимир Стремоухов, Володимир Ткаченко, Геннадій Чечуро та інші українські чоловічі клуби «Будівельник» та СКА Київ посідали переважно другі-треті місця в чемпіонатах СРСР. До першого їх не підпускали, застосовуючи усі засоби диктаторства.

Жіноча команда київського «Динамо», також не дивлячись на свавілля, 1987 року вчетверте в історії здобула Кубок СРСР, що дав їй право наступного року взяти участь у розіграші Кубка європейських чемпіонів. Дебют у цих змаганнях також виявився переможним. Приз, який носив ім'я Ліліан Ронкетті, опинився у Києві. І знову, як підтвердження наших висновків, нічим не підкріплена відмова Москви послати динамівок на цей турнір вдруге, що передбачалось положенням.

В останнє динамівки буквально «гримнули дверима» у двох останніх чемпіонатах СРСР і СНД, здобувши перші місця.

НАСЛІДКИ РУЙНАЦІЇ

У листопаді 1992 року, буквально по гарячих слідах, президент ФБУ Михайло Осипов провів розширену нараду за участю представників областей та команд. Першочергова увага була приділена регіональним організаціям, основній ланці, які б проводили свої турніри та виставляли команди на загальноукраїнські. Проте місцеві осередки – федерації, або асоціації в областях та АР Крим, виникали не скрізь одразу. Ентузіастам з великими труднощами вдавалося відшукати підприємства та організації, де ще теплилась спортивно-масова робота.

На демократичній основі було укомплектовано громадські комітети і комісії, призначені відповідальні за організацію перших чемпіонатів, Кубків, турнірів різного рангу всередині країни, а також за вступ до міжнародних структур – ФІБА та ФІБА-Європа.

Ситуація також ускладнювалась іншими, ще більш важливими факторами. Чи не усі підприємства та організації країни зазнають руйнації, в них поступово зникає майже все, що було пов'язано зі спортом. У вкрай важкому

«Динамо» Київ – чемпіон СРСР 1991 р.

Олена Жирко

становищі через занепад економіки, фінансову нестабільність галузей народного господарства опинились колись потужні спортивні клуби і колективи фізкультури. В не найкращому стані виявилась спортивна база – зали і навіть майданчики, дитячо-юнацькі спортивні школи. Замість допомоги у їх збереженні в головному штабі фізкультурно-спортивної сфери точилися дебати: кому мають належати ці ДЮСШ?

Через нестабільність і загальну безгосподарність, відсутність контролю від шкіл відмовляються деякі заводи і фабрики, заклади культури і науки, міські та районні адміністрації, їхні житлово-комунальні підприємства. Деякі об'єкти і організації зникають просто на очах. Ліквідовані посади, а з ними і організатори фізкультурно-спортивної роботи на місцях, так звані інструктори-методисти. Звільняють і тренерів, яких в окремих місцях утримували для керівництва секціями, де займалося доросле населення. Здавалося, що фізичній культурі і її наймасовішому ігровому виду спорту навмисне завдано непоправної шкоди, вони враз стали нікому не потрібні.

Відчутний негативний вплив мали й інші обставини. Врахуймо відсутність досвіду співпраці з міжнародними організаціями. Жоден із спеціалістів баскетболу не володів іноземними мовами, не був вхожий до цих інституцій, не знав навіть, образно, як пересісти з літака на літак. Досі за Україну все вирішувала Москва.

Ані клуби, ані Федерація не мали коштів для розгортання подальшої праці. Не знали, де і як влаштовувати змагання, за який рахунок їх проводити, як оплачувати роботу суддів. Перші приватні підприємці, спонсори і меценати, стаючи на ноги, не поспішали вкладати свої прибутки у спорт [42, 43].

За безпосередньої участі активістів Федерації баскетболу України виробили систему, яка на перших порах виявилась прийнятною, задовольнила усіх, не дала занепасти українському баскетболу. У першому чемпіонаті України, який вдалося організувати і провести взимку – весною 1992 року, взяло участь вісім чоловічих – «Будівельник» та СКА Київ, МКІ Миколаїв, «Спартак-Новотроніка» Луганськ, «Будівельник» Харків», «Динамо» та «Вулкан» Дніпропетровськ, «Шахтар» Донецьк, і сім жіночих команд – «Динамо» Київ, «Сталь» Дніпропетровськ, «Університет» Сімферополь, «Буревісник» Чернігів, «Інтерлаб» Одеса», «Ялта-Яулріко», ЛДПІ Луганськ.

Того року через велику завантаженість динамівок Києва на змаганнях світового та європейського рівнів свідомо був порушений календар змагань чемпіонату України. В той час, як всі команди своє відіграли, цей колектив проводив лише третю або четверту зустріч. І все ж, перемога за явної переваги була за ними. З цією командою в Україні тоді не міг зрівнятись ніхто.

НА П'ЯТИ ФРОНТАХ

1992-го року жіночому динамівському клубові довелося вести боротьбу одразу на п'яти фронтах. За хронологією – Кубку європейських чемпіонів, першому чемпіонаті України, чемпіонаті СНД, який пізніше скромно назвали турніром, Кубку найсильніших команд світу, а провідні спортсменки брали участь ще й в Олімпійських іграх у Барселоні.

Успіх в останньому чемпіонаті СРСР дав право динамівкам представляти Союз, що вже розпався, у Кубку європейських чемпіонів.

1992 року Володимиру Рижову з командою довелося боротися на п'яти фронтах

Змагання розпочались пізньої осені 1991 року. До участі заявилися досвідчені кубкові борці, водночас добре фінансово забезпечені «Дорна» Іспанія, «Арвіка» Швеція, «Комоджерсі» Італія, «Спортінг» Афіни, «Шальлез-О» Франція та інші відомі у баскетбольному світі клуби.

На попередньому турнірі, який відбувався з роз'їздами, в одноосібні лідери вирвалась «Дорна» з Валенсії, за яку грали москвичка Наталія Засульська, чемпіонка Європи та світу, Олімпійських ігор, югославка Дарка Муянович, дві потужні темношкірі американки, інші легіонерки. Спортсменки такого самого рангу були і в інших командах. Як підкреслювала преса, лише динамівки Києва таких не мали. І тим не менш, перемогли суперниць.

Шведська «Арвіка», знаючи, що приїхали чемпіонки СРСР минулого року, в складі яких виступають дві «золоті» медалістки останньої першості Європи, у своєму залі влаштували представлення українок під спалахи прожекторів. Рижову ледь вистачило тих десятьох спортсменок, яких дозволяли брати на кожну гру. Киянки заробили 45 персональних зауважень, з яких суперниці реалізували 44. Передчасно майданчик покинули Ткаченко, Жирко, Назаренко, Гуревич, Довгалюк. Урятувала фінальна сирена. Ще хвилина і могла трапитись біда. І це при тому, що вигравали по ходу зустрічі 20 очок.

Потім трапилась необов'язкова поразка від грецького «Спортінгу» – 74:73, хоча і тут у ході зустрічі вели 15 очок. Олена Жирко вже у першій половині дістала п'ять персональних зауважень. Блідою власною тінню виглядала Марина Ткаченко.

Безвідповідально, як зізнавалися, програли у Франції сильній команді «Шальлез-О» з рахунком 74:69. На завершення попереднього турніру вдома довели перевагу над шведками – 83:72. Це дало змогу пройти до фіналу – турніру чотирьох, що розпочинався 27 березня у італійському Барі.

Наші дівчата зібрано і впевнено провели першу гру з «Комоджерсі». На початку знову не заладилось у лідерів, але перемогли з перевагою у 20 очок. Найрезультативніша Інна Гуревич набрала 21 очко, Марина Ткаченко – 20, Олена Жирко – 18, Оксана Довгалюк та Людмила Назаренко по 8.

Ця перемога вивела їх на іспанок, які у півфіналі легко здолали афінський «Спортінг». Відома «Дорна», де був зібраний увесь інтернаціонал, виграла цілком заслужено 66:56. Рахунок міг бути і на нашу користь. На 29 хвилині вийшли вперед і тривалий час ніхто із суперниць не зміг вразити кільце. Зрештою припустилися кількох необачних помилок і іспанки відірвалися.

Динамівки не змогли нейтралізувати Муянович, погано реалізовували штрафні, помилялися в кидках з гри, не влучали здалеку. Не дивлячись на це, оглядач «Спортивної газети» Юрій Виставкін, колишній гравець «Будівель-

ника» і збірної України, написав, що наші повертались додому з високо піднятими головами.

У підсумку виявилось, що ми не гірше, а то й краще, володіємо технічними навичками, обізнані з тактикою ведення боротьби, добре фізично загартовані. «Динамо», за словами відомого баскетболіста, тільки робило сходження нагору, майбутнє мало показати, що це саме так.

Ось прізвища «срібних» призерок Кубка європейських чемпіонок, які брали участь у фінальних та попередніх змаганнях: О. Андреєва, І. Бойко, С. Бойко, Т. Василихіна, О. Вергун, О. Вєхова, І. Гуревич, О. Довгалюк, О. Жирко, Р. Кириченко, Л. Назаренко, О. Оберемко, С. Орехова, Н. Сильянова, М. Ткаченко.

Наприкінці того напруженого 1992 року киянки, як переможниці останньої першості СРСР, дісталися до бразильського міста Сан-Пауло, де розігрували Лігу чемпіонок країн світу. Турнір проводили вперше і, як виявилось, востаннє. Оскільки надійшло лише шість заявок, грали в одне коло. Коли визначився квартет найсильніших, відбулись півфінали та вирішальні двобої за призові місця.

Мабуть тому, що на змагання такого рівня динамівки потрапили вперше, у стартовій грі з кубинською командою «Баскетклаб», поступалися від першої хвилини. Наприкінці, наче отямившись від сну, кинулися навздогін. Виправдовуючи поразку, можна зазначити, що головному тренеру через травми

Команда «Динамо» Київ на зламі десятиріч не знала поразок. Верхній ряд (зліва – направо): Г.Мельниченко, І.Євтушенко, Т.Василіхіна, С.Орехова, І.Романенко, О.Вергун. Нижній ряд – Є.Вєхова, І.Бойко, Н.Проніна, М.Ткаченко, Л.Назаренко, В.Десятниченко

Марина Ткаченко – чемпіонка Олімпійських ігор у Барселоні

С. Бойко, І. Гуревич, О. Довгалюк, О. Оберемко додалися труднощі із замінами. Так, цю зустріч можна було виграти не дивлячись на те, що в кубинок більший досвід. Їхній чемпіон укомплектований на сто відсотків власними спортсменками, які постійно беруть участь у світових турнірах.

Наступна гра із добре відомою українкам «Дорною» із Валенсії. Посилена кількома темношкірими баскетболістками, вона також доволі легко довела свою перевагу над нашими – 79:42. На цьому неприємності, на щастя, закінчились. Третю гру із командою «Університет Вікторія» Ванкувер, Канада українки завершили на свою користь – 74:42.

Грізним суперником у попередньому турнірі був місцевий клуб – «Лейте-Моса», в складі якої виступала найсильніша баскетболістка світу-92, за версією спортивних журналістів, Ортензія Оліва. Киянки грали натхненно і здобули важливу перемогу – 82:68. І, зрештою, узяли гору над командою з Південної Кореї «Сітізенс Нейшнел Бенк» – 88:77.

У першій півфінальній зустрічі динамівки знову грали з «Лейте-Моса». На цей раз поступилися – 82:70. У боротьбі за третє місце взяли реванш у кубинок – 80:67.

Преса приділила велику увагу цим змаганням. Портрети динамівок прикрашали сторінки не лише спортивних видань. Ось прізвища «бронзових» призерок «Золотого Кубка»: О. Андреєва, С. Бойко, О. Вєхова, О. Вергун, О. Жирко, О. Довгалюк, Р. Кириченко, Л. Назаренко, О. Оберемко, Д. Садовникова, М. Ткаченко, Н. Сильянова.

Провідну роль на майданчику відігравали, як і в попередніх турнірах, О. Жирко, Л. Назаренко, М. Ткаченко. Більше часу грали молоді Р. Кириченко, О. Оберемко, О. Довгалюк, Н. Сильянова, для яких цей турнір став гарною школою у подальшому зростанні разом з командою, що впевнено виходила на рівень сучасного баскетболу.

Яскрава гра Людмили Назаренко не залишилась без уваги керівництва бразильського клубу «Лейте-Моса». Отримавши запрошення і узгодивши контрактні умови Назаренко за 10 днів з родиною повернулась до Бразилії, де провела успішний сезон, демонструючи високий рівень індивідуальної майстерності.

Другий чемпіонат України, який розпочали восени 1992 року, зібрав 36 чоловічих і 18 жіночих команд, які поділили на три чоловічі і дві жіночі ліги. Майже стільки ж команд заявилося на третій і четвертий чемпіонати. Це був перший великий успіх активістів баскетболу. Повернення баскетболу, як улюбленої гри, відбулося. Про рівність сил поки що не могло бути мови. Перемагали традиційно найсильніші колективи.

Перші баскетбольні змагання, як зазначали спеціалісти, далекі від ідеалу. Відчутна і кадрова проблема. Провідні тренери, які залишились, не маючи

досвідчених виконавців, застосовували убогі тактичні схеми, підробляли документи. В команди вливались переважно старшокласники дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Лиш деякі з них здатні були показати баскетбол дорослого рівня. Жодна команда не була штатною. Ніхто офіційно не отримував зарплатню. Баскетбольні клуби не виїжджали за кордон, не приймали у себе іноземних спортсменів.

Але це не надовго. Свої першості в регіонах поступово розігрують юніори та кадети, ветерани баскетболу. У зв'язку з тим, що на місцях побільшало вищих навчальних закладів, засновується прообраз Студентської ліги. Поступово в складах команд, які борються за найвищі місця, з'являються баскетболісти-професіонали з Європи і Америки (див. спец. розділ).

На якості проведення перших чемпіонатів позначився матеріальний стан вкотре реорганізованого Держкомспорту у Міністерство. Тут щороку змінювали міністрів. Не дотримували своїх обіцянок спонсори та меценати, які допомагали командам спортивних клубів і колективів, через що в чемпіонатах з'являлись команди-одноденки.

Гідними суперниками «Будівельнику» в чоловічому чемпіонаті України виявились київський клуб «Київ-Баскет», пізніше «Денді-Баскет», відроджений донецький клуб «Шахтар» та одеська «БІПА-МОДА». Перший фінансував президент успішного концерну «Денді» Михайло Бродський, другий керівник фірми «Альмар» Олександр Шведченко, третій генеральний директор спільного українсько-німецького підприємства Аркадій Табачник. Близько чотирьох років між ними точилася відчайдушна боротьба.

Четвертий чемпіонат України 1994—1995 рр. виявляється рекордним і обіцяє подальше збільшення учасників. Серед чоловіків заявилася небачена досі кількість — 38 команд. У жіночій вищій та першій лігах — 22 команди. Деякі області заявляли по дві-три команди, як у старі часи. Було з кого вибирати групу найсильніших.

П'ятий чемпіонат, на думку спеціалістів, допоміг визначити вірну стратегію у проведенні змагань. 12 жіночих команд поділили на дві ліги: Вищу — 8 колективів та Першу — 4. У чоловіків 37 команд змагалися у трьох лігах: Вищій — 12, Першій — 9 та Другій — 16. Це дало змогу згодом утворити Суперлігу.

Побільшало роботи у Федерації, на повні оберти запрацювала Суддівська колегія. Проводяться перші семінарські заняття. Є задум створити спеціальний навчальний заклад — Академію баскетболу. Видаються методичні посібники, розроблено всеукраїнську спортивну класифікацію. Дарма, що деякі спортсмени ледь навчилися виконувати «подвійний крок», звання майстрів спорту за класифікацією треба було присвоювати усім членам команди чемпіона.

Бажання грати надто велике. Преса гадає, що демонструватимуть в чоловічому чемпіонаті такі команди, як ЦСКА-РІКО, «Нафтохім-Олександрія» Біла Церква, «Металург» Нікополь, АкКГРІ Кривий Ріг, «Пульсар» Рівне, «Алмаз» Вінниця, «Асторія» Дружківка, «Нафтохім» Кременчук, в жіночому — «Веснянка» Луганськ, «Вікторія» Кривий Ріг, «Колос-Алупка» Ялта та інші. Про них раніше уболівальники баскетболу нічого не чули.

У розквіті, зміцненні та становленні чемпіонату треба було б вітати спроби інших окремих впливових і активних шанувальників баскетболу, заможних людей. Проте тогочасне надто амбітне керівництво Федерації, розцінило це

нічим іншим як спробою «перекроїти під власні забаганки ведення чесної боротьби». Саме через це потрапив у немилість і легендарний тренер «Будівельника» Борис Вдовиченко, якому довелося змінити клуб. За критику неправедних і хибних дій керівництва, його, постійного члена президії, навіть не допускали до засідань ФБУ.

Один з перших президентів Федерації баскетболу незалежної України Борис Корбан (праворуч) вітає Генерального секретаря ФІБА Борислава Станковича у Києві

У зв'язку з несподіваним від'їздом М. Осипова за кордон позачергова Конференція тимчасово президентом ФБУ обрала Б. П. Корбана, який доклав чимало сил і власних коштів для стабілізації роботи.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІСПИТ

1993 року українські національні збірні на чемпіонати Європи не їздили, бо, по-перше, на час відбіркових ігор ще не стали членами ФІБА, по-друге, право представляти СРСР мала збірна Російської Федерації.

Зате активно розпочали кваліфікаційні змагання до чемпіонату Європи 1995 року. Жіночий намітили проводити у чеському місті Брно, чоловічий в Афінах.

Чоловіча збірна, за оцінками спеціалістів, мала відмінний підбір гравців. Проте тренери з цього не скористалися. Були амбіції, але не вистачило досвіду. Діставши безпосередній вихід на європейську арену, наші виглядали блідо, слабше за суперників, хоча, за загальними оцінками, кожний гравець окремо був яскравою особистістю. Ось хто був у «обоймі» тренерів збірної З. Хромаєва, В. Гуревича та Г. Защука: Д. Базелевський, Є. Долгов, Д. Журавльов, О. Лохманчук, Є. Мурзін, І. Молчанов, О. Окунський, І. Пінчук, Г. Перегуд, А. Подковиров, В. Потапенко, С. Половко, Д. Приходько, В. Пудзирей, О. Рубан, Р. Рубченко, І. Харченко, В. Холопов, О. Чернов, Л. Яйло, Г. Успенський, Г. Хижняк, А. Шаптала та інші.

Для них прорив до фінальної частини чемпіонату Європи стався лише 1997 року. Склад команди майже той самий. На тренерському місточку лише одна заміна, В. Гуревича замінив В. Пустогаров. Результат, всупереч обіцянок тренерів, очікуваний – лише у кінці турнірної таблиці, 13–16 місця. Президія ФБУ не дала критичної оцінки поразці. Причина невдачі досі не з'ясована, це тема наступних досліджень науковців.

На противагу чоловікам національна жіноча збірна до першості Європи 1995 року вдало пройшла кваліфікаційне сито. Для вихованок В. Рижова два

відбіркових турніри у Анталії (Туреччина) 1993 року і Араді (Румунія) 1994 року не стали важкими, були навіть обнадійливими. Рівень українських спортсменок перевищував суперниць.

Проте оптимістичний настрій був зіпсований внутрішнім конфліктом, який все більше позначався на боєздатності команди. За тиждень до змагань розійшлись у поглядах щодо майбутнього складу команди її лідер, олімпійська чемпіонка Барселони Олена Жирко і головний тренер. У їхню суперечку були втягнені не лише інші члени колективу, а й представники федерації і міністерства. Майже до останнього дня склад команди викликав суперечки.

Але психологічна напруга, відсутність повноцінного тренувального навантаження не відбились на професіоналізмі Олени, хоча ускладнене відпрацьовування тактичних схем без лідера команди позначилось на результаті першої гри. Стартовий матч наші безвідповідально програли хорваткам. У подальшому збірна України поразок не знала, навпаки, мобілізувала свої кращі якості. За підсумками чемпіонату Олена Жирко отримала відзнаку «гравець MVP» Старого світу.

Вирішальним, як вважають спеціалісти, став матч проти технічної збірної Литви. Поперваx дівчата зайве нервували. Коли зібрались із силами, справа поліпшилась. Ця перемога надала впевненості, відкрився шлях до «четвірки».

Найважче завдання, яке поставало: пройти у півфіналі росіянок, які вважалися міцною фортецею. Суперники добре знали один одного. «Таємною зброєю» українок став психологічний фактор, що дав змогу діяти спокійно, врівноважено і розкуто. Натиск росіянок відчувався лише у першому таймі. А потім справдилися найгірші сподівання російського наставника. Українському тріо – Жирко – Ткаченко – Назаренко вони нічого не змогли протиставити. Напрочуд результативно і загадково для них діяла Людмила Назаренко, на яку тренер зробив основний наголос. Усі атаки вона починала з глибини майданчика. Слабкою втіхою для росіянок була перемога над словачками за третє місце.

Фінал наші грали з Італією, яка знала смак перемог на подібних турнірах. Навіть втрата «першого номера» Олени Вергун, котра на початку матчу отримала важку травму коліна, не відобразилась на потужній грі збірної. Вже на тринадцятій хвилині українки мали перевагу у 12 очок, італійки буквально розгубилися. Тренер суперниць Рикардо Салес був у захопленні від Людмили Назаренко.

У складі нашої збірної «золотими» медалістками Європи стали: Вікторія Буренок, Олена Вергун, Олена Вєхова, Оксана Довгалюк, Олена Жирко, Руслана Кириченко, Вікторія Навроцька, Людмила Назаренко, Олена Оберемко, Наталія Сильянова, Марина Ткаченко, Ольга Шляхова. Вони представляли два українські клуби та кілька зарубіжних. Олену Жирко назвали MVP турніру. Марина Ткаченко увійшла до символічної стартової п'ятірки Європи, набравши найбільше голосів представників засобів масової інформації. Вікторія Буренок, Олена Вергун, Олена Вєхова, Оксана Довгалюк, Людмила Назаренко та Руслана Кириченко стали першими заслуженими майстрами спорту України з баскетболу.

У цій перемозі наших дівчат був ще один аспект, який майже ніким не був відзначений. Ніхто не звернув увагу на одну деталь з досить просторого

Жіноча збірна України – чемпіон Європи 1995 р.

Збірна України – чемпіонки Європи 1995 р.
Зліва В.В.Ков'янов, справа – В.О.Мартинов, тренери команди

В.І.Рижов – головний тренер і його неперевершена команда

інтерв‘ю Володимира Рижова. Ось його слова: «Велику роль у цій перемозі відіграв досвід здобутий під час річного перебування на посаді тренера французского клубу «Шаль-Лез-О» в сезоні 1993–1994 років. Президент клубу, підписуючи контракт, підкреслив: «Володимире, ось тобі команда, а ось зал – працюй! Усе інше не твої проблеми». Тоді я вперше відчув себе справжнім професійним тренером. Впевнений: перемога збірної України на чемпіонаті Європи-1995 року досягнута саме тому, що мені пощастило попрацювати у Франції. Я займався виключно баскетболом. У перервах постійно дивився ігри у Італії, Іспанії, Греції, США. Написав за цей час здоровенну книгу, де були різні комбінації, варіації, задуми, зауваження...»

ОМРІЯНА ОЛІМПІАДА

Перемога на чемпіонаті Європи вперше відкрила жіночій збірній України шлях до самостійної участі в Олімпійських іграх у Атланті. 7 жовтня 1995 року Президент України Л. Кучма видав Указ «Про підготовку та участь спортсменів України в XXVI Олімпійських іграх». Ним було затверджено Оргкомітет на чолі з Міністром Кабінету Міністрів Валерієм Пустовойтенком. На виконання Указу Президента Кабінет Міністрів затвердив заходи, якими передбачалось: виділення коштів на підготовку і участь в Олімпіаді збірних команд. Фінансування витрат Державного бюджету України на 1996 рік виділили окремим рядком, в тому числі на оснащення головних спортивних баз олімпійської підготовки, забезпечення учасників Ігор інвентарем, обладнанням, екіпіровкою та медико-біологічними засобами, витрати на транспортування делегації тощо.

Не слід забувати, що у 1996 році відзначалось сторіччя Олімпійських ігор сучасності, тому спортивне життя було надто насичене і напружене. Для спортсменів нашої держави він залишиться історичним і етапним – вони вперше дістали можливість виступати на XXVI літніх Олімпійських іграх під національним стягом. Тому зусилля НОК України спрямовувались на вирішення спільно з усіма спортивними організаціями багатьох складних питань, пов’язаних з направленням команди України на Олімпійські ігри.

Велику роль у їх вирішенні відіграли розпорядження Президента України, рішення Верховної Ради і Уряду України. Зокрема, 13 березня 1996 року Президент України видав Розпорядження «Про додаткові заходи щодо підготовки українських спортсменів до участі у XXVI Олімпійських та III Паралімпійських іграх». В ньому, зокрема, йшлося: «З метою забезпечення підготовки у встановлені терміни

Велику допомогу збірній України, яка вперше самостійною командою виступала на Олімпійських іграх, надавала наша діаспора. На знімку перший Президент України Л.М.Кравчук із відомим спортивним діячем США і Канади Стахом Габою

до XXVI Олімпійських та III Паралімпійських ігор – узяти під патронат Президента України усю підготовку українських спортсменів до змагань. Кабінету Міністрів України доручалось вжити додаткових заходів для цього. Постійно інформувати Президента України першого числа кожного місяця про хід виконання плану спеціальних заходів».

3 квітня Верховна Рада України прийняла Постанову «Про заходи щодо залучення коштів для забезпечення підготовки та участі спортсменів і тренерів України у XXVI Олімпійських та Паралімпійських іграх 1996 року». Нею передбачалось задоволення усіх потреб олімпійців.

Баскетболістки у підготовчому періоді дістали можливість приймати у себе американок, словенок, їздили до Кіпру, США, Австралії, були постійними гостями в багатьох європейських столицях. Награвали різні тактичні варіанти, нарощували фізичну підготовку, працювали над виправленням власних вад, вивчали майбутніх суперниць.

На Олімпійські ігри до Атланти були відібрані В. Буренок («Гарт» Запоріжжя), О. Довгалюк О. Жирко, Р. Кириченко, Л. Назаренко, О. Оберемко, Д. Садовникова, Н. Сильянова, М. Ткаченко, О. Шляхова («Динамо» Київ), В. Лелека, В. Парадіз («Україна» Дніпропетровськ). Найвища Д. Садовникова – 197 см, найнижча Н. Сильянова – 170 см.

Спортсмени України були оточені великою увагою нашої діаспори. Цим впритул зайнявся Комітет сприяння НОК України в Атланті, який очолила пані Лариса Барабаш-Темпл. Не переоцінити дієву підтримку з боку Української Спортової Централі Америки і Канади (Голова Управи Мирон Стебельський), Спортової комісії Світового Конгресу Українців (голова Всеволод Соколик), Комітету канадських приятелів НОК України (голова Стах Габа), комітетів сприяння НОК України в місцях найбільшого поселення українців в європейських країнах і Австралії [29].

За їхньою допомогою вдалось провести навчально-тренувальні збори національних команд з 12 видів спорту, в тому числі з баскетболу. Витрати на перебування команд у США повністю взяла на себе діаспора. Серед молоді українського походження проводився конкурс на право працювати волонтерами із спортивною делегацією України.

XXVI Олімпійські ігри 1996 року в Атланті. Ліворуч – збірна України, яка посіла четверте місце. Праворуч – в олімпійському штабі України. Тренер баскетбольної команди Володимир Рижов (ліворуч).

Яскраві постаті українського баскетболу

Людмила Назаренко

Олена Жирко

Марина Ткаченко

Наші баскетболістки потрапили до другої шістки, де окрім них виступали команди Заїру (Конго), Південної Кореї, Куби, США та Австралії. З неї до чверть фіналу виходило чотири команди. Перша гра із збірною Заїру, про яку наші нічого до Олімпіади не знали. Але виграли з різницею 16 очок. Друга зустріч – із збірною США. В таких випадках кажуть – без варіантів. Програли 33 очки. Результат 98:65 свідчить про вкрай погану дію захисту. Аналіз показав, що в першому таймі гра йшла на рівних. Американки розігрались лише в другій половині.

Третя зустріч – із Південною Кореєю, гравчині якої вважались для наших «темними конячками». Українки поступилися несподівано – 67:72. Далися взнаки зайва обережність і невпевненість. Ця поразка подіяла на дівчат мов холодний душ.

Четверта гра – з Кубою. Добре, що у підготовчому циклі мали кілька зустрічей із цим вельми небезпечним суперником. Збірна цієї країни ніколи задніх на чемпіонатах світу та Олімпіадах не пасла. Українки виграли з перевагою у вісім очок.

З нетерпінням очікувалась зустріч з Австралією, яка нічого доброго нам не обіцяла. Пам'ятали дві поразки від цієї команди в підготовчому періоді. Діяли обережно і впевнено. Грали очко в очко. Нашим вдалося відірватися в рахунку лише на останніх хвилинах – 54:48. Таким чином, вийшли до чверть фіналу другими у підгрупі, що вважалося відмінним результатом.

Ситуація у чверть фіналах склалася така: перші команди обох груп грали з четвертими командами інших. Другі змагалися з третіми.

Перемога над австралійками надихнула наших дівчат на активні дії. Шлях до подальших виступів перекрили досвідчені італійки. Але поконали їх переконливо з перевагою у дев'ять очок – 59:50.

У півфіналі опинилися одразу три команди з нашої підгрупи. Американки, які обіграли Японію, австралійки після перемоги над Росією та Україна. Наші дівчата, за розкладкою, вступали у боротьбу з найгрізнішими суперницями – збірною Бразилії. Здолали б їх – відкривався шлях до фіналу. А там все можливо, могли оступитися і американки. Учасниці баскетбольного турніру на Олімпіаді в Барселоні О. Жирко та М. Ткаченко пригадали події п'ятирічної давнини, коли Об'єднана команда СНД розчавила бразилійок без зайвих проблем. За цей час іншими стали не лише спортсменки, а й команди. Бразилійок не можна було впізнати. В результаті наш програш у 21 очко – 81:60.

У боротьбі за 3–4 місця Україна виходила на знайомих австралійок. Вони від початку застосували пресинг і почали набирати очка, не давши українкам жодної секунди розібратися у тому, що ж сталося. Того дня вони були нестримні.

І все ж, виступ жіночої національної збірної на Олімпійських іграх в Атланті визнаний успішним. Світова спортивна громадськість заговорила про «український парадокс» в олімпійському спорті. Масовість відсутня, а гарні результати є. Досягнення спортсменів, в тому числі жіночого баскетболу, аж ніяк не вписувались в той важкий економічний стан молодої держави, далася взнаки відсутність достатнього досвіду самостійної підготовки команд до виступів на міжнародній арені. Безумовно, економічна ситуація та недосконалість законодавчої бази не завжди сприяли ефективному використанню спортивного потенціалу нашої країни.

Коли спеціалісти спробували проаналізувати участь нашої збірної у Атланті, з'ясувалося, що найголовніші аргументи вибудовувались на зустрічі із збірною Австралії за 3–4 місця. До позитиву можна зарахувати хіба що перемогу над австралійками у підгрупі та над італійками у чвертьфіналі. На тлі

Вони запам'яталися

Андрій Лебедєв

Леонід Яйло

Володимир Гуртовий

цих двох вдалих ігор – дивовижною виявилась поразка від кореянок, яка, на щастя, не вплинула на розподіл місць. Були проблеми у зустрічах з американками та бразилійками [12].

Ось прізвища дівчат, завдяки яким відбувся «зірковий» злет українського жіночого баскетболу у перші п’ять років незалежності: Оксана Андреєва, Ірина Бойко, Світлана Бойко, Вікторія Буренок, Тетяна Василіхіна, Олена Вєхова, Олена Вергун, Інна Гуревич, Вікторія Лелека. Оксана Довгалюк, Олена Жирко, Руслана Кириченко, Вікторія Навроцька, Людмила Назаренко, Олена Оберемко, Вікторія Парадіз, Діана Садовникова, Наталія Сільянова, Марина Ткаченко, Ольга Шляхова та інші спортсменки.

НЕЗАСЛУЖЕНА ВІДСТАВКА

Чергова звітно-виборча Конференція ФБУ, відповідно до Статуту, відбулася 10 квітня 1996 року. В її роботі взяли участь 66 делегатів від обласних осередків та спортивних товариств, клубів, 22 запрошених. Президентом обрали В.П.Горбуліна. Він доктор технічних наук, професор, академік НАНУ, член Міжнародної академії астронавтики, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, відзначений урядовими нагородами України і іноземних держав. Перший віце-президент – З.М.Хромаєв, віце-президент Б.П.Корбан.

І тоді було чим пишатись. Здавалося, у жіночий баскетбол хтось влив додаткові сили. З’являються нові команди, чемпіонат «тріщить по швах», у ФБУ шукають досконалу формулу проведення змагань. Перед чемпіонатом Європи 1997 року В.Рижов готовий взятися до справи, слідкує за дівчатами, які непогано грають у європейських клубах. Але головний штаб баскетболу офіційного затвердження надто довго не виносить.

Вони запам’яталися

Олександр Окунський

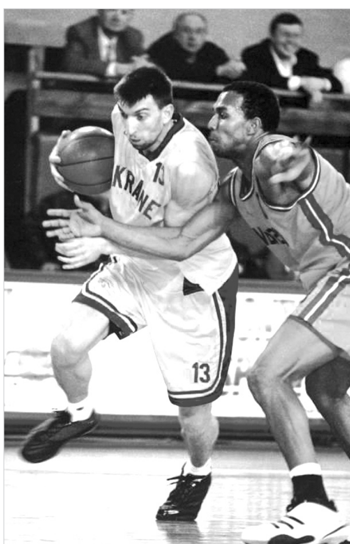

Олександр Лохманчук

Григорій Хижняк

За роки баскетбольної кар'єри Зураб Хромаєв зустрічався на майданчику навіть з президентами екзотичних країн

Зрештою, готуватися до чемпіонату, працювати над помилками в попередньому В.Рижову і спортсменкам не дозволили неприховані заздрість і чвари, які розгорнулися у головному штабі баскетболу. Особливо це стало помітним, коли збірну несподівано відправили на товариські зустрічі до Китаю. Весна-початок літа, здавалося, час мобілізовуватись, шукати спаринг-партнерів, базу для зборів, а тут – мовчання і нерішучість.

Не пояснюючи мотивів, президія ФБУ, замість затвердження В.Рижова на новий термін офіційно усуває його від керівництва збірної. Правди не розкривають. Поширюють чутки, що саме він не довіряє дівчатам, шукає нове місце, бажає навіть очолити чоловічу збірну. В листі до Міністерства, що чудом зберігся в архівах ФБУ, твердили, що В.Рижов із великим запізненням повідомив Федерацію про небажання очолювати жіночу збірну. А в ній, як йшлося далі, залишилась одна Руслана Кириченко. Нові тренери дніпропетровець І.Майзлін та запорожець Ю.Велігура змушені починати з «чистого аркуша».

Дівчат, які роз'їхались по зарубіжних клубах, ледь відшукали, вважали, що ті після досягнення успіху не бажають сумлінно працювати, вимагають надто високі гонорари. 10-е місце 1997 року на чемпіонаті Європи після першого 1995-го – відверте провалля, із якого висновків не зроблено досі.

На місцях продовжували налагоджувати бодай які турніри, учасниками їх надалі були переважно учні ДЮСШ, які ще збереглися. Поки що Федерація не звертає увагу на стан справ на місцях, де змагання з баскетболу зникли з календарів фізкультурних організацій. Головна увага зосереджена на бажанні зміцнити вищу ланку.

Зростання команд-учасниць всеукраїнських змагань серед чоловіків призвело до утворення в чоловічому та жіночому чемпіонатах такої структури, як Суперліга. За її призи поперших змагалося по вісім колективів. Кожного наступного року додавалося по одному клубу. Добра половина команд не мала пристойних залів, в окремих замало місць. Не було сучасного обладнання, не велися телетрансляції, не випускалися афіші, програмки. Це призводило до зняття деяких команд із розіграшу.

Матеріальне змужніння провідних вітчизняних промислових підприємств, поява вітчизняних та зарубіжних інвесторів, не байдужих до розвитку інфраструктури, увага до соціально-побутових проблем разом із новим мисленням вітчизняних фізкультурних організаторів дали змогу швидко піднятися українському баскетболу. Особливу роль зіграла поява в чемпіонаті країни професійної команди нового типу – БК «Київ» [43, 44].

БАСКЕТБОЛ В ЦЕНТРІ УВАГИ КОЛЕГІЇ

1997–1998 – сьомий чемпіонат. У чоловіків – 36 команд: відповідно в лігах 9, 12, 15. До Першої допускають команду «Флоаре» з міста Бендери, Молдова. У жінок – спад активності. Є втрати в обох лігах. Розвиток жіночого баскетболу в країні через неувагу до нього почав набувати негативних ознак. Подалися за рубіж кращі майстрині, один за одним зникають спонсори, різко погіршилось фінансування клубів. На сьомий чемпіонат заявилося десять команд, на восьмий – дев'ять, у Федерації немає єдності щодо наставника головної команди. Не видно контролюючої ролі з боку Міністерства, де поки що змінюються назви та міністри.

Відповідно до Закону «Про громадські об'єднання» ФБУ нарешті зареєстрована. У червні 1998 року Міністерством юстиції України внесена до єдиного Державного реєстру підприємств та організацій. У березні 1999 року наказом Міністерства спорту України їй надано статус Національної спортивної федерації.

Між Міністерством та ФБУ підписано Договір про співпрацю. ФБУ делеговані повноваження з розвитку баскетболу в Україні, вона діставала виключне право представляти український баскетбол у ФІБА та інших міжнародних змаганнях, а також право на організацію та проведення міжнародних та загальнодержавних змагань.

Нарешті, 1999 року Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту, очолює видатний спортсмен, олімпійський чемпіон Сеула, заслужений майстер спорту, а, головне, баскетболіст Олександр Анатолійович Волков. Менше року працював на цій посаді.

Зате, як передбачалося, серед першочергових нагальних проблем не зміг обійти свій улюблений вид спорту. Його хвилювало, що гра, якій віддав свої кращі роки, втратила стабільність, уболівальника. За ініціативи Міністра у травні 1999 року Колегія заслуховує питання «Про стан та подальший розвиток баскетболу в Україні». В першій частині рішення об'єктивно констатують: «На 37 відсотків в країні стало менше баскетболістів. У 12 областях зменшилась кількість тренерів. Не мають своїх представників у чемпіонаті України 11 областей. З 1993 року в жодному з комплексних заходів не брали участь представники Кіровоградської, Сумської, Хмельницької та Чернівецької областей. Відсутня належна спеціалізована спортивна база. Істотно впливає на розвиток баскетболу брак найпростіших майданчиків за місцем проживання населення, у парках культури і відпочинку, замало масових змагань. Неякісний навчально-тренувальний процес. Переважна більшість команд майстрів не виконує тренувальних і змагальних обсягів на рівні провідних команд світу (65–70 ігор на рік), не приділяється належної уваги підготовці власного резерву через відсутність зв'язків із спортивними школами, своєчасного введення до складів команд молодих гравців. Рівень підготовки клубних і національних збірних команд залишається незадовільним». Після восьми років незалежності стан баскетболу, визнаний як такий, що «потребує значного удосконалення». Щоб не загострювати ситуацію, знайшли саме таке формулювання.

Цей документ, не дивлячись на деяку поверховість і беззубість, як вважали спеціалісти, мав особливу вагу та цінність, бо жодного рішення щодо

баскетболу на такому рівні за радянської доби Колегія Держкомспорту не приймала.

На звітно-виборчій конференції, яка відбулась 19 травня 2001 року у Києві за участю 66 делегатів із 81 обраних та 22 запрошених, президентом ФБУ знову визначають Володимира Павловича Горбуліна. Віце-президенти З.М.Хромаєв та Б.П.Корбан. Президія складається з дев'яти осіб. В структурі Федерації сім громадських комісій, де зайнято 60 осіб. Статистика доповідає про те, що баскетболом займається 40 тис. осіб, працює 1000 тренерів.

За час, що минув, український баскетбол зазнав як злетів, так і падінь. Значно розширилась географія. На баскетбольній мапі з'являються такі міста, як Біла Церква, Часов Яр, Ялта, Шостка, Сарни, Костопіль, Конотоп, Бар, Лубни, Білгород-Дністровський, Павлоград, Південноукраїнськ, Вознесенськ, Докучаєвськ та інші.

У жіночому чемпіонаті 2001 року знову рекорд – 18 колективів, чоловічому – 61. Працівники Федерації не знають, що робити з першостями. Святкують перемоги новостворені на професійній основі команди баскетбольних клубів «Київ», яким особисто опікується Олександр Волков, та «Одеса». Натомість, гірше з майстерністю. Лідери «Будівельник» та СКА Київ виступають не рівно. Ведуться пошуки поліпшення гри членів збірних команд України, де також відчутно проглядаються ознаки кризи.

Втілюється ідея створення професійної баскетбольної ліги. Проте надалі на перешкоді фінансова слабкість більшості клубів, відсутність рівних по силах команд та інші чинники. А найголовніше те, що вже два роки як пішов із займаної посади і сам Міністр-баскетболіст, не стало кому контролювати прийняте, нехай і не суворе, рішення.

Проводяться наради, семінари та тренінги. Видані перші методички, інша науково-популярна література. Чемпіонати обслуговує 74 арбітри, 32 технічні комісари, шість суддів і чотири комісари мають звання міжнародних.

Вони запам'яталися

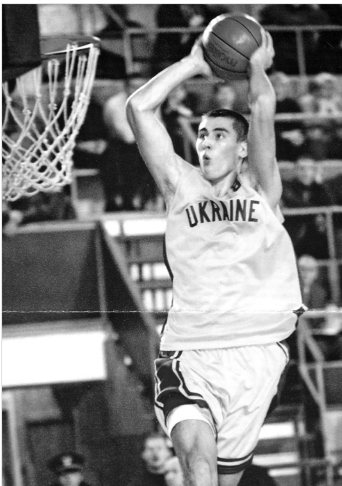

Артур Дроздов

Олександр Раєвський

Ярослав Зубрицький

У Статуті Федерації, який оновлювався, було задекларовано, що головний напрямок діяльності Федерації втілення у життя гасла «Баскетбол – за здорову націю». Особливої уваги потребувала Всеукраїнська юнацька баскетбольна ліга, дебют якої відбувся 2002 року.

Вдалося зробити ці змагання багатотуровими, цікавими, популярними. Якщо у перших змаганнях взяло участь 27 команд, то поступово їхня кількість перевалила за 180 (47 дівчата, 135 юнаки), в старших групах створено два дивізіони «А» і «В». Фінальні змагання збирають до 2500 учасників. Це, у свою чергу, потребує приділити особливу турботу дитячо-юнацьким спортивним школам.

Для тренерів постійно проводять тематичні семінари. Переможці нагороджуються Кубками, медалями, дипломами, цінними подарунками. Визначається найкращий гравець. У команд з'явились постійні спонсори, що дозволило деяким жити у більш комфортних умовах.

26 лютого 2003 року на черговій звітно-виборчій Конференції ФБУ, яка відбувалась у Києві, президентом стає Зураб Майранович Хромаєв. Він заслужений тренер СРСР і України, кандидат наук, працював тренером клубних команд і збірної СРСР. Віце-президентами були обрані Олександр Анатолійович Волков та Борис Петрович Корбан. До складу Президії, де в основному розглядаються побіжні питання роботи обласних осередків, постійних комісій, проведення змагань тощо, обрано 13 осіб. Усі вони відповідали за певні ділянки роботи.

На той час до складу Федерації входило 19 регіональних організацій, в семи Комісіях працювало до 60 осіб.

Першочергову увагу ФБУ надалі приділяє організації внутрішніх змагань. Завдяки вжитим заходам вдалося значно збільшити кількість команд-учасників, ввести до семи кількість ліг. У 16-му чемпіонаті України у сезоні 2006–2007 рр.

Вони запам'яталися

Сергій Ліщук

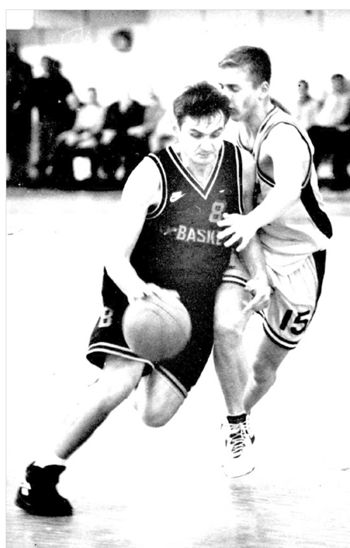

Євген Мурзін

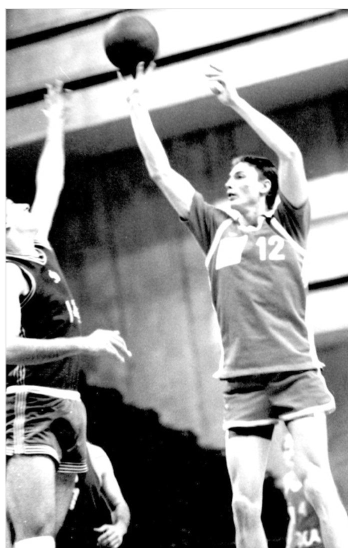

Георгій Резцов

змагається у чоловіків – 50 колективів, з них: Суперліга – 13, Вища – 18, Перша – 19. Жіночий чемпіонат збирає 28 команд. Якісно нову гру демонструють «Дніпро», «Кривбасбаскет-Люкс», «Львівська політехніка», «Харків-політехніка» та інші.

Спільно з Міністерством спорту, Комітетом по фізичній культурі і спорту Міністерства освіти і науки з сезону 2006–2007 утворюється Студентська баскетбольна ліга. За задумом, вона мала виявитись найпотужнішою і наймасовішою. Підготовлені відповідні документи, підписано угоду, проте добра ідея на деякий час захлинулася. Організатори не врахували багатьох чинників.

Був поступ, щоправда, дуже скромний, на міжнародному рівні. Налагоджено зв'язок із міжнародними структурами, вівся обмін інформацією. Поодинокі успіхи у молодіжних збірних, які через кваліфікаційні турніри проходили до фіналів європейської першості (див. розділ). 2003 року бронзовими призерами стають кадетки, керовані Ф. Орел-Кочергіною та І. Щипакіною. На першості Європи 2004 року жіноча молодіжна збірна, вік дівчат до 20 років, під керівництвом Марини Ткаченко посіла п'яте місце.

На дві третини складена з молодих баскетболістів без міжнародного досвіду чоловіча студентська команда, керована Геннадієм Защуком, посідає друге місце (за американцями) на Всесвітній Універсіаді 2005 року, що вселяє надію на відродження національної збірної. Проте у фінальній стадії чемпіонату Європи дива не сталося. Три поразки у підгрупі від команд Росії, Німеччини та Італії, як і два роки тому, не дали змоги продовжити змагання за більш високі місця. Команда повернулась додому, поділивши 13–16 місця в європейській табелі про ранги [42].

Збірна команда «Динамо» – третя на чемпіонаті Європи серед поліцейських і п'ята у світі.

З 2005 року стартувала Аматорська ліга, в якій брали участь колективи підприємств та організацій, навчальних закладів. Про популярність її свідчить той факт, що у першому чемпіонаті взяло участь 75 колективів, які були розбиті на декілька зон. Багатьом з них Федерацією баскетболу і її організаціями на місцях була надана безкоштовна допомога. Справді масовими такі змагання стали у Західній та Східній зонах, де народилося чимало талановитих і самобутніх команд, гравців міжнародного рівня.

ЗУПИНИТИ КРИЗУ

2006 року ні чоловіча ні жіноча збірні з «першого заходу» не вирішили завдання потрапити до фіналу чемпіонатів Європи. Провальним виявився і наступний рік. Не принесли уболівальникам насолоди і подальші спроби перших команд.

В європейських молодіжних першостях українські хлопці та дівчата з дивізіонів «А» все частіше перекочовують до групи «В». Поступово втрачають силу «дрібненькі потічки», які живили могутню ріку – баскетбол.

Про кризу у вітчизняному баскетболі заговорили вголос усі мас-медіа, її мусило визнати і керівництво Федерації баскетболу України. Але і цього разу слушні думки опонентів ніхто не бажає слухати, хоча в них проглядається позитив для усього вітчизняного баскетболу. Як наслідок, трапився розкол,

Вони запам'яталися

Марина Хабарова

Ольга Шляхова

Наталія Сильянова

який на думку керівника організації, стався «саме через надмірне втручання деяких осіб» у проведення чемпіонату.

УБЛ

20 червня 2008 року, як альтернатива ФБУ, з якою виникли суттєві суперечки, утворюється Українська баскетбольна ліга, президент якої М. Ю. Бродський, відомий меценат та палкий організатор перших змагань в незалежній Україні. Нова громадська структура внесла пропозиції по проведенню спільних заходів з Федерацією баскетболу України, проголосила низку прогресивних нововведень, патріотичних заходів, що мають посилити чемпіонати. У досить стислі терміни забезпечила широку присутність тематики у ЗМІ, організувала систематичні відеотрансляції матчів на національних телеканалах, створила власний офіційний веб-ресурс.

Головне завдання діяльності УБЛ, як твердили засновницькі документи, — популяризація баскетболу серед населення, особливо серед дітей та підлітків, підвищення майстерності гравців, відродження престижу українського баскетболу.

Вона об'єднала 22 професійних баскетбольних клуби: чоловічі — дивізіону «А» і «Б» та жіночі — 10 клубів, загалом з 20 міст України. В основу своєї діяльності організація заклала принципи видовищності, змагальності та відкритості. Як і в НБА, обмежено верхні планки бюджетів клубів, що гарантувало командам рівні можливості. Завдяки цьому долю чемпіонату УБЛ вирішують спортивна та моральна мотивація гравців, талант тренерів.

Взято курс на «українізацію». На майданчику під час гри професіональних клубів, за задумом, повинен перебувати як мінімум один українець. Поступово планується ввести норму 3+2, що зобов'язуватиме клуби тримати в ігровій п'ятірці одразу двох українців. Такий підхід дає змогу більше залучати до ігор

вітчизняних спортсменів, вихованців місцевих ДЮСШ, стимулювати інвестиції в створення українських баскетбольних шкіл.

Протягом першого року свого існування УБЛ реалізувала низку проектів, як, наприклад, «Матч зірок ОБЛ», центральною подією якого став поєдинок між баскетбольними командами «Схід» та «Захід». У грі взяли участь «зірки» як українського, так і європейського баскетболу, котрих до символічної збірної обирали спортивні експерти та вболівальники шляхом голосування на офіційному сайті УБЛ. Не менш цікавим шоу виявився «Фінал чотирьох УБЛ», який відбувся в Одесі.

Побачивши реальну слабкість деяких колективів в чемпіонаті ФБУ, знайшлися спонсори, які профінансували їхню участь в цій окремо організованій першості.

Був і негатив. Коли в черговий раз «коса найшла на камінь», УБЛ заборонило керівникам клубів відпускати до збірної України кращих гравців. Якби не поступливість, завдали б непоправної шкоди першій команді, її іміджу. До повного краху залишався один крок. УБЛ своєрідно виступала за зміцнення національної збірної, відстоюючи, інтереси гравців. По-перше, члени збірної мали бути обов'язково застраховані, по-друге, повинні отримувати більш-менш адекватну матеріальну винагороду за виступи.

Наступна Конференція, яка відбулась 14 червня 2007 року, президентом Федерації баскетболу України обрала відомого нам уславленого баскетболіста, заслуженого майстра спорту, чемпіона XXIV Олімпійських ігор, президента БК «Київ» Олександра Волкова. Першим віце-президентом став Зураб Хромаєв, віце-президентами Олег Корбан, Олександр Ларін. Генеральний секретар – відома баскетболістка, чемпіонка Європи Галина Мельниченко.

До складу ФБУ входять 22 регіональні осередки. Президія ФБУ ухвалила рішення розподілити відповідальність між членами за створення осередків в тих областях, де вони ще не функціонують. Так допомогли Волинській та Чернівецькій областям, а також Севастополю. Крім того, за цей період колективними членами ФБУ стали Асоціація баскетбольних клубів України «Суперліга», Асоціація ветеранів баскетболу України та «Спеціальна Олімпіада України».

Одним із основним напрямків діяльності надалі є організація і проведення змагань. Федерація баскетболу України за 2007–2011 рр. провела 17–20-й чемпіонати України серед чоловічих і жіночих команд. Якщо у першому чемпіонаті 1992 року брало участь 8, в 16-му (сезон 2006–2007 рр.) 256, то в 19-му (сезон 2009–2010) – 338 колективів.

В квітні 2009 року в Миколаєві представники 8 клубів провели засідання по створенню практично нової професійної ліги чоловічих баскетбольних клубів вищої кваліфікації Асоціації баскетбольних клубів України «Суперліга». Розглянуті принципи управління, стосунки між клубами, Федерацією баскетболу, а також права та обов'язки учасників проекту.

4 вересня 2009 року остаточно визначено кількість учасників «Суперліги» – 15 команд, основні напрямки подальшого розвитку. Ставши колективним членом ФБУ, Асоціація керувалася усіма регламентними документами ФБУ, ФІБА та ФІБА-Європа.

Кількість команд в чемпіонаті щороку змінювалась. Коли організаційні проблеми були вирішені, налагодився й «Чемпіонат Суперліги». Організовано

також власний Кубок. Як позитив – повернення на трибуни глядачів. Щороку ці змагання відвідувало до 700 тисяч осіб. Трансляції ігор велися на загальнодержавних та регіональних каналах ТБ.

Позитивним моментом у проведенні змагань чоловічої «Суперліги» було те, що до участі в чемпіонатах України команди допускалися двома складами – основним та дублюючим. Кількість гравців складала 25 осіб. Основною метою цього нововведення було вдосконалення селекції. Молоді талановиті гравці від 16 до 21 року, які вже закінчили середній навчальний заклад, але за рівнем майстерності та віком не могли скласти конкуренції досвідченим гравцям основного складу, у команді дубля дістали можливість тренуватися з основною командою і бути у полі зору головного тренера, а також тренерів збірних команд. Крім того, регламентом була передбачена обов'язкова присутність двох гравців дублюючого складу у команді основного. Це давало змогу набиратися досвіду й майстерності безпосередньо на матчах чемпіонату. Ігри дублерів, особливо в об'єднаних турах, завжди проходили в рівній боротьбі і викликали значний інтерес у глядачів і спеціалістів з баскетболу.

Двома невирішеними для громадськості проблемами довгий час існували ще й такі: кого вважати чемпіоном України, кому вручати значки майстрів спорту? За Єдиною спортивною класифікацією, що затверджена Міністерством, ними можуть ставати лише перші три призери чемпіонату та володар Кубку України. До того, мали парадоксальну ситуацію: чемпіонами України вважали переможців Вищої ліги. Натомість ті українці, які грали у найсильніших клубах «Суперліги» поруч з іноземцями, стати чемпіонами країни та майстрами спорту не могли. По суті ними ставали ті, хто ледь навчився робити подвійний крок. Як приклад, в один з років за неучасті у Кубку найсильніших, ним стала зовсім невідома команда. З появою «Суперліги» ці проблеми відпали.

В сезоні 2009–2010 рр. в 19-ій першості брали участь 64 чоловічі команди «Суперліги» (основний та дублюючий склади), 15 команд Вищої ліги (знову об'єднаної) і 9 команд жіночої професійної ліги УПБЛ, 30 Аматорської ліги, 31 команда ветеранів, 189 всеукраїнської юнацької баскетбольної ліги (юнаки та дівчата), загалом близько 6 000 осіб.

Для популяризації і підтримки баскетбольних жіночих команд ухвалено рішення проводити Фінал Чотирьох Кубку України з баскетболу одночасно і в одному місці з Фіналом Чотирьох Кубку України серед чоловічих команд. Півфінальні та фінальні матчі Кубку України жінок транслювалися по телебаченню. Учасники Фіналу Чотирьох Кубку України забезпечувались проживанням та харчуванням за рахунок ФБУ.

Вживались заходи по піднесенню рівня змагань серед жінок. Кількість команд в жіночому чемпіонаті України не була стабільною. Насамперед, це залежить від фінансової спроможності команд.

В грудні 2009 року створена Всеукраїнська Баскетбольна Студентська Асоціація (президент – ректор НТУ-КПІ, академік Михайло Згуровський), яка об'єднала вузи України, почала проводити між ними регулярні змагання.

Чергова звітно-виборча Конференція ФБУ відбулась 9 квітня 2011 року у Києві. На ній Олександра Волкова вдруге обрали президентом. Прибуткова частина бюджету ФБУ на 50 відсотків складалася із внесків команд на участь

у чемпіонаті України, ліцензій гравців, тренерів, суддів та комісарів. Кошти, залучені від спонсорів, партнерів, добровільних внесків від юридичних та фізичних осіб складають від 37 до 40% доходної частини бюджету. Близько 50 відсотків витрат – фінансування спортивних заходів, зокрема, навчально-тренувальних зборів, участь національних збірних у міжнародних змаганнях тощо.

За період 2007–2011 р.р. Федерація баскетболу України разом із тренерською радою ФБУ провела 23 семінари для тренерів та вчителів фізвиховання. На них серед інших для викладання запрошувались тренери ФІБА Стасіс Стонкус, визнані фахівці професор інституту ім. Лесгафта Євген Яхонтов та Сергій Єлєві, олімпійський чемпіон Іван Едешко, президент БК «Динамо» (Москва), ЗТ СРСР Євген Гомельський, тренери Тетяна Макаричева та Саша Груїч. Слухачами семінарів ФБУ 2007–2011 рр. стали 1216 осіб.

Інша проблема – діяльність спеціалізованих ДЮСШ та відділень баскетболу. Виявилось, що у юнацькому баскетболі проблем, співзвучних із дорослим, не менше. Всеукраїнська юнацька баскетбольна ліга, яка існувала дев'ять років (2002), загартувалася і виросла із 27 до 182 команд у 2010–2011 р.р.

На міжнародному рівні український баскетбол був представлений командами клубів «Азовмаш», «Київ», «Будівельник», «Донецьк», «Хімік», «Дніпро», «ФЕРРО». Вони розігрували Кубок ФІБА, Євроліга, ЄвроКубок, Єврочеллендж, лігу ВТБ. В сезоні 2010–2011рр. «Будівельник» дійшов до чвертьфіналу ЄвроКубку, а «Азовмаш» – до фіналу Ліги ВТБ.

Федерація постійно підтримувала зв'язок із засобами масової інформації, проводились прес-конференції, видавалася науково-методична та спеціальна література. Українською мовою друкуються правила змагань, офіційні документи, інші праці (див. розділ).

У звітній доповіді на Конференції у червні 2011 року О.Волков відверто визнав: «У чоловічій Вищій лізі є тенденція до зниження кількості команд.

Вони запам'яталися

Інна Кочубей

Ольга Ляшкова

Олена Огородникова

Нині цей недолік, здається, подолано. Чоловіча «Суперліга» стала повноцінним учасником чемпіонату України і її гравці боротимуться за титул чемпіона країни». Проте криза тривала.

Апатія серед уболівальників баскетболу панувала і перед чемпіонатом Європи у Словенії, адже із складу збірної на початку її формування вибули чотири ключові гравці А. Дроздов, С. Ліщук, О. Печеров, К. Фесенко. Прогнози, які будувалися, негативні. Навіть така солідна організація, як Power Rankings FIBA Europe, ставила Україну на останнє місце. Проте в ході напруженої турнірної боротьби наші спортсмени обіграли команди Великої Британії, Ізраїлю, Італії, Німеччини, Сербії і забезпечили собі шосте місце. Це дало право виходу без відбіркових змагань на чемпіонат світу, що відбувався 2014 року в Іспанії.

Цікава думка головного тренера американця Майка Фрателло: «Я пишаюся нашим досягненням на Євробаскеті-2013. Три роки тому, коли розпочав роботу в Україні, багато хто вважав це авантюрою. Гравці дивились на мене і думали: «Що він намагається робити?» Я відразу сказав: «Якщо ви будете викладатись на 100 відсотків, слухати, запам’ятовувати, все буде добре. Не можна стрибнути через голову: сьогодні бути на дні, а завтра – на вершині. Необхідно залишатися в системі, зростати, додавати...» («Олімпійська арена», № 9, 2013. С. Даценко. «Український прорив у Європу»).

Жіночий чемпіонат України 2012–2013 рр. врятували шість команд, які ще залишались «на плаву». Змагання розпочали вчасно, 1 вересня. Через чотири місяці відійшов один колектив. Через повне припинення фінансування, як було оголошено, знялася із змагань самобутня команда «Регіна-баскет» з міста Бар Вінницької області, яку тривалий час усім ставили за приклад. До фінішу втримались чотири колективи. Нагороди та звання майстрів спорту за кваліфікацією отримували далеко не кращі спортсменки.

Становище виникло більш, ніж катастрофічне. У жіночому чемпіонаті на 2013–2014 рр. заявилося п’ять команд, серед яких жодна не мала упевненості в тому, що утримається. Щодо збірної: щоб спортсменки не втратили форму, мали достатню ігрову підготовку, їм необхідно за рік проводити якнайменше 30–35 зустрічей із суперниками високого класу. Турнір у чотири кола дає лише 16 ігор із добре знайомими командами, серед яких лише дві за рівнем вище за інших. Де, з ким, коли награвати ще стільки ж ігор, де шукати пристойних супротивників? Навіть започаткована 2013 року «Відкрита жіноча баскетбольна ліга» складалася із 6 команд, з яких лише дві можна було умовно вважати європейського рівня.

Станом на 01.10.2013 року в Україні баскетбол культивувався в усіх без винятку регіонах України. Проте в чемпіонатах України усіх ліг стабільно брало участь 10–12 областей. Переважна більшість через рік-два знімалася із розіграшу через фінансову скруту. Деякі навіть не були спроможні виїжджати на змагання ВЮБЛ та Аматорської ліги.

Справжнім порятунком повинні були стати регулярні змагання серед дітей та підлітків, студентської молоді. Не відповідав вимогам і рівень підготовки штатних тренерів, яких готували лише в кількох спеціалізованих вузах: у Києві, Дніпропетровську та Львові. По-друге, їхня кількість незначна, хоч факультети фізвиховання із кафедрами були у двадцяти університетах. Навіть до Національного університету у Києві приймали не більше десяти баскетболістів на

Євробаскет-2013. Збірна України посіла шосте місце, що вперше відкрило «двері» на чемпіонат світу

Прес-конференція Президента ФБУ Олександра Волкова та головного тренера Майка Фрателло

Сергій Гладир *Ігор Зайцев* *Радість перемоги*

рік. По-третє, якість вступників не висока. А, головне, навіть на цих спеціалістів не було замовлень. Колись Держкомспорт отримував заявки від обласних організацій, які у роботі спиралися на спортивні товариства і клуби, колективи фізкультури підприємств, організацій, установ, навчальних закладів. При вишах працювали комісії з розподілу молодих спеціалістів. Навіть до сільської місцевості обов'язково слід було направити третину випускників.

КРАСНОМОВНА СТАТИСТИКА

Чергова звітно-виборча Конференція ФБУ, яка відбулась 23 червня 2015 року, президентом обрала Михайла Юрійовича БРОДСЬКОГО, генеральним секретарем відомого арбітра Міжнародної категорії Володимира Валентиновича ДРАБІКОВСЬКОГО. Цитуємо звітну доповідь О. А. Волкова, який очолював Федерацію вісім років: «В нас є успіхи, якими ми можемо пишатися. 2011–2012 роки склалися для розвитку баскетболу досить вдало. Вже на початку 2013 року було розпочато будівництво семи спортивних арен, які претендували на проведення матчів ЄвроБаскету-2015, та реконструкція кількох старих арен. В грудні 2012 року вибороли право на ці змагання.

В цілому останні роки, що минають, були досить вдалими для збірних команд України На ЄвроБаскеті – 2013 в Словенії наша національна чоловіча збірна потрапила до шістки кращих команд Європи і виборола право грати на чемпіонаті Світу 2014 р. в Іспанії. Ми укомплектували збірну. Маємо команду, яку поважають. Обіграли на чемпіонаті світу рейтингові команди і гідно боролись з провідними. У Федерації немає питань по організації зборів, змагань тощо. Пережили нестабільний період розвитку і підйому, політичної та економічної кризи. На жаль, на початку 2014 року трапилася окупація Криму, почалася війна на Донбасі. Збірній України чоловіків не вдалося подолати перший раунд, не вистачило одного очка в різниці закинутих і пропущених м'ячів.

Наша жіноча збірна успішно завершила відбір, вигравши п'ять із шести матчів, посівши друге місце у групі, чим гарантувала собі місце на чемпіонаті Європи 2015 року.

Завдяки вдалим виступам наших національних збірних у 2013–2014 роках і новому рейтингу наших збірних, від

Двічі чемпіонка світу та тричі чемпіонка Європи динамівка Києва Феодора Орел (третя зліва вгорі) серед членів збірної команди СРСР. Тренери Степас Бутаутас та Лідія Алексєева

Міністерства молоді та спорту України вдалося збільшити бюджет на 2015 рік. Крім жіночої і чоловічої національних збірних шість молодіжних різних вікових категорій беруть участь у чемпіонатах Європи.

Треба докладати надто багато зусиль, щоб знаходити кошти для роботи і діяльності Федерації баскетболу України, успішного виступу збірних. Мені важко одноосібно знаходити гроші для існування ФБУ. Іноді це зробити просто неможливо. Сьогодні у Федерації баскетболу України немає жодних джерел фінансування. Ситуація досить складна.

Всі спонсорські договори по 2015 року зупинені. Спроби відновити фінансову рівновагу після чемпіонату світу 2014 задовольнили тільки частково. Повернули борги по зарплатам для працівників Федерації, частково розрахувалися із контрагентами.

У прийнятому рішенні були відзначені усі проблеми, що накопичились. Політика вищого керівництва фізичною культурою і спортом щодо фінансування масового спорту залишається незмінною. Фінансова криза, що охопила країну, відчутно зачепила і баскетбол.

Як бачимо, перед новим баскетбольним керівництвом України з перших днів переобрання влади постали чималі труднощі. Тим не менш, за порівняно короткий час в рази збільшилась кількість спонсорів та партнерів. Офіційним партнером ФБУ стала відома компанія «Авангард». Чоловіча збірна України має преміум-спонсора – «Укргазбанк», який також є титульним спонсором Всеукраїнської юнацької баскетбольної ліги. Титульним спонсором чоловічої «Суперліги» є – «Парі-Матч», який водночас партнер чоловічої та жіночої збірної України. Титульним спонсором чемпіонату України серед студентських команд виступає – «ТАСКОМБАНК». Технічні спонсори «Errea» та «Wilson». Партнери – «Брокбізнес», «Венето», «Дарниця» та «Альтком».

«Великими зусиллями вдалося зупинити неминучу чергову кризу у жіночому баскетболі, яка виникла ще весною 2014 року, про яку ми говорили вище. Тоді несподівано з чемпіонату знялося ще й «Динамо» Київ. Ось як прокоментувала цю подію у засобах масової інформації заслужений тренер України, олімпійська чемпіонка, тренер команди «ТІМ-СКУФ» Марина Ткаченко: «Ми не знайшли вірного ріщення, щоб закінчити цей чемпіонат без втрати цієї команди. На сьогодні це – найслабша ланка жіночого баскетболу. Я не знаю, яким шляхом ми взагалі далі підемо. Вичерпуються сили, оптимізм і натхнення».

«Ми повинні об'єднатися, щоб вижити», – додав президент БК «Динамо-НПУ» Володимир Рижов.

Спільними зусиллями компроміс було знайдено. «Динамо» знову зайняло своє почесне місце в чемпіонаті України. У Федерації баскетболу України відбулася спеціальна нарада з проблем розвитку жіночого баскетболу за участі представників клубів та президентів обласних федерацій. У сезоні 2014–2015 рр. «Динамо»-НПУ Київ повернуло собі безапеляційне чемпіонство, встановивши своєрідний рекорд:, пройшли весь сезон без поразок.

Щоб уникнути таких помилок надалі було досягнуто згоди стосовно формату чемпіонату України сезону 2015–2016. На першому етапі команди зіграли у чотирьох групах. На другому етапі змагалися за 1–8 та 9–16 місця».

Крім того, в серпні 2015 року Федерація уклала угоду з Міністерством, узяла на себе обов'язки організації змагань (з частковим залученням власних

фінансових ресурсів), а Міністерство щорічно виділяє Федерації бюджетні кошти на організацію і проведення таких змагань. Для порівняння, 2015-го року з державного бюджету на розвиток баскетболу було виділено близько 10 мільйонів гривень, 2016-го ця цифра сягала вже 19-ти мільйонів гривень, а 2017-го – 30 мільйонів. Та цього, як вважають у керівництві Федерацією, недостатньо, щоб на належному рівні проводити чемпіонати та забезпечувати усім необхідним національні збірні, готувати конкурентоспроможне покоління. За допомогою спонсорів та партнерів була запроваджена програма «Баскетбол у кожен двір». Упродовж двох років вдалося обладнати баскетбольним обладнанням 256 майданчиків по всій Україні. Федерацією погашено заборгованість перед ДП «Палац спорту» за попередні роки на суму 2 млн. грн., Одеському припортовому заводу на суму 515 тис. грн. за проведення навчально-тренувальних зборів збірної команди України в сезоні 2013–2014 рр.

Завдання номер два – покращення законодавчої діяльності. Розроблено новий варіант статуту ФБУ. Постійно провадиться експертиза нормативно-правових актів Мінмолодьспорту. Ініційовано розробку проекту постанови про підвищення заробітної плати тренерам-викладачам ДЮСШ, відповідний проект супроводжувався на всіх стадіях погоджень та прийняття (постанова прийнята Урядом 13 липня 2017 року, підвищення зарплат відбувається з 1 вересня 2017 року).

Підготовлено та укладено меморандум про співпрацю між Київською міською державною адміністрацією та ФБУ і Київською федерацією баскетболу. Укладено додаткову угоду до договору ФБУ з Мінмолодьспортом стосовно проведення експерименту щодо залучення Міністерством молоді та спорту національних спортивних федерацій з окремих олімпійських видів спорту до організації і проведення спортивних заходів, з метою його продовження до 2020 року. Запроваджено ліцензування агентів (розроблено відповідне поло-

Вони запам'яталися

Інна Гуревич (Ткаченко)

Ірина Мащенко (Цекова)

Світлана Бойко (Козаченко)

Президент ФБУ Михайло Бродський призначив іменні стипендії для дитячих тренерів, які підготували призерів чемпіонатів світу і Європи

ження, яке направлене на погодження до FIBA), а також процедуру реєстрації аматорських змагань з баскетболу в Україні.

Приділена увага обласним федераціям. Нині до складу ФБУ входять 25 регіональних – Вінницька, Волинська, Донецька, Січеславська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Кропивницька, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська обласні, Київська та Севастопольська міські та Автономної Республіки Крим.

Усі вони зміцніли, знайшли в собі силу, спроможність проводити не лише обласні та міжрайонні змагання, а різноманітні першості та кубки, меморіали пам'яті видатних людей із запрошенням гостей, мають можливість їздити по Україні. Під контроль узяли не лише роботу ДЮСШ, а й відділень баскетболу спеціалізованих шкіл, виставляють команди для участі в змаганнях всеукраїнських ліг, вирощують резерви для великого баскетболу, плідно співпрацюють с Федерацією баскетболу України у вирішення питань організації і проведенню змагань, семінарів, зборів і нарад, видають програмки, навчальні посібники, довідники, книжки з історії розвитку баскетболу.

ФБУ сприяє у пошуку спонсорської допомоги для обласних осередків. На Президії було прийнято рішення щодо перерахування від ФБУ 50 відсотків внесків за ліцензії гравців до областей. В 2016 році місцевим осередкам було надано допомогу на 2,8 млн. грн., у 2017 році – 3,3 млн. грн.

Системно проводилися тренерські та суддівські семінари. Надається підтримка у проведенні обласних змагань, формуванні команд для участі у всеукраїнських. За цей час національні збірні (жіноча та чоловіча) виступили на двох чемпіонатах Європи. 2015-го чоловіча та жіноча збірні України не змогли вийти з групи.

2017-го наші дівчата успішно кваліфікувалися на чемпіонат Європи, вигравши відбірну групу з діючим чемпіоном Європи (Сербією). На чемпіонаті Європи цього року наша збірна вийшла з групи, але зупинилася на стадії 1/8 фіналу. Цей виступ вважається незадовільним, хоча ще кілька років тому могли б поставити йому значно вищу оцінку.

Чоловіча збірна України у кваліфікації до чемпіонату Європи посіла друге місце і зуміла вийти в основну сітку турніру. 2017-го збірна України зуміла подолати бар'єр групового етапу чемпіонату Європи, та посіла загальне 15-те місце, поступившись у плей-оф майбутньому чемпіону – збірній Словенії. Цей виступ ми вважаємо задовільним.

Серед чоловічих колективів найкращим був «Дніпро» (Станіслав Тимофеєнко, Максим Закурдаєв, Андрій Кожемякін, Олександр Сізов). Андрій Кожемякін став найкориснішим гравцем туру

У жіночій категорії вдруге в сезоні перемогли представниці «Київ-Баскету» (Анна Ольховик, Вікторія Кондусь, Євгенія Спітковська, Олена Бойко).

3 серпня 2018 р. у Києві відбулося вшанування чоловічої і жіночої збірних України з баскетболу 3 х 3, бронзових призерів чемпіонатів світу (жінки) та Європи (чоловіки). В урочистостях взяли участь і самі герої і їхні перші тренери. Віталій Тютюшов (Ганна Зарицька), Аїда Євтушенко (Кристина Філевич), Людмила Семанішина (Оксана Моллова), Микола Левицький (Дар'я Завидна), Ігор Овсянников (Максим Закурдаєв), Дмитро Саєнко (Станіслав Тимофеєнко), Олександр Сорокін (Дмитро Липовцев), Ігор Кобець (Олександр Кобець) — отримали Подяки від Міністерства молоді та спорту України. Нагороди вручав особисто Міністр Ігор Жданов

Велику популярність набуває баскетбол 3 х 3, який ще десять років тому був справді вуличним. З того часу, коли ФІБА узяло його під свою опіку, цей масовий вид набув статусу олімпійського. У малих команд і маси молоді, яка не відвідувала секції, відкрилася перспектива із вуличного, можна сказати примітивного баскетболу, влитися у великий спорт, стати членами команд клубів, які беруть участь у всеукраїнських змаганнях. А там і перспектива міжнародних, професіональних.

Баскетболісти, які повністю не розкрилися у 5 х 5, у 3 х 3 у силовій грі, діють з великим азартом і перемагають. ФБУ почала займатися цим більш професійно, помітну увагу баскетболу привернула і держава. Сьогодні над розвитком баскетболу 3 х 3 працює потужна команда професіоналів, не байдужі люди. У 2013 р. масштаб Української Стрітбольної Ліги (УСЛ) досяг небувалого рівня – фінал змагань проходив у День Незалежності на Хрещатику, а сама Ліга стала наймасовішою в Європі. За роки своєї діяльності УСЛ 3 х 3, на чолі із Станіславом Світлицьким провела більше 200 турнірів з вуличного баскетболу різного рівня у 27 містах країни.

2015 р. жіноча збірна України виграла «срібло» Європейських ігор у Баку. А 2016 р. стала срібним призером чемпіонату світу у Китаї та отримала від Міністерства молоді та спорту відзнаку «Команда року». Свій високий статус жіноча збірна України підтвердила 2017-го, коли здобула «бронзу» чемпіонату світу, що проходив у Франції. 2018-го року дівчата стали бронзовими призерками чемпіонату світу. 2017 року чоловіча збірна України з баскетболу 3 х 3 виборола бронзові медалі чемпіонату Європи. Успішним став 2019 рік для молодіжної збірної України. Хлопці під проводом Тимура Арабаджі у китайському Ланьчжоу здобули спочатку «бронзу» Ліги націй 3 х 3, а наприкінці сезону Є. Балабан, А. Мусієнко, М. Руслов, І. Ткаченко здобули звання віце-чемпіонів світу.

Зовні непомітно Україна стала одною із провідних держав у розвитку баскетболу 3 х 3. Наші дівчата другі у рейтингу у світі, а хлопці у світовій десятці, а у Європі четверті. У нас потужні професіонали. Чоловічі команди шості в світі та п'яті в Європі. Жінки – треті в світі та другі в Європі.

Головний тренер жіночої національної збірної України 3 х 3 Володимир Холопов прокоментував можливість підсилення команди 3 х 3 лідером та капітаном національної збірної (5 х 5) Аліною Ягуповою.

«Мені б дуже хотілося, щоб це підсилення відбулося. Тоді шанси у нашої команди стрімко зростуть на досягнення максимальних цілей і результатів. Я сьогодні не бачу жодного гравця у світі, який міг би зупинити Аліну Ягупову. Таких гравців взагалі не існує. Вона з легкістю виконує усі завдання у баскетболі 5 х 5. Грати 3 х 3 набагато простіше, бо людей на майданчику менше. З її швидкістю і технікою, з її кондиціями нема жодного шансу у захисника її зупинити».

ФІБА на початку 2019 року назвала найсильніших баскетболістів 3 х 3 усіх країн. Рейтинг серед українців очолюють Юрій Кондраков та Вікторія Кондусь. Кондраков посів у складі збірної України U-23 5 місце на чемпіонаті світу, виступив на шести етапах Ліги Націй 3х3 та інших міжнародних й українських турнірах. Вікторія Кондусь у 2018-му посіла зі збірною України U-23 третє місце на чемпіонаті світу, друге місце в складі студентської команди у Всесвітній студентській лізі, зіграла на шести етапах Ліги Націй 3 х 3 та інших турнірах.

Чоловіча національна збірна 2017 року стала бронзовим призером чемпіонату Європи, та посіла 5-те місце на чемпіонаті світу. При цьому команда здобула для України перші нагороди на такому високому рівні в командному олімпійському виді спорту за часи незалежності.

Слід відзначити зростання технічного забезпечення змагань, поліпшення організації місць проведення матчів у деяких регіонах. Яскравий приклад зали БК «Дніпро» та «БІПИ». Клубам вдалося перебудувати сучасні баскетбольні зали із арен, які приходили до занепаду. До слова, минулого року ФБУ спільно з Дніпром у ПС «Шинник» провели «Матч Зірок», який відбувся в Україні вперше за останні п'ять років. А восени минулого року в Одесі УСК «Одеса» (Краян) прийняла гру жіночої збірної України у кваліфікаційному етапі до чемпіонату Європи-2017.

Реконструкція залів – це скоріше виняток з правил наших реалій. Суттєвим недоліком для України є відсутність Палаців спорту та спортивних комплексів, в яких можна проводити ігри на сучасному рівні. Особливо це стосується жіночого чемпіонату та змагань чоловіків у Вищій та Першій лізі. Зали тісні, в них холодно, немає теплих роздягалень, нормальних умов для гравців та суддів.

За ініціативи Президента Федерації баскетболу України М. Бродського та підтримки уряду було прийнято важливе рішення щодо будівництва багатофункціональних Палаців спорту на 3000 глядацьких місць у різних регіонах нашої країни. На умовах співфінансування державного та місцевих бюджетів у 2018 році розпочато будівництво у Рівному, в 2019 році у Хмельницькому та Кам'янському, а восени розпочинається будівництво в Тернополі та Житомирі. Завершити будівництво всіх спортивних комплексів планується до кінця 2021 року.

З цього приводу генеральний секретар ФБУ Володимир Драбіковський сказав: «Будівництво спортивних об'єктів – одне із найважливіших суспільних

Один із проектів нового спортивного комплексу європейського рівня

завдань. Ми раді долучитися до цього. Будемо відвертими, за останні 30 років у країні не побудований жоден палац спорту державним коштом. Сьогоднішній результат я вважаю перемогою українського спорту. На сьогодні це не просто перспектива шістьох сучасних спортивних арен, а реальність з чітко узгодженими бюджетами та джерелами фінансування. Окрім баскетболу багатофункціональні спортивні арени зможуть приймати й інші види спорту, сучасні концерти та виставки».

У Вищій та Першій чоловічих лігах відчутно збільшилась кількість офіційних змагань. Чемпіонатів та першостей України з 15-ти 2015-го до 28-ми 2017-го року. У сезоні 2016–2017 рр. у Вищій лізі зіграно 290 матчів, а починали у 2015 зі 104. Тоді виступало лише 8 клубів, у 2017–2018 рр. стало 15. Три роки тому у Першій лізі грало лише п'ять команд. На сьогодні 27 клубів, тут переважно молодь У 2016 році проведено 228 спортивних заходів (140 всеукраїнських змагань, 62 навчально-тренувальні збори, 56 міжнародних турнірів, 17 офіційних міжнародних змагань). В 2017 році 358 заходів (180 всеукраїнських змагань, 83 навчально-тренувальні збори, 90 офіційних міжнародних змагань за кордоном, 5 міжнародних змагань на території України).

Багато років усіх хвилював стан справ у жіночому чемпіонаті України. Нестабільний він і досі. Проте кількість жіночих команд помітно зросла з 14-ти (2015) до 22-ох (2017).

Відроджено жіночий Кубок України. До цього останній турнір, як ми пам'ятаємо, відбувався ще 2008–2009 рр. Тоді змагалися 16 жіночих команд. 2017-го ці змагання зібрали 31 команду, враховуючи аматорські колективи. Цей турнір має великий інтерес і серед уболівальників. На останній фінал

Такий Палац-красень збудований для баскетболу в м. Южному (Одеська обл.)

Кубка України серед чоловічих команд вдалося залучити рекордну кількість уболівальників. У столичний Палац спорту прийшло 7 тисяч глядачів.

Одним із пріоритетних завдань ФБУ є розвиток юнацького баскетболу. За останній два роки вперше були сформовані збірні України U-14 та U-15. Кращі з них невдовзі увіллються до вікових ліг, які братимуть участь у офіційних міжнародних турнірах. Задля прогресу цих юнаків та дівчат їхні збірні заявлені до юнацьких Євроліг. Цей стратегічний крок через кілька років дозволить успішно вирішити проблему кадетських та молодіжних збірних України, а у перспективі і національних команд. Восени 2017-го збірні U-14 та U-15 зіграли п’ять турів на 25 міжнародних матчах у Польщі, Естонії, Білорусії та Австрії.

Спостерігається стала тенденція щодо збільшення кількості змагань, команд та ігор. Якщо у сезоні 2014–2015 рр. у чемпіонаті ВЮБЛ виступало 131 команда, то через рік взяло участь 166. В наступному (2017–2018 рр.) досягнуто рекорд – 297 команд.

Позитивний результат і щодо кількості матчів. Наприклад, ВЮБЛ, дивізіон «А». У сезоні 2014–2015 рр. у всіх лігах юнаки зіграли 644 матчі. У наступному – 1058, 2016–2017 рр. – 1932. 2017–2018 рр. – рекордні 2640 ігор!

Вагомим кроком у розвитку дитячого баскетболу є заохочення гравців та тренерів. Так, з вересня 2017-го року запроваджено 112 щомісячних стипендій ФБУ для кращих гравців збірних України U-14 і U-15 та їхніх тренерів. За програмою «Баскетбол у кожний двір» Федерація власними силами та коштами партнерів закуповує та встановлює баскетбольне обладнання по всій Україні. У 2016 році було витрачено 2 860 000 грн., в 2017 – 2 900 000 грн.

Зважаючи на економічне становище та неможливість українських каналів викуповувати дорогі спортивні трансляції, ФБУ взяла цю функцію на себе. Український глядач зумів побачити матчі національної жіночої та чоловічої збірних України на чемпіонатах Європи в ефірі українського телебачення (Перший національний, XSport, ОБОЗTV, НТН). Для залучення уболівальників та з метою популяризації баскетболу на матчах було запроваджено виграшні грошові призи «Влучний кидок».

Зросла потреба у збільшенні суддівського корпусу. На сьогодні нараховується 146 суддів, 2015-го було 86. У нас було 9 арбітрів ФІБА – зараз 11. Збільшили кількість переглядів та аналізів матчів усіх рівнів. Раніше розглядалося лише 45% таких матчів, зараз їх 75%. Суттєво збільшилась кількість семінарів для суддів та комісарів, а також семінарів для тренерів.

Повноправними і активними членами стали Асоціація ветеранів баскетболу, Спеціальна Олімпіада, «Суперліга» чоловічого чемпіонату та інші осередки.

В структурі Федерації 7 громадських комісій, в яких зайнято близько 60 осіб. Це – спортивно-технічна, суддівська, дисциплінарно-правова, з організаційних та інформаційно-довідкових питань, дитячого та юнацького баскетболу, національних збірних команд та міжнародних зв’язків, по роботі з ветеранами, інвалідами та проведенню масових змагань.

Відроджено Студентську баскетбольну лігу. На ігрові майданчики у вісімнадцяти областях 2015–2017 рр. виходило 182 чоловічих та 78 жіночих вузівських команд. Загальна кількість учасників наблизилась до позначки 3,5 тис. студентів.

ЧЕМПІОНАТИ І КУБКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

З розпадом СРСР гостро постало питання про організацію чемпіонатів України. Хоча вони існували і регулярно проводились, нині на їх якості позначились наслідки загальної руйнації. У вкрай важкому становищі через занепад економіки, фінансову нестабільність підприємств чи не усіх галузей опинились колись потужні спортивні клуби і колективи фізкультури.

Якщо 1990 року, ще за існування Союзу, у чемпіонаті України брало участь 16 команд, то 1992 року організатори нового чемпіонату ледь набрали вісім колективів.

Ставилось завдання зберегти набутий потенціал та авторитет українського баскетболу на світовій арені, брати активну участь у європейських чемпіонатах і кубках, розвивати масовий баскетбол.

За безпосередньої участі активістів Федерації баскетболу України, яка, до речі, також потребувала зміцнення і реорганізації, вдалося виробити таку систему, яка на початку виявилась прийнятною, задовольнила усіх, не дала занепасти розвитку баскетболу в Україні.

Чемпіонати України, як правило, за винятком першого, розпочинались восени і закінчувались влітку наступного року.

ЧЕМПІОНАТИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

1992 рік. Зима-весна. Перший чемпіонат.

Жінки. 7 команд. Переможці.1. «Динамо» Київ. 2. «Сталь» Дніпропетровськ. 3. «Університет» Сімферополь. Склад команди «Динамо» Київ: О. Вєхова, О. Вергун, О. Волкова, В. Воронова, О. Довгалюк, О. Жирко, Р. Кириченко, Ю. Ляшенко, В. Навроцька, Л. Назаренко, О. Оберемко, М. Ткаченко. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Чоловіки. 8 команд. 1. «Будівельник» Київ. 2. МКІ Миколаїв. 3. «Спартак-Новотроніка» Луганськ. Склад команди «Будівельник»: Є. Долгов, Д. Журавльов, А. Костко, І. Молчанов, В. Потапенко, Д. Приходько, С. Половко, І. Харченко, В. Холопов, О. Чернов, Л. Яйло. Тренери – З. М. Хромаєв, В. А. Гуревич.

1992–1993. Осінь-весна. Другий чемпіонат.

Жінки. 18 команд. Дві ліги. Вища ліга – 8. 1. «Динамо» Київ. 2. «Медін» Донецьк. 3. «Сталь» Дніпропетровськ. Склад команди «Динамо»: О. Вєхова, О. Вергун, О. Волкова, В. Воронова, О. Довгалюк, Р. Кириченко, Ю. Ляшенко, В. Навроцька, Л. Назаренко, О. Оберемко, К. Пиляшенко – Новохатня, Д. Садовникова, О. Шляхова. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Перша ліга. 10 команд. 1. «Алупка» Ялта. 2. КДПІ Кривий Ріг. 3. «Інтерлаб» Одеса.

Чоловіки. 36 команд. Вища ліга – 12. 1. «Будівельник» Київ. 2. «СКА-Газда» Київ. 3. МКІ Миколаїв. Склад команди «Будівельник»: Д. Журавльов, А. Костко, І. Молчанов, О. Окунський, Г. Перегуд, В. Потапенко, С. Половко, Д. Приходько, І. Харченко, В. Холопов, О. Чернов, Л. Яйло. Тренери – З. М. Хромаєв, В. А. Гуревич.

Перша ліга. 12 команд. 1. «БІПА-МОДА» Одеса. 2. «Маккабі-Денді» Київ.

3. «Синтез» Кременчук.

Друга ліга. 12 команд. 1. «Інтер» Дніпропетровськ». 2. ЛПІ Львів. 3. «Азовсталь» Маріуполь.

1993–1994. Третій чемпіонат.

Жінки. 18 команд. Дві ліги. Вища ліга. 1. «Динамо» Київ. 2. «Медін» Донецьк. 3. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. Склад команди «Динамо» Київ: О. Андреєва, С. Бойко, К. Власова, О. Довгалюк, Р. Кириченко, М. Мальчевська, В. Навроцька, О. Оберемко, Д. Садовникова, Н. Сильянова, О. Шляхова. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Перша ліга.

Чоловіки. 12 команд. Фінальні матчі «Плей-офф». 1. «Будівельник» Київ. 2. «Київ- Баскет». 3. «БІПА-МОДА-СКА» Одеса. Склад команди «Будівельник»: Д. Журавльов, А. Костенко, І. Молчанов, О. Окунський, Г. Перегуд, С. Половко, В. Потапенко, Д. Приходько, І. Харченко, В. Холопов, О. Чернов, Л. Яйло. Тренери – З. М. Хромаєв, В. А. Гуревич.

1994–1995. Четвертий чемпіонат.

Жінки. 10 команд. 1. «Динамо» Київ. 2. «Медін» Донецьк. 3. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. Склад команди «Динамо» Київ: О. Волкова, В. Воронова, Р. Кириченко, Ю. Ляшенко, О. Ляшкова, Л. Назаренко, В. Навроцька, О. Оберемко, К. Пиляшенко-Новохатня, Д. Садовникова, О. Шляхова. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Чоловіки. 38 команд, дві підгрупи. «Плей-офф». 1. «Будівельник-Дніпро-Інком» Київ. 2. «Київ-Баскет». 3. «Шахтар-Аско» Донецьк. Склад команди «Будівельник-Дніпро-Інком»: М. Алпатов, Д. Журавльов, І. Молчанов, А. Костко, О. Лохманчук, О. Окунський, Д. Приходько, О. Полторацький, Г. Перегуд, В. Потапенко, Г. Успенський, О. Чернов, І. Харченко, В. Холопов, Л. Яйло. Ст. тренер – В. А. Гуревич.

1995–1996. П’ятий чемпіонат.

Жінки. 16 команд. Вища ліга – 12. 1. «Динамо» Київ. 2. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя». 3. «Ніка» Донецьк. Склад команди «Динамо»: С. Бойко, О. Волкова, В. Воронова, О. Довгалюк, Д. Садовникова, В. Навроцька, Р. Кириченко, Ю. Ляшенко, О. Ляшкова, Л. Назаренко, О. Оберемко, К. Пиляшенко-Новохатня, Н. Сільянова, М. Ткаченко, Л. Хильман, О. Шляхова. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Перша ліга – 4. 1. «Академія» Дніпропетровськ. «Еластомер» Горлівка. 3. «Олімп» Південноукраїнськ.

Чоловіки. 37 команд. Вища ліга – 12. 1. «Будівельник-Хорда» Київ. 2. «Шахтар» Донецьк. 3. «Київ-Баскет». Склад команди «Будівельник-Хорда» Київ: Д. Журавльов, О. Лохманчук, А. Костко, І. Молчанов, Д. Приходько, О. Полторацький, І. Харченко, В. Холопов, Г. Хижняк, Л. Яйло. Ст. тренер – Г. С. Защук.

Перша ліга – 9. 1. «Динамо» Дніпропетровськ. 2. «Університет» Харків. 3. «Академія – КТУ» Кривий Ріг.

Друга ліга – 16. 1. «СКІФ-Денді» Київ. 2. «Славутич» Дніпропетровськ. 3. «БІПА-МОДА» Одеса.

1996–1997. Шостий чемпіонат.

Жінки. 15 команд. Вища ліга – 8. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «Динамо» Київ. 3. «ЕнергоБіс» Донецьк. Склад команди «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя: С. Бойко, В. Буренок, О. Кошарна, Г. Лохманчук, Н. Псковата, Т. Папазова, Г. Розвєзєва, Н. Сильянова, М. Ткаченко, О. Тимошенко, Г. Топчієва, К. Шнейдер, О. Ющенко. Ст. тренер – Ю. П. Велигура.

Перша ліга – 7. 1. «Спарта» Черкаси. 2. «Рудана» Кривий Ріг. 3. «Олімп» Південноукраїнськ.

Чоловіки. 31 команда. Суперліга – 8. 1. «Будівельник-Хорда» Київ. 2. «БІПА-Мода» Одеса. 3. «Денді-Баскет» Київ. Склад команди «Будівельник-Хорда» Київ: Д. Журавльов, О. Лохманчук, І. Молчанов, А. Костко, Б. Ремс, С. Пржеорський, Д. Приходько, І. Харченко, Г. Хижняк, В. Холопов, Л. Яйло. Тренери – Г. С. Защук, О. О. Шальнев, В. А. Гуревич.

Вища ліга – 11. 1. «Нафтохім-Аваль» Біла Церква. 2. «Динамо-Континенталь» Дніпропетровськ. 3. «Пульсар-РАЕС» Рівне.

Перша ліга – 12. 1. «Пединститут» Полтава. 2. «Грифони» Сімферополь. 3. «Славутич» Дніпропетровськ.

1997–1998. Сьомий чемпіонат.

Жінки. 10 команд. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «ТІМ-СКУФ» Київ. 3. «Енергобаскет» Донецьк. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: В. Буренок, Г. Лохманчук, О. Тимощук, С. Бойко, О. Ющенко, Н. Псковата, К. Шнайдер, Н. Сильянова, Г. Розвєзєва, Л. Лисенко, О. Фенько, О. Кривенька, Л. Жаринова. Гол. тренер – Ю. П. Велігура.

Чоловіки. 36 команд. Суперліга – 9. Матчі «Плей-офф»: 1. «БІПА-МОДА-СКА» Одеса. 2. «Будівельник» Київ. 3. СК «Миколаїв». Склад команди «БІПА-МОДА-СКА»: В. Пудзирей, О. Михайлов, А. Другачонок, О. Юшкін, Г. Кузнецов, М. Мельников, С. Балашов, О. Окунський, І. Харченко, Л. Яйло, Т. Пачесас, Є. Вохмін, С. Пінчук, М. Кисилюк, К. Скуматов, Р. Бутенін. Гол. тренер – Ю. Г. Селіхов.

Вища ліга – 12. 1. «Азовбаскет» Маріуполь. 2. «Пульсар» Рівне. 3. «Львівська Політехніка».

Перша ліга – 15. 1. «Флоаре» (Бендери) – поза конкурсом. 2. «Універбаскет» (Харків). 3. «Олімп» (Горлівка)

1998–1999. Восьмий чемпіонат.

Жінки. 9 команд. 1. «ТІМ-СКУФ» Київ. 2. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 3. «Динамо» Київ. Склад команди «ТІМ-СКУФ»: К. Агранович, Н. Відринська, В. Воронова, О. Дейниченко, О. Крикуненко, Ю. Ляшенко, Т. Луценко, М. Рачок, О. Скойбіда, М. Ткаченко, С. Чудик, Т. Шаблінська, Д. Ярополова. Гол. тренер – І. А. Ткаченко.

Чоловіки. 38 команд. Суперліга – 10. 1. «БІПА-МОДА-СКА» Одеса. 2. «ЦСКА-РІКО» Київ. 3. «Будівельник» Київ. Склад команди «БІПА-Мода»: С. Балашов, О. Бахмет, Є. Вохмін, М. Кисилюк, Г. Кузнецов, В. Матюкевич, М. Мельников, О. Окунський, С. Половко, В. Пудзирей, С. Пінчук, О. Сідней, К. Скуматов, Г. Успенський, І. Харченко, О. Юшкін. Гол. тренер – В. О. Лебединцев.

Вища ліга – 11. 1. «Львівська Політехніка». 2. «Полтавабаскет». 3. «Пульсар» Рівне.

Перша ліга. – 17. 1. «Схід» Горлівка. 2. «Локомотив» Сімферополь. 3. «ЦСКА-РІКО-2» Київ.

1999–2000. Дев'ятий чемпіонат.

Жінки. 15 команд. Вища ліга – 9. 1. «ТІМ-СКУФ» Київ. 2. «Чайка-АЗМОЛ» Бердянськ. 3. ЗІДМУ Запоріжжя. Склад команди «ТІМ-СКУФ» Київ: В. Воронова, К. Агранович, І. Гагарина, О. Дейниченко, І. Єгорова, О. Жуковина, К. Івохіна, Н. Ісаченко, О. Крикуненко, О. Красникова, Ю. Маричева, І. Мащенко, М. Рачок, О. Савіна, О. Скойбіда, М. Ткаченко, Т. Шаблінська, М. Шаль. Гол. тренер – М. І. Ткаченко.

Перша ліга – 6. 1. ОДМУ Одеса. 2. «ТІМ» Київ. 3. «Сателіт» Харків.

Чоловіки. 41 команда. Суперліга – 11. 1. БК «Київ». 2. МБК «Одеса». 3. «ЦСКА-«Укртатнафта» Київ. Склад команди БК «Київ»: С. Медведенко, О. Юшкін, О. Низькошапка, Г. Хижняк, А. Лебедєв, С. Балашов, Р. Дорошенко, Д. Журавльов, К. Мак Кантс, К. Галенкін, В. Гамов, В. Шевченко, Б. Каребін, С. Пржеорський, Ю. Шаповалов. Гол. тренер – О. Д. Коваленко.

Вища ліга – 12. 1. БК-93 «Пульсар» Рівне. 2. «Возко» Вознесенськ. 3. «Університет» Харків.

Перша ліга-8. 1. «Сумихімпром». 2. «Універ-баскет-Політехнік» Харків. 3. «Хімік-ОПЗ» Южне.

2000–2001. Десятий чемпіонат.

Жінки. 17 команд. Вища ліга – 9. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «Динамо» Київ. 3. «Чайка-АЗМОЛ» Бердянськ. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: Л. Альошкіна, В. Буренок, Н. Водоп'янова, Н. Жиракова, О. Кривенька, О. Кудрявцева, В. Лелека, О. Наймушина, М. Фенько, М. Хабарова. Гол. тренер – Ю. П. Велигура.

Перша ліга – 8. 1. «ТІМ» Київ. 2. «Дончанка» Донецьк. 3. «Злагода» Часов Яр.

Чоловіки. 45 команд. Суперліга – 12 команд. 1. МБК «Одеса». 2. БК «Київ». 3. МБК «Миколаїв». Склад команди МБК «Одеса»: В. Пудзирей, В. Усенко, Д. Петеньов, В. Холопов, Є. Анненков, Я. Зубрицький, В. Шпиковський, О. Ткач, В. Шлеєв, Р. Чхеідзе, Р. Сербенов, О. Панасюк, О. Борисенко. Гол. тренер – В. О. Лебединцев.

Вища ліга – 13. 1. «Агроуніверситет-Сумихімпром». 2. «Росава-РТІ» Біла Церква. 3. «Флоаре» Бендери.

Перша ліга – 20. 1. «КНЕУ-2000-Будівельник» Київ. 2. «Баскет» Кривий Ріг. 3. ОСК «Дрогобич».

2001–2002. Одинадцятий чемпіонат.

Жінки. 18 команд. Вища ліга – 6 команд. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «Динамо» Київ. 3. «Чайка-Курорт» Бердянськ. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: Л. Альошкіна, В. Буренок, О. Горбунова, О. Жержерунова, В. Лелека, О. Наймушина, Н. Пасковата, О. Фенько, М. Хабарова, Н. Водоп'янова, О. Скойбіда. Гол. тренер – В. В. Ков'янов.

Перша ліга – 12. 1. «Олімп» Південноукраїнськ. 2. ТНУ Сімферополь. 3. «Сателіт-ХАІ» Харків.

Чоловіки. 61 команда. Суперліга – 12. 1. МБК «Одеса». 2. БК «Київ». 3. СК «Азовмаш» Маріуполь. Склад команди МБК «Одеса»: Д. Шуміхін, Д. Синицький, І. Молчанов, Г. Кузнецов, І. Харченко, А. Другачонок, В. Холопов, Ю. Винничук, А. Юртаєв, М. Мельников, Д. Ушаков, В. Пудзирей, С. Татарович, М. Хряпа. Гол. тренер – В. П. Воронін.

Вища ліга – 15. 1. «Хімік-ОПЗ» Южне. 2. «Росава-РТІ» Біла Церква. 3. «Ферро-Яблуко» Запоріжжя.

Перша ліга – 34. 1. «Орлан» Сімферополь. 2. КТУ Кривий Ріг. 3. «ВІНІСІН» Калуш.

2002–2003. Дванадцятий чемпіонат.

Жінки. 20 команд. Вища ліга – 7. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «ТІМ-СКУФ» Київ. 3. «Чайка» Бердянськ. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: Н. Дмитрієва, О. Письменник, О. Горбунова, І. Мащенко, О. Ляшкова, В. Буренок, М. Хабарова, Р. Кириченко, Л. Альошкіна, О. Фенько, Н. Жиракова, К. Балканджієва. Гол. тренер – В. В. Ков'янов.

Перша ліга – 13. 1. «Олімп» Південноукраїнськ. 2. «ТІМ» Київ. 3. «Університет» Сімфепрополь.

Чоловіки. 36 команд. Суперліга – 11. 1. СК «Азовмаш» Маріуполь. 2. МБК «Одеса». 3. БК «Київ». Склад команди СК «Азовмаш»: В. Гуртовий, І. Молчанов, В. Голубєв, А. Капінос, А. Ботічев, О. Скутельник, І. Харченко, Д. Корабльов, П. Подтикан, Є. Анненков, Д. Брянцев, Л. Йайло. Гол. тренер – А. А. Подковиров.

Вища ліга – 15. 1. «Кривбас-Баскет-Люкс». Кривий Ріг. 2. «Росава-Університет» Біла Церква. 3. «Політехнік» Харків.

Перша ліга – 10. 1. «Азовмаш-2» Маріуполь. 2. «БК Київ-2». 3. «Баско» Вінниця.

2003–2004. Тринадцятий чемпіонат.

Жінки. 18 команд. Вища ліга – 8. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «ТІМ-СКУФ». 3. «Динамо» Київ. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: Р. Кири-

Тренер команди СКА Київ Геннадій Чечуро приймає поздоровлення від Міністра оборони України Валерія Шмарова

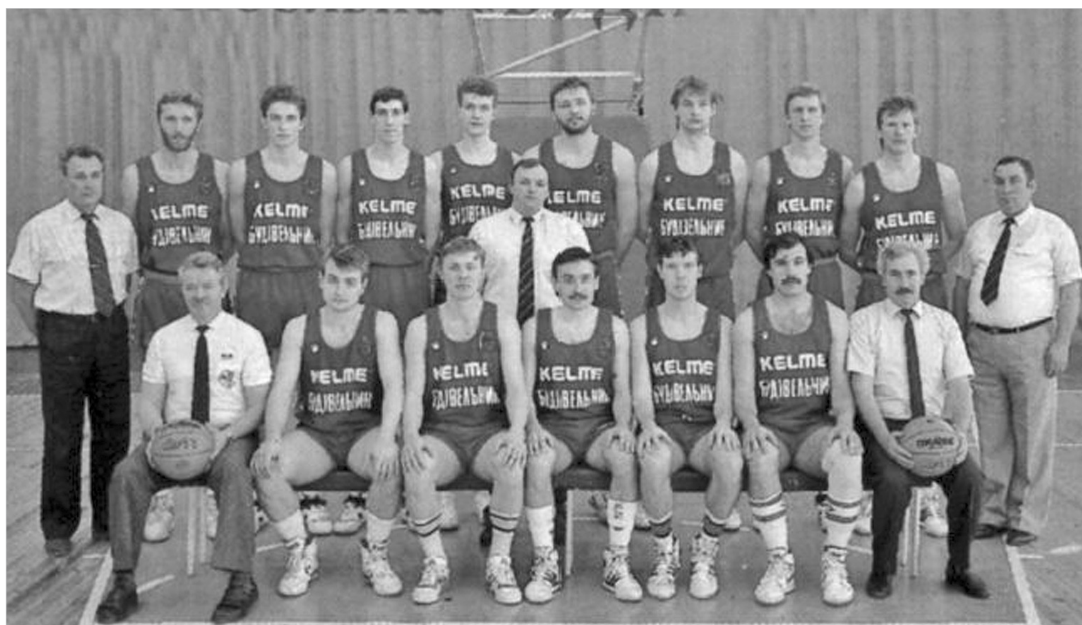

Київський «Будівельник» (тренери З.М.Хромаєв та В.А.Гуревич) десять разів ставав чемпіоном незалежної України

ченко, О. Кришталь, О. Письменник, О. Горбунова, І. Мащенко, О. Ляшкова, В. Буренок, М. Хабарова, Л. Альошкіна, О. Фенько, Н. Жиракова, Н. Кузьмичова. Гол. тренер – В. В. Ков'янов.

Перша ліга – 10. 1. ТНУ Сімферополь. 2. «ХАІ-ШВСМ» Харків. 3. «Дончанка» Донецьк.

Чоловіки. 53 команди. Суперліга – 12. 1. СК «Азовмаш» Маріуполь. 2. БК «Київ». 3.МБК «Одеса». Склад команди «Азовмаш»: В. Гуртовий, В. Євстратенко, Л. Яйло, А. Казлаускас, А. Ботичев, О. Скутельник, І. Харченко, С. Москаленко, Д. Корабльов, П. Подтикан, К. Фесенко, М. Булатович, Д. Брянцев, О. Лохманчук, Т. Хемільтон, О. Ткач, Л. Геррінгтон, Д. Забирченко, І. Локтіонов. Гол. тренер – А. А. Подковиров.

Вища ліга – 19. 1. «Кривбас-Баскет-Люкс» Кривий Ріг. 2. «Хімік-2» Южне. 3. НУВС Харків.

Перша ліга-22. 1. «Рятівник» Черкаси. 2. «Динамо-2» Дніпро. 3. «УНІХІМ» Суми.

2004–2005. Чотирнадцятий чемпіонат.

Жінки. 18 команд. Вища ліга – 7 команд. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «ТІМ- СКУФ» Київ. 3. «Дніпро» Дніпропетровськ. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: О. Жержерунова, О. Баранник, О. Горбунова, І. Мащенко, О. Ляшкова, О. Кришталь, М. Хабарова, Р. Кириченко, Л. Альошкіна, О. Фенько, Т. Шаблінська, О. Письменник. Гол. тренер – Ю. П. Велігура.

Перша ліга – 11. 1. ТНУ Сімферополь. 2. «ХАІ-ШВСМ» Харків. 3. «ХІ МАУП-Будівельник» Харків.

Чоловіки. 56 команд. Суперліга – 13 команд. Плей-офф. 1. БК «Київ.

2. СК «Азовмаш» Маріуполь. 3. БК «Хімік» Южний. Склад команди БК «Київ»: Н. Марчело, Л. Крешімір, О. Салтовець, А. Лебедєв, Г. Ламар, Н. Маркус, Е. Валейко, П. Арсіч, Г. Іоанніс, С. Чекалкін, Т. Робертсон, О. Печеров, В. Орленко, С. Горбенко, В. Подолян, Д. Дятловський. Гол. тренер – Ренато Паскуалє.

Вища ліга – 21. 1. «Азовмаш-2» Маріуполь. 2. «Черкаські мавпи» Черкаси. 3. «Київ-2-КПІ».

Перша ліга – 22. 1. «Черкаські мавпи-2». 2. «Хімік-3» Южне. 3. «Азовмаш» Маріуполь.

2005–2006. П'ятнадцятий чемпіонат.

Вперше запроваджена Аматорська ліга. Фінали – по дві команди від регіонів. Переможець змагань – «Діди» Київ.

Жінки. Вища ліга-17. 1. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 2. «Дніпро» Дніпропетровськ. 3. «ТІМ-СКУФ» Київ. Склад команди «Козачка-ЗАлК»: С. Белінська, С. Бойко, О. Дубровіна, О. Жержерунова, О. Квасніка, Р. Кириченко, О. Кришталь, І. Мащенко, О. Письменник, К. Римаренко, Н. Сільянова, М. Хабарова, Л. Шевченко. Гол. тренер – Ю. П. Велігура.

Чоловіки. 48 команд. Суперліга – 14 команд. Плей-офф. 1. «Азовмаш» Маріуполь. 2. БК «Київ». 3. «Хімік» Южне. Склад команди «Азовмаш» Маріуполь: К. Байрамович, А. Ботічев, Ель-Амін Халід, А. Казлаускас, С. Ліщук, О. Раєвський, О. Скутельник, І. Локтіонов, К. Фесенко, П. Ліаделіс, Р. Бьюфорд, Г. Хижняк, Р. Ярутіс. Гол. тренер Р. О. Гіркіс.

Вища ліга – 16. 1. «Київ-2». 2. «Тернопіль-ТАНГ». 3. «Баско-Динамо» Вінниця.

Перша ліга – 18. 1. «Домоград» Одеса. 2. «Хімік-3-ОНАПТ» Южне. 3. «КНЕУ-2000» Київ.

2006–2007. Шістнадцятий чемпіонат.

Жінки. Вища ліга – 20 команд. 1. «Дніпро» Дніпропетровськ. 2. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. 3. «ТІМ-СКУФ» Київ. Склад команди «Дніпро»: О. Дубровіна, В. Сооцбокова, Ю. Лапшинова, Ю. Яхіна, Я. Кошляк, О. Письменник, О. Войтаник, Г. Покойова, І. Скирда, Н. Жиракова, О. Маренчикова (Жирко), Ю. Яїцька, І. Ходова, Ю. Кошляк (Хасбулатова). Гол. тренер К. В. Большаков.

Чоловіки. 50 команд. Суперліга – 13 команд. 1. «Азовмаш» Маріуполь. 2. БК «Київ». 3. «Хімік» Южне. Склад команди «Азовмаш» Маріуполь: К. Байрамович, А. Ботічев, Ель-Амін Халід, М. Івшин, С. Ліщук, І. Локтіонов, Д. Маккой, Є. Подорваний, Н. Радулович, О. Раєвський, О. Скутельник, П. Ліаделіс, Р. Гульяш, Р. Бьюфорд, П. Риккардо. Гол. тренер Р. О. Гіркіс.

Вища ліга – 18. 1. «Київ-2». 2. «БАСКО-Динамо» Вінниця. 3. «Говерла» Ів-Франківськ.

Перша ліга – 19. 1. «Донецьк». 2. «ДУЕП» Дніпро. 3. «Кремінь» Кременчук.

2007–2008. Сімнадцятий чемпіонат.

Жінки – 28 команд. Вища ліга – 6. 1. «ТІМ-СКУФ» Київ. 2. «Дніпро». 3. «Козачка-ЗаЛК» Запоріжжя. Перша ліга – 7. 1. «Біла акація» – СДЮШОР-2

Одеса. 2. «Тектонік» – СДЮШОР Донецьк. 3. КНЕУ Київ. Друга ліга – 15. 1. «ТІМ-СКУФ» – КСЛІ. 2. КСЛІ Київ. 3. «Сузір‘я» – НУВГП Рівне. Склад команди «ТІМ-СКУФ»: М. Дубас (Шаль), Я. Шкарпета, Ю. Березинець, І. Кочубей (Єгорова), Д. Оджей, О. Мазніченко, М. Ткаченко, Є. Шаровка, Н. Гаврилюк, К. Дорогобузова, О. Савіна, В. Коломієць, І. Фасхутдінова, І. Краснощок, Л. Аугустин, Д. Флейчер. Гол. тренер М. І. Ткаченко.

Ч*оловіки*. 41 команда. Суперліга – 12. 1. «Азовмаш» Маріуполь. 2. «Київ». 3. «Хімік» Южне. Вища ліга – 18 команд. 1. «Донецьк». 2. «Дніпро-Азот» Дніпро. 3. КДПУ Кривий Ріг. Перша ліга – 11. 1. «Імпульс» Шостка. 2. ЗІДМУ Запоріжжя. 3. ДонНМУ» Донецьк. Склад команди «Азовмаш» Маріуполь: Р. Арчібальд, Р. Ван Де Харе, Т. Делінінкайтіс, М. Івшин, К. Ланг, П. Ліаделіс, С. Ліщук, Є. Мещеряков, Є. Подорваний, О. Скутельник, Е. Таюс, М. Антонієвич. Гол. тренер А. В. Бразіс.

2008–2009. Вісімнадцятий чемпіонат.

Жінки. 20 команд. Вища ліга – 4. 1. «Козачка» -ЗаЛК» Запоріжжя. 2. «ТІМ-СКУФ» Київ. 3. «Олімп»-НАЕК Южноукраїнськ. Перша ліга-16. 1. СДЮШОР-3- КНЕУ. 2. ХАІ-«Мюзікленд». 3. «Біла акація» – СДЮШОР-2 Одеса. Склад чемпіона України: І. Бірюк, М. Дорошенко (Хабарова), Н. Ісаченко, С. Козаченко, С. Колібабчук, А. Лисюк, К. Римаренко, Н. Сильянова, Ч. Егенті, О. Фенько. Гол. тренер Ю. П. Велігура.

Чоловіки. 26. Суперліга – 16 (з дубл. складом). 1. «Азовмаш» Маріуполь. 2. «Донецьк» 3. «Хімік» Южне. Вища ліга – 8. 1. «Кремінь-Політехнік» Кременчук. 2. «Вінницькі зубри» Вінниця. 3. «Коксохім-Сталь» Алчевськ. Перша ліга – 10. 1. «Спортліцей» Біла Церква. 2. «Інваспорт» – СФГУ Дніпро. 3. «Вікоп» – МСДЮСШОР Вінниця. Склад команди чемпіона України: Б. Байда, Х. Різвіч, Р. Ярутіс, Ель-Амін Халід, М. Прекьявічус, С. Ліщук, У. Нсовну, Г. Чакіч, М. Сальєрс, Р. Гуїн, С. Серапінас, О. Скутельник, Д. Томпсон, О. Чапін. Головний тренер Р. А. Гірскіс.

2009–2010. Дев’ятнадцятий чемпіонат.

Жінки. 23 команди. 1. «Дніпро». 2. «Динамо» НПУ Київ. 3. «Донбас» Донецьк. Вища ліга – 15. 1. «ТІМ-СКУФ». 2. «Олімп» НАЕК Южноукраїнськ. 3. «Сузір‘я» – НУВГП Рівне. Склад чемпіона України: Г. Корнієнко, Л. Ябурова, О. Горбунова, І. Кочубей, Г. Войналович, А. Ягупова, М. Сазоненко, К. Уїльямс, Ю. Агапова, Г. Доморацька, Е. Перес, І. Кузьмичова, В. Онищенко. Головний тренер В. О. Коробков.

Чоловіки. 36 команд. Суперліга – 15 (з дубл. складом). 1. «Азовмаш» Маріуполь. 2. «Будівельник» Київ. 3. «Ферро-ЗНТУ» Запоріжжя. Вища ліга – 13. 1. «Черкаські мавпи» Черкаси. 2. «Кремінь» КДУ Кременчук. 3. КТУ Кривий Ріг. Перша ліга – 8 команд. 1. «Будсервіс» Сарни. 2. «Стріба» Чернівці. 3. КПУ Запоріжжя. Склад команд и чемпіона: Д.Александер, Б.Байда, Б.Бобров, Ю.Коршунов, О.Скутельник, Ф.Хаус, Х.Різвич, Р.Каррі, М. Івшин. Гол. тренер С.О.Завалін.

2010–2011. Двадцятий чемпіонат.

Жінки. 27 команд. УПБЛ-10. 1. «ТІМ-СКУФ» Київ. 2. «Дніпро» – ДВУФК. 3. «Козачка –ЗаЛК» Зипоріжжя. Вища ліга – 11. 1. «ТІМ-СКУФ». 2. «Регіна-БаскетБар» Вінницька обл. 3. «Дніпро» ДВУФК. Перша ліга – 6. 1. «ТІМ-СКУФ»-КСЛІ. 2. «РегінаБаскет»-ДЮСШ-3 Київ. 3. ДЮСШ-2 «Франківськ». Склад

команди чемпіона: І.Фасхутдінова, Д.Завідна, Н.Ісаченко, О.Красникова, О.Мазниченко, Є.Шаровка, Ю.Березинець, Г.Вишняк, Н.Гаврилюк, К.Мацько. Гол. тренер М.І.Ткаченко.

Чоловіки. 50 команд. Суперліга – 13 (з дубл. складом). 1. «Будівельник» Київ. 2. «Донецьк» 3. «Говерла» Ів-Франківськ. Вища ліга – 14. 1. «Черкаські мавпи». 2. «Волиньбаскет-Університет» Луцьк. 3. Авантаж-Політехнік» Харків. Перша ліга-23. 1. « Муссон» Севастополь. 2. «Будсервіс» Сарни. 3. КПУ Запоріжжя. Склад команди чемпіона: А.Агафонов, Д.Забірченко, В.Кобзистий, Д.Лукашов, Л.Стефанишин, Д.Яковлев, М.Анісимов, Є.Беттс, Д.Спенсер, І.Кіс, З.Морлей, Л.Уілсон. Гол. тренер Х.Берроколь.

2011–2012. Двадцять перший чемпіонат.

Чоловіки. 45 команд. Суперліга – 14 (з дубл. складом). 1. «Донецьк». 2. «Азовмаш» Маріуполь. 3. «Ферро-ЗНТУ» Запоріжжя. Вища – 10. 1. «Волиньбаскет» Луцьк. 2. «Муссон» Севастополь. 3. «Авантаж-Політехнік» Харків. Перша ліга – 21. 1. «Кіровоград» 2. «Будсервіс» Сарни. 3. «Тирлич» Коломия. Склад команди переможців: Д.Глебов, В.Коваленко, В.Кравцов, О.Липовий, М.Пустозвонов, О.Салтовець, В.Авдамович, Р.Каррі, М.Лі, Д.Меркус, В.Стояновський, І.Раденович, Д.Джексон. Гол. тренер С.Обрадович.

Жінки. 20 команд. Вища ліга – 6. 1. «Динамо» НТУ Київ. 2. «Регінабаскет» Бар. 3. «ТІМ-СКУФ». Перша – 14. 1. «Університет» Ів-Франківськ. 2. «Франківськ» – ДЮСШ-2. 3.ДВУФК-СДЮШОР-5 Дніпро. Склад команди-чемпіонок: В.Кемберлі, К.Джесіка, Л.Ябурова, О.Степанюк, Т.Панченко, М.Дубас, В.Воронова, І.Цекова, М.Хінкінз, О.Трегубенко, К.Римаренко, Л.Любарська, О.Козак,

БК «Київ» з тренером В.В.Бережним (ліворуч)

Н.Зотько, К.Демченко, О.Бондар, А.Анненкова. Гол. тренер В.В.Рижов.

2012–2013. Двадцять другий чемпіонат.

Чоловіки. 45 команд. Суперліга – 14 (з дубл. складом) 1. «Будівельник» Київ. 2. «Азовмаш» Маріуполь. 3. «Ферро-ЗНТУ» Запоріжжя. Вища – 10. 1. «Муссон» Севастополь. 2. «Авантаж-Політехнік» Харків. 3. «Харцизьк». Перша – 21. 1. «Спарта» Дніпро. 2. «Кіровоград-2». 3. «Будсервіс» Сарни. Склад команди чемпіонів: К.Анісімов, К.Анікієнко, В.Герасимчук, С.Горбенко, А.Дроздов, В.Єгоров, І. Кривцов, О.Тищенко, М.Ділейні, Л.Крісвел-Лайонс, М.Уітт, Ф.Робінсон, Р.Кукіс, Г.Цинцадзе, Д.Шаленга, Д.Кікерт. Тренери А.Багатскіс. В.Кобзистий.

Жінки. 19 команд. Вища ліга – 6. 1. «Динамо» НТУ Київ. 2. «Єлісавет–баскет» Кіровоград. 3. «ТІМ-СКУФ» Київ. Перша ліга – 13. 1. «Вінницькі блискавки». 2. «Чайка» Бердянськ. 3. «Таврійська зірка» – ХДУ Херсон. Склад команди чемпіонів: А.Анненкова, Т.Бовикіна, Х.Вард. К.Вільямс, К.Демченко, А.Домарацька, Л.Карльє, О.Козак, Є.Спітковська, О.Степанюк, А.Колтильщикова, Т.Вайт, І.Басалик, І.Цекова, В.Карева, Д.Кенеді, В.Воронова. Тренери В.Рижов, Л.Рижова, А.Єрчик.

2013–2014. Двадцять третій чемпіонат.

Чоловіки. 38 команд. Суперліга – 14. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Хімік» Южне. 3. «Азовмаш» Маріуполь. Вища – 16. 1. «Кіровоград» 2. «Авангард» Київ. 3. «СоюзБаскетУголь» Шахатарськ. Перша – 8. 1. «Кіровоград». 2. «Спарта» Дніпро. 3. «Будсервіс» Сарни. Склад команди чемпіонів: К.Анікієнко, М.Анісімов, С.Горбенко, А.Дроздов, В.Єгоров, І.Кривцов, А.Лебединцев, О.Неруш, О.Тищенко, Д.Лаврінович, М.Доунс, Д.Кук, Б.Ехерн, Р.Мінард, Д.Самерс, Я.Стрельнієкс, Д.Шаленга. Тренери А.Багатскіс, Й.Паулюс.

Жінки. Команд 20. Вища ліга – 5. 1. «Єлісавет-баскет» Кіровоград.

Вони запам'яталися

Юлія Лапшинова

Віктор Кобзистий

Дмитро Базелевський

2. «ТІМ-СКУФ» Київ. 3. «ІНТЕРХІМ» – СДЮШОР-2 Одеса. Перша ліга-15. 1. «Франківськ» 2. «Єлісавет-баскет» Кіровоград. 3. «Вінницькі блискавки». Склад команди чемпіонів: О.Дубровіна, К.Кириченко, О.Кисельова, О.Колядюк, В.Кондрусь, А.Ніколаєва, О.П'янтак, К.Римаренко, Т.Робінсон, Н.Телешик, Н.Фрасинюк, О.Чек, А.Ягупова, К.Гардін, Н.Покровенко, Т.Лисенко, Р.Брушевські, Р.Тейлор. Тренери В.Большакова, О.Остроухов.

2014–2015. Двадцять четвертий чемпіонат.

Чоловіки. 27 команд. Суперліга – 11. 1. «Хімік» Южне. 2. «Дніпро» 3. «Будівельник» Київ. Вища ліга – 8. 1. «Авангард» Київ. 2. «Авантаж-Політехнік» Харків. 3 «Хімік-2» Южне. Перша ліга – 8. 1. УАБС НБУ Суми. 2. «Черкаські мавпи-2». 3. «Одеса-2». Склад команди чемпіонів: О.Беліков, І.Зайцев, В.Конєв, М.Корнієнко, В.Петров, О.Прокопенко, А.Пустовий, О.Рябчук, І.Сидоров, Е.Р.Мур, Д.Нідхем. Тренери К.Муйжнієкс, В.Степановський, О.Коновалов.

Жіноча ліга. 14 команд. 1. «Динамо» НПУ Київ. 2. «Франківськ» 3. «ІНТЕРХІМ» -СДЮШОР-2 Одеса. Склад команди чемпіонів: К. Афанасьєва, Н.Жержерунова, Т.Гаїв, В.Карева, О.Жержерунова, О.Кисельова, В.Кондусь, Т.Лисенко, А.Назаревич, А.Ольховик, М.Пушкаренко, І.Цекова, Н.Семенченко, О.Сивакова, О.Рижова. Тренери В.Рижов, Л.Рижова.

2015–2016. Двадцять п'ятий чемпіонат.

Жіноча ліга – 16 команд. 1. «Інтерхім-СДЮСШОР» Одеса. 2. «Динамо-НПУ» Київ. 3. «Вінницькі блискавки». Склад команди чемпіона: Т.Антонюк, Л.Антонович, Ю.Бичинська, А.Білоцерківська, Н.Булавицька, В.Гуменюк, К.Добрикова, К.Карп, К.Квітчаста, С.Колібабчук, Н.Колотовська, О.Краєвська, Ж.Лиходід, Л.Мітіна, Ю.Мусієнко, В.Погорілова, М.Сазонова, Ю.Сергеєва, А.Сиромятникова, А.Сугак. Тренери І.Щипакіна, К.Глухова.

Чоловіки. Суперліга-9. 1. «Хімік» Южне. 2. «Кривбас» Кривий Ріг. 3. «Динамо» Київ. Склад команди чемпіонів: О.Антипов, О.Беліков, О.Гончаров, В.Конєв, В.Мальчевський, С.Павлов, В.Петров, С.Попов, О.Прокопенко, О.Рябчук, І.Сидоров, Б.Фрейзер, М.Шоу. Тренери О.Юшкін, В.Степановський, О.Коновалов.

Вища ліга – 14. 1. «Політехнік» Харків. 2. «Золотий вік» Кропивницький. 3. «Хімік-2» Южний.

Перша ліга – 13. 1. «Вамбуд» Ів-Франківськ. 2. «ДіДіБао» Кам-Подільський. 3. «Чернівці-Буковина».

2016–2017. Двадцять шостий чемпіонат.

Жінки. Суперліга – 9. 1. «ТІМ-СКУФ». 2. «Авангард» Київ. 3. «ІНТЕРХІМ-СДЮШОР» Одеса. Склад команди чемпіонок: А.Арчакова, В.Горобець, О.Гулямова, Д.Жир, Д.Завертайло, Д.Завидна, О.Краєвська, А.Крейніна, В. Любінець, Т.Онищук, Д.Синиця, Н.Скорбатюк, Уро-Нілє Міріам. Тренери М.Ткаченко, Л.Назаренко, Л.Поливода.

Вища ліга – 10. 1. «Франківськ» Ів-Франківськ. 2. «Чайка-ДЮСШ-БДПУ» Бердянськ. 3. «Полтава».

Чоловіки. Суперліга-11. 1. «Будівельник» Київ. 2. «Хімік» Южне. 3. «Дніпро».

Склад команди чемпіонів: М.Анісімов, А.Буцький, В.Вінтоняк, С.Горбен-

ко, А.Дроздов, С.Завадський, В. Зотов, П.Крутоус, М.Луценко, Р.Отверченко, С.Приймак, М.Браун, К.Годфрі, Г.Дугат, Д. Стефенс, Б.Філдс. Тренери Є.Мурзін, В.Коваль, Л.Яйло.

Вища ліга – 14. 1. «Говерла». 2. «Львівська політехніка» 3. «Хімік-2» Южний.

Перша ліга – 5. 1. «СДЮШОР-5-ДВУФК» Дніпро. 2. «Динамо-БІПА» Одеса. 3. «Запоріжжя-ЗНТУ».

Чоловіча збірна України 1997 року з тренерами З.М.Хромаєвим (ліворуч) та Г.С.Защуком

2017–2018. Двадцять сьомий чемпіонат.

Жінки. Суперліга – 8. 1. «Київ-Баскет» Київ. 2. «ІНТЕРХІМ-СДЮШОР» Одеса. 3. БК «Рівне-ОСДЮШОР». Склад команди чемпіонів, яка провела 33 зустрічі, усі без поразок: К.Афанасьєва, Ю.Гутевич, В.Волошина, В.Любинець, О.Краєвська, Н.Скорбатюк, В.Горобець, Т.Юркевічус, Я. Рабчук, О.Степанюк, Г.Ольховик, К.Демченко, К.Коваленко. Тренери В.Холопов, І.Кочубей.

Вища ліга-14. 1. «Козачка-КПУ». 2. «Ів-Франківськ». 3. «КСЛІ-Київ-Баскет».

Чоловіки. Суперліга – 8. 1. «Черкаські мавпи». 2. «Дніпро». 3. «Хімік» Южне. Склад команди чемпіонів: І.Бояркін, М.Дейна, О.Кобець, О.Кольченко, М.Конате, В.Конєв, Д.Липовцев, Д.Нагорний, Н.Руслов, Д.Скапінцев, І.Ткаченко, С.Марінов, Н.Джуріч, М.Попович, Д.Шахід, О.Беллфілд. Тренери М.Міхельсон, О.Адедиран, С.Загоруй.

Вища ліга-15. 1. «Динамо» Одеса. 2. «Говерла» Франківськ. 3. «Ніко-баскет-СДЮШОР-4» Миколаїв.

Перша ліга – 27. 1. «Старий Луцьк». 2. «Вінницькі зубри». 3. «ДіДіБао» Кам-Подільський.

СПАРТАКІАДИ УКРАЇНИ

1995. Перша. Львів. Участь брали команди усіх областей, мм. Києва і Севастополя.

Жінки. 1. Донецька обл. 2. м. Київ. 3. Черкаська обл. Склад команди Донецької обл.: О. Балденко, В. Буренок, О. Коломієць, Н. Новак, І. Медведєва, О. Кривенька, Т. Никонова, С. Левчук, О. Темна, Л. Ямникова. Ст. тренер – Ю. П. Велігура.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Донецька обл. 3. Львівська обл. Склад команди м. Києва: І. Ватажок, Є. Мурзін, Д. Корабльов, В. Євстратенко, О. Рубан, В. Савченко, А. Подковиров, С. Половко, В. Шевченко. Тренери – Б. Н. Вдовиченко, А. Подковиров.

1999. Друга. Біла Церква.

Жінки. 1. Запорізька обл. 2. м. Київ. 3. Дніпропетровська обл. Склад

команди Запорізької обл.: С. Бойко, В. Буренок, Л. Жаботнова, М. Іванушкіна, О. Кривенька, Л. Лисенко, Г. Лохманчук, Т. Панченко, Н. Паскована, С. Письминченко, І. Расторгуєва, Г. Розвєзєва, Н. Сільянова, О. Тимощук, О. Фенько, К. Шнайдер, О. Ющенко. Гол. тренер – Ю. П. Велігура.

Чоловіки. 1. м. Київ. 2. Одеська обл. 3. Миколаївська обл. Склад команди м. Києва: І. Ватажок, Д. Журавльов, В. Євстратенко, В. Кобзистий, Д. Корабльов, І. Молчанов, О. Рубан, І. Харченко, В. Холопов. Тренери – А. А. Подковиров, Г. С. Защук.

ВОЛОДАРІ КУБКІВ УКРАЇНИ

1993. *Жінки*. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя.

Чоловіки. «Будівельник» Київ.

1994. *Жінки*. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя.

Чоловіки. «БІПА-Мода» Одеса.

1996. Серед жінок не проводили.

Чоловіки. «Будівельник-Хорда» Київ.

1997. Серед жінок не проводили.

Чоловіки. ЦСКА-РІКО Київ.

1998. Серед жінок не проводили. Чоловіки розігрували двічі.

Зима: «Денді-баскет» Київ. Осінь: ЦСКА-РІКО Київ.

2000. Серед жінок не проводили. *Чоловіки*. МБК «Одеса».

2001. Серед жінок не проводили. *Чоловіки*. «Азовмаш» Маріуполь.

2002. Серед жінок не проводили. *Чоловіки*. «Азовмаш» Маріуполь.

2006. Жінки не розігрували.

Чоловіки. «Азовмаш» Маріуполь.

2007. *Жінки*. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. *Чоловіки*. БК «Київ».

2008. *Жінки*. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. *Чоловіки*. «Азовмаш» Маріуполь.

2009. *Жінки*. «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. *Чоловіки*. «Азовмаш» Маріуполь.

2010. Жінки не розігрували. *Чоловіки*. «Феро-ЗНТУ» Запоріжжя.

2011. Жінки не розігрували.

Чоловіки. «Черкаські мавпи»

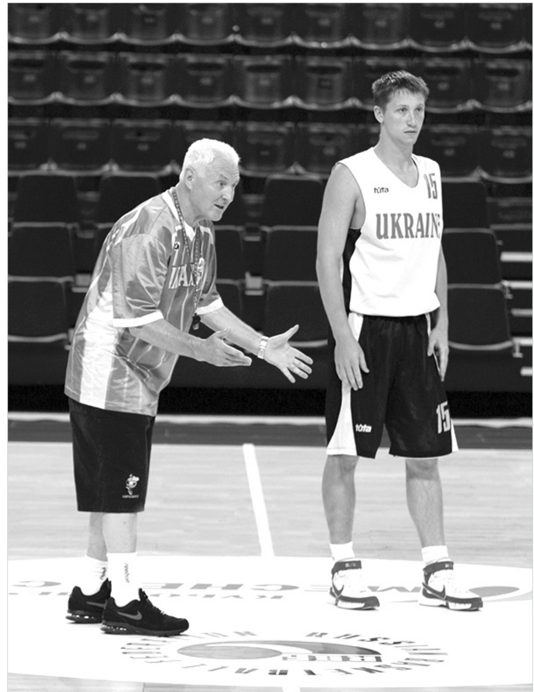

Велику роль у піднесенні майстерності українського баскетболу відіграли постійно-діючі семінари які проводить ФБУ. На фото: Валентин Федорович Мельничук під час чергового заняття

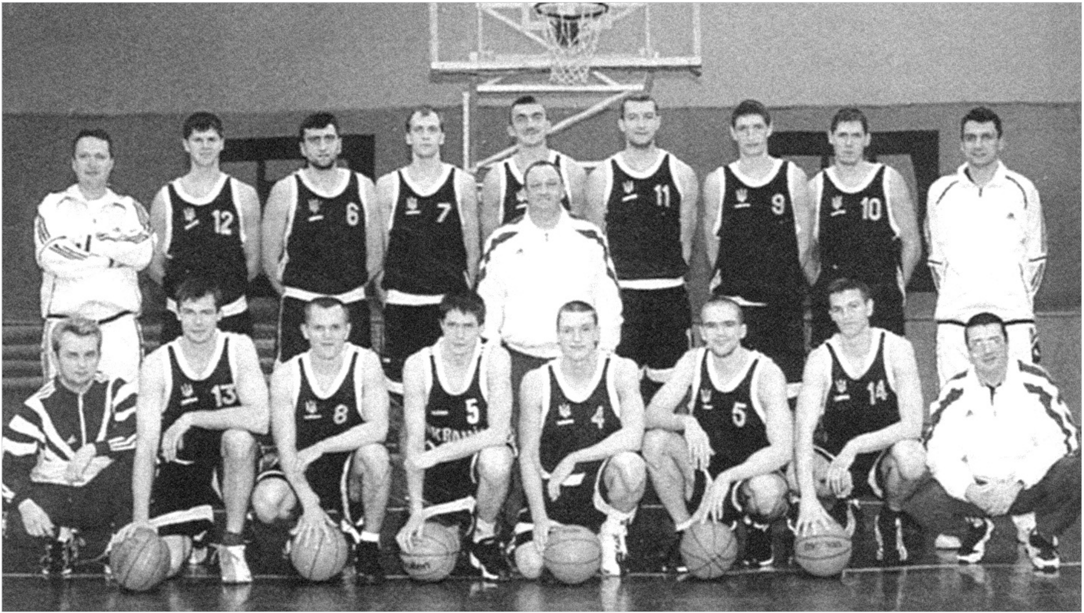

Збірна України 2008 року з тренерами Г.С.Защуком (у центрі) та В.Б.Берестневим (ліворуч)

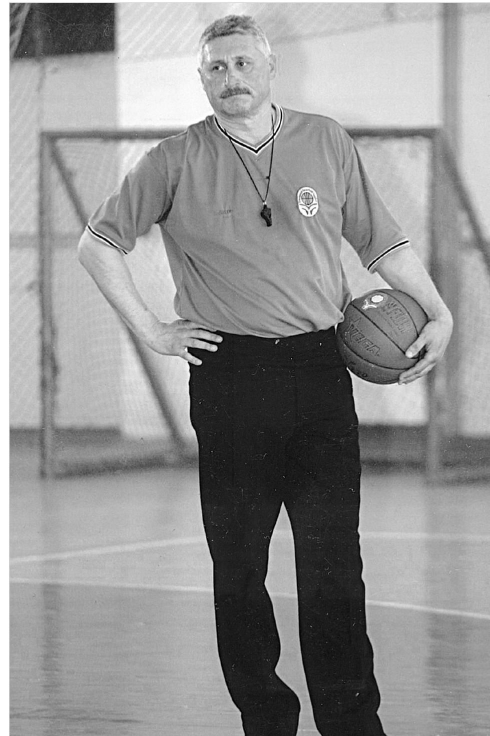

Арбітри ФІБА, українці Володимир Драбіковський (ліворуч) та Роман Рижик користувалися повагою серед глядачів та суддівського корпусу

Черкаси. Кубок Суперліги. «Дніпро» Дніпропетровськ.

2012. Жінки не розігрували. *Чоловіки.* «Будівельник» Київ.

2013. Жінки не розігрували.

Чоловіки. «Феро-ЗНТУ» Запоріжжя.

2014. Жінки не розігрували.

Чоловіки. «Будівельник» Київ.

2015. *Чоловіки.* «Хімік» Южне. *Жінки.* «Інтерхім-СДЮШОР» Одеса.

2016. *Чоловіки.* «Дніпро».

Жінки. «Авангард» Київ.

2017. *Чоловіки.* «Дніпро».

Жінки. «Київ-Баскет».

2018-2019. *Чоловіки.* БК «Дніпро».

Жінки. «Динамо»-НПУ Київ.

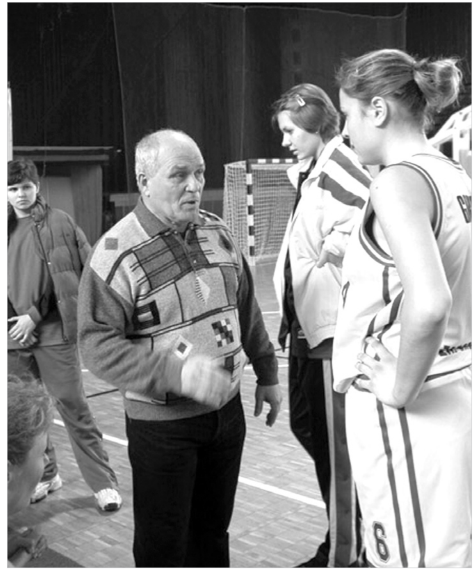

Тренер «козачок» Ю.П.Велігура дає настанову на гру

НАЦІОНАЛЬНІ ЗБІРНІ КОМАНДИ

1995. *Чоловіки.* Д. Базелевський, І. Ватажок, Д. Журавльов, О. Лохманчук, І. Молчанов, Є. Мурзін, О. Окунський, А. Подковиров, В. Потапенко, С. Половко, Д. Приходько, В. Пудзирей, О. Рубан, Р. Рубченко, В. Савченко, С. Смагін, О. Ткач, Г. Успенський, І. Харченко, Г. Хижняк, В. Холопов, А. Шаптала, О. Чернов, Л. Яйло. Гол. тренер – З. М. Хромаєв.

Жінки. В. Буренок, О. Вергун, О. Вєхова, О. Довгалюк, О. Жирко, В. Навроцька, Р. Кириченко, Л. Назаренко О. Оберемко, М. Ткаченко,

ЧЕМПІОНАТИ УКРАЇНИ З БАСКЕТБОЛУ 3х3

2013 рік. *Чоловіки.* 1. «Авантаж» Харків. 2. «Lavis» Рівне. 3. «Авантаж-2» Харків.

Чоловіки до 18 років. 1. «ЗМК» Запоріжжя. 2. «ЗМК-2» Запоріжжя. 3. «Нафтохім» Кременчук.

Жінки. 1. «Франківськ» Ів.-Франківськ. 2. «Колос» Ів.-Франківськ. 3. «Антік» Тернопіль.

2016. *Чоловіки.* 1. «Росичи» Київ. 2. «Bears» Київ. 3. «Lavis» Рівне.

Чоловіки до 18 років. 1. «Wild West» Рівне. 2. «Ми гриби» Луцьк. 3. "KPU" Свалява.

Жінки. 1 «Motion» Бердянськ. 2. «Франківськ». 3. «Super Power» Рівне.

2017. *Чоловіки.* 1. «UkrDealing» Київ. 2. «Lucky Boys» Рівне. 3. U-18 збірна.

Чоловіки до 18 років. 1. «PEREDOZ» Київ. 2. «3+1» Київ. 3. «Left Coast» Київ.

Жінки. 1. «Франківськ». 2. «Єдність» Київ. 3. «Unity» Рівне.

Жінки до 18 років. 1. «Єдність» Київ. 2. «Unity» Рівне. 3. «Dream team» Рівне.

2018. *Чоловіки.* Суперліга. 1. «UkrDealing» Київ. 2. МБК Миколаїв. 3. «Запоріжжя-ZOG».

Чоловіки до 18 років. 1. «LEFT COAST» Київ. 2. AMPBasket U-18 Рівне. 3. «Бульдоги» U18 Київ.

Жінки. Суперліга. 1. «КИЇВБАСКЕТ-1». 2. Ів-Франківська обл. 3. «КИЇВ БАСКЕТ-2».

Літній чемпіонат України. Чоловіки. 1. «Проти усіх» Дніпро. 2. «UkrDealing» Київ. 3. «Криптонці» Київ.

Жінки. 1. «TIGRIS» Київ. 2. «МОБІ» Бровари. 3. «МОБІ – 2» Бровари.

2019. *Чоловіки.* Суперліга. 1. «Дніпро» Дніпро. 2. «Одеса». 3. «Київ-Монбат»

Жінки. Суперліга. 1. «КИЇВБАСКЕТ-1». 2. СБК Львів. 3. «Франківськ».

Літній чемпіонат України. Категорія PRO. Чоловіки. 1. «Кантора» Южне. 2. «Валідол» Київ. 3. «БІПА» Одеса.

Чоловіки. 1. «Персіл» Київ. 2. «Freshmen's» Дніпро. 3. «Свіжі огірки» Кропивницький.

Чоловіки до 18 років. 1. «Загорни з собою» Одеса. 2. «Young Blood» Дніпро. 3. СУМДУ Суми.

Жінки: 1. «МОБІ» Бровари. 2. « Франківськ». 3. «Каліпсо» Житомир.

Н. Сильянова, О. Шляхова. Гол. тренер – В. І. Рижов.

1999. *Чоловіки.* Д. Базелевський, Д. Журавльов, В. Євстратенко, О. Лохманчук, С. Медведенко, І. Молчанов, Є. Мурзін, О. Окунський, О. Погорелов, Д. Приходько, Р. Рубченко, В. Рижов, О. Ткач, І. Харченко, В. Холопов, Г. Хижняк, Л. Яйло. Гол. тренер – В. І. Рижов.

Жінки. С. Бойко, В. Буренок, О. Жержерунова, М. Куряча, В. Лелека, О. Мустафіна, О. Письменник, Н. Сильянова, Д. Садовникова, М. Ткаченко, Т. Шаблінська, І. Ходова. Гол. тренер – Ю. П. Велігура.

2003. *Чоловіки.* С. Балашов, А. Ботичев, А. Дроздов, В. Євстратенко, О. Козоріз, А. Капінос, Д. Корабльов, С. Ліщук, А. Лебедев, А. Лохманчук, Д. Марков, С. Москаленко, О. Окунський, Є. Подорваний, О. Раєвський, В. Рижов, В. Усенко, Г. Хижняк, М. Хряпа, Л. Яйло. Гол. тренер – Г.С. Защук.

Жінки. Л. Альошкіна, В. Буренок, О. Жержерунова, Р. Кириченко, Ю. Корженевська, О. Крикуненко, В. Лелека, О. Ляшкова, І. Мащенко, К. Піляшенко-Новохатня, О. Фенько, О. Письменник, М. Хабарова, Ю. Хасбулатова, І. Ходова, О. Шляхова. Гол. тренер – Ю. П. Велігура.

2007. *Чоловіки.* В. Бойко, А. Буцький, В. Гуртовий, А. Дроздов, Д. Дятловський, М. Івшин, В. Коваль, В. Кравцов, С. Ліщук, О. Печеров, Є. Подорваний, О. Скутельник, Г. Хижняк, В. Швець. Головний тренер В. Лебединцев.

Жінки. Л. Альошкіна, І. Єгорова, Н. Ісаченко, О. Красникова, О. Крикуненко, Ю. Лапшинова, О. Письменник, О. Савіна, О. Солонар, І. Фасхутдінова, О. Шляхова, Ю. Яхіна. Головний тренер – М. Ткаченко.

2008. Команди складені для участі у відбірних іграх до чемпіонату Європи.

Жінки. О. Огородникова, Н. Ісаченко, І. Єгорова, О. Жержерунова,

Р. Альошкіна, О. Горбунова, О. Ставицька, І. Фасхутдінова, І. Бірюк, Г. Зарицька, С. Козаченко, А. Лисюк. Головний тренер – В. Брюховецький.

2009. *Чоловіки.* Д. Лукашов, С. Гладир, О. Салтовець, М. Пустозвонов, В. Кравцов, С. Ліщук, А. Агафонов, О. Онуфрієв, О. Кольченко, Д. Глебов, С. Попов, О. Печеров, К. Фесенко, М. Вільховецький, М. Корнієнко. Головний тренер – В. Мельничук.

Жінки. 13 місце у фіналі чемпіонату Європи. Л. Альошкіна, І. Бірюк, О. Дубровіна, В. Бережинська, О. Горбунова, К. Дорогобузова, О. Жержерунова, Г. Зарицька, Н. Ісаченко, Л. Коваленко, С. Козаченко, І. Кочубей, О. Краснікова, А. Лисюк, О. Малашенко, О. Огородникова, О. Ставицька, Н. Ткаченко, Є. Шаровка, Т. Щипакіна. Головний тренер – В. Брюховецький.

2010. *Чоловіки.* 3 місце у підгрупі чемпіонату Європи у Литві. А. Агафонов, А. Буцький, М. Вільховецький, С. Гладир, К. Глазирин, Д. Глєбов, А. Дроздов, Д. Забірченко, І. Зайцев, О. Кольченко, М. Корнієнко, В. Кравцов, Р. Кривич, А. Лебедєв, С. Ліщук, Д. Лукашов, О. Онуфрієв, О. Печеров, М. Пустозвонов, О. Рибалко, О. Салтовець, К. Фесенко, О. Шапошников, А. Швець. Головний тренер – В. Черній.

Жінки. Л. Альошкіна, В. Бережинська, І. Бірюк, Т. Бовикіна, О. Горбунова, К. Дорогобузова, М. Дорошенко, О. Жержерунова, Н. Ісаченко, О. Кисельова, І. Кочубей, О. Краснікова, Ю. Лапшинова, О. Малашенко, О. Мазніченко, А. Маркотенко, О. Огородникова, О. Приступа, К. Римаренко, М. Сазоненко, Н. Сільянова, Є. Шаровка, Т. Щипакіна, А. Ягупова. Головний тренер – І. Щипакіна.

2011. *Чоловіки.* А. Агафонов, М. Вільховецький, С. Гладир, К. Глазирин, Д. Глєбов, А. Дроздов, Д. Забірченко, І. Зайцев, Д. Козлов, О. Кольченко, М. Корнієнко, В. Кравцов, О. Липовий, С. Ліщук, Д. Лукашов, К. Натяжко, О. Онуфрієв, О. Печеров, М. Пустозвонов, О. Салтовець, К. Фесенко. Головний тренер – М. Фрателло.

Жінки. Л. Альошкіна, В. Бережинська, Т. Бовикіна, О. Горбунова, К. Дорогобузова, М. Дорошенко, О. Дубровіна, А. Євтушенко, О. Жержерунова,

Заслужений майстер спорту, заслужений тренер України Марина Ткаченко програвати не вміє

Г. Зарицька, Н. Ісаченко, І. Кочубей, О. Краснікова, Ю. Лапшинова, О. Малашенко, О. Мазніченко, А. Маркотенко, О. Огородникова, Г. Покойова, О. Приступа, К. Римаренко, М. Сазоненко, О. Самбурська, Є. Шаровка, І. Фасхутдінова, О. Хоменчук, А. Ягупова. Головний тренер – І. Щипакіна.

2012. *Жінки.* Л. Альошкіна, В. Бережинська, Т. Бовикіна, О. Горбунова, К. Дорогобузова, М. Дорошенко, О. Дубровіна, А. Євтушенко, О. Жержерунова, Г. Зарицька, Н. Ісаченко, І. Кочубей, О. Краснікова, Ю. Лапшинова, О. Малашенко, О. Мазніченко, А. Маркотенко, О. Огородникова, Г. Покойова, О. Приступа, К. Римаренко, М. Сазоненко, О. Самбурська, Є. Шаровка, І. Фасхутдінова, О. Хоменчук, А. Ягупова. Головний тренер І. Щипакіна.

2014. *Чоловіки.* (Склад команди Євро-2013). Ю. Джетер, Д. Глєбов, Д. Забірченко, І. Зайцев, М. Корнієнко, О. Липовий, О. Мішула, А. Пустовий, М. Пустозвонов, С. Гладир, В. Кравцов, К. Натяжко. Головний тренер М. Фрателло.

Жінки. Л. Альошкіна, О. Дубровіна К. Дорогобузова, О. Хоменчук, Г. Зарицька, Х. Мацко, І. Кочубей, О. Курасова, О. Огороднікова, О. Мірчева, О. Самбурська, А. Ягупова. Головний тренер В. Чечуро.

2015. *Чоловіки.* І.Зайцев, М.Корнієнко, П.Крутоус, О.Липовий, Д.Лукашов, О.Мішула, А.Пустовий, М.Пустозвонов, Джером Рендл, О.Сізов, С.Тимофеєнко, К.Фесенко.

Жінки. А.Білоцерківська, К.Дорогобузова, О.Дубровіна, В.Мірчева, К.Римаренко, О.Самбурська, Є.Спітковська, О.Хоменчук, О.Чек, В.Шматова, Т.Юркевічус, А.Ягупова. Головний тренер В.Холопов.

2016. *Чоловіки.* К.Артамонов, В.Бобров, Д.Глєбов, В.Конєв, М.Корнієнко, В.Кравцов, О.Липовий, Д.Лукашов, О.Мішула, Р.Отверченко, А.Пустовий, О.Рябчук, К.Фесенко. Головний тренер Є.Мурзін.

Жінки. В.Бережинська, А.Білоцерківська, К.Добрикова, К.Дорогобузова, О.Дубровіна, Д.Завідна, Г.Зарицька, О.Малашенко, Дандра Мосс, Л.Науменко, А.Ольховик, Є.Спітковська, Т.Удоденко, О.Хоменчук, А.Ягупова. Головний тренер В.Холопов.

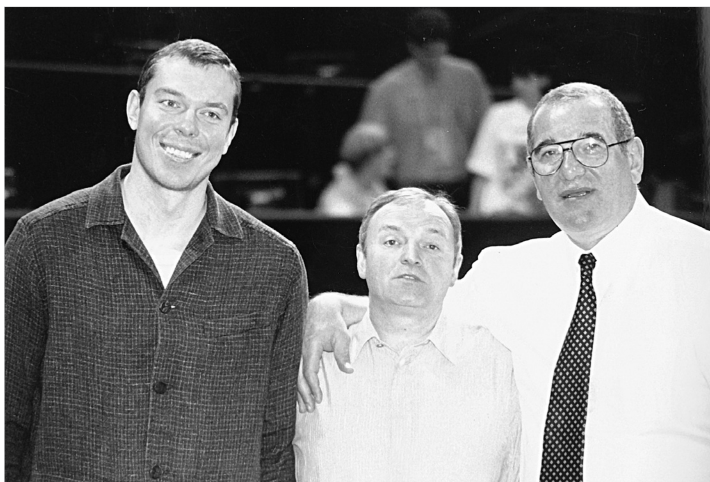

Президенти Федерації баскетболу України (справа–наліво): Борис Корбан, Зураб Хромаєв, Олександр Волков

2017. *Чоловіки.* В.Бобров, І.Зайцев, О.Кольченко, В.Конєв, М.Корнієнко, В.Кравцов, О.Липовий, Д.Лукашов, О.Мішула, Р.Отверченко, А.Пустовий, М.Пустозвонов. Головний тренер Є.Мурзін.

Жінки. А.Білоцерківська, В.Горобець, К.Дорогобузова, О.Мазніченко, О.Малашенко, Дандра Мосс, Л.Науменко, А.Ольховик, Є.Спітковська, Т.Удоденко, А.Ягупова, О.Яцковець. Головний тренер В.Холопов.

2018. *Чоловіки.* В.Бобров, В.Герун, С.Гладир, Юджин Джеттер, І.Зайцев, О.Кобець, О.Кольченко, В.Конєв, В.Кравцов, Д.Лукашов, О.Мішула, А.Пустовий. Головний тренер Є.Мурзін.

Жінки. В.Бережанська, А.Білоцерковська, В.Горобець, Д.Завідна, О.Краєвська, О.Малашенко, Дандра Мосс, Л.Науменко, А.Ольховик, О.Радулович, К.Римаренко, О.Самбурська, Т.Удоденко, Міріам Уро-Нілє, А.Ягупова, О.Яцковець. Головний тренер – Г.Бошкович.

2019. *Чоловіки.* О.Беліков, В.Бобров, О.Кобець, А.Ковальов, Ю.Кондраков, В.Кравцов, П.Крутоус, О.Липовий, Д.Лукашов, С.Михайлюк, О.Мішула, С.Павлов, В.Петров, М.Пустозвонов, І.Сидоров. Гол. тренер А.Багатскіс.

Жінки. А.Білоцерківська, В.Волошина, В.Горобець, В.Кондусь, О.Малащенко, Л.Науменко, Г.Ольховик, О.Радулович, Т.Удовенко, М.Уро-Нілє, А.Ягупова, О.Яцковець. Гол. тренер Г.Бошкович.

ВИСНОВКИ

На початку 90-х років минулого століття український баскетбол ледь не втратив свій високий авторитет. Чоловіки не використали можливість потрапити на перші чемпіонати Європи, хоча, за оцінками спеціалістів, були до цього готові. Натомість жіночий пережив справжній Ренесанс. Він став не лише кращим в СРСР, СНД, а затим і в Європі, вийшов на чільні позиції в світі. Це підтвердили результати участі команди в багатьох престижних турнірах протягом шести років. Баскетболістки вписали свої славні рядки у книзі слави українського спорту. З ігровиків за часи незалежності нашої держави тільки гандболістки на Олімпійских іграх 2004 року в Афінах спромоглися досягти третього місця.

Володимира Рижова по праву можна назвати тренером-новатором. Він другий після М. О. Єгорова, хто привів команду «Динамо» Київ до звання чемпіона СРСР, і перший, з ким цей титул досягла двічі. Успішно виступала на міжнародних турнірах, а її гравці, які у більшості склали основу збірної України, здобули титул чемпіона Європи, посіли почесне четверте місце на Олімпійських іграх. Дві представниці «Динамо» Київ – заслужені майстри спорту СРСР, шестеро – заслужені майстри спорту України. Досягнення В. Рижова і керованих ним команд неперевершені. Він досі вважається кращим жіночим тренером України. В роботі з командою застосовував весь комплекс власних знань, практичні та теоретичні напрацювання, що були накопичені до нього в сучасному баскетболі, наполегливо вчився в кращих тренерів світу. Команді надавали допомогу державні та громадські організації, бізнесові структури.

1999 року стан українського баскетболу був винесений на розгляд найвищого спортивного органу Колегії Міністерства. Проте прийняті рішення у

більшості не виконані, що свідчить не так про слабкий фінансовий стан провідних команд, як про організаційні прорахунки керівників спорту.

До 2013 року усі намагання Міністерства освіти, науки, молоді та спорту, Федерації баскетболу України, численних спонсорів так і не позначились на якості виступів національних збірних в чемпіонатах Європи. Не повною мірою мобілізовані наявні можливості та ресурси, не закріплені успіхи попередніх років. Не в силах було впоратись з наявними проблемами тренерам національних збірних, яких призначали із великим запізненням. Низький клас провідних гравців не дав змоги вирішити проблеми і тренерам запрошеним з-за океану. Дивує майже повна відсутність Спеціалізованих шкіл, Вищої спортивної майстерності, Опорних пунктів та Центрів олімпійської підготовки (16 учнів!), без участі яких не може бути успіху на міжнародній арені.

Це призвело до масового виходу на український баскетбольний ринок легіонерів (частково у жіночому баскетболі і глобально у чоловічому). Функціонери відомих українських клубів, маючи на меті підсилення позицій команд в чемпіонаті Суперліги України, невмілими діями створили умови фактичного занепаду українських збірних команд різного віку. Могутня база плеяди радянських атлетів за плином часу закінчилася.

Майже у нових умовах, що спричинила фінансово-економічна криза, розпочинала Федерація баскетболу формування власних структур, а разом із ними і організацію перших чемпіонатів, інших змагань. Поперваx вони ледь набирали до десяти команд-учасниць, згодом перевершили показники минулих радянських часів. Аж поки знову не трапились прикрі організаційні прорахунки. Обміліли «потічки», що наповнювали, образно кажучи, велику ріку – масовий український баскетбол. Особливо відчутно постраждав жіночий, до чемпіонату якого у деякі роки вдавалося залучати не більше шести команд.

Досі є області, де не створено дієвих осередків Федерації, втрачено зв'язок з центром. Посилаючись на фінансові труднощі, не проводять масових обласних змагань. В загальноукраїнських турнірах немає клубів навіть колись провідних баскетбольних областей.

Втрачені традиції дитячо-юнацьких спортивних шкіл, де кількість учнів у порівнянні з 1990 роком скоротилася майже у 30 разів. Між ними відсутні змагання, хоча програмою розвитку баскетболу, затвердженою ще 2008 року, передбачалось відділення баскетболу створити при усіх районних ДЮСШ. Проте на місцях, особливо там, де позиції втрачено, не в змозі налагодити працю бодай на колишньому рівні.

Загальмоване планове постачання клубами молодого резерву. Це створило своєрідний вакуум і загрозливу ситуацію. Кількість закордонних спортсменів свого часу перевищував норми, перекриваючи потенційні можливості отримання досвіду українським юним баскетболістам на батьківщині. Замкнене коло мають перервати починання Федерації баскетболу України проводити чемпіонати України серед учнівської та студентської молоді.

FBU

Розділ другий

БАСКЕТБОЛ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

(історичний аспект)

Баскетбол в регіонах України ставав на ноги і набував досвіду не скрізь однаковими темпами. Є області, де на його бурхливий розвиток не вплинули ні культурна революція, ні заборони. В багатьох гра, навпаки, гальмувалась економічними та політичними чинниками, соціально-побутовими умовами життя та праці, зайнятістю населення першочерговими проблемами елементарного виживання, відсутністю великих промислових підприємств, спеціалістів, матеріальної бази, захопленням іншими традиційними для регіону видами спорту.

м. Київ

Пам'ятник Св. Володимиру

Перша згадка про баскетбол у Києві з'явилась на початку XX століття. Відомо, що до Першої світової війни цю гру знали у вищих військових та середніх загальноосвітніх навчальних закладах. Грали в парках, інших місцях масового відпочинку та в маєтках заможних людей.

Із спогадів ветеранів та літературних джерел,відомо, що під час проведення 1913 року у Києві Першої Всеросійської Олімпіади, баскетбол був представлений глядачам як показовий вид спорту. Проте це питання потребує докладного вивчення [12, 43, 44].

Подальший розвиток баскетболу призупинили війни, революція, голод, злидні.

Знаходимо згадку, що 1922 року пролетарський Яхт-клуб міста на Трухановому острові організував свято на честь відкриття навігації. Крім водноспортивної програми глядачі побачили баскетбол. З 1923 року у Києві проводяться регулярні змагання на першість міста.

Динамівки Києва (від лівої) Г.Факторова, Н. Петрова та М. Козловська – учасниці довоєнних змагань

1924 року кияни беруть участь у II Всеукраїнській спартакіаді, що відбувалась у Харкові, тогочасній столиці України, до програми якої входили змагання з баскетболу. Кияни програли командам Чернігова, Харкова та Одеси і посіли останнє четверте місце, що свідчило про низьку підготовленість.

Зимова першість СРСР з баскетболу, 1956 р. Збірна Києва (від лівої): В.Фомченко, Б.Рижков, В.Гуревич, В.Прокофьєв, Ю.Митрофанов, Ю.Бородаєнко, В.Кузенков, А.Михайленко, А.Скоморохов, А.Арнольдов

З тих поразок зроблено висновки. 1925– 1926 рр. вважають найбільш врожайними у розвитку київського баскетболу. В першості міста, що проводили у класах «А» і «Б», взяло участь 20 команд. Серед чоловіків і жінок перемагали команди «Металіста», які мали спортивний зал в приміщенні нинішнього Театру оперети.

Кияни серед шістки учасників Перших ігор з баскетболу, які відбулись 1927 року у Одесі.

Ось результати їхніх виступів: Київ – Кременчук – 40 : 14, Київ – Тульчин – 24 : 16, Одеса – Київ – 32 : 15, Київ – Полтава – 18:26. У підсумку третє місце.

1949 р. Команда «Динамо» Київ – чемпіон СРСР (від лівої): Г.Факторова, З.Стасюк, В.Венцлавек, Ю.Бурдіна, Л.Висоцька, Н.Пименова, А.Кравченко, М.Козловська, В.Таганьян

1954 р. команда «Наука» Київ з тренером М.О.Єгоровим

Колективізація і наступний Голодомор неабияк позначились на спортивному житті. Першість України з баскетболу відновилась лише 1934 року. Кілька разів поспіль вигравали чоловіча і жіноча команди Одеси. Кияни, як правило, на других місцях.

В жіночій команді товариства «Динамо», яке вибудувало власну багато функціональну спортивну арену, як не дивно, у роки Голодомору, з'являються класні баскетболістки, що залучаються до збірної СРСР, виводять команду до кола кращих чемпіонату СРСР. Першим майстром спорту, згодом і заслуженим стає Галина Факторова, до речі, дружина талановитого гімнаста.

Коли 1937 року до першості допустили клубні команди, перемогли київські – Спортивний клуб Червоної Армії (чоловіки) та «Динамо» (жінки). Чоловіча команда «Рот-Фронт» поділила друге-третє місце із залізничниками Дніпропетровська.

Із спортсменок, які виступали за цей та інші клуби варто також відзначити І.Аксьонову, Г.Беляєву, К.Галинську, О.Науменко, М.Поваляєву, В.Лінник, М.Козловську, Н.Самосватову, Г.Рикчеєву, В.Федорову, Л.Чувиріну, сестер Тетяну та Надію Петрових. В чоловічих командах успішно грали М.Бєляєв, О.Білий, М.Болотов, О.Гребенюк, Д.Горін, Ф.Добрийвечір, М.Замков, В.Кустовський, І.Зільберберг, Н.Каракашьян, П.Назаров, В.Рожков, М.Рейнгольд, Г.Пітер, О.Петров, Е.Самолюбовер, М.Свиридовський, Г.Поляков, О.Томов та інші. Але ці прізвища ми не знайдемо серед членів збірних команд України, які брали участь в Спартакіадах та першостях СРСР. Рішенням Вищої Ради фізкультури республіки це право належало збірній Одесі, родоначальникам баскетболу в країні. Ще 1928 року вони вперше стали чемпіонами СРСР.

З 1935 року започатковано першість міста серед команд піонерів і школярів. Перша дитяча баскетбольна секція була створена при Палаці піонерів. Довгі роки її очолював Макс Володимирович Хазанович, палкий популяризатор баскетболу, автор численних праць, які дозволяли долучати до гри широкі прошарки населення.

На першість міста 1939 року заявилося 70 команд. У групі «А», де змагалися сім добровільних спортивних товариств, кожне виставляло по десять команд: хлопчачу, дівчачу, юнацьку, дівочу, дві жіночі і чотири чоловічі (490 спортсменів). В групі «Б» п'ять ДСТ виставляло по шість команд (210 спортсменів). У першій групі перемогли залізничники, друге місце посіли представники «Здоров'я», в другій – колективи «Темпу» і «Правди». Цього ж року у матчі шести міст Радянського Союзу чоловіча збірна Києва посіла шосте місце, жіноча – третє.

1940 року у розіграші першості міста на авансцену виходять студентські команди «Наука» та «Здоров'я» (Перший медичний інститут).

Першість Києва 1941 року виграла команда «Здоров'я», якою керував М.В.Хазанович. За неї студентом виступав Наполеон Каракашьян, в майбутньому легендарний тренер команди СКА Київ. На другому місті «Наука», на третьому – СКА. Останній матч першості відбувся 21 червня.

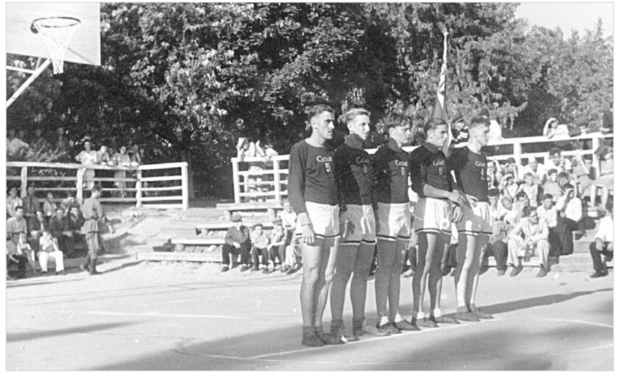

Команда СКІФ Київ зразка 1951 року (від лівої): М.Моренко, Ю.Смоляк, В.Прокоф'єв, Ю.Бородаєнко, М.Пименов

Назавтра розпочалась війна, яка завдала великої руйнівної шкоди як усій економіці, так і спорту. Чудом уцілів Палац фізкультури, який знаходився на перетині вулиць Червоноармійської та Фізкультури. У ньому під час війни займалися переважно німці. Тут кулями був розбитий величезний скляний купол. Але його відремонтували вже 1944 року як ознаку відновленого життя. Так само швидко в основному зусиллями студентів і викладачів поновили роботу аудиторії та спортивні майданчики Технікуму фізкультури, в якому відтепер оселився переведений з Харкова Інститут фізичної культури і спорту.

Відродженню баскетболу у перші повоєнні роки треба завдячувати таким особистостям, як Володимир Шаблінський, Мир (Маркіян) Єгоров, Ізраїль Зільберберг, Олексій Гребенюк, Микола Замков, Олександр Білий, Федір Добрийвечір, Опанас Петров, Михайло Рейнгольд та інші, які, працюючи в дитячо-юнацьких школах, спортивних товариствах, вузах, набирали групи, поновили чемпіонат міста, України, готували команди до подолання висот в чемпіонатах СРСР, міжнародних зустрічах.

Запеклої боротьби набирають першості Києва. Баскетбольні майданчики помітні чи не в кожному парку, на стадіонах, при закладах освіти, на підприємствах, військових училищах. Зали не вміщували бажаючих.

1945 року на першості СРСР серед жіночих команд динамівки Києва, яких за сумісництвом готував завідуючий кафедрою спортивних ігор Київського інституту фізкультури Володимир Олексійович Шаблінський, нарешті, стають бронзовими призерами. В їх складі Г.Факторова, І.Агафонова, Т. і Н.Петрови, М.Козловська, К.Галинська, В.Венцлавек, В.Лінник, Н.Вердіна, О.Бевз, А.Павлишина.

Авангардівки йдуть у наступ

У боротьбу за республіканську першість серед чоловіків, яка в основному точилася між одеськими командами, харківським училищем

Чоловіча команда «Динамо» Київ зразка 1950 р. з тренером М.О.Єгоровим

(ХВАТУ) та київським СКА, втручається спортивний клуб Київського інституту фізкультури – СКІФ, який наполегливо формує В.О.Шаблінський.

За чоловічу збірну міста до 1953 року виступали Кироп Басмаджан, Володимир Заморський, Микола Моренко, Олександр Леонов, Наум Окунев, Олександр Тодор, Юрій Смоляк, Костянтин Стасюк, Михайло Фурман, Михайло Пименов, Валентин Кононенко (СКІФ), Альберт Арнольдов, Юрій Бородаєнко, Володимир Прокоф'єв, Анатолій Скоморохов, Георгій Пітер, Наполеон Каракашьян (СКА), Віктор Фомченко, Віктор Чертов, Олександр Коробков, Віктор Кузенков, Валентин Тихомиров, Вілен Носач, Павло Назаров, Володимир Вескер, Ігор Алексєєв, Вадим Готовцев, Валентин Мандич, Володимир Васюков, Семен Вайн, Борис Рижков («Динамо»), Ігор Степанюк, Олександр Бучинський (КПІ). Їм на зміну прийшли Костянтин Анапрейчик, Микола Баглей, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, Вадим Гладун, Тіберій Гецко, Віктор Гуревич, Михайло Достойнов, Віталій Ков'янов, Валентин Куровський, Карло Манукян, Василь Окипняк, Леонід Поплавський, Микола Погуляй, Євген Ранський, Володимир Стремоухов, Анатолій Шологон, Ігор Чертов, які настирливо торували дорогу до всесоюзних вершин, міжнародного визнання.

За жіночу збірну студентками грали Галина Барановська, Катерина Буланчик, Зінаїда Бурлига, Любов Бородіна, Галина Іванова, Ніна Коломок, Ольга Кузан, Валентина Назаренко, Ніна Пименова, Ганна П'ятакова, Галина Руцинська, Рена Спано, Зоя Стасюк, Галина Смоліус, Алла Удовиченко, Ольга Щепенникова та інші дівчата.

Найвищих результатів в чемпіонаті СРСР, як відомо, досягли представниці «Динамо» (жінки) після приходу до клубу М.Єгорова. За команду грали: Емма Акопян, Галина Андерсен, Галина Барановська, Юлія Бурдіна-Єгорова, Віра Венцлавек, Людмила Висоцька, Катерина Галинська, Лія Досичева, Наталія Климова, Марія Козловська, Антоніна Кравченко, Галина Кушнарьова, Валентина Назаренко, Тамара Максимова, Феодора Орел-Кочергіна, Інеса Пивоварова, Ніна Пименова, Надія Петрова, Ганна П'ятакова, Галина Резцова, Галина Руцинська, Тамара Симонова, Зоя Стасюк, Валентина Таганьян, Галина Факторова, Неллі Фоміних, Ольга Щепенникова та інші.

На зламі 40-х – 50-х років незрівняна жіноча команда «Динамо», в якій грала більшість із названих нами, здобула звання чемпіонок СРСР, ставала срібним, бронзовим призерами та двічі володарювала Кубком СРСР. Їх шанували, на них рівнялися, ними пишалися.

Особлива сторінка київського баскетболу – його дитячо-юнацькі спортивні школи, де вихована ціла плеяда талановитих баскетболістів. Поява ДЮСШ у Києві датується 1946 роком. Вже того року чотири з них почали

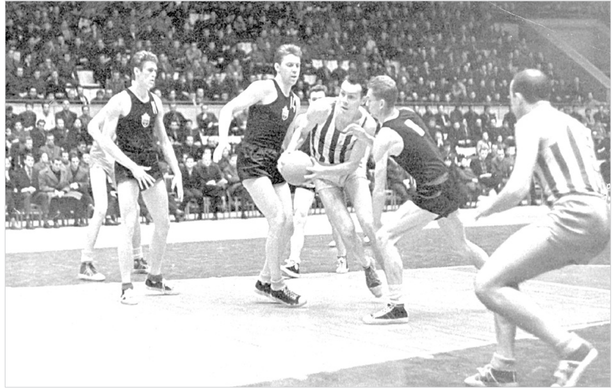

В атаці срібні призери Олімпійських ігор Альберт Вальтін (з м’ячем) та Микола Баглей

розвивати баскетбол, включаються у розіграш першості міста серед дорослих команд.

В ДЮСШ-1 працювали М.Замков, О.Білий, К.Басмаджан, З.Стасюк, Ю.Лебідков, А.Мішін, М.Рейнгольд, Г.П’ятакова, С.Марамович, В.Куровський, Б.Вдовиченко.

ДЮСШ-2 Ф.Добрийвечір, О.Петров, О.Тодор, Б.Онищенко, А.Летюк, О.Шаповалова, Л.Висоцька (Ярьоменко).

ДЮСШ-3 М.Хомутов, Ю.Смоляк, Ю.Бурдіна, М.Левицька, В.Момот.

ДЮСШ-4 В.Заморський, К.Дроздова, В.Кононенко, Л.Міньковський, В.Макаревич, В.Лінник.

Дитячі спортивні школи працювали в товариствах «Динамо» (Н.Пименова, М.Козловська), «Авангард» (М.Фурман, С.Яновська, В.Бабич), «Локомотив» (В.Рожков, О.Гребенюк), «Спартак» (В.Заморський, Г.Пітер), СКА (В.Радзієвський, А.Ніколаєв), «Зеніт» (С.Копитов, В.Мальчиченко, А.Самченко, Л.Чернов). Гідне поповнення надходило з Республіканської школи-інтернату, Училища вищої спортивної майстерності.

Серед ДСТ на першості міста перемогу, як правило, за загальним підсумком усіх 10 команд здобували динамівці. Їх без помічників з 1947 року готував сам один Мир Опанасович Єгоров. Усі команди виставляли Інститут фізичної культури, армійці, «Локомотив», «Наука», «Іскра».

Непогану гру показували команди заводів «Ленінська кузня», ім.Артема, Радіозаводу, «Більшовик», «Схід».

У чемпіонаті України від Києва постійно беруть участь чотири чоловічі і чотири жіночі команди – СКІФ, «Динамо», «Наука» (КПІ) та СКА, які за технічними та іншими показниками переважають команди інших областей.

Успіхи киянок помічають керівники збірної СРСР. 1950 року до неї призивають Юлію Бурдіну, Зою Стасюк і Ніну Пименову. З чемпіонату Європи вони повертаються з золотими медалями. Через два роки чемпіонкою Європи знову стає Зоя Стасюк і вперше – Валентина Назаренко.

1959 і 1960 років студенти Інституту фізкультури в складі збірної СРСР двічі поспіль виграють Всесвітні Універсіади, переходять до Вищої ліги чемпіонату СРСР. Першим олімпійцем, «срібним» призером стає гравець СКІФ Альберт Вальтін. Вони з Вадимом Гладуном перші з чоловіків чемпіони Європи. Гладун ще й третій призер чемпіонату світу, обирався навіть капітаном команди збірної СРСР.

1962 року рішенням Української ради профспілок баскетбольну команду СКІФ було передано з товариства «Буревісник» до «Авангарду». Над нею узяло шефство Київське будівельно-монтажне управління-2. Відтоді вона носить назву «Будівельник».

Вже цього року здобувається «бронза» на чемпіонаті СРСР, наступного збірниками України – «срібло» на Спартакіаді народів СРСР, ще через рік – «бронза» на чемпіонаті, а потім два роки поспіль – «срібло».

На довгі роки провідні ролі в чоловічому баскетболі республіки відігріватимуть «Будівельник» і СКА (Київ), в жіночому – «Динамо» (Київ). Відбувся прорив до збірної країни

Великої шкоди баскетболу завдадуть відомі постанови про обмеження віку гравців, недопущення до змагань низькорослих, а ще більшої – про створення одновідомчих центрів. Меншого значення надаватиметься чемпіонатам міста, на формальність перетвориться і всеукраїнська першість, втратять привабливість студентські змагання.

Гравці жіночої команди «Динамо» лише раз у складі збірної України у 1971 році стануть третьою на Спартакіаді народів СРСР, жодного разу не здобувши призового місця на чемпіонатах СРСР. Інеса Пивоварова і Феодора Орел-Кочергіна здобувають титули чемпіонок світу і Європи. На зміну їм прийде Наталія Климова, яка крім цих титулів носитиме ще й звання чемпіона Олімпійських ігор. Галина Мельниченко, чемпіонка Європи.

1967 року чоловіча збірна України, складена із гравців «Будівельника» і СКА, сенсаційно виграє IV Спартакіаду народів СРСР. 1971 року вони другі на П'ятій.

Знаковими для українського баскетболу попри організаційні негаразди стають 80-ті роки. 1983-го чоловіча, в складі якої переважають кияни, знову чемпіон Спартакіади народів СРСР. Ось прізвища переможців: Олександр Білостінний, Віктор Бережний, Олександр Волков, Євген Колежук, Володи-

Жіноча команда «Динамо» Київ на зламі 90-х років

мир Коробков, Сергій Лисько, Володимир Левицький, Роман Рижик, Володимир Рижов, Юрій Сильверстов, Володимир Ткаченко, Андрій Шаптала. Тренери Б.Н.Вдовиченко та В.Я.Боженар.

Олена Шаповалова – засновниця дитячо-юнацького клубу «ЮНІС»

1986 року на IX Спартакіаді народів СРСР українці-чоловіки втретє «золоті». Ось список киян тієї славної команди, за яку, згідно з положенням, грала молодь до 22 років: І.Ватажок, Ю.Вовчук, В.Гоборов, С.Орехов, Г.Перегуд, І.Пінчук, П.Хівренко, І.Чигринов. Тренери – В.Я.Боженар, В.А.Гуревич.

Жінки, серед яких були киянки Л.Довгань, М.Шульжик, Л.Мудрик, М.Ткаченко, С.Ковтуненко, слідом за росіянками посідають друге місце. Тренери І.Ю.Майзлін та В.М.Мартинов.

Жіноча команда «Динамо» після перемоги у Кубку СРСР 1987 року наступного здобуває один з найвищих клубних трофеїв Європи – Кубок Ліліан Ронкетті (тренер В.Й. Морщинін).

Ось прізвища дівчат, які в ті роки грали в команді: І.Бойко, О.Вергун, О.Жирко, Н.Проніна, І.Гуревич, І.Романенко, В.Десятниченко, Г.Мельниченко, Л.Назаренко, О.Вєхова, С.Орехова, О.Довгалюк, І.Цюлюпа, В.Рудовська, Д.Садовникова, М.Ткаченко та інші.

Чоловіча команда «Будівельник» 1989 року здобуває вищий щабель п’єдесталу пошани чемпіонату СРСР: О.Білостінний, О.Волков, Є.Долгов, А.Ковтун, Ю.Косенко, В.Левицький, Є.Мурзін, С.Орехов, А.Подковиров, І.Пінчук, Ю.Сильверстов, А.Шаптала, О.Шевченко. Тренери В.Я.Боженар, В.А.Гуревич, З.М.Хромаєв.

Під завісу існування СРСР 1991 року чемпіонські звання здобуває жіноча команда «Динамо»: М.Ткаченко, О.Жирко, С.Орехова, С.Бойко, О.Довгалюк, І.Гуревич, О.Вергун, О.Вєхова, Т.Василихіна, О.Казьміна, І.Бойко, Д.Садовникова. До керівництва колективом, який за рік до цього був над прірвою вильоту з вищої ліги, прийшов Володимир Рижов, колишній гравець «Будівельника», тренер-новатор. Динамівки під його керівництвом 1992 року стають другими у Кубку європейських чемпіонатів, третіми у Лізі країн світу, виграють чемпіонат країн СНД, перший чемпіонат України, 1995 року у складі збірної України виборюють звання чемпіонок Європи. Ось їхні прізвища: О.Вєхова, О.Вергун, О.Довгалюк, О.Жирко, Р.Кириченко, В.Навроцька, Л.Назаренко, О.Оберемко, Н.Сільянова, М.Ткаченко, О.Шляхова. Через рік трохи в оновленому складі команда брала участь в Олімпійських іграх, які проводились в Атланті, і посіла четверте місце.

Переважну більшість гравців національної та провідних київських клубів складали випускниці київської міської школи-інтернату, які перші кроки робили у тренерів Дніпропетровська, Одеси, Херсона, Чернігова, Черкас, Євпаторії, інших міст.

Із здобуттям Україною незалежності у розвитку баскетболу в столиці України виникли поперваx певні проблеми, пов'язані із недостатнім фінансуванням. Криза в економіці позначилась і на роботі колективів фізкультури, спортивних клубів. З підприємств і організацій були звільнені інструкторі-методисти, які організовували змагання в трудових колективах, виставляли команди на міські та галузеві.

У першому чемпіонаті незалежної України від Києва взяли участь чоловічі команди «Будівельник» і СКА, жіноча – «Динамо». Традиційно перемогу святкували фаворити. Якщо 1990 року, за існування Союзу, у чемпіонаті України брало участь 16 жіночих команд, то на початок 1992 року до вищої ліги набрали шість жіночих колективів, до першої – сім. Вісім команд назбирала і вища ліга чоловіків. І в тих і в інших були, так звані, команди – «одноденки». Але раділи і цьому. Будь що треба було заявити про себе. Чемпіонати України, які започатковували, скоріше були викликом безладдю, ніж бажанням виявити найсильніших. Гравці окремих демонстрували вкрай низький рівень технічної підготовленості.

В другому чемпіонаті до чоловіків підключається команда УДАУ, у жінок студентки Інституту фізкультури. Проте в третьому чемпіонаті їх вже не було.

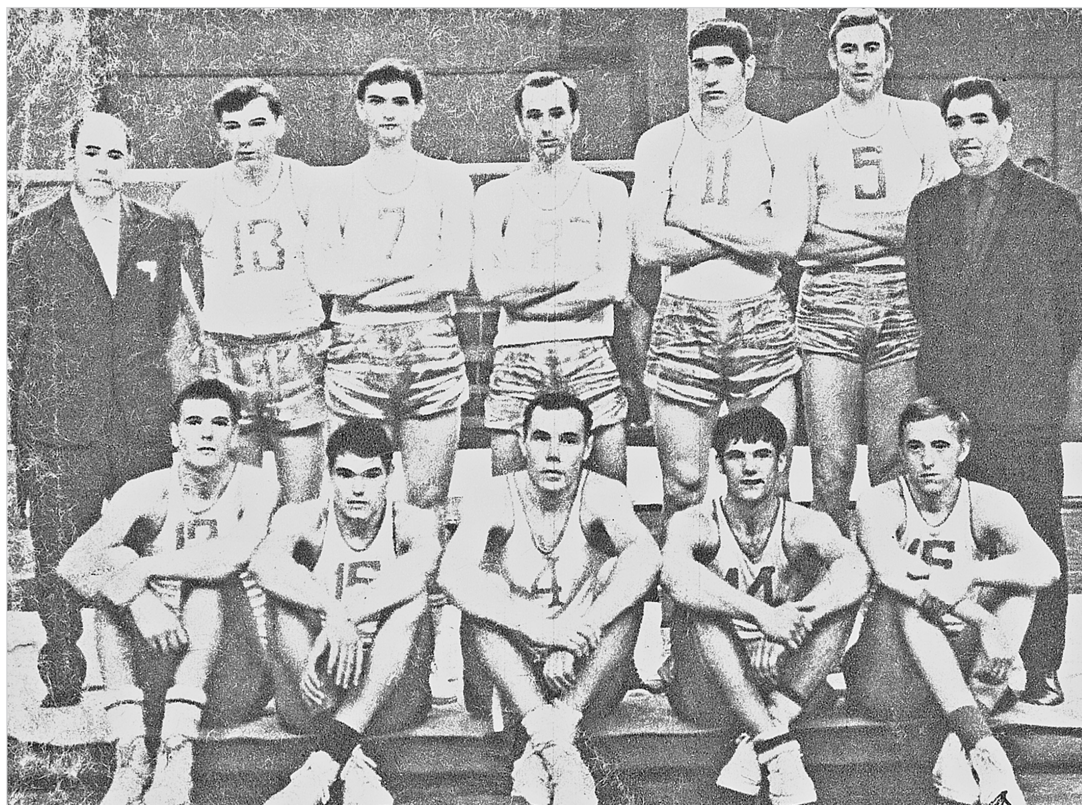

Збірна Києва – чемпіон IV Спартакіади України. Верхній ряд (від лівої): В.О.Шаблінський, М.Погуляй, В.Смоляков, В.Гладун, А.Поливода, М.Сушак, О.Д.Леонов. Нижній ряд – В.Окипняк, В.Новиков, А.Вальтін, Є.Філозоф, Ю.Єгоров

Двічі змінює назву, як ознака часу, клуб армійців. Три чоловічі команди від Києва реєструється в четвертому чемпіонаті, загальна кількість зростає до 38.

Згодом незадовільний фінансовий стан позначиться на виступах чи не всіх команд. Приклад в організації багатоступеневої системи підготовки резервів показує новостворений баскетбольний клуб «Київ» (президент О.Волков). Перша команда, яка бере участь у професіональній Суперлізі, комплектується переважно іноземними легіонерами. Ця команда виступає також в Європейських кубках.

Нового дихання набувають чоловіча команда «Будівельник», яка шість років поспіль нікому не віддавала першості. Динамівки комплектуються переважно вихованками Київського спортивного інтернату.

Завдяки ініціативі колишнього президента Федерації баскетболу України Бориса Корбана у Гідропарку збудовані чудові майданчики, на яких розігрується приз цього відомого у минулому баскетболіста.

Зусиллями подружжя Ігоря та Марини Ткаченко в місті виникає нова потужна жіноча команда – «ТІМ-СКУФ», яка здобуває чемпіонські титули.

Нині у місті, де майже три мільйони населення, баскетбол культивується лише в шести відділеннях дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Баскетболом займається 2000 дітей, з них не більше 400 дівчат. Залишилось 40 штатних тренерів, з яких 20 мають першу і вищу тренерські категорії. Помічена тенденція переходу жіночих тренерів на чоловічий баскетбол.

У Київському Гідропарку з ініціативи Б.Корбана побудоване чудове баскетбольне містечко.

У Києві, у спортивному комплексі «Авангард», відбулись традиційні змагання – Турнір пам'яті гравця збірної України, заслуженого тренера України Анатолія Ніколаєва. В них узяли участь команди хлопчиків 2004-05 р.н. Юні баскетболісти провели 15 ігор. На церемонії нагородження команди отримали подарунки, призерам турніру почесні гості вручили медалі і Кубок переможця. Призи вручає гравець збірної України, державний тренер Д.Базелевський.

Свято баскетболу на Хрещатику на честь Дня Незалежності України

У чоловіків звання найсильніших в різних лігах виборюють БК «Київ» та «Будівельник», Міжнародний технічний університет, «Легкпром-КНУТД», Університет Грінченка, інші.

До позитивних моментів можна віднести і те, що київські баскетболісти представлені великою кількістю спортсменів в національних збірних командах України.

Негативні явища спостерігаються в клубному дорослому баскетболі. Якщо в 2007 році від Києва в чемпіонаті України у всіх лігах брали участь 10 команд (5 чоловічих та 5 жіночих), то у 20-му – п'ять (3 чоловічих та 2 жіночих).

У місті виник такий стан, коли командам майстрів не вистачає залів для гри і якісної підготовки, прийому змагань. Ігри вищих дивізіонів відбуваються переважно у спортивному комплексі «Меридіан», який не спроможний задовольнити зрослі вимоги міського баскетболу. Єдиний Палац спорту здебільшого надає перевагу комерційним заходам. Наприклад, телевізійний конкурс Євробачення у травні 2005 року зірвав фінал Кубка європейських чемпіонів.

Київські команди беруть участь в багатьох змаганнях, що проводяться під егідою Федерації баскетболу України: Студентська ліга, Аматорська ліга, Чемпіонат України серед ветеранів.

До 2008 року у Києві щорічно проходила першість міста у шести вікових категоріях. Останні роки федерація проводить змагання у трьох об'єднаних вікових категоріях за рахунок президента. Також проводяться змагання «Київської баскетбольної ліги» для команд середніх шкіл та ліцеїв. В 2018 році в них взяло участь 30 команд. Деякі змагання ветеранів проводять за рахунок учасників, допомагають окремі меценати.

У Державному Університеті інфраструктури і технологій пишаються тим, що керівником фізвиховання їхнього Коледжу річкового та морського флоту багато років працював заслужений майстер спорту, «срібний» призер Олімпійських ігор, чемпіон Європи незрівняний Микола Баглей. На його честь тут вже близько 30 років проводять змагання ветеранів міжнародного рівня, виготовлено ескіз-проект меморіальної стіни, на цвинтарі покладаються квіти.

16 квітня 2007 року офіційно зареєстровано Федерацію баскетболу. На звітно-виборчій конференції 2010 року обрано Раду федерації в кількості 23 осіб. Нині її очолює Максим Сергєєв, обраний на Конференції у грудні 2016 р.

Юні вихованці Академії Київ Баскета

Вінницька область

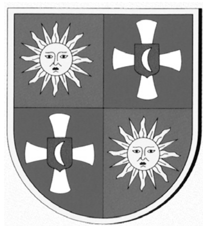

У перших Всеукраїнських іграх з баскетболу, які проходили 1927 року в Одесі, брала участь команда Тульчина, яка посіла п'яте місце, звівши внічию лише одну зустріч із сильною збірною Харкова 10 : 10. Декого може здивувати цей факт. Пояснення цього феномену у тому, що одразу після завершення громадянської війни і переходу до мирної праці, у цьому місті оселився Борис Іванович Гаврилов, який працював лісником. Він знався на багатьох видах спорту, в тому числі на футболі, баскетболі. Судив змагання, організовував команди.

Приклад Тульчина надихнув на розвиток ігрових видів спорту молодих людей з Вінниці, Гайсина, Жмеринки, Ямполя, Крижополя. З 1932 року на Поділлі регулярно проводять змагання з різних видів спорту. З'являються спортивні майданчики, зали.

Значний поштовх розвитку фізкультури і спорту дало відкриття у Вінниці 1934 року Медичного інституту. У баскетбол грали викладачі кафедри фізвиховання П. і М. Дмитренки, М.Серакуза, О.Іванов, А.Шрамко. Відомі виїзди вінничан на товариські і офіційні зустрічі до Києва, Харкова, Пермі, інших міст Союзу.

1937 року кафедра фізвиховання відкривається при Педагогічному інституті.

Особливо великого розмаху набуло спортивне будівництво після завершення Другої світової війни. Вже 1946 року першості з баскетболу проводять у Могилів-Подільському, Ямпольському, Калинівському, Жмеринському, Бершадському та інших районах.

Баскетбол став улюбленим видом спорту серед сільської молоді Вінниччини, де виникли перші осередки сільського спортивного товариства. Проте подальший розвиток гри стримувався відсутністю кваліфікованих тренерів та обладнаних залів.

Історія великого баскетболу на Вінниччині неабияк пов'язана з іменами Таїсії Читирус та Володимира Третюка, які на базі Педагогічного інституту створили жіночу і чоловічу команди, готували збірні до участі в першостях республіки та Спартакіадах України. В 60-ті роки вони в десятках кращих в Україні. До 90-х років вінницькі студенти постійно серед призерів української ради ДСТ «Буревісник».

Світлана Голембієвська та Геннадій Чечуро познайомились на баскетбольних майданчиках вінницького «Буревісника»

Плідно працювали з молодими баскетболістами тренери Петро Кучук, Тетяна Бернадська, Михайло Шноль, а також запрошений з Одеси Йосип Кесельман. У Політехнічному

Володимир Третюк досяг високих результатів в роботі з юнацькими колективами

інституті із студентами трудився Леонід Берестов, віддавався роботі з молоддю Ізраїль Діхель.

У районному Барі на базі місцевої дитячо-юнацької школи, яка заснована 1964 року, розгортають активну діяльність брати Ігор та Олег Голодюки, інші тренери – фанати своєї справи. Вони створюють команди, які грають на чемпіонаті України та всесоюзних змаганнях. Керовані ними баскетболісти сходять на п'єдестали цих змагань. Дитячо-юнацька спортивна школа надзвичайно швидко починає готувати перспективних гравців. Тренери ДЮСШ Барського району вийшли на міжнародний рівень. 1995 року дівоча команда посідає третє місце на чемпіонаті України, п'ять разів поспіль команди хлопців та дівчат перемагають на турнірах у французькому Ліможі.

Були часи, коли чоловіки «Буревісника» перемагали на Всесоюзних та республіканських змаганнях. Капітан – Семен Копитов. Третій праворуч – майбутній заслужений майстер спорту, чемпіон світу Геннадій Чечуро

Команда дівчат 1985–1986 р.н. перемагає на першості України 1999–2000 рр. Найбільший успіх приходить до команди в сезоні 2001–2002 рр., коли клуб «БАСКО-Бар» став «бронзовим» серед команд першої ліги.

В XVI чемпіонаті України чоловіча команда «БАСКО»

Микола Галайдюк вивів своїх вихованок на міжнародний рівень

посідає чільне місце серед команд вищої ліги і за наявності коштів могла б претендувати за місце у Суперлізі вітчизняного чемпіонату.

Завершивши виступи наступного року на четвертому місці, команда через брак коштів припинила боротьбу.

На Вінниччині, а саме на факультеті фізвиховання місцевого Пединституту, починав сходження у великий баскетбол гравець збірної України та СРСР, чемпіон Спартакіади народів СРСР та світу, заслужений майстер спорту Геннадій Чечуро. Тут також грали Володимир Кащенко, Семен Копитов, Григорій Гавриш, Борис Коган (академік АМН України), Сергій Білобородов, Олександр Терехов, Микола Здирко, Анатолій Ніколаєв, Костянтин Фурман, Денис Журавльов та інші відомі баскетболісти, які уславили себе виступами за команди інших міст та клубів.

Не можна не згадати про викладачів кафедри фізвиховання, яку очолює у минулому талановитий гравець, чемпіон Всесоюзної спартакіади школярів Микола Галайдюк.

Баскетбол поволі піднімається в інших містах і селищах, проводяться змагання переважно серед молоді. Регулярно під щитами збираються ветерани. Приймають гостей на власних турнірах, беруть участь навіть в міжнародних зустрічах.

До одинадцяти збільшилась кількість відділень ДЮСШ. Проте досі жодної спеціалізованої. З ними працює 15 штатних тренерів із 38, які нараховує нині область. Зростає кількість учнів – 1100 хлопців і 450 дівчат.

2008 року в основному завдяки зусиллям С.Білобородова та інших поборників баскетболу виникла перша професійна команда «Вінницькі зубри». Нині вона, виступаючи у Першій лізі української першості, небезуспішно «дряпається» турнірними сходинками, набираючись ігрового досвіду. З молоддю працює Микола Здирко. Основу команди складають Августин Козачук, Володимир Фурман, Євген Романов, Сергій Слободянюк, Денис Яцик, Юрій Шкондя, Олександр Главатчук та інші перспективні баскетболісти, усі місцеві вихованці.

В чемпіонаті України серед жіночих команд успішно виступала команда «Регіна-Баскет». Нині її замінили «Вінницькі блискавки». Тренер Олександр Підлужняк вірить у майбутні успіхи колективу. Чотири ДЮСШ області беруть участь у змаганнях ВЮБЛ.

Дев’ять команд області учасники зональних змагань Студентської Ліги Таскобанку.

Федерація баскетболу Вінничини, яка є структурним підрозділом ФБУ, заснована 2000 року. Нині президентом обрано Олександра Аносова.

Волинська область

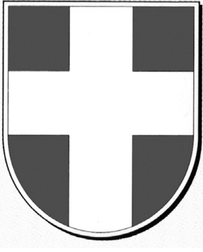

До матінки-України Волинь була приєднана лише у жовтні 1939 року після вступу СРСР у Другу світову війну на боці Германії. Та цей акт досі не засуджено, бо до України та Білорусії були повернуті території, які відроджена Польща ще 1918 року назвала своїми прадавніми землями. Але розквіту краю у «єдиній радянській сім'ї вільних народів» перешкодила та сама війна. Через бійки за землю, особливо між українцями та поляками, Волинська область України багато років вважалась неперспективною, майже не забудовувалась. Обмаль виділялося коштів для розвитку економіки, науки, культури. Крім вугільних шахт тут не було жодного потужного підприємства, де б розвивався край, гуртувалася молодь. Це неабияк відбилося і на фізичній культурі і спорті.

За офіційними даними, баскетбол на Волині помітний після того, як відкрилися перші дитячо-юнацькі спортивні школи, створені колективи фізкультури при навчальних закладах, на підприємствах, організаціях, установах. Піонерами у започаткуванні гри стали юнаки та дівчата Луцька, Володимира-Волинського, Ковеля, Маневичів, Локачина, Турійська та Нововолинська, де почали працювати перші випускники технікумів та інститутів фізкультури. Однак їх було вкрай мало.

1947 року в області з'явилося п'ять перших дитячо-юнацьких спортивних шкіл, три з яких мали відділення баскетболу. Попри бідну матеріально-спортивну базу потроху зростала кількість тих, хто постійно займався в спортивних секціях. Баскетбол ставав одним з основних видів спорту в товариствах «Спартак», «Авангард», «Динамо», «Трудові резерви», «Буревісник», Окружному будинку офіцерів.

Проводилась першість області, міст та районів, виставлялися команди на республіканські змагання. Одне з найбільших досягнень волинського баскетболу – четверте місце збірної юнаків на республіканській спартакіаді школярів 1965 року. Саме серед них був помічений найбільший підйом масовості. Усе велося до того, що баскетбол нарешті посяде належне йому місце. В колективах ДЮСШ виховані талановиті О.В'яткін, А.Гузачов, С.Копитов, Г.Перегуд, О.Попович, В.Панченко, А.Пілсудський, В.Фурман, В.Щербина та інші, які виступали за збірні області, республіки, поповнювали команди майстрів. Більшість з них стали студентами Львівського інституту фізкультури. Семен Копитов після закінчення Володимир-Волинського технікуму фізичної культури грав у армійській команді Львова, студентській Вінниці, згодом був запрошений до команди майстрів київського СКА.

Серед тренерів слід відзначити В.Мельничука, Г.Єфімова, М.Міняйло та інших, які своєю скромною працею сприяли розвою волинського баскетболу по школах, виробничих колективах, районах.

Однак, у подальшому, на розвитку гри позначилась реорганізація, яка мов коток, прокотилася по ігрових видах. Одного спортсмена-важкоатлета або борця легше було утримувати, ніж команду майстрів з баскетболу, волейболу чи гандболу. Курс на одно відомчі центри, «перспективні і неперспективні»,

«види спорту за вибором», на так звані медалеємкі виявився хибним для масовості. Поволі зник юнацький, а з ним і чоловічий баскетбол.

Виступаючи в загальнодержавному заліку по четвертій групі областей, керівники фізкультурних організацій, ховаючись за правом культивувати те, що хочуть, не квапились створювати нові структури, удосконалювати звичні традиційні.

Нестало успіхів і на республіканських змаганнях. Волиняни у другому-третьому десятку областей у заліку Спартакіад народів СРСР, Республіканських спартакіад школярів, на Молодіжних іграх, інших престижних та обов'язкових змаганнях.

У 70-ті роки чимало зусиль до розвитку баскетболу в області, особливо жіночого, доклали фанатично налаштовані спеціалісти. Серед них варто виділити завуча ДЮСШ В.Д.Кириченко. Вони відчайдушно боролися за створення належних умов, поповнення груп, організацію змагань. Плідно працювала ця єдина у Луцьку ДЮСШ з дівочим відділенням і у 80–90-ті роки, де можна відзначити тренерів Л.П.Лісицину, М.Р.Левицького, А.С.Пархомчук, Т.В.Єрмолову, А.Козика. Це завдяки їхнім зусиллям у великий баскетбол, в основному, за допомоги Київського Ліцею-інтернату спортивного профілю вийшли Н.Відринська (член національної збірної), Н. Тараканова, О.Приступа, Д.Завидна, І.Тимощук, М.Денисова, О.Рибковська, Р.Спешилова та інші дівчата. На появі інших талановитих позначилась відсутність баскетболу в спортивних клубах та колективах фізкультури підприємств та організацій.

Наталія Відринська

Баскетбол не дістав належного розвитку і після проголошення незалежності України. Гру знали далеко не в кожній школі. Вона не дістала належної уваги навіть у Волинському національному університеті, де багато років існував факультет фізичного виховання.

У Західно-Українській Лізі на короткий час з'явилася жіноча напівпрофесійна команда «Лора-баскет», тренер М.Р.Левицький, яка в 1999–2000 рр. стала чемпіоном, а в 2001-му посіла третє місце. Чоловічий баскетбол в цій же Лізі представляв новостворений у Луцьку у 1997 році спортивний клуб СК «Баскет». Перша назва команди – «Трейд-лайн-ВНУ». Саме під такою назвою команда розпочала свої виступи у чемпіонаті Західного регіону України. Через деякий час назва команди змінилася на «ЛДТУ-баскет», проте склад гравців та тренерів фактично залишався тим же, періодично оновлюючись молодими вихованцями клубу. За період з 1997 по 2007 рік команда тричі стала чемпіоном Західного регіону.

Баскетбольний клуб «Волиньбаскет» був створений влітку 2007 року. Того ж року у першій лізі чемпіонату України посіли 5-те місце. Основу команди складали гравці СК «Баскет». Сезон 2008–2009 команда бере участь у змаганнях УБЛ (дивізіон Б), де посідає 7-ме місце. Сезон 2009–2010 – Вища ліга, 6-те місце. І, нарешті ІІ місце в сезоні 2010–2011. Сезон 2011–2012 – Вища ліга (Національний Чемпіонат), 1-ше місце. Сезон 2012–2013 – Вища ліга, 4-те місце. Волиняни – володарі Кубка України. За останні 3 сезони 15 гравців виконали норматив майстра спорту.

З ініціативи БК «Волиньбаскет» з 2010/2011 навчального року на базі НВК № 26 м. Луцька був сформований спортивний клас (з учнів відділення баскетболу КДЮСШ № 1 1994–1995 р. н.), тренер Д.Чайковський, де забезпечувалися сприятливі організаційні умови.

На даний момент вихованці «Волиньбаскет» стали гравцями команди Вищої ліги «Лучеськ» (БК «Лучеськ-Університет»), першого чоловічого професійного клубу, що створений на базі Східно-Європейського Університету, президентом якого обрано ректора І.Я.Коцана.

Головний тренер БК «Волиньбаскет» С. Смітюх в команді з 1997 року. Д. Чайковський з 2007-го, О.Корець з 2009-го.

Показовим у розвитку баскетболу останнім часом є участь у Всеукраїнських змаганнях дитячо-юнацької баскетбольної ліги (ВЮБЛ), де замагаються школярі віком від 12 до 18 років. У сезонах 2010/2011, 2011/2012, 2012/2013 команда «Волиньбаскет-94», сформована з учнів спецкласу, брала участь у чемпіонатах України серед команд Першої ліги (Західний регіон), а у сезоні 2011/2012 досить вдало виступила у Всеукраїнській Юнацькій Баскетбольній Лізі (1994 р. н. і молодші) – 4 місце.

Нині відділення баскетболу мають 10 ДЮСШ з кількістю учнів – 800. В школах працює 16 тренерів. Більшість з них без кваліфікації.

Головною метою ФБВО є розвиток і популяризація баскетболу у Волинській області, організація і проведення змагань з баскетболу для різних вікових груп, створення соціально-економічних умов для розвитку цього виду спорту, формування і удосконалення системи підготовки спортивних резервів. Визначальним є не лише формування позитивного іміджу професійного баскетболу, а й зростання масовості.

У Луцьку систематично зростає група різновікових непрофесійних гравців, які беруть участь у Аматорській лізі. Двічі проводились відкрита першість міста серед чоловічих команд (2006/2007 – 6 команд; 2007/2008 – 8 команд). На перешкоді ставало нерозуміння спортивними функціонерами їх доцільності та небажання сприяти проведенню.

«Баскетбольна лихоманка в Луцьку. Волинь все більше починає дихати баскетболом», – така оцінка стану справ в області в місцевих газетах 2017 року. Популярні перші етапи республіканських змагань серед дітей та юнацтва. Так, в міських змаганнях «Надії баскетболу» серед дівчат 2003 року народження взяло участь п’ять команд. Дві групи склали учасники першості шкіл Луцька, в кожному з районів області також популярні змагання з баскетболу».

Нині у Суперлізі українського чемпіонату грає «Волиньбаскет-WOG-Університет», в Першій – «Старий Луцьк-Університет», яку очолює Володимир Журжій.

У грі БК «Лучеськ»

Активну участь у всеукраїнському ветеранському русі бере команда «Ветеранбаскет» Луцьк. З 2009 року проводиться традиційний щорічний турнір. Команда постійно виїжджає в інші міста України (Євпаторія – 2009, Севастополь-2010, Мукачево – щороку). У літній період традиційно розігрують відкритий чемпіонат міста зі стрітболу. Цей прогресивний вид спорту залучає до змагань чималу кількість молоді міста, підігріває інтерес юнаків та дорослих до занять баскетболом.

На Волині ведеться активна робота з популяризації баскетболу серед молоді. Нині баскетболом цікавляться не лише мешканці Луцька. А й уся спортивна громадськість Волині. І це не випадково, адже єдиний місцевий професійний клуб «Волиньбаскет» є справжнім пілігримом, що несе культуру своєї гри навіть за межі рідного краю. Для цього клуб «Волиньбаскет», як єдиний представник цього виду спорту, у своєму активі має безліч цікавих та різноманітнихметодів.

Упродовж останніх років у Луцьку регулярно проводяться традиційні міжнародні юнацькі турніри, а юні волинські баскетболісти вже мають досвід виступів у Всеукраїнській Юнацькій баскетбольній лізі. Також організовано майстер-класи за участі гравців та тренерів команди Суперліги, дитячих тренерів з Польщі та США. Такі тренінги проводяться не тільки в Луцьку, а й інших містах та селищах Волинської області.

У Луцьку відбулася Десята спартакіада серед обласних ліцеїв та шкіл-інтернатів з баскетболу. Перемогли вихованці Волинського обласного ліцею-інтернату з посиленою військово-фізичною підготовкою.

Другою стала команда Володимир-Волинської спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернату І-ІІІ ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки». «Бронзу» завоювали спортсмени Маяківського НВК «Загальноосвітня школа-інтернат І-ІІІ ступенів – лінгвістичний ліцей».

Волинська обласна асоціація баскетболу, або громадська організація ФБВО «МЕГА-БАСКЕТ» створена у листопаді 2007 року. За час її існування проведено три звітно-виборчі конференції. Першим президентом було обрано Василя Андрійовича Столяра. Завдяки йому відбувся поштовх у розвитку баскетболу на Волині. В грудні 2010 року президентом ФБВО обрано Олександра Ананійовича Кропиву, зусилля якого стали визначальними у розвитку волинської професійної баскетбольної команди («Волиньбаскет»).

ПРЕС-центр

Дніпропетровська область

До 1924 року згадок про розвиток баскетболу в колишній Катеринославській губернії, яка займала на той час чи не половину Східної України, немає. Лиш окремі гуртки, групи людей.

Першими вчителями для спортсменів обласного центру виявились гості із Маріуполя, які сповістили про свій приїзд на товариську зустріч весною 1928 року.

Як згадував у своїх книжках заслужений тренер СРСР і України Володимир Шаблінський, спочатку ця звістка збентежила, але хлопці не розгубились. У будинку культури самостійно встановлювали щити, кріпили до них кільця, провели кілька тренувань. За старими правилами на тренуваннях виходили на майданчик по сім – дев'ять осіб, грали футбольними або волейбольними м'ячами.

Але маріупольців перемогли. Для істориків баскетболу важливо знати прізвища тої першої п'ятірки місцевих баскетболістів: Володимир Кривуля, Микола Маховський, Павло Череватський, Олександр Панкратьєв, Володимир Шаблінський. Вони ходили по місту, мов «гоголі». Здавалося, їх знали усі.

Саме вони й стали полум'яними пропагандистами нової гри. Наступні гості – більш досвідчені одесити. Цю зустріч місцеві програли 16:17. Зате виграли у харків'ян– 19:18. Всі 19 очок забив із штрафних В.Шаблінський, який мав у цьому певний хист. Відтоді в Дніпропетровську, дійсно, «захворіли» на баскетбол.

Є інформації про участь збірних команд Дніпропетровська у першості України 1935 року. Жіноча на третьому місці, програвши одеситкам і киянкам. Проте була допущена до участі в першості СРСР, де посіла шосте місце. Чоловіки були четверті після збірних Одеси, Києва та Харкова. В.Шаблінський в цей час вчився у Харківському інституті фізкультури.

«Патріархи» дніпропетровського баскетболу

І.С.Мещеряков

К.Р.Медведєв

М.І.Говорунов

Тренер М.Усатенко на чолі команди електромеханічного технікуму

17–18 березня 1936 року першість України проводили в Дніпропетровську, що свідчило про наявність хороших майданчиків. Ці ігри зібрали чимало глядачів. Проте до трійки призерів місцеві команди не увійшли і через це не дістали права грати на першості СРСР. До збірних України потрапили Ольга Бурмакіна та Петро Смирнов.

Фінал чемпіонату України наступного року (11–15 липня) також проведено у Дніпропетровську. На першій стадії брало участь по 20 чоловічих і жіночих клубних команд. «Локомотив» (Дніпропетровськ) досяг фіналу у чоловічій першості, де за круговою системою у підсумку поділив почесні друге-третє місце з київською командою «Рот-фронт».

Це стало можливим завдяки організації регулярних змагань на місцевому рівні. Проводились окремо першості між заводськими та шкільними колективами.

Збірні міста брали участь у чемпіонаті та матчі міст України 1938 року. В обох турнірах залишились за межею призерів. На республіканських змаганнях з'явились з цього року студентська команда «Буревісник» та чоловіча «Сталь».

Вісім чоловічих і жіночих команд з усього Союзу брало участь у зональній першості, що проводилась 1939 року. Місцеві спортсмени до фіналів не потрапили. Четверті місця посіли вони на матчі міст України. Зате відзначились третіми місцями на першому чемпіонаті України серед школярів.

Масовий розвиток баскетболу розпочався лише після Другої світової війни, коли на повну потужність запрацювали металургійні заводи, важка та будівельна промисловість. Перші секції відкрились при товаристві «Спартак», на металургійних заводах ім. Петровського та імені К.Лібкнехта. Були чоловічі баскетбольні команди у товаристві «Динамо» та при Будинку офіцерів, кількох навчальних закладах.

Дніпропетровські баскетболісти представлені двома командами на Першій Всеукраїнській спартакіаді, що була проведена одразу після війни у Києві.

1955 року до міста повернувся після навчання у Київському інституті фізкультури Михайло Усатенко. Працюючи у технікумі фізкультури, він організував непогані команди при ДСТ «Спартак». Саме тут дістала путівку у великий баскетбол Феодора Орел, яка, граючи за збірну СРСР, двічі ставала чемпіонкою світу та тричі – Європи.

В місті у перші повоєнні роки натхненно працювали з молоддю К.Р.Медведєв, М.І.Говорунов, А.М.Гальперин, В.П.Смирнов та інші тренери.

Справжній злет дніпропетровських баскетбольних команд почався після 1955 року, коли повною мірою розкрився тренерський талант К.Р.Медведєва. Команди «Сталь», збірні міста та області, які він очолює, стають призерами республіканських змагань, прориваються на першість СРСР.

1962 року чоловіча і жіноча команди «Сталь» одночасно виграють чемпіонати України. У жінок це звання здобувають Н.Бережна, Г.Гавриленко, В.Денискіна, І.Журкіна, С.Новак, В.Савекіна, О.Счастливцева, Л.Холодна, Г.Щипанкова. У чоловіків – В.Альошин, В.Бережний, В.Бергіман, В.Гуревич, І.Вдовиченко, Г.Матухно, І.Овсянников, В.Срібний, О.Сергієні, А.Чуб.

1964 року жінки вдруге стають чемпіонками України. Це звання здобули Л.Александрович, Н.Бережна, Л.Войтаник, Н.Ковальова, А.Курчанінова, Л.Міщенко, О.Палькевич, В.Світлична, Г.Сичова, Л.Холодна.

Не без успіху виступали дніпропетровські баскетболісти на чемпіонатах СРСР. К.Р.Медведєв виховав чемпіонку світу, Європи та Олімпійських ігор Раїсу Курв'якову, яка грала за команду «Сталь».

Багато сил і вміння у розвиток баскетболу вніс талановитий тренер І.Ю.Майзлін. Це він змінив на тренерському містку «Сталі» та в збірній області К.Р.Медведєва. Зокрема, особисто підготував Людмилу Рогожину та Олену Жирко, ще цілий загін талановитих майстринь, які поповнювали коман-

Костянтин Медведєв з дворазовим чемпіоном України командою «Сталь»

І.Ю.Майзлін із своїми вихованками олімпійськими чемпіонками Людмилою Рогожиною (зліва) та Оленою Жирко

ди вищих ліг. Навіть працюючи у «Сталі», яка грала в чемпіонаті СРСР, не забував про студентські та молодіжні команди, очолював жіночі збірні України.

З молодіжними неодноразово ставав переможцем першостей і Спартакіад СРСР. 1986 року саме І.Майзліну доручили керувати збірною України на IX Спартакіаді народів СРСР. За положенням, в змаганнях могли брати участь лише дівчата молодші 22 років. Найсильніші на той рік були саме в нього. Друге місце, яка посіла Україна, свідчення високого ігрового класу його вихованок. За таке досягнення йому присвоєно високе звання заслуженого тренера СРСР.

Першу баскетбольну освіту в місті на Дніпрі дістав Віктор Гуревич, відомий виступами за київські команди СКА та «Будівельник». Він став заслуженим тренером України, привів до звань чемпіона СРСР команду «Будівельник» Київ, а згодом збірну України до перемоги на Спартакіаді народів СРСР 1986 року.

Багато вихованців дніпропетровських тренерів грали за збірні Радянського Союзу. Пишаються у місті А.Вальтіним, В.Гуревичем, В.Радзієвським, А.Салухіним, О.Харловим, А.Шапталою, Е.Синяковим, В.Александровичем, А.Кашуліним, А.Подковировим, В.Парадіз, А.Колесник, Л.Довгань, І.Сагайдаковою, династіями Бережних, Коробкових, Кузенкових. Великий внесок у розвиток баскетболу в місті та області М.С.Аветикова, Т.П.Авілової, С.В.Безденежного, Л.О.Вілешина, О.О.Коробкова, М.Н.Лельчицького, В.І.Мельничука, М.С.Мещерякова, А.М.Нестеренко, М.Б.Промисловського, Ю.Є.Супрунова, В.В.Сович, Ю.Б.Таслицького, В.А.Ткаченко, К.Л.Хасіна, В.В.Ткаченка, Ю.П.Чащина та інших.

Їхні вихованці постійні члени збірних команд України та СРСР на міжнародних турнірах різного рівня.

1989 року В.П.Смирнов організував перший в області госпрозрахунковий баскетбольний клуб «Динамо».

2007 року, керовані Кирилом Большаковим, дівчата «Дніпра» стали чемпіонками України. Ось їхні імена: Валентина Воронова, Ольга Дубровіна, Наталія Жиракова, Оксана Кисельова, Мар’яна Комарник, Ольга Ляшкова, Ганна Покойова, Марина Сазоненко, Олена Скирта, Юлія Яхіна. В значно оновленому стані 2010 року команда вдруге стала чемпіоном України.

Високі місця в чемпіонаті України від Дніпропетровщини посідали в минулому і є лідерами сьогодні команди КТУ, «Кривбас-баскет-люкс» (Кривий Ріг), «Сталь», «Дніпро», «Вулкан», «Динамо», ДВУФК-«Дніпро», «Інваспорт»

(Дніпропетровськ), «Дніпро-Азот» (Дніпродзержинськ), «Металург» Нікополь та інші.

Регулярно проводяться першості області серед виробничих колективів, юних спортсменів, молоді, зокрема чемпіонат Студентської Баскетбольної Ліги. Дніпровський баскетбол небезпідставно вважали головним постачальником резерву для кращих спортивних клубів та збірних команд України.

До складу збірних команд України входили такі видатні особистості як Микола Вільховецький, Максим Корнієнко, Кирило Фесенко, Станіслав Тимофеєнко, Олексій Лень, Олександр Місяць, Олександр Мішула, Ольга Дубровіна, Аліна Ягупова та Ганна Кириєнко. Загалом дніпропетровський баскетбол дав до збірних України найбільшу кількість талановитої молоді. Приділяється увага розвитку матеріальної бази. Баскетбол має добрих спонсорів. За безпосередньої участі голови федерації В.В. Кондратьєва проведено капітальний ремонт Спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву № 5, яка нині відповідає європейським стандартам.

Проте з масовістю в області не все гаразд. Якщо п’ять років тому нараховувалось 28 відділень баскетболу, то нині удвічі менше. В них 41 штатний тренер.

У змаганнях ВЮБЛ від однієї з найбільших областей у різних вікових категоріях виступає 12 команд юнаків та 6 команд дівчат. Серед них особливо хотілось би відзначити СДЮСШОР-5 та Криворізьку ДЮСШ-5. Проте є факти об’єднання команд, що у принципі не заборонено. Поруч із школярами виступають студенти Дніпровського Вищого училища фізичної культури.

В.А.Гуревич (зліва) та Ю.Б.Таслицький з командою «Металург», яка виграла першість ЦР ДСТ «Авангард»

Команда Криворізького технічного університету. З дитиною гол. тренер В.Непийвода

Розгортається ветеранський рух. В області проводять чи не найбільше змагань в Україні за віковими групами. В 1988 році було проведено перший Кубок пам'яті К.Р. Медведєва. Після незначної перерви 2017 року його поновлено.

Федерація баскетболу здійснила перереєстрацію 2007 року. Президент Валерій Валерійович Кондратьєв. Структурними підрозділами стали осередки Кривого Рогу, Дніпродзержинська, Нікополя, Павлограда, Марганця, Орджонікідзе, Тернівки, Криничок, Верхнєдніпровська, Васильківського, Покровського та інших районів.

Віктор Бережний – старший (від правої) гравець дніпропетровських команд, СКА Київ та збірної України (50–60-ті роки) та Віктор Бережний – молодший, гравець команд СКА Київ, ЦСКА Москва, збірних України та СРСР, тренер збірної України (80–90-ті)

Донецька область

З баскетболом на Донбасі познайомились на початку 20-х років минулого століття. Є згадка про те, що першими цю гру познали жителі великих міст, таких як Юзівка, пізніше Сталіно, Маріуполь. На початку 30-х років вони часто виїжджали до інших міст на товариські зустрічі, адже інших змагань в регіоні тоді не проводили, а до республіканських не були готові.

Баскетболісти Маріуполя – чоловіки і жінки вже мали певний досвід участі у різних турнірах. Але до війни команд з донецького краю на перших чемпіонатах України так і не побачили.

Газета «ГТО» в 1937 році з гіркотою писала: «Баскетбол не займає гідного місця у виробничих колективах Донбасу, насамперед в Сталіно, Маріуполі, Горлівці, Макіївці. Викладачі фізкультури і інструктори не знають цієї гри. Немає пристосованих залів. Жіночі команди можна порахувати на пальцях».

Лиш після війни баскетбол з'явився в донецьких командах «Динамо», «Металург», «Шахтар», «Буревісник», на окремих промислових підприємствах, вузах та технікумах Маріуполя, Горлівки, Макіївки, інших міст.

На початку 50-их років у Донецьку в основному зусиллями шахти ім. Засядько з'явився унікальний спортивний зал призначений для спортивних ігор. Тут роблять спробу організувати першу професіональну команду «Шахтар», до якої запрошують гравців з найвіддаленіших куточків СРСР. Команда бере участь в чемпіонатах України, СРСР, але високих місць не посідає. Лише в змаганнях II Спартакіади України 1959 року чоловіки збірної області посіли сьоме місце, а жінки 9–12-те.

В чемпіонатах 1960 року жінки – 12-ті, чоловіки участі не брали. Наступного року обидві команди до фіналу не потрапили. І так було ще кілька років поспіль.

Жіноча і чоловіча команди тресту «Донбасканалбуд», чемпіони України

«Шахтар» Донецьк з тренерами І.Ш.Дубовим (в центрі) та О.О.Власовим

Баскетболісти області відзначились вперше 1965 року, коли чемпіонат проводили у Донецьку. Чоловіча команда «Авангард» посіла друге місце, а жіноча, їхні одноклубниці, – третє.

Наступного року до справи серйозно беруться у тресті «Донбасканалбуд», де також створюють професійні чоловічу і жіночу команди. На чемпіонаті України жінки вперше посідають друге місце, чоловіки – третє.

Складені в основному з гравців цих команд збірні області на IV ювілейній Спартакіаді України 1967 року досягають сенсаційного результату. Жінки у фіналі здобувають друге місце, програючи лише збірній Києва, чоловіки стають чемпіонами. Хлопці під керівництвом тренера Бориса Єзерського це здійснили вперше: А.Бухов, В.Горяїнов, І.Дубов, Г.Квашнін, Є.Ковальов, Є.Константинов, А.Левіт, А.Путятін, В.Прудников, В.Срібний, В.Стародубцев, А.Тиханов.

Б.Єзерський відомий тим, що повернув до баскетболу таку непересічну у спортивному плані особистість, як двометровий Анатолій Поливода, який у юнацькому віці не вирішив, якому виду спорту віддати перевагу. Згодом він став чемпіоном та «бронзовим» призером Олімпійських ігор.

1965 року чоловіча команда ДКБ вийшла на всесоюзну арену, де по 1972 рік показувала непогані результати.

До Донецька потягнулись талановиті баскетболісти чи не з усього радянського союзу. Гострослови так розшифровували назву команди російською мовою «ДСК» – «дайош сармак, квартиру».

1969 року чемпіонами України під керівництвом невтомного Б.Єзерського стає чоловіча команда «Авангард» Донецьк.

Це значно пожвавило спортивне життя в області. Регулярно почали проводитись першості міст і районів. На повний голос заявляє про себе вузівський баскетбол. Гравців виховують тренери Олександр Власов, Бронислав Гринберг, Ісак Дубов, Віталій Щербатюк, Євген Борзилов, Акоп Акопян, Юрій Велігура, Петро Насєдкін та інші.

Жіноча команда, яка називалась «Донбасканалбуд», «ДЗХ», «Медін», «Чайка», а з 1996 року «Енергобіс» вперше стала чемпіоном України 1978 року, 1992 року володіла Кубком України, в сезонах 1992–1997 тричі ставала «срібним» призером, один раз «бронзовим», чотири рази брала участь у розіграші європейського Кубка Ліліан Ронкетті.

За команду у різні роки грали Ніна Бережна, Маргарита Ємець, Лідія Кандибка, Олена Мустафіна, Ольга Костюкович, Вікторія Буренок, Світлана Кузнецова, Ірина Медведєва, Неллі Невзорова, Олена Балденко-Гаврилова, Інеса Ходова, Яна Ткачова та інші.

У 80-ті роки при шахті імені Засядько створюється професійна команда «Шахтар», яка одразу виграла Кубок Радянського Союзу, її тренував І.Ш.Дубов. Такого успіху не знала жодна з баскетбольних команд. Проте через фінансові негаразди, що виникли не з вини гравців, команда припинила своє існування. Контролюючі органи – головна причина відсутності в Україні професійного баскетболу. В інших республіках вони на спорт закривали очі.

До здобуття незалежності баскетбол розвивався у всіх містах та районах області. Ним, за статистикою, займалося 18,8 тис. осіб, з них у навчальних закладах – 11,1 тис. Дитячо-юнацькі спортивні школи працювали у Авдіївці, Артемівську, Горлівці, Дзержинську, Димитрові, Докучаєвську, Донецьку, Дружківці, Маріуполі, Макіївці, Вугледарі, Волноваському та Тельманівському районах, де займалося майже три тисячі дітей. В області працювало 203 тренера, з них штатних 70.

У чемпіонатах України серед дорослих брали участь «Азовмаш», «Донецьк», «Дончанка-СДЮШОР», «ТЕКТОНІК-СДЮШОР», БК «Маріуполь», БК «Донбас», ще три команди з Краматорська, Маріуполя, Горловки. Серед хлопців та дівчат (ВЮБЛ) 10 команд з Донецька, Маріуполя, Горлівки, Світлодарська, Дружківки, Дзержинська, Краматорська.

Найкращі умови для розвитку баскетболу були створені у Маріуполі. Команда «Азовмаш» завдяки сучасному спорткомплексу, створеній системі підготовки резерву, а, головне, ставленню керівництва до розвитку баскетболу тричі поспіль вигравала звання чемпіона України, бере активну участь у Кубках Європи.

Через розгортання військових дій та окупацію регіону російськими найманцями, руйнацію економіки, науки, суспільних відносин, культурного життя, спортивно-масова робота також зазнала тяжких втрат, але завдяки ентузіастам не завмерла. Замість втрачених потужних колективів фізкультури і спортивних клубів, ДЮСШ, які користувались всебічною підтримкою, народилися нові. Нехай їхні здобутки ще не досягли минулого рівня, життя триває, баскетбол поступово набирає сили.

Не дивлячись на численні труднощі робота не припиняється. Регулярно проводяться чемпіонати та першості серед юнаків та дівчат по вікових групах,

«Азовмаш» святкує!

обласні спортивні ігри, турніри ветеранів, зі стрітболу, на призи заслуженого майстра спорту Вікторії Буренок тощо. Традиційними стали меморіали В.Побегайло, Н.Охонєнко, інші масові заходи. 14–16 змагань щороку – постійна норма.

В усіх з великим бажанням беруть участь спортсмени Горлівки, Димитрово, Дзержинська, Дружківка, Добропілля, Краматорська, Лозової, Мирнограда, Торецька, Покровська, інших міст.

Юнаки 2000 р.н. бронзові призери ВЮБЛ 2017 року м. Южне. Тренери Олег Сосой, Володимир Машира.

Серед баскетбольних клубів Донецької області нині найбільш відомі: МБК «Маріуполь» (Вища ліга, чоловіки) – головний тренер С.Завалін, тренери В.Машира, О.Скутельник, БК «Дружковчанка» (Вища ліга, жінки) – головний тренер Н.Соболь, МБК «Дружківка» – головний тренер Л.Морозов, МБК «Краматорськ» (Перша ліга, чоловіки) – тренери О.Сосой, Д.Щербик.

Вагомі результати у дитячо-юнацькому баскетболі. За період 2013–2014 рр. у чемпіонаті Всеукраїнської юнацької баскетбольної ліги брали участь три команди юнаків м. Краматорська. У 2015 р. у ВЮБЛ чотири команди м. Маріуполя та м. Краматорська. У 2015–2016 р.р. МБК «Маріуполь» стає чемпіоном Вищої ліги дівізіона «Б» (тренери С.Завалін, О.Скутельник). 2014 року чемпіони ВЮБЛ збірна команда Донецької області юнаки 1997 р.н. Цього ж року вони здобули звання чемпіонів Європейської юнацької баскетбольної ліги. Непогані результати протягом усього часу на Всеукраїнських змаганнях показують вихованці інших дитячо-юнацьких шкіл.

З баскетболістами по розвитку масовості, технічної майстерності та досягненню вищих результатів серед усіх вікових категорій населення широко відомі результати тренерів К.Думцева (ДЮСШ м. Мирноград), Л.Морозова та Н.Соболь (ДЮСШ м.Дружківка, БК «Дружківчанка»), О.Сосоя (ДЮКФП, Головний тренер БК «ДІТМ»), Я.Шевченко (вихованка краматорської школи, тренер ДЮКФП м. Краматорськ), М.Гаврилюка (ДЮКФП м. Краматорська, вихованці якого багаторазові призери області. Визнавався кращим тренером. Працював на чемпіонаті Європи асистентом головного тренера кадетської збірної України). Чимало добрих слів заслуговують також М.Воробйов, В.Кривошеєв, В.Могилко, А.Опаренко, С.Савенко.

У квітні 2018 року Донецьку область із робочим візитом відвідала делегація ФБУ на чолі із генеральним секретарем Володимиром Драбіковським. Він запевнив, що ФБУ готова надавати всебічну допомогу талановитим дітям-баскетболістам, які опинилися на окупованій території, для того щоб вони успішно інтегрувалися в українське суспільство.

Було проведено низку зустрічей з директором департаменту сім’ї, молоді та спорту ОДА Володимиром Мициком, міським головою Дружківки Валерієм Гнатенком, головою обласної асоціації баскетболу Олегом Сосоєм та підприємцями, які виявили готовність підтримувати баскетбол.

Представники місцевої влади запевнили, що розуміють важливість спорту, особливо баскетболу для виховання дітей і активних громадян особливо у регіонах, де точаться бойові дії. Вони обіцяли всебічну підтримку розвитку баскетболу на Донеччині, адже цей вид спорту цікавий для молоді. У поточному сезоні Донеччину у загальноукраїнських змаганнях у Вищій лізі (як чоловічій так і жіночій) та у Першій лізі представляли 5 команд із Маріуполя,

БК «Донецьк». Напружена гра з литовцями

Чоловіча збірна Донецької області з баскетболу, переможець турніру в категорії 40+, що відбувся в Дніпрі в рамках VII Всеукраїнських ігор ветеранів спорту пам'яті М.М.Баки.

Краматорська та Дружківки, 16 команд хлопців та дівчат з області взяли участь у ВЮБЛ, також проводилося чимало регіональних дитячих змагань.

Серед найважливіших питань які обговорювалися, було будівництво спортивних споруд і баскетбольних залів.

Президентом Донецької обласної асоціації баскетболу 2016 року обраний головний тренер команди МБК «Краматорськ» Олег Сосой.

Чемпіони Донецької області - юнаки 2007 р.н. Тренер Микола Гаврилюк

Не дивлячись на напружений стан, в області не припинялись чемпіонати, першості, турніри. Набули популярності меморіали Н.Охонєнко, В.Побегайло та інші. Дуже напружені календарі, 14–16 змагань щороку – постійна норма. Учасники усіх змагань юнаки та дівчата Горлівки, Добропілля, Дружківки, Краматорська, Маріуполя, Мирнограда.

Баскетболісти області постійні учасники всеукраїнських змагань.

Команда юнаків 2005 р.н. Краматорська (тренер О.Сосой), що посіла друге місце на першості області 2017 р.

Юні спортсмени на параді

Житомирська область

На початку XX століття Житомир, центр Волинської губернії, потроху долучався до того спортивного життя, яке розвивалося в містах Російської імперії. Тут існували товариства «Сокіл», «Любителів фізичних вправ», «Полювання і гімнастики» та інші. Значну роль у розвитку фізичної культури і спорту відігравали навчальні заклади, де учні займалися боротьбою і фехтуванням, лижним і ковзанярським спортом, легкою атлетикою, гімнастикою, футболом та іншими спортивними іграми.

Ще до початку Першої світової війни у Житомирі, Звягілі (Новоград-Волинський), Овручі, Бердичеві, Коростишеві, Малині, Коростені були ігрові майданчики, веслувальні станції, іподроми.

Але перші згадки про ігри команд і матчеві зустрічі відносяться до 1924 року. Найсильніша команда була сформована у Бердичеві, який на той період був значним промисловим і торговельним центром. Тут квартирувалось потужне військове з'єднання.

В перших Всеукраїнських іграх з баскетболу, які проходили у Одесі 1927 року, брала участь жіноча команда Бердичева, одна з найсильніших в Україні. Першим відомим баскетбольним тренером в області вважався Вадим Снетенчук.

1946 року в Житомирі було відкрито першу дитячо-юнацьку спортивну школу з відділенням баскетболу. Тренерами тут працювали С.С.Крутих, М.О.Панов, Е.К.Бочковський.

Після закінчення війни в області не було жодної команди майстрів. Першість міста і області проводилась епізодично.

У 2–3-тій групах чемпіонату України грали почергово команди «Спартака», «Динамо», СКА, кількох промислових підприємств, військового училища,

1950 рік. Команда «Динамо» – краща в області

Г.Д.Демб з командою СКА

педінституту. В 1948 році збірна школярів області посіла третє місце на першості України у своїй групі областей. В сезоні 1951-52 рр. успішно виступала команда Житомирського будинку офіцерів, яка здобула право грати в першій групі чемпіонату України. В 50-ті роки тут грали юнаками Ігор Турчин, відомий гандбольний тренер (перед вступом до Кам'янець-Подільського педінституту), а також Геннадій Чечуро, заслужений майстер спорту (перед вступом до Вінницького педінституту).

Трохи активізувалась робота тренерів при підготовці до І Спартакіади України. Але чоловіча і жіноча команди посіли місця лише у третьому десятку.

Друга Спартакіада – крок уперед для чоловіків – 17 місце і крок назад для жінок – 24 місце. У підсумку III Спартакіади України чоловіча і жіноча збірні області виступили слабо. Їм визначили місця з 24 по 26.

1967 року проводилась IV Спартакіада України. Чоловіча і жіночі команди області виступили більш вдало, але вище 15 місця обидві не піднялись. Доводилось надалі констатувати, що розвиток дорослого баскетболу в області стримується.

З одного боку, це пояснювалось негативним ставленням до ігрових видів спорту керівників облспорткомітету, з другого, відсутністю тренерів, здатних професійно порушити питання подальшого розвитку баскетболу, створення команди майстрів.

Баскетбол розвивався лише в навчальних закладах, де готувались непогані спортсмени, але подальше їх вдосконалення проходило в командах інших міст, а часом і республік.

Як згадував заслужений майстер спорту Геннадій Чечуро, гравець київського СКА, збірної України та СРСР, чемпіон світу, заняття баскетболом він розпочав ще у школі, у 14-річному віці: «Це був 1952 рік. Вчителем фізкультури працював Михайло Лапутько, фанатичний прихильник спорту, який вимагав різнобічної фізичної підготовки. Захоплення грою доходило до критичних меж. Тренувались у спортивному залі Будинку офіцерів під керівництвом Георгія Дмитровича Демба, якого я вважаю своїм першим тренером. Офіційних занять мені не вистачало і я купував солдатам цукерки, а вони таємно запускали мене в спортзал. Наполеглива самостійна праця принесла бажані результати і через два роки я вже грав у команді Будинку офіцерів».

Не дивлячись на наявність кваліфікованих тренерів, жодна команда Житомирщини ні тоді, ні після цього періоду так і не вийшла на чільні позиції у вітчизняному баскетболі. Перша ліга і досягнення тренера Дениса Апарина – не

Перша ліга України. БК «Житомир»

Федерація баскетболу Житомирської області для юних баскетболістів постійно проводить так звані «Літні табори».

Олександр Лохманчук провів майстер-клас для вихованців ДЮСШ Житомира

той рівень, який може задовольняти спортивну громадськість області Більше того, їх не бачили і не чули в інших лігах республіканської першості. Відомі виступами на республіканському рівні ветерани «Тонуса». У змаганнях ВЮБЛ у різних вікових категоріях виступають одна команда юнаків та дві дівчат.

Ось кілька імен вихованців житомирського баскетболу, які грали деякий час в командах майстрів: Володимир Козлов («Будівельник» Київ), Віктор Савченко («Будівельник», «Денді-баскет», МБК «Одеса»), Зінаїда Заставна і Тетяна Зубчук («Динамо» Київ), Наталія Мельничук, Ірина Денисович, Галина Дяченко («Донбасканалбуд»), Світлана Ткаченко («Спартак» Сімферополь), Галина Горшкова, Любов Каримова («Сталь» Дніпропетровськ), Тетяна Стахова («Чайка» Бердянськ), Олена Савіна («ТІМ-СКУФ» Київ).

За останні роки кількість відділень баскетболу в ДЮСШ, зросла до десяти. Тут працює 25 штатних тренерів. Справжнім баскетбольним центром стає Бердичів, де виховують кандидатів до національних збірних. Підтягуються у Коростені, Овручі, Новоград-Волинському, Радомишлі, Малині.

І все ж, після відносно успішних виступів у дитячо-юнацькому баскетболі кращі вихованці шкіл, як блискавки, спалахують і гаснуть, не знаходячи подальшого застосування.

Кращими тренерами в області вважалися Г.Д.Демб, В.О.Старунов, В.В.Пушкарьов, Л.О.Шапіро. Проте нікому ще не вдалося сформувати хоч би напів професійну команду.

Федерація зареєстрована у 2003 році. Президентом обрано Григорія Борисовича Засіка, палкого прихильника спорту ветеранів, чемпіон Європи.

Закарпатська область

На Закарпатті з баскетболом познайомились ще за часів Австро-Угорської імперії. В Ужгороді, Мукачево, Севлюші, Рахові в баскетбол грали переважно на уроках фізвиховання учні шкіл та гімназій – дівчата та хлопці. Інформаційних матеріалів або звітів, докладних згадок про розвиток гри у 20–30-ті роки, а також після об'єднання західних і східних українських земель майже не збереглося. Нам відомі лиш скупі рядки з книги відомого спортивного журналіста Василя Васильовича Федака «Закарпаття у спортивному вимірі» та деякі газетні публікації.

Спорт в регіоні, де до Другої світової війни почергово панували Австро-Угорська імперія, Чехословаччина, Румунія, Польща та Угорщина, як такий, розвивався завдяки ентузіастам зосередженим в клубах «Русь», «Бескид», «Сокіл», «Орел», «Пласт» та інших. В основному молодь займалася футболом, гандболом, волейболом, легкою атлетикою, менше баскетболом.

Це пов'язано з тим, що гра вимагала спеціального обладнання. За заняття у тренера та за оренду залу треба було платити. Були спроби організувати секції при відділеннях товариства «Просвіта», проте з цього нічого не вийшло. Крім футболу жоден з видів спорту не дістав нормального розвитку.

Ось що про це пише В.В.Федак: «На Закарпатті працювало 2200 вчителів, з яких навіть три проценти не займалися активним спортом, не вели пропагандистської роботи. На першому місці стояла мовна і національна боротьба, партійні і релігійні суперечки. Вони були важливіші за виховання здорового покоління. Ніхто не розумів, що саме спорт з'єднує народи. Як правило, українські спортивні клуби культивували тільки футбол.

З другої половини 30-х років почали організовувати спортивні та фізкультурні секції. До цього часу не було жодного українського фізкультурного працівника з вищою освітою. В наших українських навчальних закладах фізкультуру (сокільські гімнастичні уроки) проводили чеські легіонери або випадкові викладачі без освіти. Семінарії не мали навіть спортзалів, відповідних місць для занять під відкритим небом.

Збірна Закарпатської області. 1952 рік

За 1920–1938 роки на розвиток фізичної культури і спорту влада не пожертвувала жодної крони. Якщо у Чехії, Моравії, Словаччині були великі і багаті підприємства, які матеріально допомагали своїм спортивним клубам, то на українському Закарпатті потужних заводів і фабрик, як і меценатів, не знаходилось».

Це твердження підлягає вивченню і аналізу науковців.

Валентина Гомонай із своїми вихованками – спартаківками Мукачева

Баскетбол здобув права громадянства лише після 1945 року і вважався одним з наймолодших видів спорту. Перший відомий нам чемпіонат області проведено лише влітку 1946 року.

Тому 60-річчя закарпатського баскетболу в області урочисто відзначали лише у грудні 2006-го.

Першим дійовим спеціалістом, як зазначали засоби масової інформації, став І.І.Алексеєв, який прибув на роботу за направленням на кафедру фізвиховання Ужгородського державного університету. Саме він налагодив роботу секцій, організував перші команди, очолив баскетбольну групу в єдиній на область ДЮСШ 1947 року.

У 50-ті роки минулого століття в баскетбол вже грали в Ужгороді, – Мукачеві, Хусті, Виноградові, Берегові, Сваляві, Рахові. Регулярно проводились обласні змагання. Команди «Спартак», СКА, виробничих колективів успішно брали участь в республіканських змаганнях, обов’язковими стали першості районів. Працювала ціла плеяда талановитих тренерів, тисячі підлітків займались в дитячо-юнацьких спортивних школах.

1952 року юні закарпатці здобули третє місце на республіканській спартакіаді школярів. Дуже популярними були в області міжнародні зустрічі з командами сусідніх областей Угорщини, Словаччини, Румунії.

За збірну Закарпаття на ту пору виступали Неллі Чеснова, Любов Сударєва, Світлана Малишкіна, Олена Куниця, Мукі Азарій, Валентина Гомонай, Інна Дрозд, Людмила Белецька, Євгенія Лозова, Таїсія Петрушина-Сергієнко, які здобували впевнені перемоги над суперницями.

На ті роки жіночу збірну, за яку переважно грали студентки «Буревісника», тренували Павло Карцуб та Василь Вешелені.

Приблизно з 1958 року центр розвитку баскетболу перемістився до Мукачева, де у міській дитячо-юнацькій спортивній школі (директор Є.В.Гомонай) плідно працювали Валентина Гомонай та Юлій Троян, випускники Львівсько-

го інституту фізкультури. Тут плідно працювали батьки Валентини Михайло Гомонай та Катерина Печена.

Справжній успіх прийшов до баскетболісток Закарпаття 1971 року на V Спартакіаді України, коли вони посіли третє місце. Ось прізвища бронзових призерок: Єва Болдог, Тетяна Дрожжина, Етела Ришко, Леся Богачик, Єлізавета Карцуб, Валерія Медведєва, Тетяна Мозер, Євгенія Вешелені, Тереза Гомонай, Зіта Куруц.

Повною мірою розкрився організаторський талант Валентини Гомонай, якій вдалося у Мукачевому зібрати та виховати цілу плеяду талановитих молодих спортсменок, які ставали призерами всесоюзних та республіканських змагань, входили до складу збірних СРСР та України. За браком в області інших жіночих команд її дівчата тренувались разом з чоловіками, у яких згодом також почали вигравати. В.М.Гомонай – заслужений працівник культури України, заслужений тренер України.

В попередні роки найбільший успіх прийшов до Єви Болдог та Ольги Сютрик, які стали майстрами спорту, чемпіонками СРСР серед школярів, чемпіонками Європи серед юніорок, а, граючи в команді майстрів «Динамо» Київ – чемпіонками України, призерками Спартакіади України, Спартакіади народів СРСР в складі збірної України.

Через деякий час їхні досягнення перевершила Марина Копча (Ткаченко). Як підкреслювали спеціалісти, у розвитку закарпатського баскетболу настав період, коли гравці такого рівня мали обов'язково з'явитись. Серед перших нагород цієї талановитої дівчини була «золота» медаль чемпіонки Всесоюзних

Ветерани баскетболу Мукачева

Усі надії на майбутнє ветерани баскетболу Закарпаття пов'язують з цими дітлахами

юнацьких ігор та «золото» юніорського чемпіонату Європи 1982 року. Згодом, як відомо, Марина Ткаченко стала чемпіонкою Олімпійських ігор, двічі чемпіонкою Європи, володаркою Кубка Ліліан Ронкетті, чемпіонкою Радянського Союзу.

«Золоті» медалі першості СРСР серед школярів має також Діна Канижай. На всеукраїнській арені широко відомі також імена Л.Богачик, Н.Бабаєвої, В.Медведєвої, Н.Шкирти, З.Бучиної, С.Гуняді, С.Томіної, М.Йовбак, Є.Вешелені, Т.Іванченко, Т.Мозер, Е.Решко, Є.Хоми, Т.Гомонай, А.Карцуб та інших баскетболісток.

Рекордсменом у масовому баскетболі може вважатись родина Карцубів. Десять братів і сестер – Павло, Степан, Андрій, Олександр, Юрій, Єлізавета, Клара, Марія, Ірина та Агнеса грали за збірні області.

На Закарпатті перші кроки в баскетболі робили Тіберій Гецко, майстер спорту міжнародного класу, гравець київської команди СКІФ. Через 25 років в київській команді, яка носила назву «Будівельника», його замінив Юрій Сильверстов, також майстер спорту міжнародного класу, чемпіон Всесоюзної спартакіади школярів, переможець багатьох чемпіонатів України, чемпіон Спартакіади народів СРСР, призер чемпіонатів СРСР.

Проте через неувагу та байдужість обласних фізкультурних організацій у гонитві за краще місце в так званому соціалістичному змаганні, регіон одного часу майже згорнув розвиток баскетболу, другого за масовістю виду спорту,

замкнувся на так званих видах «за вибором», де, до речі, також не зажив доброї слави. Закривалися поодинокі відділення ДЮСШ, на вулиці опинилася велика армія дітвори. Їх повною мірою поглинув футбол.

Область не виставляла команди навіть на Всеукраїнські літні спортивні ігри.

Широко відомий своїми заходами ветеранський баскетбольний клуб «Імпульс», який існував у Мукачеві з 1998 року. До 2017 року його очолював колишній військовослужбовець Віталій Миколайович Бібік. Він вміло вико-

Переможці міжнародного Різдвяного турніру 2019 р.

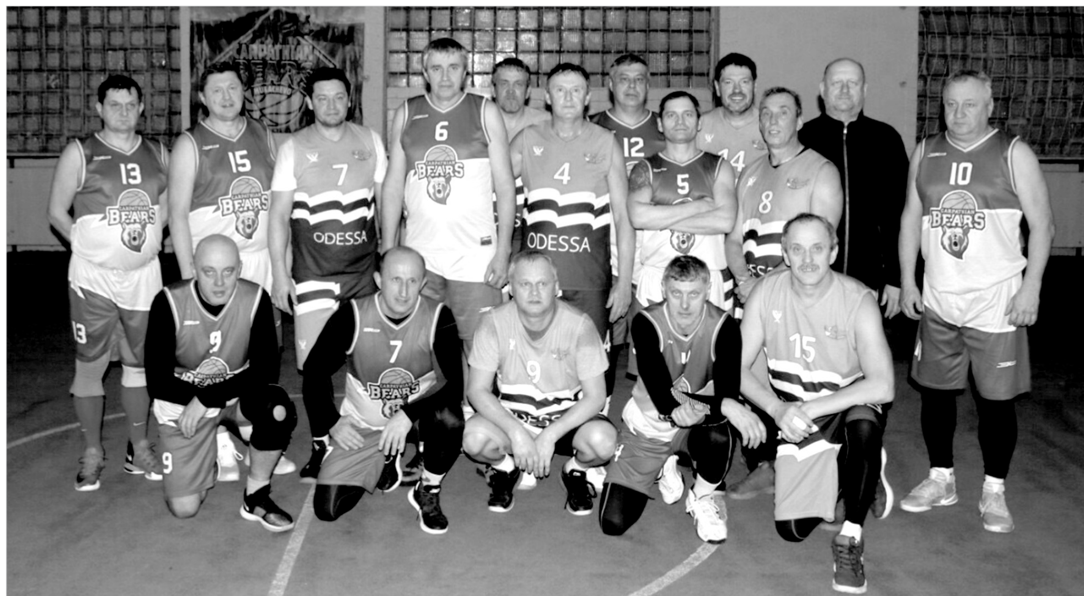

ристовував допомогу спонсорів, проводив широку пропагандистську роботу серед усіх груп населення, організовував тренування і змагання. Базувався клуб у середній школі № 10, встановлено добрі стосунки з 24 іншими навчальними закладами району та міста.

Баскетболісти «Імпульса» підтримували тісні зв'язки з колегами із 15 країн Європи. Вони бажані гості за кордоном. У свою чергу, чудові турніри влаштовували у Мукачево. У щорічному доробку ветеранів десятки добрих справ, призові місця на першостях Європи та світу серед ветеранів. Їхня атрибутика вирізняється красою і вишуканістю. Нині естафету від «Імпульса» перехопили «Карпатські ведмедиці», відомі медалістки міжнародних турнірів найвищого рівня.

У Мукачеві відбувся традиційний міжнародний Різдвяний турнір. Цього разу вони зібрали ветеранів баскетболу зі Словаччини, Латвії. Вітчизняні команди представляли Київ, Кривий Ріг, Одесу, Дрогобич, Полтаву, Харків, Ужгород, Львів. Серед жінок і чоловіків змагалося по 10 команд у різних вікових категоріях.

В області з 2012 року з жовтня по травень з роз'їздами нарешті налагоджено регулярний чемпіонат серед чоловічих команд. Зазвичай бере участь від 10 до 12 команд. Працює шість ДЮСШ, в яких є відділення баскетболу. Ним фактично займається не більше 1000 дітей. З ними працює 12 штатних тренерів. Це переважно вчителі фізкультури шкіл. Лише один має вищу категорію і два першу. Популярності набула першість серед ДЮСШ по всіх вікових категоріях – від 2000 до 2006 р.н. Три вікових категорії кожного року вибирається для дитячої ліги.

В змаганнях ВЮБЛ від області бере участь три команди. 2017 року ЗОДЮСШ Ужгорода посіла високе четверте місце у ВЮБЛ серед юнаків 2004 р.н. та шосте місце серед народжених 2005 року, виграла турнір Західного регіону, є учасником чемпіонату України 1 ліги.

Юні спортсмени ЗОДЮСШ є багато разовими переможцями та призерами міжнародних змагань. Антон Іванина і Антон Леонов були кандидатами до юнацьких збірних України. Наталка Цюбик з Виноградова виконала норматив майстра спорту України, є членом молодіжної збірної України.

Матеріальна база баскетболу поліпшується вкрай повільно. Лише два роки тому за допомогою президента ФБУ М. Бродського були встановлені сучасні баскетбольні конструкції в Ужгородському національному університеті.

В області невпинно ведуться пошуки для створення професійної команди. Участь у Першій лізі вітчизняного чемпіонату вже нікого не вдовольняє.

Обласна Федерація баскетболу була створена 2012 року. Звітно-виборча Конференція Закарпатської федерації баскетболу відбулася 2017 р. Її головою обрали Олександра Зубковського.

В.Медвідь,
ст. викладач Мукачівського Агроколеджу

Запорізька область

Довгі роки Олександрівськ був блідою тінню Катеринослава, центра губернії. Аж доки біля козацького острова Хортиця не почали зводити Дніпровську гідроелектростанцію.

1930 року до міста прибули інженери харків'янин Михайло Олексійович Арбер та одесит Жорж Іванович Прокопенко. Власне їхніми зусиллями був побудований перший баскетбольний майданчик і організована секція. Історія не донесла до нас прізвищ гравців, перших тренерів тих команд, їхні назви, результати. Достеменно відомо лише те, що саме з 1930 року у Запоріжжі відзначають річницю народження баскетболу.

У ті роки монтажником на будові працював Костянтин Медведєв, парубок з Ленінграду, який трохи знався на баскетболі. Саме він організовував змагання, вів тренувальну роботу. Коли у Дніпропетровську відкрили Технікум фізкультури, саме його направили на навчання. Прощаючись із друзями, почув: «Монтажників у нас багато, а інструкторів зі спорту немає зовсім». Таку саме фразу сказали йому і після навчання. Залишили у Дніпропетровську на металургійному підприємстві, що бурхливо розвивалося, наказавши організувати серед молоді повнокровне спортивне життя.

У перші повоєнні роки чимало зробили для розвитку баскетболу тренери Іван Ілліч Білий (обласна ДЮСШ, юнаки), Микола Іванович Костенко («Будівельник», чоловіки), Іван Харитонович Ребристий («Металург», чоловіки), Михайло Львович Коростишевський (Запорізький військовий гарнізон).

Найвідомішим запорізьким баскетболістом 50-х років був вихованець Івана Білого (ДЮСШ-1), майстер спорту Борис Никитишин (1935 р.н., 188 см). У складі юнацької команди УРСР він став «бронзовим» призером Всесоюзної спартакіади школярів (1953 р.). Грав у командах «Буревісник», «Металург», входив до тренувального складу збірної України. Працюючи після закінчення Запорізького машинобудівного інституту на «Запоріжсталі», поєднував роботу з виступами на баскетбольних майданчиках. Удостоєний звання «Заслужений металург СРСР».

У 50-ті роки в Запоріжжі грали переважно на відкритих майданчиках

Давні баскетбольні традиції мав Запорізький інститут сільськогосподарського машинобудування, згодом перейменований у машинобудівний. У ЗМІ розпочинали свій спортивний шлях такі яскраві баскетбольні особистості, як брати Микола і Юрій Карнаухи, Анатолій і

Б.Никитишин (другий зліва) на зборі з командою СКІФ Київ.
Крайній праворуч В.О.Шаблінський

Віктор Шумакови, Віктор Венгеренко, Владислав Матусевич, Віктор Гук, Юрій Слободченко, Олександр Цокур та інші.

Команда «Буревісник», з якою тривалий час працював Віктор Момот, посідала призові місця на першості вузів України, гідно сперечаючись з командами Києва, Харкова, Одеси. Тренер запрошувався до керівництва чоловічими командами «Металург», «Будівельник» і «Спартак», керував згодом київським армійським клубом СКА, збірною республіки, працював у Держкомспорті України.

1957 року чоловіча команда «Буревісник» посіла десяте місце в чемпіонаті України.

На ІІ Спартакіаді України, яка відбулась 1956 року, збірна жіноча області п’ята, випередила команду Дніпропетровська. Чоловіки були шості. Найвище досягнення баскетболістів-чоловіків того часу третє призове місце запорізького «Металургу» в чемпіонаті України 1962 року.

Разом зі студентами та «Металургом» першу скрипку у чоловічому запорізькому баскетболі тоді грала «Стріла» (тренер Олександр Кушнір), а у жіночому – «Будівельник» та «Металург» (тренер Валентина Білозович).

Успіхи чоловічої і жіночої команд Запорізького машинобудівельного інституту пов’язують з ім’ям випускника Київського інституту фізкультури Володимира Кириловича Реви, який приводив спортсменів до перемог на республіканському рівні.

Про популярність баскетболу на початку 60-х років свідчить той факт, що в першості міста від одного клуба заявлялося не менше 8 команд з обов’язковою участю дітей та юнаків. В одній тільки другій групі чемпіонату області брало участь 22 команди.

Проте третя Спартакіада України, яка проводилась 1963 року, виявилась для запорожців відносно невдалою. За загальним підсумком область посіла

1973 р. Команда «Будівельник» з тренером О.П.Компанійцем

10–11 місце. Через два роки створена на базі ЗМІ жіноча команда «Буревісник» (тренер В. Рева), на четвертому місці чемпіонату України. На Спартакіаді України 1967 року області виведено загальне дев'яте місце.

Інший відомий гравець майстер спорту Віктор Венгеренко по закінченні машинобудівного інституту став директором одного з виробництв ВАТ «Мотор-Січ». Виступав за заводську команду «Стріла», був граючим тренером збірної області. «Бронзовий» призер Спартакіади профспілок України. Переможець першості ЦР ДСТ «Зеніт».

У 70-х роках цього звання були удостоєні вихованець мелітопольського баскетболу Петро Суханов і запорожець Олексій Чугунов (перший тренер І. Ребристий), призери чемпіонатів СРСР у складі київського СКА.

Ціла епоха запорізького баскетболу пов'язана з ім'ям Олександра Петровича Компанійця. Свого часу він не без успіху захищав кольори команди «Будівельник», протягом багатьох років тренував її. Цей клуб сперечався за вихід до першої ліги чемпіонату СРСР і не потрапив туди тільки через фінансові негаразди. «Будівельник» ставав переможцем першості ЦР «Авангард», фіналістом Кубка профспілок СРСР.Тоді кольори команди захищали майстри спорту Валерій Бахтін, Анатолій Короленко, Іван Кобилянський, Вільям Конюшенко.

Загальмувався розвиток баскетболу в області через перехід великої групи здібних гравців до гандболу. Запорізький баскетбол дав путівку у великий гандбол олімпійським чемпіонам Монреаля Олександру Рєзанову і Юрію Лагутіну, наставнику жіночої збірної України Леоніду Ратнеру.

Іншим чинником занепаду баскетболу в області стало рішення про утворення одно відомчих центрів та розвиток видів спорту, які малою кількістю спортсменів легше здобували очки і медалі.

П.П.Драган з учнями ДЮСШ

На початку 90-х років зусиллями Заводу феросплавів, тресту «Запоріжбуд» і Облспорткомітету був утворений баскетбольний клуб, що взяв на себе місію розвитку чоловічого баскетболу в регіоні. Створена перша професійна структура, складовими частинами якої стали чоловіча команда майстрів, фарм-клуб і СДЮШОР-12.

Команда «Феро», кольори якої захищали переважно вихованці місцевого баскетболу, досить успішно виступала в Суперлізі, дебютувала в Кубку Корача, а її гравці майстри спорту Кирило Погостинський і Олександр Пащенко залучалися до збірної країни. У складі команди також виступали майстри спорту Кирило Большаков, Олександр Горстка, Ігор Чигринов, Дмитро Щиглинський, Руслан Безсонов, Едуард Сообцоков, Михайло Зайцев, Анатолій Максименко.

Злет запорізького чоловічого баскетболу пов’язаний з ім’ям людини, яка на початку 90-х років була одним з фундаторів обласного баскетбольного клубу. Йдеться про колишнього директора Запорізького заводу феросплавів В’ячеслава Гаврилова. Його пам’яті присвячено турнір, що проводять щороку.

Із змінами в керівництві головного спонсора клубу – заводу феросплавів почалися фінансові проблеми, які не вдалося вирішити і дочірній фірмі «Баскет-Спорт». За підсумками сезону 2000–2001 років команда змушена була залишити Суперлігу.

Сьогодні чоловічий баскетбол Запоріжжя не був би представлений у першості України, якби не допомога ректора ЗНТУ Сергія Бєлікова і завідувачки кафедрою фізвиховання цього вузу Людмили Соловйової. До речі, у стінах цього університету дипломованими спеціалістами стали гравці «Феро» Валерій Петренко, Тарас Артеменко, брати Жержерунови.

Самобутня команда «Чайка» Бердянськ

Після омолодження команди, що іменувалася вже «Феро-ЗНТУ», за неї виступали переважно випускники ДЮСШ СК «Будівельник», для кожного з яких відкриті двері до вузу. Матчі національного чемпіонату колектив проводить в оновленому спорткомплексі університету.

В сезоні 2003–2004 років настали позитивні зрушення у відносинах між клубом і Заводом феросплавів, який надав відчутну допомогу клубу у фінансовому та побутовому забезпеченні.

З'явились команди чи не в усіх лігах українського чемпіонату, приділено увагу організації змагань на місцях.

До складу ради клубу входять ректор ЗНТУ Сергій Бєліков, голова правління ВАТ «Запорізький завод феросплавів» Павло Кравченко, виконавчий директор обласної федерації баскетболу Станіслав Тупиков, головний інженер заводу феросплавів Юрій Голов і головний тренер «Феро-ЗНТУ» Олександр Широбоков, один із засновників команди.

У першій лізі чемпіонату України грає команда ЗІДМУ, яка часом показує непогану гру і бажання увійти до групи найсильніших.

Жіноча баскетбольна команда майстрів «Козачка-ЗАлК» протягом десяти років представляла в національних чемпіонатах України і європейських клубних турнірах флагман кольорової металургії України – ВАТ «Запорізький алюмінієвий комбінат».

Становлення цієї команди почалося ще в 1983 році, коли на викладацьку роботу в Запорізький педагогічний інститут прийшов тренер Олег Коваленко.

«Козачка» упевнено стартувала в національному чемпіонаті України серед клубів першої ліги і вирішила долю путівки до вищої ліги. Володар Кубка України 1993 року, учасник розіграшів Кубка ім. Ліліан Ронкетті, виступала у Євролізі, брала участь у Кубках Європи-ФІБА.

Більшість успіхів «Козачки-ЗАлК» пов'язано з іменами перш за все генерального директора підприємства Івана Бастриги, виконавчого директора клубу Григорія Вуля, заслужених тренерів України Олега Коваленка, Юрія Велігури, Володимира Ков'янова.

Кольори збірної команди України захищали гравці «Козачки-ЗАлК»: Вікторія Буренок, Руслана Кириченко, Наталія Сильянова, Галина Лохманчук, Олена Фенько, Світлана Бойко, Олена Жержерунова (Кривенька), Олександра Горбунова, Ірина Мащенко, Ольга Ляшкова, Марина Хабарова, Оксана Письменник, Любов Альошкіна. Четверо з цих дівчат – чемпіонки Європи 1995 року, учасниці Олімпійських ігор 1996 року в Атланті.

В сезоні 2005-2006 рр. команда вшосте поспіль стала чемпіоном України, даючи постійно в збірну України переважну частину її складу. Ось прізвища переможців того чемпіонату: С.Белінська, С.Бойко, О.Жержерунова, О.Квасніка, Р.Кириченко, О.Криштать, І.Мащенко, О.Письменник, К.Римаренко, Н.Сільянова, М.Хабарова, Т.Шаблінська, Л.Шевченко. Головний тренер Ю.П.Велігура.

«Козачка-ЗАлК» семиразовий чемпіон України, дворазовий срібний призер чемпіонатів країни. Деякий час у чемпіонаті України участі не брала.

Тим, що в жіночому чемпіонаті України Запорізька область була представлена ще й бердянською «Чайкою» – заслуга Геннадія Миколайовича Шилкіна, заслуженого тренера України. Очолювана ним команда, яка наприкінці 80-х років виступала під назвою БДПІ у другій лізі першості СРСР (кращий результат – третє місце у груповому турнірі), а в національних чемпіонатах дебютувала як «Чайка-АзМОл», тричі була володаркою «бронзових» нагород чемпіонатів України, а в сезоні 1999-2000 років визнана гідною «срібла». Проте фінансові і організаційні проблеми останнього часу професійної жіночої команди позначились на долі бердянської «Чайки», команда чекає відчутної допомогти.

«Козачка-ЗАлК» – у зеніті слави

Дитячо-юнацький баскетбол Бердянська дав Україні багато славних гравців. Тут виріс до перемог на IX Спартакіаді народів СРСР та Всесоюзній Спартакіаді школярів, член національної збірної України Олег Рубан, виховано Ірину Мащенко, Людмилу Романюту, Тетяну Стахову, Ірину Расторгуєву. Олександра Горбунова розкрилася ще в ранньому дівочому віці. Вона провідний гравець усіх національних збірних, які створювались за віком. Завдяки її майстерності команди посідали високі місця на європейських першостях. Деякий час у жіночому національному чемпіонаті та на міжнародній арені виступала команда Запорізького гуманітарного університету (ЗІДМУ), але без особливих досягнень.

Найавторитетнішим дитячим тренером області небезпідставно вважають Петра Павловича Драгана. Розпочинав він роботу в ДЮСШ-2, де прийняв групу Володимира Грабовського, нині заслуженого тренера Естонії. Серед перших учнів Петра Павловича був Олександр Сокіл, котрий згодом пов'язав своє спортивне життя з гандболом, став чемпіоном світу серед юніорів у складі збірної СРСР, володарем Кубка ІГФ.

З 1979 Петро Драган працював в ДЮСШ СК «Будівельник». За роки тренерської діяльності він виховав не одну сотню юних баскетболістів, вигравав з ними першість України і ЦР «Авангард». Петро Павлович входив до

Оновлена команда «Козачка-КПУ»

тренерського штабу юнацької збірної України, яка 1991 року стала «срібним» призером першості СРСР (тоді у складі цієї команди грали три вихованці запорізького баскетболу). Серед підопічних Драгана чимало відомих баскетболістів – Кирило Погостинський, Олександр Горстка і В'ячеслав Польськой, які захищали кольори команди «Феро», Валерій Корміліцин – володар Кубка України в складі команди «ЦСКА-РІКО». У командах Суперліги «Сумихімпром» і МБК «Миколаїв», що беруть участь у єврокубкових турнірах, грали майстри спорту із Запоріжжя Олександр Шапошников і Павло Ревзін.

Чоловіча команда БК «Запоріжжя»

Протягом тривалого часу Петро Драган поєднує тренерську діяльність з суддівством і на даний момент обіймає посаду голови обласної колегії баскетбольних арбітрів.

Багато працювали з підлітками Л.Пралічен (Запоріжжя), Є.Богданов, В.Младенов (Мелітополь) та інші тренери.

Першими запорізькими суддями республіканської категорії були Яків Лангзам і Олександр Марей. А найавторитетнішим запорізьким арбітром є суддя всесоюзної категорії Геннадій Калашников, який входив до десятки кращих в Україні. Протягом багатьох років є комісаром ФБУ. Арбітри національної категорії Олександр Компанієць, Петро Ткачук і Людмила Соловйова.

Нині баскетбол на Запоріжжі культивують в обласному Спортінтернаті, СДЮШОР-12 (юнаки) м. Запоріжжя, КЮСШ СК «Будівельник», обласній ДЮСШ (дівчата), а також дитячих школах Мелітополя, Бердянська, Токмака, Дніпрорудного. Проводяться спартакіади школярів за участю 11 команд міст та районів, а також першість області серед збірних команд сільських районів. В першості Запоріжжя беруть участь 16 колективів. На провідних ролях вищі навчальні заклади.

Федерація баскетболу перереєстрована у грудні 1997 році. Остання звітно-виборна конференція, яка відбулася 2018 року, новим президентом обрала Валерія Альбертовича Елькінсона, з ім'ям якого пов'язані чи не усі успіхи запорожців у роки незалежності. Вона розпочалася з хвилини мовчання – відразу три члени президії федерації пішли з життя за останні роки: Григорій Вуль, Людмила Соловйова та Олексій Рева.

Івано-Франківська область

Шлях баскетболу (кошиківки) до людей на Прикарпатті був надто довгим. Ще за Австро-Угорщини на Галичині були створені спортивні товариства «Чорногора», «Сокіл», «Україна». Вони наочно демонстрували роль фізичного виховання у зміцненні здоров'я громадян і організації культурного дозвілля. Проте переважна частина населення ставилась до спорту з упередженням. Його ентузіастам доводилось натикатись на «активне негативне ставлення старших людей до новітнього спорту, які намагалися припинити погоню за м'ячем з голими колінками». М'ячеві ігри вважались «зайвим нищенням черевиків».

Пожвавлення з'явилось лише після Першої Світової війни. Не дивлячись на те, що в Польщі, до якої між 1919 і 1939 роками належав Станіславів (Івано-Франківськ), спорт розвивався на державному рівні і був зорієнтований на вихід на міжнародну арену. Українські спортивні гуртки існували самостійно, беручи участь лише у аматорських змаганнях в рамках Українського спортивного союзу. Правдою є і те, що молодь більше захоплювалась модним на ту пору футболом.

Баскетболом більше займались в українських жіночих гімназіях Станіслава, інших навчальних закладах.

За радянських часів перша дитячо-юнацька спортивна школа відкрилася в обласному центрі 1952 року. Її очолювали Ю.Міщенко, А.Шиманський, Р.Равінський, Д.Калашников, Л.Турелик та інші.

Ірина Цюлюпа (Євтушенко), вихованка Івано-Франківської ДЮСШ з Кубком ім. Л.Ронкетті

Гоніння на баскетбол, замість його розвитку, почалися із відкриттям одновідомчих центрів. Єдиний на місто зал 1973 року був переданий під гімнастику, а відділення баскетболу закрили.

Так тривало доки баскетбол знову не виник у ДЮСШ-2, де плідно працювали Антон Горальчук, Юрій Міщенко та інші небайдужі до розвитку баскетболу спеціалісти. Саме тут починала свій шлях у великий баскетбол і сходження до висот у спорті Ірина Цюлюпа (Євтушенко), член збірної команди СРСР, чемпіонка Європи серед дівчат в складі збірної СРСР, володарка Кубка ім. Ліліан Ронкетті в складі київського «Динамо». Якби не радянські виверти, ця талановита спортсменка могла б мати багато інших титулів. На заваді стала ... бабця Ірини, яка хто-зна коли виїхала до Аргентини.

До вершин спортивної науки дійшла Оксана Михайлівна Вацеба («Сталь»

Дніпропетровськ), кандидат педагогічних наук, професор Львівського державного університету фізичного виховання і спорту, автор багатьох грунтовних праць з історії українського спорту, зокрема баскетболу.

Минулий блиск команди «Флоріан»

З баскетболу починала свій шлях до світової корони у ковзанярському спорті незрівняна Віра Бринзей, заслужений майстер спорту, єдина з українок чемпіонка світу з бігу на ковзанах.

Усі вони вдячні Богдану Онисимовичу Озарку, який дбав перш за все за здоров'я підлітків, жодного не відлучав із секції, хоч той і не мав особливого таланту до баскетболу.

Нині баскетбол успішно розвивається у середніх школах Калуша, Надвірної, Косова та Коломиї, вихованці яких представляли область на республіканських змаганнях. Баскетболом займаються у 8 відділеннях ДЮСШ, існують команди в кількох коледжах і ліцеях. Загалом ним займається до 1200 спортсменів. Працює 29 тренерів, 20 із яких на штатних посадах. Лише двоє мають першу категорію.

Студентський баскетбол мав неабиякі традиції в Педагогічному інституту (нині Прикарпатський університет), Інституті нафти і газу (нині університет), Медичному інституті (нині університет), Технікумі фізкультури (нині Коледж фізичного виховання), Школі міліції (нині Прикарпатський юридичний інститут).

Представники області беруть участь в чемпіонатах України. Протягом десяти років функціонує чемпіонат України Західного регіону. Область представляють переважно студентські команди.

В першій лізі грає «Калуш», який фінансово достатньо не забезпечений. В жіночому чемпіонаті України Іванофранківщина була представлена жіночою командою «Флоріан», згодом БК «Говерла». Президентом цього баскетбольного клубу був обраний ректор Прикарпатського університету Богдан Костянтинович Остафійчук.

Вихованець Калуша Олег Пелех грав за команди «Львівська політехніка», МБК «Миколаїв». Нині він повернувся на батьківщину, де очолив команду «Говерла». Олег Мушкевич – майстер спорту, чемпіон Спартакіади школярів СРСР. В різних командах грали Сергій Костюк та Юрій Єлисеєнко. Серед авторитетних тренерів краю: Юрій Міщенко, Богдан і Петро Озарки, Василь Бондаренко, Юрій Липа, Олександр Раєвський, Володимир Рудавський, Аїда Євтушенко та інші.

Надії на розвиток баскетболу в області пов'язують із клубом «Говерла», який виник у серпні 2002 року після злиття команд «Калуш-ВІНІСІН» та «Динамо» Івано-Франківськ.

Оновлена 2008 р. «Говерла» з мрією про підкорення «баскетбольної Говерли»

Почавши грати у Першій лізі, команда вже через рік перейшла до Вищої. Для популяризації баскетболу в області ігри проводили поперемінно – в Калуші та Івано-Франківську. При команді створена дитячо-юнацька спортивна школа «Говерла-2003». Сезон 2004–2005 рр. видався важким у фінансовому плані. Команда опинилася на 13 місці. З нового року команду узяв під свою опіку Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника.

Найкращий сезон в історії команди 2006–2007, у підсумку якого було третє місце. Президентом обрано І.Александровича. Тренерами працювали О.В.Пелех, В.В.Дроздов та інші. Команда грає в спорткомплексі Коледжу фізичного виховання, який вміщує 1500 глядачів.

Нині «Говерла» завдяки дбайливим спонсорам стала професіональною командою і не без успіху бере участь в Суперлізі України.

Обласною федерацією проводиться повноцінний чемпіонат серед 12 чоловічих команд. Спортсмени Івано-Франківщини беруть постійну участь в різноманітних змаганнях, як серед юнаків так і дівчат, в тому числі у Всеукраїнській юнацькій баскетбольній лізі. Не залишається осторонь й ветерани цієї гри. Започатковано Всеукраїнський традиційний турнір серед юнаків пам’яті тренерів ДЮСШ.

З жовтня 2009 року виходить та місцевому телеканалі журнал «Овертайм». Видається інформаційний баскетбольний часопис «Пробаскет», який висвітлює всі аспекти професійного та аматорського баскетболу на Прикарпатті.

Враховуючи, що тривалий час на Прикарпатті не існувала єдина організація, яка б займалася проблемами баскетболу, в 2007 році була утворена Івано-Франківська обласна федерація баскетболу. Першим президентом було обрано Олега Синютку. Його з 15.06.2016 р.змінив О.Семків.

Автономна республіка Крим

Про розвиток баскетболу в Криму до 1941 року, коли півострів адміністративно належав до Російської Федерації, докладних відомостей небагато. Відомо, що баскетболісти Кримської області постійно брали участь в чемпіонатах та Спартакіадах РРФСР, зустрічах міст, першостях товариств «Спартак» та інших, не посідаючи високих місць. Переважно виступали представники Сімферополя, Севастополя, Феодосії, Керчі.

Після завершення війни, коли півострів деякий час ще входив до складу РРФСР, баскетбол більш активно розвивався в Євпаторії, Феодосії, Керчі та Сімферополі. З командами плідно працювали Микола Павловський, Семен Шпитальний, Володимир Тимченко та інші.

Майже в усіх містах та районах при дитячо-юнацьких школах існували відділення баскетболу. Велике поповнення в спеціалістах гра діставала від Євпаторійського технікуму фізкультури та Кримського педагогічного інституту, де існував факультет фізвиховання.

Вже 1945 року жіноча команда «Спартака», якою керував відомий ще з довоєнних часів тренер Микола Георгійович Павловський, посіла перше місце на першості Центральної ради товариства у Москві.

Через рік успіхів досягають чоловіки, яких приводить до перемоги в першості РРФСР Семен Генріхович Шпитальний, один з перших майстрів спорту в Україні ще з довоєнних часів, колишній одесит.

Під його керівництвом чоловіки постійно беруть участь в Спартакіадах народів РРФСР, чемпіонатах, матчах міст республіки. В їх активах четверті, а часом треті місця, що свідчить про силу кримського баскетболу.

Юнацькі команди заявляють про себе вже 1954 року, коли до їх керівництва прийшов В.М.Тимченко. Спартаківці Сімферополя у 1954–1958 рр. виходять переможницями чемпіонатів Республіканської ради ДСТ, стають призерами Всесоюзної.

Найвищий злет кримського баскетболу припадає на 60–70 роки. До керівництва командами приходять нові тренери В.Ф.Івчатов, О.В.Бурнацев, Л.М.Шевцов, А.В.Моркус, С.В.Самсонов, В.П.Мартинов, А.В.Голубовський та інші.

Баскетболістки Криму ставали призерами чемпіонатів України, Спартакіади України, першості Укрради «Спартак», педвузів республіки, деяких інших всесоюзних турнірів.

В 1970–1980-ті роки під керівництвом заслуженого тренера України В.Ф.Івчатова кримські баскетболістки потрапляли до чемпіонату СРСР першої ліги, де посідали досить високі місця.

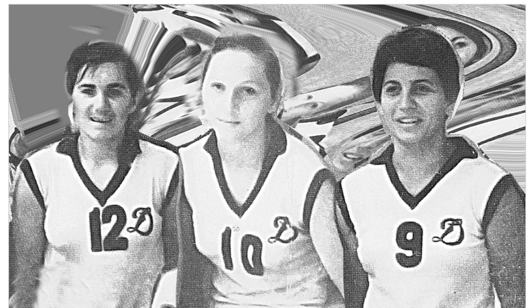

Людмила Белянкіна (зліва), Людмила Гурман та Валентина Хоренко «бронзові» призери VI Спартакіади народів СРСР

В.Ф. Івчатов вміло керував діями спартаківок Сімферополя

Кращі баскетболістки Криму З.Кузьміна, Р.Титова, Р.Козаченко, В.Мирна, В.Хоренко, Є.Янцен, Р.Козоріз, В.Шевченко, Г.Голубченко, сестри Белянкіни, Л.Ліпіліна, Л.Кондакова та інші.

За збірну України на V Спартакіаді народів СРСР 1971 року виступали вихованки тренера В.Ф.Івчатова Людмила Белянкіна та Людмила Гурман, а також вихованка тренера О.В.Бурнацева Валентина Хоренко. Усі вони стали «бронзовими» призерами.

Вагомі здобутки у вихованки В.Ф.Івчатова Олени Вєхової. В складі команди «Динамо» Київ вона ставала чемпіонкою України, завоювала Кубок Ліліан Ронкетті. В складі збірної України – чемпіонка Європи 2005 року.

Досягнення чоловіків – баскетболістів Криму значно скромніші, хоча й вони дали українському баскетболу чимало талановитих гравців.

В чемпіонатах незалежної України жіноча баскетбольна команда «Університет» Сімферополь брала участь, починаючи від першого. Спортсменки півострова найчастіше були шості, хоча й мали досягнення кращі. Наприклад, у першому чемпіонаті студентки посіли друге місце, поступившись лише динамівкам Києва. В чемпіонаті України серед жінок грає команда Таврійського національного університету. Є перспективи у «Орлан-МАУП» Сімферополь, «Грифони» Сімферополь.

Нині команди Криму на чемпіонати та інші турніри України не заявляються. Докладної правдивої інформації про розвиток баскетболу на Півострові немає.

Великі надії покладалися на баскетбольний клуб нового типу – «Грифони» Сімферополь. Ідея створення першої чоловічої професійної команди виникла ще у 1993 році. Проте не вистачало фінансування. Основу першої коман-

«Грифони» перед злетом

ди склали випускники ДЮСШ-2, які вигравали першість України. Розпочавши свій шлях з другої Ліги вітчизняного чемпіонату, команда піднялась до Першої. У 1997 році посідає друге місце в Першій лізі. У 2001 році під назвою «Орлан», знову потрапляє до Першої ліги. Відбувається чергова перебудова і оновлена команда баскетбольного клубу «Грифони» у 2006 році у Першій лізі посідає 12 місце. В сезоні 2007–2008 рр. у Вищій лізі «Грифони» посідають 10 місце з 19 команд.

До окупації в кримському баскетболі натхненно працюваали В.М.Ходорченко, А.В.Моркус та інші спеціалісти.

Федерацію баскетболу АР Крим, яка одна з найстаріших і найдосвідченіших, очолював Володимир Євгенович Александренко.

«Факультет фізичного виховання» ТНУ готував щорічно 9 тренерів з баскетболу. Замовлення на цих випускників не було. В порівнянні з 2007 роком в Криму працювали за фахом 21 тренер дитячих, 3 тренери жіночих та 7 тренерів чоловічих команд, в 2011 році залишилось працювати лише дві людини. Причини – відсутність конкуренції, місць роботи, низька заробітна плата тренерів.

Участь команд Криму в Суперлізі призвело до руйнування всієї баскетбольної піраміди, що базувалась на системі змагань регіонального «Кубка Волкова». Кількість юнацьких команд у ВЮБЛ від АР Крим зменшилась до однієї, а чоловічих взагалі не залишилось.

На подальшому розвитку баскетболу дещо позначилось повільне створення дитячо-юнацьких спортивних шкіл. На всю автономію відділення баскетболу залишились лише в п’яти школах. В них займалося, за статистикою, 700 підлітків. З 20 тренерів лише 11 були на штатних посадах. Троє мали першу категорію. І це при наявності факультету фізвиховння при Держуніверситеті та Республіканського училища.

P.S. З 2014 року інформація про розвиток баскетболу на півострові відсутня.

Київська область

У Київській області першими про баскетбол довідались жителі Білої Церкви, яка знаходиться на пожвавленому шляху Одеса – Київ. Сталося це вже у 20-роки. Є відомості про знайомство з баскетболом у Фастові, Яготині, Переяславі-Хмельницькому, Сквирі, Чорнобилі, а також в Умані та Черкасах, які входили до Київської області. Ігрових залів, як таких, не було. Гра розвивалася в основному завдяки впровадженню обов'язкового комплексу ГПО. Викладачі фізвиховання та окремі громадські тренери організовували товариські зустрічі на місцевому рівні. Відомо, що у Чорнобилі, який вважався курортним містечком, між собою у Міському парку грали відпочиваючі. Область утворилась надто пізно. Регулярні змагання стали можливі після 1950 року, коли відновлювали роботу підприємства харчової та деревообробної промисловості, машинобудівні заводи, ставала на ноги будівельна індустрія. Робота пожвавішала, коли в середніх школах з'явились випускники Київського інституту фізкультури.

Вже у 1956 році в баскетбол активно грали в найбільших містах області, які бурхливо розвивались як центри сільськогосподарського виробництва і переробної промисловості Переяславі-Хмельницькому, Прип'яті, Кагарлику, Таращі, Яготині. З'являються заводи і фабрики у Борисполі, Броварах, Обухові, Сквирі, Фастові, Білій Церкві, в інших містах, що дає можливість організувати обласні змагання між виробничими та навчальними колективами.

Баскетбол входив до програм усіх Спартакіад, що проводили фізкультурні організації. Центрами баскетболу стають дитячо-юнацькі спортивні школи, де в більшості відкрились відділення баскетболу. Майданчики для баскетболу були збудовані при загально освітніх школах, в усіх курортних селищах – Бучі, Ворзелі, Немішаєві, Ірпіні, Клавдієві, Пущі-Водиці, Кончі-Заспі та інших, де розміщувалися піонерські та спортивно-оздоровчі табори підприємств, організацій та навчальних закладів.

Високою напругою у 50-і роки вирізнялися зустрічі спортсменів Білої Церкви та Черкас

Область багата на талановитих тренерів, які вміють плідно працювати у будь-яких умовах. У Фастові, наприклад, у малесенькому пристосованому залі, активно працював з хлопцями та дівчатами В.Я.Тарнопольський, плекаючи надію на появу належних умов. Коли з'явились справжні можливості для роботи, ця дитячо-юнацька школа стала готувати не лише учасниць чемпіонатів області і республіки, а й провідних спортсменок України, членів збірних команд СРСР. Недаремно тренеру присвоєно висо-

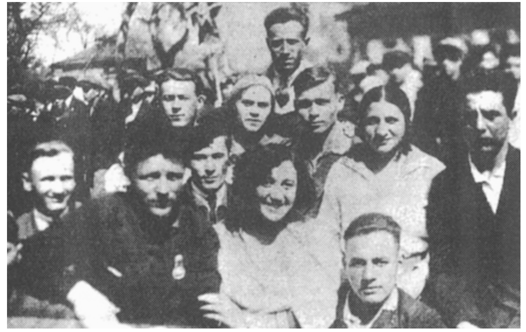

1936 р. Радість на обличчях спартаківців Київщини. Вони склали нормативи комплексу ГПО. Це означає що оволоділи такою грою, як баскетбол

ке звання Заслуженого працівника фізичної культури і спорту України.

Та найдавніші традиції мають баскетболісти Білої Церкви. Тут з грою познайомились ще до війни. В 50-ті роки минулого століття у місті існували чоловіча і жіноча напів професійні команди, які грали в чемпіонатах області та республіки.

В чемпіонаті незалежної України виступали самобутні чоловічі колективи – «Рось», «Росава», «Олександрія-Рось», основу яких складали вихованці Спортліцею та ДЮСШ. Керував ними Ю.М.Дятловський. Біла Церква дала великому баскетболу заслуженого майстра спорту, чемпіонку Європи Р.Кириченко, членів національної збірної О.Ткача та А.Харчинського.

На результатах виступів неабияк позначився фінансовий стан.

Складена в основному з учнів Спортліцею та студентів Аграрного університету команда робить перші успішні кроки в чемпіонаті України.

У місті подвижницьку роботу з розвитку баскетболу провадять В.О.Телегін, Т.В.Тарасова, Л.Й.Тещук, А.М. і Б.А. Федоренки.

Не відставали за рівнем баскетбольної освіти і у Переяслав-Хмельницькому, але місто чомусь працювало здебільшого на сусідню Черкаську область.

В.Я.Тарнопольський створив у Фастові справжню баскетбольну державу

У Переяславі, Київська область, для баскетболістів влаштовують літні оздоровчі табори

Бурхливо почав розвиватись баскетбол у Броварах, Білій Церкві, де відкрили Школи вищої спортивної майстерності, згодом Училища.

Нині баскетбол культивують у 17 районах області. Усі вони беруть участь в обласних змаганнях, деякі активні учасники ВЮБЛ. Тренери, а їх лише 19 штатних та 40 сумісників, зосереджені в основному в ДЮСШ. Цього вкрай недостатньо.

Обласна Федерація баскетболу створена 1997 року. У лютому 2018 року у Білій Церкві відбулася звітно-виборча конференція Київської обласної федерації баскетболу, яка обрала нового голову. Ним став активіст місцевого Фонду «Рух молоді» Дмитро Андрійович Поліщук.

З рук у руки – так надійніше

Школа баскетбольних танців

Кропивницька область

Перша згадка про баскетбол на Єлісаветградщині датується 1923 роком. Після виникнення у місті Окружної ради фізичної культури і спорту з'явились і перші осередки. Відомі дві перші команди – Кавалерійської школи та Окружкому. Перша гра між ними, як засвідчують літературні джерела, відбулась вже у 1926 році. Місто тоді називалось Зінов'євськ. З рахунком 21:6 командний склад кавалерійської школи переміг інструкторів Окружної ради фізкультури. Протягом 1926–1929 рр. обладнуються баскетбольні майданчики при школах, залізничному клубі, в міському саду, при клубі «Радторгслуж», при Центральному дитячому клубі та ін. Створюються баскетбольні команди при клубі будівельників, районному клубі культури, центральному дитячому клубі, клубі «Металіст», будинку робітничих підлітків, районному клубі «Балка», трудових школах третій та восьмій, заводі «Червона зірка», 7-ї авіабригади, «Харчосмаку» та ін.

Великим поштовхом у розвитку баскетболу став перший міжміський матч з командою Вознесенська. Перемога спортсменів Зінов'євська 18:5, а з нею зростання популярності гри.

Поступово зростала армія тренерсько-інструкторських кадрів, суддів. Перші з них Комов, Матусовський, Зверхжовський, Аврашков, Штеренштейн, Богуненко, Володарський, Торговецький, Воронов, Коган, Бауман, Шубін та інші, що дало можливість започаткувати регулярну першість міста вже 1927 року. В рік першого чемпіонату серед шістки чоловічих команд перемогу здобули представники «Металіста». Кращим дитячим колективом стала команда Центрального дитячого клубу.

Президія Окрради 19 квітня 1927 р. зобов'язала спортклуби активізувати начально-тренувальну роботу серед жінок.

1928 року до першості долучаються команди «Кущівка», «Червоний профінтер», «Робітрос». Почастішали зустрічі з командами Одеси, Кременчука та іншими. Створюється перша профспілкова команда для участі в спартакіадах республіки. У чоловіків до неї включають Аврашкова, Зверхжовського, Когана, Балашова, Додіна, Ямпольського, Сисоєва. У жінок кращу гру демонстрували Дубінська, Жосан, Каневська, Левицька, Краснопольська, Кучерява та інші.

З 30-х років у Зінов'євську стають до ладу нові баскетбольні майданчики в Парку культури і відпочин-

Гравчині команди «Динамо» Київ, уродженки Кіровоградської області Зоя Стасюк (№ 8) та Валентина Назаренко (№ 5) – видатні зірки радянського баскетболу, двічі чемпіонки Європи в складі збірної СРСР (1950, 1952)

Між цими фотографіями шість років. На знімку (ліворуч) 1940 р. Зоя Білоус на чолі команди Палацу піонерів м. Кіровограда. Праворуч – Зоя Стасюк зі збірною області збирається на третій повоєнний чемпіонат України 1946 р.

ку, Учительському інституті, на стадіоні, який було споруджено в центрі міста. Інтенсифікації тренувань та ігор сприяє збільшення в місті кількості спортзалів: у школі №8, машинобудівному технікумі, товаристві «Буревісник», технікумі сільського господарства. Діяв Палац фізкультури товариства «Сільмаш». У першості міста грають команди Пединституту, заводів «Сільмаш», «Червона зірка», Будівельного та Машинобудівного технікумів, Палацу піонерів та ін. Проводяться першості міста серед шкіл.

Та вже наступного року через економічні негаразди в країні спортивне життя наче завмирає.

1936 року баскетболісти стали чемпіонами Одеської області, до якої входило місто, а жінки – «бронзовим» призером.

З 1937 року місто носить назву Кірово, а з 1939 року утворюється самостійна Кіровоградська область. Як згадує заслужений майстер спорту Зоя Стасюк (Білоус), кращою в місті була команда «Спартак», яка містилась в Будинку працівників культури. Їх тренував В.Звержховський. Перед початком війни в місті було чотири-п'ять непоганих чоловічих і жіночих команд. Баскетбол культивували усі середні школи.

Після визволення краю, починаючи з 1944 р., на Кіровоградському центральному стадіоні «Трактор», в школах, колективах фізкультури обласного центру обладнуються баскетбольні майданчики. У відродження баскетболу докладають зусилля ветерани війни Агєєв, Змачинський, Ковальський, Мішин, Півень. Ритор, Сегал, Ясинський.

Починають діяти баскетбольні секції в колективах фізкультури на підприємствах і навчальних закладах. При облрадах ДСТ «Більшовик», «Іскра», «Буревісник», «Медик», «Труд» функціонують секції баскетболу. Кращих показників у першостях Кіровограда повоєнних років серед шкільних команд досягають команди шкіл №№ 5, 8, 19, 22, 26. Сильнішими в змаганнях команд облрад ДСТ були баскетболісти «Більшовика», «Іскри», «Спартака».

У 1944 році хлопці і дівчата готові були виїхати на перший повоєнний чемпіонат України, але зашкодила відсутність чіткої інформації.

На чемпіонаті України, який було розіграно 1945 року, завідуючий кафедрою спортивних ігор Київського інституту фізкультури В.О.Шаблінський помітив в командах Кіровограда Костянтина Стасюка та Зою Білоус (Стасюк).

1952 р. Валентина Назаренко-Куллам (в центрі) на зборі в складі збірної СРСР

Обом було запропоновано стати студентами вузу, де вони, вдосконаливши майстерність, стали провідними гравцями збірної України.

Вже 1949 року Зоя Стасюк стала чемпіонкою СРСР в складі команди «Динамо» Київ, двічі володіла Кубком СРСР, в складі збірної СРСР двічі ставала чемпіонкою Європи, перемагала на Всесвітніх іграх молоді, Всесвітній Універсіаді. Поруч з нею грала вихованка області, також випускниця Київського інституту фізкультури, чемпіонка Європи Валентина Назаренко (Куллам).

З 1946 р. першість серед ДСТ відбувалося за клубним принципом. Кожне товариство заявило по чотири команди: чоловічу, жіночу, юнацьку і дівочу. У першості міста серед учнів середні школи виставляли по дві, а неповні середні – по три команди різних вікових груп. Розпочинаються змагання серед команд вищих і середніх спеціальних навчальних закладів.

Збільшення кількості майданчиків, учасників змагань, часті зустрічі кіровоградських спортсменів з командами сусідніх обласних центрів сприяли першим успіхам. Так, чоловіча команда Кіровоградського ДСТ «Урожай» стала чемпіоном республіканського товариства в 1948–1949 рр.

Кращими баскетболістами перших повоєнних років в області були Денисов, Грищенко, Водяницька, Жидкова, Волошина, Мішини, Півень, Ритор, Ковальський, Сандул, Смирнов, Ясинський, Шипулін, Наумов, Притюпа, Короп, Новохатько.

Баскетбол набуває поширення в районах області – Знам'янському, Бобринецькому, Олександрійському, Новоукраїнському, які найчастіше виходять переможцями обласних змагань, що проводять серед учнів шкіл та спортивного товариства «Колгоспник» («Колос»).

Відомо, що в Кіровограді на відкритих майданчиках, навіть у зимову пору, проводили товариські зустрічі з командами Одеси, Запоріжжя, Дніпропетровська, Черкас, Миколаєва.

У 1950 році помітне місце на баскетбольній мапі області займає Олександрія. Спортсмени міста чотири рази ставали чемпіонами області. У червні 1954 р. тут відбулися республіканські змагання спортивного товариства «Шахтар». Плідно працювала дитячо-юнацька спортивна школа, де працював А.П. Новіков. Його вихованець В. Рибалко увійшов до складу юнацької збірної України.

Вагомий внесок в успіхи юних баскетболістів області зробив тренер О. Ритер. Його вихованці у 50-ті роки ставали призерами першості УРСР. За двадцять років роботи ним підготовлені крім В.Назаренко, Ігор Биков,

«Спартак» (Ленінград), кандидат до збірної СРСР, гравці «Будівельника» (Київ) Анатолій Шологон та Олександр Глезер, майстер спорту Володимир Новиченко, тренер РТІ (Мінськ) Володимир Колос, члени збірної України серед дівчат Тая Коноваленко і Марія Дуванська.

Спортсмени області брали участь у перших Спартакіадах України, але не потрапляли до фіналів, посідали місця у двадцятках.

Важливим етапом у розвитку фізичної культури і спорту стало відкриття у місті при Педагогічному інституті факультету фізвиховання, де готували вчителів для шкіл, в тому числі тренерів з баскетболу. Баскетболістів вузу тренували В.Ушаков та С.Ілючик. Серед тренерів області згодом з'явилися випускники факультету А.Гах, Л.В'язовський, Н.Добрянський та ін.

На початку 60-их років в області, за статистикою, було 23,5 тисяч баскетболістів, у т.ч. 10,4 тис. – шкільного віку. Лише в обласному центрі цим видом спорту займалося 10 тис. осіб. Фізкультурники мали 563 баскетбольних майданчиків, 95 спортивних залів.

З 1960 року діють федерація баскетболу, колегія суддів, які проводять змагання, пленуми, семінари.

У 1969 році дівчата посіли друге місце у Тарту на Всесоюзній спартакіаді школярів. О.Мамієва, О.Жосан, О.Касьян та В.Протас входили до збірної України, яка для них стала стартовим майданчиком у великий баскетбол. Олена Мамієва та Валентина Протас, наприклад, стали провідними гравцями київської команди «Динамо», збірної республіки, в складах яких завойовували медалі різного ґатунку, стали майстрами спорту.

З інших баскетболістів, які принесли славу, слід відзначити, крім названих, С.Воротнюка та О.Галича (СКА Київ).

Жіночу команду факультету фізичного виховання з 1970 р. тренував В.Дубін, чоловічу по 1973 р. – В.Ушаков, з 1974 р. В.Дубін. Студентки факультету фізичного виховання в 1978 р. стають чемпіонками першості педвузів УРСР у ІІІ групі. До складу команди, яку тренував В.Дубін, входили О.Майсузенко, Л.Сиділо, Н.Дарзинська, Г.Жураховська, О.Мамієва, Т.Макєєва, І.Шумська, Є.Тимошенко, О.Антипцева, О.Стрибкова.

У 70-і роки успіхів досягають і команди інших навчальних закладів. Так, баскетболісти Школи вищої льотної підготовки двічі стають срібними призерами першості навчальних закладів Міністерства цивільної авіації СРСР.

Нашою областю також пронісся смерч, назва якому одновідомчі центри. В угоду одного виду спорту закривались ігрові зали, згорталася робота секцій ігрових видів спорту. Заздалегідь стали відомі переможці міських та обласних змагань. Команди з районів вже не приїжджали на обласні змагання.

І все ж, у 80-х роках в першості області брало участь 12 чоловічих команд, у тому числі з Олександрії, дві – із Світловодська, заводів СК «Зірка», «Гідросила», «Радій», «Друкмаш», Інституту сільського машинобудування, дві команди Педагогічного інституту. У жіночих змаганнях брали участь баскетболістки Інституту сільського машинобудування, ДЮСШ № 5, заводу «Радій», м. Світловодська і Олександрії, команди кафедри фізичного виховання і факультету фізичного виховання Педагогічного інституту.

З 1997 р. регулярно проводяться змагання серед чоловічих та жіночих команд вищих навчальних закладів міста.

Новий етап розвитку гри пов'язаний із створенням в липні 2000 року баскетбольної Асоціації області (БАКО). Серед засновників В.Строганов, Л.Сиділо, Я.Радіонов, О.В'язовська, Н.Дарзинська. Осередки асоціації в Олександрії, Бобринці, Світловодську. З 2004 р. Асоціацію очолює П.Топчій, автор цікавих проектів «Надія», «Сьогодення», «Майбутнє».

Регулярним став турнір пам'яті авіаторів на базі Льотної академії. Команда майбутніх льотчиків є незмінним чемпіоном цих змагань. Їх тривалий час тренує В.Іванов.

Започатковано турнір пам'яті доцента кафедри спортивно-педагогічних дисциплін КДПУ ім. В.Винниченка, тренера, судді всесоюзної і національної категорій, голови федерації баскетболу області В.О.Дубіна. Турнір є даниною пам'яті педагога і тренера, який віддав 30 років свого життя баскетболу, протягом 1970–1990 рр. працював в Педагогічному університеті, двічі привівши жіночу команду до перемог у III–II групах першості вузів УРСР та неодноразово виборюючи призові місця з чоловічою командою рідного інституту.

Регулярно проводяться чемпіонати області, Студентська ліга, змагання з вуличного баскетболу, присвячені Дню фізичної культури і спорту, Дню міста.

З 2000 року команда Державного Педагогічного університету бере участь у змаганнях Студентської ліги чемпіонату України. БАКО організувала Шкільну баскетбольну лігу та Студентську баскетбольну лігу міста і області.

Нині команди Кропивницького державного технічного університету беруть участь у республіканських універсіадах, активно популяризують баскетбол в

Новостворена команда БК «Педуніверситет» з тренером А.Білозерським (в центрі)

Команда першої ліги України – БК «Золотий Вік»

області. До них підтягуються Національний університет внутрішніх справ, Інститут регіонального управління.

В жовтні 2008 року з'явилась перша чоловіча професійна команда БК «Педуніверситет» на чолі із тренером Андрієм Білозерським. Вона з перемінним успіхом виступає на республіканському рівні. З появою власної спортивної бази з'явилася гарна перспектива у БК «Єлісаветград».

Нині баскетбол в області культивується в Кропивницькому, Світловодську, Олександрії, Знам'янці, в Бобринецькому, Гайворонському, Маловисківському, Добровеличківському, Новоукраїнському та інших районах. До 31 зросла кількість тренерів.

В області функціонує 15 відділень у ДЮСШ, у яких займається 1200 дітей, з ними працює 28 тренерів, із них 12 штатних. Найбільше успіхів досягли КДЮСШ-2 м. Світловодська (тренер В. Лисак), Гайворонська ДЮСШ «Локомотив» (тренер А.Будагян). Їхні вихованці беруть участь у ВЮБЛ. На базі факультету фізичного виховання КДПУ ім. В.Винниченка під керівництвом А.Бабенка вихованці дитячого клубу (1997 р.н.) посіли IV місце.

Активно розвивається дитячий баскетбол у Добровеличківському районі. Завдяки зусиллям учителя Помічнянської ЗШ Фідальго П.А. організовано секційну роботу. Його вихованці беруть участь і посідають призові місця в районних, обласних Спартакіадах, всеукраїнських змаганнях.

Серед тренерів, які працювали в області, варто відзначити В.Дубіна, О.Ритора, А.Новікова, В.Ушакова, С.Ілючик, О.Гаха, Я.Радіонова, Л.В'язовського, Н.Добрянського та інших.

Головним досягнення останніх років стало відкриття у Кропивницькому на базі баскетбольного залу «Зірочка» дитячо-юнацької спортивної школи. З молоддю працює 11 тренерів. Велика заслуга у цьому президента БК «Золотий Вік» Сергія Сухого і начальника відділу фізичної культури і спорту міської ради Сергія Колодяжного. У школі баскетболом займається 315 юнаків. Грають у ВЮБЛ, маючи спільну команду з ДЮСШ-5 (Кривий Ріг).

У Регіональній лізі Кропивницької області сім команд юнаків та п'ять дівчат. Найбільша проблема – відсутність жіночих тренерів. Дівочі команди лише при восьми ДЮСШ – Знам'янці, Долинці, Помічній, Бобринці.

Асоціацію баскетболу області створено в липні 2000 року. Президент Асоціації Сергій Олександрович Сухий.

Луганська область

Є згадка про те, що вже 1923 року у місті з'явився перший баскетбольний майданчик. Проте невідомо, де і хто на ньому грав. З відкриттям у Ворошиловграді (так назвали місто) 1936 року Технікуму фізкультури серед дисциплін, які там викладались, був баскетбол, що свідчить про знайомство з ним перших спеціалістів фізичного виховання, інструкторів-методистів, які працювали переважно у виробничих колективах Алчевська, Біловодська, Лисичанська, Старобельська, інших міст, до яких активно прибувала робітнича сила. Випускники навчального закладу, які діставали направлення на роботу в школи, спортивні товариства та на підприємства, робили усе для того, щоб поряд з іншими видами спорту розвивалася і ця гра.

Перший чемпіонат міста було проведено у червні 1945 року. На стадіоні «Динамо» обладнали два майданчики. Команди існували при товариствах «Іскра», «Динамо», «Здоров'я», «Більшовик», «Спартак», «Локомотив», військовій частині.

Тренерів із вищою освітою в місті було тільки двоє – А. Єрчев та М. Кравченко. Суддівська колегія складалася із трьох суддів, викладачів технікуму фізкультури – А. Жидкова, А. Босенко та І. Зарочинцева. Але поступово справа налагоджується.

1947 року відкриваються перші ДЮСШ з відділеннями баскетболу. Цього ж року вперше проводиться першість міста серед школярів, в якій бере участь п'ять команд.

Центром розвитку баскетболу в області стають Технікум фізичної культури, Педагогічний інститут та ДЮСШ МіськВНО, де працювали висококваліфіковані спеціалісти – М. Кравченко, А. Єрчев, В. Шутвинов. Вони готували не лише талановитих гравців, а й майбутніх дитячих тренерів.

Відмінно була поставлена робота в дитячо-юнацькій школі Кам'янобродського району Луганська. Тут у тренера Михайла Яковича Цимборенка, який працював з юнаками, дістав перший вишкіл Володимир Стремоухов, гравець збірної СРСР, України, київського «Будівельника» та інших команд.

З ним збірна школярів області на республіканському фіналі Всеукраїнської спартакіади школярів у Києві дала бій збірним столиці України, одеситам, харків'янам і дніпропетровцям і посіла третє місце. В.Стремоухова, який продемонстрував неабияку технічну підготовку та відмінні снайперські якості зараховано до збірної республіки для участі у Всесоюзній спартакіаді школярів 1954 року, яка відбувалась у Ленінграді. Команда, де основним гравцем був Володимир, вперше в історії українського баскетболу стала чемпіоном цих змагань.

Зусиллями ентузіастів відкривались дитячі спортивні школи в містах Стаханов, Алчевськ, Ровеньки, Сєверодонецьк. Великий вклад в розвиток цього виду спорту внесли подружжя Самодвиги, Г.Кирпиченко, Ф. Матяшов, В. Бирюков, І. Мусарський, В. Танкилевич.

Згодом в дитячо-юнацьких школах міста працювали тренери Ж.Сотникова, В.Красносельський, В.Брюховецький, Г.Кирпиченко, В.Макогонов, І.Мусарський, Ю.Велігура, В.Пустогаров, А.Хорошилов та інші.

В 60–70-і роки баскетбол успішно культивується в спортивних товариствах «Динамо»,«Авангард», «Спартак», «Буревісник», «Зеніт», а також в заводських колективах, де працювали В.Зібцев, В.Красносельський, В.Гудима, А. Торбин та інші. В цей час в області набуло розвитку спортивне будівництво.

Місцева жіноча баскетбольна команда «Буревісник» була створена у 1957 році на базі Луганського державного педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка завдяки наполегливій праці та професійній майстерності Володимира Петровича Шутвинова. В той час в педінституті навчалися та грали за «Буревісник» такі відомі майстрині, як Н. Остапенко (Бережна) – мати відомого баскетболіста Віктора Бережного, С. Осташко (Михайлова), Н. Сасова (Булкіна), Н. Журкіна, Л. Чернікова (Велігура) та інші. А ще через рік на II Спартакіаді України збірна області стає нарешті «бронзовим» призером. Наступні роки великої слави команді не приносять. Але завдяки традиціям, закладеним великим професіоналом В.П. Шутвиновим, команда педінституту не зникає. Естафету по роботі зі студентською молоддю підхоплює Н.П.Булкіна. Пізніше випускниці педагогічного інституту грають за команди майстрів: Марина Гаранькіна – за «Спартак» Москва, Ольга Санько – за «Динамо» Новосибірськ.

Чоловічий баскетбол почав здобувати перемоги лише з 1967 року, відколи з ініціативи першого секретаря обкому компартії В.В. Шевченка була створена чоловіча команда «Автомобіліст», першим тренером якої став О.І.Клименко, що приїхав з Таджикистану. 1970 року. Колектив, маючи у своєму складі таких відомих гравців, як В.Стремоухов, М.Медведєв, Б.Луганський, М.Кузьмін, З.Хромаєв, В.Пустогаров, Ю.Устинов, Ю.Велігура, В.Копаньов, П.Showнюк, Б.Борисов, вперше і востаннє в історії здобуває звання чемпіона України. Два роки за цю команду грав заслужений майстер спорту, срібний призер Олімпіади в Римі Альберт Вальтін.

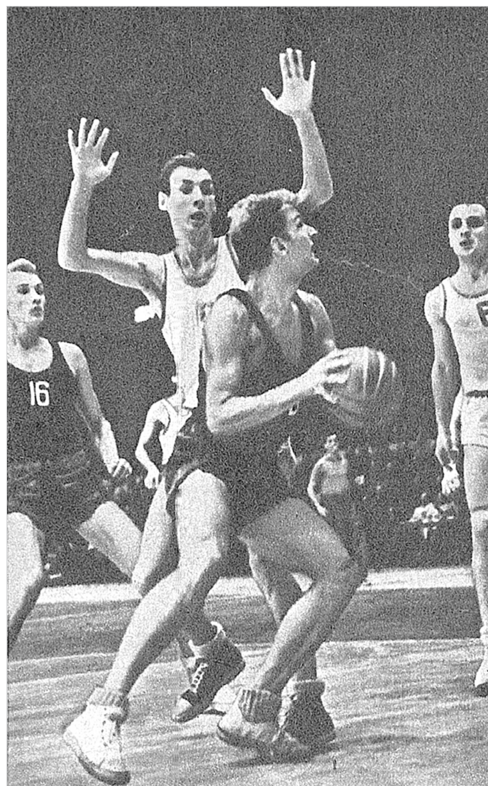

Найрезультативніший гравець київського «Будівельника» Володимир Стремоухов – уродженець Луганська

Того ж року підготовлена тренерами О.Клименком та М.Єгоровим збірна області посіла друге місце на V Спартакіаді України. Засоби масової інформації відзначали відмінну гру 19-річного О. Шальнева, а також М.Медведєва, Б.Луганського, З.Хромаєва.

Ще три роки поспіль ця команда посідала другі–треті місця на чемпіонатах України, успішно виступала на чемпіонатах СРСР в першій лізі під назвою «Спартак».

Команда «Спартак» ставала переможцем центральної ради товариства, грала в першій лізі СРСР, де ставала володарем

бронзових медалей в сезоні 1986/87 рр. та золотих нагород в сезоні 1988/89 рр., була фіналістом (володарем срібних медалей) Кубку СРСР в 1990 році, взявши гору в півфінальних іграх над каунаським «Жальгірісом». В сезоні 1990/91 рр. команда потрапляє в вищий дивізіон чемпіонату СРСР, де по закінченню сезону закріплюється на 9 місці серед грандів баскетболу СРСР, маючи в своєму активі перемоги і над ленінградським «Спартаком» і над ЦСКА Москва. Продовжити шлях до вершин радянського баскетболу команді заважає ліквідація союзної ліги.

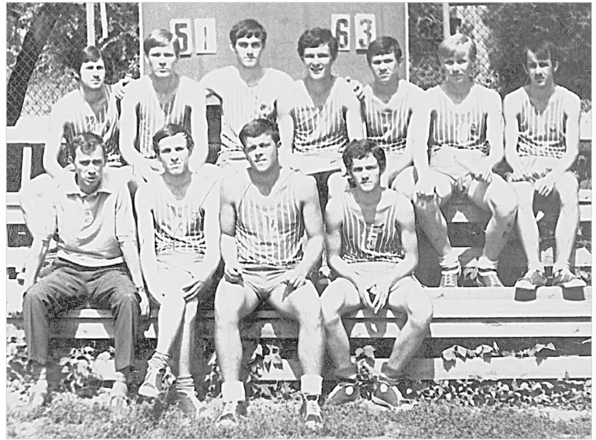

Республіканська Спартакіада школярів 1969 р. Збірна Луганської області. Тренер В.М.Макогонов. Другий справа (вгорі) Володимир Рижов

В першому чемпіонаті незалежної України команда посідає третє місце. З метою підвищення рівня гри керівництво команди ухвалює рішення: в сезоні 1992/93 рр. окрім чемпіонату України брати участь ще й у Першому Чемпіонаті Міжнародної професійної ліги (МПБЛ). Команда посідає почесне III місце, поступившись каунаському «Жальгірісу» та «Спартаку» з Санкт-Петербурга.

Влітку 1993 року команда бере участь у представницькому турнірі «Кубок Вільямса Джонса» на Тайвані, де поступається господарям та команді Сполучених Штатів Америки. Луганські баскетболісти перемагають у багатьох міжнародних турнірах, які проводять у Єгипті, Об'єднаних Арабських Еміратах, Швейцарії, Італії. У 1992 і 1996 роках команда брала участь в іграх престижного Єврокубка Радівоя Корача.

У різні роки командою керували заслужені тренери України Юрій Петрович Велігура, Владислав Васильович Пустогаров, Володимир Петрович Брюховецький. У цій команді грали такі відомі баскетболісти як В. Рижов, Є. Колежук, В. Уваров, С. Лисько, О. Степаненко, В. Малишев, О. Безуглов, Ю. Пушкарьов, О. Новак, О. Борисевич, О. Кравченко, І. Чигринов, В. Савченко, А. Бондаренко, А. Шалкієв, К. Зелінський, Д. Базелевський, С. Завалін, Д. Малоштан, В. Бірюков, Д. Сніжко, С. Ушаков, О. Миронов, Ю. П'ятницький, Ю. Дорошенко, В. Яйчун, О. Танкилевич, О. Жуков. Усі майстри спорту СРСР та України, більшість з них вихованці спортивних шкіл Луганщини.

Гравці «Спартака» Володимир Рижов, Дмитро Базелевський, Сергій Завалін, Олександр Кравченко, Ігор Чигринов, Костянтин Зелінський, Валерій Яйчун, Олександр Безуглов працюють з професіональними командами України.

В 1995–1997 рр. був створений БК «Лугань». Під цією назвою команда виступала два сезони в чемпіонатах України та Єврокубках, а в 1997 році було створено новий баскетбольний клуб «Спартак».

Щорічно в області проводилися змагання «Баскетбольна надія», де брали участь команди усіх міст та сільських районів області. Все це не могло не

позначитися на майстерності місцевих гравців. За головну команду України київський «Будівельник» в різні роки виступали вихованці луганського баскетболу В. Стремоухов (тренер М. Цимборенко), Ю. Кузьмін (тренер В. Макогонов), В. Рижов (тренер Г. Кирпиченко), Є. Колежук (тренер І. Мусарський).

Саме в цей час команди дівчат та юнаків Луганщини займають місця лідерів в Україні, а гравці цих команд В. Малишев, В. Голуб, В. Балашов входять до складу збірної команди республіки. «Золоті» нагороди юнацької збірної України (тренери М. Фурман та В. Макогонов) на Всесоюзній Спартакіаді школярів у Львові в 1976 році – гідна відзнака вихованців міста.

Призерами України та Радянського Союзу ставали вихованці луганських дитячих тренерів В. Бирюкова, В. Макогонова, В. Уварова, Г. Кирпиченка, Ф. Матяшова.

Вихованка тренера Ф. Матяшова Ірина Родіонова в складі збірної СРСР ставала дворазовою чемпіонкою Європи серед дівчат 1960 і 1961 років народження. Л. Лангова та Є. Негода грали в командах майстрів.

Вихованка В. Абазіної (м. Рубіжне) Н. Свищова грала за команду «Динамо» Київ, а також за словацьку «Ружомберок», з якою виграла Євролігу.

В 1986 році юнацька команда 1971 р.н. (тренери В. Бирюков та В. Танкилевич) –чемпіон Спартакіади України.

В 1987 році юнацька команда 1972 р.н. (тренер В. Макогонов) – чемпіон України в своєму віці.

В 1990 році юнацька команда 1976 р.н. (тренери В. Уваров, Г. Рабулець) – чемпіон України і СРСР.

В 1990–1991 рр. юнацька команда 1977 р.н. (тренери В. Бірюков та Г. Кирпиченко) – чемпіон України та срібний призер СРСР.

Бронзовим призером чемпіонату Європи в складі юнацької збірної СРСР ставав Валерій Уваров (тренер Ф. Матяшов).

За збірну України на Дефлімпійських іграх 2000 року в Австралії виступив В. Ніколенко (тренери С. Ретельников і В. Макогонов).

Найкращі баскетболісти чоловіки – збиралися під прапором «Спартака»

Серед переможців Спартакіад Народів СРСР вихованці ДЮСШ: 1983 р. – С. Лисько (тренер – І. Мусарський), 1986 р. – І. Чигринов (тренер В. Макогонов).

В 1989 році було створено новий баскетбольний клуб «Спартак», головним тренером став колишній гравець В. Пустогаров. Ця команда грала у першості та Кубку СРСР (ІІ ліга), першості ВЦРПС, була учасником Єврокубків. Носила назву «Спартак-Новотроніка», «Лугань».

Збірна юнаків 1971 р.н. – переможець Спартакіади школярів України 1986 р. Тренери В.Г.Бірюков (праворуч) та В.С.Танкилевич

Жіноча команда ЛДПІ, згодом «Веснянка», грала в чемпіонатах України. Систематично випускниками обласної школи Олімпійського резерву (директор В. Бірюков) поповнювалася чоловіча команда майстрів «Спартак», яка успішно виступала у першій та вищій лігах Всесоюзної першості.

Луганська школа баскетболу виховала велику кількість майстрів спорту. Серед них В. Стремоухов, М. Кузьмін, В. Лобанок, В. Федорець, А. Бойченко, В. Рижов, В. Тюнников, Д. Малоштан, С. Цицора, С. Лисько, В. Уваров, І. Чигринов, Є. Колежук, В. Яйчун, В. Бірюков, О. Степаненко, Ю. Дорошенко, О. Жуков, Д. Базелевський та інші.

З приходом на факультет фізичного виховання Юрія Олександровича Подколзіна, Педінститут створив другу жіночу команду. Ігри між ними були справжніми «дербі», яким пишаються «фани»-уболівальники. Студентські команди беруть участь в українських змаганнях ДСТ «Буревісник» по першій групі (Педагогічний інститут – тренери Н. Булкіна, Ю. Подколзін) і по другій (Медичний інститут – тренер Л. Велігура).

Зусиллями талановитої тренерської групи, починаючи з 1989 року, команда Педінституту бере участь в змаганнях чемпіонату СРСР по другій українській групі. Вихованці студентських команд – Є. Негода (тренер Ф. Матяшов), Н. Свищова (В. Абазина) – гравці молодіжних команд і команд майстрів України.

Починаючи з 1992 року, студентська команда «Веснянка» під керівництвом старшого тренера Ю. Подколзіна бере участь у національному чемпіонаті.

Наприкінці 90-х років минулого століття в місті Луганськ з'являються приватні баскетбольні клуби: «Луганські ластівки» (керівник Анатолій Хорошилов) та «Над кільцем» (Олександр Підгорний), а також клуб ветеранів баскетболу «КРЕДО» під керівництвом Юрія Подколзіна. Ці клуби вносять свій вклад в розвиток дитячо-юнацького та ветеранського баскетболу в обласному центрі.

Окремо слід сказати про вихованців Луганщини, які плідно працювали, захищаючи кольори незалежної України з національними збірними. Найвищих

Учасники юнацького чемпіонату Луганської області

результатів досяг заслужений тренер України В.І.Рижов. В 1995 році виборов «золото» чемпіонату Європи, а 1996-го почесне четверте місце на Олімпійських іграх в Атланті.

В.В.Пустогаров очолював чоловічу збірну країни в 1997-1998 роках, Ю.П.Велігура двічі в 1997 та 2003 роках очолював у фінальних іграх чемпіонату Європи жіночу команду (11 місце), В.П. Брюховецький вивів до фінальної частини Євро-2009 жіночу національну збірну команду України 2009 р., перервавши невдалі виступи у кваліфікаційних раундах і неучасть у фіналах шість років поспіль.

Нині змагання організовують та проводять Управління молоді та спорту Луганської облдержадміністрації, обласне відділення КФВС МОН України, Луганська обласна федерація баскетболу за підтримки Луганського обласного відділення НОК України.

У Сєвєродонецьку в спортивному комплексі КДЮСШ № 3 «Олімпія» відбулись фінальні змагання чемпіонату Луганської області з баскетболу серед юнаків . За титул чемпіона області боролися п’ять команд юнаків: КДЮСШ № 3 (Сєвєродонецьк), ДЮСШ (Рубіжне), ЗОШ № 4 (Лисичанськ), Попаснянської ДЮСШ, Троїцької ДЮСШ. За жеребом команди поділяли на дві підгрупи і грали між собою за коловою системою. Переможці підгруп виходили до головного фіналу.

Переможці та призери обласних баскетбольних змагань були нагородженні грамотами, медалями та кубками відповідних ступенів від Управління молоді та спорту Луганської облдержадміністрації.

Цінними подарунками в номінації «Яскравий гравець» від Луганського облвідділення (філії) КФВС МОН України та Луганської обласної федерації баскетболу були відзначені Бутенко Ілля, Трофимов Володимир, Худняк Олег, Заболоцький Ярослав, Сукач Данило.

Оргкомітет чемпіонату висловив слова подяки колективу КДЮСШ № 3 «Олімпія» за надання спортивного залу та допомогу в організації проведення обласного чемпіонату області з баскетболу.

В ДЮСШ залишилось 8 відділень баскетболу, в яких працює 7 штатних тренерів. В чемпіонаті України бере участь також лише кілька команд.

Федерація баскетболу області створена в 1997 році. Президентом 2017 р. обрано Андрія Віталійовича Гожедрянова.

Львівська область

Історія львівського баскетболу – найцікавіша сторінка українського спорту. Із знанням справи, з посиланням на різні джерела, цю гру і особливості її розвитку на Галичині описує в своїх цікавих і гарних книгах «Світ львівського спорту» та «Український баскетбол: 1908–2008» невтомний дослідник культурної спадщини краю Олександр Павлович Нога, про що ми писали у першому розділі цієї книги.

Зі Львова бере свій початок і весь український баскетбол. Гру під назвою кошівка або кошіківка (від кошика, корзини) на Галичині, яка за третім розділом Польщі на початку XIX століття належала Австро-Угорській імперії, знали від початку минулого віку.

Саме тут були створені перші спортивно – гімнастичні клуби «Весела громада», «Сокіл» (1896), «Січ» (1900), «Україна», «Український спортивний кружок», «Поділля» (1909), «Сокіл – батько», «Плай», «Спортивний клуб українських дівчат», «Скала», КЛК та інші.

Перші згадки про баскетбол на Львівщині датуються 1905 роком, коли задля гармонійного розвитку молоді було створено Товариство рухливих ігор і забав. Зваживши на велику роботу в цьому напрямі, магістрат своїм рішенням 1906 року виділив Товариству під спортивні майданчики велику ділянку землі на вул. Стрийська рогатка. Будівництво тривало майже три роки.

Урочисте відкриття Парку Товариства рухливих ігор, як ми вже зазначали, сталося 29 червня 1909 року у присутності перших осіб міста і архієпископа. Відбулись змагання з баскетболу між шістьма командами, які представляли жіночі гімназії міста.

Великим ентузіастом впровадження руханки (фізичної культури) був професор Іван Боберський. Курс ігор і забав у Парку Товариства провадив Едмунд Ценар. Перші засади гри в баскетбол привезла з Лондона Марія Германувна (Герман), яка спеціально відряджалась до англійської столиці керівництвом Парку. Перші прави-

Так у Львові в 20–30-ті роки встановлювали баскетбольні щити

ла видав Владислав Сваткевич. Через кілька років їх модифікував Францішек Капалка. Відмінно грали в баскетбол і проводили навчання серед учнів українських шкіл сини Великого Каменяра Петро і Тарас Франко. 1910 року Петро Франко склав іспити з фізичного виховання у Львівському університеті. Саме з цього моменту починається його яскрава науково-педагогічна діяльність на ниві фізичного виховання і спорту. Написані ним посібники багато разів перевидавалися, ставали вірним дороговказом для молоді на довгі роки.

У 1914 році свою книгу «Ігри та забави рухове» видали піонери впровадження баскетболу Генріка Чехович та Валеріан Сікорський. Видання швидко набуло популярності, розійшлося по всій Галичині. Воно багато разів перевидавалося.

В баскетбол грали у польських та українських вищих та середніх школах. Жіночі команди були в таких навчальних закладах: гімназії ім. Ю.Словацького, приватній школі Рихновської, ліцеї Королеви Ядвіги, Академічній гімназії, Духовній семінарії та інших.

До 1914 року в Західній Україні нараховувалось 974 (!!!) сокільських спортивних клубів, в яких молодь займалась різними видами спорту, в тому числі баскетболом. Були відомі різновиди цієї гри. Звичайна кошівка (кошики стояли на землі) та класичний або лондонський (англійський) баскетбол (кошики кріпились до стін).

Після закінчення військових дій і чергового переділу Східної Європи, коли Галичина 1920 року була приєднана до Польщі, розвиток спорту в мирних умовах набув свого подальшого розвитку. Інтенсивний розвиток баскетболу припадає на початок 20-х років, коли дещо стабілізувалась політична і економічна ситуація.

Постійні команди з’явились в Університеті, Львівській політехніці, інших навчальних закладах. Активно розвивався баскетбол в Спортивному Кружку Українських Дівчат.

Першим по війні закликав українців до відновлення змагань з кошівки Тарас Франко, який одразу після закінчення Гімназії та курсу в Університеті займався науково-педагогічною роботою,обіймав посаду справника у товаристві «Сокіл-батько», входив до Учительського гуртка.

Жіноча команда «Буревісника» – призер республіканських змагань перших повоєнних років

Не злічити перемог здобутих львівськими армійцями з тренером Михайлом Резніковим.

Серед популяризаторів баскетболу по війні слід відзначити Д.Навроцьку, Я.Левкович, Д.Суховерську, В.Пригоду та інших.

Спортсмени Галичини, які уважно слідкували за подіями за кордоном, палко вітали відродження спортивного життя на Східній Україні, в УРСР. Новим значним поштовхом у розвитку баскетболу стало повідомлення про включення баскетболу до програми II Всеукраїнської Спартакіади, початку регулярних чемпіонатів.

У розвитку кошівки з'явився змагальний характер. Суддів на ігри призначала комісія уповноважених Українського Спортового Союзу. Гру у полі провадив, як правило, один суддя. Другий, що сидів за майданчиком за столиком, називався суддя-писар.

Поширенню баскетболу значною мірою заважало політичне протистояння. Українці, що довго очікували на обіцяну від Польщі автономію, відмовлялися змагатися з польськими командами.

Приблизно до середини 30-х років українська молодь займалась переважно у власних гуртках, а команди з кошівки змагались у рамках Українського Спортивного Союзу на аматорському рівні. Проводився незалежний національний чемпіонат, де змагалися дружини зі Львова та провінції. Кращими клубами вважались «Черник», «Плай» та УССК (Український Студентський Спортивний Клуб).

Щорічно проводились Дні українського спортовця, «Запорізькі ігрища», Спартакіади. Популярними були міжклубні зустрічі, мистецькі першості, крайові і окружні змагання. Жодне зі свят чи недільна акція не обходилась без змагань молоді із спортивних ігор – кошівки (баскетбол), відбиванки (волейбол) чи пориванки (гандбол).

Відрадно, що майже кожне місто чи село, яке проводило такі свята, включало до програми кошівку. Як писали українські газети, «браку видців не відчувалося». З середини 30-их років після зростання тиску на національному ґрунті, українські секції змушені були зливатись з польськими, де баскетбол розвивався на державному рівні.

Справжніми пропагандистами баскетболу були Степан Гайдучок, Зенон Гнатейко, Михайло Тріль, Тарас Франко, Ольга Скоцень, сестри Стефанівські та інші. Вони відмінно грали самі, були своєрідними тренерами – інструкторами, друкували та поширювали у перекладах правила гри і поради у навчанні.

«З огляду на ступінь фізичного і психічного вишколення грачів, треба поставити кошиківку на першому місці перед пориванкою, метавкою і відбиваною, – писав «Спортивний альманах» за 1933 рік». Кваліфікованих інструкторів з кошиківки почали готувати у товаристві «Сокіл – батько» і раді Спортивного Союзу (С. Гайдучок, М. Худяк).

Високим рівнем суддівства відзначався В.Сліпко, якого запрошували до суддівства ігор між польськими напівпрофесійними командами.

В 1928 році в Польщі відбувся перший офіційний чемпіонат. З цього ж року проводиться чемпіонат Львівської округи. Розвитком спортивних ігор керувала Спілка Польських Зв'язків Спортових. Львів у ньому представляло регіональне відділення. У вищих лігах Польщі грали сильні львівські професійні клуби «Корпус кадетів», «Сокіл – матір», АЗС, «Погонь», в яких переважали гравці польської національності. З українських баскетбольних клубів

варто відзначити «Україну», «Плай», «Сокіл-батько», «Сокіл IV», «Дніпро» та інші.

Краще фінансувався спорт в єврейських спортивних товариствах. ЖКС (Жидівський клуб спортови) відомий чи не з початку віку. Потім він дістав назву «Гасмонея». В 1937 році чемпіоном Львова став клуб «Дрор».

Розвиткові баскетболу в Галичині сприяло також те, що на Олімпійських іграх 1936 року у Берліні, де у програмі вперше з'явився баскетбол, збірна Польщі посіла почесне четверте місце. За крок від медалей зупинились вони і на чемпіонаті Європи 1937 року. Жіноча збірна привозила «бронзові» нагороди з чемпіонатів 1938 та 1939 рр.

В складах збірних цих та інших років чимало наших прізвищ, що дає підставу думати і про український слід у розвитку польської кошиківки.

На 1939 рік припадає нова хвиля еміграції. Багато галичан, які змушені були виїхати з краю, ставали пропагандистами баскетболу у Західній Європі, Канаді та США, де ця гра ще також набувала розвитку.

1939 року, після возз'єднання українських земель, баскетболісти Західної України органічно влилися до чемпіонату, який розігрувався в центральній та східній частинах української держави, показували непогані результати, у всякому разі не пасли задніх. Деякі входили до складу збірної Польщі, брали участь у міжнародних змаганнях.

1948 р. Жіноча команда ЛДІФК з тренером С.М. Марамовичем. Під № 8 О.Баєва в майбутньому заслужений тренер України, суддя Всесоюзної категорії. В центрі Т. Максимова, чемпіон та володарка Кубка СРСР в складі команди «Динамо» Київ

Після завершення Другої світової війни баскетбол набув другого дихання.

Вже 1947 року відкрилася перша дитячо-юнацька спортивна школа, де з успіхом працювали Б.Цамалашвілі, К.Печена.

У 1948 році збірна жіноча команда стала призером першості України (тренер Дядечкін М.О.). Баскетбол почали популяризувати у товариствах «Спартак», «Динамо», «Авангард», «Трудові резерви», «Буревісник», «Локомотив».

У 50-х роках призерами республіканських змагань були Катерина Онишко, Мирослава Загачевська, Галина Бондарук, Ігор Слісаренко, Роман Мозола, Віктор Єфремов, Тіберій Гецко. Останній разом з Анатолієм Шологоном влилися в основний склад київської команди СКІФ-«Будівельник», яку формував видатний тренер сучасності В.О.Шаблінський.

Збірна Львівської області з тренером Р. Мозолою – призери Спартакіади України

Чоловіча команда львівського СКІФ 1952 року стала «срібним» призером чемпіонату України. 1953 р. студенти медінституту переможці першості Укрради «Медика».

Помітною на республіканській арені стає чоловіча команда СКА Львів, тренер Ю. Резніков. Призерами республіканських змагань були Орест Толочко, Анатолій Заверикін, Анатолій Бухов, Валерій Розумовський та інші. Призерами чемпіонатів республіки були Анатолій Лихо, Богдан Макар.

У 70-х роках починає подвижницьку діяльність тренер Б.Замер. Саме його зусиллями створюється підлітковий клуб «Троянди». Пройшовши через усі вікові групи його вихованки вливалися в команди майстрів. Найбільше поповнення давали вони місцевій команді, що була створена їхнім тренером при тресті «Львівміськбуду». Це були перші паростки професіонального клубу. Дівчата дійшли до групи «А» чемпіонату СРСР, успішно грали на республіканському рівні до початку 90-х років.

У 80-х роках – успішно грали Володимир Придатченко та Володимир Полях (чемпіон Спартакіади народів СРСР 1986 р).

У 90-х роках – Віктор Заболотний, Сергій Тютюнник, Володимир Дружбляк, Олег Пелех, Андрій Бугаєвський, переможці чемпіонату України серед команд І і Вищої ліги, учасники першості України серед команд Суперліги.

В 90-ті роки починається злет професійної чоловічої команди «Львівська Політехніка», першим тренером якої стає Анатолій Заверикін.

У 2000 р. призери першості України серед команд І ліги – Сергій Вознюк, Мар’ян Пітин. Дмитро Виноградов – призер першості України серед команд Вищої ліги, учасник змагань серед команд Суперліги.

Великий внесок у розвиток баскетболу на Галичині належить професорсько-викладацькому складу Львівського державного університету фізичного виховання і спорту, який проводив якісну підготовку спеціалістів і наукове забезпечення. Спеціалізація баскетбол відкрита 1948 року. На кафедрі працювали викладачі М.О. Дядечкін (вчитель В.О. Шаблінського по Харківському державному інституту фізкультури довоєнної пори), Б.Ш. Цамалашвілі, доцент Р.С. Мозола, Ю.Е. Патарикін, В. О. Дедюхіна, професор В. М. Корягін. Сьогодні відділення баскетболу очолюють В.М. Артюх та І.В.Романчук.

Саме старанням Миколи Опанасовича Дядечкіна вдалося створити жіночу команду «Буревісник», яка ставала призером всеукраїнських змагань.

Упродовж усієї історії існування кафедри розроблено і видруковано провідну науково-методичну літературу для підготовки фахівців з фізичного виховання, тренерів з баскетболу – 10 підручників і 21 методичну розробку та більше 200 наукових статей.

Науково-методичну допомогу збірним командам і провідним клубам у складі КНГ постійно надавали і надають ректор Університету професор Є.Н. Приступа, заслужений тренер України, професор В. М. Корягін та доцент В. М. Артюх.

На кафедрі підготовлено баскетболістів високої кваліфікації А. Заверикіна, А. Бухова, М. Галайдюка, Б. Макара, С. Тютюнника, А. Лихо, В. Придатченко, В. Дружбляка, В. Заболотного, В. Поляха, А. Бугаєвського, О. Пелеха, Д. Виноградова, Я. Зубрицького та інших.

Сильні команди були в товариствах «Спартак», «Динамо», при Окружному будинку офіцерів, вищих навчальних закладах – Університеті, Політехнічному та Медичному інститутах. Баскетбол поширювався в Стрию, Дрогобичі, Червонограді, Сокалі, в інших місцях.

Серед баскетболістів тої пори варто відзначити Катерину Онишко, Мирославу Загачевську, Галину Бондарук (Руцинську), Ігоря Снісаренка, Романа Мозолу, Віктора Єфремова, Тіберія Гецка, Володимира Поляха, Ярослава Зубрицького, Лесю Панько, Ольгу Кавалерідзе, Валентину Протас, інших членів збірних команд України. Випускниця Інституту 1949 року Тамара Максимова в складі команди «Динамо» Київ 1949 року стала чемпіонкою СРСР, володаркою Кубка СРСР. Успішно грав у команді СКІФ, згодом «Будівельнику» Київ, Анатолій Шологон.

Загально відомі львівські тренери, заслужені тренери України В.М. Артюх, Л.І.Дерьбаба, М.А.Дядечкін, А.М.Заверикін, Б.Я. Замер, В.М. Корягін, З.І. Курса, М.Л.Резніков, В.Ф.Мельничук, Б.Ш. і О.Б.Цамалашвілі, С.М. Марамович, В.П. Юрченко, О.М.Тимочко.

Студентська команда ЛДІФК – призери республіканської першості з тренером В.М. Артюхом (в центрі) другий зліва майбутній ректор Є.Н. Приступа. Під № 10 майбутній професор, відомий дослідник історії спорту О.М. Вацеба

З 2014 року збільшується кількість команд в чемпіонатах міст і районів. Команди постійні учасники чемпіонатів, який проводить Федерація баскетболу України. Великої популярності набули змагання Всеукраїнської аматорської ліги (зона – Західна Україна). Асоціація баскетболу Західного регіону України – найактивніша ланка ФБУ створена 1997 року. Вона щороку проводить чемпіонат, в якому беруть участь навіть колективи з Вінниці та Чернігова.

Окрім того, є також Бізнес-ліга, де беруть участь 11 команд (минулого року

Львівська «Політехніка–Галичина» з тренером А.В.Шапталою (сидить третій зліва). В центрі президент клубу І.В. Савицький, праворуч – другий тренер А.М.Заверикін

було 9 команд) і якою опікується Андрій Калічак. Популярний також студентський баскетбол, за який відповідає Ярослав Зубрицький. Розвивають також олімпійський вид баскетболу 3х3.

Оці діти зі Львова вже беруть участь у міжнародних змаганнях

У Вищій лізі України виступає «Львівська Політехніка», а в Першій лізі також беруть участь «Віта-Агро» та «Львів-УАД». Традиційно проводять Кубок пам'яті головного командира УПА генерала Романа Шухевича, спортивного журналіста Ярослава Пастернака та інші змагання. Поки що тримаються «на плаву» та стабільно виступають у Вищій лізі України серед жінок наші команди «ЛДУФК-СКІФ» та «Львівська Політехніка».

Активно працює Асоціація ветеранів баскетболу, яку очолює відомий у минулому гравець «Політехніки» Ігор Потицький, чемпіон Європи. Команда «65+» їздила на змагання в Італію, Словаччину, до Вільнюса. Ветерани надають приклад молодшим поколінням, наочно демонструючи здоровий спосіб життя.

Брак спеціалістів найбільше шкодить роботі ДЮСШ. В області лише 7 відділень баскетболу, в них 1200 дітей, 13 штатних тренерів.

Федерація баскетболу створена 2007 року. З 2016 р. її очолює Зиновій Іванович Курса.

Миколаївська область

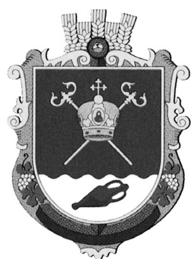

Баскетбол в Миколаєві почав розвиватись лише у 30-ті роки. Грали в кількох навчальних закладах, у яхт-клубі, на водних станціях, де збиралось багато молоді. Є згадка про те, що, беручи участь у першості Одеської області, до якої належав Миколаїв, 1936 року спортсмени міста посіли третє місце. Наступного року, коли в боротьбу вступили клубні команди, баскетболісти заводу ім. Марті програли усі зустрічі.

1939 року при проведенні першості України серед юнацьких команд від Миколаєва брали участь як хлопці, так і дівчата. Обидві команди посіли почесні четверті місця, що свідчило про інтерес до баскетболу в навчальних закладах міста.

У 1945 році в Миколаєві баскетбол відродився в спортклубах заводів ім. Марті, «Комунаровець», «Маяк», «Темп». В газеті «Південна правда» за цей рік вдалося відшукати публікацію про гру, яка відбулася на міській водній станції між командами Миколаєва та Одеси. Виграли одесити 54:32. На авансцену виходить команда «Наука», яка виступає в чемпіонатах України.

23 листопада 1945 року у Львові відбувся другий повоєнний чемпіонат республіки, в якому взяли участь чоловіча і жіноча команди «Спартак» з Миколаєва. Лаврів вони не здобули, обидві посіли останні п’яті місця. Першими баскетболістами, які проторували дорогу до республіканських вершин були Микола Моренко та Олександр Леонов, які 1945 року стали студентами Київського інституту фізкультури, гравцями збірної команди України.

Вже 1946 року в місті працювали дві дитячо-юнацькі спортивні школи, секції в двох технікумах, ремісничих училищах, де тренерами працювали С.Н.Барг, І.О.Фурман, В.І.Ісаков, О.І.Тихонов та інші. Вони також очолювали команди спортивних товариств, колективів підприємств, вузів, які змагалися на республіканських першостях під прапором «Спартака» або «Науки», згодом «Авангарду», «Іскри».

Хронологія деяких ігор миколаївців на початку 50-х років:

1951 р. 1/8 Кубка України – Миколаїв – Вінниця – 65:14, 1/4 Кубка України – Миколаїв – Одеса – 21:24.

О.І. Тихонов з юнацькою збірною області

1956 р. Першість УРСР – «Наука» Миколаїв – СКІФ Львів – 17:30.

Змагання з баскетболу за програмою другої Спартакіади України відбулись 1956 року. Вони також не принесли слави миколаївцям. Чоловіки посіли 13 місце, жінки – на сходинку вище.

В 60-ті роки успішно на першостях своїх товариств грають команди «Авангард»,

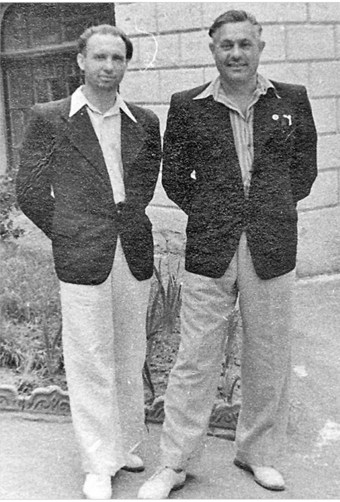

«Патріархи» миколаївського баскетболу І.О. Фурман (зліва) та О.І. Тихонов

«Спартак» та «Динамо». З 1966 року честь Миколаєва захищає команда, що була створена на базі заводу «Машпроект». 1968 року «Спартак» Миколаїв виграє першість Укрради ДСТ «Спартак» і посідає четверте місце в СРСР.

1971 року в рангу команди майстрів «Спартак» дебютує в 3-му ешелоні радянського баскетболу і посідає перше місце. Саме тоді й прийшов на Миколаївщину великий баскетбол. Перші три роки молодий колектив посідав скромні місця. О.І. Тихонов з юнацькою збірною області, набравшись сил, досвіду і мужності у 1972 році виборов чільне місце, що дало змогу перейти до першої ліги класу «А».

Рік команда протрималась в цій групі. Образно кажучи, її били, але вона піднімалась, давала здачі. Великих зусиль доклав для створення боєздатного колективу В.Боженар. Його вдача, хист і вміння викласти суть справи відкривали двері усіх високих кабінетів, в тому числі перших осіб області – В.Васляєва, В.Васильєва, М.Земляного, Л.Шараєва. Усіляку допомогу спортсменам надавали генеральний директор ПТЗ «Зоря» М.Цибань, керівники інших підприємств.

У квітні 1976 року, відігравши в Алма-Аті відбірний турнір, команда «Спартак» посіла перше місце і вирішила завдання переходу до класу «А». Баскетболісти стали першими, хто приземлився в новому аеропорту міста. Їх зустрічали наче героїв космосу.

Серед тих перших, хто йшов на штурм висот Є. Афанасьєв, В. Гамов, Г. Дідрихс, С. Заброда, А. Здрак, В. Латипов, М. Литовка, В. Окипняк, Ю. Рогачов, В. Родовинський, Є. Шутов, С. Яшкін.

Та доля розпорядилася так, що В.Боженару довелося переїхати до Києва, де несподівано для багатьох очолив команду СКА. Покинуті напризволяще, гравці-миколаївці виявились не здатними боротися серед найсильніших у першості країни. У підсумку 11 місце і повернення на довгих 14 років до першої ліги.

Проте у Миколаєві вірили у можливість розвитку баскетболу. Відчувши перший смак перемог, натхненно і творчо працювали тренери, допомогу гравцям надавали представники влади.

Команда «Спартак» Миколаїв з тренером В.Я.Боженаром 1972 р. завоювала путівку до класу «А» чемпіонату СРСР

Кращі часи знала і жіноча збірна Миколаєва. Під номером 9 член збірної України В.Смолякова

Іншою особистістю, якій повинен завдячувати миколаївський баскетбол, став Геннадій Защук. Він сам грав у місцевих командах на провідних ролях, працював звичайним тренером дитячих команд, другим, першим тренером дорослих колективів. Його вирізняла цілеспрямованість, відданість баскетболу, правильне бачення проблем розвитку гри. Очоливши команду майстрів у 1985 році, він оновив склад команди, вирішив масу господарських проблем, домігся зрештою права знову грати у вищій лізі. Двічі під його керівництвом команда Миколаївського кораблебудівельного інституту ставала чемпіоном України.

Вища ліга підкорилася миколаївцям лише у сезоні 1991–92 років. Однак цей турнір не був завершений через розпад СРСР. 1991 року Г.С. Защук очолив студентську збірну СРСР, яка у Шеффілді стала «бронзовим» призером Всесвітньої Універсіади. В її складі виступали два миколаївця А.Бережинський та С.Смагін.

Миколаївці кілька разів діставали запрошення на відвідання США, що свідчить про високий рівень підготовки команди.

В чемпіонатах незалежної України команда МКІ постійно на чільних позиціях у Суперлізі. Двічі посідала третє призове місце, двічі четверте і тричі п'яте. Треба підкреслити, що фінансові можливості команди набагато гірші, ніж в інших клубах, тому щороку поставало питання про можливість продовження участі в чемпіонаті.

Ось тренери, які приводили команди Миколаєва до перемог, готували повноцінний резерв для інших команд майстрів та збірних України: В.Б.Берестнєв, В.Я.Боженар, Г.С.Защук, В.В.Лебедєв, В.М.Родовинський, В.В.Терентьєв, О.О.Шнейдер та інші.

Кращі гравці команди усіх років: Є.Афанасьєв, А Бережинський, В.Гамов, Г.Дідрихс, С.Заброда, М. Литовка, В.Латишев, А.Лебедев, В. Полях, О.Пелех, Є.Подорваний, О. Раєвський, С.Смагін, Л.Срібний, Б.Сагай, Г.Хижняк, В.Чурсін, Л.Шиманський, Є.Шутов, С.Яшкін та інші.

Натхненно працював із збірною області Ф.В.Баюра. Перший зліва Г.Защук

На Миколаївщині навіть у важкі в фінансовому плані роки не припинялись змагання на першість міста та області. Баскетбол жив завдяки фанатичності тренерів, їхньому енту-

МБК «Миколаїв» з тренером В.Б.Берестнєвим (у центрі)

зіазму, наявності гарних спортивних залів, збудованих ще у радянські часи.

Не можна не сказати про натхненну і творчу роботу по створенню жіночої професійної команди «Олімп-НАЕК» у Південноукраїнську тренера А.Єфремова. Баскетбольний клуб був заснований 2001 року на базі Південноукраїнської АЕС, коли до міста у 1992 році з Вознесенська переїхали дівчата 1978–1979 р.н.

1995 року вихованки спортшколи «Олімп» А.Кравченко, М.Кириякова та І.Липосавицька стають фіналістками чемпіонату Європи серед юніорок в складі збірної України.

Найвище досягнення клубу перше місце у першій лізі в сезонах 2001–2003 рр. П'яте місце у вищій лізі сезону 2004–2005 рр.

Гравці клубу О.Солонарь і Г.Розвезєва в складі збірної України брали участь у відбірних змаганнях чемпіонату Європи.

З сезону 2005–2006 рр. БК «Олімп» розпочав виступи у Балтійській Баскетбольній Жіночій Лізі (BWDL), де виступає 18 команд з Латвії, Литви, Естонії, Фінляндії та інших країн.

З лютого 1997 року, після введення у дію нового спорткомплексу у Вознесенську був утворений баскетбольний клуб «ВОЗКО». Найкраще досягнення – друге місце у вищій лізі в сезоні 1999–2000 рр. З того часу команда у вищому дивізіоні – Суперлізі. Перший президент спортклубу С.М.Кернер, тренерами працювали В.А.Балашов, В.М.Кица, Л.А.Шиманський, В.В.Воронін.

Баскетбол культивують майже усі середні школи, коледжі, вузи, колективи великих підприємств і організацій. Команди області грають в усіх лігах вітчизняного чемпіонату, беруть участь у міжнародних турнірах. В змаганнях ВЮБЛ з 2007 по 2017 роки Миколаївська область представлена командами у кожній віковій категорії – щорічно виступає щонайменше п'ять команд юнаків та дівчат. Їх підтримують спонсори і меценати.

За 2012-2017 роки підготовлено двох майстрів спорту міжнародного класу, десять майстрів спорту України, сім гравців для національної збірної, вісім для молодіжної, сім для кадетської.

В області працює вісім відділень баскетболу при ДЮСШ. В них 26 тренерів, 17 штатні. На жаль, їхня кількість має тенденцію до зменшення.

Обласну федерацію баскетболу зареєстровано 2000 року. Нині її президент колишній член збірної України Олександр Анатолійович Раєвський.

Одеська область

В Одесі з баскетболом познайомились раніше, ніж в інших містах Російської імперії. Вже 1910 року для середніх навчальних закладів було видано наказ про організацію занять фізичними вправами, в тому числі баскетболом, на відкритому повітрі. Це свідчить про те, що баскетбол користувався певною симпатією і відігравав неабияку роль у фізичному вихованні юнацтва. З огляду на велику роль цієї і інших спортивних ігор на розвиток молоді, міський голова виділив навчальному округу велику ділянку землі, що знаходилась у власності Британського атлетичного клубу.

7 червня 1911 року на стадіоні ОБАК (нині Держуніверситет) за присутності міської влади і великої кількості глядачів відбулося спортивне свято. В програмі – легка атлетика, теніс, баскетбол, гімнастика, кеглі тощо. Є згадка про те, що перше місце з баскетболу посіла команда другої гімназії.

1912 року на земельній ділянці Духовної семінарії був відкритий майданчик для занять рухливими іграми учениць жіночих гімназій. 1913 року став до ладу тенісний корт і майданчики для офіцерів на Табірному полі. 23 вересня цього ж року відбулося спортивне свято. Кращими серед баскетболісток виявились учениці другої і четвертої гімназій.

У зв'язку із Першою світовою та громадянською війнами, розрухою, голодом та нашестям хвороб баскетбол, як і інші розваги, зникають із сфери занять населення. Лише 1923 року, першого врожайного року в Україні, з'являються згадки про захоплення баскетболом. 1924 року Одеська рада фізичної культури організувала на великих підприємствах гуртки фізкультури, які культивували баскетбол.

Він був включений до програм змагань спартакіади Всеобуча і губернської олімпіади, які проведені 1923 року. Вже у січні 1924 року обрано першу колегію суддів. Для ознайомлення населення з правилами гри проведено показові зустрічі, семінари. Першим чемпіоном міста в Одесі вважають команду Ленрайону. Ось її склад: Павло Батчин, Семен Музалевський, Олександр Васильєв, Олександр Пастушок, Олександр Глебов. Про бурхливий розвиток гри свідчить той факт, що в першості міста в 1925 і 1926 рр. брало участь до 100 команд. Ігри проводили у недільні дні з восьмої ранку до 12 ночі. Не вистачало залів. Не дивлячись на платний вхід, глядачі не завжди могли дістати місце. Найбільшим був зал першого спортклубу (ліве крило Нового ринку). Зал другого спортклубу знаходився у Інвалідному провулку (Топольського), біля кірхи.

Команда «Наука» – володар Кубка ВЦРПС. Справа – граючий тренер В. О. Кудряшов

Команда «Буревісник» – призер республіканських змагань

Ось назви деяких команд того часу: «Водник», «Харчовик», «Будівельник», «Держслужбовці», «Взутьовики», «Деревообробка», «Залізничники». В першості міста 1927 року грало 129 команд!!!

Про силу одеського баскетболу свідчить той факт, що рішенням Всеукраїнської ради фізкультури на першій Всеросійській спартакіаді Україну представляли саме одесити. Чоловіки стали переможцями Третьої першості СРСР, яка входила до програми Спартакіади. За друге місце в комплексних змаганнях вони одержали відповідні дипломи. Це Андрій Внуков, Микола Баранов, Емануїл Воскобойников, Микола Соколов, Олександр Суворов. Дівчата були другі на першості СРСР та треті у комплексному заліку: Ганна Іваницька, Євгенія Карпенко, Тамара Архутич, Юлія Ачканова, Євгенія Тихоненко, Катерина Малюк.

В ці роки одесити виграють всеукраїнські та всесоюзні спартакіади водників, зв’язківців, харчовиків, держслужбовців, металістів, промкооперації.

Загальні збори представників баскетбольних команд у 1929 році переобрали міську секцію баскетболу. Був проведений семінар для суддів та тренерів. Цікаво, що на той час в Одесі нараховувалось 40 суддів, допущених до проведення змагань. Стільки небуло у 2009 році!

До початку Другої світової війни одеські команди на рівних змагаються на чемпіонатах та першостях СРСР, постійно перемагають на всеукраїнських змаганнях. На чемпіонаті СРСР 1934 року, який проводився у Києві, одеситки Сергєєва, Черкашина, Карпенко, Бутенко, Клейман, Малюк, Плотникова, тренер П.М.Плотников стали третіми призерами. Їх успіх повторили чоловіки Внуков, Глебов, Футерман, Сергєєв, Пастушок. Ця ж команда, доповнена Шпитальним, Шикером та Барановим, стала чемпіоном України.

Успіхи на першостях країни та республіки зумовили піднесення баскетболу в місті. Довелося по-новому спланувати календар змагань, доповнити суддівську колегію, частіше проводити семінари. Катастрофічно не вистачало залів та майданчиків.

За участю команд прибалтійських республік 1936 року на VI першості СРСР одесити Олександр Глебов, Михайло Павло, Федір Футерман, Микола Шикер, Семен Шпитальний, Павло Батчин, Андрій Внуков, обігравши у фінальній зустрічі киян, знову стали бронзовими призерами. Олександр Глебов увійшов до складу збірної команди СРСР.

1938 року посвідчення майстрів спорту в складі 16 перших у країні одержали Федір Футерман, Семен Шпитальний та Олександр Глебов, а чоловіча і жіноча команди стали командами майстрів.

1940 року на матчі міст Радянського Союзу, який проводився у київському Палаці фізкультури за участю команд прибалтійських республік, одесити Леонід Пілін, Семен Шпитальний, Микола Шикер, Федір Футерман, Павло Германович, Василь Будковський, Михайло Євсевич посіли перше місце і отримали в подарунки велосипеди.

Перед самою війною Ф. Футерман та О.Глебов стали заслуженими майстрами спорту СРСР, але посвідчення вони отримали 1947 року.

Серед кращих тренерів довоєнної пори варто відзначити Семена Музалевського, Павла Коновалова, Федора Футермана, Олександра Глебова, Юрія Хінкіса.

Після війни Одеса, не дивлячись на значні руйнування, швидко відновила змагання з баскетболу. І хоч працювало лише два зали, з десяток майданчиків, бажаючих грати було достатньо. Вдень тренувались дитячі і юнацькі команди, увечері виробничі і збірні міста. Центром розвитку баскетболу поступово стають колективи медичного, педагогічного, Держуніверситету, харчового інститутів.

Першість міста виборюють чоловічі і жіночі команди «Водника», «Науки», «Здоров'я», СКА, «Харчовика», «Медика», «Динамо», морехідного училища, інших колективів. Вони на чільних позиціях на чемпіонатах України, всесоюзній першості, змаганнях міністерств і відомств.

Перші повоєнні роки одесити на других-третіх позиціях в Україні, проте в десятці – на союзному чемпіонаті. Спад у виступах команд намітився із втратою інтересу до баскетболу у керівників області і міста, в тому числі і фізкультурних організацій. Любительський рівень вже нікого не влаштовував. Після виснажливого трудового дня від членів збірних команд області і міста не можна було вимагати тренування по повній програмі.

До того ж, наставники команд не переймалися запозиченням нових тактичних схем, варилися, як кажуть, у власному котлі. У 50-ті роки багато газет присвячували свої публікації стану справ з баскетболом у Одесі, але далі розмов справи не йшли.

Збірні міста збирались лише за тиждень перед тими чи іншими змаганнями. Повною мірою була згорнута навчально-спортивна робота. До 1958 року в місті не було жодного залу з майданчиком нормального розміру. Спеціалісти підрахували, що за десять років із збірними командами працювало до десяти тренерів.

За таких умов місто залишали провідні гравці і тренери. І все ж баскетбол в місті існував, ним захоплювалось багато людей усіх вікових груп. Багато розмов у баскетбольному світі було щодо тактичної схеми гри провідних одеських команд, якій дали назву «вата». Суть її полягала у повільному веденні гри, довгій розпасовці м'яча, виведення одного з гравців на вірне стовідсоткове влучення.

Але ця тактика передбачала активну боротьбу за м'ячі під обома кошиками, гру через центри, високу самовіддачу, дисциплінованість. Саме цього одеситам бракувало.

Кращими гравцями в Одесі у повоєнні роки вважаються Віктор Амінов, Юрій Білогородський, Олександр Білостінний, Геннадій Бичков, Володимир Будяк, Володимир Бувалий, Віктор Булаєв, Володимир Брянцев, Михайло

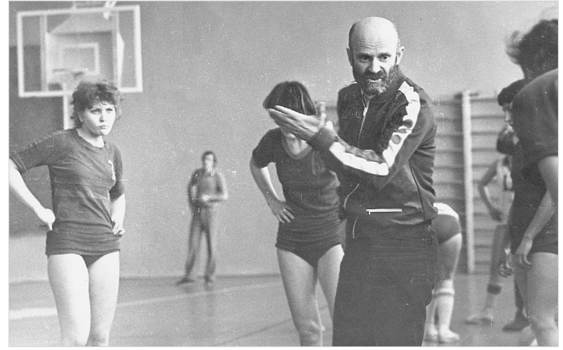

Й.Я. Кесельман вважався одним з кращих тренерів жіночих команд

Бурішкін, Володимир Внуков, Володимир Гринкевич, Сергій Данильчук, Юрій Дегтяр Ярослав Захаржевський, Анатолій Довгаль, Михайло Заремба, Йосип Кесельман, Володимир Ключників, Ігор Крузе, Віталій Лебединцев, Борис Луганський, Анатолій Новиков, Олександр Пришман, Олег Самохвалов, Павло Сапунков, Анатолій Сіроштаненко, Юрій Сікорський, Михайло Ханцис, Станіслав Чернецький, Віталій Шевченко, Юрій Шикер, Вадим Пудзирей та інші.

Серед жінок кращими на майданчику були Надія Дубок, Лідія Запрієва, Галина Федорович, Марія Васіна, Надія Долгорук, Світлана Олійниченко, Леоніда Трач, Тетяна Соловйова, Ольга Счастливцева, Валентина Смолякова, Тамара Реброва, Галина Кисельова, Віра Бреднева, Наталія Шелухіна, Тетяна Задорожна, Антоніна Дорошенко та інші. До складу юнацької та молодіжної, а потім і дорослої жіночої збірної України входили Марина Кравцова, Любов Бердишева, Ірина Романенко та Світлана Довженко, які здобувають високі місця на всесоюзних змаганнях.

Із тренерів заслуговують на увагу робота Я.В.Захаржевського, С.Ф.Чернецького, В.О.Кудряшова, О.О.Глебова, М.С.Заремби, З.В.Орнеса, М.С.Ханциса, І.О.Яковенка, Й.Я.Кесельмана, В.Ю.Бувалого, В.М.Сосіна, К.Д.Прохоровича та декотрих інших.

На жаль, деякі баскетболісти, які показували відмінну гру, через відсутність належних умов залишили Одесу і подались до інших клубів, де для них були створені нормальні умови. Любительський рівень ставлення до баскетболу не задовольняв ні гравців ні команди.

Віхою, але негативною, у розвитку баскетболу в Одесі спеціалісти вважають створення одно відомчих центрів, що значною мірою позначилось на рівні проведення міських та обласних змагань. Чоловічий баскетбол зосередився у «Авангарді», жіночий – у «Воднику».

І все ж до кращих команд України довгі роки входили по три чоловічі і жіночі команди. 1971 року на Спартакіаді України жіноча збірна міста посіла шосте, а чоловіча – п’яте місце. Наступного року авангардівці посіли четверте місце на чемпіонаті України і завоювали право грати в чемпіонаті СРСР у першій лізі. Два роки поспіль п’яті місця на чемпіонаті України посідали спортсменки «Водника».

Були успіхи в юнацьких команд. 1974 року юнаки 1958–1959 р.н., керовані А.Дібертом, стали чемпіонами України, а дівчата були треті. Інна Ткаченко, збірниця України, на Всесоюзних юнацький іграх була названа кращим гравцем турніру.

Плідно працювали з жіночими командами Л.Іус та І.Щипакіна.

Велику роль у розвитку баскетболу в цю важку для міста годину відіграла роль фанатів баскетболу, які зосередились у СДЮШОР-2. Тут було до 28 груп хлопчиків та дівчаток. І це не дивлячись на те, що баскетбол культивувався ще в кількох ДЮСШ та спортивних колективах підприємств і організацій.

СДЮШОР-2 очолювали В.Козаковський, Й.Кесельман, М.Гірнінг, В.Сосін. Особливо багато зробив для збереження баскетболу в Одесі Б.Литвак, який очолив школу 1976 року. Це завдяки йому з'явились нові приміщення, відновлювальний зал, сауна, гуртожиток. Забігаючи наперед варто сказати, що нині школа виросла до статусу спеціалізованої, працює у тісному контакті з командами майстрів, зокрема «Хімік» (Южне), для яких готує повноцінні резерви. Б.Д.Литвак – Герой України, неперевершений організатор медицини.

Великою несподіванкою для тренерів, що працювали з чоловічою командою, стало рішення про вікові обмеження. Не знайшовши у складі гравців молодше 1966 року народження, вони не виставили команди для участі у Спартакіаді України.

Жінки, яких тренував Й.Кесельман, посіли на Спартакіаді почесне п'яте місце. Останні роки перед здобуттям Україною незалежності були позначені відсутністю коштів на поїздки та проведення змагань, що завдало шкоди як масовому баскетболу, так і рівню перших збірних області, команд майстрів.

Завдяки фанатичній відданості баскетболу окремих тренерів, які працювали в ДЮСШ та колективах фізкультури, гру вдалося зберегти. Відродження баскетболу почалося з початком першого чемпіонату незалежної України 1992 року. Попервах знову-таки не вистачало коштів на найнеобхідніше, навіть спортивну форму.

Прикладом у розвитку баскетболу на Одещині для багатьох міст і районних центрів став Ізмаїл. А все починалося одразу після війни від перших семи команд, які тренувалися і змагались на кортах ДСО «Спартак».

У різні роки тренерами в місті працювали Леонід Колупаєв, Ісак Бурда, Валентин та Станіслав Полякови, Микола Шкьопу, Володимир Грязнов та інші.

Спортивна громада міста пишається досягненнями Жанни Сидорчук (тренер І. І. Бурда), гравця команди «Інждорстрой» м. Кишинів, ЦСКА Москва, у складі яких вона стала чемпіонкою СРСР і отримала почесне звання майстра спорту міжнародного класу.

Яскраву сторінку в історію ізмаїльського баскетболу вписала команда дівчат 1962 р.н., котра двічі ставала переможницею всеукраїнських змагань Центральної ради «Авангард», тричі були бронзовими призерами МОН України.

Брати Полякови підготували майстрів спорту Ю. Гладченко (виступала за команди «Біла акація», «Інтерхім» Одеса, «Чайка» Бердянськ), О.Мітову (виступала за команди вищої ліги «Спарта» Черкаси, «Сталь» Дніпропетровськ, нині доцент, кандидат наук по фізичному вихованню і спорту, завідуюча кафедри спортивних ігор Придніпровської академії фізичної культури і спорту, автор понад 100 науково-методичних праць).

В активі братів перемога на першості України з командою дівчат 1975 р.н. і довіра представляти УРСР у фінальній частині першості СРСР. У складі цієї команди грали за Україну тоді юні ЗМС України Р. Кириченко, МС України Л. Кулик і Н. Нагорна.

Гордістю Бесарабії по праву вважається й відома когорта ізмаїльських вихованців, які стали майстрами спорту України: А. Корочкін (тренер А.А. Беляцький); О. Стащук (тренер Г. П. Чижикова); В. Коренюк, Д. Чивши-Баши (тренер М. І. Шкьопу); Є. Мітіна (тренер Ю. П. Волощук).

БК «Хімік». Зліва – президент С.М. Назаренко

Чинний голова федерації міста Григорій Корчагін робить усе для того, щоб слава попередників примножувалась.

Багато сил до відновлення одеського баскетболу доклав перший президент федерації баскетболу області в часи незалежності Аркадій Табачник. Професійно підійшовши до справи, він створив першу справді професійну команду «БІПА-Мода», яка двічі ставала чемпіоном України.

Приклад у розвитку баскетболу для промислових підприємств показував Одеський припортовий завод, м. Южне, який за власні кошти побудував суперсучасний спортивний комплекс, створив досконалу систему підготовки баскетболістів – від найменших вікових груп.

Від баскетбольного клубу «Хімік» у вітчизняному чемпіонаті грає декілька команд, тут постійно виховують кандидатів до національної збірної країни. Команди з Одеської області постійні призери багатьох змагань, переможці ВЮБЛ. У 15 відділень ДЮСШ розвивають баскетбол. В них працює 20 штатних тренерів.

Нині відроджені першості міста та області. В календарях спортивних організацій з'явилось багато нових змагань. Збагатилися форми їх проведення.

У вітчизняному чоловічому чемпіонаті від області виступають команди МБК «Одеса» і БК «Хімік» (Южне).

Федерацію баскетболу, одну з найстарших в Україні, очолює Олексій Діберт.

Свято дитячого баскетболу в Одесі

Полтавська область

Інформації про розвиток баскетболу на Полтавщині до Першої світової війни немає. В цьому краю баскетбол почав рівномірно розвиватися лише на початку 20-х років XX століття як у Полтаві, так і Кременчуці, Миргороді, Лубнах, Хоролі, які входили до різних губерній. Перші згадки про розвиток баскетболу на Полтавщині датуються 1925 роком. Починаючи з цієї дати у місті починає проводитися чемпіонат міста серед чоловічих команд. Першим чемпіоном стала команда «НАМОЛ». Є відомості про участь команд з Полтави та Кременчука у перших чемпіонатах республіки.

Так, на І Всеукраїнських іграх з баскетболу, які відбулись 1927 року в Одесі беруть участь представники Полтави та Кременчука. Здобувши три перемоги при одній поразці, полтавці посіли друге. В їх активі перемоги над своїми земляками, киянами та харків'янами. На четвертому з шести команд-учасниць виявився Кременчук, який в упертій боротьбі також здолав Київ. Це засвідчило про появу в республіці гідного конкурента для найсильніших команд Одеси, Харкова, Києва.

Проте в подальшому команди з цього краю зникають не лише із складу найсильніших, а й навіть серед учасників чемпіонату. Не справдились надії побачити полтавців і тоді, коли область стала самостійною рівноправною адміністративною одиницею України – 1937 р.

Наталія Брусилова з вихованками дитячо-юнацької школи

У післявоєнні роки область, яка інтенсивно розвивалась, на жаль, також не змогла налагодити роботу по розвитку наймасовішої спортивної гри, посідаючи місця на спартакіадах України в третій десятці. Проте непогані команди та гравці були в вузах, при клубах потужних підприємств.

Вперше вони засвітилися на II Спартакіаді України 1959 року. Проте невдало. Жіночій збірній області вивели загальне 21–24 місце, чоловікам – 25–27-е. На III Спартакіаді 1963 року область у сумарному заліку посіла 24–26 місця, на IV 1967 року – крок уперед – 19–23-те.

У жовтні 1961 р. у місті методом народного будівництва. відкрита перша ДЮСШ. Пізніше їй було надано статус спеціалізованої. У будівництві брали участь тренери, батьки, діти за активної підтримки адміністрації міста. Першими тренерами школи були О.Матвєєв та Б.Суховський. Роботу по вихованню покоління баскетболістів тут також організовували М.Беринський, Н.Брусилова, Т.Тонченко, Л.Фадєєва.

З найкращого боку показали себе вихованці А. Дзюба, С. Орєхов, С. Ломан, В Бугаєвський, О. Стародубов, І. Суріков, П. Хівренко, А. Буцький та інші (тренери В.Чечельницький, М. Шебітченко, Є. Мошура, О. Федоров). Анатолій Дзюба та Павло Хівренко – переможці Всесоюзної спартакіади школярів та чемпіони Спартакіади народів СРСР. Сергій Орєхов – майстер спорту міжнародного класу, срібний призер чемпіонату Європи у складі збірної СРСР, чемпіон Спартакіади народів СРСР, чемпіон Радянського Союзу, триразовий чемпіон Австрії, дворазовий володар Кубка цієї країни. Артем Буцький, майстер спорту міжнародного класу, срібний призер Всесвітньої Універсіади, член збірної команди України, грав у найкращих клубах.

1996 року у Полтаві при місцевому Педагогічному інституті завдяки зусиллям В Синиці та С. Ломана була створена чоловіча баскетбольна команда «Полтава-Баскет» («Педінститут»). Перший президент І. Зезекало. В основному спиралася на місцеву ДЮСШ, де плідно працював К.Маньковський. У сезоні 1997–1998, граючи у першій лізі чемпіонату України, команда встановила рекорд, який не можна перевершити, а можна тільки повторити 24 гри – 24 перемоги. З 1998 р. у Вищій лізі вітчизняного баскетболу. Тренером працював В.Чурсін.

Команда дівчат 1958 року народження вперше стала срібним призером чемпіонату України серед школярів. Чемпіонами та призерами України ставали жіночі команди 1972–73, 1977–78 1987 р.н. року народження (тренери В.Гулик, Н.Брусилова, Т.Тонченко). Вихованки тренера Л.Фадєєвої 1996 р.н. два роки поспіль вигравали чемпіонат ВЮБЛ (2010–2011 рр.) та представляли Україну на європейських баскетбольних турнірах.

З 2008 року в області з'явилась перша професійна команда «Полтава», яка один рік грала в напівлегальному чемпіонаті України. Коли криза минула і УБЛ припинила своє існування, про команду швидко забули.

Серйозно поставились до розвитку баскетболу в Кременчузі. Тут 1978 р. відкриває свій комплекс КНПЗ. На цей час у місті є три дорослі команди: «Спартак» і ДЮСШ-2 (А.Бондаренко), КРАЗ (В.Глущенко).

1984 року вагому підтримку місцевому баскетболу надає директор КЗБВК А.Г.Бескоровайний. Нова команда «Нафтохімік-Синтез» бере участь у багатьох

Найяскравіша особистість полтавського баскетболу – перший номер збірної України Артем Буцький

турнірах, з'являється напівпрофесійний статус, з інших міст запрошуються непогані гравці.

1990 року утворюється баскетбольний клуб «Синтез-90». Засновник і головний спонсор КЗБВК. Перший вагомий успіх – сьоме місце на Спартакіаді України 1990 року. Збірна області формувалась виключно на базі «Синтезу».

У 1990-91рр. Федерація баскетболу України включає команду до чемпіонату СРСР по 2-й лізі (8-а українська зона) – 8 команд: Харків, Нікополь, Маріуполь, Кривий Ріг, Одеса, Кременчук, Дніпропетровськ, Київ. У першому сезоні 7-е місце.

З 1992 року команда бере участь в чемпіонаті України в Першій лізі. Посіли п'яте місце, здобувши перемоги над сильними «Азовмашем», «БАСК», «Кировцем».

В чемпіонаті України 1992–93 рр. бере участь команда з новою назвою «Синтез-Проминвестбанк». Особливо вдавалися клубові домашні ігри, з 22-х програли лише три. Були дві перемоги над чемпіоном «БИПА-МОДА» (Одеса) та «Феро» (Запоріжжя). У підсумку бронзові нагороди.

У сезон 1993–94 рр. баскетбольний клуб вступає міським клубом з назвою «НЕФТЕХІМ». У підсумку знову третє месце, перехідні ігри до Суперліги. Наступні сезони менш вдалі.

Нове керівництво міста не забезпечило належного рівня і баскетбол у місті почав занепадати. До збірної України Кременчук підготував В.Кобзистого та А.Полторацького.

Керівники та тренери міста повні бажання допомогти баскетболу. Зупинка за організатором. Усі вони намагаються відродити баскетбол в області, виводять своїх вихованців грати на рівних з провідними командами і школами України. І не їхня провина в тому, що в області немає кому підтримати ідею створення стабільних команд, здатних з року в рік показувати все кращі результати.

Нині в області, де 26 районів, створено 14 відділень баскетболу в ДЮСШ, одна спеціалізована спортивна школа. В них займається 2100 дітей. З ними працює 20 штатних тренерів, серед яких лише двоє мають першу категорію. Великі надії покладають на тренерів Тетяну Тонченко та Владислава Бугаєвського.

Одночасно з підготовкою дітей працює у вузівському баскетболі (Кооперативний інститут) Володимир Гулик. Цій людині полтавці повинні завдячувати високими місцями їх команд на багатьох відповідальних змаганнях. В.Гулик підготував чимало баскетболістів, які стали вправними гравцями команд майстрів. Відомі його намагання створити в області професіональну команду.

В Миргороді плідно трудиться Геннадій Шенгуров, який багато часу приділяє вихованню молодого покоління.

Зроблена спроба створити професійні команди в Полтаві та Кременчуці. Для участі в чемпіонаті України заявлялись чоловічі команди «Синтез», «Кременець», СК КРАЗ, «Нафтохім», «Юність» Кременчук, «Полтавабаскет» Полтава та інші.

Жіноча команда вищої ліги БК «Полтава»

Були часи, коли БК «Полтава» посідав шосте місце у чоловічій Суперлізі. Як для абсолютного дебютанта – команди, яка взагалі була створена за декілька днів до початку самого чемпіонату, це можна вважати справжнім досягненням. Адже полтавські баскетболісти розпочали сезон з чистого листа і змогли випередити у підсумковій таблиці двох старожилів баскетбольного дивізіону, потріпати нерви навіть визнаним флагманам.

Життя підтверджує, що БК «Полтава» була сформована з досвідчених гравців, які мають гарну індивідуальну майстерність і високий клас гри. Це яскраво засвідчує можливості і здатності полтавців у створенні професіонального баскетбольного клубу нового зразка.

Є сподівання, що гравці області ще продемонструють свою майстерність і рівень колективної зіграності. Тоді можна буде говорити, що намітились шляхи до успішного розвитку баскетболу.

Велику роль у розвитку баскетболу в області відіграє Полтавська міська федерація, яку 2016 р. очолив колишній гравець Олексій Жарков. Головна їхня мета допомога в організації змагань серед дорослих і учнівської молоді. Перша надія на єдину аматорську команду, яка чомусь грає у харківській лізі. У планах створення команди першої та юнацької ліг для участі в змаганнях на республіканському рівні. У 2017 році відбувся дебют збірної ШБЛ Полтави у Всеукраїнській баскетбольній лізі. Звернено увагу на жіночий баскетбол.

Нагородження юних баскетболістів у Полтаві

Обласний осередок ФБУ створений у 2007 році. Нині президентом обрано Сергія Ломана.

Рівненська область

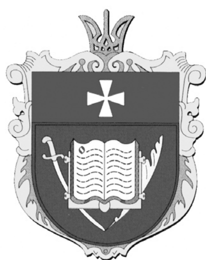

На Рівненщині, яка тільки після війни стала окремою областю, з баскетболом, як засвідчують літературні джерела, познайомились ще за часів Польщі. До 1939 року в баскетбол грали переважно в навчальних закладах більших міст. Лише після 1945 року баскетбол вийшов на велику дорогу. Перший чемпіонат області датований 1946 роком. Саме тоді в області почали створюватись дитячо-юнацькі спортивні школи. В трьох перших були відділення баскетболу.

Проте в першості республіки команд від області не бачили. Щоправда, виставлялися чоловіча і жіноча збірні команди на Спартакіади України, які перебували у «золотій» середині. Відсутність класних команд пояснюється слабкістю промислових підприємств, відсутністю достатньої кількості кваліфікованих спеціалістів.

Історія повоєнного баскетболу починається з першого тренера – Володарської Лідії Омелянівни, яка почала займатися з юнаками та дівчатами наприкінці 50-их років. Разом з нею працювали тренерами Іван Василишин, Юрій Пришляк (Український інститут інженерів водного господарства), Леонід Берестов (Педагогічний інститут), де на той час існували студентські команди. А ще відзначимо Володимира Логвися, який виховав плеяду баскетболістів та тренерів, які на даний час самі готують майбутні покоління спортсменів. Вихованка Л. Володарської Олена Федченко грала за збірну України, нині старший тренер-викладач Київського спортінтернату, очолює юніорську національну збірну. Віталій Худан підготував чемпіонку України та Радянського Союзу Оксану Синякевич. Сьогодні естафету жіночого баскетболу підтримав

БК «Пульсар» з тренером С.С.Шемосюком (в центрі)

Валерій Жартун. Ганна Єремейчук, член збірної команди України, а баскетбольна команда «Сузір'я» пристойно виглядає в українських чемпіонатах.

У 1993 році в Рівному було створено баскетбольний клуб «БК-93». Ініціаторами виступили Віктор Прищепа, Андрій Матусевич, Володимир Нечипорчук, Сергій Шемосюк.

Приємною подією на фініші сезону стала перемога збірної Рівненської області на III Всеукраїнських спортивних іграх. Ця команда складалася із гравців БК-93 «Пульсар», підсилена вихованцями рівненського баскетболу: Сергієм Ліщуком («Азовмаш», Маріуполь) та Віктором Герасимчуком («Кривбасбаскет», Кривий Ріг). Рівняни впевнено переграли збірні Харківської, Дніпропетровської, Полтавської, Київської, у фіналі – Миколаївської областей, здобувши золоті нагороди турніру.

Непогані показники має команда «Пульсар», яка виступає у Суперлізі вітчизняного баскетболу. Створена 1993 року на базі потужної компанії, вона ставить на меті виховання повноцінного резерву для провідної команди, а значить буде активно впроваджувати баскетбол в побут юнаків та дівчат усього регіону. Низькі місця команди в Суперлізі чемпіонату України свідчення не слабкості, а її сили. В тих умовах, в яких досі працюють тренери, і ці висоти здаються рекордними.

Ось цитати з газет про команду: «Пульсар» – атипова команда», «Своєрідна стратегія нападу, в цій команді загрози дальнього кидка можна чекати від будь кого», «Своєрідні вболівальники, які можуть деморалізувати суперника рівнян своєю підтримкою», «В Рівному завжди важко грати»...

Згодом «БК-93» не зміг витримувати конкуренцію в Суперлізі. У XX чемпіонаті команда була заявлена до Вищої ліги. Склад «Пульсара» поповнили місцеві молоді баскетболісти.

Незважаючи та зміну середовища, напруга під час матчів «пульсарівців» підтримувалася. Ставка на місцеву молодь виявилася виправданою. Краще та впевненіше стали грати вихованці ОСДЮШОР Тарас Липін, Сергій Роман, Іван Семенюк-Кондратюк, Андрій та Іван Приступи.

Команди баскетбольного клубу «БК-93» щороку беруть участь у міжнародних турнірах, один з яких став традиційним для Рівного. У вересні, перед початком регулярного чемпіонату, проводиться міжнародний турнір «Дружба», в якому беруть участь команди з Білорусі, Польщі та України.

Прогресує баскетбол у Костополі, Сарнах, Дубно, Здолбунові, інших містах, звідки окремі команди прориваються до вітчизняного чемпіонату.

На Рівненщині у 14 районах та обласному центрі подвоєно кількість відділень ДЮСШ, їхня кількість складає 15. Створено Школу вищої спортивної майстерності, в стадії затвердження СДЮШОР. З дітьми працює 42 тренери, з яких 22 штатні. Шестеро мають вищу і першу категорії.

Понад десять років створена та функціонує Аматорська баскетбольна ліга, в якій в чотирьох вікових категоріях беруть участь п'ятдесят команд. Регулярно проводяться чемпіонати області, районів, міста. Спартакіади школярів найбільш масові, у фіналі змагається більше сорока команд.

Надзвичайно висока роль у розвитку баскетболу в області Сергія Шемосюка. Він недаремно носить звання заслуженого тренера України, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України.

Велике пожвавлення викликало повернення на батьківщину уславленого гравця збірної України Сергія Ліщука, який створив новий клуб «Рівне». Впроваджуються у життя його перші проекти. Завдання потрапити в Суперлігу перед чоловічою командою поки не стоїть. Рівняни планують виховати покоління місцевих баскетболістів, яке буде здатне конкурувати із закордонними «гастролерами». Бюджет поки що невеликий, клуб «тримається» на ентузіазмі колишніх гравців «Пульсару» та місцевій талановитій молоді. Домашні матчі рівненські баскетболісти проводять на майданчику ДЮСШ-4, який здатен вмістити лише декілька сотень вболівальників. Тим не менше, на кожному матчі БК «Рівне» в залі спостерігається справжній аншлаг. Сергій Ліщук разом із гравцями команди долучилися до становлення унікальної реабілітаційної програми для дітей-інвалідів, яку започаткував Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. «Участь у соціальних проектах та допомога тим, хто цього найбільше потребує, особливо дітям – це один з важливих напрямків роботи спортивних клубів у Європі», – каже Президент Баскетбольного клубу «Рівне» Сергій Ліщук. В цьому він переконався, провівши в якості гравця багато років в іспанській «Валенсії».

2018 рік в області оголошено «Роком баскетболу». Відповідне розпорядження підписав голова ОДА Олексій Муляренко.

Передбачено ряд конкретних заходів – проведення дитячо-юнацької баскетбольної ліги, Чемпіонатів та кубків області, змагань серед університетських команд, фестиваль аматорського баскетболу «Rivne Basketball 2018». З обласного бюджету вже виділено 634 тис. грн. і це тільки початок.

«Ми покращуємо матеріально-технічну базу. Хочемо відремонтувати та облаштувати існуючі баскетбольні майданчики, плануємо вже в цьому році завершити будівництво спорткомплексів у Сарнах та Здолбунові, реконструювати баскетбольний майданчик в парку ім. Т.Шевченка. І звісно ж знаковою подією став початок будівництва у Рівному універсального спортивного залу обласної спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву (в районі вул. Макарова). Така споруда в майбутньому має дати можливість нашим баскетболістам брати участь у чемпіонатах Суперліги, проводити міжнародні змагання найвищого рівня», – прокоментував Олексій Муляренко.

Президент обласної федерації баскетболу Олександр Процюк сказав і про те, що важливо не обділити увагою наймолодші групи підготовки: «Щоб вихованці наші не їздили до Одеси, Києва, Дніпра, а все-таки стартували звідси, тут закріпилися і мали змогу в подальшому розвиватися. А секрети росту ми знаємо. Хочу подякувати всім за підтримку, за увагу до баскетболу, віримо, що перемог цього року буде ще більше».

Жіноча команда БК «Рівне» веде боротьбу за медалі в Суперлізі України, чоловіча команда БК «Рівне» також перебуває в трійці кращих в західній підгрупі Вищої ліги України з баскетболу.

Загалом, в області в дитячо-юнацьких спортивних школах діє 15 відділень з баскетболу, в яких займається понад 1200 учнів, працює 43 тренери-викладачі, з них 22 – штатних.

БК «Рівне» показав команди нового сезону

Аби видатні баскетболісти-професіонали повертались додому, перемогам раділи б не лише у Рівному. Цю перемогу С.Ліщук оцінює не менш, ніж ті, які здобував у Іспанії

Гравці команди жіночої Суперліги БК Рівне знялися повним складом у яскравій фотосесії.

7 червня 2017 року, було засновано Громадську спілку Баскетбольний клуб «Рівне». Через рік клуб святкував перший День народження. Рівненці вітали усіх, хто впродовж року творив історію клубу, є його членом, чи просто палким уболівальником.

БК Рівне вдячне за допомогу Голові Рівненської обласної державної адміністрації Олексію Муляренку, його заступниці Світлані Богатирчук-Кривко, голові Рівненської обласної ради Олександру Данильчуку, його заступнику Олексію Бучинському та депутату Олександру Корнійчуку, міському Голові Рівного Володимиру Хомку, секретарю рівненської міської ради Сергію Паладійчуку, Депутатам Рівнеради Святославу Стельмащуку, Богдану Гапяку, Віталію Павелківу та Сергію Васильчуку.

Надзичайно плідною та постійною виявилася співпраця з обласним та міським управлінням Сім'ї, молоді та спорту. Ці структури очолюють справжні уболівальники спорту, баскетболу та БК «Рівне», завжди щирі та емоційні під час ігор Віталій Ліпський та Сергій Шевчук. Зі зміною роботи, не перестав менше любити баскетбол, і завжди на матчах Володимир Мурін.

У БК Рівне сподіваються на подальше посилення співпраці з Міжнародним економіко-гуманітарним університетом та його ректором Анатолієм Дем'янчуком. Завжди смачні подарунки під час матчів уболівальники отримували від «Espresso Lab». А найцінніші призи для глядачів забезпечував один з лідерів фан-клубу Роман Омельковець та його «Baltic House».

Обласну федерацію баскетболу з 2016 року очолює Олександр Віталійович Процюк.

Сумська область

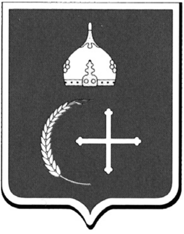

Історія розвитку баскетболу в цій області не така багата. Перші баскетбольні матчі відбулись лише в програмі обласної спартакіади школярів у перші повоєнні роки. Їм передували старти у Конотопі, Шостці, Глухові, Ромнах та інших містах.

Перші тренери, які почали працювати з дітьми, – Микола Хавкін у Сумах та Євгенія Фоменко у Конотопі. Значне пожвавлення настало з часу проведення Спартакіад України, де усі області мали виставляти чоловічу і жіночу команди. Перше спортивне товариство, яке почало розвивати баскетбол – «Спартак». Робив спробу організувати команду «Динамо».

На першій та другій Спартакіадах України сумчани посіли місця у третій десятці. Більш-менш якісний баскетбол показували курсанти і викладачі Сумського артучилища, команда міського Будинку офіцерів, де тренером працював колишній курсант Михайло Кривошеєв.

Тренував збірну області, будучи одночасно гравцем, конотопчанин Володимир Галевич. До збірної також входив Володимир Шкут із Шостки.

В складі жіночої збірної грали Зінаїда Загузова, Валентина Голикова, Раїса Карасик із Сум, роменчанка Інеса Резниченко, Галина Довченко із Шостки та інші.

1956 року, коли В.Галевич переїхав до Сум і створив перші команди, життя пожвавішало. У Сумському педагогічному інституті З.Загузова, яка працювала на кафедрі фізвиховання, створила чоловічу і жіночу команди, що складали основу збірної області.

Лави тренерів поповнили Володимир Кононенко і Віталій Наухацький. Анатолій Литовцев робить спробу створити баскетбольні команди в машинобудівельному технікумі. Юрій Берест працював на заводі ім. М.В.Фрунзе. Згодом він очолив кафедру фізвиховання у філіалі Харківського політехнічного інституту, при якій створив команду, де протягом 20 років він сам, будучи тренером, грав беззмінним капітаном. На заводі Точприлад сильну команду створив Артур Клейн. В ДЮСШ працювали П.Грибанова та М.Чудеса. У Шостці наполегливо працюють І.Рисін та А.Кінах.

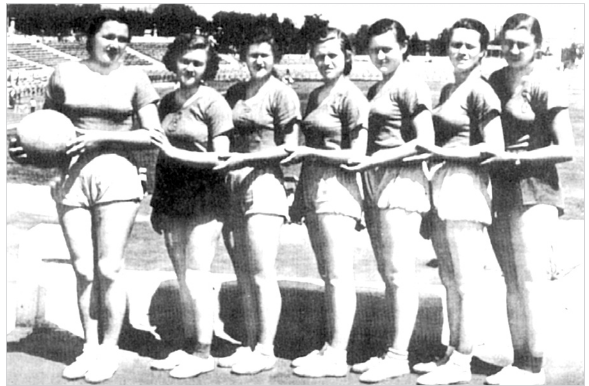

Команда «Спартак» 50-х років, учасниця чемпіонатів України

Товариство «Спартак» тренує Д.Тарасова, яка в цьому колективі багато років. Крім неї в команді грали сестри Тетяна та Ольга Рубан, Неллі Майорова, Світлана Коноз, Наталія Децюра, Людмила Дубровська та інші.

В 60-ті роки в чоловічій збірній були непогані гравці Л.Матусевич, Є.Абросимов, А.Хорошко, І.Прийменко, С. Берестовський,

Збірна області на чолі з В. Галевичем

В.Борцов, В.Кисляков та інші. Завдяки їм збірна області 1963 року посіла друге місце на III Спартакіаді України в зональному турнірі. Проте на IV Спартакіаду сил вже не вистачило. За її підсумками команди посіли 19–23 місця в Україні.

З 1979 року в Сумському агроуніверситеті почав працювати Віталій Наухацький. За допомогою голови правління ВАТ «Сумихімпром» Євгена Лапіна, колишнього вихованця, він об'єднує зусилля потужного виробництва і навчального закладу. 1998 року відбулись установчі збори, зареєстровано статут першого в області професійного баскетбольного клубу «Сумихімпром-Агроуніверситет».

Перші випробування команда витримала вже восени цього року, подавши заявку для участі в VIII чемпіонаті України. Шосте місце серед 17 досвідчених команд – непоганий підсумок року.

Вдало провівши селекційну роботу, сезон 1999–2000 року команда почала на оптимістичній ноті. 32 перемоги у 34 зустрічах і сумчани здобули зван-

БК «Сумихімпром»

ня переможця першої ліги, право переходу до вищого дивізіону. Таким був шлях у півтора року професійного підходу до справи. Збулася одвічна мрія тренера Віталія Наухацького.

Та це був тільки початок сходження. Посиливши склад, команда заграла по-новому, агресивно, результативно і за три роки участі в чемпіонатах України здійснила давню мрію і увійшла до когорти найсильніших.

В сезоні 2000–2001 року була заявлена ще одна команда від міста «Сумихімпром – Агроуніверситет-2». Це стало можливим завдяки введенню до ладу діючих сучасної спортивної бази, яка задовольняє вимоги найвибагливіших гравців і уболівальників спорту.

В складі збірної команди України грали вихованці команди Ігор та Ростислав Кривичі, які стали срібними призерами Всесвітньої Універсіади, учасниками фінальних змагань чемпіонату Європи 2005 року. Є й інші талановиті гравці.

Посилена команда успішно починала сезони 2006, 2007 і 2008 років. Вона впевнено входить до «плей-офф» вітчизняного чемпіонату.

В національній першості почали грати шосткінський «Імпульс», сумський «УНІХІМ», є зрушення до кращого в інших колективах. Цього року на баскетбольній мапі області стали з'являтися нові осередки, а команда Сумського державного університету, яка є флагманом регіону піднялася ще на одну сходинку у Вищій лізі. До роботи в області повернувся Андрій Білозерський.

Потроху додає Ярослав Ковальов, великий ентузіаст баскетболу, який навчається у аспірантурі. Він відродив студентську команду в університеті, а згодом вона заграла у Першій, вийшла до Вищої ліги.

Студентську команду підтримує ректор Сумського університету Анатолій Васильєв. До послуг баскетболістів є два зали. З'явилася перспектива заграти у Суперлізі, повернути області колишню славу. Студентський баскетбол розвивається динамічно, ще 2–3 роки і він може вийти на якісно кращий рівень. Спостерігається зацікавленість ректорів вишів, спостерігається зацікавленість кафедр фізвиховання і, найголовніше, самих студентів.

Дитячий баскетбол відродився у таких містах як Конотоп, Путивль, Шостка. На область працює 6 відділень баскетболу, де навчається 600 дітей. З ними працює 15 тренерів, з яких 9 штатних.

Є всі підстави стверджувати, що великий баскетбол після розпаду клубу «Сумихімпром», прийшов на Сумщину назавжди. Приклад команди надихає на творчу роботу інших тренерів міста та області. Баскетбол стає культовим видом спорту.

Федерація баскетболу переобрана 2007 року. Нині її президент Роман Петрович Петренко.

У Шостці Сумської області змагання 3 х 3 стали популярні

Тернопільська область

Про розвиток баскетболу на Тернопільщині у ті роки, коли вона входила до складу Польщі, інформації обмаль. Відомо лише, що спортивних команд як таких не було. Баскетбол входив до програми фізичного виховання середніх навчальних закладів, де й розвивався. Були гуртки при спортивних об'єднаннях «Сокіл», «Поділля». На чисто аматорському рівні змагалися між собою час від часу учні гімназій.

Після завершення ВВВ у новоствореній області проводили першості районів, міст, спортивних товариств. Серед районів краще розвивали баскетбол у Бережанах, Чорткові, Теребовлі, Підволочиську, Кремінці, Шумську, Ланівцях. Проводились Спартакіади області, збірні команди брали участь в республіканських, не здобуваючи високих місць. Це пояснюється відсутністю тренерських кадрів. Успішно працював Ігор Миколайович Великородов. Серед його кращих вихованців Д.Заболотний, О.Тимочко – майстри спорту.

В 60-ті роки до Кремінця із Дрогобича перевели Педагогічний інститут з факультетом фізичного виховання, де викладали спортивні ігри, серед них і баскетбол. Це значною мірою пожвавило розвиток виду спорту. Кращі гравці – В.Мельничук, Б.Зам'ятін, Г.Чабаненко, Т.Тонгайзер, В.Грабовенко стали провідними гравцями області, здобували високі місця на змаганнях республіканського рівня, зокрема першостях РС «Спартак». Серед жінок запам'ятались Л.Федосова (грала за «Динамо» Київ), О.Березуцька, О.Пікуль, Н.Машкіна, Л.Панькова та інші.

Жваво протікали баталії під щитами на першість області в 50-ті роки. У нападі гравець «Буревісника» Валентин Мельничук

Найбільших успіхів на тренерській ниві здобув Валентин Мельничук, який сам грав в армійських колективах Львова і Києва, працював тренером у Львові, Києві, Ризі, Португалії. Нині він заслужений тренер України, проводить методичні семінари.

Значним поштовхом для розвитку баскетболу стало переведення вузу до обласного центра, що пожвавило проведення змагань. Проте змужніння команд гальмувалося відсутністю професійного підходу до справи. В області не виявилось спеціалістів здатних організувати чоловічу або жіночу хоч би напів професійну команду.

З тренерів варто відзначити Г.Єфімова, Ю.Мазуренка, І.Дудинця, В.Третяка, І.Білоуса та інших.

У Тернополі завершився обласний етап Студентської баскетбольної ліги України Таскомбанк. У змаганнях взяли участь шість команд університетів серед чоловіків та п’ять команд серед дівчат. Після всіх зіграних зустрічей переможцями серед дівчат та чоловіків стали перші команди Тернопільського національного економічного університету. Саме вони представлятимуть область у наступному етапі СБЛУ.

Професійний підхід до справи намітився в середині 90-х років, коли виникла ідея створити перший професіональний спортивний клуб. Ним став Баскетбольний клуб «Тернопіль-ТДЕУ». Дата його народження 1998 рік. Хрещені батьки – Тернопільська академія народного господарства та «Інститут економіки і управління». Президентом клубу був обраний Комендант І.Ю. Дебютувавши в чемпіонаті України 1999 року у Першій лізі, вже наступного увійшов до Вищої ліги. В сезоні 2002–2003 на II Всеукраїнських іграх команда посідає VI місце, а на VI студентській літній Універсіаді стає другою, на VII-ій «золотою». Клуб змагався за чемпіонат України у Вищій лізі і здобув «срібні» медалі.

У 7 відділеннях баскетболу ДЮСШ навчається лише 500 юнаків та дівчат, з якими працює аж три штатних тренера.

Президентом обласної федерації обрано Ігоря Юрійовича Коменданта.

Тернопіль обирався місцем проведення семінару ФБУ

Харківська область

Є відомості, що у Харкові спортивні ігри набули поширення ще до Першої світової війни. Але то були розваги у приватних маєтках, навчальних закладах і згуртовували незначні групи населення. Гандболісти, наприклад, ведуть свій початок від 1907–1908 рр., коли у дачній місцевості Нова Баварія бавилися невеликим м'ячем члени родини і гості керівника спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл» чеха Едуарда Малого. Саме вони показували приклад і у впровадженні баскетболу.

1909 року у дворі 4-ої казенної гімназії були обладнані гімнастичний і ігрові майданчики. У травні відбулось велике свято присвячене врученню товариству «Сокіл» прапора, після якого відбулись показові ігри.

1922 року у Харкові було організовано всеукраїнський комітет по поширенню баскетболу.

Як учасники офіційних змагань, баскетболісти восени 1922 року взяли участь у спортивному святі, що проходило в Комуністичному університеті ім. Артема і присвячувалось п'ятій річниці Жовтневої революції. Взимку тут було організовано першу відому міську секцію баскетболу.

Згодом стали грати у баскетбол члени профспілки «Металіст», спортклубу «Червоний залізничник», спортивного товариства ім. Балабанова та інші. Після публікації у 1923 році в журналі «Вісник фізичної культури» уніфікованих правил змагань гра поширилась на інші колективи.

1924 року, готуючись до II Всеукраїнської спартакіади, опублікували положення про ці змагання, куди включили баскетбол. У фіналі, який відбувся у Харкові, населення міста спостерігало за новою грою, яку демонстрували представники Одеси, Чернігова, Києва та Харкова.

В 1925 році були затверджені нові правила і розміри майданчиків. Вперше грали у нових умовах на галузевій спартакіаді металістів жінки Катеринослава і Харкова. Наступного року Харків стає центром змагань залізничників.

1926 року Харківська окружна рада фізкультури виділяє кошти на організацію курсів для підготовки суддів з баскетболу.

Однак і це не дало бажаної популярності баскетболу через консервативність правил змагань. Аж доки не переобладнали кошики, не ліквідували інші обмеження. З 1930 року почали проводити регулярні чемпіонати міста, зустрічі з командами інших регіонів.

Першість міста 1932/1933 рр. зібрала вже 10 команд («Динамо», харчовики, взуттьовики, деревообробники, працівники мистецтв, студенти інституту фізкультури, профспілка вчителів та інші).

Поступово Харків стає головним методичним центром баскетболу. Почав випускати спеціалістів перший і єдиний в Україні інститут фізичної культури. Саме його вихованці вигравали попервах першість міста. Багато сил віддавали популяризації гри завідуючий кафедрою спортивних ігор М.Дядечкін, викладачі Г.Шелекетін, В.Шаблінський.

До зими 1936 року у місті вже нараховували сім залів, де грали в баскетбол. Їхня кількість поступово збільшувалась і перед війною зали були чи не

в усіх школах та інститутах. І це не дивлячись на те, що столицю України було перенесено до Києва.

Харків перший висунув гасло «Баскетбол – дітям». Тут вперше в Україні створено дитячу баскетбольну секцію, яка нараховувала 40 дітей. Наполегливо працював з ними Йосип Соломонович Віленський, який організовував дитячі секції, де тільки міг.

Чи не тому 1935 року Всесоюзну спартакіаду школярів виграли саме вихованці харківських шкіл, що стало могутнім поштовхом у залученні до занять учнівської молоді.

В 1936 році на першості міста брало участь до тридцяти команд шкіл. Згодом до міських підключались команди з сільських районів. Організовано зустрічі дитячих команд Харків – Київ.

1939 року Володимира Олексійовича Шаблінського було обрано головою Харківської міської федерації баскетболу. Він з головою віддався цій роботі. «У Харкові точилась дуже гостра боротьба за першість,» – згадує він у своїх працях. Найчастіше першість міста вигравали команди Інституту фізкультури. Найкраще баскетбол прижився у клубі працівників освіти, товариствах «Динамо», «Здоров'я», «Локомотив», «Спартак», заводі ХТЗ, електротехнічному та медичному інститутах, університеті.

Війна перервала мирний розвиток спорту. Однак уже 1944 року спортивні змагання розгорнулися з новою силою. Харків стає центром проведення всесоюзних та республіканських змагань. Не дивлячись на великі руйнації, за короткий термін вдалося відновити майданчики у парку ім.Горького та стадіоні «Динамо». 1946 року першість республіки виграють школярі, у дорослому баскетболі на довгі роки чільні позиції в українському баскетболі посідають спортсмени Харківського військового авіаційно-технічного училища, які порушили багатовікову гегемонію одеситів.

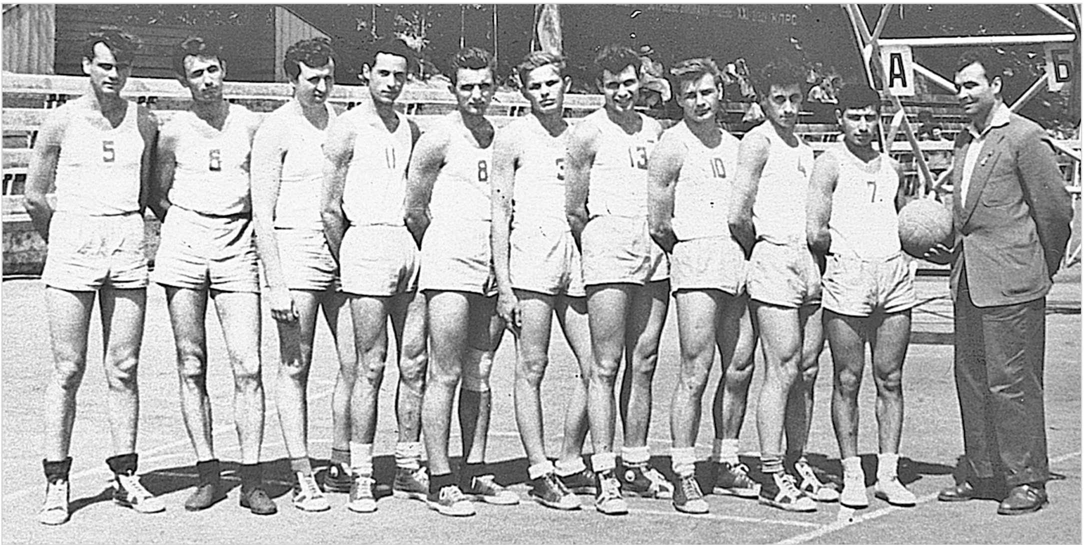

Збірна Харківської області на чолі з тренером
В.О. Лелюком – срібний призер II Спартакіади України

Відроджуються чоловічі команди «Динамо» і «Будівельник». В.Кустовському, В.Лелюку і О.Банатову були присвоєні звання майстрів спорту за перемогу на першості Червоної Армії.

Команда ХВАТУ, яку в ті роки очолював В.Кустовський, пробивається до вищої ліги вітчизняного баскетболу, де також не пасе задніх, що дає підставу стверджувати, що за два десятиліття баскетбол на Харківщині, пройшовши складний шлях, вийшов на чільні позиції. Подальшого розвитку набула масовість гри. Були закладені основи професійного баскетболу, сформувались школи, зросли тренерські кадри, виховано ціле покоління талановитих гравців.

З'явились нові клуби, які потіснили вже відомі, – «Кіровець», «ХТЗ», «Електротяжмаш», «Маяк», «Іскра», «Дзержинець», «Більшовик» та інші.

Успішно працює з дитячими командами Фелікс Маргуліс. Баскетбольний клуб «Динамо» очолили О.Сердаков і В.Нейман, в «Авангарді» успішно працював В.Лелюк, який, здавалося, встигав скрізь, в «Труді» – В.Ровчан, «Спартаку» – Л.Миронов, зі студентами – В.Бабушкін.

Недаремно у місті зростали такі майстри баскетболу як О.Банатов, В.Лелюк, І.Крузе, Ю.Юрченко, В.Анцелевич, Л.Миронов, які входили до збірної команди України.

В 50-ті роки харківські команди беруть участь у міжнародних зустрічах із спортсменами КНДР, НДР, Чехословаччини та інших країн.

На зламі 60–70-их років харківський баскетбол переживає певну кризу. Перемоги на республіканських та всесоюзних змаганнях змінюються поразками.

Провідні спортсмени не мають постійних місць для тренувань, їх не влаштовує напів професійне ставлення до організації тренувального процесу. До провідних команд країни переходять Володимир Жигилій, Роман Рижик, Сергій Гончаренко, Тетяна Трегубчак (Захарова, Надирова), Андрій Корнєв, Ісак Дубов та інші.

І все ж харківські спортсмени і тренери зуміли створити, зберегти і довести до високого рівня власну школу баскетболу. У роки незалежності вона виховала чемпіонку Європи 1995 року Ольгу Шляхову.

Тимур Арабаджі був найкращим снайпером українського чемпіонату

Після утворення незалежної української держави почався новий етап розвитку харківського баскетболу. Перед командами відкрилися перспективи грати в кількох лігах, виходити на міжнародний рівень. Проте на заваді на перших порах був фінансовий стан, через що команди

Харківські «соколи» проводять тренування з дітьми

знімалися із змагань вже у середині сезону.

Саме через це з 1995 року не виступає у чемпіонатах України самобутня команда «Будівельник» («ТІІТ», «Час Пік-Міріам»), яка веде свій початок з 1947 року. Така сама доля спіткала й інші колективи.

Нині у Харкові з баскетболу проводять: чемпіонат області для усіх вікових груп, Кубок федерації ім. Й.С.Віленського для чоловічих і жіночих команд, турніри: присвячений Дню Перемоги, на призи Ф.Маргуліса, пам'яті В.Лелюка (юнаки), пам'яті Ю.Сотника (юнаки), пам'яті В.Неймана (жінки), Спартакіаду вузів по двох групах, першість області: для усіх вікових груп, з міні-баскетболу, стрітбол для всіх вікових груп. Гордість і окраса області її студентський баскетбол. Вуличний баскетбол Харкова відомий гучними перемогами на міжнародних турнірах.

Зростає кількість команд в чемпіонатах України. Провідним клубом є «Авантаж-Політехнік». Заявляють про себе команди з Чугуєва, Куп'янська, Лозової, деяких інших районів.

Кращі тренери харківських баскетбольних команд: Й.С.Віленський, В.О.Лелюк, В.З.Нейман, З.К.Лелюк, В.В.Кустовський, Ю.Ф.Сотник, В.О.Ровчан, О.О.Банатов, Г.Л.Єфіменко, Ю.Ф.Авдієвич, В.З.Бабушкін, В.Н.Кудимов, В.Ф.Познахирев, В.Д.Кулібаба, П.П.Повєткін, В.М.Казначеєв, М.П.Фінкельштейн, Є.В.Малишевська, Г.С.Рижик, Є.Л.Руденко, В.Ф.Фомін, Л.В.Щедрива та інші.

Кращі арбітри усіх часів: В.І.Анцелевич, Л.Г.Миронов, В.З. і О.З.Бабушкіни, В.Б.Тойбіс, В.Л.Мушар, С.Б. і С.С.Чебишеви, А.А.Єфімов, А.С.Рабін, В.В.Зозуля, А.Н.Усс, А.А.Іванов, Ю.А.Головко, Ю.І.Чуча та інші.

Триває процес скорочення відділень баскетболу в ДЮСШ. Нині їх вже 27. Проте команди області за показниками успішніші у ВЮБЛ від інших.

Федерація баскетболу Харківської області здійснила реорганізацію 1996 року. З тих пір змінилося чотири президента. Нині прийнято рішення про індивідуальне та колективне членство, що дає змогу краще проводити змагання.

На перевиборах президента обласної федерації, що відбулись 20.01.2017 р., переміг Анатолій Петрович Денисенко.

Херсонська область

Баскетбол в місті, яке належало в перші роки радянської влади до Новоросійської губернії (Одеська область), відомий з 1923 року. Вони брали участь у першості області. 1936 року чоловіча і жіноча команди Херсона посідають призові місця.

У післявоєнні роки баскетбол набув більш широкого застосування. Проводились першості виробничих та студентських колективів, на Спартакіади України область виставляла повноцінні команди, які формувались з кращих гравців чемпіонатів області та першості Херсона.

Працювали дитячо-юнацькі спортивні школи. Юні спортсмени області не пасли задніх на Спартакіаді України серед школярів. Чимало юнаків та дівчат входило до складу збірних команд школярів України.

Саме на Херсонщині був помічений найвищий баскетболіст всіх часів в СРСР Олександр Сазоненко. Щоправда, перший вишкіл він проходив у Миколаєві.

1976 року Володимир Куник у складі збірної України став чемпіоном Всесоюзної спартакіади школярів, а 1985 це досягнення повторив Валерій Гоборов.

Вже наступного року Валерій Гоборов, ставши гравцем київського СКА, увійшов до дорослої збірної України і разом з нею завоював «золото» на

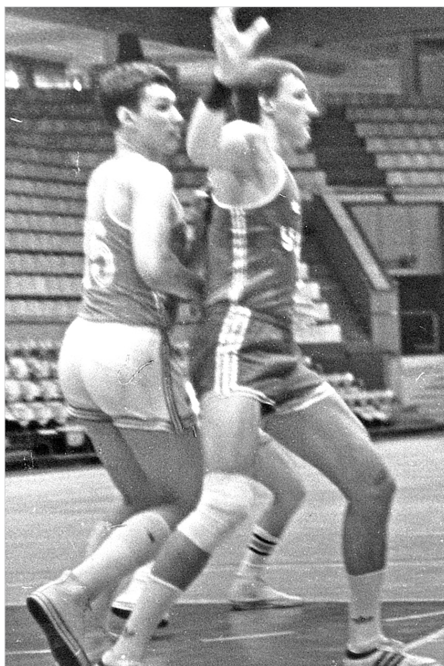

Видатні вихованці херсонського баскетболу: Галина Мельниченко, чемпіонка Європи, володарка Кубка ім. Л. Ронкетті. Валерій Гоборов – Олімпійський чемпіон Сеула

Команда «CITI» Херсон, тренер – О.Жужа

IX Спартакіаді народів СРСР. Через три роки цей незрівняний гравець, вихованець херсонського баскетболу, в складі збірної СРСР став олімпійським чемпіоном Сеула.

В дитячо-юнацьких школах Херсонщини робили перші кроки в баскетболі майстер спорту міжнародного класу, чемпіонка Європи Галина Мельниченко. Плідно працювали з дитячо-юнацьким контингентом А.П.Давидченко, С.І.Мунтян, Н.І,Дзюбенко.

На жаль, із здобуттям Україною незалежності керівникам спорту області не вдалося зберегти добрі традиції, що поступово нарощувались. Гра була виключена з календарів спортивно-масових заходів, закривались дитячо-юнацькі спортивні школи. Нині їх 13 (850 учнів). Працює 10 штатних тренерів.

Керівники області свідомо не розвивали спортивні ігри, віддаючи перевагу веслуванню та іншим видам спорту, які час від часу приносили олімпійські медалі. Нині в області на 20 районів створено чотири відділення баскетболу в ДЮСШ. З'являються команди у жіночій лізі вітчизняного чемпіонату. Непогано виступає команда «Таврійська зірка» Херсон (Академліцей). Її тренер О.Давидов очолює кадетську збірну України. Робляться спроби створити перші професійні команди.

Головою обласної федерації обрано Андрія Євстратова.

Хмельницька область

Хмельницький (стара назва Проскурів) здавна належав до провінційних містечок. До перейменування і переносу до нього столиці області він був блідою тінню такого старовинного культурного центру, яким вважався Кам'янець-Подільський ще з XVIII століття.

Тому й перші відомості про розвиток спорту в області йдуть саме звідси, з міста, що розкинулось на високих берегах норовистого колись Смотрича.

Перші згадки про баскетбол пов'язують з кількома навчальними закладами – технікумами, училищами, вузами. Проте і в 50-ті роки у Кам'янці нараховувалось лише декілька колективів, які культивували нашу гру. Відкрилися дві ДЮСШ, в обох були відділення баскетболу.

В перших чемпіонатах області брало участь кілька колективів з Кам'янця-Подільського, Проскурова, Шепетівки, Старокостянтинова, Славути, Летичева. Але ні сильних колективів, ні талановитих гравців до появи перших кваліфікованих тренерів область не мала.

В Спартакіадах України, які почалися 1955 року, область нічим особливим себе не виявляла. Віднесена до III групи регіонів, вона й не повинна була дбати про спорт вищих досягнень. Усіх задовольняли успіхи веслувальників, що належали до кращих у республіці.

З появою перших спеціалістів із спортивних ігор, яких випускав факультет фізвиховання Кам'янець-Подільського педінституту, справи пішли вгору. Своєму становленню і розвитку баскетбол повинен завдячувати тренерам, які працювали з дітьми і підлітками, незважаючи на брак фінансів та матеріальної бази. Серед фанатично відданих грі можна назвати Станіслава Миколайовича Сингаєвського. Цю людину знали у стародавньому місті всі. Свого часу – відомий баскетболіст, неодноразовий переможець обласних змагань, тренер чоловічих і жіночих збірних команд Хмельниччини, а згодом кандидат педагогічних наук, доцент, автор багатьох наукових праць. Відмінник народної освіти України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту.

У Хмельницькій ЗОШ № 20 відбувся Кубок міста з баскетболу серед школярів 2000 р.н. та молодших, приурочений Дню визволення міста від німецько-фашистських загарбників та пам'яті І.І. Філіпова

Разом із своїм тренером Віктором Малаховим він ще студентом зробив першу спробу створити хоч би любительську студентську баскетбольну команду. Багато часу приділяв роботі з

У Хмельницькому відбувся турнір з баскетболу серед школярів пам'яті Бориса Захаровича Клименка, вчителя фізичного виховання та тренера з баскетболу, який привив любов до баскетболу і спорту загалом багатьом поколінням.

групою спортивного вдосконалення. Так, у середині 60-х років було утворено команду, яка дістала назву – «Мамонти».

Оскільки тренер здебільшого займався науково-педагогічною роботою, без фінансової підтримки команда довго не протрималась. Були щоправда поодинокі успіхи на спартакіадах вузів України та першостях ЦР «Буревісника».

У Хмельницькому плідно трудилася Тетяна Аркадіївна Сапешко, яка свого часу грала за збірну школярів України. Баскетбольна команда з її участю неодноразово досягала висот на студентській Спартакіаді України. Після закінчення інституту працювала тренером ДЮСШ м. Хмельницького. З 1962 року вчитель фізичного виховання Кам'янець-Подільської СШ № 2, а з 1965 по 1969 викладач фізичного виховання будівельного технікуму, поєднувала функції з тренерською роботою.

Її команди відзначались стабільністю виступів. У 1991 році баскетбольна команда Кам'янець-Подільського інституту стала чемпіоном XVIII Спартакіади педвузів України.

Нині баскетбол розвивають в 12 дитячо-юнацьких спортивних школах. Є 26 тренерів, з яких 10 на штатних посадах. Робляться спроби створити професійну команду.

Зареєстровано обласну федерацію баскетболу. Її голова Денис Володимирович Поворознюк.

Черкаська область

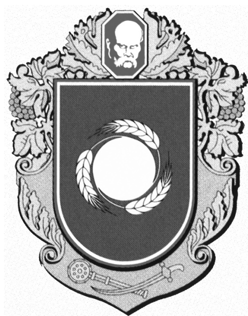

Через те, що до 1954 року Черкащина була звичайним районним центром Київської області таким, як Умань, Золотоноша, Біла Церква, Канів збереглося дуже мало відомостей про спортивне життя міста і районів, зокрема про розвиток тут баскетболу.

Але добре відомо, що спортивне життя, яке почало розгортатися з 1923 року, охопило значні прошарки населення. Значний поштовх до цього дала підготовка до проведення І Всеукраїнської спартакіади 1924 року. Команди баскетболістів з Умані та Черкас виїжджали на товариські зустрічі до інших міст республіки. З появою великих промислових підприємств життя пожвавішало.

Було обладнано спортивні зали при колишній чоловічій гімназії та в магазині купця Малишева. У Черкасах, на розі вулиць Садової та Гоголівської, на присадибній ділянці лікаря Джавахова, молодь обладнала перший у місті стадіон.

Ще до початку Другої світової війни в Черкасах були проведені перші міські змагання з баскетболу, в яких брали участь представники спортивних товариств «Динамо», «Спартак», «Іскра», основу яких складали невеличкі промислові підприємства та артілі. В баскетбол грали в школах та військовій частині. Майданчики були обладнані в міському парку, стадіоні «Водник», при другій та третій трудових школах.

Здебільшого до баскетболу молодь залучалась завдяки необхідності складати нормативи комплексу ГПО.

50-ті роки. Під щитом спартаківок

Перша дитяча спортивна школа виникла у місті 1949 року на громадських засадах. Завдяки зусиллям тренера О.Свідерського міський відділ народної освіти за прикладом інших міст України офіційно відкрив ДЮСШ, в якій були відділення баскетболу.

Вже тоді у місті були баскетбольні команди в товариствах «Іскра» (Пединститут), «Спартак» (Завод металовиробів), «Медик» (Фельдшерсько-акушерська школа), «Червоний прапор» (Трикотажна фабрика), «Харчовик» (Харчовий комбінат), «Труд» (Військовий завод № 182), «Торпедо» (Машбудзавод).

У розвитку баскетболу за приклад правили колективи спортивного товариства «Спартак», які ставали чемпіонами міста 1948–1952 рр. Тренував чоловіків і жінок М.Биков.

В змаганнях на першості міста 1956 року, яка розглядалася як підготовка до І Спартакіади України, взяло участь 15 команд. Наполегливо працювали над розвитком баскетболу

тренери А.Коженко, Б.Лябчук, Г.Данилов, В.Гудков. Проте чоловіча і жіноча збірні Черкащини посіли місця в третій десятці.

1948 р. Команда «Спартак» — учасниця республіканських змагань

1959 року проходила II Спартакіада України. Жіноча збірна посіла на ній 13 місце, чоловіча — 23-є.

В той час, як в інших областях створювали команди для участі в чемпіонатах України, в Черкасах з цим не квапились. Підготовка розпочиналась тільки перед проведенням чергової Спартакіади України. Жодного разу збірні команди області не піднімались вище 13 місця. Були окремі успіхи на республіканських спартакіадах «Трудових резервів», «Спартака», спартакіадах школярів, але планомірної роботи не спостерігалось.

Не дивлячись на велику кількість тренерів з баскетболу, яких готував факультет фізвиховання місцевого педагогічного інституту, в Черкасах не виявилось особистості, яка була б здатна очолити розвиток цієї гри (приклад — волейбол), поставити перед керівниками питання про організацію команди та участь її хоча б в чемпіонатах України.

«Тихе життя» керівників обласної фізкультурної організації протягом кількох десятиліть пояснюється концентрацією уваги на так званих «пріоритетних» видах спорту, або «за вибором», поділом областей на групи (Черкаську область віднесли до третьої — найслабшої, від якої майже нічого не вимагалось). Усіх прикривав олімпійський чемпіон з веслування Андрій Химич.

Тільки із здобуттям Україною незалежності та створенням повноправної Федерації в області почалось відродження баскетболу. Перший успіх прийшов до дівчаток згуртованих тренером Г.Даниловим в команді «Гарт», яка стала виступати у першій лізі вітчизняного чемпіонату. Посильну допомогу її надавало керівництво Pединституту.

Невдовзі до них приєдналися і дівчата з команди «Шовкоцвіт» Черкаського шовкового комбінату (тренер В.Посмик). Проте відсутність фінансування не дало змоги цьому перспективному колективу протриматись в чемпіонаті України довше одного сезону.

1991 року заявилася для участі в чемпіонаті України чоловіча баскетбольна команда «Сокіл» заводу «Фотоприлад», але більше одного кола не протрималась.

1994 року на авансцену виходить жіноча команда «Спарта», очолювана тренером О.Цамалашвілі. Їх опікало ВАТ «Черкасиголовпостач», яке побудувало новий зал, запросило тренера. Перший успіх прийшов 1997 року, коли нова команда посіла сьоме місце у вищій лізі вітчизняного чемпіонату. Склавши основу збірної команди області, ці дівчата посіли третє місце на I літній Спартакіаді України. Це трапилося вперше в історії черкаського баскетболу.

Сезони 1997–1999 команда «Спарта» поповнюється високими і технічними гравцями, з новими спонсорами об’єднанням «Інтербуд», фірмою «Круг»,

Збірна області 50-х років.

«Черкаські Мавпи» зразка 2007 р. пробилася до Вищої, а згодом і до Суперліги. Проте зрада одного із спонсорів фатально позначилась на долі цієї самобутньої команди. Не догравши чемпіонат до кінця, команда знялася з розіграшу.

2002 року було створено баскетбольну команду «Рятівник-Черкаси», яка брала участь у XII чемпіонаті України серед команд першої ліги. Завдячуючи старанності гравців та тренерів, команда потрапила до Вищої ліги.

2003 року засновано спортивний клуб «Черкаси», який узяв на себе відповідальність за розвиток баскетболу в області. Його президент С.Одарич поставив завдання закріпитись у Вищій лізі, перейти до Суперліги. Було приділено увагу розвитку матеріальної бази, підготовці резервів.

З 2004 року у Вищій лізі виступає команда «Черкаські мавпи» (назва походить від «Року мавпи» за східним календарем). Наступного року вона здобула право грати у Суперлізі.

В сезоні 2005–2006 рр. команда несподівано для багатьох посіла четверте місце у Суперлізі вітчизняного чемпіонату, здобула право брати участь у міжнародних кубках.

Наступний сезон – найвдаліший. «Мавпи» не лише вирішили завдання увійти в «плей-офф», а й посіли у цій суперечці друге місце. Фінальні змагання принесли черкащанам четверте місце в Україні. Нині вона укомплектована високо технічними гравцями.

Цей перший успіх надихнув обласну і міську держадміністрації на надання допомоги місцевим спонсорам у розвитку баскетболу. Була скликана спеціальна нарада, на якій розписали, кому, що і коли треба зробити для подальшого розвитку гри на Черкащині. За серйозної підтримки небайдужих керівників комерційних структур почався справжній бум баскетболу.

60-ті роки. Тренер Г.В. Данилов із своїми вихованцями

Нині змагання проводять серед чоловіків і жінок аматорів, робітників і службовців підприємств та організацій. Баскетбол культивується в усіх школах області. Першості районів і обласного центру проводяться по дивізіонах. Спостерігається культ

«Черкаські Мавпи» – чемпіони Суперліги Парі-Матч-2018

«Мавпенята», хлопці 2005 р.н., «бронзові» призери чемпіонату України

баскетболу серед учнів усіх вікових груп, за що люди вдячні численним місцевим спонсорам, небайдужим до фізичного виховання. В ДЮСШ області існує 10 відділень баскетболу, де навчається 700 дітей, працює лише 6 штатних тренерів.

У Черкасах в квітні 2018 року відбулася церемонія визначення найкращих спортсменів 2017 року. Серед лауреатів названо і представників баскетболу. У номінації «Найкращий спортсмен з олімпійських видів спорту» відзначено Олександра Кобця з «Черкаських Мавп». У номінації «Найкращий тренер з олімпійських видів спорту» відзначено наставника «Мавп» Максима Міхельсона. Найкращою федерацією з ігрових видів спорту визнано обласну баскетбольну.

Федерація баскетболу створена 1995 року. Нині її очолює Олександр Іванович Нагорний.

За матеріалами дослідника спорту В.Страшевича

Чернівецька область

Про розвиток баскетболу в Чернівецькій області, яка до 1939 року входила до складу Австро-Угорщини, а згодом і Румунії, в радянській та українській спортивній літературі інформації немає. Цілком ймовірно, що у Чернівцях, які вважалися центром високої європейської культури, грою захоплювались студенти Університету та кількох середніх навчальних закладів.

В радянську добу, починаючи з 1945 року, жодна з команд «не засвітилася» в чемпіонатах України. Лише в перших трьох республіканських Спартакіадах (1953–1959 рр.), де участь областей була обов'язковою, виступали жіноча та чоловіча збірні, які посідали у загальному заліку 12–16-ті місця.

Саме на ці роки, як твердять ветерани, в області стався справжній баскетбольний бум. Натхненно працювали в «Юному динамівцю» В.Когут, в «Юному спартаківцю» А.Шварц та Ю.Марохін. Баскетбольні команди існували майже в усіх спортивних товариствах «Динамо», «Спартаку», «Зеніті», «Буревіснику», «Локомотиві». Найсильнішим жіночим колективом вважався «Авангард», де трудився М.Шльонский. При Будинку офіцерів була непогана чоловіча команда, з якою працював М.Липов. Вони зірок з неба не знімали, але стабільно вигравали обласні першості, виступали у другій групі республіканського чемпіонату, на першості Збройних сил СРСР.

1976 року завдяки стараннням В.Кручиняка та В.Стародуба з'явилась надія на появу у місті першої професіональної жіночої команди Спортивного Клубу Армії. До неї з Дніпропетровська запросили гравчиню збірної України, бронзову призерку V Спартакіади народів СРСР Валентину Хоренко-Анісімову та кількох майстринь з інших клубів, яким створили певні умови. Вже наступного року вони стають призерами чемпіонату Збройних Сил, який за рангом був третім в країні за чемпіонатом та Кубком СРСР.

1955 р. Михайло Достойнов (крайній праворуч) в складі збірної студентської України

За свідченням В.Анісімової, на той час, як буквально на очах розсипалась перспективна жіноча команда СКА, майже занепав баскетбол у всіх інших товариствах. Зали, які можна було перерахувати на пальцях одної руки, перепрофілювались. Тренери подались до інших міст, навіть за кордон.

Згодом дорослий баскетбол в області зовсім занепав, про що свідчать результати виступів на подальших Спартакіадах України – 24–25 місця. Колективи не мали суперників на обласному рівні. Кращі вихованці дитячо-

юнацьких спортивних шкіл в області не затримувались. Ентузіасти типу В.Крячуняка створювали команди, де тільки можна, навіть при товаристві глухих.

Були успіхи на республіканських спартакіадах школярів і у вихованців ДЮСШ. Кращий результат юнаків – п'яте місце на Спартакіаді школярів України 1954 року. Тоді в її складі був помічений учень 18-ої школи Михайло Достойнов, якого включили до основного складу збірної України. На Всесоюзній спартакіаді школярів 1954 р. вони посіли перше місце. Згодом М.Достойнов, як гравець команди КПІ, виступав за дорослі збірні Києва, України. З командою СКА Київ ставав призером всесоюзного чемпіонату.

Великих успіхів досягли вихованці тренера В.Стародуба Мірча Кожелянко та Михайло Геря, які пройшли вишкіл у Київському спорт-інтернаті. Перший 1976 року в складі збірної України став переможцем Всесоюзної спартакіади школярів. Після цього кілька років успішно виступав за київський «Будівельник», здобуваючи призові місця на чемпіонаті СРСР, став майстром спорту. Був помічений тренером ЦСКА О.Гомельським. З цією командою 1981 року здобув звання чемпіона СРСР.

А ще у Чернівцях виховані А.Блюмін, Л.Гісін, Б.Ванюкевич, С.Геркулесов, В.Риженков, О.Водоп'янов та інші талановиті.

Михайло Геря також обіцяв стати першокласним баскетболістом, проте його звабили на гандбол, де повною мірою розкрився настирний характер цього юнака.

80-ті роки позначені домінуванням в області спартаківців, про силу яких знали на всесоюзних першостях товариства. При закритих тоді підприємствах «Гравітон», «Кварц» та «Граніт» існувало спортивне товариство «Зеніт». Його баскетболісти не без успіху виступали на республіканських змаганнях.

І як не сказати про розвиток баскетболу серед спортсменів-інвалідів. При обласному відділенні інвалідів із вадами слуху багато років існувала спортивна секція баскетболу, якою опікувались найкращі тренери області. В їх активі призові місця на всесоюзних та республіканських змаганнях.

На його місці була спроба утворити напівприватну чоловічу команду «Агора». З нею, в основному студентами, загодилися працювати В.Стародуб, В.Хоренко, Ю.Барабанов. Як завше, не витримав фінансовий спектр.

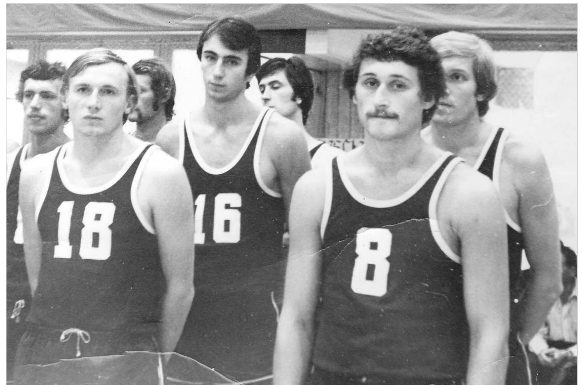

Після «Будівельника» Мірча Кожелянко (№ 16) зробив блискавичну кар'єру в ЦСКА, ставши чемпіоном СРСР

Чернівецька обласна федерація баскетболу була офіційно утворена 12 жовтня 2007 року. Проведена робота по залученню коштів меценатів, спонсорів, міських та обласної організацій фізичної культури і спорту, що дозволило фінансувати участь команд з баскетболу в обласних та Всеукраїнських змаганнях. Обласною Федерацією придбано 10 комплектів ігрової форми, 4 комплекти спортивних костюмів, 2 комплекти тренувальної форми,

понад 60 баскетбольних м'ячів, 2 комплекти баскетбольних щитів та кошиків для них. Проводилася дуже корисна, спільна робота з районними та міськими управліннями освіти по розвитку баскетболу серед учнівської молоді. Зокрема, в усіх 11 районах області проводилися спартакіади серед юнаків і дівчат 9–11-х класів. Крім того, у Чернівцях було запроваджено проведення змагань з баскетболу у трьох вікових категоріях 5–7 класи, 8–9 класи, 10–11 класи серед юнаків і дівчат в залік міської Спартакіади школярів. Обласне управління освіти щорічно проводить змагання з баскетболу серед команд юнаків і дівчат, які навчаються у ДЮСШ системи освіти. Такі масові змагання в області серед школярів та діяльність відділень в дитячо-юнацьких спортивних школах сприяли відбору найкращих, перспективних спортсменів до збірних команд області, які брали участь у змаганнях ВЮБЛ.

У змаганнях ВЮБЛ беруть участь команди «БК Чернівці-ДЮСШ № 1», «БК Чернівці-Спартак», «БК «Кобри»-Мамаївці». Остання базується у приміщенні сільської школи (тренер-викладач Ю.Нікіточкін), має дбайливого спонсора «Мак-Авто», який забезпечує дівчаток усім необхідним, включаючи поїздки на змагання. В селі організовують турніри, на які запрошують дівочі команди з сусідніх областей. Гостей забезпечують харчуванням і відпочинком у власному готелі. З дітьми в області активно трудяться Ю.Барабанов, В.Гавлюк, Д.Супрович, В.Анісімова, Р.Чехімський, А.Прохницький та інші.

Активну роботу по розвитку баскетболу в області проводила Федерація з фізкультурно-спортивними товариствами та відомствами. Наприклад, ФСТ «Колос» з 2007 року проводилися змагання з баскетболу серед учнів ВНЗ I–II та III–IV рівнів акредитації, Професійно-технічних навчальних закладів. Переможці цих змагань беруть участь у відомчих Всеукраїнських змаганнях з баскетболу. Проводиться обласний турнір «Пролісок» серед юнацьких та чоловічих команд, з участю понад 20 команд юнаків і не менш 12 чоловічих команд.

2007 року на баскетбольній мапі з'являється БК «Чернівці-Буковина»,

В атаці сільські дівчатка БК «Кобри» (с. Мамаївці)

Чернівецька команда «StarLife» (2017 р.), тренери Дмитро Супрович і В'ячеслав Гавлюк

який поперваx отримує перемоги у Західній лізі. Близько восьми років з ним почергово працювали В.Хоренко, Ю.Барабанов, Д.Супрович, В.Гавлюк.

З 2007 року по 2008 рік у чемпіонаті України Західного регіону брала участь чоловіча команда БК «Новоселиця». Спільними зусиллями обласної федерації, Чернівецької міської ради, обласної ради та ОДА було придбано сучасне баскетбольне устаткування і обладнання, що дозволило проводити змагання найвищого рівня. Після таких необхідних кроків була утворена чоловіча команда «Стріба», яка за один сезон спромоглася здобути право грати у чемпіонаті України Вищої ліги.

Гідного ставлення до баскетболу на Буковині не відчувалося з 70-х років минулого століття. Створюються умови для того, щоб баскетболом займалися у кожній школі Буковини. У Чернівецькій дитячо-юнацькій спортивній школі відкрито відділення баскетболу. З 2013 по 2017 рік було збільшено кількість відділень баскетболу в ДЮСШ з до 12-ти до 18-ти, а також тренерів – до 45, що позначилось на припливі молоді.

Вдало розпочала баскетбольний сезон 2017-2018 рр. команда «StarLife» з Чернівців, яка існує четвертий рік. Підопічні В.Гавлюка та Д.Супровича виступають у Кубку України, Першій лізі чемпіонату. Основна надія – на місцевих молодих гравців, вихованців загальноосвітніх навчальних закладів, які минулого сезону виступали у ВЮБЛ. Команда має неабияку підтримку в області. Є фінансування з обласного бюджету на відрядження команд. Місто надає ФОК «Олімпія», де колектив проводить домашні матчі. У планах підключення до фінансування інших чернівецьких підприємців.

Обласну Федерацію баскетболу з лютого 2017 року очолює Олександр Юрійович Тюрін.

Прес-центр

Чернігівська область

Чернігів, як це підтверджують численні джерела, був одним з перших в Радянській Україні, де рано розпочали грати в баскетбол.

Є відомості про те, що баскетбол в Чернігові з'явився ще до Першої світової війни, але ця тема не досліджена.

1921 року при військово-спортивному клубі були організовані баскетбольні команди «Зірка» і «Вікторія». 30 серпня у Міському саду (нині Парк культури і відпочинку) між ними було проведено перший показовий матч. Цього ж року була утворена баскетбольна ліга, до якої входили гурток «Спорт», п'ять чоловічих і кілька жіночих команд без клубної прописки.

Саме вони розігрували першість міста. Цікаво, що з чоловіками змагалась краща жіноча команда. Вже 7 червня 1922 року у Чернігові були надруковані перші правила, а з 6 по 14 серпня проведено міську спартакіаду, до програми якої входив і баскетбол. Він поступово став найулюбленішим видом спорту.

Лише товариство «Спартак» мало 8 чоловічих, 3 жіночих, 6 юнацьких і 3 команди дівчат. В Школі друкарів утворено три команди, Перша Радшкола мала дві чоловічі і 2 жіночі команди. Чоловічу команду мав Педвуз.

1924 року збірна міста брала участь у II Всеукраїнській спартакіаді, де у фіналі обіграла харків'ян з рахунком 14:12 і посіла перше місце. То був перший і останній злет чернігівського баскетболу.

З 1927 року регулярно проводилась першість міста серед шкіл. Ігри і тренування на єдиному майданчику тривали від раннього ранку до смерку.

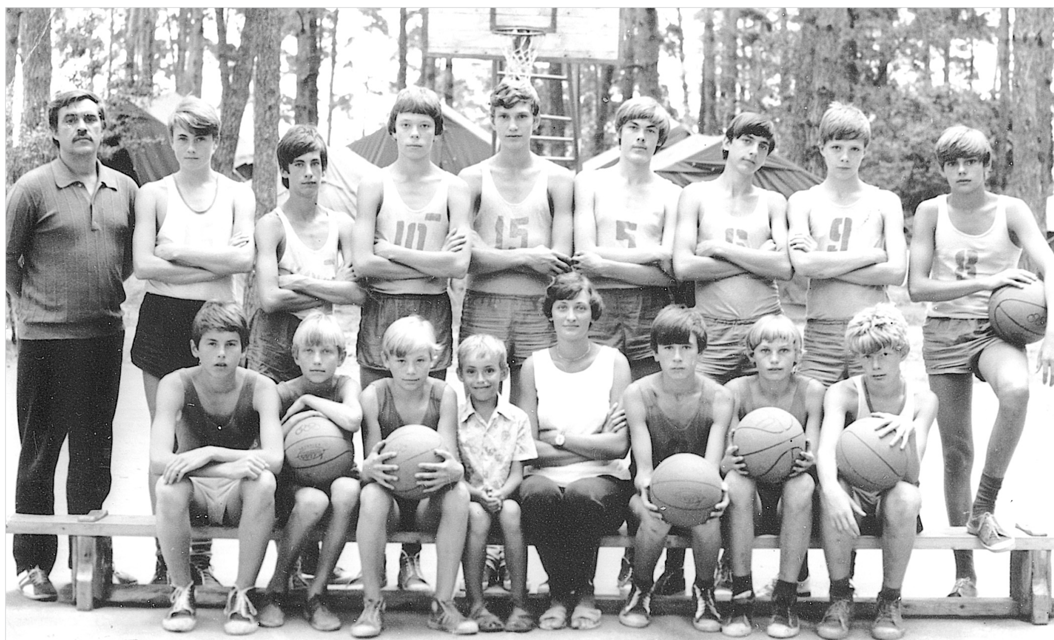

Тренери А. Вергун (в центрі) та Є. Синельник (зліва) із своїми вихованцями. Під № 10 юний Олександр Волков

Саме в ці роки Чернігівський комітет баскетбольної ліги вніс до Всеукраїнського спорткомітету пропозицію утворити на усій території України і в Криму Комітет по поширенню баскетболу.

Л. Лякір із своїми вихованками

До війни участю в Спартакіадах та першості України відзначились команди Чернігівського педінституту та Ніжинського «Спартака».

Після війни баскетбол активно просунувся в Чернігові, Ніжині, Прилуках, Новгород-Сіверському.

Секції баскетболу працювали в товариствах «Спартак», «Динамо», військових підрозділах. 1945 року засновано першу ДЮСШ з відділенням баскетболу. Поперву секціями керували люди без спеціальної освіти і досвіду. 1955 року до Чернігова після навчання в Києві повернувся тренер Леонід Лякір, який почав працювати з дівчатами. Леонід Співак та Віталій Єщенко навчалися у Мінську.

1955 року їхні вихованці непогано заявили про себе на республіканських шкільних змаганнях. Дівчата увійшли до трійки призерок, а хлопці посіли п'яте місце. До дівчат Чернігова, що виховувались у місцевих ДЮСШ, успіх приходив і в наступні роки. Під керівництвом тренера Л.Лякіра вони доходили до фіналів всесоюзних змагань. Відмінну гру демонстрували у різні роки Алла Вергун, Віра Магоня, Наталія Терещенко, Валентина Смоленченко, Світлана Мачача, Світлана Головльова, Олена Жидкевич, Валентина Пікінер, Людмила Старшинова та інші.

Однак більшість з них через неувагу до баскетболу з боку керівництва області та через відсутність тренера-організатора не знайшли можливості вдосконалюватись у рідному місті і подались до інших команд, де виявили свій талант. В київському «Динамо» непогано грали вихованки Леоніда Лякіра Алла Вергун, Людмила Щетиніна, Лариса Друзь, Наталія Пронникова, Жанна Євтушенко. Тетяна Дерябкіна грала у Молдавії, Світлана Чудик у Вірменії.

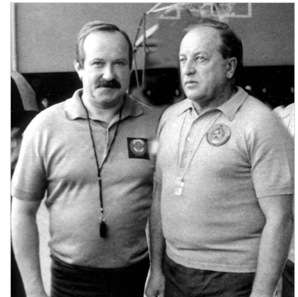

Кращі арбітри Чернігова: суддя всесоюзної категорії Леонід Коссаківський (справа) та суддя республіканської категорії Микола Шпак

У пошуках долі занесло до Таджикистану Юрія Котова, Сергій Комоцький виступав за московські команди «Буревісник», ЦСКА, Олександр Зосименко – за київський СКА, Олександр Ус – за ленінградський «Спартак» тощо. Майже усіх їх виховав тренер ДЮСШ Євген Синельник.

Дорослий баскетбол розвивався не так інтенсивно. 1959 року на II Спартакіаді України, збірні області – чоловіча і жіноча невдало виступили в зональних змаганнях і їм вивели 17–20 загальне місце.

В 1962 році при Чернігівському педагогічному інституті була створена баскетбольна команда «Буревісник», яка грала в чемпіонаті України та на першості Центральної ради ДСТ «Буревісник». 1963 року жіноча команда «Спартак» стала бронзовим призером першості

Ветерани чернігівського баскетболу

всесоюзної ради товариства. Вони і склали основу збірної області для участі в Спартакіаді України, яка відбувалась 1963 року. Чоловіча збірна невдало виступила у попередній стадії і в результаті опинилась на 12 місці. Жіноча виступили більш вдало і пробилась до фіналу, який відбувався у Києві 3–8 травня. Зазнавши поразок від команд Вінницької, Луганської та Харківської областей, чернігівчанки посіли восьме місце.

В результаті IV ювілейної Спартакіади України 1967 року команди Чернігівської області опустилися на 15–18 місце.

Та найбільшим успіхом тренерів чернігівської ДЮСШ, зокрема Алли Вергун, слід вважати підготовку найвидатнішого баскетболіста України, члена збірної команди СРСР, чемпіона Олімпійських ігор у Сеулі, заслуженого майстра спорту СРСР Олександра Волкова, який першим з українців був запрошений до Національної баскетбольної асоціації США.

З 1992 року в чемпіонаті незалежної України брала участь команда Чернігівського педагогічного університету. Баскетбол культивують також в Технологічному університеті, Ніжинських педагогічному університеті та механічному інституті, на підприємствах – виробничому об'єднані «Хімволокно» та заводі «Жовтневий молот».

У першості області грає вісім чоловічих і шість жіночих команд.

В області баскетбол станом на 01.01. 2017 р. розвивають вісім відділень ДЮСШ, де займається більше 500 дітей, 460 хлопчиків та 48 дівчаток. На область лише 18 тренерів, з яких 9 штатних. Для однієї з найбільших областей України за територією та кількістю населення цього замало.

Серед суддів слід відзначити Леоніда Лякіра, Василя Коноваленка, Євгена Синельника, Миколу Шпака, Володимира Шостку, Юрія Малого, Миколу Вощевського, суддів республіканської категорії та Леонід Коссаківський – судді всесоюзної та національної категорій.

Чернігівська федерація баскетболу до останнього часу рахувалася на папері. Лиш 2018 року вона була заснована юридично. Головою обрано Станіслава Романовича Терлецького.

Розділ третій

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ БАСКЕТБОЛУ

МІЖНАРОДНА ФЕДЕРАЦІЯ БАСКЕТБОЛУ (ФІБА)

Штаб-квартира ФІБА – Женева (Швейцарія)

Президент Міжнародної федерації баскетболу Амане Ньянг (Малі)

Генеральний секретар Андреас Загкліс (Греція)

Після виникнення баскетболу і поширення правил гри постало питання, а хто ж керуватиме його подальшим розвитком, організовуватиме змагання, просуватиме вид спорту до програми Олімпійських ігор? Першим чемпіонатом світу з баскетболу помилково були названі показові змагання між п'ятьма командами США під час проведення III Олімпійських ігор у Сент-Луїсі. Проте, як запевняють світ організатори Олімпіади, вони мали лише намір познайомити світ з новою популярною грою, яка тоді народилася в Штатах і дістала шалене поширення.

Років через десять потому почали виникати перші національні федерації баскетболу, стали проводитись міжнародні змагання. Першим міжнародним турніром з баскетболу названі ігри армійських команд США, Італії і Франції 1919 року. Першим показовим турніром названі і змагання, які влаштували під час VIII Олімпійських ігор у Парижі. Переможцями стали спортсмени Великої Британії.

Як не дивно, але першою міжнародною організацією, яка взялася опікуватись баскетболом, була Міжнародна любительська легкоатлетична федерація

Збірна СРСР 1960 р. срібні призери Олімпіади у Римі.
Киянин Альберт Вальтін третій ліворуч

(ІААФ). 1926 року на конгресі цієї організації створили комісію для контролю за усіма ручними іграми з м'ячем.

1928 року в Амстердамі під час IX Олімпійських ігор було створено Міжнародну любительську федерацію ігор з ручним м'ячем, до якої увійшли представники трьох видів спорту: баскетболу, волейболу, гандболу. Головою обрали француза К.Бопюна, а секретарем його співвітчизника М.Барилля.

Невдовзі неузгодженість між ними призвела до створення 1932 року у Женеві окремої організації – Міжнародної федерації баскетболу аматорів, яка об'єднала лише представників цього виду спорту. Засновниками ФІБА стали Аргентина, Чехословаччина, Греція, Італія, Латвія, Португалія, Румунія і Швейцарія. Першим президентом ФІБА на термін від 1932 по 1948 рр. був обраний Леон Буффар (Швейцарія), генеральним секретарем – Вільям Джонс (Велика Британія). Штаб-квартирою тоді обрали Рим, та невдовзі вона переїхала до Мюнхена. На увесь голос постало питання проведення офіційних міжнародних змагань. Конгрес ФІБА ухвалив рішення про проведення першого чемпіонату Європи в 1935 році в Женеві. Першим чемпіоном з десяти учасників стала Латвія.

Важким і тернистим був шлях баскетболу на Олімпійські ігри. На перешкоді стояли організаційні питання, неузгодженість між керівниками громадських міжнародних спортивних об'єднань, небажання президента МОК П'єра Кубертена бачити на Іграх командні змагання. Та попри це ентузіастам баскетболу вдалося добитися його включення до програми XI Олімпіади, яка відбулася 1936 року у Берліні. Перші місця посіли команди США, Канади та Мексики. З європейців вище від усіх опинилися поляки – четверте місце.

Гра сподобалась. ФІБА стала повноправним членом МОК.

Перший чемпіонат світу серед чоловіків було проведено 1950 року у Буенос-Айресі (Аргентина), серед жінок 1953 року в Сант-Яго (Чилі).

Радянський Союз став членом ФІБА лише 1947 року. Відтоді збірна країни бере участь в чемпіонатах Європи та світу, різних офіційних міжнародних турнірах. Спочатку і в подальшому на діях представників Радянського Союзу позначався вплив комуністичного режиму, який не давав згоду на ігри з командами деяких країн. Починаючи з 1952 року, збірна СРСР постійний учасник змагань з баскетболу усіх Олімпіад.

Федерація баскетболу України виникла ще в часи СРСР, але була частиною всесоюзної організації і самостійних рішень щодо міжнародних проблем не приймала. Голос дістала лише 1993 року, коли Україна стала самостійною державою, а Федерація, сплативши внесок, вступила до лав ФІБА.

1989 року Всесвітній конгрес ФІБА прийняв рішення скасувати різницю між аматорами і професіоналами. Відтоді в назві федерації слово «аматорів» зняли, але літеру «А» залишили як другу в слові «баскетбол».

Вперше професіонали взяли участь в Олімпійських іграх в Барселоні 1992 року. Нині ФІБА об'єднує 213 національних федерацій усіх п'яти континентів і нараховує 400 мільйонів.

ФІБА визнана Міжнародним олімпійським комітетом як єдина компетентна організація з питань баскетболу. Раз на чотири роки ФІБА проводить чемпіонат світу. Українські спортсмени брали участь в чемпіонатах світу в складах збірних команд СРСР. Національна збірна Незалежної України (чоловіки) взяла участь в чемпіонаті світу лише раз – 2014 року.

Міжнародна федерація баскетболу піклується розвитком аматорського баскетболу у світі, уточнює і змінює правила змагань, визначає регламент змагань, призначає суддів, проводить семінари з перепідготовки кадрів, регламентує перехід гравців і офіційних осіб з однієї країни в іншу, керує проведенням змагань між любителями і професіоналами.

Найвищим органом ФІБА є Всесвітній конгрес, який скликається раз на чотири роки. Від кожної країни запрошується один делегат, максимум два. Між засіданнями конгресу діяльністю Федерації керує Центральне бюро, яке складається з 20 постійних і трьох додаткових членів. ЦБ збирається двічі на рік.

При Міжнародній федерації баскетболу діють постійні міжнародні комісії: технічна, з проведення міжнародних змагань, з питань законності і допуску, апеляційна.

Ради ФІБА: фінансова, з інвалідного баскетболу, преси, всесвітня асоціація тренерів, з міні-баскетболу, з баскетболу на візках, з документації та досліджень. Усі вони вирішують безліч поточних справ.

Цікаві взаємини між ФІБА і НБА Сполучених Штатів Америки, тобто між любителями і професіоналами. Спочатку ці дві найвпливовіші баскетбольні організації наче не помічали одне одного. 1986 року в Мілуокі організували міні-турнір між місцевою професіональною командою «Мілуокі Бакс», збірними аматорськими СРСР і Італії.

Звичайно, перемогли професіонали. Іншим разом, перед Олімпіадою 1988 року у Сеулі, спортсмени США відвідали СРСР, де з трьох ігор виграли дві.

Чемпіони світу 2014 р. – баскетбольна команда США

Альянс відбувся. Ухвалили рішення, щоб на змагання світового рівня від Америки допускати команду «дрім-тім». Практично відтоді гравці студентських команд США були позбавлені можливості грати за національну збірну, бо були слабші.

З приводу участі професіоналів у світових турнірах 1992 року виникла суперечка. Дехто стверджував, що в американців виграти практично неможливо, інші кажуть, що баскетбол за їх участі став цікавішим і більш привабливим для телебачення і рекламних агенцій. Глядачі радо йдуть на ігри за участю профі, із задоволенням продивляються баскетбольні матчі по телебаченню.

З'явилась можливість у гравців команд колишнього СРСР грати в НБА. Один за одним за океан потягнулись провідні гравці колишніх союзних республік. Серед перших, кого вітали за океаном, були литовці Арвідас Сабоніс, Шарунас Марчюльоніс, українець Олександр Волков, гравці команд Москви, Ленінграду тощо. В НБА грали українці Віталій Потапенко, Станіслав Медведенко, Кирило Фесенко, Олексій Печеров. Нині в цій країні проходять випробування Олексій Лень, Святослав Михайлюк.

Міжнародна федерація баскетболу (ФІБА) проводить такі турніри:

– чемпіонати світу серед жінок та чоловіків (раз на чотири роки)

– Олімпійські ігри для чоловіків і жінок (раз на чотири роки)

– першості світу серед юнаків та юніорів (до 17, 19 та до 21 року чоловіки та жінки).

Президентами ФІБА також обирались: Вімар Н.Грейм (1948–1960 США), Антоніо дос Рейс Карнейро (1960–1968 Бразилія), Абдель Мохайм Вахбі (1968–1976 Єгипет), Гонзало Д.Руйят II (1976–1984 Філіпіни), Робер Бюснель (1984–1990 Франція), Джордж Е.Кілліан (1990–1998 США), Абдулла Си Мореу (1998–2002 Сенегал), Карл Мен-Ку Чинг (2002–2006 Гонконг), Роберт Ельфінсон (2006–2010 Австралія), Іван Майніні (2010–2014 Франція), Орасіо Мураторе (2014–2019 Аргентина).

ЄВРОПЕЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ БАСКЕТБОЛУ (ФІБА–ЄВРОПА)

Штаб–квартира – Мюнхен (Німеччина)

Президент ФІБА-Європа Тургай Демірель (Туреччина)

Для координації дій національними федераціями ФІБА в регіонах світу 1957 року створив зональні (континентальні) комісії: ФІБА-Африка, ФІБА-Азія, ФІБА-Америка, ФІБА-Океанія і ФІБА-Європа. Останню очолює Тургай Демірель (Туреччина). Штаб-квартира ФІБА-Європа знаходиться у Мюнхені. У європейській зоні ФІБА 51 національна федерація, в тому числі Україна, її повноправний член.

Команди європейських країн, які нині комплектуються професіоналами, що грали в НБА, виявляють все більший супротив американцям. На останніх чемпіонатах світу та Олімпійських іграх американці виявились на третіх місцях.

У листопаді 2009 року на засіданні Бюро ФІБА-Європа прийнято рішення щодо нової розмітки баскетбольних майданчиків. Основні вимоги – перенесення лінії три очкових кидків з 6,25 м до 6,75 м; зміна форми обмеженої зони; введення напівкіл, в яких не фіксуються зіткнення в середині обмеженої зони; введення рис кордонів для вкидання м'яча з-за бокової лінії після тайм-аутів під час останніх двох хвилин четвертого періоду або під час останніх двох хвилин кожного додаткового періоду.

На думку Бюро ФІБА-Європа, введення нової розмітки зробить гру динамічнішою, позбавить випадковості у досягненні перемоги, наблизить європейський баскетбол до рівня НБА (США).

ФІБА-Європа проводить для збірних команд країн:

– чемпіонати Європи серед чоловічих і жіночих команд (раз на чотири роки)

– чемпіонат Європи для молоді (чоловіки і жінки) U-20 в дивізіонах А і В – щороку;

– чемпіонат Європи для молоді (чоловіки і жінки) U-18 в дивізіонах А і В – щороку;

– чемпіонат Європи для молоді (чоловіки і жінки) U-16 в дивізіонах А і В – щороку;

– турніри Європи для хлопчиків та дівчаток U-14 – щороку;

– турніри з міні-баскетболу.

2000 року у ФІБА-Європа визрів конфлікт. Багаті клуби виступили з різкою критикою її фінансової діяльності і організували свій чемпіонат, який дістав назву ULEB (Спілка ліг європейського баскетболу). Однак через рік було досягнуто перемир'я. Проте змагання ULEB тривають досі. Українські колективи брали участь в турнірах обох ліг.

Національні команди

Дивізіон А

- Бельгія
- Болгарія
- Боснія і Герцеговина
- Велика Британія
- Греція
- Грузія
- Ізраїль
- Італія
- Іспанія
- Латвія
- Литва
- Македонія
- Німеччина
- Польща
- Португалія
- Росія
- Сербія
- Словенія
- Туреччина
- Угорщина
- Україна
- Фінляндія
- Франція
- Хорватія
- Чорногорія

Дивізіон В

- Албанія
- Австрія
- Азербайджан
- Білорусь
- Естонія
- Кіпр
- Люксембург
- Нідерланди
- Румунія
- Словаччина
- Чехія
- Швеція
- Швейцарія

Дивізіон С

- Андорра
- Гібралтар
- Данія
- Мальта
- Молдова
- Сан-Марино
- Уельс
- Шотландія

Команди, що не беруть участь

- Вірменія
- Ісландія
- Ірландія
- Монако
- Норвегія

МІЖНАРОДНІ ЗМАГАННЯ

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Шлях баскетболу до Олімпійських ігор, як відомо, був досить складним. Не вдалими виявились спроби включити його до програм різних Олімпіад, заважали суперечки між членами МОК, особисто П'єром Кубертеном та керівниками громадських організацій, до яких у різні роки входив баскетбол. І все ж, Оргкомітет Берлінської Олімпіади 19 жовтня 1934 року після тривалих роздумів включив цей вид спорту до своєї програми. А ще нашій грі заважала відсутність керівного органу. Лише 1932 року після створення Міжнародної аматорської федерації баскетболу (ФІБА) такі перемовини стали можливими. Вони відбувались у невимушеній атмосфері між генеральним секретарем ФІБА Уільямом Джонсоном і генеральним секретарем Оргкомітету XI Олімпіади Карлом Дієма на борту парому, який прямував від Стокгольму до берегів Німеччини. Рішенням сесії Міжнародного олімпійського комітету 28 лютого 1935 року у Осло баскетбол був визнаний олімпійським видом спорту.

На день відкриття Олімпіади Джеймсу Нейсміту виповнилося 76 років, але, незважаючи на поважний вік, він перетнув океан і був палко зустрінутий як спортсменами, глядачами, так і організаторами змагань. У присутності усіх спортсменів 7 серпня йому влаштували прийом-церемонію.

До того часу баскетбол владно увійшов до спортивних залів. Та для принади великої кількості глядачів Оргкомітет ігор та Міжнародна федерація баскетболу вирішили, що у серпні 1936 року такі змагання можна проводити на повітрі. Для цього обрали гарно втрамбовані тенісні корти.

Їхні трибуни, які розраховували на кілька тисяч глядачів, не вмістили усіх бажаючих. Баскетбол відверто сподобався.

Проте в останній день змагань під час фінальної гри між командами Сполучених Штатів Америки та Канади пішов дощ. Корти перетворилися на багнюку.

Про дриблінг не могло бути ніякої мови. Гра нагадувала ту, яку 45 років тому винайшов Джеймс Нейсміт. Оскільки в положенні нічого не значилось про примхи погоди, гру не переривали. Вона закінчилась з рахунком 19:8 на користь спортсменів США, перших олімпійських чемпіонів. Призові місця посіли команди США, Канади та Мексики. З європейців вище від усіх опинилися поляки – четверті.

На перших Олімпіадах кількість команд-учасниць не обмежували. Сито кваліфікаційних змагань ввели з XVII Олімпіади у Римі. Баскетболісти США лише чотири рази поступалися першим місцем – збірним Аргентини, та СРСР. В Олімпіаді 1980 року у Москві вони взагалі не брали участь через бойкот з приводу вводу радянських військ до Афганістану. Через чотири роки СРСР бойкотував Олімпіаду у Лос-Анджелесі. На Олімпіаді 1972 року у Мюнхені фінальна зустріч між збірними СРСР і США склалася драматично. Вона двічі перегравалась. Спортсмени Радянського Союзу тоді виграли «золоті» медалі. Команда США направила формальний протест, який був відхилений ФІБА. Баскетболісти США срібні медалі не отримали досі. Жіночий баскетбол ведений до програми Ігор з 1976 року. З того часу обидва турніри проводять одночасно.

Від Олімпіади 1992 року у Барселоні до ігор баскетболістів допускають професіоналів.

Американка Тереза Едварс – лідер усіх часів за кількістю олімпійських медалей – чотири «золоті» і одна «бронза». Три спортсмена вигравали чотири медалі: Ліза Леслі (США) – чотири «золота» підряд, гравці команди СРСР Геннадій Вольнов одне «золото», два «срібла», одна «бронза», Сергій Белов – одно «золото», три «бронзи».

1960 року Україна постійно делегує своїх кращих спортсменів до складів збірних СРСР. Серед чоловіків участь в Олімпіадах брали О.Білостінний – двічі, О.Волков – двічі, С.Коваленко – двічі, О.Сальников – двічі, А.Поливода – двічі, В.Ткаченко – двічі, по одному разу – М.Баглей, В.Бережний, А.Вальтін,

Збірна СРСР перед Сеулом з невчасно травмованим Володимиром Ткаченком (крайній праворуч)

В.Гоборов. Серед жінок – О.Жирко та М.Ткаченко – двічі, Н.Климова, Р.Курв'якова, Л.Рогожина – по одному разу.

На Іграх перемагали спортсмени СРСР, в складах команд були українці. Жінки – тричі (1976, 1980, 1992-СНД), чоловіки – двічі (1972, 1988).

Перед Іграми 1992 року у Барселоні прийнято рішення допускати до змагань професіоналів.

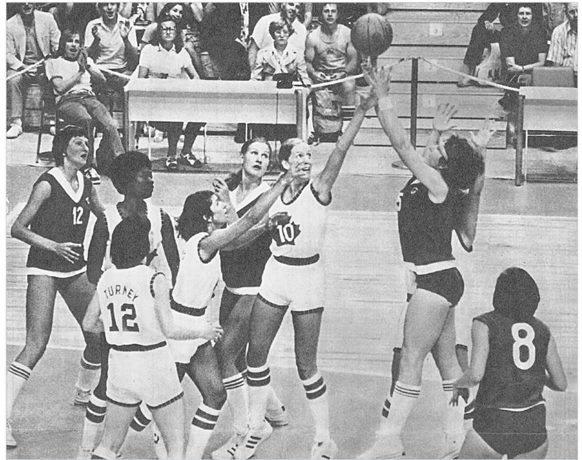

Гра між командами СРСР – Канада на Олімпійських іграх в Монреалі 1976 р.

Заслуговує уваги факт виступу на XXVI Іграх у Атланті збірної жіночої команди України, яка здобула це право вигравши чемпіонат Європи 1995 року. Це сталося вперше в історії українського баскетболу. Особливо раділи від того, що дебютантки посіли почесне четверте місце, програвши боротьбу за «бронзові» медалі збірній Австралії. Аналітики стверджують: «Аби не грубі помилки, які важко пояснити, могли бути медалі». Останнє слово за дослідниками.

Переможці змагань

1936 рік. 01–16.08. XI Ігри. Берлін.

Чоловіки. 24 команди. 1. США. 2. Канада. 3. Мексика.

1948. 30.07–13.08. XIV Ігри. Лондон.

Чоловіки. 23 команди. 1. США. 2. Франція. 3. Бразилія.

1952. 14.07–02.08. XV Ігри. Ґельсінкі.

Чоловіки. 23 команди. 1. США. 2. СРСР. 3. Уругвай.

1956. 22.11–01.12. XVI Ігри. Мельбурн.

Чоловіки. 15 команд. 1. США. 2. СРСР. 3. Уругвай.

1960. 26.08–10.09. XVII Ігри. Рим.

Чоловіки. 16 команд. 1. США. 2. СРСР. 3. Бразилія. В складі команди СРСР вперше в історії вітчизняного баскетболу виступав українець, вихованець команди СКІФ Київ Альберт Вальтін (4 гри, 19 очок).

1964. 11.10–23.10. XVIII Ігри. Токіо.

Чоловіки. 16 команд. 1. США. 2. СРСР. 3. Бразилія. В складі команди СРСР виступав гравець команди «Будівельник» Київ Микола Баглей (7 ігор, 59 очок).

1968. 13.10–25.10. XIX Ігри. Мехіко.

Чоловіки. 16 команд. 1. США. 2. Югославія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР виступали представники команди «Будівельник» Київ Сергій Коваленко (8 ігор, 42 очка) та Анатолій Поливода (9 ігор, 101 очко).

1972. 27.08–09.09. XX Ігри. Мюнхен.

Чоловіки. 16 команд. 1. СРСР. 2. США. 3. Куба. В складі збірної СРСР виступали Сергій Коваленко (7 ігор, 18 очок) та Анатолій Поливода (8 ігор, 78 очок).

1976. 18.07–27.07. XXI Ігри. Монреаль.

Чоловіки. 11 команд. 1. США. 2. Югославія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР брали участь гравці київського «Будівельника» Олександр Сальников (6 ігор, 64 очка) і Володимир Ткаченко (7 ігор, 83 очка).

Жінки. 6 команд. 1. СРСР. 2. США. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брали участь Раїса Курв'якова з команди «Сталь» Дніпропетровськ (4 гри, 22 очка) та динамівка Києва Наталія Климова (4 гри, 34 очка).

1980. 20.07–30.07. ХХП Ігри. Москва.

Чоловіки. 12 команд. 1. Югославія. 2. Італія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР брали участь гравець київського СКА Олександр Сальников (8 ігор, 50 очок), а також Олександр Білостінний (8 ігор, 76 очок) та Володимир Ткаченко (7 ігор, 94 очка) з київського «Будівельника».

Жінки. 12 команд. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Югославія. В складі збірної СРСР виступала Людмила Рогожина (Дніпропетровськ, тренер І.Майзлін).

1984. 29.07–10.08. ХХШ Ігри. Лос-Анджелес. Команди Радянського Союзу участі не брали.

Чоловіки. 24 команди. 1. США. 2. Іспанія. 3. Югославія.

Жінки. 16 команд. 1. США. 2. Південна Корея. 3. Китай.

1988. 17.09–30.09. XXIV Ігри. Сеул.

Чоловіки. 12 команд. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. США. В складі збірної СРСР виступали Олександр Білостінний та Олександр Волков («Будівельник» Київ), Валерій Гоборов (СКА Київ).

Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Югославія. 3. СРСР.

1992. 26.07–08.08. XXV Ігри. Барселона.

Чоловіки. 12 команд. 1. США. 2. Хорватія. 3. Литва. 4. СНД. В складі збірної СНД брали участь гравці київського «Будівельника» Олександр Білостінний, та Олександр Волков, а також Віктор Бережний, який вже грав за ЦСКА (Москва).

Жінки. 12 команд. 1. СНД. 2. Китай. 3. США. В складі збірної команди СНД брали участь Олена Жирко та Марина Ткаченко («Динамо» Київ).

1996. 19.07–4.09. 1996. XXVI Ігри. Атланта.

Чоловіки. 12 команд. 1. США. 2. Югославія. 3. Литва.

Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Бразилія. 3. Австралія. 4. Україна. Склад команди України: Вікторія Буренок, Вікторія Парадіз, Вікторія Лелека, Оксана Довгалюк, Олена Жирко, Руслана Кириченко, Людмила Назаренко, Олена Оберемко, Діана Садовникова, Наталія Сільянова, Марина Ткаченко, Ольга Шляхова. Ст. тренер – В.І.Рижов.

2000. 15.09–1. 10. 2000. XXVП Ігри. Сідней.

Чоловіки. 12 команд. 1. США. 2. Франція. 3. Литва.

Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Австралія. 3. Бразилія.

2004. 13–29.09. 2004. XXVШ Ігри. Афіни.

Чоловіки. 12 команд. 1. Аргентина. 2. Італія. 3. США.

Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Австралія. 3. Росія.

2008. 08–24.08. XXIX Ігри. Пекін.

Чоловіки. 12 команд. 1. США. 2. Іспанія. 3. Аргентина.

Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Австралія. 3. Росія.

2012. 27.07–12.08. XXX Ігри. Лондон.
Чоловіки. 12 команд. 1. США. 2. Іспанія. 3. Росія.
Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Франція. 3. Австралія.
2016. 06.08-21.08. XXXI Ігри. Ріо-де-Жанейро.
Чоловіки. 12 команд. 1. США. 2. Сербія. 3. Іспанія.
Жінки. 12 команд. 1. США. 2. Іспанія. 3. Сербія

ЧЕМПІОНАТИ СВІТУ

Чемпіонат світу з баскетболу – міжнародний турнір під егідою ФІБА для чоловічих і жіночих національних збірних. Проводиться раз на 4 роки. Чоловіки змагаються з 1950 р., жінки – з 1953-го.

Після вдалого проведення баскетбольного турніру на Олімпійських іграх 1948 року у Лондоні генеральний секретар ФІБА Ренато Вільям Джонс закликав колег розглянути можливість проведення регулярного чемпіонату світу і подібно до футбольного раз на чотири роки розігрувати головний приз. З огляду на те, що Європа ще не оговталась від Другої світової війни, ФІБА призначив проведення першого чемпіонату світу серед чоловіків на 1950 рік в Аргентині. Власне вона і стала першим чемпіоном. В ньому взяла участь 10 команд.

Перші п'ять чемпіонатів пройшли в Південній Америці. З 1963 по 1990 чемпіонат вигравали тільки чотири країни, які, власне, і домінували в той час – США, СРСР, Бразилія та Югославія.

З 1994 року в чемпіонаті беруть участь професійні спортсмени з НБА. На тому чемпіонаті збірна США, яка на 100 % складалась з гравців НБА, без проблем стала чемпіоном. В кожному матчі вони набирали понад 100 очок. Чемпіонат 1998 року вирішили проводити без гравців НБА. Югослави стали чемпіонами, росіяни знову другими, а США лише третіми.

У двох останніх турнірах чемпіонство здобували американці, які стали лідерами загального заліку за кількістю медалей. У 2014 було прийнято рішення про збільшення кількості збірних у фінальній частині чемпіонату з 24-х до 32-х, а також вперше прийнято рішення не проводити власні змагання в роки чемпіонату світу з футболу. Тому наступний чемпіонат світу з баскетболу має відбутися 2019 року.

Визначений інтервал змагань – раз на чотири роки не завжди витримувався. Неодноразово змінювалось і положення про проведення чемпіонатів. Це часом залежало від політичної ситуації у світі. В останні роки, щоб потрапити на чемпіонат, національним збірним доводиться пройти ряд кваліфікаційних турнірів. Сходження до фіналу триває роками. По п’ять разів чемпіонами ставали команди США та Югославії. Радянські баскетболісти беруть участь у змаганнях з третього чемпіонату, який відбувся 1959 р., а жінки з другого (1957 р.).

В складі збірних СРСР в чемпіонатах світу брали участь жінки: Р.Курв’якова (Дніпропетровськ), Н.Климова, Ф.Орел-Кочергіна, І.Пивоварова, М.Ткаченко (Київ), чоловіки: В.Гладун, О.Білостінний, В.Бережний, О.Волков, В.Гоборов, С.Коваленко, Г.Чечуро, І.Пінчук, А.Поливода, О.Сальников, В.Ткаченко (усі Київ).

Збірні команди незалежної України жодного разу до 2014 року (чоловіки) не брали участі в чемпіонатах світу.

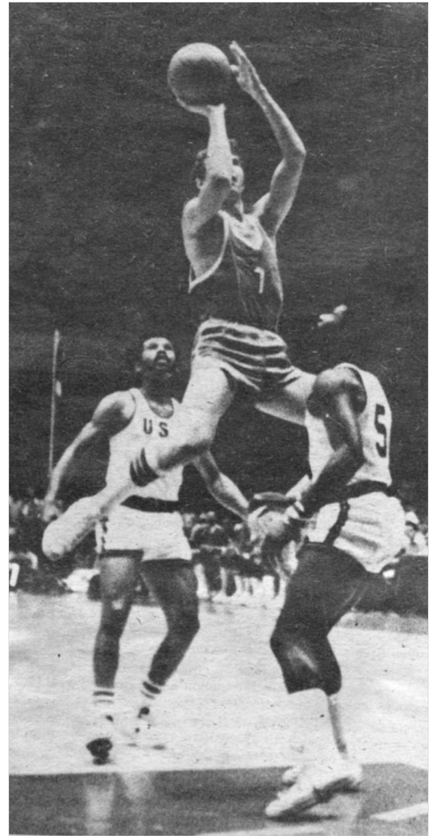

Олександр Сальников на чемпіонаті світу в Сан-Хуані 1974 р. дістав прізвисько «Ракета» і був визнаний кращим нападаючим

Переможці змагань

ЧОЛОВІКИ

1950 р. Буенос-Айрес. 1. Аргентина. 2. США. 3. Чилі.

1954. Ріо-де-Жанейро. 1. США. 2. Бразилія. 3. Філіппіни.

1959. Сант-Яго. 1. Бразилія. 2. США. 3. Чилі. Збірні команди СРСР та Болгарії були дискваліфіковані за небажання грати з командою Тайваню з політичних міркувань. Радянській збірній зарахували шосте місце, не дивлячись на те, що вона двічі перемогла команду Бразилії.

1963. Ріо-де-Жанейро. 1. Бразилія. 2. Югославія. 3. СРСР. В складі збірної команди СРСР брав участь Вадим Гладун («Будівельник» Київ).

1967. Монтевідео. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Бразилія. В складі команди СРСР брали участь Анатолій Поливода («Будівельник» Київ) та Геннадій Чечуро (СКА Київ). Анатолій Поливода визнаний кращим центровим світу.

1970. Любляна. 1. Югославія. 2. Бразилія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР брав участь Сергій Коваленко («Будівельник» Київ).

1974. Сан-Хуан. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. США. В складі команди СРСР брав участь Олександр Сальников, дістав прізвисько «Ракета» і увійшов до п’ятірки кращих гравців символічної збірної світу.

1978. Маніла. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Бразилія. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко («Будівельник» Київ»), Олександр Сальников (СКА Київ). В.Ткаченко увійшов до символічної збірної світу.

1982. Богота. 1. СРСР. 2. США. 3. Югославія. В складі збірної СРСР брали участь гравці київського «Будівельника» Олександр Білостінний і Володимир Ткаченко.

1986. Мадрид. 1. США. 2. СРСР. 3. Югославія. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Білостінний, Олександр Волков, Володимир Ткаченко («Будівельник» Київ).

1990. Буенос-Айрес. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. США. В складі збірної СРСР брали участь Віктор Бережний (СКА Київ), Олександр Білостінний,

Олександр Волков та Ігор Пінчук («Будівельник» Київ). Другим тренером працював киянин З.М.Хромаєв.

1994. Канада. 1. США. 2. Росія. 3. Хорватія.

1998. Афіни. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Росія. 3. США.

2002. Індіанаполіс. 1. Югославія. 2. Аргентина. 3. Німеччина.

2006. Японія. 1. Іспанія. 2. Греція. 3. США.

2010. Туреччина. 1. США. 2. Туреччина. 3. Литва.

2014. Іспанія. 1. США. 2. Сербія. 3. Франція. Україна, яка вперше взяла участь у фінальних змаганнях, не увійшла до 16-ти найсильніших.

2019. Китай. 1. Іспанія 2. Аргентина 3. Франція.

Найкращі гравці чоловічих чемпіонатів світу

1950 р. Оскар Фурлонг (Аргентина)
1954 – Кербі Мінтер (США)
1959 – Амаурі Пасош (Бразилія)
1963 – Вламір Маркеш (Бразилія)
1967 – Іво Данеу (Югославія)
1970 – Сергій Бєлов (СРСР)
1974 – Драган Кічанович (Югославія)
1978 – Дражен Даліпагич (Югославія)
1982 – Роландо Фрейзер (Панама)
1986 – Дражен Петрович (Югославія)
1990 – Тоні Кукоч (Югославія)
1994 – Шакіл О'Ніл (США)
1998 – Деян Бодірога (Югославія)
2002 – Дірк Новіцкі (Німеччина)
2006 – Пау Газоль (Іспанія)
2010 – Кевін Дюрант (США)
2014 – Кайрі Ірвінг (США)
2019 – Рікі Рубіо (Іспанія)

ЖІНКИ

1953. Сант-Яго. 1. США. 2. Чилі. 3. Франція.

1957. Ріо-де-Жанейро. 1. США. 2. СРСР. 3. Чехословаччина.

1959. Москва. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина.

1964. Ліма. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР грала Феодора Орел («Динамо» Київ).

1967. Прага. 1. СРСР. 2. Південна Корея. 3. Чехословаччина. В складі збірної команди СРСР грали Феодора Орел та Інеса Пивоварова («Динамо» Київ).

1971. Сан-Пауло. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Бразилія. В складі збірної команди СРСР грали Наталія Наѕембло («Динамо» Київ) та Раїса Курв'якова («Сталь» Дніпропетровськ).

1975. Калі. 1. СРСР. 2. Японія. 3. Чехословаччина. В складі збірної команди СРСР грали Наталія Климова та Раїса Курв'якова.

1979. Сеул. 1. США. 2. Південна Корея. 3. Канада.

1983. Сан-Пауло. 1. СРСР. 2. США. 3. Китай.

1986. Москва. 1. США. 2. СРСР. 3. Канада.

1990. Куала-Лумпур. 1. США. 2. Югославія. 3. Куба.
1994. Сідней. 1. Бразилія. 2. Китай. 3. США.
1998. Берлін. 1. США. 2. Росія. 3. Австралія.
2002. Нанкін. 1. США. 2. Росія. 3. Австралія.
2006. Бразилія. 1. Австралія. 2. Росія. 3. США.
2010. Чехія. 1. США. 2. Чехія. 3. Іспанія.
2014. Туреччина. 1. США. 2. Іспанія. 3. Австралія.
2018. Іспанія. 1. США 2. Австралія 3. Іспанія

ЧЕМПІОНАТИ СВІТУ СЕРЕД ЧОЛОВІКІВ-ЮНІОРІВ (до 22 років)

1979. Сан-Пауло. 1. США. 2. Бразилія. 3. Аргентина. 5. СРСР (брав участь В.Бережний).

1983. Пальма-де-Майорка. 1. США. 2. СРСР (брав участь О.Волков). 3. Бразилія.

1987. Борміо (Італія). 1. Югославія. 2. США. 3. Італія. 7. СРСР (брали участь І.Ватажок, Г.Резцов, В.Полях, С.Орехов, І.Пінчук).

1991. Едмонтон. 1. США. 2. Італія. 3. Аргентина. 9. СРСР (брав участь О.Окунський).

ЧЕМПІОНАТИ СВІТУ СЕРЕД ЖІНОК-ЮНІОРОК

1985. Колорадо Спрингс. 1. СРСР. 2. Півд. Корея. 3. Югославія.

1989. Більбао. 1. СРСР (брала участь О.Вергун «Динамо» Київ). 2. Югославія. 3. Австралія.

1993. Сеул. 1. Австралія. 2. Росія. 3. Польща.

ЧЕМПІОНАТИ ЄВРОПИ

Початок проведення першостей Європи серед чоловіків сягає у 1935 рік. Таке рішення було прийняте 1933 року з метою випробувати новий вид спорту перед Олімпійськими іграми 1936 р. у Берліні [51]. Це були перші змагання організовані ФІБА. Тоді перемогли спортсмени Латвії.

Жінки за найвищий європейський трофей змагаються з 1938 року. Перемогу святкували спортсменки Італії. Від самого початку чемпіонати Європи серед чоловічих і жіночих команд проводять окремо. Визначено змагання проводити кожні два роки.

З початку участі радянських спортсменів в чемпіонатах Європи з'явились політичні мотиви. У чемпіонаті Європи 1949 року, що проводив-

Наталія Климова та Раїса Курв'якова (знизу праворуч) – чемпіонки Олімпійських ігор, світу та Європи

ся у Каїрі (Єгипет), радянські спортсмени через ставлення до керівництва цієї країни участі в чемпіонаті не брали.

Переможці змагань
Чоловіки

1935 р. Женева. 1. Латвія. 2. Іспанія. 3. Чехословаччина.

1937. Рига. 1. Литва. 2. Італія. 3. Франція.

1939. Каунас. 1. Литва. 2. Латвія. 3. Польща.

1946. Женева. 1. Чехословаччина. 2. Італія. 3. Угорщина.

1947. Прага. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Єгипет.

1949. Каїр. 1. Єгипет. 2. Франція. 3. Греція.

1951. Париж. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Франція.

1953. Москва. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Франція.

1955. Будапешт. 1. Угорщина. 2. Чехословаччина. 3. СРСР.

1957. Софія. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина.

1959. Стамбул. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Франція.

1961. Белград. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брав участь Альберт Вальтін (СКІФ Київ).

1963. Вроцлав. 1. СРСР. 2. Польща. 3. Югославія. В складі збірної СРСР брав участь Вадим Гладун («Будівельник» Київ).

1965. Москва. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Польща. В складі збірної СРСР брали участь Микола Баглей («Будівельник» Київ) та Микола Сушак (СКА Київ)

1967. Гельсінкі. 1. СРСР. 3. Чехословаччина. 3. Польща. В складі збірної СРСР брав участь Анатолій Поливода («Будівельник» Київ).

1969. Неаполь. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР брали участь Анатолій Поливода та Сергій Коваленко («Будівельник» Київ).

1971. Ессен. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія. В складі збірної СРСР брав участь Анатолій Поливода.

1973. Барселона. 1. Югославія. 2. Іспанія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР брав участь Сергій Коваленко.

1975. Белград. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Італія. В складі збірної СРСР брав участь Олександр Сальников («Будівельник» Київ).

1977. Льєж. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Сальников, Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко.

1979. Турін. 1. СРСР. 2. Ізраїль. 3. Югославія. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Сальников, Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко.

1981. Прага. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Сальников, Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко.

1983. Нант. 1. Італія. 2. Іспанія. 3. СРСР.

1985. Штутгарт. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Італія. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Білостінний, Олександр Волков та Володимир Ткаченко.

1987. Афіни. 1. Греція. 2. СРСР. 3. Югославія. В складі збірної СРСР брали участь Олександр Волков, Володимир Ткаченко та Валерій Гоборов (СКА Київ).

1989. Загреб. 1. Югославія. 2. Греція. 3. СРСР. В складі збірної СРСР виступали Віктор Бережний, Валерій Гоборов, Олександр Волков, Олександр Білостінний. Другий тренер – З.М.Хромаєв.

1991. Рим. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Італія. 3. Іспанія.

1993. Мюнхен. 1. Німеччина. 2. Росія. 3. Хорватія. Україна член ФІБА з 1992 р.

1995. Афіни. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Литва. 3. Хорватія. Україна. Півфінал кваліфікації. Останнє місце.

1997. Барселона. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Італія. 3. Росія. 13. Україна. Гол. тренер З.М.Хромаєв.

1999. Франція. Чемпіонат проводився в кількох містах. 1. Італія. 2. Іспанія. 3. Сербія і Чорногорія. Україна третя у півфіналі кваліфікації.

2001. Туреччина. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Туреччина. 3. Іспанія. 13–16. Україна. Гол. тренер Г.С.Защук.

2003. Стокгольм. 1. Литва. 2. Іспанія. 3. Італія. 13-16. Україна. Гол. тренер Г.С.Защук.

2005. Югославія. 1. Греція. 2. Німеччина. 3. Франція. 13–16. Україна. Гол. тренер Г.С.Защук.

2007. Іспанія. 1. Росія. 2. Іспанія. 3. Литва. Україна третя в додатковому турі кваліфікації.

2009. Польща. 1. Іспанія. 2. Сербія. 3. Греція.

Анатолій Поливода (другий зліва угорі) в складі збірної СРСР на чемпіонаті Європи в Ессені

2011. Литва. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Росія. 13. Україна. Гол. тренер М.Фрателло.

2013. Словенія. 1. Франція. 2. Литва. 3. Іспанія. 6. Україна (здобула право грати на чемпіонаті світу 2014 року без відбору). Гол. тренер М.Фрателло.

2015. Франція.1.Іспанія. 2.Литва. 3.Франція. 22. Україна. Гол. тренер Є.Мурзін.

2017. Туреччина. 1. Словенія. 2. Сербія. 3. Іспанія. 16. Україна. Гол. тренер Є.Мурзін.

Жінки

1938. Рим. 1. Італія. 2. Литва. 3. Польща.

1950. Будапешт. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР брали участь Юлія Бурдіна, Зоя Стасюк та Ніна Пименова («Динамо» Київ).

1952. Москва. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Угорщина. В складі збірної СРСР брали участь Зоя Стасюк та Валентина Назаренко («Динамо» Київ).

1954. Белград. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія.

1956. Прага. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Чехословаччина.

1958. Лодзь. 1. Болгарія. 2. СРСР. 3. Чехословаччина.

1960. Софія. 1. Болгарія. 2. СРСР. 3. Чехословаччина.

1962. Мелюз. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брали участь Феодора Орел та Інеса Пивоварова («Динамо» Київ).

1964. Будапешт. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР брала участь Феодора Орел.

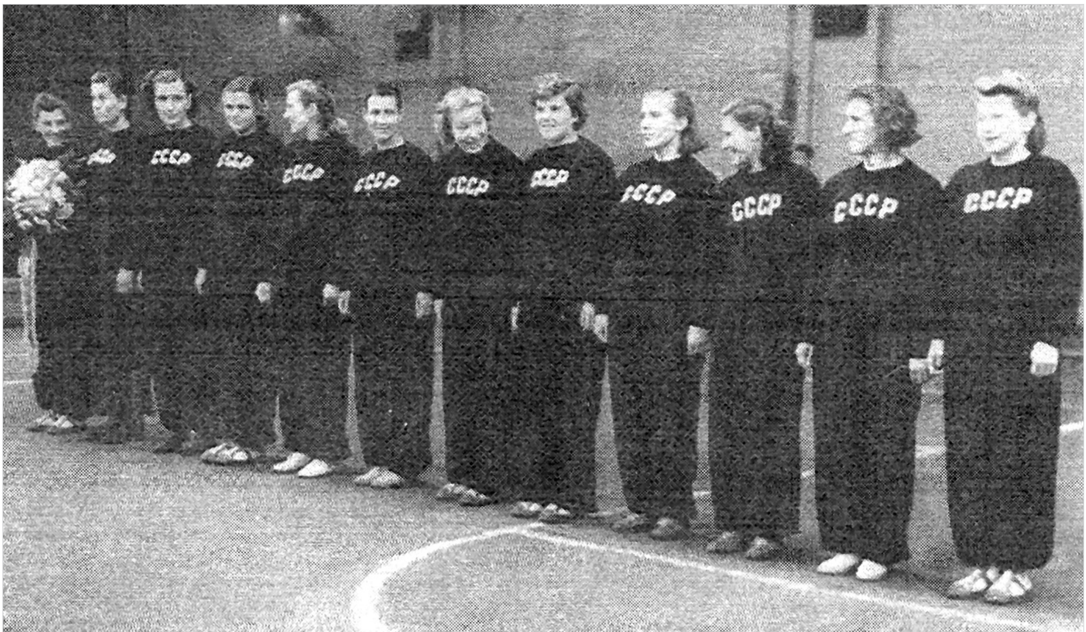

Валентина Назаренко (друга зліва) та Зоя Стасюк (п'ята праворуч) чемпіонки Європи 1952 р.

1966. Клуж. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. НДР. В складі збірної СРСР брала участь Феодора Орел-Кочергіна.

1968. Мессіна. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Польща.

1970. Роттердам. 1. СРСР. 2. Франція. 3. Югославія.

1972. Варна. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР брали участь Наталія Климова («Динамо» Київ) та Раїса Курв'якова («Сталь» Дніпропетровськ).

1974. Кальярі. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Італія. В складі збірної СРСР брали участь Наталія Климова та Раїса Курв'якова.

1976. Клермон-Феран. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брали участь Наталія Климова та Раїса Курв'якова.

1978. Познань. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Чехословаччина.

1980. Баня Лука. 1. СРСР. 2. Польща. 3. Югославія.

1981. Анкона. 1. СРСР. 2. Польща. 3. Чехословаччина. В складі збірної команди СРСР брала участь Галина Мельниченко («Динамо» Київ).

1983. Будапешт. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Угорщина.

1985. Тревізе. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Угорщина.

1987. Кадикс. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Угорщина.

1989. Варна. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія.

1991. Тель-Авів. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Угорщина. В складі збірної команди СРСР брали участь Олена Жирко та Марина Ткаченко («Динамо» Київ).

1993. Перуджа. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Словаччина. Україна участі не брала.

1995. Брно. 1. Україна. 2. Італія. 3. Росія. Склад команди України: Вікторія Буренок, Олена Вєхова, Олена Вергун, Оксана Довгалюк, Олена Жирко, Руслана Кириченко, Вікторія Навроцька, Людмила Назаренко, Олена Оберемко, Наталія Сильянова, Марина Ткаченко, Ольга Шляхова. Головний тренер – Володимир Рижов.

1997. Будапешт. 1. Литва. 2. Словенія. 3. Німеччина. 10. Україна. Головний тренер – Ісак Майзлін.

1999. Катовіце. 1. Польща. 2. Франція. 3. Росія. Україна участі не брала.

2001. Ле Манс. 1. Франція. 2. Росія. 3. Іспанія. 11. Україна. Головний тренер – Марина Ткаченко.

2003. Амалада, Патра. 1. Росія. 2. Чехія. 3. Іспанія. 11. Україна.

2005. Туреччина. 1. Чехія. 2. Росія. 3. Іспанія. Українки не пройшли кваліфікаційний турнір.

Марина Ткаченко (з м'ячем) та Людмила Назаренко зробили вагомий внесок у перемогу збірної України на чемпіонаті Європи 1995 р.

2007. Італія. 1. Росія. 2. Іспанія. 3. Білорусь.

2009. Латвія. 1. Франція. 2. Росія. 3. Іспанія. 13. Україна.

2011. Польща. 1. Росія. 2. Туреччина. 3. Франція. Україна – кваліфікація.

2013. Франція. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Туреччина. 13. Україна. Гол. тренер Вадим Чечуро.

2015. Угорщина-Румунія. 1. Сербія. 2. Франція. 3. Іспанія. 16. Україна. Гол. тренер В.Холопов.

2016. Дивізіон В. Україна – 4 місце.

2017. Чехія. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Бельгія. 10. Україна. Гол. тренер В.Холопов.

2019. Латвія/Сербія. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Сербія. 16. Україна. Гол. тренер – Г.Бошковіч.

ЧЕМПІОНАТИ ЄВРОПИ

серед чоловічих молодіжних команд U-20

Проводиться з 1992 року спочатку через два роки, потім – щорічно. З 2005 року введено дивізіон В.

1992. 1. Італія. 2. Греція. 3. Франція.

1994. 1. Білорусь. 2. Італія. 3. Іспанія. Україна – кваліфікація.

1996. 1. Литва. 2. Іспанія. 3. Югославія. Україна – кваліфікація.

1998. 1. Югославія. 2. Словенія. 3. Туреччина. Україна – кваліфікація.

2000. 1. Словенія. 2. Ізраїль. 3. Іспанія. Україна – кваліфікація.

2002. 1. Греція. 2. Іспанія. 3. Франція. 12. Україна.

2004. 1. Словенія. 2. Ізраїль. 3. Литва. 10. Україна. Гол. тренер – А.В.Шаптала.

2005. 1. Росія. 2. Литва. 3. Сербія і Чорногорія. 15. Україна (переходить до дивізіону В). Гол. тренер – Ю.В. Шаповалов.

2006. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Туреччина. 3. Словенія. Дивізіон В. 7. Україна. Залишились в дивізіоні В. Гол. тренер В.Б.Берестнєв.

2007. 1. Сербія. 2. Іспанія. 3. Італія. Дивізіон В. 2. Україна. Перехід до Дивізіону А. Гол. тренер В.Б.Берестнєв.

2008. 1. Сербія. 2. Литва. 3. Іспанія. 8. Україна. Гол. тренер – Д.І.Журавльов.

2009. 1. Греція. 2. Франція. 3. Іспанія. 12. Україна. Гол. тренер – В.Р.Полях.

2010. 1. Франція. 2. Греція. 3. Іспанія. 8. Україна. Гол. тренер – В.Р.Полях.

2011. 1. Іспанія. 2. Італія. 3. Франція. 10. Україна. Гол. тренер – В.П.Брюховецький.

2012. 1. Литва. 2. Франція. 3. Іспанія. 12. Україна. Гол. тренер – В.В.Коваль.

2013. 1. Італія. 2. Латвія. 3. Іспанія. 18. Україна. Гол. тренер – Д.В.Марков.

2014. 1. Туреччина. 2.Іспанія. 3. Сербія. 14. Україна. Гол. тренер – О.В.Коваль.

2015. 1.Сербія. 2. Іспанія. 3. Туреччина. 12. Україна. Гол. тренер - О.В.Коваль.

2016. 1. Іспанія. 2. Литва. 3 .Туреччина. 8. Україна. Гол. тренер – М.С. Михельсон.

2017. 1. Греція. 2. Ізраїль. 3. Франція. Дивізіон А. Україна – 10 місце. Гол. тренер – М.С. Михельсон.

U-18

1964. 1. СРСР. 2. Франція. 3. Італія. В складі команди СРСР брали участь Володимир Крамський (КПІ Київ), Анатолій Ніколаєв та Володимир Салухін (СКА Київ).

1966. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія. В складі збірної СРСР брали участь гравці київського «Будівельника» Сергій Коваленко та Анатолій Поливода, а також гравець команди СКА Київ Вадим Новиков.

1968. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія. В складі збірної СРСР грав Олександр Васютинський («Будівельник» Київ).

1970. 1. СРСР. 2. Греція. 3. Італія.

1972. 1. Югославія. 2. Італія. 3. СРСР. В складі команди СРСР виступали Юрій Зазимко, Володимир Землянухін (Київ) та Валерій Уваров (Луганськ).

1974. 1. Югославія. 2. Іспанія. 3. Італія. 5. СРСР (Володимир Ткаченко).

1976. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Іспанія. В складі команди СРСР грали Олександр Білостінний, Володимир Кобзєв та Володимир Ткаченко («Будівельник» Київ).

1978. 1. СРСР. 2. Іспанія. 3. Югославія. В складі команди СРСР грали Віктор Бережний (СКА Київ), Володимир Внуков («Водник» Одеса), Олександр Білостінний («Будівельник» Київ).

1980. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР виступали Віктор Бережний, Андрій Ясинський та Анатолій Ковтун (СКА Київ).

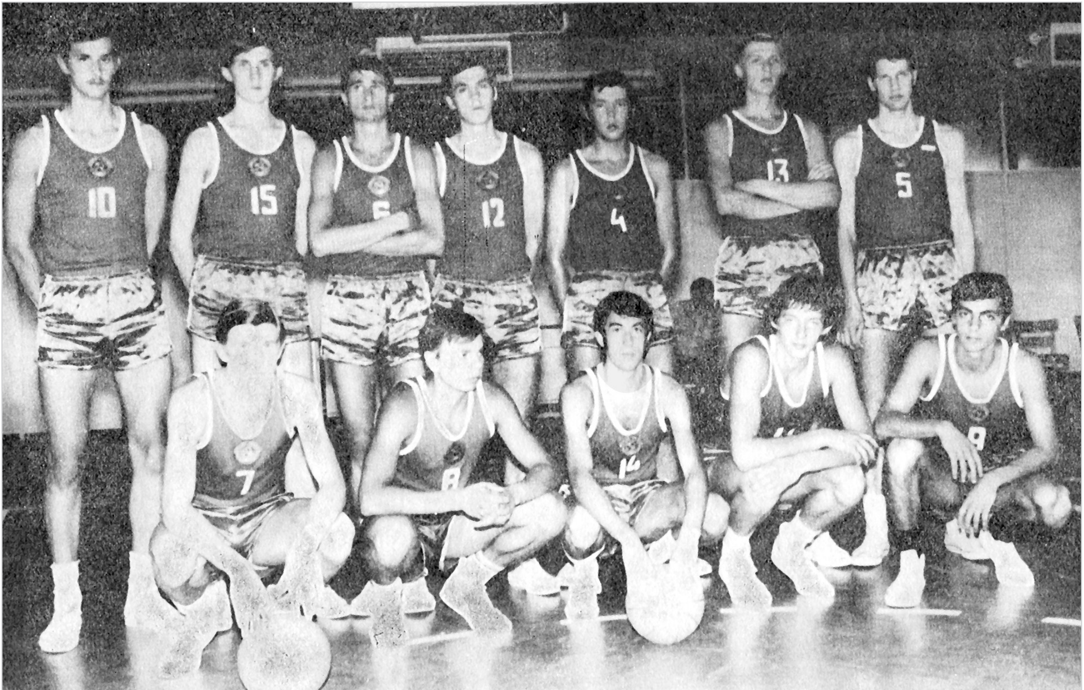

Юрій Зазимко (№ 10), Валерій Уваров (№ 12) та Володимир Землянухін (№ 14) – чемпіони Європи серед юнаків 1972 р.

1982. 1. СРСР, 2. Югославія. 3. Болгарія.

1984. 1. СРСР. 2. Італія. 3. Югославія.

1986. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Італія.

1988. 1. Югославія. 2. Італія. 3. Чехословаччина.

1990. 1. Італія. 2. СРСР. 3. Іспанія.

1992. 1. Франція. 2. Італія. 3. СНД.

1994. 1. Литва. 2. Хорватія. 3. Іспанія. 11. Україна. Гол. тренер – В.І.Гладун.

1996. 1. Хорватія. 2. Франція. 3. Югославія. Україна – півфінал.

1998. 1. Іспанія. 2. Хорватія. 3. Греція. Україна – кваліфікація.

2000. 1. Франція. 2. Хорватія. 3. Греція. Україна – кваліфікація.

2002. 1. Хорватія. 2. Словенія. 3. Греція. Україна – кваліфікація.

2004. 1. Іспанія. 2. Туреччина. 3. Франція. Україна – кваліфація.

2005. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Туреччина. 3. Італія. 1. Україна. Дивізіон В. Перехід до Дивізіону А. Гол. тренер – Ю.М.Дятловський.

2006. 1. Франція. 2. Литва. 3. Іспанія. 16. Україна. Гол. тренер – С.В. Щипакін.

2007. 1. Сербія. 2. Греція. 3. Латвія. Дивізіон В. 2. Україна. Перехід до Дивізіону А. Гол. тренер Д.П.Журавльов.

2008. 1. Чехія. 2. Литва. 3. Греція. 12. Україна. Гол. тренер – О.В.Рубан.

2009. 1. Сербія. 2. Франція. 3. Туреччина. 14. Україна. Гол. тренер – О.В.Рубан.

2010. 1. Хорватія. 2. Литва. 3. Сербія. 12. Україна. Головний тренер – А.С.Харчинський.

2011. 1. Іспанія. 2. Сербія. 3. Туреччина. 13. Україна. Гол. тренер – Д.І. Марков.

2012. 1. Хорватія. 2. Литва. 3. Сербія. 12. Україна. Гол. тренер – А.С.Харчинський.

2013. 1. Туреччина. 2. Хорватія. 3. Іспанія. 12. Україна. Гол. тренер – А.С.Харчинський.

2014. 1.Туреччина. 2. Сербія. 3. Хорватія. Україна.

2015. 1. Греція. 2. Туреччина. 3. Литва. 15. Україна.

2016. 1. Франція. 2. Литва. 3. Італія. 15. Україна. Тренери – О.С.Ворона, О.В.Мунтян.

2017. 1. Сербія. 2. Іспанія. 3. Литва. Дивізіон А. Україна – 12 місце. Гол. тренер – О.С.Ворона, О.В.Мунтян.

U-16

1971. 1. Югославія. 2. Італія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР брав участь киянин Юрій Зазимко.

1973. 1. СРСР. 2. Іспанія. 3. Югославія. В складі збірної СРСР грав Володимир Ткаченко.

1975. 1. СРСР. 2. Греція. 3. Югославія. В складі збірної СРСР брав участь Олександр Білостінний.

1977. 1. Туреччина. 2. Югославія. 3. СРСР. В складі збірної СРСР брали участь Віктор Бережний та Олег Полосін (СКА Київ).

1979. 1. Югославія. 2. Італія. 3. Іспанія. 5. СРСР (в складі збірної Олег Крижанівський, Сергій Смагін, Андрій Шаптала).

1981. 1. СРСР. 2. Італія. 3. ФРГ.

1983. 1. Югославія. 2. Іспанія. 3. ФРН.

1985. 1. Югославія. 2. Іспанія. 3. Італія. 5. СРСР.

1987. 1. Югославія. 2. Італія. 3. СРСР.

1989. 1. Греція. 2. Югославія. 3. Італія.

1991. 1. Італія. 2. Греція. 3. Іспанія.

1993. 1. Греція. 2. Іспанія. 3. Росія.

1995. 1. Хорватія. 2. Іспанія. 3. Греція. Україна – півфінал.

1997. 1. Югославія. 2. Росія. 3. Ізраїль. Україна – півфінал.

1999. 1. Югославія. 2. Греція. 3. Туреччина. Україна – кваліфікація.

2001. 1. Югославія. 2. Росія. 3. Іспанія. Україна – кваліфікація.

2003. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Туреччина. 3. Росія. Україна – кваліфікація.

2004. Дивізіон А. 1. Франція. 2. Росія. 3. Туреччина. Дивізіон В. 1–2. Україна. Перехід до Дивізіону А. Гол. тренер В.О. Лебединцев.

2005. 1. Туреччина. 2. Франція 3. Іспанія. 5. Україна. Гол. тренер – В.О. Лебединцев.

2006. 1. Іспанія. 2. Росія. 3. Сербія і Чорногорія. 12. Україна. Гол. тренер – О.І.Коломієць.

2007. 1. Сербія. 2. Іспанія. 3. Литва. 10. Україна. Гол. тренер О.В.Рубан.

2008. 1. Литва. 2. Чехія. 3. Туреччина. 9. Україна. Гол. тренер – В.В.Черній.

2009. 1. Іспанія. 2. Литва. 3. Сербія. 15.Україна. Гол. тренер – Чорногрицький І.П.

2010. 1. Хорватія. 2. Литва. 3. Туреччина. Дивізіон В. 2. Україна. Перехід до Дивізіону А. Гол. тренер – А.С.Харчинський.

2011. 1. Хорватія. 2. Чехія. 3. Іспанія. 12. Україна. Гол. тренер – С.Ю. Медведенко.

2012. 1. Туреччина. 2. Франція. 3. Сербія. 12. Україна. Гол. тренер – М.С.Михельсон.

2013. 1. Іспанія. 2. Сербія. 3. Греція. 10. Україна. Гол. тренер – В.В.Усенко.

2014. 1. Франція. 2. Латвія. 3. Іспанія. Дивізіон В. 14. Україна. Гол. тренер О.Мунтян.

2015. 1.Естонія 2. Польща. 3. Швеція. Дивізіон В. 10. Україна. Гол. тренер В.Чурсін.

2016. 1. Росія. 2.Литва. 3.Туреччина. Дивізіон В. 4. Україна. Гол. тренер А.Харчинський.

2017. 1. Франція. 2. Ізраїль. 3. Словенія. Дивізіон В. 5. Україна. І. Харченко.

2018. 1. Росія 2. Боснія і Герцоговина 3. Македонія. Дивізіон В. 10. Україна. Гол. тренер В. Черній.

Серед жіночих молодіжних команд U–20

Турнір проводять з 2000 р. З 2005 р. – щорічно.

2000. 1. Росія. 2. Чехія. 3. Румунія. Україна – кваліфікація.

2002. 1. Чехія. 2. Росія. 3. Франція. Україна – кваліфікація.

2004. 1. Росія. 2. Франція. 3. Чехія. 5. Україна. Олександра Горбунова визнана кращим гравцем турніру. Гол. тренер І.П.Нагорна.

2005. 1. Франція. 2. Польща. 3. Латвія. 7. Україна. Олександра Горбунова визнана кращим гравцем турніру. Гол. тренер М.І.Ткаченко.

2006. 1. Росія. 2. Угорщина. 3. Франція. 13. Україна. Гол. тренер – М.І.Ткаченко.

2007. Дивізіон В. 1. Латвія. 2. Україна. 3. Італія. Україна перейшла до дивізіону А. Гол. тренер Л.М. Єщенко.

2008. 1. Росія. 2. Франція. 3. Сербія. 5. Україна. Гол. тренер – І.П.Нагорна.

2009. 1. Франція. 2. Іспанія. 3. Латвія. 13. Україна.

2010. 1. Росія. 2. Іспанія. 3. Латвія. 5. Україна, дивізіон В.

2011. 1. Іспанія. 2. Росія. 3. Польща. 6. Україна, дивізіон А.

2012. 1. Іспанія. 2. Росія. 3. Туреччина. 7. Україна. Головний тренер – Л.В. Єщенко.

2013. 1. Іспанія. 2. Італія. 3. Туреччина. 11. Україна. Гол. тренер – О.І.Рубан.

2014. 1. Франція. 2. Іспанія. 3. Італія. 12. Україна. Гол. тренер М.Ткаченко.

2015. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Голандія. 16. Україна. Гол. тренер Л.Цай.

2016. 1. Іспанія. 2. Італія. 3. Росія. 9. Україна. Дивізіон В. Гол тренер С.Вознюк.

2017. 1. Іспанія. 2. Словенія. 3. Росія. Дивізіон В. 9. Україна. Гол. тренер О.Огородникова.

2018. 1. Іспанія 2. Сербія 3. Нідерланди. Дивізіон В.9. Україна. Гол. тренер І.Кочубей.

U-18

1965. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Чехословаччина. До складу збірної СРСР входили київські динамівки Лариса Чиянова та Ольга Симоненко.

1967. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Югославія. До складу збірної СРСР входили київські динамівки Олена Сютрик та Лариса Шлягіна.

1969. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Югославія. До складу збірної входили київські динамівки Людмила Остапець і Наталія Назембло.

1971. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія.

1973. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія. До складу збірної СРСР входила Ганна Вальтіна («Сталь» Дніпропетровськ).

1975. 1. Чехословаччина. 2. Польща. 3. СРСР.

1977. 1. СРСР. 2. Польща. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР грала Людмила Рогожина («Сталь» Дніпропетровськ).

1979. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР грала київська динамівка Ірина Родіонова.

1981. 1. СРСР. 2. Франція. 3. Болгарія.

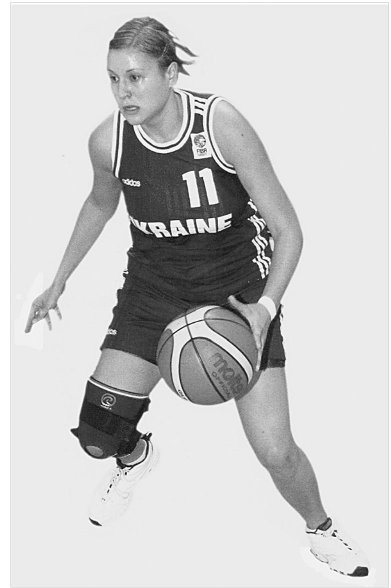

Уродженка Бердянська Олександра Горбунова визнавалася кращою на багатьох міжнародних турнірах

1983. 1. Чехословаччина. 2. СРСР. 3. Італія.

1984. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР – О.Жирко («Сталь» Дніпропетровськ).

1986. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія. В складі збірної СРСР Марина Шульжик, Світлана Синькова та Людмила Мудрик (Київський спортінтернат).

1988. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Югославія.

1990. 1. СРСР. 2. Іспанія. 3. Румунія.

1992. 1. СНД. 2. Болгарія. 3. Польща.

1994. 1. Італія. 2. Іспанія. 3. Угорщина. Україна – півфінал.

1996. 1. Росія. 2. Словаччина. 3. Чехія. 12. Україна. Гол. тренер Є.П.Філозоф.

1998. 1. Югославія. 2. Словенія. 3. Туреччина. Україна – кваліфікація.

2004. 1. Росія. 2. Франція. 3. Чехія. 5. Україна. Олександра Горбунова визнана кращим гравцем турніру. Гол. тренер М.І.Ткаченко.

2006. 1. Іспанія. 2. Сербія і Чорногорія. 3. Швеція. Дивізіон В. 2. Україна. Переходить до Дивізіону А.

2008. 1. Литва. 2. Росія. 3. Чехія. 11. Україна. Гол. тренер Ф.Г. Кочергіна.

2009. 1. Італія. 2. Іспанія. 3. Франція. Україна.

2010. 1. Румунія. 2. Нідерланди. 3. Греція. Україна.

2011. 1. Бельгія. 2. Франція. 3. Іспанія.

2012. 1. Біларусь. 2. Англія. 3. Португалія. Дивізіон В. 12. Україна. Головний тренер – Л.Цай..

2013. 1. Польща. 2. Бельгія. 3. Литва. 6. Україна. Дивізіон В. Гол. тренер О.Г. Федченко.

2014. 1. Росія. 2. Франція. 3. Іспанія. Дивізіон В. 9.Україна. Гол. тренер О. Федченко.

2015. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Росія. Дивізіон В 13. Україна Гол. тренер – О. Давидов.

2016. 1. Франція. 2. Іспанія. 3. Росія. Дивізіон В. 13. Україна. Гол. тренер – Е. Чек.

2017. 1. Бельгія. 2. Сербія. 3. Франція. Дивізіон В. 14. Україна. Гол. тренер – С. Петренко.

2018. 1. Німеччина 2. Іспанія 3. Угорщина Дивізіон В 8. Україна Гол. тренер О. Федченко.

U-16

1976. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Болгарія.

1978. 1. СРСР. 2. Італія. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брали участь київські динамівки Олена Мамієва і Ірина Родіонова.

1980. 1. СРСР. 2. Італія. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР грала київська динамівка Олена Синякевич.

1982. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія. В складі збірної СРСР грала Марина Копча (Київський спортінтернат).

1984. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Італія.

1985. 1. СРСР. 2. Італія. 3. Югославія.

1987. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Югославія.

1989. 1. Чехословакія. 2. Румунія. 3. СРСР.

1991. 1. СРСР. 2. Югославія. 3. Італія.

1993. 1. Росія. 2. Іспанія. 3. Італія.

1995. 1. Росія. 2. Іспанія. 3. Бельгія. Україна – півфінал.

1997. 1. Росія. 2. Чехія. 3. Франція.

1999. 1. Іспанія. 2. Югославія. 3. Франція. Україна – півфінал.

2001. 1. Франція. 2. Росія. 3. Хорватія. Україна – кваліфікація.

2003. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Білорусь. 3. Україна. Тренери І.В.Щипакіна, Ф.Г. Орел-Кочергіна.

2004. 1. Іспанія. 2. Сербія і Чорногорія. 3. Росія. Дивізіон В. 1-2. Україна. Перейшла до дивізіону А.

2005. 1. Іспанія. 2. Франція. 3. Польща. 6. Україна. Гол. тренер – І.П.Нагорна.

2006. 1. Іспанія. 2. Чехія. 3. Литва. 8. Україна. Гол. тренер – Ф.Г. Кочергіна.

2008. 1. Іспанія. 2. Італія. 3. Франція. 16. Україна. Вийшли в дивізіон В. Гол. тренер – О.Г.Федченко.

2009. 1. Іспанія. 2. Бельгія. 3. Франція.

2010. 1. Росія. 2. Хорватія. 3. Франція.

2011. 1. Іспанія. 2. Бельгія. 3. Італія.

2012. 1. Іспанія. 2. Італія. 3. Росія. Дивізіон В. 6. Україна. Головний тренер О.Г.Федченко.

2013. 1. Іспанія. 2. Чехія. 3. Угорщина. 11. Україна (дивізіон В). Гол. тренер О.І.Давидов.

2014. 1. Росія. 2. Чехія. 3. Іспанія. 8. Україна. Дивізіон В. Гол. тренер О. Давидов.

2015. 1. Чехія. 2. Португалія. 3. Італія. 12. Україна. Дивізіон В. Гол. тренер В. Ковалевський.

2016. 1.Іспанія. 2.Німеччина. 3.Франція. 12. Україна. Дивізіон В. Гол. тренер О.Чередніченко.

2017. 1. Франція. 2. Угорщина. 3. Італія. 4. Україна. Дивізіон В. Гол. тренер В. Жартун.

2018. 1. Італія 2. Чехія 3. Іспанія 10. Україна Дивізіон В. Гол. тренер В.Жартун.

ВСЕСВІТНІ СТУДЕНТСЬКІ ЗМАГАННЯ

Змагання студентських збірних розпочались 1924 року. До війни проведено вісім турнірів. Спочатку вони називались Всесвітні студентські ігри. Радянські студенти беруть участь з 1949 року.

1949. Будапешт. *Жінки*. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Чехословаччина. В складі команди СРСР брала участь київська динамівка Ніна Пименова.

Чоловіки. 1. СРСР 2. Чехословаччина. 3. Угорщина.

1951. Берлін. *Жінки*. 1. СРСР. 2. Угорщина. 3. Чехословаччина. В складі команди СРСР брали участь Валентина Назаренко, Зоя Стасюк, Ніна Пименова («Динамо» Київ).

Чоловіки. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Угорщина.

1954. Будапешт. *Жінки*. 1. Болгарія. 2. СРСР. 3. Чехословаччина. В складі команди СРСР брали участь Валентина Назаренко та Емма Акопян («Динамо» Київ).

Чоловіки. 1. Угорщина. 2. Болгарія. 3. СРСР.

МІЖНАРОДНІ ДРУЖНІ СПОРТИВНІ ІГРИ МОЛОДІ

1953. *Чоловіки*. Бухарест. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Румунія.

Жінки. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР грала київська динамівка Валентина Назаренко.

1955. Варшава. *Чоловіки*. 1. СРСР. 2. Польща. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брав участь гравець київського СКА Анатолій Скоморохов. Він був першим з чоловіків, якого включили до збірної команди СРСР.

Жінки. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина. В складі команди СРСР брала участь київська динамівка Емма Акопян.

1957. Москва. *Чоловіки*. 1. Угорщина. 2. СРСР. 3. Болгарія. В складі збірної СРСР брав участь гравець команди СКІФ Київ Володимир Стремоухов.

Жінки. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Болгарія.

ВСЕСВІТНІ УНІВЕРСІАДИ

1957 року збірні команди СРСР участі у змаганнях не брали.

1959. Серед жінок змагання не проводились.

Чоловіки. Турін. 1. СРСР. 2. Італія. 3. Чехословаччина. В збірній команді СРСР брали участь: Микола Баглей, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, Вадим Гладун, Володимир Стремоухов (СКІФ Київ).

1961. Софія. *Жінки*. 1. Болгарія. 2. СРСР. 3. Чехословаччина.

Чоловіки. 1. СРСР. 2. Болгарія. 3. Чехословаччина. В збірній команді СРСР брали участь гравці київської команди СКІФ: Микола Баглей, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, Вадим Гладун, Віталій Ков'янов, Василь Окипняк, Леонід Поплавський, Володимир Стремоухов, Анатолій Шологон. Тренер – В.О.Шаблінський.

1963. Порту-Алегрі. Змагання проводились тільки серед чоловічих команд. Збірна СРСР участі не брала. 1. Бразилія. 2. Куба. 3. Перу.

1965. Будапешт. *Жінки*. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Угорщина. В складі команди СРСР брали участь Феодора Орел-Кочергіна та Інеса Пиворова («Динамо» Київ).

Чоловіки. 1. США. 2. СРСР. 3. Угорщина. В складі збірної СРСР брав

участь Василь Окипняк («Будівельник» Київ).

1967. Токіо. Збірні команди СРСР участі не брали.

Жінки. 1. Південна Корея. 2. Японія. 3. Франція.

Чоловіки. 1. США. 2. Південна Корея. 3. Бразилія.

1970. Турін. *Жінки*. 1. СРСР. 2. Чехословаччина. 3. Куба.

Чоловіки. 1. СРСР. 2. США. 3. Куба. В складі збірної СРСР брав участь Сергій Коваленко («Будівельник» Київ).

1973. Москва. *Жінки*. 1. СРСР. 2. США. 3. Північна Корея.

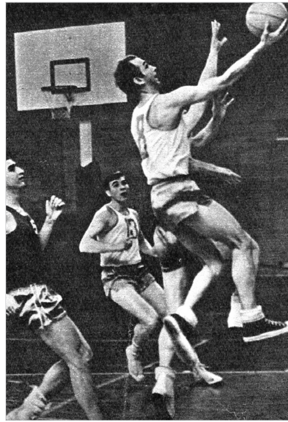

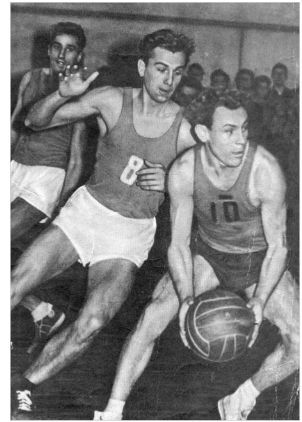

У грі переможець двох Всесвітніх Універсіад Вадим Гладун («Будівельник» Київ). У захисті проти І. Чертова (КПІ)

Чоловіки. 1. США. 2. СРСР. 3. Бразилія. В складі збірної команди СРСР брали участь Сергій Коваленко та Петро Лушненко («Будівельник Київ).

1977. Софія. *Жінки*. 1. СРСР. 2. США. 3. Болгарія.

Чоловіки. 1. США. 2. СРСР. 3. Чехословаччина. В складі збірної СРСР виступав гравець команди СКА Київ Володимир Землянухін.

1979. Мехіко. Збірні команди СРСР участі не брали. *Жінки*. 1. США. 2. Куба. 3. Канада. *Чоловіки*. 1. США. 2. Югославія. 3. Куба.

1981. Бухарест. *Жінки*. 1. СРСР. 2. США. 3. Румунія.

Чоловіки. 1. США. 2. СРСР. 3. Югославія. В збірній команді СРСР брали участь Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко («Будівельник» Київ).

1983. Едмонтон. Радянські спортсмени участі не брали.

Жінки. 1. США. 2. Румунія. 3. Югославія.

Чоловіки. 1. Канада. 2. Югославія. 3. США.

1985. Кобе. *Жінки*. 1. СРСР. 2. США. 3. Югославія. В складі команди СРСР виступала Марина Ткаченко.

Чоловіки. 1. СРСР. 2. США. 3. Канада. В складі команди СРСР виступали Олександр Білостінний та Олександр Волков.

1987. Загреб. *Жінки*. 1. Югославія. 2. СРСР. 3. Китай.

Чоловіки. 1. Югославія. 2. США. 3. Іспанія. 5. СРСР. Тренер – Г.С. Защук.

1989. Дуйсбург. Змагання проводились серед чоловічих збірних. 1. США. 2. СРСР. 3. Західна Німеччина.

1991. Шеффілд. *Чоловіки*. 1. США. 2. Канада. 3. СРСР. До складу команди СРСР входили гравці Сергій Смагін, Андрій Бережинський, Анатолій Богданов (МКІ Миколаїв) та Віктор Савченко («Буревісник» Луганськ). Тренер команди Г.С.Защук.

1993. Баффало. *Жінки*. 1. Китай. 2. Куба. 3. США. 7. Україна. *Чоловіки*. 1. США. 2. Канада. 3. Китай. Україна участі не брала. 1995. Фукуока.

Жінки. 1. Італія. 2. США. 3. Японія. 8. Україна. *Чоловіки*. 1. США.

2. Японія. 3. Канада. Україна участі не брала.

1997. Палермо. *Жінки*. 1. США. 2. Куба. 3. Чехія. Україна участі не брала. *Чоловіки*. 1. США. 2. Канада. 3. Бразилія. Україна участі не брала.

1999. Пальма де Майорка. *Жінки*. 1. Іспанія. 2. США. 3. Росія. 4. Україна. Гол. тренер М.І.Ткаченко.

Чоловіки. 1. США. 2. Іспанія. 3. Росія. Україна участі не брала.

2001. Пекін. *Жінки*. 1. США. 2. Китай. 3. Чехія. Україна участі не брала.

Чоловіки. 1. Югославія. 2. Китай. 3. США. 13. Україна.

2003. Сеул. *Жінки*. 1. Китай. 2. Італія. 3. Росія. 8. Україна.

Чоловіки. 1. Сербія і Чорногорія. 2. Росія. 3. Канада. 8. Україна.

2005. Ізмір. *Чоловіки*. 1. США. 2. Україна. Склад збірної команди України: Станіслав Балашов, Роман Гуменюк, Андрій Лебедєв (БК «Київ), Віктор Кобзистий («Будівельник» Київ), Володимир Коваль («Дніпро» Дніпропетровськ), Дмитро Корабльов («Кривбасбаскет-Люкс» Кривий Ріг), Артем Буцький, Ігор і Ростислав Кривичі («Сумихімпром»), Євген Подорваний (МБК «Миколаїв»), Олексій Печеров (БК «Політехнік» Харків), Кирило Фесенко («Азовмаш» Маріуполь). Головний тренер – Г.С.Защук.

2007. Бангкок. *Жінки*. 1. Австралія. 2. Росія. 3. Польща.

Чоловіки. 1. Литва. 2. Сербія. 3. Канада. Українські студенти участі не брали.

2009. Сербія. *Чоловіки*. 1. Сербія. 2. Росія. 3. США.

Збірна України – срібний призер Всесвітньої Універсіади 2005 р., в центрі праворуч головний тренер – Г.С. Защук

Ліліан Ронкетті

Жінки. 1. США. 2. Росія. 3. Австралія.

2011. Шеньчжень. Китай. *Чоловіки*. 1. Сербія. 2. Канада. 3. Литва. 9. Україна.

Жінки. 1. США. 2. Китай. 3. Австралія.

2013. Казань. *Жінки*. 1. США. 2. Росія. 3. Австралія. 9. Україна. Тренери В.Холопов, В.Differences Вознюк, С. Петренко. *Чоловіки*. 1. Росія. 2. Австралія. 3. Сербія. 20. Україна.

2015. *Чоловіки*. 1. США. 2. Німеччина. 3. Росія. Україна не брала участі.

Жінки. 1. США. 2. Канада. 3. Росія. Україна не брала участі.

2017. *Чоловіки*. 1. Литва. 2. США. 3. Латвія. 15. Україна. Гол. тренер В. Плеханов.

Жінки 1. Австралія. 2. Японія. 3. Тайвань. Україна не брала участі.

2019. *Чоловіки*. 1. США. 2. Україна. 3. Австралія. Гол. тренер В.Степановський.

Жінки. 1. Австралія 2. США 3. Португалія. 16. Україна. Гол. тренер О. Федченко.

КУБОК ІМ. ЛІЛІАН РОНКЕТТІ

Європейський кубок для жіночих команд. З 1972 по 2002 рік проводила ФІБА-Європа в пам’ять про видатну баскетболістку Італії. До 1996 року називався Європейський Кубок Ліліан Ронкетті. З 31 розіграшів у 13-ти перемогу здобували представниці СРСР. Не дивлячись на перемогу динамівок Києва у 1988 році, керівництво Держкомспорту СРСР не допустило команду до турніру наступного року. Мотив – спад у грі, програш двох перших ігор у чемпіонаті СРСР 1989 р.)

1988. Фінал. «Динамо» Київ – «Дебора» Мілан. 100 : 83. Склад команди «Динамо» Київ: Ірина Бойко, Тетяна Василихіна, Олена Вергун, Олена Вєхова, Валентина Десятниченко (Прудникова), Ірина Євтушенко (Цюлюпа), Ніна Проніна, Марина Ткаченко, Галина Мельниченко, Людмила Назаренко, Ірина Романенко (Щипакіна), Світлана Орехова. Гол. тренер В.Й. Морщинін.

БАСКЕТБОЛ 3х3

Нагадаємо, 2019 рік буде останнім передолімпійським. У 2020 року баскетбол 3 х 3 вперше в історії буде представлено на літніх Олімпійських іграх, що пройдуть в Токіо.

Результати національних збірних команд:

ЧЕМПІОНАТИ СВІТУ

Чоловіки

2012. Греція. 1. Сербія. 2. Франція. Україна. 3. Чоловіки. (Д.Неволин, Д.Липовцев, М. Єремін, Т.Арабаджі).

2017. Франція. 1. Сербія. 2. Нідерланди. 3. Франція. 5. Україна (Д.Липовцев, О.Кобець, С.Тимофеєнко, М.Закурдаєв).

2018. Філіпіни. 1. Сербія. 2. Нідерланди. 3. Словенія. 7. Україна.

Жінки

2012. Греція. 1. США. 2. Франція. 3. Австралія. 4. Україна (Г.Соколан, Г.Рульова, Л.Альошкіна, О.Мазніченко).

2014. Росія. 1. США. 2. Росія. 3. Бельгія. 19. Україна.

2016. Китай. 1. Чехія. 2.Україна (Г.Рульова, Д.Завидна, В.Горобець, Є.Спітковська) 3. США.

2017. Франція. 1. Росія. 2. Угорщина. 3. Україна (О.Молова, Д.Завидна, Г.Рульова, К.Філевич).

ЧЕМПІОНАТИ ЄВРОПИ

Чоловіки

2016. Румунія. 1. Словенія. 2.Сербія. 3. Нідерланди. 11. Україна.

2017. Нідерланди. 1. Латвія. 2. Словенія. 3. Україна (Д.Липовцев, О.Кобець, С.Тимофеєнко, М.Закурдаєв).

Жінки

2014. Румунія. 1. Росія. 2. Словенія. 3. Бельгія. 9. Україна.

2016. Румунія. 1.Угорщина. 2. Румунія. 3. Росія. 6. Україна.

2018. Румунія. 1. Франція. 2. Нідерланди. 3. Україна (К.Філевич, Г.Ольховик, Є.Спітковська, О.Огородникова).

Розділ четвертий

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ РОЗБУДОВИ

Після розпаду СРСР багато хто із працівників галузі Фізична культура і спорт мав сумнів у тому, що без керівної ролі московських діячів нам не вдасться налагодити чітку і злагоджену планомірну діяльність спортивних товариств, клубів, колективів фізкультури, дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Підстав для побоювань було більш ніж достатньо. Право представлення спортсменів на міжнародних змаганнях перебрала на себе Російська Федерація. В Україні жоден з видів спорту не мав власної федерації. Припиняли діяльність клуби і спортивні секції, що існували при заводах, фабриках, шахтах, організаціях, які самостійно себе не забезпечували.

Сумно було дивитись на перші всеукраїнські змагання, в тому числі, з баскетболу. Проте вже перші виступи українців на зимових та літніх Олімпійських іграх, чемпіонатах Європи та світу показали, що наш фізкультурно-спортивний потенціал хоч і зазнав втрат, але він живодайний, має старі добрі традиції, живиться із могутніх потічків-джерел.

Цей розділ розкриває особливості наших структур, показує їхню спроможність, перспективи.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО БАСКЕТБОЛУ

Глобалізація (англ. globalization), за визначенням науковців, це процес всесвітньої економічної, політичної, культурної інтеграції та уніфікації, що охоплює всі сфери життя суспільства. Його початок пов’язують із торговельними зв’язками перших імперій.

Глобалізація в спорті постійно наростала, а в епоху індустріалізації досягла свого апогею. Дослідження вчених переконують у тому, що цьому сприяло вдосконалення не так видів спорту, як спортивної інфраструктури. Проведення захоплюючих змагань на універсальних спорудах дістали широку підтримку, схвалюються майже усіма етнокультурними, соціальними, професійними,

Черкащанин Святослав Михайлюк один з наймолодших гравців НБА (США). Невдовзі стане найрезультативнішим захисником

релігійними і віковими групами населення в усьому світі.

Інтернет і телебачення дають змогу переглядати будь-які, особливо надто азартні спортивні змагання з футболу, баскетболу, гольфу, регбі, боксу та інших видів спорту за участю «зірок» та улюблених команд, не зважаючи на час і країну трансляції, не виходячи із власного житла або клуба. І нікого не хвилює факт втрати популярності тих видів спорту, які не підтримують ЗМІ.

Глобальні трансформаційні процеси планетарного масштабу мають значний вплив на спорт вищих досягнень і підвищують його популярність у світі. Сучасний етап розвитку цивілізації характерний міграцією спортсменів до кращих за рівнем центрів підготовки або ліг, а ще професіоналізацією і комерціалізацією офіційних міжнародних змагань.

Велику роль також відіграють соціалізація спортсменів і політизація спорту вищих досягнень.

Наведені чинники неабияк впливають на ефективність підготовки атлетів, вимагають розробки концепції перспективного розвитку олімпійського та професійного спорту. У свою чергу, такий стан речей обумовлює корекцію програм підготовки, застосування сучасних технологій.

Ваги набувають і такі чинники, як змагальний досвід, поділ гравців на групи (основний склад, гравці першої заміни, резерв). Звичайними стають програми багаторічної підготовки юних спортсменів.

Яскравим прикладом може слугувати підготовка чоловічої національної збірної Литви з баскетболу, де вибудована чітка система: відбір найталановитіших спортсменів і їх початкова підготовка в ДЮСШ, подальші тренування у таборах та університетах США, клубах НБА та Європи, виступи за національну збірну. У країні з чисельністю населення близько 3 млн. чоловіча національна команда постійно посідає високі місця на офіційних міжнародних змаганнях найвищого рівня, що свідчить про високу ефективність діючої системи.

Для спортивних ігор в системі олімпійського та професійного спорту характерна низка суттєвих переваг, а саме великий інтерес суспільства до командних баталій на ігрових майданчиках, можливість побудови інвестиційного бізнесу з величезними прибутками, що доведено закордонним досвідом і взаємопов'язаної вертикалі від дитячо-юнацького й аматорського до олімпійського та професійного спорту.

Розвиток спортивних ігор, зокрема баскетболу, пов'язаний з удосконаленням підготовки спортсменів і змагальної діяльності. Вивчені вони досить детально і знайшли відображення в працях авторитетних фахівців, впроваджуються у реальне життя.

Кирило Фесенко відомий на обох півкулях

Концепція розвитку баскетболу в Україні являє собою спосіб розуміння сукупності процесів, явищ, фактів, а теоретична модель є передумовою для визначення оптимальних шляхів розвитку баскетболу в Україні на різних ієрархічних рівнях його функціонування: дитячо-юнацького та резервного, аматорського, олімпійського, професійного, паралімпійського і навіть ветеранського спорту.

Розглянемо ще й таку особливість. Суспільство байдуже до того, звідки походять діячі культури і мистецтва. Проте хворобливо сприймає виступ під прапором іншої держави або клубу улюблених спортсменів.

Можна підтримувати чи засуджувати міграцію спортсменів і тренерів, але неможливо не визнати, що процеси глобалізації повною мірою охопили сучасний професійний спорт. За підрахунками спеціалістів, перед кожною Олімпіадою близько сотні спортсменів змінює своє громадянство. До цього вдаються з метою пошуку кращих умов життя, більш високих заробітків і можливості виступати на міжнародних змаганнях.

З охочими мандрувати проводять бесіди, під час яких пропонують кращі умови: набагато вищий рівень заробітної платні, гонорари, житло, вищу якість навчально-тренувальних зборів у кращих світових центрах підготовки, сучасний досконалий інвентар та форму, науково-методичне, медичне та фармацевтичне забезпечення.

На клубному рівні офіційні переходи стали звичним явищем, спортсмени шукають можливість отримання прибуток за рахунок різниці, що існує між клубами і лігами. Яскравий приклад футболу дозволяє зрозуміти, наскільки важливу роль грають посередники (агенти) у формуванні міграційних каналів.

До негативних наслідків глобалізації спорту можна віднести: – зменшення значущості емоційно сильного, об'ємного і духовного поняття «патріотизм» та гордості за свою країну або спортивний клуб; вболівальник радіє перемогам «своїх» і разом зі «своїми» спортсменами переживає невдачі. Часто спортивні клуби втрачають глядацьку аудиторію, а спортсменам доводиться змагатися при напівпорожніх трибунах; Керівництво і власники клубів, меценати отримують комерційний продукт, що базується на самовіддачі спортсменів, які фінансово мотивовані. Проте психологічний фактор лишається найвпливовішим; неконтрольована селекція спортсменів (особливо в спортивних іграх) призводить до дисбалансу в складі команд. Внаслідок цього знижується рівень загальнокомандної підготовленості. Застосування нераціональних тактичних схем, зміни командної тактики під нових «зірок» призводять до зниження спортивних результатів та якості гри; Можливість придбання досвідченого спортсмена часто виключає обов'язковість підготовки власного якісного резерву.

Щодо українського баскетболу. Тут оцінки різних дослідників суттєво не відрізняються одна від одної. Отримавши юридичну можливість для виступу в змаганнях найвищого ґатунку, Україна в плані загальної глобалізації втратила занадто багато. Боляче позначилась руйнація багаторічної системи підготовки резерву. Необхідність батьківського фінансування спортивних секцій зробила їх неможливими для певної частини населення. Через проблематичні фінансово-економічні умови залишили країну або змінили вид діяльності – кваліфіковані тренери. Фінансова складова стала причиною втрати спортивних споруд, їхнього занепаду.

І все ж, світові центри підготовки і професійні клубні команди інших держав зацікавлені у запрошенні українців. Першими, хто проклав туди дорогу були кияни Олександр Білостінний, Олександр Волков, Віктор Бережний, Олександр Шевченко-молодший. Пізніше «засяяли зірки» киянина Віталія Потапенка, який тривалий час грав у клубах НБА (США) «Клівленд Кавальєрс», «Бостон Селтікс», «Сіетл Суперсонікс», «Сакраменто Кінгс», в інших країнах. Станіслав Медведенко, уродженець Київської області, єдиний з українців, хто має дві каблучки чемпіона НБА, грав у «Лос-Анджелес Лейкерс» та «Атланта Хоукс». Харків'янин Олексій Печеров успішно виступав за «Уізардс», «Міннесота Тімбервулвс». Кирило Фесенко з Дніпра запам'ятався виступами за «Черкаські мавпи». В Америці грав за «Юта Джаз» та «Індіана Пейсерс». Найвищий з українців одесит В'ячеслав Кравцов захищав кольори «Детройт Пістонс» та «Фінікс Санс». Легендою американського баскетболу став Олексій Лень з Луганська. Сергій Ліщук порадував своїх земляків, рівненчан, поверненням додому після успішних незабутніх мандрів клубами Греції та Іспанії. Святослав Михайлюк, MVP чемпіонатів Європи U-16, U-18, U-20, наймолодший гравець в історії чемпіонатів світу. Нині після закінчення університету в США із студентської баскетбольної ліги перейшов до НБА.

Олександра Горбунова – з Бердянська. Вона MVP чемпіонату Європи U-18, U-20, All star U-15, U-18, U-20, чемпіонка України. Аліна Ягупова, уродженка Дніпра: MVP чемпіонату Європи U-20, називалась другою серед молодих гравців Європи, чемпіонка України. Олеся Малашенко вже сьогодні входить до трійки кращих молодих гравців Європи. Ольга Яцковець – ще одна вихованка Бердянської дитячо-юнацької школи. Вона All star U-16.

Олександра Горбунова

Вагомим аргументом на користь позитивних змін існуючого стану речей у спортивних іграх на сучасному етапі розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні це організація спортивних заходів із залученням батьків. Мова йде не про формальні заходи, а, дійсно, цікаві події традиційного характеру, які викличуть в масах інтерес до занять спортивними іграми. Якісна підготовка спортивного резерву має відповідати сучасним

європейським і світовим стандартам, інакше очікувати максимальних результатів на високому рівні неможливо (відповідність вимогам як до юних спортсменів, так і рівня підготовленості та кваліфікації тренерів). Штучне створення на державному рівні гідної та здорової конкуренції за рахунок масовості юних спортсменів у баскетболі призведе до повноцінного і якісного відбору. Країна отримає зайнятість молодого покоління, яке буде спрямоване на здоровий спосіб життя, і отримає важливі навички для суспільної життєдіяльності – відчуття патріотизму, колективізму і взаємодопомоги, послідовно засвоюючи значення понять «моя команда» і «моя країна».

Окремі висококваліфіковані гравці отримали якісну багаторічну підготовку і демонструють високий міжнародний рівень змагальної діяльності, а кваліфікація тренерів, котрі очолюють національні збірні, здебільшого, не викликає сумніву. Проте дослідження ефективності їх змагальної діяльності дозволяє констатувати відсутність високих результатів.

Характерною ознакою розвитку баскетболу є зростання майстерності від аматорського, в тому числі дитячо-юнацького спорту до професійного і, як наслідок, ефективної роботи – від масовості за умов кваліфікованого поетапного відбору – до олімпійського спорту.

Науковці поділяють підготовку кваліфікованих спортсменів на конкретні етапи, які необхідно пройти у відповідному віці: початкової, попередньої базової, спеціалізованої базової, підготовки до вищих досягнень і максимальної реалізації індивідуальних можливостей. На кожному етапі важливий якісний відбір, який можливий лише за наявності відповідної популярності виду спортивних ігор, що забезпечує масовість занять.

Невідповідність сучасним тенденціям розвитку баскетболу, ігнорування закордонного досвіду і відсутність взаєморозуміння діючих тренерів і науковців призвела до проблем, які починаються на початковому етапі підготовки і з наступними етапами лише набувають вагомості і значущості, а саме:

– достатньо пізній початок занять баскетболом (в дев'ятирічному віці). Натомість у провідних європейських баскетбольних країнах (Іспанія, Литва, Німеччина, Хорватія) залучення до гармонійного фізичного розвитку дитини завдяки розвиваючим іграм з елементами баскетболу відбувається з 6 років;

– в умовах обмеженого фінансування висококваліфіковані тренери, як правило, шукають роботу за фахом за кордоном. Ті, що залишаються, через

Капітан жіночої збірної України Аліна Ягупова – лідер національної команди. Вона чудово грає як вдома, так і за кордоном. Наша баскетболістка стала найкращою за такими показниками, як «результативність» та «ефективність», а також встановила снайперський рекорд, провівши вражаючий домашній матч проти Болгарії

низку проблем зазвичай втрачають бажання до самовдосконалення і зацікавленість. Через це стають емоційно неспроможними підтримувати інтерес дитини до занять баскетболом і надавати стимулюючі поштовхи до прогресування. Через рік це призводить до фактичного об'єднання груп різного віку, а подекуди і статі;

– низький рівень фінансування нівелює якість роботи тренера, унеможливлює відповідний контроль спортивної підготовленості. Фінансування навчально-тренувального та змагального процесів за рахунок батьків створює ряд проблем від відбору гравців у команду до переважного вибору змагань за географічним принципом.

Форсування перебігу подій, які останнім часом частіше зустрічаються в сучасному спорті, призводить до фізичних і психологічних травм, що заважає обдарованому юному спортсмену стати яскравою особистістю в баскетболі. Як правило, подібні проблеми стосуються етапу підготовки до вищих досягнень, коли гравці постають не тільки перед спортивним відбором, але і самостійним вибором подальшого шляху (аматорський чи професійний спорт). Рівень фізичної підготовленості не відповідає віковій категорії, в якій виступає юний спортсмен (наприклад, юніор грає за молодіжну збірну України і через кілька днів бере участь у виснажливому турнірі в своїй віковій категорії. Три роки різниці в такому віці суттєве, а фізичне навантаження на організм протягом чотирьох тижнів є надмірне;

– в результаті страждає не тільки фізичний стан спортсмена, але і самооцінка гравця. Психологічне навантаження зазнає надмірного впливу, враховуючи відповідальність, конкуренцію і замкнутість простору спілкування в команді.

На сьогодні баскетбол потребує більш значущої адміністративно-правової підтримки, яка крім фінансово-економічної складової, перш за все має отримати підтримку з боку держави. За досвідом невеликих країн, саме державні програми розвитку і державна пропаганда (соціальна реклама з визнаними кумирами) можуть змінити становище.

Проблеми фінансово-економічного і політичного (в межах країни) характеру, які спіткали український спорт, призвели до складних процесів розпаду створеної системи підготовки спортсменів високого класу, котра була дієвою при Радянському Союзі. Спеціалісти-практики і вчені, які є фахівцями в області баскетболу, єдині у поглядах на такий стан речей, вимагають детального обговорення і пошуку шляхів вирішення.

Спорт зазнає шкоди через війни, військові перевороти, тероризм, адже подібні явища призводять до знищення та руйнації спортивних арен. Через небезпеку життю спортсмени втрачають можливість системних тренувань, вимушені змінювати місце проживання, інколи й громадянство. Наприклад, Югославія, традиційно сильна в ігрових видах спорту, через війну на Балканах і подальший поділ держави на низку невеликих країн на тривалий час втратила значущість у світовому баскетболі. Визнані гравці знайшли собі роботу за професійним фахом, підписавши контракти з кращими клубами світових та європейських ліг.

Через анексію Кримського півострова спортсмени АР Крим постали перед вибором, що стосується зміни громадянської позиції, звичного місця тренування, помешкання та виступів на змаганнях.

Чемпіонати України з баскетболу за останні роки втратили значну кількість спортсменів-легіонерів високого рівня внаслідок складнощів із безпекою проведення змагань і фінансовим забезпеченням. Клуб і країна не можуть гарантувати іноземним спортсменам безпечний спосіб життя і тренування в поєднанні з погіршенням економічної ситуації в країні.

Важливу роль у процесі розвитку баскетболу в глобальному вимірі відіграють також процеси інформатизації, вільний доступ до наукових і методичних ресурсів. Використання мережі «Internet» дозволяє тренерам і спортсменам швидко отримати необхідну інформацію, яка стосується як новітніх науково-методичних розробок у системі підготовки висококваліфікованих спортсменів, так і оперативну інформацію про стан команди суперника: склад команди, тактичні схеми ведення гри, результативність в останніх іграх тощо. Крім цього, сучасний рівень інформатизації суспільства є значущим чинником впливу на підготовку і змагальну діяльність висококваліфікованих спортсменів. Найбільш вагомими складовими є сприяння географічній мобільності спортсменів і тренерів для якісної передсезонної підготовки, застосування ефективних експрес-методик вивчення основ мови країни, в якій має намір продовжити вдосконалення спортсмен (у більшості випадків, слабкий рівень мовної підготовки є лімітуючим чинником стосовно потрапляння до складу команди і подальшого вдосконалення), можливість дистанційного вивчення кращих світових і регіональних зразків діяльності менеджменту провідних клубів або національних федерацій (асоціацій).

Розвиток баскетболу за останні десятиріччя характеризується визначеними напрямами, які стосуються вдосконалення системи підготовки спортсменів, змагальної діяльності та інших чинників, що пов’язані з управлінським, організаційним, матеріально-технічним забезпеченням.

За узагальненими поглядами науковців до критеріїв ефективного розвитку виду спорту слід віднести такі :

– рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення професіональних клубних, національних збірних команд, а також дитячо-юнацького та резервного спорту;

– рівень соціальної значущості: інтерес вболівальників, висвітлення подій у засобах масової інформації, телевізійні трансляції та ін.;

– кількісно-якісні показники, що регламентують і характеризують рівень організації та проведення національних чемпіонатів (кількість команд-учасниць та їх річні бюджети, вимоги до спортивних арен, наявність титульного спонсора чемпіонату, відвідуваність ігор, наявність контрактів з телеканалами, ліміт на гравців-легіонерів та ін.);

– кількісно-якісні показники, що регламентують і характеризують рівень організації та проведення молодіжних і дитячо-юнацьких першостей, турнірів, фестивалів національного рівня (матеріально-технічна база, кількість команд-учасниць, відсоткові показники фінансування дитячо-юнацького і молодіжного спорту національною федерацією та ін.);

– наявність системи підвищення кваліфікації та ліцензування тренерів у системі національної федерації (ліцензування, курси підвищення кваліфікації, науково-методичні та науково-практичні семінари і конференції);

«Фінікс Санс» НБА – Олексій Лень, В'ячеслав Кравцов

– наявність системи науково-методичного забезпечення і супроводу;

– юридичний супровід спортивної діяльності на рівні національної федерації (наявність регламентів змагань, регламент із статусу і трансферів гравців, комітету дисциплінарного контролю, апеляційного комітету, палати з вирішення спорів та ін.);

– співпраця національної федерації з регіональними і світовими міжнародними організаціями (європейські та світові федерації, міжнародний спортивний арбітражний суд, світове антидопінгове агентство та ін.);

– рівень досягнень національних команд, професійних клубів та окремих спортсменів на міжнародній арені;

– наявність державного фінансування і програм розвитку.

Аналіз позитивних і негативних складових розвитку баскетболу свідчить про потребу в обґрунтованих науково-методичних підходах до вирішення кризової ситуації. Ймовірно, що позитивний вплив матимуть такі кроки:

– створення прозорих обставин для роботи тренерів ДЮСШ в країні, створення системи матеріального заохочення для найбільш кваліфікованих тренерів, які протягом багатьох років готують перспективних спортсменів;

– удосконалення відносин між федераціями і талановитими гравцями різного рівня підготовленості (сприяння молоді в бажанні навчання та продовження підготовки за кордоном, кваліфікованим спортсменам можливості набуття змагального досвіду в кращих світових центрах підготовки і лігах;

– пошук можливостей побудови демократичних відносин гравця і тренера збірної команди, коли сучасні засоби комунікації дозволять налагодити системний зв'язок з метою плідної дистанційної співпраці у відповідності до прогнозованих тактичних схем гри команди і суперника;

– тотальна пропаганда яскравих особистостей з метою популяризації баскетболу у засобах масової інформації.

Міграція та концентрація висококваліфікованих спортсменів призвели до необхідності стандартизації та уніфікації правил змагань, розробки регламентів зі статусу і трансферу гравців, побудови національних, регіональних і міжнародних систем із розвитку – національних, регіональних і міжнародних федерацій.

Аналіз змагальної діяльності висококваліфікованих баскетболістів на офіційних міжнародних змаганнях найвищого рівня (чемпіонати Європи та світу, Ігри Олімпіад) переконливо свідчить, що в складах команд все більшою стає частка спортсменів, які або змінили громадянство задля можливості взяти участь у змаганнях, або вдосконалюють свою майстерність у професійних лігах за кордоном власної країни в якості легіонерів.

Не оминула ця тенденція і національні збірні України з баскетболу. На чемпіонатах Європи 2013 р. в складі української чоловічої команди виступав американець Ю. Джетер, 2015 р. натуралізований гравець – Дж. Рендл («Ескишехир», Туреччина), а збірну очолював американський фахівець Майк Фрателло. Міграційні процеси істотно впливають на підготовку збірних команд, адже відбіркові матчі до фінальної частини чемпіонату Європи проходять протягом сезону. Досить важко вчасно залучити всіх гравців, які виступають в національних чемпіонатах європейських країн, мають контрактні зобов'язання з клубами і відповідно різні календарі змагань. Значно ускладнено спілкування з клубами Національної баскетбольної асоціації, в яких виступали українські спортсмени. З різних причин деякі гравці так і не змогли взяти участь у виступах за збірну команду, але країна пишається їх досягненнями, адже отримати запрошення захищати кольори клубу НБА є недосяжною мрією більшості баскетболістів.

Міграція спортсменів ставить перед керівництвом професійних команд питання вибору між українськими випускниками дитячо-юнацьких спортивних шкіл, з якими необхідно працювати додатково, та іноземними гравцями, які вже сформовані як виконавці, мають досвід змагальної боротьби відповідного рівня. Визнаючи, що гравців екстра-класу не під силу утримувати багатьом професійним командам, близько 10 років тому український спортивний ринок наситили посередніми за рівнем підготовленості легіонерами, що відвернуло вболівальників і остаточно зруйнувало систему підготовки юних спортсменів.

Не маючи перспектив для подальшого вдосконалення, кращі молоді спортсмени інколи, ще не закінчивши школу, отримують запрошення до іноземних клубів, а більшість просто залишають заняття спортом. Знайти вихід безпосередньо в професійному спорті неможливо, меценати вже не так активно вкладають гроші в легіонерів, а іноземні спортсмени через політично-економічні проблеми в Україні обирають більш стабільні чемпіонати.

Стосовно професіоналізації спорту вищих досягнень, слід зазначати, що ці тенденції мають як позитивні, так і негативні риси. Характеризуючи вплив професіоналізації на розвиток спортивних ігор, доцільно підкреслити, цей процес не є штучно збудованим – він є наслідком глобальних чинників розвитку спорту вищих досягнень. Економічні чинники породжують міграцію спортсменів та їх професіоналізацію, яка передбачає наявність і функціонування законодавчих механізмів у процесах укладання контрактів спортсменів і тренерів згідно з регламентними нормами організації та проведення змагань у певних лігах.

У свою чергу, професіоналізація одночасно є наслідком і певним стимулом міграції спортсменів. Чинники професіоналізації спорту вищих досягнень за рахунок залучення до системи змагань найкращих гравців дозволяють створити високорентабельне видовище, яке приваблює до екранів телевізійних приймачів і на стадіони чисельну армію вболівальників, дозволяє за рахунок контрактів на телевізійні трансляції значно підвищити бюджети спортивних клубів.

Характерними тенденціями сучасного розвитку баскетболу є факти, що потужні за фінансуванням і кількістю населення національні збірні команди системно поступаються місцями на п'єдесталах турнірів найвищого ґатунку невеликим і посереднім за економічною стабільністю національним збірним командам.

Економічна складова успішності гравців є вагомим аргументом визначення зацікавленості до занять баскетболом та професійної діяльності засобів масової інформації. Загальні суми фінансових статків провідних спортсменів виокремлюють їх в унікальну категорію за впливовістю, свідчать про значний інтерес до цієї галузі широких верств населення, державних інституцій і громадських організацій.

На жаль, хоча і прогнозовано, останні фінальні баскетбольні змагання високого міжнародного рівня проходять без збірних команд України. Як наслідок, неофіційно баскетбол став «нерентабельним», адже вимагає залучення значних коштів через велику кількість спортсменів у команді, в порівнянні з індивідуальними видами спорту. Контрактна система спілкування з гравцями і міграція до закордонних клубів призвела до ряду кадрових проблем. Через це стає значно нижчим рівень патріотизму. Залучення до лав збірної України для декотрих спортсменів не є почесним і престижним, як раніше.

Додамо стан спортивних залів. У своїй більшості вони не відповідають навіть вимогам сучасних офіційних правил змагань.

Нормою стали угоди, коли на керівні посади приходять меценати і бізнесмени, які мають посереднє фахове мислення щодо розвитку баскетболу.

Для професійного спорту характерна проблема адаптації юних спортсменів. Навіть достатньо обдаровані не витримують тиску обставин. Особливого значення дана проблема набула з початку 2000-их років, коли втрата масовості занять спортивними іграми унеможливила кваліфікований відбір на всіх етапах багаторічної підготовки юних спортсменів. Сучасний випускник ДЮСШ в нашому баскетболі має ряд суттєвих недоліків:

– не проходить якісного відбору, не отримує природних навичок боротьби за місце в команді;

– фізична підготовленість спортсменів не відповідає вимогам професійних команд зі спортивних ігор;

– обмежений арсенал техніко-тактичних дій, відсутність планового змагального процесу відповідного рівня;

– несприйняття інших тренерів і фахівців внаслідок відсутності досвіду роботи з різними тренерами;

– неспроможність будувати соціальні стосунки серед кращих за кваліфікацією і старших за віком спортсменів.

Отже, соціально-економічна ситуація в країні ставить під сумнів можливість підготовки якісного резерву, дитячо-юнацький спорт потерпає внаслідок фінансово-економічної кризи через необхідність збільшення витрат на підготовку команд, а не окремих спортсменів.

«ЛЕГІОНЕРИ» В УКРАЇНСЬКИХ ЧЕМПІОНАТАХ

Яскравим підтвердженням усього, що викладене вище стали так звані «легіонери». В радянському спорті попервах так називали спортсменів, які у пошуку кращого заробітку мандрували з одного міста до іншого, з одної команди до другої. Потім за прикладом Заходу, коли ця практика охопила не лише міста, а й країни, «легіонерами» стали вважати усіх спортсменів-

професіоналів з-за кордону. Своєю високою майстерністю вони здатні перетворити спортивні змагання в яскраві шоу, приносячи своїм командам бажані перемоги, а уболівальникам неприховану насолоду. В Радянському Союзі спорт через відсутність в клубах іноземців вважався аматорським. Поразки в міжнародних змаганнях виправдовували виключно тим, що нам протистояли професіонали.

Насправді, в нашому спорті, особливо у футболі, а також в інших спортивних іграх чоловіків і жінок, до послуг спортсменів-професіоналів вдаються з давніх здавен. Кращих спортсменів з будь-яких команд найбільше «запрошували» армійські та динамівські клуби, призиваючи їх на службу у Збройних силах або у військах Внутрішніх органів для виконання громадянського обов'язку, що закріплювалось в Конституції СРСР. В цьому чи не основний «секрет» успіхів команд під назвами «Динамо», ЦБЧА, ЦСКА, ВПС, КВО, ОДО тощо. Не гребували сплачувати послуги видатним особистостям і прибалтійські клуби «Калев», «Жальгіріс», «Даугава» та інші.

Їм не поступалися спортивні клуби вищих навчальних закладів, де провідним спортсменам створювались умови для складання іспитів, надавалися гуртожитки, підвищені стипендії. Баскетбольній спільноті добре відомі прізвища спортсменів, які вчилися у вузах від 10 до 15 років.

Коли вимога партії та уряду здобувати найвищі спортивні нагороди поширились на галузеві міністерства та відомства, керівники багатьох підприємств та організацій закрили очі на те, що окремі посади займали саме спортсмени-професіонали. Чи не найпершими професіональними (баскетбол, футбол) клубами в Україні були «Шахтар», шахта ім.Засядько у Донецьку, завод «Металург» у Дніпропетровську, корпорації «Будівельник» у Харкові, «Машинобудівник» у Запоріжжі тощо.

Проблеми відставання у спорті непокоїли і керівників Української ради профспілок, яка фінансувала чи не левову витрату на спорт в Республіці. Своїм рішенням вона перевела перспективну баскетбольну команду В.Шаблінського «СКІФ» від студентського добровільного спортивного товариства «Буревісника» до робітничого «Авангарду», зробивши її ледь не підрозділом тресту «Київміськбуду-2». До «Локомотиву» «розбудовувати» залізниці перевели волейболістів київського «Спартака» на чолі з чемпіоном світу Михайлом Пименовим («Південзахідтрансбуд-147»). У Луганську на базі обласного автоуправління виник клуб «Автомобіліст», який належав профспілці комунальників. Тут серед баскетболістів встигли «засвітитись» Володимир Стремоухов, Зураб Хромаєв, Михайло Михайлов, Владислав Пустогаров та інші.

Сміх і жарти викликали повідомлення суддів-інформаторів про те, що ті чи інші змагання виграли комбайнер, металург або шахтар, вчитель, інженер, бухгалтер.

На відміну від московських, ленінградських, прибалтійських, грузинських професіональних клубів в Україні доля більшості носила здебільшого підпільний характер. Керівників таких підприємств та організацій замість допомоги висміювали в пресі, позбавляли партійних квитків, звільняли з посад.

У чемпіонатах незалежної України з баскетболу іноземні легальні «легіонери» беруть участь, починаючи з другого. Перші з них – Андрій Харчинський (Росія – МБК «Одеса»), Сергій Пінчук (Білорусь – МБК «Одеса»).

Перші американці з'явились у БК «Шахтар» у 1993 році – Піт Бауер та Денні Маклейн. З кожним чемпіонатом кількість легіонерів в українських клубах дедалі зростала. В 15-ому, у 2005 році, їхня кількість була доведена до 40, в 16-ому до 44. В 17-му, який стартував 2007 року, цифра сягнула позначки 70. В Суперлізі вітчизняного чемпіонату в сезоні 2008–2009 рр. грало 53 легіонера: «Київ» – 9, «Азовмаш» – 8, «Сумихімпром»– 8, «Донецьк» – 8, «Хімік» – 7, «Полтава» – 6, «Миколаїв» – 4. В показовому для статистів сезоні 2013–2014 рр. у Суперлігах нараховували до 60 іноземців. Найбільше представництво: США, Росія, Литва, Сербія, Білорусь, Латвія, Чорногорія, Молдова.

Найбільше «легіонерів» запрошували баскетбольні клуби «Київ», «Одеса» («БІПА-Мода»), «Азовмаш» Маріуполь, «Хімік» Южний, «Політехніка-Галичина», «Черкаські мавпи», «Сумихімпром».

В жіночих командах «легіонерки» з'явились, починаючи з 15-го, дві у БК «Козачка-ЗАлК» Запоріжжя (Свєта Асенова-Лозаова, Болгарія та Інга Квасніка, Латвія).

Неважко підрахувати, що загалом в 20 українських чоловічих клубах і трьох жіночих грало близько тисячі легіонерів із 30 країн світу, що свідчило про фінансову спроможність команд, наявність добрих спонсорів і меценатів, любов до баскетболу, бажання його розвивати і вкладати значні кошти.

Найкращу високотехнічну і видовищну гру показували Артур Лонг, Фред Уільямс, Ламарр Грир, Джеральд Фітч, Родерик Райлі, Джеймс Бейлесс, Кейсі Кроуфорд, Ель-Амін Халід (США), Едмундас Валейко, Карліс Мужнієкс (Латвія), Варда Ратко, Драган Маркович (Сербія), Янніс Яннуліс, Ліаделіс Панагіотіс (Греція), Крешемір Лончар (Хорватія), Арнас Казлаускас, Неріус Варнеліс (Литва), Кенан Байрамович (Боснія), Сергій Чикалкін (Росія), Олег Коженець (Білорусь) та інші.

Кенон Байрамович

Халід Ель-Амін

Варда Ратко

Найвищим з іноземців був – Варда Ратко (Сербія) – 212 см, найнижчий – Ель-Амін Халід (США) – 178 см. Наймолодші, 21-річні Антон Агеєв (Росія), Лінас Юкневічус (Литва).

Сучасні тенденції розвитку баскетболу в Україні і світі дозволяють гравцям реалізувати свій індивідуальний потенціал у вищих за рівнем лігах і чемпіонатах будь-яких країн. Здебільшого мандри спортсменів по світових клубах спрямовані на бажання збільшити власні фінансові статки, вимушена необхідність для покращення умов тренування, підвищення рівня майстерності і доведення спроможності підкорювати нові вершини. Для кожного баскетболіста існують зрозумілі бажання перемагати на чемпіонатах Європи, світу та Іграх Олімпіад. Для висококваліфікованих гравців на клубному рівні існує загальновідома перспектива найвищого ґатунку – потрапити в найсильнішу лігу світу NBA (для чоловіків), WNBA (для жінок).

Є гравці, які мріють одягти форму улюбленого закордонного клубу, за який вболівали з дитинства, чи шанують сьогодні. Є є такі, що ставлять перед собою завдання зіграти в команді з кумирами, або навпаки проти кумира, обираючи конкретний чемпіонат. Які б стимули не підштовхували спортсменів до зміни команди, сам по собі цей крок досить важкий для більшості з них. Глядач бачить і оцінює спортсмена з огляду на його статистичні досягнення, порівнюючи результати змагальної діяльності, але мало хто задумується щодо проблем, які вирішує легіонер, обравши чемпіонат іншої країни.

Окрім необхідності налагодити побут, вирішити низку проблем стосовно мовного бар’єру (особливо на початковому етапі), підписати юридично грамотний контракт, кожен гравець має вирішити безліч психологічних питань: з перших тренувань продемонструвати високий рівень індивідуальної майстерності задля отримання достойного місця в команді, відразу налагодити взаємозв’язок з партнерами (часто не так вже й раді місцеві лідери присутності нових зірок), заслужити довіру тренера і налаштуватись на його бачення командної гри і зрозуміти вимоги стосовно себе тощо.

Здавалося, що перша негативна критика уболівальників, обмеження і заходи Федерації баскетболу призведуть до зменшення кількості іноземних гравців. Проте вийшло навпаки. Ігрові шоу, які влаштовують іноземці на майданчику, привертають до себе увагу все більшої частини уболівальників. Якщо раніше уболівали виключно за «своїх», то тепер людей притягає цікавий і видовищний баскетбол. Обмеження на «легіонерів», які вводять в кількох країнах, за опитуванням, призводять до зворотного ефекту.

Суперечки про обмеження кількості таких на майданчику свого часу ледь не призвели до розколу у Федерації баскетболу України.

Погоджувались лише на те, щоб в Суперлізі протягом усього часу гри на майданчику мав би знаходитись принаймні один українець. Проте до першої заявки клуби УБЛ самі включили 43 іноземних гравців. З них: «Політехніка-Галичина» – 7, «Будівельник» Київ – 6, «Говерла» Івано-Франківськ – 6 і т.д. Згодом склади команд зазнали значних змін.

Деякі іноземні гравці стають громадянами України, виступають за національну збірну. Здебільшого клуби укладають контракти з іноземцями на один рік. Тому глядачі дивуються, що такі гравці часто «мігрують», нерідко зали-

Артем Пустовий – один із кращих гравців іспанського чемпіонату

шаючись в одній країні. Але трапляються і винятки. Американець Родні Бьюфорд повертався до «Азовмашу» чотири рази, не ставши «своїм» ні в Ізраїлі, ні в Італії, ні в Іспанії.

Трапляються й непоодинокі випадки, коли клуб відраховує найманого гравця раніше терміну, зазначеному в контракті. Наприклад в 17-ому чемпіонаті України той самий клуб «Азовмаш», добряче побігавши за кращим гравцем чемпіонату Франції 2006 року Аароном Харпером, через два місяці після зарахування, звільнив його.

Баскетбольні клуби України очолювали 48 іноземних тренерів. Серед них Юрій Селіхов (Росія), Ренато Паскуале (Італія), Штефан Кох (Німеччина), Ігорс Міглінієкс (Латвія), Римас Гіркіс (Литва), Валентин Воронін (Білорусь), Звездан Митрович (Сербія).

В сезоні 2011–2012 рр. у 14 баскетбольних клубах Суперліги працювало 12 іноземних тренерів. Є клуби, де на контракті перебувало до чотирьох іноземних спеціалістів.

Участь гравців, громадян інших країн, в чемпіонатах України з баскетболу – тема неоднозначна і суперечлива. Існують два прямо протилежних погляди – категорично «за» і так само категорично «проти». Засоби масової інформації підкреслюють, що в наших клубах виступають не найкращі гравці інших країн. Лише один–два члени національних збірних.

Але, з одного боку, якщо ми йдемо до Європи, то треба поважати право іноземців в демократичній державі на найману працю і у сфері фізичної культури та спорту. Тим більше, що в іноземців є чому повчитись. Для українських баскетболістів створюється можливість для підвищення рівня професійної майстерності. Не можна скидати з рахунку і той факт, що підвищення рівня вітчизняного чемпіонату, дасть приплив на трибуни великої кількості глядачів, зростатиме видовищність, поліпшиться пропаганда баскетболу.

Буде гарна нагода підвищити коефіцієнт корисної дії ДЮСШ, СДЮШОР, усіх без винятку тренерів.

Від участі у вітчизняному чемпіонаті іноземців зростає конкуренція за місце в основному складі для наших баскетболістів. Швидше дозріють перспективні спортсмени, успадковуючи кращі технічні прийоми, манеру гри іноземців.

Посилені вітчизняні клуби зможуть швидше пробитись до Єврокубків. Сьогодні без іноземних гравців цього досягти практично неможливо.

Позитивний досвід Німеччини, Іспанії, Італії, Франції, Греції, Росії, інших країн, які досягли високих світових рейтингів вказує на те, що такий шлях має пройти і Україна.

Не слід забувати і про матеріальний бік справи. Наявність іноземців поліпшує фінансовий стан Федерації баскетболу України, місцевих спортивних споруд, на яких проходять чемпіонати.

Зрештою, це свідчить про високий рівень баскетболу в Україні. Завдяки присутності легіонерів в нас з'явились баскетбольні клуби екстра-класу, наприклад, «Київ», «Будівельник», «Азовмаш», «Хімік», «Львівська Політехніка», які досить успішно виступають у Єврокубках. Із зростанням рівня чемпіонату до нас їздитимуть кращі баскетболісти. Ігри стануть цікавіші.

Побутує й інша думка. В деяких країнах вводять жорсткі ліміти на перебування іноземців. Вони затирають місцевих перспективних баскетболістів, які зайве «гріють» лаву запасних. Ламається амплуа молодого гравця. Прикро, що на лавах запасних часто перебувають члени національної збірної, які через запрошених в певному клубі не мають достатньої ігрової практики.

Все частіше спеціалісти на конкретних прикладах вказують і на таких, які за рівнем технічної озброєності гірші від вітчизняних спортсменів.

Побачивши можливості поповнюватись іноземними гравцями, деякі тренери згорнули навчально-тренувальну роботу, користуються послугами приїжджих, мовляв, нехай відпрацьовують високу зарплатню. Українці подеколи, дійсно, слабші, стають непотрібні, не вдосконалюють майстерність. У свою чергу, шукають працю за кордоном. Цікаво те, що вони її знаходять, розкриваються, приймають громадянство інших країн, здобувають високі титули.

Показовим у плані залучення гравців з-за кордону став 2008 рік. Мріяли про обмеження, вийшло – навпаки.

Чемпіонати України з баскетболу за останні роки втратили значну кількість спортсменів-легіонерів високого рівня внаслідок складнощів із безпекою проведення змагань і фінансовим забезпеченням у період проведення антитерористичної операції. Вільну спортивну міграцію унеможливлює небезпека, коли клуб і країна не можуть гарантувати іноземним спортсменам безпечний спосіб життя і тренування в поєднанні з погіршенням економічної ситуації в країні, до якої призводять військові конфлікти.

Для прикладу візьмемо 2015 рік. Українські клуби поповнили лише 10 іноземців. У 2016 їх стало 18. У наступному 2017-му – вже 23, що дає змогу сподіватись на стабілізацію. Цікаво, що до послуг «легіонерів» вдавалися такі клуби, які лише заздрили найбагатшим. Це «Кремінь», «Черкаські мавпи», «Авантаж», навіть «Волиньбаскет», динамівські клуби Києва та Одеси. Загальний рівень новачків, за оцінками спеціалістів, був посередній, що диктувалося, перш за все, фінансовими спроможностями господарів. Тому уболівальники й не побачили карколомних проходів, кидків, передач, справжніх баскетбольних трюків.

Відтік наших провідних гравців за кордон почався чи не за рік до здобуття Незалежності. Першими підписали контракти олімпійські чемпіони Сеула Олександр Білостінний та Олександр Волков. З 1995 року один за одним виїжджають до Словаччини Євген Мурзін, Олег Пелех, Туреччини – Олександр Окунський, Олександр Лохманчук, Віктор Бережний, Греції – Олександр Шевченко-молодший, Росії – Дмитро Базелевський, Денис Журавльов, Віктор Савченко, Григорій Хижняк, Леонід Яйло, Микола Хряпа, Сергій Цимбал та інші.

Досить успішно грали в американській НБА Кирило Фесенко, Олексій Печеров, Віталій Потапенко, Станіслав Медведенко, за студентські команди США виступав Володимир Рижов – молодший. В європейських клубах пограли Юрій Косенко, Андрій Подковиров, Олег Рубан, Геннадій Успенський, Андрій Шаптала, високотехнічні та результативні майстри, які залишили по

Юджин Джетер переписав історію українського баскетболу

собі добрий спомин в уболівальницькому загалі Європи.

«Легіонером» з великої літери можна назвати В'ячеслава Кравцова, який дав змогу для обговорення його біографії за широкою географічною складовою. У списку значущої постаті національної збірної України низка клубів, перелік яких говорить сам за себе, а активність зміни команд свідчить про безмежність вимог особистості В'ячеслава, бажання створювати нові перепони і підкорювати їх. Не будучи обраним жодним клубом на драйфі НБА 2009 року, у 2012 підписав контракт з «Детройт Пістонс», наступний сезон провів у «Фінікс Санс», при реалізації кидків з гри 71,7 %. Далі, щороку змінюючи клуби, виступав за китайський «Фошань Лонг-Лфйонс», російський ЦСКА, іспанські клуби «Сарагоса» і «Валенсія», турецький «Єксішехір».

Баскетбольна кар'єра Олексія Леня по праву заслуговує виокремлення серед легіонерів. Місто Антрацит Луганської області подарувало нашій країні талановитого гравця. Чемпіон 2011 року у складі «Дніпра» серед дублюючих складів він визнаний кращим центровим першості, був лідером збірної України U-16 і U-18, виступав за Мерілендський університет і у 2013 році був обраний під 5 номером з драфту командою «Фінікс Санс».

Святослав Михайлюк голосно заявив про себе високими результатами також з першої участі за збірну України U-16 у 2013 році, коли увійшов у збірну зірок турніру, набираючи в середньому за гру 25,2 очка. Наступного 2014 року отримав довіру від тоді очільника національної збірної України Майкла Фрателло і став наймолодшим учасником Євробаскету в Іспанії. Цього ж року Святослав був запрошений до низки американських університетів і обрав навчання в Канзасі (2014–2018), де в дебютному сезоні став самим молодим гравцем конференції, підписав угоду з клубом НБА «Лейкерс». З амплуа «атакуючого захисника» і, звісно, маючи високу конкуренцію хлопчина з Черкас власним прикладом дає надію багатьом юним спортсменам України і реальності досягнення «американської мрії».

Нині в американських клубах грають також Олег Ковальов, Євген Мирошник, Віталій Ахметов, інші.

Тривалий час виступів за збірну України (2001–2011) та безліч яскравих ігрових моментів назавжди залишив у історії українського баскетболу та пам'яті армії вболівальників талановитий центровий з міста Рівно Сергій Ліщук. У 2004 році під 49 номером клубом «Мемфіс Гріззліз» був обраний на драфті НБА, але обрав для себе іспанський чемпіонат, де з 2009 року захищав клуби «Валенсія», «Мурсія», інші.

Не можна оминути увагою успіхи нині діючого гравця збірної України, який гідно несе тягар лідера команди, Сергія Гладиря. Уродженець Миколаївської області захищав кольори іспанських («Манреса», «Фуенлабрада») та французьких («Нантер», «Нансі», «Монако») клубів, на драйфті НБА 2009 року був обраний командою «Атланта Хоукс», за яку свого часу грав Олександр Волков. Серед досягнень С. Гладиря: переможець Кубка французької Ліги (2016-2018); переможець Кубка Франції; MVP Кубка французької Ліги (2017); переможець конкурсу триочкових кидків чемпіонату Іспанії (2010-2011); бронзовий призер Ліги чемпіонів ФІБА (2017).

Під щитами чемпіонату Росії зійшлися дві українки – Оксана Письменник («Динамо» Москва) та Любов Альошкіна («Динамо» Курськ)

Серед претендентів на звання кращого гравця іспанської АСВ виявився центровий збірної України Артем Пустовий. У складі «Обрадойро» наш баскетболіст став найкращим у чемпіонаті Іспанії за блок-шотами – 63 в 30 матчах (2,0 за поєдинок). Окрім того, він другий за результативністю в команді – 10,8 очок, та першим за підбираннями – по 5,9. Нашого центрового було нагороджено призом за найбільший прогрес.

З найкращого боку показали себе Європі і Америці, здобувши чималу славу, і українські жінки-баскетболістки Любов Альошкіна, Валерія Бережанська, Олена Вергун, Олена Вєхова, Інна Гуревич, Наталія Жержерунова, Олена Жирко, Руслана Кириченко, Людмила Назаренко, Оксана Письменник, Ганна Соколан, Марина Ткаченко, Юлія Токова, Тетяна Щипакіна, Ольга Яцковець, Олеся Малашенко, Аліна Ягупова та багато інших талановитих гравчинь.

Неймовірною стабільністю постачання талантів до українського баскетболу славиться Бердянськ. Олександра Горбунова (нині Радулович), одна з вихованок тренерів ДЮСШ цього курортного міста у моря, найяскравіша із гравчинь 2002-2018 років своїми успіхами неймовірно високо підняла планку жіночого баскетболу. П’ятиразова чемпіонка України («Козачка-ЗАлК», Запоріжжя). Член збірної країни 2004-2014, 2018 рр . За межами її вона не без успіху виступала за команди «МКБ-Єврolізінг Шопрон» Угорщина, російські «ЦСКА» Москва і «Динамо» Курськ, іспанські «Авеніда Саламанка» і «Рівас Еколопіс Мадрід». Ставала триразовою чемпіонкою Угорщини, чемпіонкою Іспанії, дворазовим бронзовим призером чемпіонату Росії, срібним призером Кубка ФІБА; учасницею матчу «Всіх зірок» Євроліги у складі збірної Європи. Має пам’ятний знак «Почесний житель Шопрона» і 35 інших особистих нагород.

Яскрава «зірка» не забуває про подібних колись їй початківців та особисто підтримує розвиток дівочого баскетболу в рідному Бердянську, щороку проводячи турнір «Кубок Олександри Горбунової».

Головним підтвердження рівня майстерності уродженки Дніпропетровська Аліни Ягупової є її обрання 2013 року на драйфі командою «Лос-Анджелес Спаркс», однією з кращих команд WNBA. На подив багатьох Аліна досить тривалий час, маючи запрошення закордонних клубів, залишалась гравцем українського чемпіонату («Дніпро», «Регіна-Баскет», «Єлізавет-Баскет»), але потім вирішила випробувати себе у «Окжетпес» Казахстан, стала чемпіонкою Франції у складі команди «Лілль», цього сезону виступає за турецький «Фенербахче». Діючий капітан збірної України неймовірно результативно виступає на відбірковому етапі до Євробаскета-2019, встановлюючи нові власні рекорди: листопад 2017 з Нідерландами – 33 очка, з Болгарією – 41 очко; лютий 2018 з Іспанією – 20 очок, з Нідерландами – 39.

Українцям аплодують в Німеччині, Росії, Бельгії, Франції, Португалії, Ізраїлі, Латвії, Литві, Іспанії, Ісландії, Фінляндії, Словаччині, Польщі, Італії, Греції та інших країнах.

За кордоном минулого року працювало 15 українських спеціалістів. Їхні знання і досвід знадобилися в Польщі, Латвії, Росії, Німеччині, інших країнах. До дев'ятого місця в чемпіонаті Європи привів слабеньку колись збірну Португалії Валентин Мельничук. Нині в цій країні не менш успішно працює його син.

До речі, ми порахували, скільки ж іноземців грає, скажімо, в чоловічих професійних клубах Іспанії. Виявляється, в усіх лігах чемпіонату Іспанії чи не в кожному сезоні бере участь близько 600 таких. Переважно це гравці з Європи, Південної та Північної Америки, Африки.

Що цікаво: їм усім є місце в командах, як те визначають так само запрошені з-за кордону тренери, усі дістають заробітну платню залежно від місця клубу у лігах, особистого внеску і популярності гравця. Баскетбол користується великою популярністю у аматорів гри, усі зали переповнені не зважаючи на високі ціни квитків.

Жіноча збірна з баскетболу після виграшу над чемпіонками Європи збірною Сербії у відборі до Євробаскету 2017

Який висновок можна зробити? По-перше, в Іспанії, де багаті клуби, за свідченням аналітиків, найбагатший чемпіонат. Баскетбольні клуби витрачають за сезон від 8 до 20 млн. євро. По півтора мільйона євро отримують зарплатню разом з преміальними найкращі закордонні гравці.

Баскетболісти-чоловіки змагаються в шести лігах. Чотири найсильніші професійні. В кожній з них виступає по 18

команд. По-друге, люди вболівають не так за «своїх», як за гарний видовищний баскетбол. По-третє, тут баскетболу приділяється велика увага. Палаци спорту ледь не в кожному містечку. Майже кожний клуб має власні дитячі секції. І, нарешті, головне, в країні існує система, яка дає можливість виховувати гравців високого класу. Змагання серед спортсменів різних вікових груп проводяться безперервно. Дитячі збірні країни постійно серед призерів чемпіонатів Європи. Чи не тому й національна збірна здатна вигравати чемпіонати найвищого рівня?

Українець Валентин Мельничук зі збірною Португалії вийшов до фіналу Європи, встановиши рекорд її повернення до еліти через 58 років

Чи завадили «легіонери» виступам своєї національної збірної в міжнародних змаганнях? Аніскільки. На чемпіонаті світу 2006 року чоловіча збірна Іспанії здобула «золото», поконавши американців. На чемпіонаті Європи 2007 року пропустили вперед лише збірну Росії. Ще успішніші виступи у 2012–2017 рр. Найбагатшими клубами Європи вважаються баскетболісти грецького «Панатінаїкоса», іспанської «Барселони», ізраїльського «Маккабі», московського ЦСКА, італійського «Кіндера» та інших, статки яких не піддаються нашому розуму. Вони забезпечені усім необхідним. Прибуткова частина кожного клубу вимірюється мільйонами доларів США. Не дивно, що вони з року в рік, виплачуючи спортсменам мільйонні гонорари, комплектуються справжніми «зірками», виграють найпрестижніші трофеї, саме завдяки телетрансляціям та наповненості Палаців спорту дістають шалені прибутки.

Примітка. В сумарних цифрових показниках участі «легіонерів» у вітчизняному чемпіонаті через суперечливість даних можливі помилки.

СПРАВИ СУДДІВСЬКІ

Розповідаючи про баталії під щитами на всесоюзному рівні провідних українських команд, ми подеколи зазначали, що проти наших був третій гравець – судді. В цілому, справедливості раді, радянський баскетбольний суддівський корпус користувався великою пошаною. Ті нечисленні, хто знав іноземні мови, постійно запрошувались до суддівства найпрестижніших змагань. З українців таких виділити не можемо.

На союзному рівні постійно працювала Колегія суддів, яка обслуговувала змагання, проводила семінари, визначала і заохочувала кращих. Українці – постійні кращі в «десятках» і «двадцятках» Союзу, члени вищого керівного органу, незаперечні авторитетні постаті.

Повагою і авторитетом користувалися на внутрішніх чемпіонатах Володимир Анцилевич, Олександр і Володимир Бабушкіни, Ольга Баєва, Олександр

Білий, Олександр Бурнацев, Георгій Демб, Віктор Дубін, Віктор Дубчак, Ізраїль Зільберберг, Марія Козловська, Леонід Коссаківський, Ольга Кузан, Георгій Парфенчук, Михайло Рейнгольд, Віктор Рожков, Зоя Стасюк, Емануїл Самолюбовер, Вадим Смирнов, Віктор Тичинін, В'ячеслав Чебишев, Семен Шпитальний, Федір Футерман та їхні на той час ще молоді але амбітні, досвідчені і принципові колеги Олександр Єфімов, Дмитро Межибовський, Семен Копитов, Валерій Пивоваров, Борис Сосновський, Юхим Токар, Євген Трегубов, Леон Флігельман, Йосип Хаїмзон, Микола Шпак, Володимир Хромушин та інші. У ці роки починалась суддівська практика зовсім юного Володимира Драбіковського. Авторитетом користувалися наші жінки, судді Всесоюзної категорії Валентина Ветохіна і Лариса Шабанова. І це далеко неповна частина гідних представників суддівського корпусу України.

Суддя Всесоюзної категорії одесит Федір Футерман (у центрі) серед кращих суддів країни

Було багато нарікань на суддівство матчів. В сезоні 2007–2008 рр. вперше впроваджено нову систему призначення суддів на ігри чоловічих команд «Суперліги», яка дозволила усунути безпосередній контакт суддів з баскетбольними клубами. Федерація взяла до уваги досвід призначення арбітрів в Євролізі. Арбітри і комісари суперліги підписували контракти безпосередньо із Федерацією баскетболу України, отримували призначення і самі займалися організацією власного відрядження, здійснюється жеребкування. Суддівський відділ ФБУ розробляв та впроваджував програми навчання арбітрів, системи тестування. Стали більш вимогливими звіти комісарів матчів. Не можна стверджувати, що ця система ідеальна, але вона запрацювала.

Суддя Всесоюзної категорії Валерій Пивоваров був послом України в кількох франкомовних країнах

2019 рік. Шість провідних українських арбітрів Борис Рижик, Микола Амбросов, Сергій Защук, Владислав Ісаченко, Сергій Чайковський, Сергій Тисленко та комісар ФІБА Роман Рижик підтвердили статус ФІБА на наступні два сезони. Ці досягнення – результат наполегливої праці за останні роки, виконанням всіх вимог ФІБА, проходженням всіх онлай тестів і успішне складання іспитів. Не можна не відзначити, що першим з українських арбітрів до суддівства Олімпійських ігор 1996 року в Атланті був залучений киянин , колишній капітан

«Будівельника» Роман Рижик. Другим ці найвищі за рангом змагання обслуговував його син Борис. Міжнародний статус отримали ще три представники вітчизняного суддівства. Відтак Україна має дев'ять арбітрів ФІБА.

Метою роботи суддівського відділу є підвищення якості суддівства змагань з баскетболу всіх рівнів в Україні. Для виконання цієї задачі були підготовлені службові інструкції для суддів і комісарів усіх ліг, форми звіту, методичні рекомендації, положення про «Дисциплінарно-експертну комісію ФБУ» та «Національну школу баскетбольних суддів», інші регламентуючі документи.

Нині баскетбольний суддівський корпус нараховує 142 арбітри та 48 комісарів. Загалом 190 осіб. Федерація баскетболу України разом із суддівським комітетом ФБУ щорічно проводить до 30 семінарів суддів, комісарів та суддів-секретарів, що обслуговують всеукраїнські змагання. Їх відвідало понад тисячі осіб. Щороку складається рейтинг 20 кращих суддів.

Щорічний рейтинг кращих суддів України

	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018
1	Рижик	Рижик	Рижик	Рижик
2	Шульга	Шульга	Амбросов	Амбросов
3	Защук	Защук	Шульга	Защук
4	Чебишев	Амбросов	Защук	Шульга
5	Амбросов	Ісаченко	Ісаченко	Доценко
6	Ісаченко	Чебишев	Чебишев	Ісаченко
7	Чайковський	Доценко	Пономаренко	Чебишев
8	Бабик	Пономаренко	Чайковський	Раєвський
9	Доценко	Чайковський	Доценко	Бабик
10	Пономаренко	Бабик	Раєвський	Чайковський
11	Педьєв	Раєвський	Бабик	Тисленко
12	Раєвський	Тисленко	Тисленко	Педьєв
13	Тисленко	Педьєв	Нагорний	Біда
14	Широбоков	Біда	Педьєв	Нагорний
15	Калашников	Кітаев	Хоменко	Поворознюк
16	Ніколащенко	Нагорний	Біда	Хоменко
17	Біда	Хоменко	Широбоков	Кітаев
18	Закревський	Широбоков	Поворознюк	Широбоков
19	Хоменко	Чілікін	Кітаев	Слюсар
20	Нагорний	Слюсар	Слюсар	Сальников

СТУДЕНТСЬКИЙ БАСКЕТБОЛ

Президент Всеукраїнської баскетбольної студентської асоціації ***Михайло Згуровський,*** *ректор НТУУ «КПІ»*

Виконавчий директор ***Петро Киричок***

Саме студентський баскетбол є тою ланкою, яка має слугувати містком між дитячо-юнацьким та професійним спортом. У вищих навчальних закладах, які завзято змагаються між собою, молодь як ніде дістає можливість набуття практичного досвіду у подоланні сходинок до спорту вищих досягнень, виявляє себе перед обранням подальшого життєвого шляху, зміцнює здоров'я.

У порівнянні із світовими тенденціями в Україні студентському баскетболу було приділено невиправдано мало уваги. В чемпіонатах усіх ліг у чоловіків і жінок команди вищих навчальних закладів майже відсутні. Натомість до здобуття незалежності ситуація була прямо протилежною. І це в той час, коли усі, хто зацікавлений у розвитку цієї динамічної гри, розуміють вади такого стану. Парадоксально, але проти істини не підеш: в Україні у кілька разів збільшилась кількість вишів і студентів у них.

За радянських часів підготовкою спортсменів та організацією змагань між вищими навчальними закладами займалося добровільне спортивне товариство «Буревісник». Створене ще у середині 30-х років минулого століття воно відіграло важливу роль у фізичному вихованні майбутніх спеціалістів, розвиваючи чи не усі види спорту, в тому числі баскетбол.

Регулярно проводились першості серед вузів і технікумів в містах та на обласних рівнях. Кращі змагалися за першість республіканської або всесоюзної рад «Буревісника». Більшість таких турнірів починалися в студентській аудиторії. Багато ступеневий рівень давав можливість залучати до спорту широкі верстви студентства, виявляти серед них кращих для поповнення збірних команд країни. Із лав «Буревісника» у великий спорт вийшло чимало талановитих спортсменів, чемпіонів Олімпійських ігор, світу, Європи.

Згодом ці змагання втратили масовість, фінали проводились за два-три дні. А 1988 року після чергового перебудовчого процесу у сфері фізичної культури і спорту товариство «Буревісник» взагалі припинило своє існування. З великим жалем сприйняло цю звістку студентство, жадібне до змагань.

Відчутний удар по якості фізичного загартування молоді, водночас і по студентському спорту, завдала, так звана, «Болонська система» вищої освіти, на

2009 р. Засідання Всеукраїнської баскетбольної студентської асоціації (ВБСА), участь у якому взяли президент ВБСА, академік НАН України, ректор НТУУ «КПІ» Згуровський М. З., керівництво Федерації баскетболу України (ФБУ) на чолі з її президентом, народним депутатом України Волковим О. А., Київська міська організація профспілок працівників освіти і науки на чолі із заступником голови Трофименко О. М.

яку, не розібравшись у її плюсах і мінусах, сліпо за командою згори перейшли усі українські виші.

Гостро питання про розвиток студентського спорту повстало тоді, коли в Україні кількість вищих навчальних закладів майже наблизилася до позначки дев'ятсот. А отже, спорт мав би охопити до сотні тисяч юнаків і дівчат. Небайдужі до такого стану почали шукати можливості для проникнення в студентське середовище, щоб організувати у ньому змагання, які хоч би віддалено були схожі на ті, що проводять за кордоном.

У Сполучених Штатах Америки, наприклад, студентський баскетбол більш популярний ніж змагання НБА. І не тому, що Студентська баскетбольна ліга має довшу історію, ніж Національна Баскетбольна Асоціація. Молодь, як і годиться, б'ється під щитами завзятіше і самовідданіше. Кожен прагне показати себе з кращого боку, засвітитись, пробитись до складу найтитулованішого і добре профінансованого професіонального баскетбольного клубу, або довести, що недарма дістає стипендію на навчання.

Апогеєм цих змагань є фінал, або, так зване, «березневе божевілля». Вдумаємось у цифри: близько 70 команд-переможниць кожної 31-ої конференції першого дивізіону (!!!) студентського чемпіонату плюс колективи за запрошенням поділяють на чотири групи за територіальною ознакою, а вони, у свою чергу, борються за потрапляння до фіналу чотирьох, де й визначається найкраща студентська команда року. За цією акцією слідкує майже вся Америка!

Дворазові чемпіони Кубку Студентської профспілкової асоціації – БК «Політехнік», 2009 р.

Спортивні зали, точніше Палаци спорту, американських коледжів або університетів, коли там грають молоді, переповнені по вінця, в них за грою одночас-

Переможець СБЛУ 2018 р. команда ЗАТУ Запоріжжя

но спостерігає близько 20 тисяч уболівальників. Додайте до цього телевізійну аудиторію.

Про організацію в Україні подібних змагань мріяв на схилі своїх днів Володимир Олексійович Шаблінський. У щоденниках він відзначав, що початок цим турнірам було закладено ще у перші повоєнні роки. Студенти тих часів були сумлінні, дисципліновані, над усе цінували стипендію та місце в гуртожитку. Змагання у студентському середовищі носили постійний характер. Ніхто не мав переваг, привілеїв. Навіть чемпіон світу повинен був самостійно складати заліки та екзамени, а, головне, грати за вузівський колектив.

Як згадував Володимир Артинський, гравець команд «Динамо» Київ та КПІ, першість Політехнічного інституту з баскетболу, яка проводилась на відкритих майданчиках, що на території Парку, ближче до зупинки «Клуб заводу «Більшовик», збирала тисячі студентів. Особливо велика «заруба» йшла між металургами та електриками.

На республіканському рівні студентські команди завжди були у більшості усіх класів, груп та ліг. Крім товариства «Буревісник» студенти захищали кольори «Авангарду», «Будівельника», «Водника», «Іскри», «Спартака», «Локомотива», «Науки», «Медика», словом, тих галузевих товариств, де були вищі навчальні заклади. Відомі своїми успіхами студенти Одеських інститутів харчових технологій (на них казали «консервники»), торгівлі, мореходного училища, Харківських інженерно-будівельного та Військової академії, Київських фізкультури та політехнічного, Львівських політехнічного, фізкультури,

Вінницького, Кам'янець-Подільського, Чернігівського, Кіровоградського та Луганського педагогічних, Донецького гірничого, Дніпропетровських металургійного, транспортного.

До них успіхи прийшли тоді, коли спортивні кафедри наповнили випускники Київського та Львівського інститутів фізкультури. Потім при декотрих педагогічних почали відкривати факультети фізичного виховання і спорту, які відіграли велику роль у підготовці висококваліфікованих спеціалістів для галузі. До війни в республіці працював лише один спортивний вуз – Харківський і чотири технікуми, які випускали переважно інструкторів.

Широко відомі своїми перемогами такі вузи, як ХВАТУ, КДІФК, КПІ, ХІСІ, ОІХТ, ЛДІФК, постійні призери республіканських змагань, переможці всесоюзних студентських турнірів.

Перші спроби організувати студентський чемпіонат незалежної України, або змагання Студентської Баскетбольної Ліги України (СБЛУ), датовані 2006 роком. Спільну Постанову та Положення про них підписали Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство освіти та науки України, Федерація баскетболу України та Спортивна студентська спілка України. Передбачалось, що змагання попередньо проводитимуть у чотирьох зонах – «Захід», «Південь», «Північ», «Схід», згідно заявок, які надійшли від вищих навчальних закладів усіх 27 областей, міст Києва та Севастополя, Автономної республіки Крим.

Проте організатори не подбали про структуру, яка безпосередньо проводитиме змагання. Лише осінню 2009 року Міністерство у справах сім'ї, моло-

Настав час і у Київському університеті імені Бориса Грінченка замислились над участю в змаганнях Студентської баскетбольної ліги України

ді та спорту, Міністерство науки і освіти та Федерація баскетболу України утворили Всеукраїнську студентську баскетбольну асоціацію, яка дала життя Студентській баскетбольній лізі. Перед нею було поставлено завдання не лише проводити змагання, а й виявляти талановиту молодь та залучати її до участі у змаганнях, підвищувати їхню спортивну майстерність, готувати студентські збірні до участі в офіційних міжнародних змаганнях.

Перший чемпіонат розпочався у лютому 2010 року. Попередні змагання, в яких взяло участь близько 20 команд, проводились за зонним принципом – в чотирьох групах «Захід», «Схід», «Південь» і «Північ». До фіналу потрапляли по дві команди – переможниці. Перше місце виборола «Львівська політехніка» (тренер Анатолій Заверикін), другим фінішував Харківський політехнічний інститут (тренер Валентин Кулібаба) і третім – «Київський політехнічний інститут» (тренер Олег Кузенков).

21 вересня 2012 року офіційно зареєстрована Міжнародна студентська баскетбольна ліга (МСБЛ). Серед учасників змагань цієї ліги дві баскетбольні команди з України: НТУУ «КПІ» та НТУ «ХПІ».

Сезон 2015–2016 став роком відродження Студентської баскетбольної ліги України. На ігрові майданчики у вісімнадцяти областях виходили 111 чоловічих та 38 жіночих команд. Це більше тисячі учасників.

В 2016–2017 рр. в Студентській лізі взяли участь рекордні 182 чоловічих та 78 жіночих команд вищих навчальних закладів усіх областей, окрім тимчасово окупованих територій. Загальна кількість учасників наблизилась до позначки 3,5 тис. студентів з усіх куточків України. В деяких змагання проходили в двох дивізіонах.

Не можна не сказати добрих слів за підтримку студентського баскетболу ректорам вищих навчальних закладів: НТУУ «КПІ» професору М.З.Згуровському, НТУ «ХПІ», м. Харків, професору Л.Л.Товажнянському, НУ «Львівська Політехніка», м. Львів, професору Ю.Я.Бобалу, КПУ (Класичний приватний університет), м. Запоріжжя, професору В.М. Огаренку та багатьом іншим, які із розумінням ставляться до проблем студентського спорту. Їхня увага, безперервно, позначиться на подальших успіхах студентів, стане добрим прикладом для керівників інших навчальних закладів. У Студентської ліги проглядається чудове майбутнє.

Результати змагань студентської ліги («Таскомбанк»)

2015–2016. *Жінки.* Змагалося 38 команд. 1. Нац. Морський Університет Одеса. 2. НУФВСУ Київ. 3. Нац. Метал. Академія Дніпро.

Чоловіки. 111 команд. 1. Класичний приват. Університет Запоріжжя. 2. Політехн. Університет Харків. 3. Нац. Технічн. Університет Запоріжжя.

2016–2017. *Жінки.* 78 команд. 1.Півд.український НПУ Одеса. 2. НУФВСУ Київ. 3. ЛДУВКС Львів. 4. Харківська ДАФК.

Чоловіки. 182 команди. 1. Нац.ТУ Запоріжжя. 2. «Львівська політехніка». 3. Класичний прив. Університет Запоріжжя. 4. Нац.університет Черкаси.

2017–2018. *Жінки.* 50 команд. 1. НУФВС Київ. 2. ХДАФК Харків. 3. ЛДУФВ Львів. 4. МДПУ Мелітополь.

Чоловіки. 154 команди. 1. ЗАТУ Запоріжжя. 2. СДУ Суми. 3. ЧНУ Черкаси. 4. ДНМАУ Дніпро.

ЗАВЗЯТТЯ ВЕТЕРАНІВ

Організація роботи серед ветеранів баскетболу, подовження активної життєдіяльності людей старшого покоління – одне з головних завдань Федерації баскетболу України. Їхні змагання привертають увагу численної уболівальницької аудиторії, дають змогу помірятись ще не втраченими силами, показати майстерність, яка з роками не в'яне, вести здоровий спосіб життя, відпочивати в колі друзів та колег по помаранчевому м'ячу, а, головне, згадати про тих діячів баскетболу та популярних особистостей, які вже пішли із життя..

Офіційні змагання ветеранів на Заході проводять ще з довоєнного часу. В Радянському Союзі вони були повсюдно, але не організовано. Як на змагання, на них звернули увагу у 50-ті роки.

І хоч на початку учасників не ділили на вікові групи, ігри користувались неабиякою популярністю. Найзавзятіше баскетболісти старшого віку змагалися у Києві, Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Луганську, Донецьку та інших великих містах. Не дивлячись на велику популярність, ці ігри так і не були підтримані офіційними структурами, їх не включали в жодні календарі. Їхніми організаторами ставали приватні особи, ентузіасти баскетболу, або спортивні клуби. Доходило до того, що в деяких місцях грали на гроші.

Нині в Україні спорт ветеранів офіційно підтримується державою. Деякі змагання – складова частина Календарів Міністерства, обласних управлінь, федерацій з видів спорту, клубів. Останні роки діяльність осередків ветеранів фінансується державними органами, але вибірково і, як вважають спортсмени, у дуже малих сумах. Це призводить до непорозумінь, обмежує кількість поїздок.

В незалежній Україні перші офіційні змагання серед ветеранів баскетболу датовані 1992 роком після утворення повноправної Федерації баскетболу, яка з перших кроків задекларувала ставлення до ветеранів одним із пріоритетів своєї політики. Велику популярність здобули Всеукраїнські ігри ветеранів спорту пам'яті багаторічного голови Держкомспорту України М.М.Баки. У змаганнях з баскетболу беруть участь представники вікових категорій 35+, 40+, 45+, 50+, 55+, 60+, 65+ усіх областей, які через масовість, у свою чергу, також поділені на підгрупи.

Олександр Білий (зліва) грав у баскетбол ще довоєнної доби. Поруч з ним Ю. Смоляк, Б. Онищенко, В. Заморський, В. Куровський

Не злічити турнірів ветеранів, які мало не кожного тижня проводять у великих і малих містах України. Як правило, на змагання один до одного спортсмени виїжджають за власні кошти або за підтримки спонсорів.

В Криму, у курортній Алушті, 1993 року було проведено перший національний чемпіонат. Зібрались збірні восьми міст Києва, Одеси, Миколаєва,

Севастополя, Дніпропетровська, Запоріжжя, Вінниці та Житомира. Першість посіла збірна столиці України, за яку грали такі «аси» вітчизняного баскетболу, як С. Коваленко, А.Вальтін, В.Гладун, Б.Дербенцев, Л.Поплавський, Є.Філозоф та інші. Наступні кілька років перемогу також святкували кияни.

В.О. Шаблінський з жінками – ветеранами баскетболу

Традиційно у березні Київ організовує турнір – «Зустріч друзів». З травня по вересень на майданчику, побудованому в Гідропарку на кошти, вічна йому пам'ять, віце-президента Федерації баскетболу України Бориса Корбана тривають численні змагання, які користуються особливою популярністю.

На Закарпатті січень теплий і лагідний. Саме в цей період скликав колег по помаранчевому м'ячу Мукачівський баскетбольний клуб ветеранів «Імпульс». В його активі багато цікавих і різноманітних заходів, в яких брали участь баскетболісти різних поколінь з багатьох міст України та інших держав. 2013 року вони зібрали 17 команд, зокрема, дев'ять з Європи у категорії 60+. Клуб заснував і багато років очолював полум'яний патріот баскетболу В.М.Бібік.

У Харкові меморіал пам'яті Ф.Маргуліса, заслуженого тренера України, відомого гравця 50-х років і тренера дитячо-юнацьких команд розігрують з ініціативи клубу «Ветеранів баскетболу Харкова» у лютому. Баскетбольний клуб ветеранів DIDUGUNS був заснований у 1993 році. Команда Харкова дебютувала в Першому чемпіонаті України серед ветеранів, де посіла 4 місце. Баскетбольний клуб ветеранів «Харків» об'єднує в своїх лавах як любителів, так і відомих у минулому гравців. Вони піднімали і примножували славу харківського баскетболу, виступаючи в різний час за команди майстрів «Динамо», «Маяк», «Авангард», ДБК-2, «Будівельник», «ТІІТ», «Кіровець», «Універ Баскет», «Політехнік», «УНІВД» та інших. 2001 рік – БКВ «Харків» дебютує на міжнародній арені, вперше представляє Україну на чемпіонаті Світу серед ветеранів у Любляні (Словенія).

Ветерани баскетболу Дніпра

2003 рік – перемога на міжнародному турнірі в Одесі. 2005 рік – учасник міжнародного турніру «Alassio Cup» (Італія), чемпіон відкритої аматорської баскетбольної ліги міста Харкова.

1996 року до змагань ветеранів долучились спортсмени Нової Каховки, які запросили турнір до свого міста. Він сподобався і три наступні роки спортсмени зустрічались у цьому привітному місті над Дніпром.

У Донецьку баскетбол ветеранів найкраще прижився в колективі шахти ім. Засядько, гравці якої брали участь у змаганнях Вищої ліги чемпіонату СРСР. Вони проводять свій турнір у квітні. Нині він набув статусу міжнародного. Ініціатори змагань Володимир Сергєєв та Леонід Морозов.

У Миколаєві ветерани баскетболу традиційно збираються двічі – у березні та липні. Перший турнір проводить баскетбольний клуб ветеранів «Аміго».

Максі баскетбольний клуб МБК «AMIGO» розпочав діяльність як громадська організація з 1993 року. Команди клубу – призери та чемпіони Світу та Європи за версією ФІМБА, чемпіонатів та Спартакіад України, починаючи з 1993 року. Учасники більшості турнірів, присвячених пам'яті видатних гравців і популяризаторів баскетболу в Україні. Вже більше двадцяти років клуб «AMIGO» щорічно приймає в Миколаєві учасників двох турнірів. Перший з цих двох турнірів присвячений світлої пам'яті ректора МКІ професора Михайла Александрова – вченого-кораблебудівника, музиканта, художника, спортсмена і популяризатора баскетболу в Миколаєві. Він був засновником баскетбольної команди МКІ, яка успішно виступала у Вищій лізі СРСР. Другий турнір присвячений

Ветерани баскетболу Харкова завжди готові приймати гостей

пам'яті майстра спорту Олега Берестнєва, одного з найяскравіших гравців миколаївського баскетболу. Серед учасників гравці, які здобували баскетбольну славу місту – А.Петров, А.Шнайдеров, В.Бережинський, Л.Прохоров та інші.

Команди різних вікових категорій, відомі під назвою «AMIGO», беруть участь у різних міжнародних змаганнях. Чимала заслуга в цьому засновника і президента ліцензованого ФІМБА Миколаївського МБК «AMIGO», повноважного представника FIMBA в Україні, доктора технічних наук, професора Юрія Жукова. В рамках ФІМБА гравці МБК «AMIGO» брали участь в чемпіонатах Світу і Європи, починаючи зі Словенії (Любляна-2001) до Ігор Ліги Чемпіонів і Чемпіонату Європи ФІМБА-2016 . В музеї клубу «AMIGO» виставлені кубки, медалі від «бронзових до золотих», завойовані нашими гравцями на змаганнях вищого рівня.

На чемпіонаті Світу в Орландо-2015 (США) та Чемпіонаті Європи в Нові Саді-2016 (Сербія) у віковій категорії 60+ Україну представляли команди, складені в основному з гравців МБК «AMIGO». Одвічні суперники, граючи один проти одного на чемпіонатах України, різних внутрішніх турнірах, гравці «AMIGO» та інших клубів на чемпіонатах Світу і Європи об'єднуються і виступають однією командою в різних вікових категоріях більше 10 років і вельми успішно: «бронзові» медалі на ЧЄ: в Афінах 2002 рік, Песарро – 2008, Каунас – 2012, «срібні» на ЧЄ в Каунасі – 2012; «золоті» на ЧЄ в Остраві – 2014 і на ЧС в Салоніках – 2013.

Клуб ветеранів одеського баскетболу, здається, найстаріший в Україні. Багато років поспіль його президентом обирають Миколу Богданова. Їхній турнір пам'яті кращих баскетболістів Одеси, який проходить на день незалежності України, нині доповнили інші.

В Дніпрі зажили популярності змагання, що організовують у клубі «Дніпробаскет». Він здійснює посильну благодійну допомогу ветеранам баскетболу, які закінчили спортивну кар'єру, організовує урочисті заходи, пропагує баскетбол на спортивних заходах і в засобах ЗМІ, накопичує матеріали про життєдіяльність клубу (кубки, медалі, грамоти, фото–відео звіти, репортажі та статті).

Активну підтримку клубу «ДніпроБаскет» організації тренувань та проведення змагань надають СК «Велика гра» – Президент клубу Хайкін М. Л., СК «Білі блискавки» – Президент клубу Коркін С. Ж., Федерація баскетболу Дніпропетровської області та БК «Дніпро» – Президент Федерації Кондратьєв В.

Клуб «ДніпроБаскет» став ініціатором проведення 2-х нових щорічних турнірів ветеранів в Дніпрі: січень – Кубок СК «Велика гра», вересень – Кубок пам'яті ЗТУ Говорунова М. В. Крім цих турнірів р. у Дніпропетровську з 1988 р. щорічно в лютому проходить Кубок пам'яті ЗТУ Медведєва К. Р.

Надається посильна матеріальна допомога ветеранам баскетболу, організовуються урочисті заходи, листування з колегами з інших міст і країн. Започатковано турнір на приз магазину спорттоварів «Турист» (Кубок банку «Причорномор'я»).

Клубом керує відомий бізнесмен і баскетболіст Євген Віхарев. Члени клубу кожного року у січні урочисто отримують іменні посвідчення і жетони, мають право безкоштовно відвідувати тренування та брати участь у змаганнях. Нині ці змагання стали всеукраїнськими. В плані роботи участь у європейських та світових турнірах.

У Житомирі, де президент місцевого клубу Сергій Стебновський, в грудні кожного року традиційно проводять турніри пам'яті імені видатного дослідника космосу Сергія Корольова, у жовтні – чемпіона світу, заслуженого майстра спорту Геннадія Чечуро.

Змагання, що проводять ветерани баскетболу на місцях, організовуються для вшановування пам'яті тренерів, суддів, гравців, які пішли із життя, вони набувають авторитету, стають масовими, ширяться, викликають інтерес в уболівальницького загалу, керівництва. Вони стали справжніми спортивними святами. Це стало можливим завдяки постійній турботі, яку виявляють на місцях громадські організації та окремі активісти, зокрема Г.Засік, чемпіон Європи серед ветеранів.

Прикладом в організації роботи серед ветеранів став спортивний клуб Київського коледжу водних видів транспорту, який очолює керівник фізвиховання Володимир Карпухін. Цю посаду він дістав у спадок від померлого 1990 року, за визнанням більшості уболівальників, кращого гравця України всіх часів, «срібного» призера XVIII Олімпійських ігор у Токіо, чемпіона Європи Миколи Баглея. На його честь тут щороку проводять одне з найпопулярніших серед ветеранів змагання – «Меморіал Миколи Баглея». 2018 року його проводили у 27 раз.

Фанатична відданість спорту, організаторські здібності та особиста майстерність Володимира Карпухіна, колишнього гравця київського СКА, призера чемпіонату СРСР, дала йому змогу стати учасником чемпіонату світу 2007 року у Таїланді. Серед гравців віком 55+ українець разом з товаришами з Молдови, до яких примкнув, що дозволялося положенням, несподівано став найсильнішим у світі. 2013 року, очоливши збірну України у категорії 65+, вдруге поспіль став чемпіоном світу, 2018 – Європи.

2009 року була утворена Асоціація ветеранів баскетболу України, обрані її керівні органи. Президентом АВБУ затвердили Крайнюка О.Б., віце-президентами Карпухіна В.Г. та Косенка Ю.І. Вона отримала державну реєстрацію, стала колективним членом ФБУ, засновником Всеукраїнської асоціації ветеранів спорту України. Єдина, яка має право представляти баскетбол ветеранів України на міжнародній арені. Нині АВБУ одна з найбільш дійових структур ветеранів спорту України. Її президент невтомний В.Г.Карпухін.

Усі питання розвитку баскетболу ветеранів вирішуються колегіально і своєчасно. Визначені основні напрями роботи, що дало можливість проводити змагання ветеранів відповідно до міжнародних стандартів. Розроблено календар змагань, у якому п'ять чемпіонатів України, 20 турнірів.

З кожним роком інтерес до аматорського руху набирає обертів. У міжнародних змаганнях беруть участь більше 200 команд, турніри проводять у великих містах по всьому світу, фінальні ігри транслюються на міжнародних каналах і в Інтернеті, десятки тисяч людей вболівають за своїх близьких і їх команди.

Першим був виїзд до Тулузи (Франція), де чоловіки посіли перше місце. Наступного року команди Києва і Миколаєва змагались у міжнародному турнірі в Ніцці (Франція), а ще через рік в іспанському місті Лорнет де Мар. І тут кияни стали перші, миколаївці – другі.

2001 року збірна команда ветеранів України у віковій категорії 50+ брала участь в першості Європи серед ветеранів, яка проводилась у Греції. Наступ-

Традиційний парад учасників «Меморіалу Миколи Баглея» в ДУІТ за участю ректора В.В.Паніна.

ного року – в першості Європи, яка проходила у Словенії. Двічі посіла третє місце.

2003 року збірна ветеранів України брала участь в чемпіонаті світу, який відбувався у м. Орландо (США). 15 місце з 15 команд.

2006 року на чемпіонаті Європи чоловіча збірна України 55+ стала віце-чемпіоном, програвши росіянам у фінальному поєдинку.

Шлях жінок-ветеранів баскетболу до світових вершин, які стартували пізніше, був, здавалося, легким. У жовтні 2011 року відбулася перша гра

2016 р. Жіноча баскетбольна команда ветеранів м. Кропивницького

колишніх професійних баскетболісток проти діючих гравців команди «ТІМ-СКУФ». Ця зустріч виявилася знаковою і стала Днем народження жіночого баскетбольного клубу «Леді Легіон». Ідейним натхненником і тренером команди став Роберт Кукулян. Саме він зібрав перший склад: Мовчан Тетяну, Олену Савченко, Діхтяр Наталю, Петровську Ірину, Бережну Світлану і Сосимович Наталю. Пізніше до них приєдналися заслужені майстри спорту міжнародного класу: Марина Ткаченко, Людмила Назаренко, Олена Вергун, Ірина Пивоварова, Олена Оберемко, Наталія Ісаченко, Любов Здоренко. Разом вони визначили напрямки діяльності клубу та його цілі.

Через 2 роки після заснування, команда зійшла на вищий п'єдестал чемпіонату світу, що проходив в Греції. Тоді 2013 року у Салониках змагалося шість колективів. Із «золотими» медалями повернулися додому дві – жіноча «Леді Легіон», яка виступала у віковій категорії 35+ у складі О.Вергун, І,Ярошенко, Т.Мовчан,І.Цекова, О.Супчук О.Оберемко, Ю.Фридрих, І.Росторгуєва, Н.Дехтярь, В.Рудковська, Т.Резниченко, О.Жержерунова, а також чоловіча 65+ у складі С.Василенко, О. Вєдєнєєв, В.Дацюк, В.Карпухін, В.Мартинов, Г.Мозговий, А.Поздняков, В.Сидоренко, Я.Култигін, Ю.Чоков, В.Савчук, Б.Гоцуляк, А.Тесля. Інша українська жіноча 45+ «Карпатські ведмедиці» стала другою, як і київська чоловіча дружина цього ж віку.

Одним з основних завдань клубу є підтримання гарної фізичної форми гравців, після завершення їх професійної кар'єри. Тренувальний процес враховує особливості кожного гравця, а професійні консультації допомагають досягти найкращих результатів. Не менш важлива і моральна підтримка, приємно знову відчути себе частиною великого цілого і разом долати всі труднощі.

Клуб не зупиняється на досягнутому. Він нараховує 40 гравців різних вікових категорій. 2014 році відкрита баскетбольна школа для дітей від 8 років

і старше. Старші баскетболістки з радістю передають свій багатий досвід молодому поколінню. Клуб є офіційним учасником міжнародної баскетбольної ліги ФІМБА, заснованої в 1996 році в Аргентині.

У чемпіонаті світу, який проходив в Італії 2017 р. (45 країн, 5000 учасників) взяли участь одразу вісім команд з України. Знову жіноча команда «Леді Легіон» (45+) чемпіонки світу. У її складі: О. Вергун, Т.Мовчан, О.Супчук, І.Ярошенко, Т.Резниченко, Л.Ларіна, І.Зайцева, Л.Яцківська, С.Левєра, Є.Трегубова.

«Бронзовими» призерами стала чоловіча команда (40+): Д.Базелевський, Д.Брянцев, Д.Гречкін, В.Гуртовий, В.Кондратовець, В.Мартинов, С.Мирзак, О.Полторацький, В. Пудзирей, В.Савченко, Л.Яйло, О.Янгичер.

Найбільш успішним виявився 2018 рік. У червні в м. Пула, Хорватія, відбувся черговий чемпіонат Європи. В ньому взяли участь десять команд з України. Сім з них стали чемпіонами у своїх вікових категоріях. Другими фінішували баскетболістки у віці 35+.

Ось прізвища чемпіонів Європи:

Чоловіки. 70+ : С.Веденєєв, В.Мартинов, С.Василенко, В.Зарецький, Ю.Чоков, М.Бичков, В.Шопін, В.Красносельський, А.Тесля, Я.Култугін, М.Дробицько, Е.Мікіньов, Б.Гоцуляк, К.Попучієв, В.Карпухін. Тренери В.Карпухін, В.Малишев.

65+ : М.Буцко, Б.Вінниченко, В.Гамов, В.Детюк, В.Іванов, В.Коробков, Б.Макар, О.Михайловський, А.Снітин, Г.Засік, В.Ігнатьєв, О.Свиридов, М.Овсяников, І.Потицький, С.Штанько, Ю.Фолюш. Тренер С.Стебновський,

55+ : Ю.Косенко, А.Подковиров, А.Бережинський, П.Стороженко, Ю.Лакошко, С.Фельбаба, В.Кваша, В.Бондаренко, А.Мерцалов, С.Ковтун, В.Зеленський, К.Лебідь, С.Бурачковський, О.Сухонос. Тренер І.Глущенков.

45+ : Д.Слепухов, Г.Рудаков, О.Чичимов, Е.Ганкович, Р.Лаухін, Д.Кривобоков, О.Сосой, К.Тарасенко, О.Брудський. Тренер-гравець Ю.Ісаєв.

35+ : Т.Арабаджі, С. Самородов, І.Кривич, Р.Кривич, Л.Дерсанія, І.Шкурупій, Д.Мартиненко, В.Река, О.Петренко, В.Сіренко, О.Золотоус, О.Коров'яков, В.Щербаков. Тренер В.Кулібаба.

Жінки. 45+ : Т.Кобзар, А.Кириченко, Т.Ясичева, Т.Курило, О.Кірсанова-Старонь, В.Пасічник, Л.Яцківська, Л.Кузнецова. Тренер С.Фельбаба.

55+ : К.Гоменюк, Л.Татієвська, Л.Мурова, О.Савченко, Л.Бишовець, Л.Мовчан, В.Гордєєва, Л.Кузнецова, Л.Божкова, В.Придорожко, Л.Полікарпова.

2019 року чемпіонат Європи серед ветеранів відбувався в Іспанії (Альтеа, Кальпе). Від України брали участь дев'ять команд (119 учасників) різних вікових категорій. Чемпіонами серед жінок стала збірна України 30+. Серед чоловіків команда 70+.

Прізвища жінок – чемпіонок Європи: Олена Лисак, Віра Корнієнко, Яна Борзакова, Інна Кутина, Вікторія Пасічник, Катерина Візниця, Людмила Гузенко, Людмила Губарська, Тетяна Дернова, Ніна Гудушаурі. Тренер Тетяна Резниченко.

Чоловіки – чемпіони Європи: Вільгельм Багинський, Микола Бичков, Семен Василенко, Олексій Веденєєв, Володимир Карпухін, Віталій Красносельський, Яків Култигін, Володимир Мартинов, Єдуард Мікіньов, Костянтин Попучієв, Анатолій Тесля, Володимир Шопін. Тренер Володимир Коробков.

На чемпіонаті світу, що відбувався у Фінляндії, виступили 7 збірних України – 2 жіночих і 5 чоловічих. Золото вибороли жінки 45+. Ось їхні прізвища: О.Вергун, Т.Мовчан, О.Субчук, Т.Кобзар, Т.Курило, О.Кирсанова-Старонь, І.Ходова, О.Костюкевич, О.Жукова, Є.Трегубова, Т.Ясичева. Тренери С.Ф.Фельбаба, С.А.Бурачевський. Срібними призерами стали чоловіки 70+ і жінки 55+. Бронза – в активі жіночої команди 35+. Дівчата 45+ усі ігри провели з високою відповідальністю, усі виходили на майданчик і віддавалися грі, серед чемпіонок відзначу насамперед Олену Вергун. Те й саме стосується «наймолодших» – 70-річних хлопців. Американці були на дві голови вищими. І за зростом, і за технікою, і за зіграністю. Грають вже не один десяток років разом.

Жінки 55+ програли фінал росіянкам. Але і друге місце – чудовий результат. Готувалися серйозно, проводили спаринги, посилилися сильними нашими землячками Вітою Рудковською (Ізраїль), Наталею Ткачук (Польща), Ольгою Котовою (Молдова).

Завдяки допомозі спонсорів наші гравці стали бажаними гостями у Каунасі, Таллінні, Ризі, Кишиневі, Мінську, де також регулярно проводять турніри ветеранів, європейські першості. Франція, Іспанія, Словенія, Греція, США – ось постійні адреси поїздок збірних команд ветеранів різних міст та збірної України. Не злічити команд ветеранів баскетболу зарубіжжя, яких манить в Україну.

Міністерство спорту постійно вимагає від Федерації баскетболу України та Асоціації ветеранів впорядкувати календар спортивних змагань, щоб на чемпіонати світу та Європи виїжджали справді кращі команди ветеранів, переможці, а не п’ять-шість в одній віковій групі.

Нині колективними членами Асоціації ветеранів баскетболу на 25 обласних осередків є 30 клубів, які нараховують від 20 до 50 членів кожний. В окремих областях – жодного клубу. У всеукраїнських змаганнях 2017 року брали участь представники 15 областей України (1 група – сім областей, 2 група – чотири, 4 група – чотири). Цього вкрай недостатньо, свідчення слабкої організаторської роботи як осередків Асоціації ветеранів баскетболу України, так і ФБУ на місцях, відсутність самодіяльного ветеранського руху, невміння налагодити зв’язки із спонсорами.

Фінансування АВБУ у 2018 році: 47 000 грн. від Мінмолодьспорту України та 7000 грн. від Федерації баскетболу України.

СПЕЦІАЛЬНА ОЛІМПІАДА УКРАЇНИ

Президент, академік НАН України
Сергій Васильович Комісаренко

Міжнародний день людини з синдромом Дауна (World Down Syndrome Day) відзначається щорічно 21 березня. Ця дата обрана не випадково. Так символічно позначають сам синдром, причиною якого є трисомія однієї з хромосом. У людини, що страждає цим захворюванням, 21-а хромосома наявна в трьох копіях. Приблизно кожне 700 немовля у Світі має цей синдромом, в Україні кожного року народжується близько 450 таких дітей.

Спеціальна Олімпіада (СО) – це міжнародна організація, що проводить цілорічні спортивні тренування та змагання з 26 олімпійських видів спорту для дітей та дорослих з вадами в інтелектуальному розвитку. Мета – реабілітація за допомогою фізичної культури

Олімпійська чемпіонка Лілія Подкопаєва з чемпіоном Всесвітніх ігор СО Максимом Байцаром

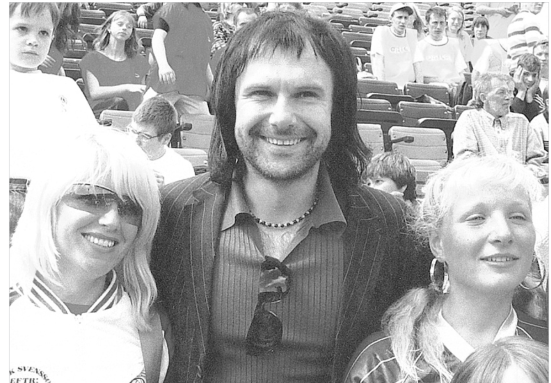

Святослав Вакарчук з атлетами СОУ

та спорту, надаючи інвалідам можливість продемонструвати свою мужність, відчути себе повноправними членами суспільства та радіти від спілкування з новими друзями.

Спеціальна Олімпіада та Паралімпіада – два окремих напрямки, які визнані Міжнародним Олімпійським Комітетом. Відмінність їх у тому, що Спеціальна Олімпіада надає можливість займатися спортом людям з вадами розумового розвитку з будь-яким рівнем здібностей, а Паралімпійський рух – таким же людям, проте з найвищим рівнем здібностей.

Характерною рисою Спеціальної Олімпіади є розподіл спортсменів на групи по дивізіях, що дозволяє змагатися з іншими такого самого рівня підготовки. Іншими словами, атлети будь-якого рівня фізичної підготовки та майстерності можуть брати участь у тренуваннях та змаганнях.

Спортивні тренування та змагання не лише поліпшують фізичну форму людей з вадами в інтелектуальному розвитку, але й надають їм можливість змінити своє життя на краще.

Президент Спеціальної Олімпіади України – директор Інституту біохімії НАН України, академік С.В. Комісаренко з юним атлетом

Міжнародна благодійна організація Спеціальна Олімпіада Інтернешнл (Special Olympics International) заснована 1968 року Юніс Кеннеді Шрайвер, сестрою Президента США Дж. Ф. Кеннеді.

– Якщо ви шукаєте радість, мир та порозуміння, то обов'язково повинні побачити атлетів Спеціальної Олімпіади, – говорила ця мудра жінка.

За час існування Спеціальної Олімпіади її підтримували Папа Римський, президенти США Рональд Рейган, Білл Клінтон, Джордж Буш, президент ПАР Нельсон Мандела, члени королівських родин багатьох країн, відомі вчені, артисти, спортсмени.

– Подолати усі хвороби неможливо. Та ми повинні віддати максимум тепла наших сердець для тих, хто цього потребує. Ми пишаємося тим, що Спеціальна Олімпіада поступово й упевнено поширює свою благородну і благодійну діяльність в Україні, стає все популярнішою, – каже президент Спеціальної Олімпіади України, академік НАН України, Посол України Сергій Васильович Комісаренко.

– Я прагну до перемоги! Але якщо я не зможу її здобути, нехай мені вистачить мужності на спробу, – такими словами клятви спортсмени Спеціальної Олімпіади починають кожні свої змагання.

В Україні Спеціальна Олімпіада стартувала в 1991 році. Досить довгий час вона існувала в складі Української Спортивної Федерації Інвалідів з вадами розумового та фізичного розвитку, яку очолювала Вікторія Шелковникова. Її справу продовжив майстер спорту Костянтин Слинявчук. В 2002 році Спеціальна Олімпіада України (СОУ) набула статусу Всеукраїнської громадської організації інвалідів.

До занять фізичною культурою і спортом залучено близько 17000 дітей та дорослих з вадами в інтелектуальному розвитку у 20 регіонах України. З ними працює команда професійних тренерів, інструкторів, більшість – на добро-

Сміла. Учасники баскетбольних змагань Спеціальної Олімпіади України, 2018 р.

вільних засадах. Щорічно за програмою Спеціальної Олімпіади проводиться 5–6 всеукраїнських змагань, включаючи Європейський баскетбольний тиждень.

У 2003 році між Спеціальною Олімпіадою Європи/Євразії та ФІБА-Європа підписана офіційна угода про співробітництво. Після неї було укладено угоду про партнерство між Федерацією баскетболу України та Спеціальною Олімпіадою України.

Завдяки цій угоді СОУ при підтримці ФБУ та керівників обласних федерацій отримала можливість проводити усі національні змагання з баскетболу та семінари на дійсно високому рівні, в результаті чого баскетбол став одним з найпопулярніших видів спорту Спеціальної Олімпіади в Україні.

Про великий вклад у розвиток суспільства, який здійснює Спеціальна Олімпіада України, свідчать вагомі результати наших спортсменів на міжнародному рівні:

– Золоті нагороди Європейського турніру Щелково, Росія 2001

– Срібні медалі Європейського турніру Бєлград, Сербія 2005

– Золоті медалі на Європейських Молодіжних Іграх Спеціальної Олімпіади Європи/Євразії Рим, Італія, 2006

– Срібні медалі Європейського турніру Мармаріс, Туреччина 2008

З 1993 року СОУ бере участь у Всесвітніх Іграх Спеціальної Олімпіади, які поділяють на літні та зимові і проводять раз на чотири роки. На Всесвітніх Літніх Іграх Спеціальної Олімпіади 2003, які відбулися в Дубліні (Ірландія), жіноча команда Спеціальної Олімпіади України з баскетболу завоювала золоті медалі.

Гарні результати команда з баскетболу СОУ показала й на Всесвітніх Літніх Іграх СО 2007, які об'єднали разом в Шанхаї 7500 атлетів із 165 країн світу, 40000 висококваліфікованих волонтерів, 3500 офіційних представників та сотні почесних гостей.

З 18 по 24 вересня 2010 р. вперше за всю історію існування Спеціальних Олімпіад Європейські Літні Ігри пройшли у Східноєвропейському регіоні, а саме в Варшаві, Польща. Баскетболісти СОУ вибороли золоті медалі у своєму дивізіоні. Це було справжньою перемогою для атлетів.

Нині баскетбол за програмою СО України розвивається у 9 областях. До занять в спортивних групах залучено до 3 тисяч осіб. Приклад показують Дніпропетровська, Харківська та Житомирська області. БК «Черкаські Мавпи» провели кілька заходів з місцевою організацією «Сонячні діти». Такі діти взяли участь у тренуванні чоловічої команди, а напередодні завітали і до групи підтримки «Golden Ladies».

Спеціальна Олімпіада України з метою популяризації баскетболу зосередила зусилля на локальних змаганнях з баскетболу та баскетбольних турнірах за програмою «Об'єднаний спорт».

У листопаді кожного року традиційно проходить Європейський баскетбольний тиждень (ЄБТ) Спеціальної Олімпіади Євро-Азії. 2018 року змагання проводили у 35 країнах із залученням близько 20 тис. спортсменів, 25 національних федерацій та 60 професіональних клубів.

Всеукраїнські змагання в рамках ЄБТ Спеціальної Олімпіади відбулися 21–22 листопада 2018 р. у Смілі Черкаської області в спортивному комплексі «Локомотив» за сприяння Фонду соціального захисту інвалідів, Федерації баскетболу України (ФБУ) та Фундації Кока-Кола.

На турнір з'їхалось 10 команд з восьми різних областей країни. Їх поділили на два дивізіони. Вони складалися із спортсменів, що мають відхилення в розумовому розвитку. Більшість команд продемонструвала змістовну гру, а, головне, вольове прагнення до перемоги.

Гарний настрій для цього створили на Церемонії відкриття виступи артистів зі Смілянського будинку творчості. А найгучніший шквал оплесків зірвав виступ танцівників Смілянського дитячого будинку-інтернату.

У підсумку в «нижчому» дивізіоні перше місце виборола команда Херсонської області, яка присвятила свою перемогу Міжнародному дню людей з інвалідністю, у «вищому» дивізіоні перемогла команда СОУ з Миколаєва.

Перспективним показником є те, що «маленькі спортсмени», діти віком 6–7 років разом з батьками приєднались до турніру і зробили з товаришами перші ведення м'яча та кидки в баскетбольний кошик на професіональній баскетбольній арені.

Команди-призери отримали кубок і медалі, а всіх учасників нагороджено дипломами, м'ячами та футболками СОУ і ФБУ.

Цим турніром СОУ показала, що змагання всеукраїнського рівня можна організовувати на високому рівні не тільки в столиці чи обласних центрах.

СОУ прагне, щоб Спеціальна Олімпіада була в кожному маленькому місті і кожному великому селі. Спортсмени Спеціальної Олімпіади відчували себе членами єдиної української баскетбольної родини.

14–15 грудня 2018 року громадська організація «Спеціальна Олімпіада України» (СОУ) провела у Києві звітно-виборчу конференцію. Відповідно до статуту організації, на порядку денному було винесено звіт Виконавчого директора (підсумок 2-річної діяльності СОУ), обрання нових членів Ради СОУ, звіти Ревізійної комісії, відповідальних за індивідуальну роботу в регіонах.

Після вступного слова президента СОУ, Посла України, академіка НАНУ С.В. Комісаренка виступили почесні гості конференції: заступник Голови Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України В. Артамонов запевнив у подальшій державній підтримці СОУ на місцях обласними структурами Комітету. Президент Федерації флорболу України Т. Хідір презентував флорбол, як потенційно перспективний вид спорту для людей з відхиленнями у розумовому розвитку. Заступник директора Коаліції захисту прав осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень Н. Майорова наголосила на важливості співпраці і вручила Виконавчому директору СОУ А. Підварку почесний диплом за особистий внесок в розширення можливостей осіб з розумовими порушеннями. І. Глозовська, головний редактор журналу «Дипломат» засвідчила необхідність більшого висвітлення проблеми людей з інвалідністю в суспільстві.

А. Підварко доповів про досягнення і труднощі СОУ впродовж останніх двох років. Його звіт було обговорено і прийнято. Головним результатом конференції стала зміна членів Ради СОУ, а повноваження президента було продовжено до наступної конференції. Після цього президент звернувся до делегатів з пропозицією підтримати його рішення про подальше перебування на посаді Виконавчого директора А.Підварка, що було схвалено одноголосно. Керівники відокремлених підрозділів СОУ поділилися своїм доробком, а на закінчення конференції А. Підварко розповів по плани організації на 2019 р. та було визначено головні заходи СОУ у наступному році. Конференція відбулася за підтримки Фонду соціального захисту інвалідів і Фундації Кока-Кола.

Спеціальна Олімпіада України працює для інвалідів незалежно від рівня їх розумових та фізичних можливостей, для отримання задоволення від занять спортом та користі, створення стимулів для особистого росту кожної особи, надання їх близьким визнання та поваги. Заняття фізичною культурою і спортом для осіб з відхиленнями у розумовому розвитку є самим дієвим засобом для підготовки цих людей до життя в суспільстві, спілкування з іншими громадянами, удосконалення своїх здібностей та збережених навичок, користуючись ними на робочих місцях. Це вигідно відрізняє Спеціальну Олімпіаду України від тієї пасивної допомоги цим людям /харчування, одяг, надання побутових послуг та інше, яка переважно надається зараз в нашій країні іншими організаціями людей з інвалідністю

Рух Спеціальної Олімпіади має значний потенціал, він несе у суспільство ідеї рівності, мужності та гідності!

БАСКЕТБОЛ НА ВІЗКАХ

Це один із найдинамічніших видів спорту для осіб з ураженням опорно-рухового апарату. Він дає змогу реалізовувати індивідуальні можливості людини, яка була тяжко травмована [Інтернет].

Цей цікавий вид спорту з'явився на світ в Сполучених Штатах Америки 1946 року. Початок йому поклали інваліди-ветерани Другої світової війни, які повернулись додому з важкими ранами. Поступово ці змагання набули вагомості, з 1960 року включені до програми Паралімпійських ігор. Знайшли прихильників і поширились на інших континентах.

Раз на чотири роки проводиться чемпіонат світу. В Європі популярні три турніри: Кубок європейських чемпіонів, Кубок Андре Вергуан (Кубок володарів Кубків) та Кубок Віллі Брінкмана – для команд, які посіли 3–4 місце в національних чемпіонатах.

В Україні перші змагання на візках проведені в 2000 році. Змагалося чотири команди. У 2002-му вже 10. 2003 року збірна України вперше взяла участь у чемпіонаті Європи (дивізіон С). 2009 року в чемпіонаті Європи, який проводили у латвійському Цесісі, українці були п'яті.

В наш час змагання з баскетболу на візках в Україні проводять епізодично, хоча тренування і команди з цього виду спорту існують у Львові, Донецьку, Миколаєві, Одесі, Полтаві, Сумах, Харкові. «Усі ми – єдине ціле, хоча хтось травмований з дитинства, а інший нещодавно, – розповідає Павло Козак, капітан команди «Union Basket Lviv». – Ми розуміємо один одного без слів. Намагаємося стати однією родиною, підтримувати один одного. Тягнемо один одного. Нам дуже цікаво грати. Гра для нас велика насолода, кращий відпочинок від невеселих думок, які часами набігають».

Недоліком розвитку виду спорту є цілковита відсутність планомірного фінансування, меценатів та спонсорів, науково-методичного забезпечення, практичних рекомендацій, матеріально-технічної бази, недостатня поінформованість населення. З 17 по 21 липня 2013 року у місті Санкт-Пьолтен (Австрія) відбулась фінальна частина чемпіонату Європи з баскетболу на візках серед інвалідів з порушенням опорно-рухового апарату. У змаганнях взяли участь збірні України, Австрії, Греції, Латвії. До складу збірної нашої країни входили спортсмени з Чернівців, Донецька, Харкова, Дніпропетровська, Дзержинська. Українці в цих змаганнях посіли третє місце. І стали бронзовими призерами.

Довідково: в Німеччині створено понад 50 команд, які беруть участь у кількох регулярних турнірах.

Збірна команда України стала бронзовим призером чемпіонату Європи з баскетболу на візках. У складі збірної виступав Дмитро Долженко з Горлівки

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ З БАСКЕТБОЛУ В УКРАЇНІ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Федерація баскетболу України приділяє пильну увагу науково-дослідній та видавничій діяльності. Чи не щороку в столиці та вузівських центрах видається чимало книжок на баскетбольну тематику, захищаються кандидатські та докторські дисертації.

Досягнення українського спорту, зокрема, баскетболу спонукає активніше досліджувати різноманітні сторінки гри. Аналізуючи місце українського баскетболу у світі, досягнення провідних команд та гравців до здобуття Незалежності та наявність накопиченого роками багатющого фактичного матеріалу, професор Львівського державного університету фізичного виховання і спорту О.М.Вацеба, причин такого стану наводить багато [1, 2].

2016 року в НУФВС на високому рівні була проведена науково-практична конференція присвячена пам‘яті видатного українського тренера Мира Опанасовича Єгорова, який у 50-ті роки привів жіночу команду «Динамо» Київ до перемог в чемпіонаті, двох поспіль Кубках СРСР. Чотири гравчині команди стали чемпіонками Європи, заслуженими майстрами спорту.

У Дніпрі проведено науково-практичну Інтернет-конференцію «Баскетбол: історія, сучасність, перспективи».

У своїй більшості література розрахована на спеціалістів. Це праці М.Безмилова, А.Вальтіна, М.Галайдюка, Е.Дорошенка, С.Защука, Ж.Козіної, В.Корягіна, В.Кузіна, О.Леонова, О.Мітової, В.Окипняка, Л.Поплавського, Р.Сушко, А.Федорова, З.Хромаєва, Ю.Чучи та багатьох інших.

Кілька робіт можна віднести до історіографії – Я.Захаржевського «Історія одеського баскетболу», М.Криля, В.Бабушкіна, А.Копитько «Харківський баскетбол: історія і сучасність», монографії Р.Сушко та А.Волошина «Жіночий баскетбол України», «Баскетбол України» (перше видання), книги З.Хромаєва і А.Волошина «Баскетбол незалежної України», «Баскетбол: епоха В.Шаблінського» (українською та російською мовами), О.Ноги «Український баскетбол: 1908–2008», видання М.Осташевського «Баскетбол – это наше!».

Художньо-документальні: роботи А.Волошина і А.Шпак «Володарі баскетбольних кілець», М.Сушака «Марафон по кривой», Ю.Крикуна «Александр

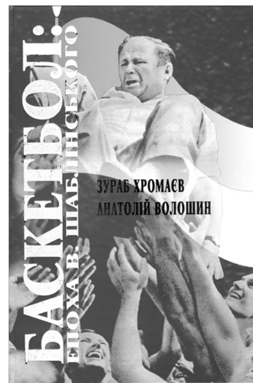

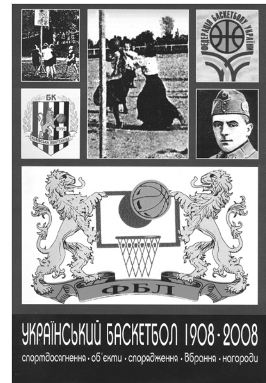

Волков: жизнь, как кадр из баскетбола», популярна серія А.Волошина «Кращі тренери України» – «В.О.Шаблінський» і «І.Ю.Майзлін» та ще кілька назв. Ось той чималий доробок, яким можна по-праву пишатись.

Проте, є й негативні тенденції. Серед багатьох сфер вітчизняної культури спортивно-оздоровча діяльність вивчені чи ненайменше. Не дивлячись на велику кількість кафедр, а в них досвідчених спеціалістів, баскетбол ще не знайшов достатнього науково-аналітичного та художньо-документального відображення в спортивній літературі. Дослідженням, зокрема, спортивній історіографії, до якої відносимо цю працю, приділено вкрай недостатньо уваги.

Не будемо аналізувати усі, лиш підкреслимо, що, на нашу думку, все йде від лінощів, невміння або небажання викладацького складу копирсатись по газетно-журнальних підшивках, бібліотечних поличках та архівах. Займаючи місця серед науково-педагогічних працівників численних кафедр, колишні баскетболісти задовольняються малим. Лиш декотрі мріють про написання книжок, наукових статей, захист дисертацій, зростанні у званні, займаних посадах. Забули стару приказку – «Той не солдат, хто не мріє стати генералом».

На кафедрах, які мали б цим займатись, досі не усвідомили, що працюють у незалежній країні, в якій історію робили не ми, а наші завойовники. Скрізь і в усьому вони бачили власне коріння, сліди своєї «видатної» діяльності. Не виправлені помилки, які переносяться з одного видання в інші. Навіть у підручниках з історії баскетболу про нашу гру згадують лише з настанням радянських часів, забувши, що велика за територією Україна, була поділена між кількома імперіями. Тож, кому як не нам, відновити історичні факти, дати їм належну оцінку.

В багатьох випадках автори не повідомляють про власні видані твори не лише до Федерації, а й до наукових бібліотек вищих навчальних закладів.

Перелік авторефератів, що захищені в Україні на матеріалі баскетболу (період 1991–2018 рр.)

На здобуття наукового ступеня Кандидата наук з фізичного виховання та спорту

1. *Зикас И.А.* Управление соревновательной деятельностью высококвалифицированных баскетболисток на основе проявления точностных движе-

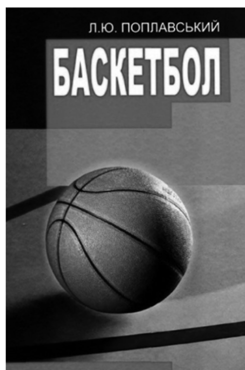

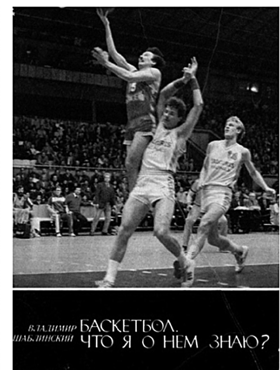

ний в различные фазы менструального цикла (на примере дистанционных бросков) [автореферат]. Киев: КГИФК;1992. 24 с.

2. *Кхелифа Риад Бен Яссин.* Совершенствование технического мастерства баскетболистов с учетом биомеханических особенностей их моторики [автореферат]. Киев:УГУФВиС; 1996. 24 с.
3. *Хромаєв З.М.* Підготовка баскетболістів високої кваліфікації у мікроциклах змагального періоду [автореферат]. Київ: УДУФВС;1997. 24 с.
4. *Тимошенко О.В.* Розвиток швидкості та точності ігрових дій у дівчат 10-14 років, які займаються баскетболом [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 1999. 20 с.
5. *Шутова С.Є.* Психологічні фактори, які забезпечують ефективність змагальної діяльності баскетболістів високої кваліфікації [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2000. 18 с.
6. *Козіна Ж.Л.* Ефективність застосування суб'єктивного методу регуляції фізичних навантажень в жіночому баскетболі [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2003. 23 с.
7. *Цимбалюк Ж.О.* Вплив основних властивостей нервової системи на розвиток тактичного мислення юних баскетболісток [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2003. 20 с.
8. *Мітова О.О.* Інтегральна підготовка баскетболістів 17—19 років при переході в команди суперліги [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2004. 20 с.
9. *Кайс ММ Найрат.* Відновлення функціональних резервів серцево-судинної системи кваліфікованих баскетболістів у процесі річної підготовки [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2005. 16 с.
10. *Вознюк Т.В.* Оптимізація тренувального процесу кваліфікованих баскетболісток засобами швидкісно-силової спрямованості на перед змагальному етапі підготовки [автореферат]. Львів: ЛДІФК; 2006. 20 с.
11. *Кудімов В.М.* Формування та удосконалення навички штрафного кидка у баскетболі з використанням технічних засобів [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2006. 20 с.
12. *Защук С.Г.* Удосконалення техніко-тактичних дій висококваліфікованих баскетболістів в умовах атаки швидким проривом [автореферат]. Київ: ДНДІФК; 2007. 22 с.
13. *Максимів Г.З.* Технологія навчання гри в баскетбол учнів загальноосвітньої школи [автореферат]. Львів: ЛДІФК; 2007. 20 с.
14. *Пітин М.П.* Силова підготовка неповносправних баскетболістів [автореферат]. Львів: ЛДІФК;2007. 19 с.
15. *Воробйова В.О.* Підготовка баскетбольних команд в гуманітарних вищих начальних закладах з урахуванням психофізіологічних здібностей гравців [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2007. 21 с.
16. *Заворотна О.А.* Розвиток координаційних здібностей у баскетболістів 13—14 років з вадами слуху [автореферат]. Київ: ДНДІФК; 2008. 20 с.
17. *Артеменко Т.Г.* Відбір баскетболістів на етапі початкової підготовки з урахуванням їх особистісних особливостей [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2010. 20 с.
18. *Безмилов М.М.* Критерії відбору кваліфікованих баскетболістів у команду [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2010. 24 с.

19. *Маслова О.В.* Спеціальна працездатність і функціональні можливості юних баскетболістів з урахуванням їх біологічного дозрівання [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2010.26 с.
20. *Павлова Т.В.* Комплексна оцінка здібностей дітей при відборі в ігрові види спорту на етапі початкової підготовки [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2011. 20 с.
21. *Чопик Р.В.* Методика навчання фізичних вправ молодших школярів у процесі занять баскетболом [автореферат]. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; 2010. 22 с.
22. *Сушко Р.О.* Удосконалення змагальної діяльності на основі моделювання техніко-тактичних дій висококваліфікованих баскетболісток різного амплуа [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2011. 22 с.
23. *Базілевський А.Г.* Індивідуальна тактична підготовка юних баскетболістів у річному циклі тренування з використанням інтерактивних технологій [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2012. 24 с.
24. *Ню Юньфей.* Оптимізація розвитку рухових якостей, що визначають результативність ігрової діяльності баскетболістів 13–15 років [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2013. 20 с.
25. *Нестеренко Н.А.* Швидкісно-силова підготовка баскетболістів 13–14 років залежно від ігрового амплуа [автореферат]. Дніпропетровськ: ДДІФКС; 2013. 22 с.
26. *Собко І.М.* Інноваційні технології в тренувальному процесі кваліфікованих баскетболісток з вадами слуху [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2014. 26 с.
27. *Костюк Ю.С.* Методика диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної малокомплектної школи засобами баскетболу [автореферат]. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова;2015. 20 с.
28. *Ал-Фартусі Мустафа Асаад Муншид.* Техніко-тактична підготовка кваліфікованих баскетболістів з урахуванням функціонального забезпечення ігрової діяльності [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2016. 24 с.
29. *Кириченко В.М.* Методика розвитку координаційних здібностей учнів основної школи у процесі занять баскетболом [автореферат]. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; 2016. 21 с.
30. *Мішин М.В.* Удосконалення техніки володіння візком як основи загальної діяльності баскетболістів з порушенням опорно-рухового апарату [автореферат]. Харків: ХДАФК; 2017. 20 с.
31. *Онищенко В.М.* Структура та зміст навчально-тренувального процесу дітей 6–7 років на першому році занять міні-баскетболом [автореферат]. Дніпро: ДАФКС; 2017. 22 с.

На здобуття наукового ступеня
Доктора наук з фізичного виховання та спорту

1. *Дорошенко Е.Ю.* Теоретико-методичні основи управління техніко-тактичною діяльністю в командних спортивних іграх [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2014. 44 с.

2. *Козина Ж.Л.* Теоретико-методические основы индивидуализации учебно-тренировочного процесса спортсменов в игровых видах спорта [автореферат]. Киев: НУФВСУ; 2010. 45 с.
3. *Максименко І.Г.* Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2010. 44 с.
4. *Сушко Р.О.* Теоретико-методичні основи розвитку спортивних ігор в умовах глобалізації [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2018. 40 с.

Література на баскетбольну тематику

Защук Г.С. Методические рекомендации по совершенствованию технико-тактического майстерства баскетболистов высокой квалификации при реализации быстрого прорыва.

Кобринский М.Е. Советы юным олимпийцам.

Леонов А.Д., Вальтін А.І. Баскетбол : навчальна програма для ДЮСШ

Поплавський Л.Ю., Окіпняк В.Г. Баскетбол : навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР та ШВСМ.

Официальные правила баскетбола 1994–1998.

Хромаев З., Гуревич В., Трегубов Е. Учимся играть в баскетбол по правилам.

Хромаев З., Сосновский Б., Трегубов Е., Шабанова Л. Методические рекомендации по секретарской работе на соревнованиях по баскетболу.

Баскетбол для всех : настольная книга любителей баскетбола.

Спортивні ігри : навчальний посібник для вищих. навчальних закладів.

Спортивні ігри : конспект уроків 5–9 класи.

Баскетбол із методикою навчання : навчально-методичний посібник.

Методичні рекомендації для проведення занять із баскетболу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Бабушкін В.З. Баскетбол у вузі : навч. посібник для студентів технічних вузів

Безмылов Н.Н. Оценка соревновательной деятельности баскетболистов высокого класса в игровом сезоне.

Бондар Т.С. Спортивні та рухливі ігри в початковій школі : практичні рекомендації щодо проведення спортивних ігор ; комплекси спортивних вправ; зміст рухливих ігор ; ілюстративний матеріал.

Бондарчук Н.Я., Чернов В.Д., Товт В.А. Баскетбол : навчальний посібник для студентів реабілітаціійного та педагогічного відділення фізичного виховання і спорту.

Вальтин А.И. Проблемы современного баскетбола.

Вари П. 100 упражнений игры в баскетбол.

Васьков Ю.В., Пашков І.М. Фізична культура. Розробки уроків.

Волков О.А., Волошин А.П. Вершини українського баскетболу.

Волошин А.П. Ісак Юхимович Майзлін : художньо-документальний нарис.

Волошин А.П. Володимир Олексійович Шаблінський : художньо-документальний нарис.

Волошин А.П., Сушко Р.О. Баскетбол України. Монографія.

Волошин А.П., Шпак А.В. Володарі баскетбольних кілець.

Галайдюк М.А., Дуб І.М., Драчук А.І. Баскетбол: Методика навчання, правила змагань, організація і механіка суддівства.

Дубенчук А.І. Баскетбол : робочий календарний план-графік. Техніка гри. Правила гри.

Єфімов О.А., Помещикова І.П. Баскетбол (Загальний курс) : навч. посібник.

Зайцев В.П., Чуча Н.И. Медицинские и педагогические наблюдения за баскетболистками.

Зганяйко Г.В. Методика навчання школярів баскетболу.

Карабанов А.Г., Карабанова Н.С., Кліш І.С. Методика тактичних дій в нападі у баскетболі.

Качеров О.Б., Арефьєв В.Г. Основи здоров'я і фізична культура : підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів.

Козина Ж.Л., Гринченко И.Б., Крамской С.И., Поярков Ю.М. Спортивные игры : учебник для студ. фак.физ. воспитания пед вузов.

Козина Ж.Л., Церковная Е.В., Осипов В.Н., Строкач С.Г. Индивидуальная подготовка студентов-баскетболистов.

Корягин В.М. Подготовка высоко квалифицированных баскетболистов.

Кулибаба В.Д., Тиняков А.А., Арабаджи Т.Д., Золотоус А.И. Баскетбол: своя философия игры.

Максимів Г.З. Технологія навчання баскетболу учнів загальноосвітньої школи.

Мініскалко К. Практичні поради для тренера юних баскетболістів.

Мітова О.О., Сушко Р.О. Методи наукових досліджень у баскетболі.

Нога О.П. Український баскетбол 1908-2008.

Палій Г. Олександр Волков: життя як кадр із баскетболу.

Поплавський Л.Ю. Баскетбол. Підручник для студентів.

Сушко Р.О., Волошин А.П. Жіночий баскетбол України.

Сушко Р.О. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації.

Сушко Р.О., Мітова О.О., Дорошенко Е.Ю. Змагальна діяльність висококваліфікованих гравців у баскетболі.

Федоров А.П. Освітньо-виховний та оздоровчо-рекреативний потенціал занять баскетболом.

Хромаев З.М., Мурзин Е.В., Обухов А.В., Защук С.Г. Развитие физических качеств баскетболистов.

Хромаев З.М., Мурзин Е.В., Обухов А.В., Защук С.Г. Упражнения баскетболиста : методическое пособие для тренеров по баскетболу.

Хромаєв З.М., Волошин А.П. Баскетбол незалежної України.

Хромаєв З.М., Волошин А.П. Баскетбол: епоха В.Шаблінського.

Чуча Ю.І. Баскетбол : навчальний посібник.

Чуча Ю.И. Отбор и подготовка баскетболистов.

Чуча Ю.І. Специфіка відбору і прогнозування в баскетболі в період підготовки.

Розділ п’ятий

НА П’ЄДЕСТАЛІ ЮНАКИ ТА ДІВЧАТА

Фізична культура – одна з важливих складових частин загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров’я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей.

Великий філософ Жан-Жак Руссо писав: «Щоб зробити дитину розумною і розсудливою, зробіть її міцною і здоровою. Хай вона бігає, стрибає, пустує, грає і діє, перебуває у безперервному русі». Багатьма українськими вченими, педагогами, фізіологами, медиками, перш за все А. Макаренком, М. Амосовим, Г. Апанасенком, Е. Булич, І. Муравовим та іншими було підтверджено і визначено унікальний вплив фізичної культури на здоров’я дитини.

ОСНОВНА УВАГА – ДІТИ

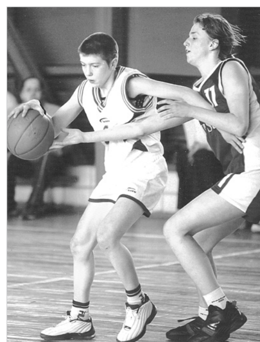

Одне з найперших завдань усіх фізкультурних організацій, в тому числі Федерації баскетболу України – залучення до регулярних занять у спортивних гуртках та секціях юнаків та дівчат, починаючи з найменшого віку. Видатну роль у долучені дітей та підлітків до систематичних занять фізичною культурою і спортом відіграють дитячо-юнацькі спортивні школи. Через них пройшли мільйони школярів. Ці заняття дали змогу утвердитись дитячій особистості, відірвали юнь від негативного впливу вулиці, виховали фізичні і морально-вольові якості, прищепили засади здорового способу життя, дали право пишатися званням спортсмена, переможців змагань.

Крім цього баскетбольні школи України успішно виконали своє друге основне завдання – підготовка резерву. Вони виховали цілу плеяду талановитих майстрів. Упродовж довгих років свого існування на всіх етапах становлення і розвитку вихованці українських ДЮСШ, поповнюючи команди майстрів, гідно відзначались на міжнародній та всесоюзній аренах, стали відомими на обох півкулях.

Однак, очевидним є те, що більшість батьків і дітей не вірять у важливість засобів фізичного виховання. Фізкультурна активність для них не є основним компонентом життя. Дослідження вчених, медичних працівників, педагогів-практиків, особливо у два-три останні десятиріччя, доводять, що ми катастрофічно знизили рухову активність особливо серед дітей і підлітків. Тому досить

гостро постає необхідність прийняття конкретних практичних дій і рішень, що змінили б ситуацію на краще і дали б можливість управляти здоров'ям дітей.

Літні чемпіонати Європи серед молодіжних та юнацьких команд показали, що за два роки збірним Україні вдалося повернути собі добре ім'я. Молодіжна чоловіча збірна України традиційно знаходиться у топі провідних європейських команд. Юнаки U-18, наприклад, закріпилися у середині чемпіонату дивізіону «А». Дівоча збірна U-16 2016 року замикала підсумковий список учасників дивізіону «В». Наступного року вони зупинилися за крок до дивізіону «А».

Для навчання тренерів створена комісія з професійної підготовки. До її складу входять, як колишні гравці збірної України та тренери Валентин Мельничук, Дмитро Базелевський, Олег Рубан та інші, так і провідні тренери-науковці, які спеціалізуються у теорії та методиці баскетболу – Микола Безмилов та Олена Митова.

ДЮСШ ПОЧИНАЛИСЯ З БУДИНКІВ ПІОНЕРІВ

Перші школи, які називались дитячі спортивні, в СРСР виникли ще 1934 року при Палацах та Будинках піонерів. Положення про них Всесоюзний комітет по фізичній культурі і спорту затвердив в травні 1939 року. Згідно з ним, ДСШ передбачалось відкривати також при Комітетах по фізичній культурі і спорту, галузевих профспілкових комітетах, спортивних товариствах («Юний динамівець», «Юний спартаківець»).

Відрадно, що в тому першому Положенні серед видів спорту, які рекомендувалось культивувати при ДСШ, був баскетбол. До цього часу наша гра розглядалася як спортивна гра молоді старшого віку та дорослих.

На ці позашкільні навчальні заклади покладалось завдання підготовки учнів до складання нормативів комплексів БГПО («Будь готовий до праці та оборони») та ГПО («Готовий до праці та оборони»), організації навчально-тренувальної роботи, проведення змагань.

Перші школи виникають в Москві, Ленінграді, Києві, Харкові, інших містах. Баскетболом в них займалися на рівні з легкою атлетикою, лижним спортом, плаванням та прикладними видами спорту.

Секції баскетболу працювали при Палацах піонерів в Києві (керівник Макс Хазанович), Одесі (Леонід Пілін), Харкові (Йосип Віленський), Кіровограді (Іван Микитенко), інших містах.

Заслужений майстер спорту Зоя Стасюк (дівоче прізвище Білоус) стверджує, що до війни у Зінов'євську (Кропивницький) вона, 14-річна, разом із старшою сестрою відвідувала секцію баскетболу при міському Будинку піонерів.

Зоя Леонтіївна розповідала, що вони не лише тренувались, а й безперервно змагалися. Вже у 16 років З.Білоус стала значківцем комплексу БГПО, а її сестра успішно виступала на республіканських змаганнях. 1939 року їхня чоловіча команда п'ять разів обіграла харків'ян, що свідчило про високий рівень розвитку баскетболу в місті. Цей факт можемо повною мірою використати для тези, що вже перші довоєнні юнацькі секції працювали ефективно. Ветеран баскетболу, майстер спорту, гравець команд «Динамо» і СКА Надія Петрова розповіла, що до війни у Києві існували дитячі спортивні секції не лише при Палаці піонерів. Вона особисто відвідувала секцію при Профспілці металістів, яка базувалась у приміщенні нинішнього Театру оперети.

На 1 січня 1940 року в СРСР нараховувалось 262 дитячі спортивні школи. З них 37 було в Україні. В них займалося 5,9 тис. юнаків та дівчат. Кількість відділень баскетболу нам, на жаль, не відома, але, судячи із спогадів ветеранів, не більше десяти.

Тоді ці навчальні заклади не націлювались на досягнення високих спортивних результатів. Учнів, як видно з Положення, перш за все готували до складання нормативів БГТО, вчили організовано і корисно проводити дозвілля.

За присутності керівників уряду в 1935 році у Харкові урочисто відкрили першу Спартакіаду учнівської молоді України. Серед хлопців перемогу святкували баскетболісти Одеси, серед дівчат – киянки.

Про результати змагань школярів або молоді на міжміському або міжреспубліканському рівнях у довоєнний час інформації вкрай недостатньо. Знаємо, що робилися спроби підключати збірні юнаків та дівчат до дорослих чемпіонатів України.

Вперше всесоюзні юнацькі змагання відбулись 1939 року у Горькому. Молодь Одеси, що представляла Україну, виступила невдало.

До війни в Києві, Одесі та Харкові видавались правила змагань, методичні посібники, регулярно проводились семінари для тренерів та гравців. Поодинокі книжечки нам вдалося знайти, серед них роботи відомого нам М.В.Хазановича.

ПЕРШІ ПОВОЄННІ

У дітей, які поповнювали перші секції баскетболу, не було елементарної спортивної бази, лише літні відкриті майданчики. Взимку дітвора тулилася у спортивних залах вишів або промислових підприємств. ДЮСШ поталанило на тренерів-викладачів, які прагнули залучити до систематичних занять фізичною культурою та спортом якомога більшу кількість юнаків та дівчат. Здебільшого це сумлінні і свідомі люди, яких спеціалістами назвати важко, бо на ту пору фізкультурних вузів не існувало. Пройшовши важкими дорогами війни і приступивши до мирної праці, вони були глибоко занепокоєні тим фактом, що вулицями вешталась велика кількість дітей-сиріт. Мир Опанасович Єгоров у «Юному динамівці» Києва, не дивлячись на амбіційні плани перемагати, не відраховував хлопців чи дівчат, які вважалися неперспективними. Їм приділяв не меншу увагу, ніж першій жіночій команді, яка стала чемпіоном СРСР 1949 року.

Володимир Олексійович Шаблінський писав: «Наприкінці 1944 року я був направлений до Києва, щоб налагоджувати роботу в Інституті фізичної культури, працювати із студентами. Проте помітив, як містом вештаються великі ватаги підлітків. За браком часу відмовлявся від пропозиції динамівців вести додатково секцію з дітьми. Як закінчилась війна, прийшов час і для дітей» [45].

Тренер згадує, як усі разом копали-перекопували і трамбували майданчики, встановлювали щити, робили розмітку. Коли з'явились м'ячі і можливість закидати їх у кільце, радощам не було меж. Працювали з великим натхненням, додому не просились.

Така сама ситуація була і в інших великих і малих містах України, зокрема Дніпропетровську. Бракувало спеціалістів, залів, майданчиків, м'ячів, спортивної форми. Але це не відлякувало. Усі вірили, що життя налагодиться. Про любов до дітвори тренерів М.Говорунова та К.Медведєва свідчать спогади вихованців юнацького баскетболу.

1946 року у Ризі відбулись перші повоєнні змагання між юнацькими командами восьми міст СРСР. В них взяли участь і збірні м. Києва.

О.К.Петров (ліворуч) та І.Х.Підопригора з вихованками київської ДЮСШ-2 1953 р.

Як розповідав учасник тих змагань 80-річний Володимир Михайлович Артинський, відбору бути не могло. Дитячі баскетбольні секції ще не працювали. З середини Хрещатика ледь встигли вивезти залишки від зруйнованих вщент будинків. Очищались і інші райони.

Зате Рига виглядала, як лялечка. Наші юнаки та дівчата потрапили зовсім в інший світ. Голодні та холодні, змучені дводобовою дорогою у переповненому вагоні, вони не повірили, що є на світі такі міста, де можна вільно ходити по чистих

вулицях серед охайних людей, їсти за столами, накритими свіжими скатертинами.

Щодо спортивного боку справи, то кияни виявились не на висоті. Керовані Олександром Борисовичем Білим, вони здобули лише по одній перемозі над збірною Батумі, поступившись відповідно Ленінграду, Ризі, Москві, Каунасу, Талліну, Свердловську. Що можна було вимагати від тих гравців? Як відомо, двох із них О.Тодора і В.Артинського Володимир Олексійович Шаблінський тренував лише рік.

Вже 1947 року після прийняття постанови про відкриття дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні такі заклади запрацювали при міських управліннях народної освіти та при спортивних товариствах «Динамо», «Спартак», «Локомотив» у Києві, Одесі, Харкові, Сталіно (Донецьку), Ворошиловграді (Луганську), Жданові (Маріуполі), Дніпропетровську, Житомирі, Чернігові, Черкасах, Вінниці, Полтаві, Кременчуку, Львові, Чернівцях. Створювати спортивні школи та гуртки різної спрямованості дозволялось також при клубах, будинках культури, навіть при підприємствах та організаціях чи не усіх галузей.

Варто відмітити таких тренерів, які працювали у Києві – М.Болотов, О.Петров, Ф.Добрийвечір, М.Замков, О.Білий, І.Зільберберг, К.Басмаджан, в Одесі – Я.Захаржевський, С.Чернецький, В.Кудряшов, О.Глебов, М.Заремба, у Харкові – Й. Віленський, В.Лелюк, В. Бабушкін, В.Басов, С.Коровай,

Серед хлопців відомі прізвища лише п'яти: від лівої – В.Артинський, другий зліва В.Прокофьєв, третій – О.Тодор, п'ятий – Ю.Смоляк, найвищий – Ю.Бородаєнко. З дівчат відомі три: від правої – Людмила Подольська, через одну – Таїсія Кудрицька, поруч з нею Ольга Булгакова

Ю.Соткін, Р.Зак, С.Чебишев, Ф.Маргуліс, Дніпропетровську – К.Медведєв, М.Говорунов, М.Промисловський та І.Майзлін, Миколаєві – І.Фурман, В.Плешаков, С.Барг, Е.Епштейн, Полтаві – В.Гулик, О.Матвеєв, Н.Брусилова, Миргороді – Г.Шенгуров, Сумах – М.Хавкін, М.Кривошеєв, В.Наухацький та В.Галевич, Черкасах – А.Коженко, В.Гудков, Г.Данилов, Запоріжжі – П.Драган, І.Ребристий, О.Компанієць, Сімферополі – В.Івчатов та ще багато інших фанатично відданих дітям та баскетболу особистостей. Їхній героїзм полягав у тому, що школи існували лише на папері. Жодна не мала власної бази, майна.

ВСЕСОЮЗНА СПАРТАКІАДА ШКОЛЯРІВ

Розуміючи важливість у спорті змагань, з 1953 року запроваджено Всесоюзні юнацькі спартакіади. Перший етап їх починався в містах і областях, районних центрах, на шкільних стадіонах та майданчиках, в існуючих залах і басейнах, стрілецьких тирах. Кожний фінал будь-якого рівня в усіх видах спорту перетворювався на справжнє свято.

На другому збірні областей виборювали республіканську першість. Головним суддею з баскетболу у Києві майже постійно був суддя Всесоюзної категорії В.Т.Рожков. Серед дівчат (тренер М.О.Замков) перемогу святкували киянки, які у фіналі подолали одеситок – 48:38. Третіми фінішували дівчата Миколаєва. У юнаків суперечка також велась між командами Києва і Одеси. Перемогли кияни.

Першу Всесоюзну спартакіаду шкільної молоді, яка проходила 1953 року у Дніпропетровську, виграли дівчата України. Юнаки посіли третє місце.

У попередніх змаганнях у підгрупі вони послідовно без особливої напруги перемогли колективи Молдавії, Ленінграду і Москви. Вже у першій зустрічі українки відзначились такою результативністю, яка рідко буває у зустрічах жіночих команд в наш час – 99:16. У фіналі українкам підкорились естонки, грузинки та росіянки. Нічия з командою Латвії (вони тоді дозволялись) вивела нашу збірну на перше місце.

Оглядачі усіх газет відмічали злагоджені дії українок, серед яких особливо виділялись В.Бовтун, Г.Кушнарьова, Е.Акопян, Г.Федосова, А.Межвинська, Г.Остапчук та Г.Бондарук (Руцинська).

Хлопці також мали усі шанси на перемогу. У підгрупі їм підкорились команди Литви, Таджикистану, Казахстану, Латвії, Туркменістану. Лише у фіналі, як засвідчують газети того часу, українці, вигравши у команд Ленінграду та Литви, розслабились у зустрічі з Грузією та Естонією. Дві поразки принесли В.Куровському, І.Чертову (Київ, «Юний динамівець»), К.Анапрейчику (Київ, ДЮСШ-1), М.Баглею, В.Ков'янову (Київ, ДЮСШ-2) В.Федіну (Миколаїв), В.Амінову, Ю.Шикеру (Одеса), В.Нікітишину (Запоріжжя) лише третє місце.

Та через рік ці Спартакіади були відмінені. Для вихованців шкіл ФЗН, учнів технікумів, шкіл та училищ Міністерства шляхів сполучення, інших галузей запровадили окремі змагання. Всесоюзну Спартакіаду школярів, яку проводили 1954 року у Ленінграді назвали першою. Право участі у ній діставали лише ті з учасників, які перемогли на республіканських фіналах і мали

Збірна команда дівчат України, переможниця Всесоюзної спартакіади школярів 1953 року була допущена до участі в чемпіонаті України серед дорослих

відмінні та добрі оцінки. Одне з головних завдань, як вже тоді зазначалося у рішенні, виявляти і готувати майбутніх майстрів спорту, зрівнятися за спортивними досягненнями з передовими атлетами капіталістичних країн. Як правило, багато хто з юних спортсменів ставав учасниками Спартакіад народів СРСР, на яких здебільшого визначався склад олімпійських команд.

Та й самі Спартакіади школярів в мініатюрі нагадували Олімпійські ігри. До їх програми іноді включали до 18–20 видів спорту, з 1969 р. той самий залік без підрахунку командних очок.

Серед баскетболістів учасниками Всесоюзних Спартакіад школярів у 50–60-ті роки були олімпійці А.Вальтін, М,Баглей, Н.Климова, а ще члени збірних команд України Н.Мамієва, Е.Акопян, Г.Кушнарьова, Є.Болдог, І.Цюлюпа, І.Родіонова, К.Анапрейчик, Ю.Виставкін, В.Внуков, М.Кожелянко, М.Достойнов, О.Здрак, В. Стремоухов, В,Салухін, А.Ніколаєв, В.Ковянов, В.Куровський, В.Бережний, І.Чертов.

З 1954 року Всесоюзні спартакіади школярів стали проводитись регулярно. Їм передували республіканські фінали. У першій серед дівчат на республіканському рівні місця розподілились таким чином:

1. Київ. 2. Львів. 3. Миколаїв. За киянок грали В.Бовтун, Г.Кушнарьова, Н.Тришкура, Л.Короткова, Л.Середіна, Л.Баландіна, Н.Верезуб, М.Стадник, Н.Руднева, В.Бендер. Тренер І.Е.Зільберберг.

Юнацьку першість також виграли кияни – К.Анапрейчик, І.Козюренко, Ю.Митрофанов, Ю.Виставкін, І.Смоляк, Є.Нелідов, І.Єфремов, В.Келенко, О.Насенник. Тренер К.А.Басмаджан. Другими фінішували львів'яни, третіми – луганчани.

У фіналі Всесоюзної Спартакіади школярів, яка відбувалась в Ленінграді, українці святкували подвійну перемогу. У фіналі їм скорилися естонки, росіянки, грузинки. Кращими визнані Г.Кушнарьова, Л.Середіна, Г.Бондарук.

Натхненно діяли того року і хлопці, які у підгрупі перемогли юних спортсменів Молдавії, Москви, Вірменії, Туркменістану. У фіналі здолали школярів Російської Федерації та Грузії.

Програвши лише одну зустріч, українцям для здобуття першого місця треба було перемагати команду Ленінграду з перевагою в 11 очок. Наші діяли настільки натхненно, що узяли гору з рахунком 80:41. Тренував ту команду К.А.Басмаджан. Кращими на майданчику були В.Стремоухов, Ю.Митрофанов, К.Анапрейчик.

За подвійну перемогу школярі України отримали Приз журналу «Смена». Газети відзначали, що українці не лише перші в спорті, а й у навчанні. «Золоту» медаль після закінчення десятирічки отримала Галина Кушнарьова. Капітани команд Валентина Бовтун та Костянтин Анапрейчик, а також львів'янин Леонід Ямпольський випускались із «срібними» медалями.

1953 р. збірна команда дівчат м. Києва, переможниці республіканської спартакіади на чолі з тренером М.О. Замковим

Вчорашні юніори (від лівої) Микола Баглей, Віталій Ков'янов, Володимир Стремоухов, Валентин Куровський та Валентин Кононенко без зайвої притирки склали основу команди СКІФ Київ

Забігаючи наперед, не перераховуючи фіналів усіх змагань, зазначимо, що українські хлопці-школярі старшого і середнього віку, здобували титули найкращих у Союзі 15 разів. Дівчата кращими були 17 разів.

Такого успіху за всю історію змагань не досягала жодна із союзних республік, Москва або Ленінград. Серед тренерів, які приводили юнацькі і дівочі колективи до перемог слід відзначити Киропа Басмаджана, Миколу Говорунова, Володимира Заморського, Ізраїля Зільберберга, Леоніда Лякіра, Володимира Макаревича, Семена Марамовича, Ісака Майзліна, Опанаса Петрова, Михайла Промисловського, Юхима Таслицького та багатьох інших (див. статистику Всесоюзних Спартакіад школярів).

Особливо плідною була діяльність на посаді керівника відділення чоловічого баскетболу, старшого викладача Республіканської школи-інтерната заслуженого тренера України Михайла Залмановича Фурмана, одного з перших вихованців В.О.Шаблінського, який зібрав із своїми хлопцями чи не найбільший ужинок.

На другому етапі підготовки баскетболістів, резервістів до збірних команд та гравців провідних клубів, на повну потужність працювали республіканська та місцеві школи- інтернати, училища фізичної культури і спорту, спеціалізовані школи, класи, пункти олімпійської підготовки.

Однією з причин бурхливого розвитку дитячо-юнацького баскетболу в Україні були положення про міські змагання. У Києві, наприклад, Перша та Друга Дитячо-юнацькі школи Києва, як суб'єкти чемпіонату міста, повинні були виставляти кращі групи старшого віку на чемпіонат серед спортивних товариств дорослих. Така сама система існувала у Львові, Харкові, Дніпропетровську. В Одесі змагались за галузевим принципом.

Беремося стверджувати, що та система розіграшу чемпіонатів Києва, Харкова, Одеси та інших міст, що змушувала боротись за першість амбіційним юнакам поруч з дорослими, сприяла змужнінню та зростанню молоді.

16-річний Микола Баглей, 18-річні Віталій Ков'янов, Валентин Куровський, Валентин Кононенко, Борис Вдовиченко без зайвої «притирки» влилися в основний склад київської команди СКІФ, яка 1953 року під керівництвом Володимира Олексійовича Шаблінського пішла на штурм всесоюзних баскетбольних вершин. Через рік ця команда поповнилась 18-річними Альбертом Вальтіним, Володимиром Стремоуховим та Юрієм Виставкіним.

В 1952–1954 роках основу інших київських команд СКА та КПІ також склали вчорашні юнаки Борис Рижков, Костянтин Анапрейчик, Михайло

Достойнов, Ігор Козюренко, Володимир Стремоухов, Ігор Чертов. Здається, немає ніякої потреби розшифровувати ці прізвища, називати здобуті ними титули.

Український дитячо-юнацький баскетбол зростив таких відомих гравців дорослого баскетболу, як Микола Баглей, Віктор Бережний, Олександр Білостінний, Альберт Вальтін, Олександр Волков, Валерій Гоборов, Олена Жирко, Віталій Ков’янов, Наталія Назембло (Климова), Галина Мельниченко, Феодора Орел-Кочергіна, Зоя Стасюк, Володимир Стремоухов, Марина Ткаченко та багатьох інших заслужених і майстрів спорту міжнародного класу, які принесли славу нашому спорту, здобуваючи високі титули на змаганнях європейського і світового рівня.

Про подальші успіхи українського юнацького баскетболу свідчить такий факт: перемігши в 1985 року на Всесоюзній спартакіаді школярів, наступного року більше половини цієї команди, вихованці дитячо-юнацьких шкіл, а саме І.Ватажок, В.Гоборов, А.Гергель, Ю.Перевалов, О.Рубан та В.Полях склали основу збірної команди України і стали чемпіонами IX Спартакіади народів СРСР. Ще через два роки член цієї команди, херсонець Валерій Гоборов став олімпійським чемпіоном Сеула.

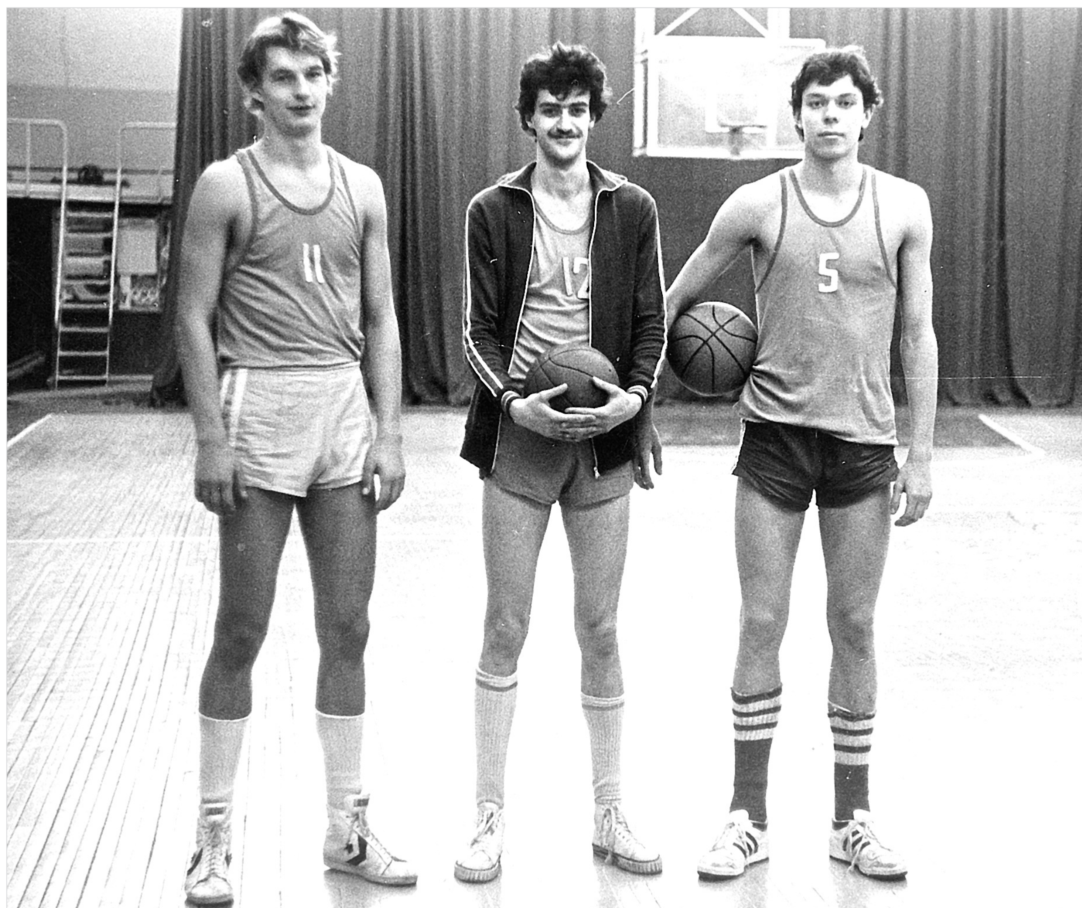

Отакі двометрові «пташенята» вилітали з кубелець наших ДЮСШ.
Зліва–направо: Олександр Шевченко, Олександр Ларін та Олександр Волков

Заслужені майстри спорту, гравці збірних команд СРСР Вадим Гладун (зліва) та Альберт Вальтін дають урок «майстер-класу» юній зміні «Будівельника»

На превеликий жаль, з настанням Незалежності великий творчий потенціал кадетських, юнацьких та юніорських збірних країни, які подавали велику надію на провідну роль усього українського баскетболу, мало не був вичерпаний. Масово закривались дитячо-юнацькі спортивні школи, а в них відділення баскетболу. Висохли маленькі потічки – немає чим живитись великим рікам.

Фахівці відзначають поступову руйнацію системи підготовки резерву як для професіональних клубів, так і для збірних команд – національної та у вікових категоріях. Натомість запропоновано недієздатну схему, яка негативно вплинула не лише на популярність жіночого, а й чоловічого баскетболу.

Це яскраво видно на прикладі діяльності Українського ліцею-інтернату спортивного профілю. Зараховують до нього виключно тих, хто переходить до восьмого класу загальноосвітньої школи. Такий хлопець чи дівчина повинні обов'язково дістати як мінімум початкову п'ятирічну ігрову підготовку, володіти дриблінгом, виконувати передачі та кидки у кошик правою і лівою руками, знати основні техніко-тактичні дії.

До початку 90-х років до інтернату потрапити було все одне, що виграти у лотерею. У передачі підлітка до цього навчального закладу дитячі тренери бачили успішний кінцевий результат своєї роботи. Вони постійно наполягали викликати на збори того чи іншого власного вихованця, переглянути його на змаганнях, запевняли, що він саме той, хто буде невдовзі потрібний збірній або професійному клубу.

Як правило, вже до здобуття середньої освіти такі учні потрапляли в поле зору тренерів професійних команд, де підписували контракти, продовжували освіту у вищих навчальних закладах. Сучасні тенденції глобалізації, які повною мірою охопили спорт як соціальне явище, відбились на вподобанні батьків. Трендом стали заняття танцями (особливо після відповідних телевізійних шоу), вивчення англійської мови, комп‘ютерна грамотність. Дівчаткам «не модно» стало бігати за м'ячем. Визначний фактор – втрата талановитих дітей на початкових етапах відбору. ДЮСШ досі працюють за програмою 1999 року, нова програма створена, але здебільшого повторює попередню (зроблена без урахування сучасних світових тенденцій) і ще не набула чинності. Головна причина ще й в іншому – первинна підготовка дитини у гімнастиці – 3 роки, плаванні – 4–5 років, футболі – 4–6 років, тенісі – 5–6 років, а у баскетболі – 8–9 років. Дівчаток взагалі на баскетбол набрати важко, про відбір мова не йдеться.

Зате колись, як згадують люди старшого покоління, прихід тренера до школи викликав загальне зацікавлення: кого набирають – хлопців чи дівчаток?

Тренування починались вже наступного дня. В цьому була зацікавлена і школа. Хто мав ігрові зали, дозволяли орендувати їх задарма. Цілі класи називались спортивними, спеціалізованими. Нагадаємо, що заслужений тренер СРСР Ісак Майзлін у Дніпропетровську групи вищої спортивної майстерності формував саме звідти. Виховані ним олімпійські чемпіонки Людмила Рогожина та Олена Жирко, а також усі переможниці Всесоюзних спартакіад школярів та першостей – зі шкільних груп.

Зараз туди дітей цукерками не заманиш. Винне у цьому передовсім суспільство. З негативними проявами у спорті вчасно не почали боротьбу. Ніхто не веде агітацію за здоровий спосіб життя. На нього відпала мода. В країні скорочують кількість занять спортом у вищих навчальних закладах, до мінімуму зведені вимоги на уроках фізичної культури дітей у школах. На здоров'я дітей погано впливає екологія та сучасне харчування.

Ще один не менший недолік. Недоступність для широкого учнівського загалу тренувальних залів, особливо у сільській місцевості. В попередньому розділі ми писали про «потічки», які утворювали великі «ріки». Нині маленькі ріки у прямому і переносному значенні зовсім обміліли. Тренерів з баскетболу, які займаються дівчатками, у глибинці на усю Україну можна перерахувати на пальцях двох рук. І в них відсутня мотивація.

Як доказ, свідчення тренера-вихователя Київського Ліцею-Інтернату світлої пам'яті Феодори Орел-Кочергіної. Вона та її колеги Володимир Замор-

Збірні школярів України учасниці Всесоюзної спартакіади шкільної молоді 1953 р. Перший ряд переможниці (зліва–направо): Л. Середіна, Т. Соловйова, Е. Акопян, А. Межвинська. В. Осадчук, Л. Федосова, Г. Бондарук, А. Литвинчук, Г. Кушнарьова, В. Бовтун. Хлопці – треті призери (другий ряд) В. Куровський, В. Ков'янов, В. Федін, Ю. Шикер, М. Баглей, К. Анапрейчик, В. Нікітишин, В. Амінов, І. Чертов

ський, Євген Філософ, Олена Федченко та інші, які працювали з дівчатками, здається, своїми зацікавленими очима заглядали чи не до усіх ДЮСШ в Україні, шукаючи таланти.

– До восьмого класу, всупереч вимогам, я брала кожну, навіть таку, яка не вміла робити «подвійного кроку», – розповідала заслужений майстер спорту, заслужений тренер України. – Найголовніше, щоб дівчина була зграбна і в неї світилися очі. Потім не відпускала ні на хвилинку. Знала, що за час канікул, вона втратить усе надбане. Не пам'ятаю й року, щоб я із власною дитиною хоч десять днів була на морі або у селі з родичами. Їздили на будь-які змагання, головним чином, за власний рахунок. Мирилися з відсутністю будь-яких побутових вигод. Десять-дванадцять дівчаток здебільшого тулилися в одній кімнаті без туалету і води. Харчування відходило на другий план.

Світлана Бойко, Оксана Довгалюк, Катерина Дорогобузова, Руслана Кириченко, Ольга Ляшкова, Олена Мамієва, Вікторія Навроцька, Олена Федченко, Тетяна Шаблінська, Світлана Шутова – ось далеко не повний список її талановитих учениць, які уславили український баскетбол на європейському рівні, внутрішніх чемпіонатах різних країн та у громадсько-суспільній діяльності

Чому так сталося? Усі ладні звинувачувати фізкультурних працівників, забувши про те, що наша молода незалежна країна, не маючи досвіду, опинилася у вкрай важкому економічному стані. Жодна з галузей, а передовсім освіта, наука, культура, не дістали належного забезпечення, виживали, як могли. Обов'язковості у збереження ДЮСШ не було ніякої. Звільнення з посад тренерів-викладачів торкнулося кожної школи. Розмови про розгортання масовості фізичного виховання задля забезпечення здоров'я, високої працездатності, захисту батьківщини були припинені. У спортивних школах також не вели мову про підвищення спортивної майстерності, підготовку резерву для збірних команд. Тренери у пошуку кращої долі подалися за рубіж, де дістали повагу, гідну заробітну платню, повне забезпечення.

Коли зміцніли федерації з видів спорту та дістали правове визнання у міжнародних, прийшла черга виступати самостійними командами на турнірах європейського та світового рівня. От тоді і згадали про дитячо-юнацькі спортивні школи, які були зобов'язані готувати резерв, належну заміну майстрам.

Усі керівники команд майстрів та тренери Київського ліцею-інтернату, Шкіл вищої спортивної майстерності, Спеціалізованих ДЮСШ, які живилися саме з цього джерела, в один голос скаржаться на те, що навчальний процес у початковій ланці налагоджений слабо.

Якщо погодитись із втратою у кількості ДЮСШ та відсутністю відбору, можна наводити причини: перша – низька кваліфікація тих дитячих тренерів, які ще залишились. Тренерами, як правило, мають ставати люди за покликанням, ті, хто полюбляє навчати, озброювати дітей знанням та навичками. Спеціалістів з фізичного виховання та спорту, як правило, готували в інститутах. Технікуми вели підготовку спеціалістів середнього рівня, до яких відносили інструкторів фізкультури. При педагогічних інститутах існували факультети, які переважно готували викладачів для шкіл. В той же час ніхто не цікавився рівнем освіти тренерів, їх заробітною платнею. Знову почалися порівняння з виклада-

чами загально освітніх шкіл. Тренери ледь животіють. Більшість тримається виключно через фанатичну відданість улюбленому виду спорту.

Це питання не нове, воно порушується чи не кожні п'ять-десять років, але знову не вирішується. Майже усі ДЮСШ органів освіти, як ми зазначали, створювались з гарною ідеєю, але на порожньому місці. Керівництво фізкультурно-спортивної галузі десятки років не було спроможне розібратись із статусом ДЮСШ, виробити чітке Положення, яке б вдовольняло представників дитячо-юнацьких шкіл усіх форм власності і напрямків діяльності. Під них не було задекларовано матеріально-технічну базу. Вони виникали на порожньому місці. Автори урядової постанови ще з перших повоєнних часів покладалися перш за все на свідомість, винахідливість та підприємливість керівників усіх шкіл та тренерів. Саме вони на власний розсуд повинні були втілювати у життя гасло «Усе краще – дітям!», вишукувати приміщення та інвентар для юних спортсменів. ДЮСШ існували як віртуальні. Гроші – лише на заробітну платню. Навіть директори з бухгалтерією не мали кабінету для роботи. Що вже казати про тренерів. Керівники районних управлінь освіти навіть не знали про це. Заслужений тренер СРСР, вихователь трьох олімпійських чемпіонок Ісак Майзлін у великому Дніпропетровську з торбою м'ячів за плечима бігав від залу до залу, пересаджуючись з трамваю до тролейбуса, бігав від одної групи дітей до іншої. Ніякої мови про оренду тоді не було. М'ячі не було де купляти, їх «діставали».

Лише на пальцях однієї руки можна перерахувати дитячо-юнацькі школи, які мали власні спортивні зали. По одній школі у Києві (колишня трапезна церкви), Дніпропетровську, Івано-Франківську, Шостці, Одесі (колишня синагога). Пізніше з'явились зали і в деяких інших місцях. Серед них є два–три зразкових Южний, Маріуполь, Суми.

Секціям малюків виділяли час у спортивних залах та на майданчиках спортивних товариств або клубів, але за певних умов. Непристосовані приміщення надавали і житлово-комунальні контори, вузи, школи, промислові або побутові підприємства. Здебільшого тут вміщувався майданчик нестандартного розміру без належних побутових приміщень. Поперваx мова не йшла про плату за оренду та комунальні послуги. Згодом це почали вимагати. Приміщення доводилось брати на баланс підприємств та організацій, які здатні були сплачувати такі послуги. У більшості шкіл і ці переваги з роками зникли, приміщення руйнувались, в них стало небезпечно проводити заняття. Батьки відмовлялись водити туди дітей, шукали для них заняття у більш пристойних умовах.

І четверта причина – відсутність змагань на місцевому рівні, що свідчить про повний занепад роботи з розвитку баскетболу. І це в той час, коли в Україні мало не щодня з'являються повідомлення про людей, які за короткий термін накопичують мільйони доларів і не знають куди їх подіти. Лише в окремих місцях багатії-спонсори і меценати закуповують м'ячі, спортивну форму, ремонтують спортзали, майданчики, виділяють гроші на організацію змагань, поїздки. Поки що на них головна надія.

Останнім часом з'явились дані, які свідчать про відкриття нових відділень в ДЮСШ. Нарешті запрацювали школи в Херсонській області, яка, до речі, зростила олімпійського чемпіона Валерія Гоборова, кількох чемпіонів Європи,

Учень 10-го класу 54-ої київської школи Ігор Чертов виводить збірну України на парад Всесоюзної спартакіади школярів 1953 року

Учень 9-го класу 92-ої київської школи Володимир Жадан виводить збірну України на парад Всесоюзної спартакіади школярів 1966 року

зокрема Галину Мельниченко.

Організовано огляд – конкурс на кращу дитячо-юнацьку спортивну школу. Підраховано, що резервісти для збірних команд незалежної України зростали і готувались у 30 великих містах та районних центрах України. Серед них – Бар, Бердичів, Бердянськ, Біла Церква, Вінниця, Керч, Коростень, Кривий Ріг, Полтава, Кременчук, Фастів, Черкаси. З великих міст найкраще працювали з дітьми у Дніпропетровську, Києві, Харкові, Одесі, Миколаєві.

Переможці Всесоюзної спартакіади школярів 1974 р. на відпочинку

Дитячо-юнацький баскетбол дав останнім часом для збірних команд таких талановитих гравців: Таїсію Бовикіну, Олександру Горбунову, Катерину Дорогобузову, Ганну Зарицьку, Уро-Ніле Міріам, Вікторію Мірчеву, Олесю Малашенко, Ольгу Мазніченко, Аліну Ягупову, Ольгу Яшковець, Андрія Агафонова, братів Кривичів, Олексія Печерова, Сергія Ліщука, В'ячеслава Кравцова, Кирила Фесенка, Дмитра Дятловського, Максима Корнієнка, Кирила Натяжко, Олександра Мишулу, Сергія Гладиря, Олександра Липового та багатьох інших – усіх важко перерахувати.

З юною зміною успішно працювали Олена Шаповалова, Ірина Євтушенко, Ірина Щипакіна, Лариса Єщенко, Станіслав Медведенко, Борис Резцов, Володимир Стремоухов, Ірина Нагорна, Феодора Орел-Кочергіна, Євген Філозоф, Вілій Тарнопольський, Вадим Гладун, Олександр Свирський та багато інших тренерів-фанатів. З ініціативи і за кошти Федерації баскетболу України з 2002 року проводяться змагання у Всеукраїнській юнацькій баскетбольній лізі, де створено по чотири вікові групи (хлопці та дівчата).

Статистичні показники про стан справ у дитячо-юнацькому баскетболі вміщуємо із спеціальною таблицею.

Підсумки змагань Республіканських Спартакіад школярів*

Міста, області	Роки																	
	1957		1958		1959		1960		1961		1962		1963		1964		1965	
	х	д	х	д	х	д	х	д	х	д	х	д	х	д	х	д	х	д
Київ	1	1	1	1	1	2	3	6	1	1	1	2	1	-	1	3	2	1
Вінницька	-	-	8	-	4	3	2	2	8	4	-	3	5	3	4	4	5	6
Дніпропетров.	3	-	2	-	4	4	2	2	4	2	2	1	2	2	2	1	1	2
Донецька	8	3	-	-	5	5	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
Житомирська	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	8	-	7	8	7	8
Закарпатська	4	-	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Запорізька	-	-	6	-	1	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	8	7
Ів-Франківська	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Київська	-	8	-	-	-	-											-	-
Кіровоградська	2	-	3	4	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Луганська	-	-	-	8	-	-	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Львівська	4	2	4	2	6	6	4	4	3	7	7	5	3	1	5	6	6	9
Миколаївська	-	6	-	-	-	2	5	3	7	8	-	7	7	4	8	7	10	10
Одеська	-	5	-	3	2	1	6	1	5	3	3	-	-	6	-	-	11	11
Полтавська	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Рівненська	-	-	-	-	-	-											-	-
Сумська	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-
Тернопільська	-	-	-	-	-	-											-	-
Харківська	5	-	7	6	3	3	1	7	2	-	4	-	4	5	3	5		
Херсонська	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	-	-	-	-	-	-											-	-
Черкаська	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька	-	7	-	-	2	-	-	-	-	-	8	6	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	-	4	-	-	-	-	-	3	-	6	-	4	-	7	-	-	-	-
АР Крим	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	6	2	12	12

* Від 1966 року статистичні матеріали про ці змагання замість того, щоб знаходитись в архівах Міносвіти або товариства «Гарт», перебували у приватних осіб і зникли.

Українські юнаки та дівчата – чемпіони та призери Європи в складі збірних СРСР

Юнаки (16–17 років): 1971 р. – Ю.Зазимко. 1973 – В.Ткаченко. 1975 – О.Білостінний. 1977 – В.Бережний, О.Полосін. 1979 – О.Крижанівський, С.Смагін, А.Шаптала.

Юніори (18–19 років): 1964 р. – А.Ніколаєв, В.Крамський, В.Салухін. 1966 – В.Новиков, А.Поливода. 1968 – А.Васютинський. 1972 – Ю.Зазимко, В.Землянухін. 1974 – В.Ткаченко. 1976 – О.Білостінний, В.Кобзєв, В.Ткаченко. 1978 – О.Білостінний, В.Бережний, В.Внуков. 1980 – В.Бережний, А.Ковтун, А.Ясинський.

Дівчата (кадетки): 1976 – Л.Рогожина. 1978 – О.Мамієва, І.Родіонова. 1980 – О.Синякевич. 1984 – О.Жирко. 1986 – Л.Назаренко.

Юніорки (18–19 років): 1965 – Л.Чиянова, О.Симоненко. 1967 – О.Сютрих, Л.Шлягіна. 1969 – Л.Остапець, Н.Назембло. 1973 – А.Вальтіна. 1977 – Л.Рогожина.

Юнаки та дівчата, які запрошувались до збірних молодіжних команд СРСР

Юнаки

Бережний Віктор, Білостінний Олександр, Васютинський Олександр, Внуков Володимир, Волков Олександр, Воронов Павло, Гоборов Валерій, Грицюта Юрій, Дербенцев Борис, Зазимко Юрій, Землянухин Володимир, Ковтун Анатолій, Крамський Володимир, Крижанівський Олег, Кузнєцов Олег, Левицький Володимир, Лушненко Петро, Ніколаєв Анатолій, Новиков Вадим, Орєхов Сергій, Панченко Юрій, Поливода Анатолій, Полосін Олег, Резцов Георгій, Перевалов Юрій, Ткаченко Володимир, Салухін Володимир, Смагін Сергій, Хівренко Петро, Шаптала Андрій, Шевченко Олександр, Уваров Валерій, Фесенко Микола, Шпунт Олег, Ясинський Андрій.

Дівчата

Акопян Емма, Бойко Ірина, Бойко Світлана, Блудова Вікторія, Болдог Єва, Вальтіна Ганна, Вєхова Олена, Вергун Олена, Десятниченко Ганна, Довгалюк Оксана, Жирко Олена, Іванова Ірина, Кислюк Олена, Коваленко Наталія, Корінь Любов, Ковбасенко Неллі, Кириченко Руслана, Копча (Ткаченко) Марина, Лавера Світлана, Лелека Вікторія, Мамієва Олена, Мельниченко Галина, Микитась Тетяна, Мудрик Людмила, Назембло Наталія, Остапець Олена, Орловська Тетяна, Пожилова Любов, Проніна Наталія, Рогожина Людмила, Родіонова Ірина, Савченко Тетяна, Синякевич Оксана, Синькова Марія, Сущенко Антоніна, Сютрик Ольга, Цюлюпа Ірина, Чешко Олена, Чорноус Лариса, Чупахіна Тетяна, Шепель Олена, Шлягіна Любов, Шульжик Марина.

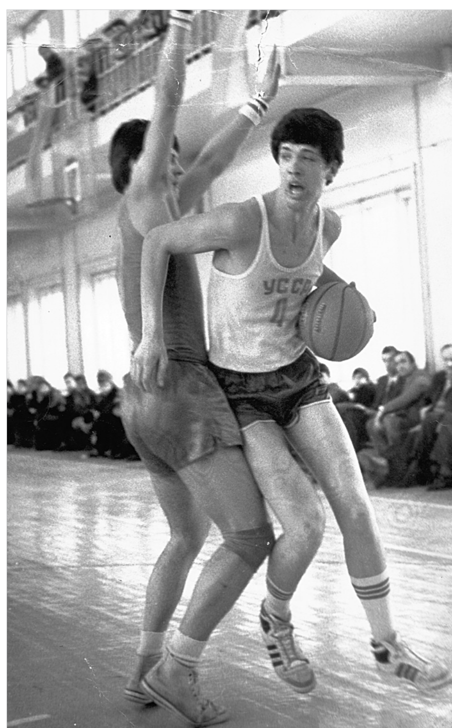

Так українські юнаки здобували перемогу на XVIII Всесоюзній спартакіаді школярів у Ташкенті 1984 року

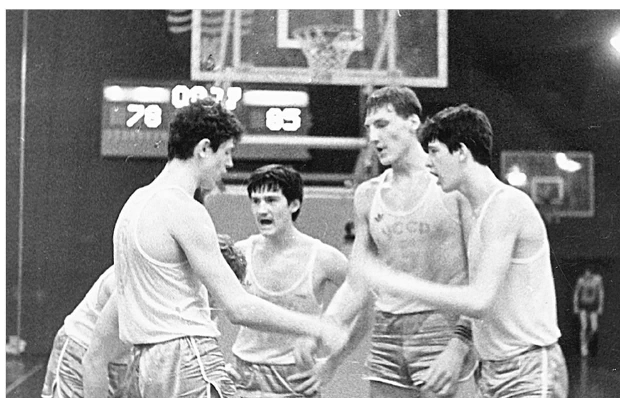

Досягнення юнаків та дівчат
Всесоюзні Спартакіади школярів

Роки	Міста	Зайняті місця	
		Дівчата	Юнаки

1953* Дніпропетровськ 1 3

Склад дівочої збірної України: Л.Середіна, Т.Соловйова, Е.Акопян, А.Межвинська, В.Осадчук, Л.Федосова, Г.Бондарук, А.Литвинчук, Г.Кушнарьова, В.Бовтун. Ст. тренер І.Е. Зільберберг.

І 1954 Ленінград 1 1

Склад команди дівчат: В.Бовтун, Л.Баландіна, В.Бендер, Г.Бондарук, Л.Короткова, Г.Кушнарьова, В.Лялецька, Л.Середіна, Н.Тришкура, Л.Чушенко. Ст. тренер І.Е.Зільберберг. Склад команди юнаків: К.Анапрейчик, Ю.Бойко, Ю.Виставкін, М.Достойнов, І.Єфремов, Р.Карасик, І.Козюренко, Ю.Митрофанов, В.Стремоухов, Л.Ямпольський. Ст. тренер – К.А.Басмаджан.

II 1955	Київ	20**	2
III 1956	Каунас	10	8
IV 1957	Рига	12	9
V 1958	Кишинів	7	2
VI 1959	Саратов	6	11

Роки	Міста	Зайняті місця	
		Дівчата	Юнаки
VII 1961	Баку	7	5
VIII 1963	Волгоград	4	1

Склад команди юнаків: В.Кашкевич, Ю.Лазута, Л.Настюков, А.Ніколаєв, В.Новиков, В.Салухін, В.Сидоренко, Ю.Устинов, Є.Філозоф, В.Юсим. Тренери – М.І.Говорунов, В.В.Карп.

IX 1965	Мінськ	1	7

Склад команди дівчат: Є.Біліченко, Є.Болдог, Л.Головко, Л.Давидова, Н. Сімаєва, О.Кондратьєва, Н.Лапова, Н.Мамієва, О.Сютрик, О.Симоненко, Т.Чупахіна, Л.Шлягіна. Тренери – К.А.Басмаджан, С.М.Марамович, І.Ю.Майзлін.

X 1967	Ленінград	5	7
XI 1969	Єреван	5	1

Склад команди юнаків: В.Бондаренко, В.Васько, Б.Вінниченко, Ю.Грицай, Б.Дербенцев, С.Зинін, О.Здрак, О.Куприянов, С.Опарін, О.Скронь, О.Смирнов, О.Чистяков. Старший тренер – К.А.Басмаджан.

XII 1972	Київ	1	2

Склад команди дівчат: Г.Вальтіна, Г.Жук, Л.Корінь, Т.Макаренкова, Л.Малинченко, І.Оверкіна, Т.Орлова, О.Підвисоцька, А.Путятіна, Т.Савченко, Л.Сироватко, А.Шатківська. Старший тренер – К.А.Басмаджан.

1985 р, Ленінград. Чемпіонки СРСР серед дівчат 17–18 рр.
По центру тренери А.М.Нестеренко та С.Т.Самсонов

Роки	Міста	Зайняті місця	
		Дівчата	Юнаки
XV 1978	Ташкент	2	1
Склад команди юнаків: К.Большаков, Р.Дремов, А.Ковтун, О.Крайнюк, О.Крижанівський, А.Попов, С.Рак, Ю.Сильверстов, С.Терентьєв, С.Філон, А.Шаптала, О.Шевченко. Тренери – М.З.Фурман, Ю.Б.Таслицький.			
XVI 1980	Вільнюс	5	3
XVП 1982	Фрунзе	3	2
XVШ 1984	Ташкент	6	1
Склад команди юнаків: І.Ватажок, А.Гергель, В.Гоборов, А.Запасько, О.Калюжний, О.Мухін, В.Полях, Ю.Перевалов, Г.Перегуд, С.Приходько, О.Рубан, П.Хівренко. Тренери – В.І.Гладун, Ю.Б. Таслицький.			
XIX 1986	Тбілісі	5	3
XX 1988	Київ	2	2
XXI 1990	Тбілісі	2	3

«Срібні» призерки XV Всесоюзної спартакіади школярів – збірна України. Нижній ряд (від лівої) А.Тараканова, І.Цюлюпа, Г..Журахівська, С.Євтухова, В.Калінченко. Верхній ряд – І.Родіонова, О.Негода, Н.Проніна, Л.Берлад, Н.Мельничук, Л.Майборода, Н.Бережецька. Тренери (від правої) В.С.Заморський, В.А.Макаревич та В.Я.Тарнопольський

ПЕРШОСТІ СРСР СЕРЕД ЮНАКІВ ТА ДІВЧАТ

Дівчата старшого віку

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1963	Казань	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І.	4
1966	Дн-ськ	ДЮСШ-1 Київ	Марамович С.	1
Склад команди: Л.Давидова, Л.Павленко, Н.Забозлаєва, Т.Чупахіна, Л.Шлягіна, Л.Потапенко, Л.Макарова, О.Кондратьєва, О.Мусієнко, О.Степанська.				
		ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І., Нестеренко А.	2
1967	Донецьк	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І., Нестеренко А.	6
1968	Єреван	Респ. спортінтер.	Заморський В.	2
1969	Чернігів	Респ. спортінтер.	Заморський В.	1
Склад команди: Н.Назембло, А.Сущенко, І.Гуляєва, О.Шепель, Г.Буянова, Т.Хоменко, С.Тарасова, Л.Метела, Г.Старчук, С.Дем'янова, Н.Дубина, Г.Калитенко, Г.Шинкарук.				
		ДЮСШ Чернігів	Лякір Л.	2
1971	Алма-Ата	Респ. спортінтер.	Басмаджан К. Давидченко А.	3
1974	Дн-ськ	Респ. спортінтер.	Заморський В. Давидченко А.	1
Склад команди: Н.Головко, Т.Завойська, А.Путятіна, Л.Сидорчук, С.Соколан, Л.Сироватко, Л.Шмигована, Н.Косянчук, Г.Торорощенко, Г.Лапшина, В.Кошева, Г.Мельниченко.				
		ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І.Ю.	2
1975	Клайпеда	Респ. спортінтер.	Заморський В. Давидченко А.	1
Склад команди: Т.Лучицька, С.Матяш, Г.Мельниченко, О.Петрик, Л.Друзь, Т.Саєнко, В.Кудрявцева, Н.Вержевська, Н.Ковбасенко, О.Горогодська, Л.Груша, Т.Орловська.				
1976	Москва	Респ. спортінтер.	Заморський В., Давидченко А.	1
Склад команди: Т.Орловська, В.Кудрявцева, Н.Вержевська, Т.Лучицька, В.Блудова, Л.Швець, С.Матяш, Г.Мельниченко, О.Петрик, Л.Друзь, Н.Косова, Л.Литвинюк.				
1977	Єсентуки	Респ. спортінтер.	Макаревич В.	1
Склад команди: І.Цюлюпа, Н.Проніна, І.Родіонова, Н.Бережевська, О.Кисюк, Л.Чорноус, Н.Масло, О.Чишко, О.Палик, О.Онищенко.				
1978	Київ	Київ. спортінтер.	Макаревич В.	1
Склад команди: І.Цюлюпа, Н.Проніна, І.Родіонова, Г.Журахівська, С.Майборода, О.Негода, Г.Оливко, Н.Бережевська, О.Кисюк, Л.Чорноус.				
1979	Білгород	«Авангард» Львів	Цамалашвілі О.	2
1980	Дн-ськ	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І., Нестеренко А.	1
Склад команди: Є.Мала, С.Ковальова, І.Бабенко, Н.Калиновська, Л.Негода, С.Довга, Л.Пиковець, І.Гудкова, В.Василенко, О.Федоряк, В.Глудовенко, М.Євтухова.				
1982	П'ятигорськ	«Динамо» Київ	Заморський В.	2
1983	Волгоград	«Динамо» Київ	Заморський В.	3
1984	Фрунзе	Київ. спортінтер.	Макаревич В.	3
1985	Шауляй	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І., Нестеренко А.	1
Склад команди: Л.Довгань, І.Сагайдакова, В.Коваленко, О.Жирко, А.Колесник, І.Ткаченко, С.Ковтуненко, С.Сінькова, М.Шульжик, Л.Мудрик, Н.Ткачук, О.Буц.				
		Київ. спортінтер.	Кочергіна Ф.	5
1986	Дн-ськ	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І., Авілова Т.	1

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце

Склад команди: В.Парадіз, О.Жирко, І.Ткаченко, А.Колесник, О.Буц, С.Родіонова, С.Ковтуненко, О.Мартюк, В.Коваленко, Н.Ткачук, С.Большакова, Н.Костюк.

1988	Київ	Київ. спортінтер.	Заморський В.	2
1989	Клайпеда	Київ. спортінтер.	Заморський В., Терентьєв В.	1

Склад команди: О.Андреєва, К.Власова, О.Воробйова, О.Галеуліна, І.Пирогова, Н.Дехтяренко, О.Ющенко, Т.Дмитрієва, Л.Борщенко, Н.Зізда, О.Безнощенко.

1990	Київ	Київ. спортінтер.	Кочергіна Ф.	3

Дівчата середнього віку

1966	Куйбишев	ДЮСШ-1 Київ	Заморський В.	1

Склад команди: Л.Остапець, Т.Киринова, Г.Попович, Н.Костакова, Н.Каплан, Л.Войцехівська, Л.Ярова, Н.Токмило, Т.Хоменко, С.Журахівська.

1981	Гомель	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І.	6
1982	Фрунзе	Київ. спортінтер.	Макаревич В.	3
1983	Волгоград	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І., Нестеренко А.	4
1984	Ташкент	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Майзлін І. Нестеренко А.	2
1985	Сімферополь	Київ. спортінтер.	Макаревич В.	3

Переможниці Всесоюзних змагань 1974 року з тренером В.С. Заморським

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1986	Чернігів	Київ. спортінтер.	Заморський В.	4
1989	Мінськ	Київ. спортінтер.	Заморський В.	2

Хлопці старшого віку

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1953	Ленінград	Збірна України	Петров О.	3
1966	Куйбишев	ДЮСШ-1 м. Київ	Басмаджан К.	1

Склад команди: О.Віленський, В.Огородников. В.Смоляков, В.Жужа, В.Заброда, В.Швачко, М.Сагайловський, В.Нарадовський, О.Садовников.

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1972	Ташкент	Респ. спортінтер.	Фурман М.	1

Склад команди: К.Налісний, В.Григалюнас, В.Фірсов, В.Терехов, В.Білаш, В. Устименко-Бакумовський, І.Стешенко, О.Богданов.

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1974	Київ	Респ. спортінтер.	Фурман М.	2
1975	Дніпропет-к	Респ. спортінтер.	Фурман М.	2
1976	Каунас	Респ. спортінтер.	Фурман М.	1

Склад команди: І.Нестеренко, В.Балашов, В.Куник, О.Полосін, М.Кожелянко, В.Внуков, В.Драбіковський, В.Голуб, В.Бережний, В.Малишев.

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1977	Тарту	Респ. спортінтер.	Фурман М.	1

Склад команди: О.Полосін, В.Бережний, В.Дрьомов, А.Ковтун, О.Крайнюк, Ю.Сильверстов, О.Шевченко, А.Шаптала, С.Рак, С.Філон, С.Терентьєв, К.Балашов.

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1978	Дн-ськ	СДЮШОР-3	Таслицький Ю., Фурман М.	1

Склад команди: К.Балашов, Р.Дрьомов, А.Ковтун, О.Крайнюк, О.Крижанівський, А.Попов, С.Рак, Ю.Сильверстов, С.Терентьєв, С.Філон, О.Шевченко, А.Шаптала.

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце
1983	Клайпеда ДЮСШ-5 Дн-ськ		Промисловський М.	2
1984	Таллінн ДЮСШ-5 Дн-ськ		Таслицький Ю. Гладун В.	1

Хлопці старшого віку –переможці Всесоюзних змагань 1976 р.

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце

Склад команди: В.Гоборов, А.Запасько, Ю.Перевалов, Л.Храмцовський, О.Рубан, І.Ватажок, В.Полях, А.Гергель, Д.Труш, С.Орехов, І.Приходько, Г.Перегуд.

1985	Одеса	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Таслицький Ю. Гладун В.	1

Склад команди: К.Зелинський, В.Тищенко, Г.Перегуд, О.Рубан, С.Калюжний, І.Ватажок, В.Полях, А.Гергель, С.Орехов, І.Чигринов, П.Хівренко.

1986	Одеса	Київ. спортінтер.	Свирський О.	6
1987	Таллінн	Київ. спортінтер.	Свирський О.	3
1990	Вітебськ	Київ. спортінтер.	Свирський О.	1

Склад команди: С.Чешук, С.Самойлик, І.Василенко, В.Бережний, Р.Рубченко, В.Усенко, О.Швець, В.Скиданов, О.Кислицин.

1991	Керч	Київ. спортінтер.	Свирський О.	4

Хлопці середнього віку

1966	Куйбишев	ДЮСШ-1 м. Київ	Вдовиченко Б.	3
1980	Тарту	«Будівельник» Київ	Шаблінський В.	2
1982	Вільнюс	ДЮСШ-16	Шаповалова О.	2
1983	Клайпеда	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Промисловський М.	3
1985	Одеса	ДЮСШ м. Одеси	Гойхман А.	1
1986	Одеса	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Промисловський М.	6
1989	Шелуте	ДЮСШ-5 Дніпр.	Промисловський М.	1

Склад команди: А.Філін, О.Драгінський, С.Іващенко, Р.Тороροченко, В.Верясов, О.Лохманчук, С.Грищенко, Р.Жук.

1990	Каунас	ДЮСШ-5 Дн-ськ	Промисловський М.	1
1990	Луганськ	ДЮСШ м. Луганська	Бірюков В.	1

Чемпіони Європи серед юнаків 1971 року.
Третій зліва у верхньому ряду Юрій Зазимко (Київ)

Роки	Місто	Учасники	Тренери	Місце

Склад команди: В.Зінченко, О.Рабулець, І.Бурков, Н.Сванідзе, Р.Агрізкин, Р.Новіков, А.Демченко, В.Горбачов, О.Козловський, О.Раєвский.

1991	Сочі	ДЮСШ м. Луганська	Бирюков В.	2
		ДЮСШ м. Одеси	Мусарський О.	3

*Всесоюзні спортивні ігри молоді**

1973	Вільнюс	Дівчата «Д» К	Резцов Б., Заморський В.	6
		Хлопці	Фурман М., Говорунов М.	3
1977	Лієпая	Дівчата	Заморський В. Давидченко А.	1

Склад команди чемпіона: Г.Мельниченко, С.Матяш, Т.Орловська, О.Рогожина, Н.Вержевська, В.Кудрявцева, В.Блудова, Л.Швидь, О.Петрик, Н.Косова, Т.Лучицька, Л.Друзь.

		Хлопці	Фурман М Говорунов М.	3
1982	Мінськ	Дівчата	Майзлін І. Самсонов С.	1

Склад команди: Т.Коротка, О.Синякевич, І.Бабанська, О.Федоряк, А.Ільїна, І.Романенко, В.Десятниченко, А.Крамаренко, М.Євтухова, М.Кравцова, Г.Щеглова, М.Копча.

		Хлопці	Велігура Ю.	5
1989	Донецьк	Дівчата	Майзлін І., Мартинов В.	3
		Хлопці	Соколовський Б.	2

* 1. Змагання проводились серед команд союзних республік

2. Подані лише прізвища переможців змагань

Серед тренерів-вихователів Республіканського Ліцею-Інтернату заслужений тренер України Ф.Г. Орел-Кочергіна досягала найкращих результатів. На фото із чемпіонками СРСР серед дівчат старшого віку

Тренер Республіканського ліцею Олена Федченко із своїми вихованками завжди у дорозі. Про труднощі забувають, здобуваючи високі місця

ВІДДІЛЕННЯ БАСКЕТБОЛУ В ДЮСШ (за статистичними даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту на 01.01.2018 р.)

Області	Відділень	Учнів		Тренерів	З них штатних
		Дівчат	Хлопців		
АР Крим*	9	1012		72	23
Вінницька	11	429	1094	38	15
Волинська	10	232	510	20	11
Дніпропетровська	14	646	2155	41	38
Донецька	11	205	1371	78	34
Житомирська	10	311	720	25	11
Закарпатська	6	352	856	23	12
Запорізька	8	571	1296	48	37
Івано-Франківська	8	349	902	29	20
Київська	17	416	1277	46	19
Кіровоградська	15	405	811	36	12
Луганська	8	108	358	11	7
Львівська	7	461	826	31	13
Миколаївська	8	335	838	26	17
Одеська	15	486	1867	58	20
Полтавська	14	625	1526	47	20
Рівненська	15	472	1248	43	22
Сумська	6	105	478	15	9
Тернопільська	7	30	173	10	3
Харківська	27	700	2654	78	32
Херсонська	13	207	650	23	10
Хмельницька	12	248	782	26	8
Черкаська	10	106	560	26	6
Чернівецька	18	576	1157	45	12
Чернігівська	8	48	462	18	9
м. Київ	8	429	1773	46	41

* По АР Крим показники 2014 року. По Луганській та Донецькій областях – без тимчасово окупованих територій.

Ця таблиця, яку щороку із річним звітом оновлює Мінмолодьспорт, потребує деяких коментарів. Станом на 01.01.2018 року в дитячо-юнацьких спортивних школах усіх областей України нараховуємо 238 відділень баскетболу, в яких займається 27 тисяч юнаків та дівчат. Це майже у 20 разів менше, ніж було до 1990 року. З ними працює 845 тренерів, з них 408 штатні. Ці статистичні дані об'єктивно і красномовно промовляють про сучасний стан справ у дитячо-юнацькому баскетболі.

Через мізерну кількість не давали загальної таблиці інших суб'єктів, які зайняті підготовкою резерву. На усю Україну маємо чотири школи вищої спортивної майстерності. Було 17 так званих спеціалізованих шкіл олімпійського резерву, стало – шість із 177-ма резервистами. Лише один на усю

Україну Пункт олімпійської підготовки із 17 учнями. Тож, звідки черпати кандидатів до збірних команд України з баскетболу?

Просто диву даєшся, що трапилось з баскетболом, улюбленою спортивною грою дорослих і молоді. Скорочується кількість учнів і закриваються ДЮСШ в Одеській, Київській областях. Незначна кількість відділень баскетболу в ДЮСШ залишилась в АР Крим, Закарпатській, Миколаївській, Чернігівській областях та в місті Києві. П'ять відділень в ДЮСШ втратила Житомирська область, чотири – Сумська, три – Дніпропетровська, дві – Рівненська, а найбільше шість – Харківська, яка ще з довоєнних часів подавала приклад всій Україні. Та й у часи незалежності успіхами цієї області небезпідставно пишалися.

Нехай нас вибачать, але сказати, що в декількох областях «тренерів наче викосили косою», ми маємо повне право. Чим іншим можна пояснити, що у Харківській області їх стало на 64 менше, Дніпропетровській – на 34, місті Києві – на 33, Житомирській – на 15, невеличких Рівненській – на 19,

1989 р. Збірна України – бронзовий призер Всесоюзних молодіжних ігор. Верхній ряд (від лівої): С.Родіонова, І.Бойко, О.Довгалюк, В.Лелека, Т. Василіхіна, Середній ряд – О.Чухно, Л.Белухіна, О.Мартюк, В.Парадіз. Нижній ряд – О.Меркулова, О.Жирко, І.Ткаченко. Тренери І.Ю.Майзлін (нижній ряд, зліва), В.М.Мартинов (праворуч). Керівник делегації М.М.Кужукін

Сумській – на 8, Закарпатській – на 8, Івано-Франківській – на 3. Миколаївська область вважалася взірцем для сусідньої Херсонської. Сьогодні тут ДЮСШ у два рази менше.

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЮНАЦЬКА БАСКЕТБОЛЬНА ЛІГА

2002 року року запроваджені змагання у так званій Всеукраїнській юнацькій баскетбольній лізі. Старт їм дало спільне рішення Міністерства молоді та спорту з Федерацією баскетболу України з метою піднесення рівня розвитку та популяризації гри, підвищення майстерності юних спортсменів та кращої підготовки баскетбольної молоді до міжнародних змагань. Юнаки та дівчата за віковими категоріями змагаються за міжнародними правилами та туровою системою. Допускаються команди загально освітніх навчальних закладів, баскетбольних клубів та ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ, ЦОП, ліцеїв та інтернатів спортивного профілю. Дозволено об'єднувати команди.

Юнацька ліга зайняла своє місце в системі змагань з баскетболу в Україні, загартувалася і виросла із 57 команд у першому сезоні. Від чемпіонату до чемпіонату невпинно зростає як кількість команд у кожній віковій групі, так і ігор. В сезоні 2016–2017 – 1919 ігор у юнаків та 710 у дівчат. Кожна команда зіграла в останньому чемпіонаті близько 40 матчів, проти 22 що було на початку. Це дає змогу для повноцінної ігрової практики юних баскетболістів. За п'ятнадцять років Ліга стала повноцінною часткою чемпіонату України зі своїм регулярним чемпіонатом та двома дивізіонами «А» і «Б» серед команд у шести вікових категоріях юнаків та дівчат, фінальним плей-офф, кращими гравцями і MVP.

З вересня 2017 року ФБУ встановила стипендії для найбільш перспективних гравців. Одну тисячу гривень щомісяця отримають 16 кращих гравців збірної U15 і така сама кількість гравців U16. Тренери, які підготували гравців у збірні команди U15 та U16 впродовж 9-ти місяців з вересня по травень також отримують стипендію у розмірі одної тисячі гривень в місяць за кожного гравця. Вдосконалено положення про компенсаційні виплати спортивним школам та тренерам, які підготували гравців до команд, що грають у чемпіонатах України.

ПІДСУМКИ ЗМАГАНЬ

Всеукраїнської Юнацької Баскетбольної Ліги

Сезон 2002–2003.

Юнаки 1986–1987 р.н. 25 команд. 1. «Азовмаш» Маріуполь». 2. «Політехнік» Харків». 3. МБК «Миколаїв».

Юнаки 1988–1989. 32 команди. 1. «Україна» Донецьк. 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. МБК «Миколаїв».

Дівчата 1988-1989 р.н. 16 команд. 1. КСЛІ Київ. 2. «Киянка» Київ. 3. СДЮШОР-2 Одеса.

Сезон 2003–2004.

Дівчата віком до 16 років. 11 команд. 1. «Киянка-88». 2. «Одеса-88» Одеса. 3. «КСЛІ» Київ.

Дівчата до 15. 17 команд. 1. «Киянка-89». 2. «СДЮШОР-19» Київ. 3. «Дніпро-89».

Дівчата до 12. 8 команд. 1. «Дніпро-91». 2. «Баскет-Бар» Вінницька обл. 3. «Сузір'я» Рівне.

Юнаки до 17. 24 команди. 1. «Азовмаш». 2. «СДЮШОР-2» Одеса. 3. «Україна-87» Київ.

Юнаки до 16. 18 команд. 1. «СДЮШОР-2» Одеса. 2. «КСЛІ» Київ. 3. «БАСКО-СДЮСШОР-4» Вінниця.

Юнаки до 14. 28 команд. 1. «АлМар» Донецьк. 2. «Біла Церква». 3. «СДЮШОР-2» Одеса.

Юнаки до 13. 12 команд. «ШМБЛ» Кременчук. 2. «СДЮШОР-12» Київ. 3. «Україна-91» Київ.

Сезон 2004–2005.

Дівчата 16. 8 команд. 1. «Спорт ліцей» Кишинів. 2. «КСЛІ-ТІМ» Київ. 3. «Киянка-89» Київ.

Дівчата до 14. 11 команд. 1. «КСЛІ-90» Київ. 2. «Сузір'я» Рівне. 3. «СДЮШОР-2» Одеса.

Дівчата до 13. 7 команд. 1. «Беріг Надії» Чугуїв. 2. «ДЮСШ» Здолбунів. 3. «Переяслав-92».

Юнаки до 17. 19 команд. 1. «Хімік-СДЮШОР-2» Одеса. 2. «Миколаїв». 3. «Дніпро-88».

Юнаки до 16. 12 команд. 1. «АлМар-СДЮШОР» Донецьк. 2. «КСЛІ» Київ. 3. «Дніпро-89».

Юнаки до 15. 24 команди. 1. «КСЛІ» Київ. 2. «Україна» Київ. 3. «Дніпро-90».

Юнаки до 14. 16 команд. 1.«Україна-92» Київ. 2. «Дніпро-92» Дніпропетровськ. 3.«ДЮКФП- Еталон» Херсон.

Сезон 2005–2006.

Дівчата до 17. 1. «КСЛІ-90» Київ. 2. «СДЮСШОР-2-90» Одеса. 3. «Сузір'я» Рівне.

Дівчата до 16. 1. «КСЛІ-91» Київ. 2. «Баскет-Бар» Вінницька обл. 3. «ДЮСШ» Бердянськ.

Дівчата до 15. 1. «Переяслав-93». 2. «ДЮСШ-13» Харків. 3.«Ровеньки-93» Луганська обл.

Юнаки до 17. 1. «Дніпро-89». 2. «Спорт-ліцей» Біла Церква. 3. «КСЛІ-89» Київ.

Юнаки до 16. 1. «Україна-90» Київ. 2. «КСЛІ-90» Київ. 3. «Хімік-90» Южне.

Юнаки до 15. 1. «КСЛІ-91» Київ. 2. «Азовмаш -91» Маріуполь. 3. «СДЮСШОР-4» Миколаїв.

Юнаки до 14. 1. «ХІМІК-93» Южне. 2. «Сокіл-ДЮСШ-93» Калуш. 3. «Україна-93» Київ.

Сезон 2006–2007.

Дівчата до 16. 1.«СДЮШОР-2-91» Одеса. 2. «КСЛІ-91» Київ. 3. «ДОУФК-91» Дніпро.

Дівчата до 15. 1. «КСЛІ-92» Київ. 2. «СДЮШОР-2-92» Одеса. 3. «Мавпенята-92» Черкаси.

Дівчата до 14. 1.«ДЮСШ-13» Харків. 2. «Мавпенята-93» Черкаси. 3. «Дніпро-93».

Дівчата 1995 р.н. 1. «ДЮСШ–95» Бердянськ. 2. «Баскет-Бар-95» Вінницька обл. 3. «Сузір`я-95» Рівне.

Юнаки до 17. «Азовмаш-90» Маріуполь. 2. «Фортеця-90» Черкаси. 3. «Хімік-90» Южне.

Юнаки до 16. 1. «КСЛІ-91» Київ. 2. «Азовмаш-91» Маріуполь. 3.«МСДЮШОР-91» Вінниця.

Юнаки до 15. 1. «Азовмаш-92» Маріуполь. 2. «Україна-92» Київ. 3. «СДЮШОР-2-92» Одеса.

Юнаки до 14. «Хімік-93» Южне. 2. «Енергетик» Світлодарськ. 3. «Україна-93» Київ.

Юнаки до 13. 1.«СДЮШОР-94» Одеса. 2.«CRAZY FROGS-ДЮСШ-16» Київ. 3.«Азовмаш-94».

Юнаки до 12. 1.«СДЮШОР-3-95» Київ. 2. «СДЮШОР-2-95» Одеса. 3. «Хімік-95» Южне.

Сезон 2007–2008.

Дівчата до 12. 7 команд. 1. ДЮСШ Бердянськ. 2. «Баскет-Бар» Вінницька обл. 3. «Сузір'я» Рівне.

Дівчата до 16. 18 команд. 1. ДЮСШ – 13 Харків. 2. «Мавпенята» Черкаси. 3. «Дніпро-93».

Дівчата до 15. 9 команд. 1. КСЛІ. 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. «Переяслав» Пер.-Хмельн.

Юнаки до 12. 16 команд. 1.СДЮШОР Одеса. 2. «ЧПК» Черкаси. 3. ДЮСШ-7 Харків.

Юнаки до 13. 19 команд. 1. «Графія-Україна» Черкаси. 2. «Донецьк» Дружківка. 3. «Донецьк» Горлівка-Краматорськ.

Юнаки до 14. 24 команди. 1. СДЮШОР-2 Одеса. 2. «Фортеця-94» Черкаси. 3. «Азовмаш-94».

Юнаки до 15. 23 команди. 1. «Хімік-93». 2. ДВУФВ-93. 3. БК «Київ»-93.

Юнаки до 16. 19 команд. 1. «Азовамаш-2». 2. «Хімік-92» Южне. 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Юнаки до 17. 19 команд. 1. ЗІДМУ Запоріжжя. 2. СДЮШОР-4 Миколаїв. 3. «ДЮК» Одеса.

Сезон 2008–2009.

Дівчата до 13. 12 команд. 1. «Полтава». 2. «Рівненщина». 3. СДЮШОР-2 Одеса.

Дівчата до 14. 4 команди. 1. ДЮСШ-95 Бердянськ. 2. «Таврійська Зірка» Херсон. 3. СДЮШОР -5 Дніпро.

Дівчата до 15. 14 команд. 1. КСЛІ-1-94. 2. «Рівненщина-94» Рівне. 3. МСДЮШОР Вінниця.

Дівчата до 16. 5 команд. 1. ДЮСШ-13 Харків. 2. ДВУФК-93 Дніпро. 3. «Франківськ-КСЛІ».

Дівчата до 17. 4 команди. 1. ДЮСШ-1 Хмельницький. 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. «Бердичів».

Юнаки до 12. 22 команди. 14 команди. 1. «Донецьк-97». 2. «Авангард» Харків. 3. «Тясмін» Черкаси.

Юнаки до 13. 22 команди. 1. СДЮШОР-2 Одеса. 2. «Лавіна» Черкаси. 3. «Імпульс» Шостка.

Юнаки до 14. 23 команди. 1. БК «Донецьк». 2. «Азовмаш». 3. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Юнаки до 15. 33 команди. 1. «Азовмаш». 2. «Фортеця-94» Черкаси. 3. «СДЮШОР-2-Хімік» Одеса-Южне.

Юнаки до 16. 26 команд. 1. «Хімік-93» Южне. 2. «Київ-93». 3. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Юнаки до 17. 15 команд. 1. «Хімік-92» Южне. 2. «Азовмаш». 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Сезон 2009–2010.

Дівчата до 13. 12 команд. 1. ДЮСШ Миргород. 2. «Рівненщина». 3. СДЮШОР-2 Одеса.

Дівчата до 14. 4 команди. 1. ДЮСШ Бердянськ. 2. «Таврійська зірка» Херсон. 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Дівчата до 15. 14 команд. 1. КСЛІ. 2. «Сузір'я» Рівне. 3. МСДЮСШ Вінниця.

Дівчата до 16. 5 команд. 1. ДЮСШ-13 Харків. 2. ДВУФК Дніпро. 3. КСЛІ-93 Київ.

Дівчата до 17. 4 команди. 1. «Феміда» – ДЮСШ Хмельницький. 2. СДЮШОР – 2 Одеса. 3. «Бердичів».

Юнаки до 12. 13 команд. 1.«Сокіл-ДЮСШ-Колос» Лубни. 2.СДЮШОР-2 Одеса. 3. «Азовмаш».

Юнаки до 13. 21 команда. 1.БК «Донецьк». 2.СДЮШОР-2 Одеса. 3.СДЮШОР «Україна» Харків.

Юнаки до 14. 24 команди. 1.«Черкаські мавпи». 2.СДЮШОР-2 Одеса. 3. МК ДЮСШ-7 Харків.

Юнаки до 15. 29 команд. 1. «Ведмеді» Київ. 2. «Азовмаш». 3. «Хімік».

Юнаки до 16. 30 команд. 1. ДВУФК-СДЮШОР-5 Дніпро. 2. «Азовмаш». 3. «Донецьк-95.

Юнаки до 17. 12 команд. 1. ДВУФК-СДЮШОР-5 Дніпро. 2. «Хімік». 3. БК «Київ-93».

Сезон 2010–2011.

Дівчата до 17. 10 команд. 1. «ФТЛ-Таврійська зірка» Херсон. 2. КСЛІ-94. 3. МСДЮШОР Вінниця.

Дівчата до 16. 6 команд.1. ДЮСШ-95 Бердянськ. 2. «Рівненщина-95». 3. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Дівчата до 15. 7 команд. 1. КСЛІ. 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. «Полтавщина».

Дівчата до 14. 8 команд. 1.ДЮСШ-97 Бердянськ. 2.СДЮШОР-4 Миколаїв. 3. Харківська обл.

Дівчата до 13. 7 команд. 1. СДЮШОР-2 Одеса. 2. «Рівненщина». 3. ДЮСШ-98 Нововолинськ.

Дівчата до 12. 9 команд. 1. «Євгенія» В.Рогачик Херсонська обл. 2. «Миргород». 3. СДЮШОР -5 Дніпро.

Юнаки до 17. 23 команди, 2 дивізіони. 1. «СДЮШОР-2-Хімік» Одеса-Южне. 2. БК «Донецьк». 3. ДВУФК Дніпро.

Юнаки до 16. 30 команд. 1. «Черкаські мавпи». 2. «Хімік» Южне. 3. БК «Київ».

Юнаки до 15. 23 команди. 1. «Черкаські мавпи». 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. БК «Донецьк» Краматорськ-Світлодарськ.

Юнаки до 14. 30 команд. 1. СДЮШОР-2 Одеса. 2. БК «Донецьк». 3. «Україна-ХДВУФК» Харків.

Юнаки до 13. 17 команд. 1. БК «Сокіл-ДЮСШ-Колос» Лубни. 2. «КДЮСШ-Азовмаш». 3. СДЮШОР-2 Одеса.

Юнаки до 12. 12 команд. 1. «Шік-ДЮСШ» Миргород. 2. «Хімік». 3. БК «Донецьк-Авангард».

Сезон 2011–2012.

Дівчата до 18. 4 команди. 1. МСДЮСШОР Вінниця. 2. КСЛІ Київ. 3. «Полтавщина»

Дівчата до 17. 4 команди. 1. «КСЛІ-ТІМ-СКУФ» Київ. 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро. 3. СДЮСШОР-4 Миколаїв.

Дівчата до 16. 7 команд. 1. СДЮСШОР-2 Одеса. 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро. 3. «Переяслав».

Дівчата до 15. 6 команд. 1. ДЮСШ Бердянськ. 2. Харківська обл. 3. СДЮШОР-4 Миколаїв.

Дівчата до 14. 6 команд. 1. СДЮСШОР-2 Одеса. 2. КСДЮШОР Київ. 3. СДЮСШОР-5 Дніпро.

Дівчата до 13. 9 команд. 1. СДЮСШОР-5 Дніпро. 2. «Євгенія» В. Рогачик, Херсон. обл. 3. «Переяслав».

Дівчата до 12. 8 команд. 1. «Миргород». 2. СДЮСШОР-5 Дніпро. 3. СДЮСШОР-2 Одеса.

Юнаки до 18. 9 команд. 1. «АВАНТАЖ-ПОЛІТЕХНІК» Харків. 2. «СДЮШОР-16-ЮНІС» Київ. 3. КСЛІ Київ.

Юнаки до 17. Дивізіон А – 12 команд. 1. БК «КИЇВ». 2. « Ведмеді» Київ. 3. БК «Хімік» Южне.

Юнаки до 16. Дивізіон А – 11 команд. 1. «Черкаські мавпи». 2. «Донецьк» Горлівка. 3. «Хімік» Южне.

Юнаки до 15. Дивізіон А – 11 команд. 1. «Донецьк» Краматорськ. 2. СДЮСШОР-2 Одеса. 3.«Черкаські мавпи».

Юнаки до 14. 15 команд. 1. СДЮСШОР-5-98 Дніпро. 2. «КДЮСШ-Азовмаш»-98». 3. «Полтавщина»-98 Лубни.

Юнаки до 13. 19 команд. 1. «Хімік»-99 Южне. 2. «Донецьк-99» Дружківка. 3. «Полтавщина».

Юнаки до 12. 22 команди. 1. СДЮШОР-5-00 Дніпро. 2. КДЮСШ-00 Світловодськ. 3. «Київщина» Боярка.

Сезон 2012–2013 р.н.

Дівчата до 18. 4 команди.1. КСЛІ-ТІМ-СКУФ Київ. 2. СДЮШОР-4. Миколаїв. 3. МСДЮСШОР Вінниця.

Дівчата до 17. 5 команд.1. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро. 2. «Рівненщина». 3. «Переяслав» Пер.-Хмель.

Дівчата до 16. 7 команд. 1. СДЮСШОР-2 Одеса. 2. ДЮСШ Бердянськ. 3. Харківська обл.

Дівчата до 15. 4 команди. 1. КСЛІ-ТІМ-СКУФ Київ. 2. «КДЮСШ-Чемпіон» Київ. 3. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Дівчата до 14. 9 команд. 1. «Переяслав» (Переяслав-Хмельницький). 2. «Рівненщина».

3. СДЮСШОР-5-ДВУФК (Дніпро).

Дівчата до 13. 9 команд.1. СДЮШОР-5 (Дніпро).2. ДЮСШ (Бердянськ). 3. «Миргород».

Дівчата до 12. 7 команд.1. СДЮСШОР-5 (Дніпро).2. «Рівненщина». 3. ДЮСШ (Чернівці).

Юнаки до 18. 8 команд. 1. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро. 2. КСЛІ Київ. 3. «Авантаж-Політехнік» Харків.

Юнаки до 17. 13 команд. 1.«Черкаські мавпи – КДЮСШ-1» Черкаси. 2. «Донецьк» Краматорськ. 3. «ХІМІК» Южне.

Юнаки до 16. 19 команд. 1.«Черкаські мавпи – КДЮСШ-1» 2. «Донецьк» Краматорськ. 3. «Хімік» Южне.

Юнаки до 15. 31 команда. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. «КДЮСШ-Азовмаш» Маріуполь. 3. «Київ-ФСТ Україна».

Юнаки до 14. 15 команд. 1. «Хімік» Южне. 2. «Рівненщина – ОСДЮШОР». 3. «Донецьк-Авангард».

Юнаки до 13. 19 команд. 1. «КДЮСШ-АЗОВМАШ» Маріуполь. 2. БК «Київ». 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Юнаки до 12. 22 команди. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. «Хімік» Южне. 3. БК «Київ».

Сезон 2013–2014 р.н.

Дівчата до 18. 7 команд.1. КСЛІ-ТІМ-СКУФ (Київ). 2. СДЮСШОР-2 (Одеса). 3.СДЮСШОР-5-ДВУФК (Дніпро).

Дівчата до 17. 6 команд.1. «Переяслав»(Переяслав-Хмельницький). 2. Харківська обл. 3. «КДЮСШ-Чемпіон» (Київ).

Дівчата до 16. 9 команд. 1. «Рівненщина». 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК (Дніпро). 3. КСЛІ (Київ).

Дівчата до 15. 7 команд. 1. КСЛІ-ТІМ-СКУФ (Київ). 2.ДЮСШ (Бердянськ). 3. СДЮСШОР-2 (Одеса).

Дівчата до 13. 7 команд. 1. СДЮСШОР-5 (Дніпро). 2. «Рівненищина». 3. «Миргород-Авангард» (Миргород-Донецьк).

Дівчата до 12. 8 команд. 1. «Рівненщина». 2. СДЮСШОР-5 (Дніпро). 3. ДЮСШ (Бердянськ).

Юнаки до 17. 17 команд. 1.БК «Донецьк» Краматорськ. 2. «Черкаські мавпи» – КДЮСШ-1. 3. «Хімік» Южне.

Юнаки до 16. 16 команд.

1. «КДЮСШ-Азовмаш» Маріуполь. 2. БК «Київ». 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Юніорська чоловіча збірна України U-18, 2018 р.

Юнаки до 15. 19 команд. 1. «Хімік»-СДЮСШОР Южне. 2. БК «Донецьк-Авангард». 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Юнаки до 14. 25 команд. 1. «КДЮСШ-Азовмаш» Маріуполь.2. БК «Київ». 3. КДЮСШ Світловодськ.

Юнаки до 13. 19 команд. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2.БК «Хімік» Южне. 3. МК «ДЮСШ-7 Рекорд» Харків.

Юніорська жіноча збірна України U-18 , 2018 р.

Юнаки до 12. 19 команд. 1. «Донецьк-Авангард» Дружківка. 2. «Донецьк-Авангард» Горлівка. 3. СДЮСШОР-2 Одеса.

Сезон 2014–2015 р.н.

Дівчата до 18 років. 7 команд. 1. Харківська обл. – «КДЮСШ-Чемпіон» (Харків+Київ). 2. СДЮСШОР-2 (Одеса). 3. «Переяслав» (Переяслав-Хмельницький).

Дівчата до 17. 4 команди. 1. СДЮСШОР-5-ДВУФК (Дніпро). 2. «Рівненщина». 3. КСЛІ (Київ).

Дівчата до 16. 8 команд. 1. СДЮСШОР ім. Б.Литвака (Одеса). 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК (Дніпро). 3. КСЛІ (Київ).

Дівчата до 15. 8 команд. 1. «Рівненщина». 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК (Дніпро). 3. «Переяслав».

Дівчата до 14. 8 команд. 1. «Рівненщина». 2. «Нововолинськ». 3. СДЮСШОР-5 (Дніпро).

Дівчата до 13. 11 команд. 1.ДЮСШ-3-№1 (Київ). 2. «Полтавщина» (Миргород). 3. «Рівненщина»

Юнаки до 17. 13 команд. 1. «Хімік» Южне. 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро. 3. КСЛІ Київ.

Юнаки до 16. 19 команд. 1. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро. 2. «Хімік» Южне. 3. ДЮСШОР ім. Литвака Одеса.

Юнаки до 15. 21 команда. 1. « Хімік» Южне. 2. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 3. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Юнаки до 14. 12 команд. 1.СДЮСШОР-5 Дніпро. 2. «Хімік» Южне. 3. «ДЮСШ-7-Рекорд» Харків.

Юнаки до 13. 17 команд. 1. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 2. «Хімік» Южне. 3. «ТЕЙВАЗ-ДЮСШ-12» Київ.

Юнаки до 12. 23 команди. 1. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 2. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро. 3. «ТЕЙВАЗ-ДЮСШ-12» Київ.

Сезон 2015–2016.

Дівчата до 12. 11 команд. 1. ДЮСШ-3 Київ. 2. «Полтавщина». 3. «Рівненщина».

Дівчата до 13. 8 команд. 1. «Рівненщина». 2. «Нововолинськ» Волинська обл. 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Дівчата до 14. 8 команд. 1. «Рівненщина». 2. СДЮШОР-5 Дніпро. 3. «Переяслав» Переяслав-Хмельницький.

Дівчата до 15. 8 команд. 1. СДЮСШОР-2 Одеса. 2. СДЮШОР-5 Дніпро. 3. КСЛІ-ТІМ-СКУФ Київ.

Дівчата до 16. 4 команди. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. «Рівненщина». 3. КСЛІ.

Дівчата до 17. 7 команд. 1. КСДЮШОР Київ. 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. «Переяслав-Хмельн.»

Юнаки до 12. 18 команд. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. СДЮШОР ім. Литвака. 3. «Хімік».

Юнаки до 13. 27 команд. 1. СДЮШОР-5-03 Дніпро. 2. СДЮШОР ім. Литвака Одеса. 3. «Хімік-03».

Юнаки до 14. 23 команди. 1. «Хімік». 2. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 3. ДЮСШ Дружківка.

Юнаки до 15. 16 команд. 1. «Черкаські мавпи» – КДЮСШ-1 Черкаси. 2. «МКДЮСШ-7-Рекорд-01» Харків. 3. КСЛІ-СДЮСШОР Київ.

Юнаки до 16. 19 команд. 1. «Хімік». 2. КСЛІ-СДЮСШОР. 3. «Черкаські мавпи».

Юнаки до 17. 16 команд. 1. «Хімік». 2. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро. 3. «Черкаські мавпи».

Сезон 2016–2017.

Дівчата до 12. 11 команд. 1. ДЮСШ-3 Київ. 2. «Полтавщина». 3. ОСДЮШОР-4 Рівне.

Дівчата до 13. 8 команд. 1. ДЮСШ-3 Київ. 2. «Рівненщина». 3. КДЮСШ-13 Харків.

Дівчата до 14. 8 команд. 1. «Рівненщина». 2. СДЮШОР-5 Дніпро. 3. СДЮШОР-2 Одеса.

Збірна України U-16 на етапі ЄЮБЛ

Збірна України U-14 на ЄЮБЛ, 2019 р.

Дівчата до 15. 9 команд. 1. «Рівненщина». 2. СДЮШОР-5 Дніпро. 3. КСЛІ.

Дівчата до 16. 6 команд. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. СДЮШОР-2 Одеса. 3. КСЛІ-ТІМ-СКУФ.

Дівчата до 17. 8 команд. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. КСЛІ (Філозоф). 3. КСЛІ (Федченко).

Юнаки до 12. 21 команда. 1.СДЮШОР-5 Дніпро. 2. МКДюсш-7 Харків. 3. «Черкаські мавпи».

Юнаки до 13. 30 команд. 1.СДЮШОР-5 Дніпро. 2. СДЮШОР Київ. 3. «Юг-Баскет» Одеса.

Юнаки до 14. 25 команд. 1. «Хімік». 2. СДЮШОР ім. Литвака. 3. СДЮШОР-5 Дніпро.

Юнаки до 15. 21 команда. 1. «Хімік». 2. ОБШ ім. Білостінного Одеса. 3. СДЮШОР ім. Литвака.

Юнаки до 16. 15 команд. 1. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро. 2. ОСДЮШОР Рівне. 3. КСЛІ.

Юнаки до 17. 14 команд. 1. «Хімік». 2. СДЮШОР-5-ДВУФК Дніпро. 3. Донецька обл.

Сезон 2017–2018.

Дівчата до 12. 16 команд. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. ДЮСШ Бердянськ. 3. ДЮСШ Нововолинськ.

Дівчата до 13. 14 команд. 1.Збірна Києва. 2. МСДЮСШОР Вінниця. 3. «Рівненщина» Рівне.

Дівчата до 14. 10 команд. 1.Збірна Києва. 2. ОСДЮСШОР Рівне. 3. ДЮСШ Бердянськ.

Дівчата до 15. 8 команд. 1. Збірна Києва. 2. ОСДЮСШОР Рівне. 3. Збірна Харківської обл..

Дівчата до 16. 7 команд. 1. ОСДЮСШОР Рівне. 2. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 3. КСЛІ Київ.

Збірна України U-20 на чемпіонаті Європи

Дівчата до 17. 8 команд. 1. ДЮСШ Бердянськ. 2. КСЛІ -2 Київ. 3. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Юнаки до 12. 16 команд. 1. СДЮШОР-16 Київ. 2. КДЮСШ-2 Харків. 3. «Черкаські мавпи».

Юнаки до 13. 16 команд. 1. МК ДЮСШ-7 Харків. 2. КДЮСШ-2 Харків. 3. ОБШ ім.Білостінного Одеса.

Юнаки до 14. 31 команда. 1. СДЮШОР-5 Дніпро. 2. СДЮСШОР-16 Київ. 3. СДЮШОР Київ.

Юнаки до 15. 23 команди. 1. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 2. «Хімік» Южне. 3. СДЮСШОР-5 Дніпро.

Юнаки до 16. 19 команд. 1. «Хімік» Южне. 2. СДЮСШОР ім. Литвака Одеса. 3. Зб. Києва.

Юнаки до 17. 19 команд. 1. «Хімік» Южне. 2. «КСЛІ-Київбаскет». 3. СДЮСШОР-5-ДВУФК Дніпро.

Сезон 2018–2019

Юнаки до 11. 17 команд. 1. ДЮСШ-7-РЕКОРД Харків. 2. «ЧЕРКАСЬКІ МАВПИ». 3. «ПОЛІТЕХНІК»-КДЮСШ-13 Харків.

Юнаки до 12. 27 команд. 12 команд. 1. КДЮСШ-«Золотий вік» Кропивницький. 2. СДЮСШОР ім. Б. Литвака. Одеса. 3. ДЮСШ-7-«JUNIOR» Харків.

Юнаки до 13. 30 команд. 1. СДЮСШОР-5 Дніпро. 2. СДЮШОР-16-«ВОВЧЕНЯТА» Київ. 3. МК ДЮСШ-7-«РЕКОРД» Харків.

Юнаки до 14. 29 команд. 1. СДЮСШОР-5 Дніпро. 2. МК ДЮСШ-7-РЕКОРД Харків. 3. ОБШ ім.О.Білостінного Одеса.

Юнаки до 15. 31 команда. 1. СДЮШОР-16 Київ. 2. СДЮСШОР-5 Дніпро. 3. СДЮСШОР ім. Б.Литвака. Одеса.

Юнаки до 16. 25 команд. 1. КСЛІ-«КИЇВБАСКЕТ». 2. СДЮСШОР-5 Дніпро. 3 . СДЮСШОР ім. Б.Литвака. Одеса.

Юнаки до 17. 16 команд. 1. СДЮСШОР ім. Б.Литвака. Одеса. 2. «ХІМІК»

Южне. 3. КСЛІ-«КИЇВБАСКЕТ».

Дівчата до 12. 1. «Венето» -2007. Черкаси. 2. Збірна Києва. 3. СЗОШ -22-«Starlife». Чернівці.

Дівчата до 13. 1. СДЮШОР. Дніпро. 2. ДЮСШ. Нововолинськ. 3. «Венето». Черкаси.

Дівчата до 14. 1. Збірна Києва. 2. Збірна Рівненської обл.. 3. СДЮШОР-5. Дніпро.

Дівчата до 15. 1. КСЛІ-«Київ-баскет». 2. ДЮСШ. Бердянськ. 3. ОСДЮШОР. Рівне.

Дівчата до 16. 1. Збірна Харківської обл. 2. СДЮШОР-2. Полтава. 3. Збірна Києва.

Дівчата до 17. 1. СДЮШОР-5. Дніпро. 2. КСЛІ-«Київ-баскет». 3. «Переяслав». Переяслав-Хмельницький.

Дубас Марія і Лапшинова Юлія – тренери СДЮШОР по баскетболу м. Києва з молодими талантами

Розділ шостий

БАСКЕТБОЛ НА ЕМІГРАЦІЇ

Баскетбол серед українців-емігрантів – тема актуальна, важлива і досить широка. Водночас вона зовсім не досліджена. За майже 120 років української еміграції за океан – це перша спроба у загальному вимірі хоч побіжно торкнутись цієї сторінки нашого спорту. Зазначимо відразу, великих гравців серед українців – переселенців у професійній Національній баскетбольній асоціації Америки не так багато. Достеменно відомо, що серед 11 українців чемпіонів Олімпійських ігор, двоє – Рональд Томсич та Ричард Бушка, діти наших земляків, які дістали вишкіл в спортивних клубах та університетах США, грали за олімпійську збірну цієї країни 1956 року в Мельбурні, здобули золоті медалі, а з ними всесвітнє визнання. Ще один американець Роберт Заволюк також талановитий гравець, член національної збірної США – учасник Панамериканських ігор та інших поважних міжнародних змагань.

Канадці українського походження Фред Інгалдсен грав за збірну Канади на двох Олімпіадах – 1960 і 1964 рр., будучи капітаном команди, а Джон Дацишин, член національної збірної, брав участь у кваліфікаційних змаганнях до Олімпіади 1964 р. Євген Різак, Кеннет Галанчук, також були членами національної збірної, учасники Панамериканських ігор.

Їх усіх любили і поважали уболівальники.

ТРИ ХВИЛІ

Прийнято вважати, що історично масова українська еміграція за океан відбулася за три хвилі. Причини на виїзд та соціально-економічний стан кожної різнився, що відобразилось у розвитку спорту серед наших переселенців.

До США еміграція почалась приблизно в 70-их роках XIX століття. Поселялися переважно до штату Пенсильванія, де діставали роботу на фабриках та в копальнях.

До Канади першу хвилю прийнято вважати з 1891 року, від часу приїзду до Канади Василя Єлиняка та Івана Пилипіва. Оскільки відомі імена тих перших, саме їх будемо вважати справжніми Колумбами української еміграції. Більшість поселилися на безмежних незаселених преріях (степах). Щоб заохотити від'їзд із своєї батьківщини порядних та працьовитих українців, канадський уряд, наприклад, пропонував їм 64,7 гектарів неопрацьованої землі лише за десять доларів.

Статистики та історики подають: цих людей попервах було 250 тисяч.

Як досі відомо, найбільш яскравою особистістю представників першої хвилі еміграції до США був, як називають його історики та лінгвісти, Морис Подолоф (серпень 1890–листопад 1985). Вікіпедія представляє його як видатного адвоката, спортивного менеджера, першою людиною, яка керувала одночасно двома професійними лігами США.

Нас він зацікавив з двох причин. Перша – як уродженець єврейської родини з нашого міста Єлісаветграду (Зінов'євськ, Кіровоград, Кропивницький), що належав тоді до Херсонської губернії. Друга – як засновник Національної Баскетбольної Асоціації США.

Коли хлопцеві ледь виповнилося п'ять-шість років, його сім'я емігрувала до США. В той час, як переважно більша частина переселенців корчувала дерева, вивозила каміння і орала-переорювала наділені їм ділянки землі, його батько за безцінь купив стару льодову арену. На той час навряд чи хтось здогадувався, що це визначить кар'єру для обох синів. Якщо молодший Натан з успіхом захопився хокеєм, став відомим тренером, то старший Моріс, закінчивши середню школу, вступив до Йельського університету, ударився в юриспруденцію. У вільні години допомагав наповнювати спортзал, який мав чотири тисячі місць. Вихідцю з України настільки добре це вдавалося, що незабаром його обрали керівником Американської хокейної ліги.

Через кілька років до успішного правника Подолофа звернулися власники баскетбольних команд та попросили очолити ще й асоціацію цього виду спорту. Моріс попервах пручався, відверто зізнавався, що до цього лише раз у житті бачив гру, а зі своїм низьким зростом (157 см) бажання закидати м'яч у височенний кошик ніколи не виникало. Та їм був потрібен якраз менеджер, а не спортсмен. Після багатьох умовлянь Моріс погодився й став першою та єдиною людиною, яка очолила одночасно два найбільш популярних з видів спорту в США. Та справи були кепські: існували різні ліги, командам бракувало зірок, а по квитках матчі мало хто відвідував. Та саме українець Моріс Подолоф доклав чи не найбільше зусиль, щоб хокейна і баскетбольна ліги після років невдач досягли свого процвітання.

Моріс розумів: 11 команд мають хороші баскетбольні арени, але грають на них слабкі гравці, а от у Національної баскетбольної ліги все навпаки. Так, у 1946 році виникає рішення об'єднати їх у NBA, першим президентом якої став Подолоф. Видатний адвокат відіграв важливу роль у розвитку професійного баскетболу.

В наші дні баскетбол – одна з найулюбленіших ігор у США, квитки на матчі NBA розкуповують зі шаленою швидкістю, а найкращі гравці отримують статус суперзірок.

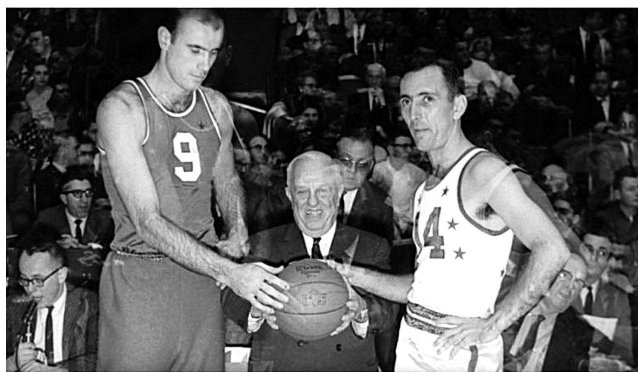

НБА США засновувала наша людина – Моріс Подолоф

Моріс Подолоф залишався на посту президента NBA до 73 років. З 1955 року найціннішому гравцеві сезону вручають бронзову статуетку – трофей його імені. Серед його володарів – Майкл Джордан та Леброн Джеймс.

Друга хвиля української еміграції відбулася між двома Світовими війнами. Тоді до Північної Америки прибуло майже 90 тисяч наших. В Канаді більшість із них поселилася також на преріях. На відміну від першої хвилі ці мали кращу освіту та ширший фаховий перелік видів праці.

Про мандри та пристосування до умов життя за океаном чудово розповів наш великий земляк Володимир Короленко у оповіданні «Без мови» (рос. «Без языка»).

Третя хвиля еміграції відбулася в 1944–1954 роках, коли у США знайшло притулок 85 тисяч українців, а у Канаді 34 тисячі. Переважно це були політичні втікачі, а також ті, що були не в змозі пережити переслідування, катування та воєнну завірюху. Майже усі пройшли через табори «Displaced Persons» (переміщені особи), які організували Союзники в повоєнній Західній Німеччині та Австрії.

До Першої світової війни українські емігранти не займалися спортом, окрім дітвори, що відвідувала школи та гімназії. Для емігранта економічне забезпечення родини було на першому місці – треба було викорчовувати ліси, розробляти поля, будувати хати та стодоли.

Але українці не забували і про духовне життя. Канадський історик Д. Мортон писав, що перші українські емігранти, більш ніж будь-яка інша етнічна група, привезла із собою «... почуття національної свідомості та гідності, народженої одночасно від репресій та науки своїх провідників ...». Ці риси, як і бажання зберегти свою культуру та релігію, дали друге прагнення – громадянське. І тому розпочалася широка будова церков, народних шкіл, громадських домівок, клубів.

І як тут не згадати слова нашої поетеси:

«...На всіх меридіянах і широтах,
не згинувши в суворих бурях літ,
примноживши чуттів і дум щедроти,
буяє, творить український рід».

Уривок з вірша «Діяспора»,
Софія Малильо, 1993 рік

Під час Першої світової війни багато молоді переселилося до міст, почали працювати при індустріях чи вписуватися до війська, поліції. По війні багато з них не повернулися на ферми. Праця в містах давала більше вільного часу, котрий могли використовувати за власним бажанням. Українська молодь почала займатися спортом, бо те саме робили їхні місцеві ровесники.

Не маючи традицій у заняттях спортом з рідного краю, українська молодь зацікавилася бейсболом, хокеєм, легкою атлетикою, плаванням, баскетболом, регбі-футболом, досягши при цьому неабияких успіхів, в тому числі медалей на Олімпійських іграх.

Історія створення самостійних українських спортивних клубів сягає у другу половину 20-их років. Виникали вони переважно при громадських організаціях та церквах. Причини на це були різні. Насамперед, треба було утримати

молодь при українській громаді, дати можливість розвивати спорт без дискримінації, як це було в Польщі та США (особливо в 1920–30 роках). Переважно спортивні товариства вписували поодинокі команди до канадських та американських ліг, де наші разом із ровесниками змагались за ліговий, міський, провінційний чи національний чемпіонат.

Вже в 30–60-их роках баскетбол здобув досить широку популярність. До українських спортивних клубів, як кажуть, двері були відчинені для всіх, не зважаючи на етнічне походження. Виняток становили збірні спортивні команди українських молодіжних організацій таких, як Пласт чи СУМ.

По Другій світовій війні багато існуючих українських товариств з новим зусиллям відновили працю. Повоєнна еміграція, її третя хвиля, почала організувати свої нові товариства і клуби. В основному для цього були три причини. Більшість з повоєнних емігрантів мали спортивні традиції плекані ще в Україні чи в таборах ДП. Вони бажали втримати рівень розвитку відбиванки (волейбол) та копаного м'яча (футбол). Більшість не були добре обізнані з видами спорту, які розвивали місцеві товариства, як, наприклад, бейсбол, хокей чи кошиківка (баскетбол). І, накінець, було питання мови. Передвоєнні товариства в цей час вже діяли в англійській мові, котра була для новоприбулих ще чужою.

«ХОЧ В ТАБОРАХ, АЛЕ ГРАЛИ»

По закінченні Другої світової війни, як твердять статистики, понад 12 мільйонів біженців та бездержавних осіб опинилися на роздоріжжі без прав на подальше переміщення в Австрії, Італії та Західній Німеччині. Переважно то були вивезені примусові робітники, військовополонені, в'язні концтаборів та політичні втікачі. Більшість людей походили із Східної Європи.

Так грали в таборах для переміщених осіб

Західні союзники, які звільняли цих людей, щоб уникнути хаосу, скеровували ці маси людей до збірних пунктів (військових кошар, бараків, шкільних гуртожитків, таборів праці). Тут їх реєстрували, перевдягали, годували. За Угодою між Великими Державами, що була підписана у Ялті 1944 р., до СРСР багатьох відправляли силою. Вже до вересня 1945 р. більшість осіб різних національностей, які до війни проживали в СРСР, було повернено на батьківщину.

Від нових тортур та таборів Сибіру багатьох з тих, що залишились наших

братів, рятувало тільки те, що вони називали себе поляками, чи, скажімо, чехами або мадярами, бо фактично проживали до війни у Львові, Тернополі, Ужгороді, Чернівцях, інших містах, які не належали СРСР.

Таких Об'єднане командування майже безперешкодно відправляло до багатьох країн світу, в тому числі до Канади, США, Аргентини, Великої Британії, тої ж Німеччини.

Команда «Чорногора»

Ще влітку 1945 р. збірні пункти втікачів почали перетворюватися в організовані цивілізовані оселі-громади, які з часом було загально охрещено табори «ДП» (Displaced Persons, Переміщені особи). Спочатку ці поселення були інтернаціональні. Але поступово почали перетворюватися в етнічні одиниці. На заклик своїх провідників, як і на інстинктивне бажання колективного самозбереження від небезпеки репатріації до СРСР, а також з метою побороти монотонність буднів, безсилля планування свого майбутнього, українські втікачі почали організувати церкви, школи, бібліотеки, молодіжні організації, театри та спортивні товариства. Добре, що серед них вистачало досвідчених і добре обізнаних спеціалістів.

Спочатку окупаційна влада не була вдоволена цими проявами. На їхню думку, чим безнадійніше положення біженця, тим легше повернути його на батьківщину. Але з часом політика змінилася – з репатріації до переселення. Стало відомо, що в Австралії, Канаді, США, Аргентині і т.д. готові були прийняти не одну тисячу робітників. Організоване таборове життя стало навіть заохочуване.

В 1946 р. нараховувалось майже 500 таборів різних національностей, в котрих проживало понад один мільйон людей, більшість із Східної Европи. В тому числі було понад 200 тисяч українців (125 таборів).

В короткому часі спорт став однією з розваг жителів таборів. В декотрих поселеннях це відбувалося спонтанно, а в інших на високо організованому рівні, переважно завдяки спеціалістам передвоєнних часів. У Західної Німеччини 39-ма спортивними клубами в Американській зоні та 12-ма клубами в Британській координувала створена Рада Фізичної Культури (РФК). Серед видів спорту успіхом користувались легка атлетика, волейбол, бокс, шахи, хокей, футбол, настільний теніс, навіть альпінізм. Клуби брали участь у змаганнях із сусідніми таборами, німецькими чи австрійськими клубами, а також із командами союзницьких військ.

Поперваx баскетбол серед наших не мав великої кількості прихильників. Але завдяки наполегливості таких ентузіастів, як Шкляр та Світенко, в рівній мірі представників балтійських республік, а також американського окупацій-

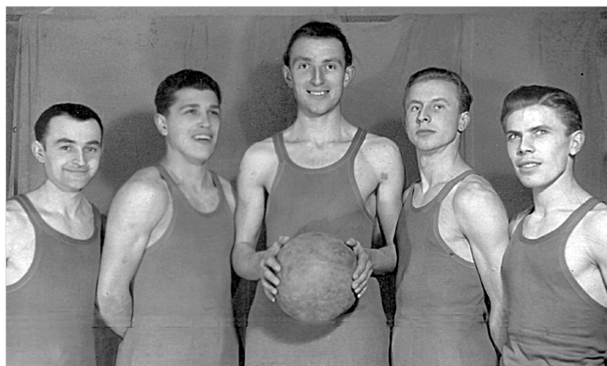

Команда «Лев»

ного війська, цей вид почав поступово розвиватися.

Команда «Лев» табору Міттенвальд перша розпочала ігри ще 1945 року. Це перший учасник міжнародних змагань. Між своїми його головним суперником в боротьбі за першість був «Український Студентський Спортовий Клуб», що містився у Мюнхені.

Перші офіційні змагання між нашими командами за участю трьох клубів відбулися в липні 1946 р. В грудні до змагань зголосилося вже шість команд. Впродовж 1945-48 баскетбол культивували у 15 колективах. Кращими вважались «Січ» Регензбург, «Лев» Міттенвальд, «Дніпро» Бамберг-Байройт, «Чорногора» Авгсбург та «Орлик» Берхтесгаден.

Між жінками гра в таборах не розвинулася, хоча поодинокі змагання відбувалися. Більш менш добре грали в «Чорногорі» та «Леві». На заклик РФК в рамках Міжнародного Комітету Політичних Втікачів (ІНКОПФ) у 1948 р. було організовано «Олімпіаду ДП». Змагання відбувалися по різних місцевостях Американської зони в поодиноких видах спорту впродовж двох місяців. В організації та участі в Олімпіаді брали участь представники білоруських, чеських, естонських, угорських, югославських, литовських, латвійських, польських, словацьких, російських та українських втікачів. Допомогу здійснити змагання надали ІМКА та ІРО (International Refugee Organization).

Змагання з баскетболу проводили лише серед чоловіків. Зголосилося чотири команди – Естонія, Латвія, Литва та Україна. Хоч українці грали завзято і з великим ентузіазмом, досвід узяв гору. Результати змагань: Латвія – Україна 45:28, Естонія – Україна 31:25 та Литва – Україна 64:38. Литва здобула першість.

Ось як литовська газета описала гру тої збірної України:

«Українці, хоч пізно познайомилася з баскетболом, але вже далеко пішли в своєму вмінні».

За нашу команду грали Шостак, Трухлий, Гладкий, Бучацький, Микитин, Павлюк, Плюйко, Білинський, Кульчицький та Роговський.

ДО ВЛАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Переселення біженців до Австралії, Північної та Південної Америк, інших країн Західної Європи, де українці включилися у розбудову нового життя, унеможливили подальший розвиток спорту в таборах.

Варто відзначити, що серед українських емігрантів третя хвиля була найбільш підготовлена до життя за кордоном. Більшість з наших швидко інтегрувались серед місцевого населення, де, ніде правди подіти, у більшості переважно були такі самі переселенці.

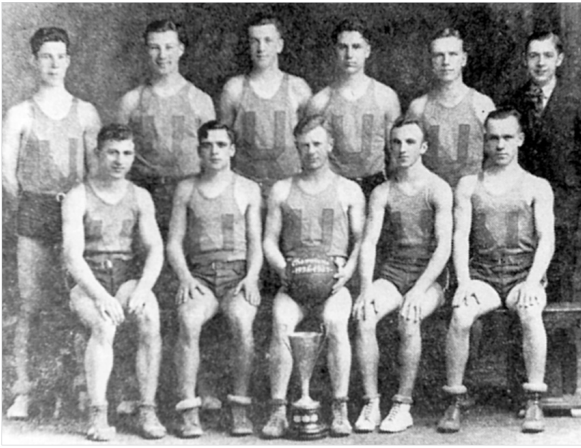

Команда «Просвіта»

Бажання повоєнної еміграції зберегти свої спортивні традиції дало поштовх до створення Української Спортової Централі Америки і Канади (УСЦАК) в 1955 р. Побудована на зразок Ради Фізичної Культури таборів ДП, УСЦАК взяв на себе обов'язок координувати діяльність українських клубів і товариств в Північній Америці.

В 1956 році було створено канадський відділ УСЦАК. Упродовж першого сторіччя поселення українців у Канаді українські спортивні ентузіасти на добровільних засадах створили понад 100 спортивних осередків. Деякі проіснували лише один рік, а інші понад 50. Декотрі займалися одним видом спорту, а інші пропонували різноманітні – літні і зимові. Змагалися, здобуваючи провінційні чи загально канадські чемпіонати, а інші на розважальному рівні, що було характерною ознакою українського національного спортивного руху.

Ось коротенька характеристика лише кількох українських спортивних об'єднань. Їхня доля типова для усіх інших, за невеличким винятком.

Канадський Український Атлетичний Клуб (Canadian Ukrainian Athletic Club – CUAC). Був одним із перших створених українцями ще в 1925 р. Він став чи не одним з кращих у Західній Канаді. КУАК відкрив шлях до спорту для жінок. Восени 1933 р. почали займатися й баскетболом. На жаль, економічна криза – депресія негативно позначилась на розвитку спорту.

Восени 1947 року відновлено секції баскетболу. В лігових змаганнях чоловіки здобули друге місце. Дівчата вийшли переможцями, у плей-офф програвши Манітобі. В 1948–49 р. команда юніорок перейшла до жіночої ліги, де здобула перше місце в чемпіонаті Вінніпегу, а потім і Манітоби. Між кращими спортсменками були Леся Довганюк, Елва Васлик та Дорис Шіро. Менеджером був Іван Шалій, тренерами Михайло Даський, Павло Казан та Гаролд Мауте.

В 1949–50 р. команда юніорок припинила свої виступи через брак грошей. А жінки знову здобули чемпіонат ліги, Вінніпегу та Манітоби.

Атлетичний Клуб Інституту Просвіти (Institute Prosvita Athletic Club – IPAC). Був створений ще

Команда Церкви Св. Володимира

1932 року. Широко відомий між українцями як «ІПАК». З осені 1958 р. Сем Долгун поповнив баскетбольну команду гравцями клубу «Бафалос», щоб у всіх вигравати. Зазначимо, що Долгун був чемпіоном Канади серед юніорів у 1954р. з командою «Паулинс». На початку 60-их тут грали Фред Інгалдсон та Кеннет Галанчук, про яких мова попереду.

1961–62 р. команда здобула чемпіонат ліги та Манітоби. 1962–63 року команда мала найкращі результати в ліговому чемпіонаті. Здобула право представляти Манітобу на чемпіонаті Канади, де завойовувала друге-третє місця.

1965 року Інгалдсон перейшов до іншого клубу, а Галанчук став студентом університету. Це сильно позначилось на можливостях команди ІПАК. З цим розвиток баскетболу в цьому клубі був припинений.

Лейкгед Український Атлетичний Клуб (Lakehead Ukrainian Athletic Club – LUAC). Був створений 1936 року при читальні «Просвіта» у Форт Виліям (сьогодні Тандер Бей). На початку існувала лише чоловіча команда, яка змагалася в середній (intermediate) лізі і в першому році здобула чемпіонат Форт Виліям. Було створено також молодіжну команду. Тренували Василь Боднар та Іван Довгожа.

В роки війни заняття в більшості секцій були припинені. З осені 1946 р. ЛУАК відновив свою діяльність. В 1947-48 р. команда здобула чемпіонат Тандер Бей і право змагатися за чемпіонат Манітоби (хоч Тандер Бей знаходиться в провінції Онтаріо). В 1948-49 рр. команда здобула друге місце в своїй лізі, а невдовзі баскетбол в клубі занепав.

Спілка Української Молоді Канади «Св. Володимир» (Canadian Ukrainian Youth Association – «St. Vladimir». Працювала при церкві Св. Володимира у Виндзорі. Організували баскетбольну команду з назвою «Св. Володимир» 1950 р. Мала найбільший успіх у лігових змаганнях. Її провідний гравець Ед Мулярчик перейшов згодом до професійної команди з футбол-регбі, де також став «зіркою». В 1966–67 р. команда здобуває першість серед церков у лізі «Б», а в 1968 і 1970 р. чемпіонат Східної Канади між осередками СУМК.

Церква Св. Володимира і Ольги (St. Vladimir and Olga). Це, здається, перша баскетбольна команда, яка відома ще з 1927 року у Вінніпегу. Її засновник і ідейний керівник отець Петро Олеськів, а найпалкіші уболівальники парафіяни церкви. Команда змагалася в Католицькій Церковній Лізі. Серед визначних перемог – поконали колегію Св. Павла і здобули трофей Лицарів Колумба. Подальша доля команди не відома.

Спортове Товариство «Україна» (Sport Association «Ukraina»). Монреаль. Було засноване 1949 року у Монреалі. Товариство широко відоме в основному за успіхи у футболі. В 1955-56 р. СТ «Україна» започаткувала заняття з баскетболу для хлопців, які змагалися в місцевій лізі. Поступ був швидкий – здобули чемпіонат Монреаля. В 1957-58 р. СТ «Україна» провадила трьома хлопчачими командами різних вікових груп. Наймолодші здобули чемпіонат Монреалю.

Спортове Товариство «Україна» (Sport Association «Ukraina»). Торонто. Було засноване 1948 року у Торонто. Товариство широко відоме в основному командами з футболу та волейболу. Вже у 1948 році створено секцію баскетболу, яка почала змагатися 1949 р. у новоствореній Українській Кошиківковій Лізі. Команда здобула чемпіонат ліги і мала представляти Торонто на спортивному святі

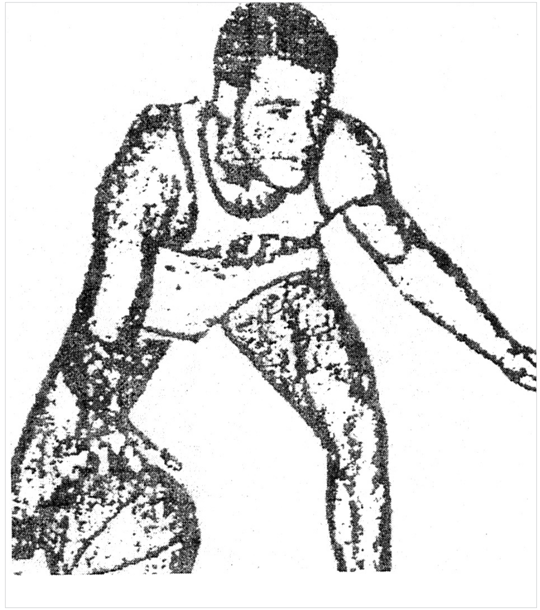

Олімпійські чемпіони Мельбурна 1956 р.
Ричард Бушка *Рональд Томсич*

української молоді в США. Проте це не здійснилося, більшість гравців ще не отримала канадського громадянства і тим була позбавлена права перетинати кордон.

Це стало можливим після поповнення її гравцями інших клубів. Здобули чемпіонат Торонта серед 58 команд. Капітаном був Джон Дацишин, майбутній член збірної Канади. Подальша доля баскетбольної секції – припинення діяльності.

Українська Кошиківкова Ліга (Ukrainian Basketball League). Була створена у Торонто 1949 р. за ініціативою Джін Гарасим. Вона бажала, щоб чемпіон ліги представляв Торонто на першості ліги Української Молоді Північної Америки. Брали участь чотири команди – Українське Національне Об'єднання (УНО) «Тризуб», УНО Захід, СТ «Україна» та СУМК. Кожна команда відіграла по 6 зустрічей і в кінці всі мали той самий результат – 3 виграні і 3 програні ігри. Почесний трофей здобула «Україна». В 1951–52 рр. в Торонто розпочала діяти нова міжнародна ліга – Батурст-Коледж Комюниті Баскетбол Ліг.

Український Спортовий Клуб «Тризуб» (Ukrainian Sports Club «Trident»). При Українському Національному Об'єднанні (УНО) у Торонто у 1937 р. повстав спортивний гурток «Тризуб». У 1951–52 р. створено Український Спортовий Клуб «Тризуб» при УНО.

1949 р. Михайло Ребрик організував чоловічу і юніорську команди з баскетболу, яка змагалася в Українській Кошиківковій Лізі. Вже у перший рік існування Батурст-Коледж Комюниті Баскетбол Ліг в Торонті «Тризуб» здобув чемпіонат. Наступного року програв лише одні змагання.

В 1953-54 р. «Тризуб» здобув чемпіонат ліги та провінції Онтаріо. Серед гравців були Михайло Байда, Стефан Онищук, Джон Дацишин та Віктор

Кордяк, які одночасно змагалися за Університет Торонто. С. Онищук незабаром почав змагатися в рядах професійного клубу футбол-регбі, а Джон Дацишин за збірну Канади з баскетболу. За команду досить успішно грав Ед Богуцький.

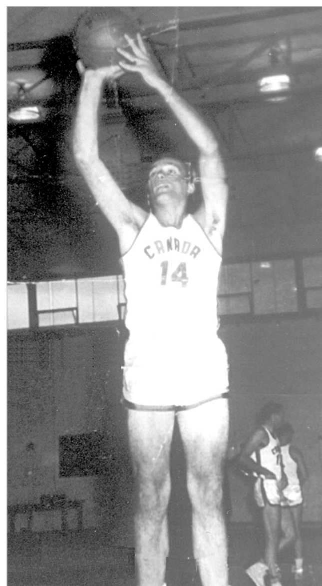

Джон Дацишин

Ці та інші українські клуби в рамках УСМАК та самостійно проводили безліч різноманітних змагань. «Запорізькі ігрища», «Вільна Олімпіада» та деякі інші існують досі, привертаючи велику увагу членів нашої діаспори.

Доля цих перерахованих та інших українських клубів майже однакова. Можна лише вітати прагнення наших земляків до єднання, збереження своєї автентичності. Старше покоління переселенців розуміло, що «втонути» в чужому житті легко, але небажано. Єднання допомагало втриматись укупі, краще і без втрат асимілюватись у налагоджені порядки.

Не забували наші і про професійне зростання. Кожним володіло бажання показати себе з найкращого боку, зайняти гідну позицію на щаблях суспільства. Тому серед вихідців з України чимало видатних політиків, бізнесменів, державних і громадських діячів.

Те саме стосується спорту. Широко відомі успіхи українців на міжнародній арені, які досягнуті нашими спортсменами в командах колишнього СРСР. Менше ми знаємо про досягнення спортсменів українського походження, зокрема баскетболістів, які зростали за кордоном. Ось лише деякі імена.

Розповідь почнемо з двох американців українського походження, чемпіонів Олімпійських ігор – Рональда Томсича з Окленда та Ричарда Бушки із Спрінгфельда, дітей наших переселенців ще першої хвилі еміграції. Обидва народилися в США, зростали в американському середовищі, де серед видів спорту чи не найпершому місці був баскетбол.

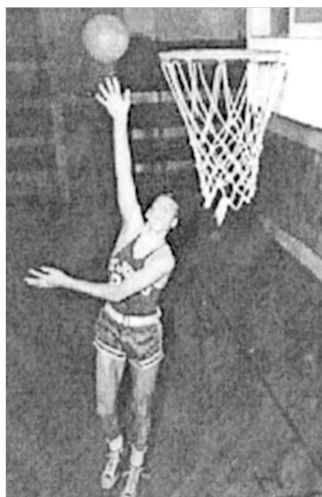

Зірка американського баскетболу Боб Заболюк на прізвисько «Зек»

Обидва пройшли майже однаковий шлях. Бушка Ричард. 1934 р. народження. Зріст лише 170 см. Представник «першої хвилі» української еміграції до Америки. Грав за університетські команди, Національну збірну США. Чемпіон національної студентської ліги США. Найрезультативніший гравець. Чемпіон XVI Олімпійських ігор у Мельбурні. Мав прізвиська «Спрінгфельдський стрілець» та «Влучне око».

Рон Томсич народився 1934 р. Зріст 165 см. Грав за університетські команди. Виступаючи за Стандфорський університет, чотири роки визнавався кращим гравцем ліги. Член національної збірної США. Чемпіон Олімпійських ігор 1956 року у Мельбурні. Найнижчий у команді, але другий за результативністю.

Канадець Кеннет Галанчук грав у команді Манітобського університету, пізніше за «Нашеналс» Летбридж. З останнім клубом 1963 року став чемпіоном Канади, де звернув на себе увагу тренерів збірної країни. Відтоді почалась його блискуча кар'єра. Він учасник чемпіонату світу, Панамериканських ігор, інших престижних змагань за збірну. Його присутність в команді «Просвіта» сприяли розвитку баскетболу серед українців.

В цьому ж українському клубі грав ще один канадець українського походження знаменитий Фред Інгалдсон. Він став знаним, граючи за команди Монтана Стейт Коледж, «Лівінгстонс» Тилсонбург, «Сейнт Андрус» Вінніпег. Талановитий спортсмен був капітаном збірної Канади на Олімпійських іграх 1960 і 1964 рр.

В 1963–64 рр. Інгалдсон був найкращим гравцем ліги, здобувши 492 очок у 18 іграх.

Джона Дацишина можна вважати вихованцем Спортивного Товариства «Україна» (Sport Association «Ukraina») Торонто. Але найбільшу славу «Стрибучий Джон» здобув у команді «Дов Кінгс» Торонто 1964 року, ставши чемпіоном Канади. Відтоді хлопця запросили до збірної Канади. Йому належить рекорд у скорострільності. За 32 хвилини перебування на майданчику він здобув 50 очок.

Євген Різак крім українських клубів грав за команди Віндзор Асампшен Колледж, «Лівінгстон» Тилсонбург, «IGA Grocers» Ванкувер. Він триразовий чемпіон Канади. Член збірної національної команди. Учасник Панамериканських ігор. Йому належить рекорд реалізації штрафних кидків – 26 влучень із 29 в одній грі.

Їх усіх перевершив Боб Заболюк, про якого ми згадали на вступі. Цього спортсмена більше знали, як «балансир». Ще у 50-ті роки Боб, що вихований у всеамериканському центрі святого Джона, був досить відомим університетським баскетболістом. За ним закріпилося не лише це прізвисько, а й роль лідера. Щоправда, тоді він ще був маленькою зірочкою Нью-Йоркського баскетболу. Він пройшов усі щаблі зростання – від міських юнацьких змагань, до університетських, а далі і клуби НБА.

Маючи зріст 192 см, він вважався не лише одним з кращих центрових, а й найрезультативнішим гравцем, що володів багатьма технічними прийомами. Рекорд його результативності – 65 очок за гру. В ті роки був поширений кидок – «гак» (по-російськи «крюк»). За відгуками преси, найкраще ним володів саме Боб.

«Балансир» мав чудові якості м'яко пересуватись майданчиком, був дуже гнучкий і стрибучий. Його кидки майже не перекривались, – згадував його товариш по команді Ал Макгуір. – Особливо небезпечним був «гак» з обох рук.

Один сезон Заболюк провів у Індіанополісі, два у Філадельфії, де грав за клуби НБА. Останній раз виходив на майданчик у 40 років. Лише травма коліна не дала йому змоги виступати далі.

Трагічною виявилась подальша доля цього українця, сина американського поліцейського з першої хвилі еміграції. Він пиячив, був помітний серед наркоманів, сидів у тюрмі. Не уявляв собі життя без баскетболу. Здавалося,

його життя зміниться на краще у 1996 році, коли дістав запрошення на тренерську роботу. Проте невдовзі був звільнений володарем клубу, який бачив у ньому злочинця. Помер видатний баскетболіст мало не в злиднях від серцевого нападу.

Фред Інгалдсон – канадець українського походження, грав у багатьох баскетбольних командах Канади

Татарчук Вальдемар Елі – тренер баскетбольних команд Канади

Який можна зробити загальний висновок? Занепад більшості українських спортивних клубів почався в 60-их роках. Почала зменшуватись кількість членів. Частково це пояснюється швидким зростанням спорту при середніх школах та університетах. Справжні спортсмени, які тяжіли до найвищого рівня, прагнули змагатися за школи та університети, де вони вчилися. Дехто, як ми вже знаємо, став «зіркою» в національній команді.

Для другої та третьої хвиль емігрантів англійська мова вже не була перешкодою. Зменшився батьківський тиск на дітей, які все менше розмовляли рідною мовою та мало зберігали традиції свого народу. Здобуваючи економічну стабільність, освіту, нові спеціальності, гарно вписавшись у життя, українські родини почали переселюватися до кращих міст.

Але, здається, найголовніша теза в тому, що українські спортивні осередки не витримували конкуренції з боку багатих американських та канадських фірм, які могли собі дозволити утримувати команди чи поодиноких спортсменів з кількох видів спорту, витрачали величезні кошти на утримання тренерів, підготовку резервістів, організацію змагань тощо. Є ще одна причина, що була закладена ще на початку виникнення спортивних гуртків серед нашої громади. Це оздоровче спрямування та відпочинкова роль спортивних змагань. Ніколи в українських осередках не ставилось завдання перемогти суперника за будь-яку ціну. Головним було весело і гарно відпочити серед своїх.

За матеріалами відомого дослідника спорту, журналіста і громадського діяча Канади ***Всеволода Соколика****, автора багатьох книжок на фізкультурно-спортивну тематику, зокрема загально відомої «Their Spoting Legacy: The Participation of Canadiens of Ukraine Descent in Sport, 1891–1991», виданої 2002 р. в Торонто.*

Розділ сьомий

ПРОВІДНІ БАСКЕТБОЛЬНІ КЛУБИ УКРАЇНИ

За неповними даними, в Україні існувало щонайменше 200 баскетбольних клубів-команд, які постійно брали участь в чемпіонатах республіки та СРСР. Деякі тримались десятиріччя, іншим був відміряний короткий термін життя. Це, так звані, команди-одноденки, які спалахували, як ранні зірки, і так само швидко згасали. Ми вміщуємо короткі відомості про колективи, які залишили по собі слід в історії баскетболу України.

«Авангард» Донецьк. Популярна баскетбольна команда належала товариству «Авангард». Була створена у перші повоєнні роки при шахті імені Засядько, де директором працював її «батько» Ю.Звягільський. По суті то був перший професійний баскетбольний клуб України. Гравці забезпечувались квартирами, зарплатнею. За перемоги діставали винагороди. Мала один із кращих спортивних залів. Успішно грала в чемпіонатах України та СРСР (1 ліга). Складена в основному з гравців «Шахтаря» збірна області стала переможцем IV Спартакіади України 1967 р. У 1969 р. команда під назвою «Авангард» стала чемпіоном України. В чемпіонатах СРСР у вищій лізі з 1985 року. 1987 року вперше в історії українського баскетболу завоювала Кубок Радянського Союзу. 1988 р. посіла почесне п'яте місце, а наступного – восьме. В чемпіонатах незалежної України бере участь від першого.

Через фінансові негаразди припинила виступи після 2002 р. З командою працювали Б.Б.Єзерський, О.О.Власов, І.Ш.Дубов. Нині відроджена команда грає в Суперлізі ФБУ.

«Автомобіліст» Луганськ. Чоловіча команда була заснована 1967 року при Обласному автоуправлінні буквально на порожньому місці. Це чи не перша спроба створити професіональний баскетбольний клуб. Грала в чемпіонатах СРСР першої і вищої ліг. 1970 року у важкій боротьбі здобула звання чемпіона України. З 1975 року виступає під егідою «Спартака». Перший тренер, з яким досягли успіху, був заслужений тренер Таджицької РСР О.І.Клименко. Другим у нього працював М.О.Єгоров. У створеній ними буквально на порожньому місці команді грали такі відомі баскетболісти, як Б.Борисов, А.Вальтін, Ю.Велігура, П.Вознюк, Б.Луганський, В.Копанев, М.Медведєв, В.Стремоухов, З.Хромаєв, 19-річний О.Шальнєв та інші.

Сумна доля спіткала засновників команди. За порушення фінансової дисципліни та перевищення повноважень їх понизили у посадах, виключили з лав КПРС.

«Азовмаш» Маріуполь. Один з найсильніших баскетбольних клубів України. Чоловіча і жіноча команди існували при спортивному клубі з 50-х років минулого століття. Від часу заснування команда носила назви «Іскра», «Азов», «Азовбаскет», «Новатор», здобувала право брати участь в першості і Кубку республіки.

Дебют на рівні команд майстрів відбувся 1990 року, коли чоловіча команда стартувала у II лізі чемпіонату УРСР. Тоді команда посіла шосте місце. Рішенням Іллічівської райради міста від 22 серпня 1991 року було зареєстровано «Госпрозрахунковий баскетбольний клуб «Азовмаш».

З 1992 року клуб постійно у Вищій лізі. З 1998-го – у Суперлізі.

Сходження до вершин почалося з 2001 року. «Азовмаш» семиразовий чемпіон України. П’ятиразовий володар Кубка, переможець Кубка Північної конференції ФІБА, фіналіст Кубка Виклику. 10 разів вигравав Кубок заснований власним підприємством. Грає в Єврокубках.

За команду виступали відомі гравці А.Бондаренко, А.Кибенко, М.Д’яченко, С.Ліщук, Л.Яйло, А.Лук’янець, С.Івчатов, А.Янгичер та інші. Фінансові можливості дозволяли запрошувати велику кількість легіонерів, іноземних спеціалістів. З командою працювали В.Романець, А.Подковиров, Р.Гірскіс та інші тренери.

Президентом клубу 2000 року було обрано керівника виробничого об’єднання Олександра Савчука, який багато років плідно опікувався командою. «Азовмаш» має власний Палац спорту європейського рівня. З 2016 року клуб рішенням Міської ради дістав фінансову підтримку і став називатись «Маріуполь».

Команді «Азовмаш» знадобилося десять років для підкорення вершин чемпіонату України

«Академія-КТУ» Кривий Ріг. Баскетбольна команда Криворізького гірничорудного інституту (КГРІ), пізніше Криворізького технічного університету була заснована 1981 року завдяки старанням ректора вузу професора Бикова В.Ф. і зав. кафедрою фізвиховання Непейводи В.С. З 1984 року виступала на першості Центральної ради ДСТ «Буревісник», 1987 року стає «бронзовим» призером, загалом вісім разів завойовує звання переможця. 1990 року виграє Кубок профспілок. З 1994 року називається «БК КТУ». Восьмиразовий чемпіон України серед студентських команд. 1996 року команда посіла третє місце в чемпіонаті України серед команд Вищої ліги. Беззмінним тренером і президентом є Василь Семенович Непейвода.

Оновлений баскетбольний клуб кілька разів змінював свою назву.

«БАСКО» Вінниця. Таку назву дістав баскетбольний клуб, створений зусиллями О.Терехова, С.Білобородова, А.Бобеля, С.Горбатого, Ю.Компанійчука та іншими ентузіастами. Команда носила назву «Баско-Динамо» Вінниця, «Баскетклуб-Вінниця». Проводить ігри на базі спорткомплексу Вінницького медичного університету ім.Пирогова.

В чемпіонаті України від області виступала жіноча баскетбольна команда «Баско-Бар» або «Регіна-Баскет», створена з ініціативи братів Голодюків в районному центрі Бар. Входила до трійки кращих в чемпіонаті України.

«Біла акація» Одеса. Жіночий баскетбольний клуб. Багаторазовий призер чемпіонатів України. Заснований 1993 року на базі Одеської спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи-2, одної з кращих в країні (директором і президентом клубу довгі роки був Герой України Б.Д.Литвак). Останні роки жіночу команду Вищої ліги тренувала заслужений тренер України Людмила Іус. Багато сил для її становлення зробила Ірина Щипакіна. Команда грає в залі СДЮШОР-2.

«Будівельник» Запоріжжя. Баскетбольна команда при спортивному клубі виникла ще на початку 50-х років минулого сторіччя. З 1972 року стала самостійним колективом, який тренував Іван Ребристий. Успішно виступала на чемпіонатах України II групи, вигравала першість ЦР ДСТ «Авангард», ставала фіналістом Кубка ВЦРПС. Грала в чемпіонаті СРСР серед команд майстрів II ліги. Її гравці складали основу збірної області. За команду грали В.Бахтін, В.Елькінсон, П.Драган, А.Короленко, І.Кобилянський, В.Конюшенко, О.Широбоков та інші. Команду тренували О.Компанієць, П.Драган, М.Костенко, В.Момот та інші.

«Будівельник» Запоріжжя 1977 р. з тренером О.Л.Компанійцем став чемпіоном ЦР ДСТ «Авангард», призером Кубка ВЦРПС. За команду грали відомі нині тренери О.Д.Широбоков (другий зліва) та П.П.Драган (п'ятий)

При команді працювала комплексна дитячо-юнацька спортивна школа.

1992 року відбулось злиття команд тресту «Запоріжбуд» і «ЗФЗ». Фінансові негаразди призвели до об'єднання зусиль у створенні нового обласного клубу.

В 1986 році команду очолив Олександр Широбоков. Під його керівництвом «Будівельник» бере участь у чемпіонатах СРСР, а з сезону 1992-1993 рр. дебютує в першому національному чемпіонаті України серед колективів першої ліги.

«Будівельник» Київ. Найпопулярніший клуб України. Веде родовід від команди СКІФ (Спортивний клуб Київського інституту фізкультури).

Рік народження «Будівельника» – 1962. У січні рішенням Української ради профспілок баскетбольна команда СКІФ була передана зі спортивного товариства «Буревісник» в ДСТ «Авангард». Перша гра в чемпіонаті СРСР відбулась у травні в Каунасі. Назву команди писали російською мовою «Строитель», хоча в документах, що приймались українською, записано «Будівельник». Ця реорганізація позитивно позначилась на матеріально-фінансовому стані, результатах виступів на всесоюзній та міжнародній арені. З'явились штатні посади тренерів, інших спеціалістів. Провідні гравці закріплялись на ставках. Шефство над клубом здійснював передовий у галузі Київський будівельно-монтажний трест № 2.

Керівник і беззмінний тренер Володимир Олексійович Шаблінський увесь свій талан, вміння і життєвий досвід віддав створеній ним команді і учням, яких плекав, як малих дітей. Звання заслужений тренер СРСР і України – гідна оцінка його багаторічної праці. Проте керівництву українського спорту цього було замало. Ніхто не бажав розуміти, що цю унікальну команду вище третього місця не пускали. «Заруба» на чемпіонатах СРСР була неймовірна за принциповістю. На рівних з командами Москви та Ленінграду могли змагатись лише естонці, латиші, литовці та грузини. Ніхто не міг передбачити, хто на певному чемпіонаті виграє «золото».

1974 року, після чергових «бронзових» медалей, керівництво було змушене піти на серйозну кадрову реформу, замінити легендарного українського тренера на Олександра Клименка з Таджикистану. В тому ж сезоні новий головний тренер за участю С.Коваленка, М.Погуляя, А.Поливоди, С.Сальникова, В.Окипняка та інших яскравих особистостей привів клуб до «срібних» нагород, що вважали за великий успіх, хоча такі медалі здобувались колективом втретє. Перебування О.Клименка у Києві було недовгим.

Усі 1980-ті роки «Будівельник» залишався однією з найкращих команд Союзу. Цей період запам'ятався яскравим сузір'ям гравців, яких зібрав у Києві славнозвісний тренер Борис Вдовиченко, учень В. Шаблінського. Під його керівництвом у «Будівельнику» діяла чи не найкраща зв'язка центрових європейського баскетболу – Олександр Білостінний та Володимир Ткаченко. Поруч грали молоді і настирливі Володимир Мартинов, Володимир Рижов, Роман Рижик, Олександр Волков, Андрій Подковиров, Андрій Шаптала та інші. Це десятиріччя прикметне для команди ще й дебютом на євроарені: 1982 року команда стартувала в Кубку Корача, після чого брали участь в Єврокубках майже щорічно. Тренерами працювали: В.Я.Боженар, Б.Н.Вдовиченко, В.І.Гладун, В.А.Гуревич, Г.С.Защук, Є.І.Мурзін, З.М.Хромаєв, О.І.Клименко, В.М.Ков'янов, О.Д.Леонов, В.О.Проценко та інші спеціалісти.

Чемпіонат СРСР в сезоні 1988–1989 став для «Будівельника» «золотим». В фіналі союзної першості кияни зійшлися з грізним «Жальгірисом» Каунас.

Наступний видатний етап в історії команди припадає на роки Незалежності. Клуб стає справжнім гегемоном української першості, шість разів поспіль виграє «золоті» нагороди. В цей час в складі команди грали такі відомі виконавці як

Григорій Хижняк, Леонід Яйло, Олександр Лохманчук, Євген Мурзін, Ігор Харченко, Віталій Потапенко, В'ячеслав Євстратенко, Леонід Стефанишин та інші.

Зломити найсильніший клуб України змогли тільки серйозні фінансові проблеми, відтік висококласних гравців. Кілька років клуб існував лише на ентузіазмі. Ситуація змінилася в 2006 році, коли на допомогу знаменитому клубові прийшли комерційні структури, а президентом став Богдан Гулямов. «Будівельник» знову заслужив статус одного з найсильніших клубів країни. На тренерському містку команди в останні роки перебували іспанський спеціаліст Хосе Беррокаля, латиш Айнарс Багатскіс, український фахівець Віталій Чорній, Володимир Коваленко та інші. З ними команда стала дев'ятиразовим чемпіоном країни та триразовим володарем Кубку.

Гравці клубу різних років в складі збірної України ставали чемпіонами і призерами Спартакіад народів СРСР, фіналістами Кубків СРСР, переможцями багатьох міжнародних турнірів.

Чемпіонами та призерами Олімпійських ігор ставали видатні українські баскетболісти М.Баглей, О.Білостінний, А.Вальтін, О.Волков, С.Коваленко, А.Поливода, О.Сальников, В.Ткаченко.

В різні роки за клуб грали: В.Агафонов, М.Баглей, О.Білостінний, А.Вальтін, Ю.Виставкін, О.Волков, Т.Гецко, В.Гладун, С.Долгов, Д.Журавльов, В.Ков'янов, М.Кожелянко, Є.Колежук, В.Кононенко, Ю.Косенко, О.Лохманчук, П.Лушненко, К.Манукян, В.Мартинов, С.Медведенко, І.Молчанов, Є.Мурзін, С.Орехов, В.Окипняк, О.Окунський, М.Погуляй, В.Потапенко, Л.Поплавський, А.Подковиров, Ю.Сильверстов, Ю.Смоляк, В.Стремоухов, В.Ткаченко, Р. Рижик, В.Рижов, Є.Філозоф, Г.Хижняк, А.Шаптала, О.Шевченко, А.Шологон, В'ячеслав Шаблінський, Л.Яйло та інші. Найкращі легіонери «Будівельника»: американці Масео Бастон, Малькольм Делані, Халід Ель-Амін, Лео Лайонс, Джек МакКлінтон, Дерик Зіммерман, британець Ендрю Беттс, литовці Томас Делінінкайтіс, Даріуш Лавринович та інші.

«Будівельник» Харків. Команда заснована 1947 р. Перший тренер В.О.Лелюк. Одна з найсильніших українських команд кінця 40-х – початку 50-х років. Носила назву «Авангард». В 1949 р. команда увійшла до першої групи чемпіонату України. В 1975 р. до першої ліги чемпіонату СРСР. В 1975 і 1979 рр. збірна Харківської області, складена з гравців «Будівельника» ставала призером Спартакіад України. В 1983 р. – чемпіон 1-ої ліги всесоюзної першості. В різні роки за команду грали Ю.Юрченко, К.Александров, В.Анцелевич, В.Лелюк, Д.Берелович, І.Дубов, Л.Миронов, Ф.Маргуліс, В.Кравченко, С.Маренич, В.Сікорський та інші відомі баскетболісти.

«Будівельник» Харків зразка 1951 року. Третій справа – член збірної України Юрій Юрченко

В першому чемпіонаті незалежної України 1991–1992 рр. посіла п'яте місце у Вищій лізі. У 1992 році при команді заснували групу резер-

ву і ДЮСШ. З 1992 р. через фінансові труднощі команда змінює назви на «ТІІТ-Будівельник», «ТІІТ», «Час-Пік-Маріам». З 1994 р. гравці стали студентами Харківського державного політехнічного інституту і команда перебрала назву «Політехнік-ХОВУФК», а з 1997 р. – «Політехнік». Команду очолювали заслужений тренер України Ф. М. Маргуліс, В. Д. Кулібаба, П. П. Повєткін.

«Буревісник» Запоріжжя. Чоловіча і жіноча команди Запорізької обласної ради товариства. Основу складали студенти інститутів Сільгоспмашинобудування, Педагогічного, Будівельного та інших.

Давні баскетбольні традиції мав Запорізький інститут сільськогосподарського машинобудування, згодом перейменований у Машинобудівний. Тут базувалась жіноча збірна області, яка успішно виступала на республіканському та всесоюзному рівнях, гідно сперечаючись з командами Києва, Харкова, Одеси, Львова, посідала призові місця на першості вузів України. Вагомі внески у розвиток баскетболу і чоловіків «Буревісника». 1957 року чоловіча команда «Буревісник» зайняла десяте місце в чемпіонаті України. На І Спартакіаді України, яка відбулась 1959 року, жіноча збірна області посіла п’яте місце, випередивши команду Дніпропетровська. Чоловіки були шості.

Тричі запорізький «Буревісник» посідав треті місця у республіканській першості товариства.

У товаристві «Буревісник», зокрема в ЗМІ, розпочинали свій спортивний шлях такі яскраві баскетбольні особистості, як Олена Седова, Лілія Цукровська, Раїса Бензіна, Віра Бабич, брати Микола і Юрій Карнаухи, Анатолій і Віктор Шумакови, Віктор Венгеренко, Владислав Матусевич, Віктор Гук, Юрій Слободченко, Олександр Цокур та інші.

З командою «Буревісник» і його дитячо-юнацькою спортивною школою тривалий час працювали Іван Білий, Володимир Рева, Віктор Момот, Зиновій Гельван, Валентина Головченко.

У розвитку баскетболу спортивні кафедри вузів об’єднують зусилля з потужними підприємствами міста та області. Деякий час у жіночому національному чемпіонаті та міжнародній арені виступала команда Запорізького гуманітарного університету. У словенському місті Копер, де проходив студентський клубний чемпіонат Європи, Україну представляла саме вона.

«Буревісник» Луганськ. Баскетбольний клуб студентського спортивного товариства. Заснований ще у 1957 році. Перша напівпрофесійна жіноча команда була створена на базі Педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка завдяки старанням та наполегливій праці, високій професійній майстерності Володимира Петровича Шутвинова. В той час в педінституті навчалися та грали за «Буревісник» такі відомі гравчині як Н. Остапенко, С. Осташко, Н. Сасова, Н. Журкіна, Л. Чернікова, М.Гаранькіна, О.Санько та інші.

З роками студентський колектив набирався сили. З приходом на факультет фізичного виховання Юрія Олександровича Подколзіна

Пединститут створив другу жіночу команду. Ігри між ними були справжніми «дербі», яким пишаються «фани»-уболівальники. Студентські команди беруть участь в українських змаганнях ДСТ «Буревісник» по першій групі (Педагогічний інститут – тренери Н.Булкіна, Ю. Подколзін) і по другій (Медичний інститут – тренер Л. Велігура).

Зусиллями талановитої тренерської групи, починаючи з 1989 року, команда Педінституту бере участь в змаганнях чемпіонату СРСР по другій українській групі. Вихованці студентських команд – Є. Негода (тренер – Ф. Матяшов), Н. Свищова (В. Абазина) – гравці молодіжних команд і команд майстрів України.

Починаючи з 1992 року, студентська команда «Веснянка» під керівництвом старшого тренера Ю. Подколзіна брала участь у національному чемпіонаті.

«Буревісник» Львів. Під такою назвою виступали баскетбольні чоловіча і жіночі команди Львівського державного інституту фізкультури. Спочатку носили назву «СКІФ».

Успішно грали в усіх повоєнних чемпіонатах України, брали участь у першостях СРСР. Чоловіча команда СКІФ 1952 р. – срібний призер України. 1953 р студенти переможці першості Укрради «Медика».

Великий внесок у становлення та розвиток команди зробили викладачі і професори інституту. Спеціалізація баскетбол відкрита 1948 року. На кафедрі працювали М.О. Дядечкін, О.М.Вацеба, Б. Ш. Цамалашвілі, Р.С. Мозола, Ю.Е. Патарикін, В.О. Дедюхіна, В.М. Корягін, В. М. Артюх та І.В.Романчук.

Ними видано багато назв науково-методичної літератури для підготовки фахівців з фізичного виховання, тренерів з баскетболу – 12 підручників і 25 методичних розробок та більше 200 наукових статей.

Науково-методичну допомогу провідним клубам та збірним України в складі КНГ постійно надавали заслужений тренер України професор В.М.Корягін та доцент В.М.Артюх.

Жіноча команда львівського «Буревісника» з Романом Мозолою. Перша ліворуч майбутня професор, проректор Оксана Вацеба

На кафедрі підготовлено баскетболістів високої кваліфікації А.Заверикіна, А.Бухова, М.Галайдюка, Б.Макара, С.Тютюнника, А.Лихо, В.Придатченка, В.Дружбляка, В.Заболотного, В.Поляха, А.Бугаєвського, О.Пелеха, Д.Виноградова, Я.Зубрицького та інших.

При Львівському інституті фізкультури на кафедрі спортивних ігор баскетбол викладав Микола Олександрович Дядечкін, який ще довоєнної пори у Харкові був наставником Володимира Олексійовича Шаблінського. Саме його стараннями вдалося створити жіночу команду «Буревісник», яка ставала призером всеукраїнських змагань.

«Буревісник» Одеса. В місті ще довоєнної доби в кількох інститутах та університеті існували чоловічі і жіночі команди, до керівництва якими запрошували кращих тренерів. З часу створення студентського спортивного товариства «Буревісник» їхні кращі гравці виступали за збірну області, здобуваючи високі місця в чемпіонатах України та Союзу.

Здобутки одеського «Буревісника» перерахувати важко. Клуб один з небагатьох у місті успішно виступав протягом багатьох років, після «великої» реорганізації був чи не єдиним, якому вдалося вижити.

За команду грали М.Заремба, М.Ханцис, І.Крузе, Й.Кесельман, Ю.Білгородський, Л.Бондаренко, А.Сіроштаненко, В.Ключников, І.Учитель, Ю.Діхтяр, А.Довгаль, В.Будяк, Б.Луганський, Л.Семенцова, Є.Карпенко, К.Малюк, К.Клейман, М.Талесник, Н.Войтова та багато інших відомих в Україні баскетболістів.

У вузах міста та у спортивному товаристві працювали С.Музалевський, О.Глебов, П.Коновалов, Я.Захаржевський, З.Орнес, М.Гірнінг, С.Русинович, І.Яковенко, В.Сосін та інші.

«Водник» Одеса. Один з найстаріших баскетбольних клубів України. Належав Чорноморському пароплавству, Одеському морському порту, Обкому профспілки працівників водного транспорту. Його чоловіча і жіноча команди не без успіху грали в чемпіонатах України та СРСР довоєнної пори та перших повоєнних років. Вони мали непогані ігрові майданчики, зал.

За команду ще довоєнної доби виступали Л.Пілін, Ф.Футерман, В.Будковський, А.Внуков, О.Пастушок, а також М.Заремба, В.Ячейкін, Ю.Шикер, В.Внуков, В.Лебединцев, М.Семенов, В.Ісаєв та інші.

З ними працювали І.Яковенко, В.Сосін, С.Чернецький, О.Гойхман та інші тренери.

«ВОЗКО» Вознесенськ. Клуб виник на базі команди «БІПА-МОДА-2». Перші домашні матчі команда проводила в Одесі, а з лютого 1997 року, після введення у дію нового спорткомплексу (трибуни на 700 глядачів), вона базується у Вознесенську. Найкраще досягнення клубу – друге місце у вищій лізі в сезоні 1999–2000 рр. З того часу команда у вищому дивізіоні – Суперлізі. Перший президент спортклубу С.М.Кернер, тренерами працювали В.А.Балашов, В.М.Кица, Л.А.Шиманський, В.В.Воронін. Перший начальник команди, директор спорткомплексу «Возко» В.В.Чернега. Перші гравці команди С.Лозенко, О.Коров’яков, О.Безсонов,

Ю.Бондаренко, Є.Вохмин, Я.Чернега, В.Гамов, С.Балашов, О.Шпунт, А.Гергель, С.Храпов, В.Асеєв, В.Заболотний, А.Фірсов та інші.

Через фінансові негаразди команда знялась із розіграшу чемпіонату.

«Галичина» Дрогобич. Баскетбольний клуб. Спадкоємець команд, які у повоєнні роки існували при Дрогобицькому педагогічному інституті, найсильнішому на Галичині. Були базовими збірних областей, які успішно виступали ще на Першій Спартакіаді України 1956 року. На їхній долі позначилось об'єднання області з Львівською. Створено 1996 року на базі АТ «НПК-Галичина». Команда дебютувала у другій лізі вітчизняного чемпіонату. З 2001 року виступала у Вищій лізі. Відтоді перейняла назву ОСК (об'єднання спортивних клубів) «Дрогобич». Президент клубу І.І.Залізко.

«Говерла» Івано-Франківськ. Баскетбольний клуб. Виник у серпні 2002 року після злиття команд «Калуш-ВІНІСІН» та «Динамо» Івано-Франківськ. Президентом було обрано генерал-майора міліції Б.А.Керницького. Почавши грати у Першій лізі, команда вже через рік перейшла до Вищої. Для популяризації баскетболу в області ігри проводять поперемінно – в Калуші та Івано-Франківську. При команді створена дитячо-юнацька спортивна школа «Говерла-2003». Сезон 2004–2005 рр. видався важким у фінансовому плані. Команда опинилася на 13 місці. З нового року команду узяв під свою опіку Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника.

Найкращий сезон в історії команди 2006–2007, у підсумку якого було третє місце. Президентом обрано І.Александровича. Тренерами працювали Євген Мурзін та Олександр Лохманчук. Команда грає в спорткомплексі Коледжу фізичного виховання, який вміщує 1500 глядачів.

«Грифони» Сімферополь. Баскетбольний клуб. Назва відповідає символіці Криму. Ідея створення першої чоловічої професійної команди виникла ще у 1993 році. Проте не вистачало фінансування. Основу першої команди склали випускники ДЮСШ-2, які вигравали першість України. Розпочавши свій шлях з Другої ліги вітчизняного чемпіонату, команда піднялась до Першої. У 1997 році команда посідає друге місце в Першій лізі. Проте недостатнє фінансування не дає змоги йти далі. У 2001 році вона дістає назву «Орлан», знову потрапляє до Першої ліги. Відбувається чергова перебудова і оновлена команда баскетбольного клубу «Грифони» у 2006 році у Першій лізі посідає 12 місце. В сезоні 2007–2008 рр. у Вищій лізі «Грифони» посідають 10 місце з 19 команд. З сезону 2008 року виступали в УБЛ. В їх складі були професійні баскетболісти США та інших країн. Директор клубу В.Мамалига. Незмінний головний тренер В.Ашурков. Команда грала в спорткомплексі Медичного університету, який вміщує 500 глядачів.

«Динамо» Дніпро. Відомий спортивний клуб. Під цією назвою з перемінним успіхом виступали чоловіча і жіноча команди в чемпіонатах України ще з довоєнних часів. Їхню появу пов'язують з В.О.Шаблінським, який у 30 – их роках після закінчення Дніпропетровського технікуму фізкультури працював в обласній раді товариства інструктором. Відомо про участь баскетболістів цього клубу у першості Республіканської ради «Динамо». В чемпіонатах незалежної України брав участь від 1992 року як госпрозрахунковий баскетбольний клуб. Грали у Суперлізі. Після реформування носить назву «Дніпро». Жіноча команда небезуспішно виступала у чемпіонаті України, виборола звання чемпіона України.

«Динамо» Київ. Фізкультурно-спортивне товариство засновано 1924 р. Перші баскетбольні команди – чоловіча і жіноча були створені 1929 р. Вони одразу відзначились перемогами на республіканських та всесоюзних аренах, доходили майже до п'єдесталу пошани чемпіонату СРСР. Успіхи прийшли одразу після війни. Вже 1945 року команда керована В.О.Шаблінським посіла третє місце в чемпіонаті СРСР. Ще кращі результати з'явились із запрошенням із Свердловська відомого спеціаліста Маркіяна (Мира) Опанасовича Єгорова. З ним 1949 р. жіноча команда товариства «Динамо» виграла звання чемпіонок Радянського Союзу. Наступного року вони були другі в чемпіонаті. В 1950 і 1951 рр. команда володіла Кубком Радянського Союзу. Першим заслуженим майстром спорту ще довоєнної пори стала Галина Факторова.

Жіноча команда «Динамо» – багаторазовий чемпіон України. Два останніх чемпіонати СРСР ставала переможницею. У 80-ті роки двічі вигравала Кубок СРСР. 1988 року виграла Кубок Європи ім. Ліліан Ронкетті. До збірних команд СРСР входили Ю.Бурдіна, З.Стасюк, Н.Пименова, Н.Климова, В.Назаренко, О.Жирко, М.Ткаченко, Н.Фоміних, Ф.Орел-Кочергіна, І.Пивоварова та інші, які володіли званнями чемпіонок та призерок Олімпійських ігор, світу, Європи. 1995 року складена в основному з гравчинь команди «Динамо» збірна України стала чемпіоном Європи, наступного року на Олімпійських іграх в Атланті дівчата посіли четверте місце.

Досягнення чоловічої команди більш скромні, хоча в її складі грали такі майстри, як В.Фомченко, перший повоєнний майстер спорту, член збірної СРСР, В.Васюков, В.Носач, С.Вайн, В.Кузенков, О.Коробков, В.Куровський, В.Мандич, П.Назаров, В. Тихомиров, Б.Рижков, брати Віктор і Ігор Чертови, Є.Ранський та інші.

З командами працювали М.О.Єгоров, І.Е. Зільберберг, В.С.Заморський, О.Д.Леонов, Б.М.Резцов, Н.В.Пименова, М.В.Козловська, Н.В.Фоміних, А.Т.Петросян, В.І.Рижов, В.О.Мартинов, В.І.Морщинін, В.М.Ков'янов, В.В.Ков'янов. Суддями Всесоюзної категорії стали Володимир Вескер, Ізраїль Зільберберг, Марко Мучник, Валерій Пивоваров.

В даний час жіноча баскетбольна команда носить назву «Динамо-КНПУ», яка виступає в чемпіонаті України. Нею старанно опікується президент клубу, заслужений тренер України В.І.Рижов. Тренер В.В.Рижов.

«ДніпроАЗОТ» Дніпродзержинськ. Баскетбольний клуб. Команду, що захищає спортивні кольори однойменного підприємства, було створено в 2005 році. Першим президентом обрано голову профспілкового комітету Г.Потуремця, ініціатора створення клубу. Першим турніром, в якому взяли участь гравці «ДніпроАЗОТА», був чемпіонат України серед Аматорських колективів. Невдача на фініші не дала змоги колективу потрапити до фінального турніру. Наступного року команда грала в Першій лізі вітчизняного чемпіонату, де за підсумками посіли четверте місце, що дало перепустку до Вищої ліги. Цей шлях колектив проходив під керівництвом тренера Юрія Мокієнка. «Переозброївшись» перед наступним сезоном, команда поставила перед собою завдання потрапити до фіналу. Рівне проходження по дистанції дало змогу завоювати срібні медалі. До цього успіху привів новий головний тренер Олександр Євсеєвич.

З сезону 2006–2007 рр. колектив виступає у першій лізі національного чемпіонату. Посівши четверте місце, пробилися до Вищої ліги, де у рік дебюту завоювали срібні медалі. Їх отримали: Сергій Алферов, Тимур Євсеєвічев, Єгор Большаков, Роман Литвин, Євген Буяков, Михайло Подопригора, Роман Нименко, Костянтин Шакула, Станіслав Дикий, Ярослав Квітковский, Юрій Тороп, Віктор Давиденко, Михайло Зайцев, Олексій Борисенко, Олександр Єршов. Ці перші сезони команду тренував Юрій Мокієнко. Нині з колективом працює Віктор Кобзистий.

В подальших сезонах команда виступала не так успішно, що пов'язують з недостатнім комплектуванням, зміною тренерів.

Команда використовує арену Палацу тенісу, яка вміщує 1000 глядачів.

«Дніпро» Дніпро. Баскетбольний клуб. Днепропетровська обласна громадська організація «Баскетбольний клуб «Дніпро» був створений 12.12.2003 ініціативною групою заслуженого тренера України Ю. Б. Таслицького, Б. С. Гулямова, В.В. Кондратьєва та інших. Він об'єднав чоловічі та жіночі команди Супер, вищої та першої ліг, а також юнацькі команди спортивної Школи-інтернату. Було вироблено принципово новий підхід, концепція розвитку і філософія клубу: 80 % гравців – вихованці місцевої спортивної школи. Клуб тісно співпрацює з СДЮСШОР № 5, спортивним інтернатом Дніпропетровська, де створено групу вдосконалення для молодих перспективних гравців. Як задекларовано, своє завдання БК бачить у розвитку дитячого, юнацького і професіонального спорту, популяризації баскетболу, пропаганді здорового способу

Команда «Дніпро» з тренером Ю.Б.Таслицьким

життя. Сенсаційними стали перші перемоги в чемпіонаті України. В сезоні 2003–2004 рр. команда стала бронзовим призером, у наступному – повторила цей результат. 2007 року під керівництвом тренера К.Большакова стала чемпіоном. Команда тренується і грає в спорткомплексі «Дніпро» («Дніпропрес»). Президент клубу В.Кондратьєв, генеральний директор – О.Васильєв.

«Донбасканалбуд» Донецьк. БК. Грав під назвами «Авангард», «Будівельник». Один з найперших в Україні професійних клубів нового зразка. Заснований 1965 року. В чемпіонатах України та СРСР виступали як чоловіча, так і жіноча команди, які ставали чемпіонами, призерами першостей та Спартакіад України, перемагали у першій лізі чемпіонатів СРСР. 1968 року представляли Радянський Союз на Всесвітньому фестивалі молоді і студентів, де посіли третє місце.

«Донецьк». Баскетбольний клуб. Виник 2006 року буквально на порожньому місці завдяки зусиллям людини, яка безмежно закохана в баскетбол – Валерія Плеханова. Виключно власними баскетболістами спочатку у Першій лізі в дебютному сезоні виграли всі 34 зустрічі. Наступного року у Вищій лізі здобули 53 перемоги у 56 матчах. Костянтин Галенкин був визнаний кращим центровим чемпіонату.

Подальше просування по щаблях турнірної таблиці пов'язують з удачливим бізнесменом С.В.Дядечко, який охоче відгукнувся на пропозицію стати президентом клубу. Коли колектив очолив видатний баскетболіст радянської епохи Ігорс Міглінієкс, а це сталося у сезоні 2008–2009 рр., склад поповнили титуловані легіонери, кандидати в національні збірні України, Білорусі, Пуерто-Рико. «Донецьк» дістав право стартувати у Кубку виклику ФІБА-Європа. Посівши друге місце за маріупільським «Азовмашем», команда довела, що недарма увійшла до складу найсильніших.

Оновлений БК «Донецьк» в сезоні 2010–2011 завдяки фінансової підтримці під керівництвом Саші Обрадовича розпочав нове життя. Вперше в історії виграв регулярний чемпіонат.

З дітьми та підлітками у клубі працював інший сербський спеціаліст Міодраг Бойкович.

В сезоні 2011–2012 рр. команда у Кубку Європи дійшла до чвертьфіналу, також вигравши регулярний чемпіонат Суперліги.

В даний час виступає в чемпіонаті України, базується в різних містах.

«Енергобіс» Донецьк – призер чемпіонату України 1996–1997. Тренери (зліва– направо вгорі) Б.Б.Єзерський та П.П. Наседкін, директор клубу Ю.П.Столярчук

«Енергобіс» Донецьк. Назва жіночої команди, яка виступала в чемпіонатах України з 1996 року. В перший рік дебюту під цією назвою стала бронзовим призером, учасницею розіграшу Кубка Ліліан Ронкетті. Спадкоємиця команд «Донбасканалбуд», «Буревісник», ДЗХА, «Медін», «Чайка». Голова ради засновників директор Курахівської ТЕЦ В.А.Педос. З командами працювали заслужений тренер України Б.Б.Єзерський, П.П.Насєдкін.

«Київ». Баскетбольний клуб. Засновано 1999 року олімпійським чемпіоном Олександром Волковим, який і став його першим президентом. Саме з цього часу бере участь у Суперлізі вітчизняного баскетболу команда під такою назвою. Вже 2000 року вона стала чемпіоном України, наступні чотири роки була призером, а 2005 року знову виграла чемпіонське звання. Тренерами працювали О.Коваленко, І.Яценко, В. Лебединцев, І.Міглінієкс, Р.Паскуалє, В.Бережний, В.Черній.

В різні роки честь клубу захищали Станіслав Медведенко, Григорій Хижняк, Станіслав Балашов, Денис Журавльов, В'ячеслав Євстратенко, Андрій Лебедєв, Сергій Пржеорський, Віталій Усенко, Ігор Молчанов, Артем Буцький. З 2002 року в команді переважно грали легіонери.

Команда виступає у Кубках Європи.

«Кіровець» Харків. Команда виникла на базі АТ «Турбоатом». Першими гравцями стали вихованці ДЮСШ, керовані Ю.Сотником. У вітчизняному чемпіонаті бере участь починаючи від першого – в Першій лізі. В IV чемпіонаті, здобувши перемогу, дістала право на перехідні ігри до Суперліги. Але знялась із розіграшу через фінансові негаразди. Нині виступає у напівпрофесіональній лізі.

В команді грали В.Зозуля, І.Малишкін, А.Іванов, А.Пащенко, В.Гулеватий, О.Раєвський, О.Усс, В.Чурсин, О.Ланевський, А.Гергель та інші відомі спортсмени. З командою небезуспішно працювали тренери Ю.Сотник, Г.Новиков, С.Покровенко, В.Познахирев та В.Кудимов.

«КНЕУ» Київ. Чоловіча і жіноча команди відомого університету бере участь у чемпіонаті України. Створені завдяки піклуванню ректора Київського Національного Економічного Університету професора Павленка А.Ф., який обраний президентом клубу. Головним тренером тривалий час працював заслужений тренер СРСР і України В.А.Макаревич Команда має власний спортивний комплекс.

«Козачка-ЗАлК» Запоріжжя. Становлення цієї унікальної команди почалося ще в 1983 році, коли на викладацьку роботу до Запорізького педагогічного інституту прийшов тренер Олег Коваленко. Чотири сезони пішли на те, щоб, паралельно працюючи зі здібними дівчатами в обласній ДЮСШ, підібрати оптимальний склад і почати боротьбу за вихід до першої ліги чемпіо-

«Козачка» зразка 2004 року – чемпіон України

нату колишнього Союзу РСР. Нинішній клуб заснований 1992 року на базі «Запорізького алюмінієвого комбінату». Команда – постійний учасник змагань у Вищій лізі.

«Козачка» упевнено стартувала в національному чемпіонаті України серед клубів першої ліги і легко вирішила долю путівки до Вищої ліги. Команда – семиразовий чемпіон України, дворазовий срібний призер чемпіонатів країни. Володар Кубка України 1993 року.

У 1993–2002 роках «Козачка-ЗАлК» була учасником розіграшів Євро-Кубків, де провела 59 матчів з командами Угорщини, Болгарії, Румунії, Албанії, Греції, Польщі, Туреччини, Іспанії, Фінляндії, Франції, Ізраїлю, Литви, Італії, Росії, України і Латвії. Дворазовий півфіналіст. У сезонах 1997/98 і 2004/05 років команда виступала у Євролізі, де провела 29 матчів. У сезонах 2002/03, 2003/04, 2005/06 років «Козачка-АлК» брала участь у розіграшах Кубка Європи-ФІБА.

Кольори збірної команди України захищали гравці «Козачки-ЗАлК» Марина Ткаченко, Руслана Кириченко, Наталія Сільянова, Галина Лохманчук, Олена Фенько, Світлана Бойко, Олена Жержерунова (Кривенька), Олександра Горбунова, Ірина Мащенко, Ольга Ляшкова, Марина Хабарова, Оксана Письменник, Любов Альошкіна та інші.

Більшість успіхів «Козачки-ЗАлК» пов'язана з іменами виконавчого директора клубу Григорія Вуля, заслужених тренерів України Олега Коваленка, Юрія Велігури, Володимира Ков'янова. Команда грала у Палаці спорту «Юність». 2012 року через банкрутство підприємства команда несподівано знялася із розіграшу чемпіонату України.

«Коксохім-Сталь» Алчевськ. Баскетбольний клуб під такою назвою був створений 1994 року за ініціативи Алчевського міськвиконкому та фонду «Відродження Донбасу». Спонсорами стали Алчевський коксохімічний завод та канадсько-українське спільне підприємство «Асоло». Президентом клубу було обрано Петрушова С.М.. Цього ж року відбувся дебют у другій групі

вітчизняного чемпіонату. Здобувши друге місце, команда дістала право в сезоні 1995–96 грати у першій лізі. Нині виступає у Вищій лізі. Президентом клубу обрано Шаталова В.В. Головний тренер Зелинський К.Г.

КПІ Київ (Київський політехнічний інститут). Як вузівський спортивний клуб виник 1945 року. Жіноча і чоловіча студентські команди виступали під прапорами товариств «Буревісник», «Іскра», «Наука». Учасники майже усіх чемпіонатів і першостей УРСР, призери чемпіонатів України. Успішно виступали на всесоюзних змаганнях. 1968 року жіноча команда під прапором «Буревісника» стала чемпіоном України.

В Україні серед вузів КПІ поступався лише Київському інституту фізкультури, на базі якого була створена єдина професійна баскетбольна команда республіки. За неї виступали К.Анапрейчик, В.Стремоухов, С.Копичко, І.Чертов та інші.

Баскетбол був чи не найпопулярнішим видом спорту у вузі, не дивлячись на те, що тут активно і продуктивно розвивалися інші. Студентами КПІ були видатні футболісти Валерій Лобановський, Анатолій Молотай, гімнасти Лариса Латиніна і Юрій Титов та інші відомі легкоатлети, плавці, борці. Усім їм в рамках можливостей створювались умови для навчання, за неможливості складання екзамену чи заліку з вузу вони не виключались. Баскетболісту Володимиру Стремоухову, наприклад, вдалося встановити своєрідний рекорд перебування на студентській лаві – 14 років.

Першість Інституту з баскетболу починалася від факультетів, курсів. Участь в цих змаганнях вважалася першочерговим обов'язком чи не кожного студента. Старий ігровий зал під час між факультетських баталій «тріщав по швах». За кількістю уболівальників першість КПІ поступалася хіба що першості міста. Баскетбольними факультетами вважалися електрофак, теплофак, механікомашинобудівельний. Жодної хвилини не був порожній у літню пору року привітний і ошатний баскетбольний майданчик, що тулився у парку біля самісінького Брест-Литовського проспекту.

За команду грали: К.Анапрейчик, О.Бучинський, М.Достойнов, І.Козюренко, С.Копичко, В.Крамський, В.Носач, В.Скаржепа, І.Степанюк, В.Стремоухов, Є.Ранський, В.Третяк, В.Фомченко, брати Віктор та Ігор Чертови, В.Настюков, Ю.Лазута, Ю.Єгорова, В.Таганьян, Г.Кушнарьова, Л.Досичева та інші. Усі вони були професіоналами, справжніми майстрами гри. Єдиний недолік усіх студентських команд того часу – гравці повинні бути студентами, аспірантами або викладачами.

Тренерами працювали: М.М.Рейнгольд (засновник «баскетбольної імперії КПІ», легендарний М.О.Єгоров, Н.В.Петрова, Г. О.Устименко, О.В.Кузенков та інші особистості.

З розпадом радянської системи спорту в 90-ті роки настали важки часи і для студентського баскетболу в Україні. Так в сезоні 1991-92 спільна команда двох вузів КПІ та УСГА посіла 2 місце у чемпіонаті України 1 ліги, що давало право на участь в Вищій лізі у 1992-93 роках. Але через фінансові труднощі не вдалось підсилити склад і через рік команда вибула. В наступні роки команда КПІ постійно бере участь в чемпіонаті України Першої ліги.

З 2000 року команда КПІ була приєднана до баскетбольного клубу «Київ»

О.А.Волкова. Згодом він став основою самостійного студентського клубу, що мав назву БК «Київ-2–КПІ». Успішно велась селекція та підготовка перспективних гравців до основного складу. Команда БК «Київ-2–КПІ» проіснувала до 2008 року.

Кращі результати команди БК «Київ-2–КПІ»: 3 місце чемпіонат України вища ліга 2004-05 роки, 1 місце чемпіонат України вища ліга 2006-07 роки.

З 2000 року Студентська профспілкова асоціація (голова Яцунь О. М.) проводить традиційні змагання – Кубок СПА. Треба сказати, що до появи ВБСА, це був чи не єдиний турнір в місті Києві, в якому грали команди університетів. Він завжди проходив на високому організаційному рівні і користувався популярністю у студентської молоді. Команда НТУУ-КПІ постійний учасник Кубку СПА і його неодноразовий переможець. В грудні 2017 року студенти політеха в десяте перемогли в турнірі, сьомий рік поспіль. Команду всі ці роки готували тренери О.В. Кузенков та Г.О.Устименко.

В 2007-08 роках команда КПІ брала участь в першому чемпіонаті України серед студентів, який був організований ФБУ і здобула перемогу. В команді грали Іван Балін, Олег Ковальов, Олег Яременко, Тарас Пономаренко, Микола Кирсанов, Антон Коровченко, Олександр Храновський та інші. Готували команду О.В. Кузенков та Г.О.Устименко.

Час засвідчив, що це був дуже вдалий проект. Молоді гравці спочатку у Першій лізі, а потім у Вищій, набували необхідний рівень майстерності. За команду в різні роки грали Кравцов В., Шевченко О., Пустозвонов М., Дятловський Д., Печеров О., Чемякін А., Гуменюк Р., Орленко В., Матюкевич В., Мальцев І., Щвець А., Подолян В., Яременко О., Пономаренко Т., Горбенко С., Сачава Є., та багато інших відомих гравців. Деякі входили до складу збірної країни.

В ці роки з командою працювали тренери Нодар Коркія, Віталій Лебединцев, Ігор Яценко, Олег Кузенков, Григорій Устименко, Юрий Шаповалов.

В 2011 році студенти НТУУ-КПІ стали чемпіонами фестивалю спортивних ігор з баскетболу, що входив до програми Універсіади України, яку проводило Міністерство освіти України.

Склад команди: Хоменко Олександр, Полежаєв Іван, Марченко Дмитро, Лутак Артем, Павленко Олексій, Борисов Олександр.

В 2013 році до складу студентської збірної команди України, що брала участь у XXVII Всесвітній літній Універсіаді в місті Казань, увійшли студенти НТУУ-КПІ: Іван Полежаєв, Дмитро Марченко, Андрій Киричок, Олексій Павленко.

Баскетбольна команда КПІ – один із засновників та постійний учасник аматорського чемпіонату – Ліги Монстрів м. Києва. У 2013 році студенти стали переможцями цього престижного турніру.

В 2016-17 роках команда НТУУ-КПІ ставала призером та переможцем київського регіонального етапу СБЛУ.

«Кремінь» Кременчук. Баскетбольний клуб. У 2006 році міська федерація баскетболу прийняла рішення про створення чоловічої баскетбольної команди та заявила її для участі в Чемпіонаті України 1 ліги під назвою «Баскетбольна команда «Кремінь», місто Кременчук. Клуб було створено з вихованців баскетболу

міста Кременчука. В сезоні 2006–2007 р.р. команда успішно виступила в 1 лізі чемпіонату України серед чоловічих команд, де зайняла почесне 3 місце та здобула путівку для участі в чемпіонаті України серед команд Вищої ліги.

У 2007 році між командою БК «Кремінь» та Кременчуцьким державним Політехнічним Університетом ім. Остроградського була підписана угода про співпрацю. Шість гравців команди (випускники загальноосвітніх шкіл) стали студентами цього вузу.

«Кривбасбаскет» Кривий Ріг. Перша згадка про нову команду з такою назвою у Кривому Розі з'явилась 1996 року. На чолі її став колишній гравець Анатолій Буряк. З сезону 2000 р. – баскетбольний клуб. Посівши друге місце в десятому чемпіонаті України 2001 р., здобули право переходу до Вищої ліги, де наступного року серед 14 команд зайняли почесне шосте місце. 2003–2004 рр. стали справді «золотими» для клубу. Команда виграє перше місце і здобуває право грати наступного сезону у Суперлізі. Чотири роки поспіль команда потрапляє до вісімки найкращих. Привів команду до цього успіху тренер О.Порохненко.

У XII чемпіонаті України у вищій лізі вперше в історії – «золоті» медалі. В наступному команда повторює цей результат і дістає право виступати у Суперлізі. Керували колективом Олександр Порохненко та Володимир Чурсін. Носила назву «Кривбасбаскет-Люкс».

З 2007 по 2010-ий роки команду очолював відомий чорногорський спеціаліст Звездан Митрович. З сезону 2009–2010 рр. БК «Кривбасбаскет» є учасником Суперліги. Клуб щороку проводить турніри для дитячих команд, мета якого популяризація баскетболу серед підлітків, виявлення резервістів для

Для команди «Кривбасбаскет-люкс» вдалим виявився сезон 2008–2009 – вона посіла перше місце серед колективів УБЛ

поповнення основної команди. Дітлахи забезпечуються спортивною формою, м'ячами, поїздками на змагання всеукраїнського та міжнародного рівня.

Головним тренером працював Карліс Муйжнієкс (Латвія). Президентом клубу обрано А.Буряка. Команда приймає в спортивному комплексі «Горняк», де є 450 місць для уболівальників.

«Львівська Політехніка». Баскетбольний клуб. Свою назву успадкував від вищого навчального закладу, при якому виник. Баскетбол у Львівському політехнічному інституті почав зароджуватися ще у 50-х роках минулого століття. Студенти-політехніки відразу заявили про свою спроможність гідно виступати на високому рівні. На універсіадах вони поступалися лише гравцям Інституту фізичної культури. А з приходом у Політехнічний інституту 1965-м року Анатолія Заверикіна стали непереможними. Саме Анатолій Миколайович, який був гравцем команди та її тренером водночас, на початку 70-х разом із «політехами» вперше обіграв «інфізівців», що стало гучною сенсацією студентських змагань Львова.

1993-го року студентська команда «Львівська Політехніка» завоювала головний трофей престижного міжнародного турніру у Франції. Цей успіх, а також їхні досягнення попередніх років, спонукали ректора «Політехніки» Юрія Рудавського ухвалити рішення про створення при ВНЗ (який на той час уже отримав статус університету) професійної баскетбольної команди.

Того ж сезону (1993-94-го років) львівська команда встановила досі неперевершений рекорд Другої ліги України: 30 матчів – 30 перемог!

Офіційною датою заснування баскетбольного клубу «Львівська Політехніка» є 24 травня 1994 року, хоча вперше в чемпіонаті України така команда заявилася ще 1990 року. В чемпіонатах незалежної України бере участь від першого, з 1992–1993 рр. З другої ліги поступово піднялася до Суперліги, де дістала постійну прописку. Крім основної є молодіжна та юнацькі команди. Клубом за останні роки підготовлено 20 майстрів спорту, два тренери команди дістали звання заслужених тренерів України.

Пробившись до першої ліги, «Політехніка» надовго там не затрималась. У сезоні 1994-95 команда посіла третє місце та піднялася до Вищої ліги. Для того, щоб стати чемпіонами тих змагань, львів'янам знадобилося чотири сезони. Виборовши «золото» 1998-99 років, команда, якій на той час виповнилося лише 5 років, не лише довела, що здатна ставити перед собою серйозні завдання та досягати успіхів, а й увійшла до еліти українського баскетболу.

Протягом наступних 9-ти років баскетбольний клуб зі Львова грає у Суперлізі чемпіонату України. Одним із найуспішніших сезонів став якраз той, у якому почали виступати під назвою – «Політехніка-Галичина».

«Медін» Донецьк. Жіноча баскетбольна команда створена при Донецькому медичному інституті 1991 року. Спадкоємниця команди «Донбасканалбуд», яка заснована ще 1965 року і успішно виступала жіночим і чоловічим колективами у чемпіонатах і Спартакіадах України, грали у першій лізі чемпіонату СРСР. Інша назва – «Буревісник». В 1978 р. – чемпіон республіки. Назва «Медін» з

1992 року. Саме тоді здобула Кубок України, в сезонах 1992–1997 – срібний і бронзовий призер чемпіонатів України. З 1996 року носить назву «ЕнергоБіс». Команда брала участь у розиграшах Кубка ім. Ліліан Ронкетті. З командою працювали Ю.Велігура, Б.Єзерський, І.Дубов, П.Наседкін, Б.Гринберг та інші. Президент БК «ЕнергоБіс» Ігор Балабанов.

«Миколаїв» (Муніципальний баскетбольний клуб), скорочено МБК. Клуб став спадкоємцем жіночої і чоловічої команд «Спартак», що існували в області від 1945 року. Назву «Миколаїв» надано у 1996 році.

Брали участь у повоєнних чемпіонатах України починаючи з другого. Перші гравці тої пори М.Моренко та О.Леонов вважалися кращими в Україні. Ставши студентами Київського інституту фізкультури, успішно захищали кольори команди СКІФ Київ та збірної України. Заново створено чоловічу команду 1966 р. на базі заводу «Машпроект». 1971 р. відбувся дебют у професійному баскетболі. Завойовано путівку до класу «А».

Спочатку у чемпіонаті України та першій лізі чемпіонату СРСР команда грала під назвою «Спартак», згодом «Буревісник». З 1976 року бере участь в іграх вищої ліги. Вигравши того року чемпіонат СРСР серед команд першої ліги класу «А», здобула право на вихід до вищої ліги, де на той час грали такі гранди вітчизняного баскетболу, як ЦСКА, «Динамо» Москва, «Будівельник» Київ, «Спартак» Ленінград, «Жальгіріс» Каунас, «Динамо» Тбілісі, СКА Рига. «Калев» Таллінн та інші. 1977 року залишила Вищу лігу, перейшла до Миколаївського кораблебудівельного інституту (МКІ). 1980, 1985 – 2 місце, 1988 – 3 місце. 1989 р. – вихід до першої ліги.

Повернувшись в 1990 р. у Вищу лігу, миколаївці здобули 9 місце в останньому чемпіонаті СРСР. З 1990 року команда мала назву «Корабел». Нині «Миколаїв» виступає в чемпіонатах України та міжнародних турнірах. В 1991 та 1995 рр. команда здійснила подорожі до США, де мала зустрічі з провідними командами. Бронзовими призерами Всесвітньої студентської універсіади 1991 року у Шеффілді стали С.Смагін, А.Бережанський, А.Богданов. Тренував збірну СРСР Г.С.Защук. За команду у свій час також грали: В.Полях, Є.Вохмін, О.Раєвський, К.Фурман, О.Чаусов, А.Лебедєв, Л.Срібний, О.Петров, Л.Шиманський, В.Гук та інші відомі баскетболісти. Команду тренували В.Я.Боженар, Г.С.Защук, В.М.Родовинський, В.Б.Берестнєв, С.В.Кирлан та інші.

Жіноча команда в чемпіонаті України виступала 2005 року.

«Одеса». Баскетбольний клуб. Заснований у 1992 році як Муніципальний баскетбольний клуб «БІПА-Мода». Перший президент Аркадій Табачник, який багато зробив для відродження баскетболу в Одесі. Вже у першому сезоні, виступаючи у Першій лізі, команда здобула право переходу до Суперліги. Виграє Кубок України 1993 та 2000 рр. Чемпіон України 1998, 1999, 2001 та 2002 рр., другий призер 1997,

2000 та 2003 рр., третій призер 1994, 2004 рр. 2001 р. здобувають «Кубок виклику» ПЄБЛ (Північно-Європейська баскетбольна ліга). За команду грали такі відомі баскетболісти, як Д.Базелевський, В.Пудзирей, О.Окунський, Г.Кузнецов, І.Харченко, В.Усенко, Л.Яйло та інші. З командою працювали В.Лебединцев, В.Воронін, Ю.Селіхов, інші відомі тренери.

БК «Одеса» з тренером В.О.Лебединцевим

Сучасна назва МБК «Одеса» з 1999 р.

В 2006 році клуб перейшов до нових власників і став називатись БК «Одеса». Грала в УБЛ. Президентом обрано О.Бичкова. В команді з'явився дублюючий склад, було створено дитячо-юнацький спортивний клуб «Дюк-Одеса».

Після реконструкції грають у спорткомплексі «Краяни», який вміщує 1200 глядачів.

«Олімп-НАЕК» Південноукраїнськ. Баскетбольний клуб заснований 2001 року на базі Південноукраїнської АЕС. Перша назва «Олімп». Президент Б.І.Білик. Веде свій початок від переїзду до міста з Вознесенська у 1992 році команди дівчат 1978–1979 р.н., які разом з тренером О.Єфремовим і утворили баскетбольну команду.

Вже у перші два роки виграють першість України у своїй віковій групі. 1993 року рішенням трудового колективу АЕС на професійній основі створюється баскетбольна команда «Олімп». 1995 року вихованки спортшколи «Олімп» А.Кравченко, М.Кириякова та І.Липосавицька стають фіналістками чемпіонату Європи серед юніорок в складі збірної України.

Найвище досягнення клубу перше місце у Першій лізі в сезонах 2001-03 рр. П'яте місце у Вищій лізі сезону 2004–2005 рр.

Гравці клубу О.Солонарь і Г.Розвезєва в складі збірної України брали участь у відбірних змаганнях чемпіонату Європи.

З сезону 2005–2006 рр. БК «Олімп» розпочав виступи у Балтійській Баскетбольній Жіночій Лізі (BWDL), де грало 18 команд з Латвії, Литви, Естонії, Фінляндії та інших країн.

З сезону 2003–2004 рр. команда носить назву «Олімп-НАЕК» і представляє державне підприємство Національна Атомна Енергетична Компанія «Енергоатом» (президент С.Б.Тулуб). Президентом клубу обрано Білика Б.І. Тренерами працювали Єфремов О.С. та Мехових А.С. Команда має власний спортивний комплекс.

«Педінститут» Полтава. Команда створена при місцевому Педагогічному інституті. Перший президент Зезекало І.Г. З 1998 р. у Вищій лізі вітчизняного баскетболу. З 1996 року носить назву «Полтава-Баскет». Тренером працював Чурсін В.Б. В основному спирається на місцеву ДЮСШ, де плідно працює Маньковський К.О.

«Перспективний» Нікополь. Перша назва «Металург» (див.). Команда була створена при Нікопольському південно – трубному заводі. З 1989 р. носить назву БК «Перспективний». З 1996 р. грає у першій лізі вітчизняного чемпіонату. Має дитячо-юнацьку спортивну школу, яка успішно виступає на всеукраїнських змаганнях. Президентом клубу і тренером працював Г.А.Петров.

«Політехніка-Галичина» (див. «Львівська політехніка»). Баскетбольний клуб. Свою нинішню назву отримав після того, як влітку 2006-го року головну львівську баскетбольну команду взяв під свою опіку нафтопереробний комплекс «Галичина». Саме завдяки цьому стабільному та надійному спонсору баскетбольна команда отримала змогу залишитися серед еліти українського баскетболу. Командою опікуються також Університет «Львівська Політехніка», Львівська пивоварня, транспортна компанія «Ференс і К0», АСК «Дністер» та інші підприємства області.

За підсумками 2006–07-го року львів'яни під керівництвом білоруського тренера Валентина Вороніна, зайняли четверте місце у Суперлізі чемпіонату України. Також команда потрапила до Фіналу чотирьох Кубка України, де виграла бронзові нагороди.

З 2009 року клуб стає постійним учасником Суперліги, організатором Чемпіонату, Кубка та Матчу Зірок Суперліги.

Однак «Політехніка-Галичина» не потішила своїх уболівальників високими здобутками у Суперлізі. Фактично протягом трьох сезонів львів'яни були аутсайдерами чемпіонату. У перших двох вони займали одинадцяті сходинки. А в сезоні 2011-12 і взагалі опинились на останньому місці. Не допомогло галичанам навіть повернення Валентина Вороніна – тренера, з яким команда свого часу досягла значних успіхів.

На щастя, наприкінці того провального ігрового року, команду очолив сербський фахівець Желько Лукаїч, з яким «Політехніка-Галичина» відразу здобула кілька перемог.

«Найголовніше, – писало одне із львівських видань, – що з приходом Лукаїча команда нарешті почала демонструвати змістовну гру». А той факт, що Желько Лукаїч залишиться головним тренером «Політехніки-Галичини» і в сезоні 2012-13 тільки додає оптимізму львівським уболівальникам. Тим більше, що у міжсезоння клуб значно підсилився кількома досвідченими гравцями.

Команда успішно виступала на міжнародних турнірах у Франції, Іспанії, Італії, Польщі, Литві, Словаччині та інших країнах.

Президент клубу Олександр Лазарко, начальник команди Михайло Николишин. Головними тренерами працювали Анатолій Заверикін, Андрій Шаптала та Віталій Детюк. Останні роки з командою працює Желько Лукаїч.

Домашні матчі команда проводить у Палаці спорту «Будівельник», розрахованому на 2000 місць.

«Політехнік» Харків. БК «Харків-політехнік», «Авантаж-Політехнік». Баскетбольний клуб під цими назвами було створено на базі Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ» – ректор Л.Л.Товажнянський)), Харківського обласного вищого училища фізичної куль-

тури і спорту (директор А.М.Попов), а також Школи вищої спортивної майстерності 1992 року.

Чоловіча команда грала на першості міста, спартакіадах вузів України та СРСР. В чемпіонатах України бере участь від другого. З 2000 р. виступає у Вищій лізі. З сезону 2003–2004 виступає у Суперлізі. В 1997, 1999 і 2001 рр. команда ставала призером Всеукраїнських Універсіад. Носила назви «ХПІ», «Політехнік-ХОВДУ» та інші. У вузі створена унікальна спортивна база, якій присуджено Державну премію.

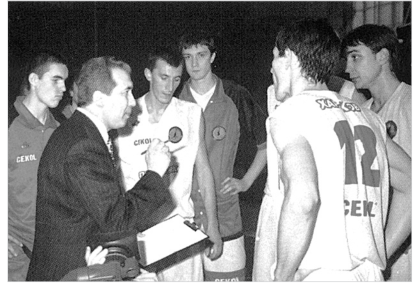

Організатор і головний тренер БК «Харків-Політехнік» В.Д.Кулібаба

Завдяки об'єднанню клуб має дитячі і юнацькі команди, де виховуються перспективні спортсмени. У клубі виховані Тимур Арабаджі, Антон Гаврилюк, Дмитро Сластін, Павло Гайдамака, Віталій Повстян, Олександр Печерський, Сергій Храпов, Юрій Зозуля, Юрій Петренко, Олексій Печеров та інші. Президентом клубу обрано Сакару Ю.Д. З командою працювали Валентин Кулібаба та Сергій Цимбал.

«Пульсар» Рівне. Команда рівненського баскетбольного клубу «БК-93» створена як громадська організація 1993 року на базі компанії «Пульсар». Ініціаторами створення команди були В.Прищепа, А.Матусевич, В.Нечипорук. Першим тренером став С.Шемосюк. Головне завдання – популяризація баскетболу в західному регіоні України, зокрема дитячого та юнацького, підготовка повноцінного резерву для національної команди.

Поперваx клуб об'єднав кращих місцевих тренерів. Клуб повною мірою пройшов шлях від новачка другої ліги до Суперліги.

Одним з напрямів роботи баскетбольного клубу було створення команди, яка могла б брати участь у національній першості серед чоловічих команд. І така команда, незабаром, була створена. Їм пішов назустріч генеральний директор ТОВ-компанії «Пульсар і К°» Віктор Петрович Прищепа (не плутати з першим капітаном команди). З першої ж гри і до сьогодення, команда носить назву БК-93 «Пульсар», на честь генерального спонсора. В складі клубу: БК-93 «Пульсар», який грає в Суперлізі українського баскетболу, та БК-93 «ОШВСМ-РЕГІ» – фарм-клуб. Вона складається із перспективних гравців, які здобувають досвід у Першій лізі.

В сезоні 1993/1994 р.р. – третьому чемпіонаті України команда БК-93 «Пульсар» була заявлена до Другої ліги, де зіграла в першому в своїй історії чемпіонаті. В першій же грі була здобута перша перемога. Суперником була команда Волинського державного університету. Цей чемпіонат «пульсарівці» закінчили на другому місці та виграли обидва перехідних матчі у Дніпра (Дніпропетровськ), таким чином перейшовши в Першу лігу.

У липні 1994 року відбувся турнір під назвою «Кубок Незалежності». Гостями Рівного була і американська команда Athletes in Action. Ця подія викликала великий інтерес у рівненських прихильників баскетболу. В резуль-

таті спортсмени США, як і очікувалось, перші. Для історії назвемо склад команди: Олег Сотник (капітан), Анатолій Колот, Олег Максютинський, Сергій Кіба, Віктор Прищепа, Євген Поносов, Олександр Процюк, Ігор Зозуля, Віктор Бугримчук, Олександр Сич, Володимир Нечипорчук. Тренерами працювали Сергій Шемосюк, Михайло Валько, Михайло Переверзій.

В сезоні 1995/1996 р.р. «Пульсар» продовжив боротьбу в першій лізі, піднявся в турнірній таблиці на п'ять позицій – четверте місце. Протягом цих років в команді з'явилися гравці, з іменами яких вболівальники асоціюють БК-93 «Пульсар»: Вадим Скиданов, Анатолій Дубнюк та В'ячеслав Ковалевський.

Знаковим виявився і сезон 1997/1998 р.р. В чемпіонаті брало участь 12 команд, які грали в двоколовому турнірі, по два спарені матчі вдома та на виїзді. Команда, що посідає перше місце, автоматично отримує путівку до Суперліги, а друге місце грає перехідні матчі із передостаннім місцем Суперліги. БК-93 «Пульсар» зайняв друге місце, поступившись БК «Азовмаш» з Маріуполя тільки через очні зустрічі.

Підготовка до сезону 1998/1999 р.р. була ускладнена фінансовими труднощами, внаслідок яких баскетбольний клуб втратив кількох провідних гравців. На зміну їм прийшов Сергій Ліщук – нинішня зірка українського баскетболу та один із лідерів «Валенсії» – команди іспанської АСВ Ліги.

Сезон 1999/2000 рр. приніс «Пульсару» чемпіонські звання, команда потрапила до Суперліги!

Тому вже протягом наступних років команда зазнала багатьох змін. В Суперлізі значно піднялися стандарти. Імпорт закордонних гравців в Україну стає буденним явищем. Конкурувати команді з Рівного стає дедалі важче. Тим не менш, «Пульсар» продовжує відстоювати своє місце в лізі найсильніших команд країни. Зал, все того ж, місцевого спортомплексу «ДЮСШ-4», все ще називають «гумовим», оскільки кількість вболівальників команди не зменшується.

В сезоні 2004-2005 років команда грала в оновленому – більш молодому складі. Метою сезону було награвання нового складу та здобуття досвіду молодими гравцями. Так чи інакше, ця мета була виконана.

Клуб брав постійну участь у Міжнародному турнірі «Помаранчевий м'яч», виступає в Молдові, Білорусі, Польщі, інших країнах.

Президентом клубу обирали Прищепу В.П. Головний тренер Шемосюк С.С.

СКА Київ. (Спортивний клуб армії). В змаганнях на чемпіонатах України та СРСР мав також назву ОБО (Окружний будинок офіцерів), БЧА (Будинок Червоної армії). У перші роки незалежності – ЦСКА (Центральний спортивний клуб армії). Заснований 1925 року. Жіноча і чоловіча команди успішно грали на чемпіонатах України та СРСР ще довоєнної пори. Постійний учасник усіх чемпіонатів і першостей України, Збройних сил СРСР, майже усіх чемпіонатів СРСР. Багаторазовий чемпіон України та призер чемпіонатів СРСР, переможець першостей Збройних сил.

За команду в довоєнні роки грали такі видатні баскетболісти, як В.Кустовський, В.Рожков, Г.Томов, Д.Горин, А.Куприянов – перші збірники України, майстри спорту. В післявоєнні роки: А.Арнольдов, В.Бережной, Ю.Бородаєн-

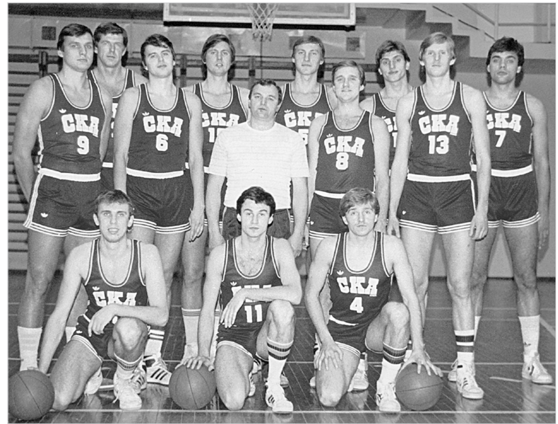

Між цими фотографіями 15 років, зліва команда СКА з тренером Ю.В.Бородаєнком. З м'ячем – Зураб Хромаєв. На фото справа він у якості тренера цієї ж команди

ко, В.Брянцев, В.Волков, В.Гуревич, Б.Дербенцев, М.Достойнов, Н.Каракашьян, В. Карпухін, Б.Корбан, В.Кузенков, С.Копитов, Ю.Набока, А.Ніколаєв, В.Новиков, Ю.Митрофанов, Б.Пінчук, Н.Петрова, В.Прокоф'єв, В.Радзієвський, Б.Рижков, В.Салухін, О.Сальников, В.Сікорський, М.Сушак, Г.Чечуро, І.Чертов, О.Шевченко, Г.Факторова, В.Фомченко, В.Хоменко, З.Хромаєв та інші.

Тренерами працювали: М.В.Хазанович (у перші повоєнні роки), В.Я.Боженар, І.І.Едешко, З.М.Хромаєв, Н.К.Каракашьян (найдовше), О.Д.Леонов, В.М.Момот, Г.С. Чечуро та інші.

В новітній історії армійського клубу здобутків менше, хоча 1996 року команда виборола II місце на чемпіонаті світу серед військовослужбовців, 1997 року завоювала золоті медалі на міжнародному турнірі під егідою НАТО, брала участь у турнірах Кубка Корача. Дворазовий володар Кубка України, призер кількох чемпіонатів України. Команда носила назву «СКА-Газда», «ЦСКА-РІКО», «ЦСКА-Укртатнафта».

СКІФ Київ (див. «Будівельник» Київ). Спортивний клуб Київського інституту фізкультури. Баскетбольні команди виникли тут одразу після звільнення Києва від фашистів ще 1944 р., коли кафедру спортивних ігор очолив В.О.Шаблінський. За чоловічу команду грали такі відомі особистості, як М.Моренко, О.Леонов, Н.Окунєв, М.Пименов, О.Тодор, А.Постоловський, К.Стасюк, Ю.Смоляк, М.Фурман, К.Басмаджан, Ю.Бородаєнко, Л.Красносельський, В.Заморський, В.Зібцев, В.Кононенко, М.Баглей, В.Ков'янов, В.Гладун, Л.Поплавський, Т.Гецко, К.Манукян,В.Куровський, жіночої – А.Вдовиченко, Г.Барановська, К.Буланчик, З.Стасюк, В.Назаренко, О.Кузан, А.Кравченко, Н.Пименова, Є.Буланчик, Г.П'ятакова, Р.Спахо, Г.Смоліус, О.Щепенникова та інші, кращі на той час баскетболісти Києва, гравці збірних команд України.

З 1962 року, часу створення БК «Будівельник», і передачі за рішенням Укрпрофради баскетбольної команди з товариства «Буревісник» в ДСТ «Авангард», баскетбол в інституті розвивався на вузівському рівні.

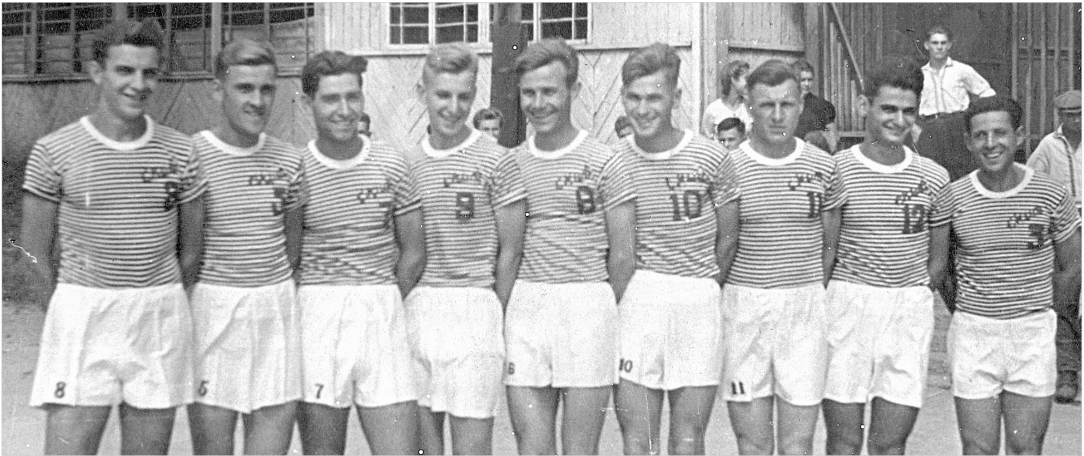

Чоловіча команда СКІФ Київ зразка 1948 р. Зліва—направо: Ю.Бородаєнко, М.Моренко, О.Леонов, Ю.Смоляк, Ю.Боровик, К.Стасюк, А.Постоловський, К.Басмаджан, М.Фурман

«Спартак» Луганськ. Команда заснована 1975 року. Спадкоємиця «Автомобіліста», який існував з 1967 р., де збирали кращих гравців України минулих років. Серед них А.Вальтін, В.Стремоухов, В.Пустогаров, З.Хромаєв та інші. Команда ставала чемпіоном України 1970 р., призером чемпіонату, а її гравці призерами Спартакіади. Грала в чемпіонаті СРСР. Носила також назву «Спартак-Новотроніка». З 1994 називається БК «Лугань». Грала в вищій лізі чемпіонату України. Ст. тренером працювали О.І. Клименко, В.П.Брюховецький, В.В.Пустогаров, Ю.П.Велігура та інші.

«Спартак» Сімферополь. Жіноча баскетбольна команда. Створена одразу після Великої вітчизняної війни. Вже 1945 року під керівництвом тренера М.Павловського виграла першість Центральної ради товариства у Москві.

Весь час на всіх Спартакіадах України команда складала основу збірної Криму.

На початку 60-х років за команду грали студентки Кримського педагогічного інституту, яких тренував О.Бурнацев. 1964 року вони здобули Кубок України для молодіжних команд, були третіми в Москві на першості ЦР ДСТ «Спартак».

В 1968 році команда посіла друге місце в чемпіонаті України та перше місце в РР ДСТ «Спартак». З тренером В.Івчатовим виступали у першій та вищій лізі чемпіонату СРСР, де здобули не одну перемогу, ставали призерами.

В чемпіонаті незалежної України спартаківки не без успіху виступали у Першій лізі.

З командою працювали також О.Моркус та В.Ходорченко.

«Сталь» Дніпропетровськ. Під цією назвою ще у довоєнні роки, з 1934 р. Під назвою «Сталь» виступали чоловіча і жіноча команди спортивного клубу «Металург» Дніпропетровського металургійного заводу ім. Петровського. Грали в чемпіонатах України. В чемпіонатах СРСР бере участь з 1962 р. Того року

чоловіки і жінки клубу стали чемпіонами України, а ще через рік увійшли до Вищої ліги. Друге пришестя сталося 1970 р. Через рік покинули її. Через три роки знову повернулись. Баскетбольний клуб «Сталь» засновано 1960 року. В різні роки з командою працювали тренери К.Р. Медведєв, М.С. Аветіков, Є.І.Рубанов, І.Ю.Майзлін та інші. В ній грали такі видатні баскетболістки, як Р.Курв'якова, Л.Рогожина, О.Жирко – олімпійські чемпіонки, Л.Александрович, Л.Довгань, В.Ларіна, Г.Вальтіна, В.Десятниченко, О.Митова, Т.Пашова, І.Сагайдакова, Г.Торорощенко, Л.Кашуліна, А.Колесник, В.Парадіз, І.Гуревич, В.Лелека та багато інших.

2003 року клуб набув назву «Дніпро».

«Сумихімпром». Баскетбольний клуб м. Суми. Виник 1998 р. Ініціаторами були Є.Лапін та В.Наухацький. Перша назва «Сумихімпром-Агроуніверситет». З 2001 р. – БК «Сумихімпром». Перша гра на місцевому рівні була з командою ветеранів міста.

Виступає у Першій лізі з VIII чемпіонату України з 1998 р. З року в рік нарощувала потужності. В сезоні 1999–2000 рр. провела безпрограшну серію з 22 матчів у Вищій лізі і здобула право переходу до Суперліги. З тих пір постійний учасник змагань у вищому дивізіоні. 2003 року відбувся дебют у Кубку ФІБА-Європа: 8 місце. З 2004 року команду очолив Римас Єндріяйтис (Литва), з ім'ям якого пов'язують перші відчутні перемоги. Нині за команду грають в основному запрошені гравці. Найвище досягнення 4 місце у Суперлізі XIV чемпіонату України. Президентом клубу обрано Лапіна Є.В. В команді працюють Чорний В.М., Манойленко І.І., Наухацький В.С.

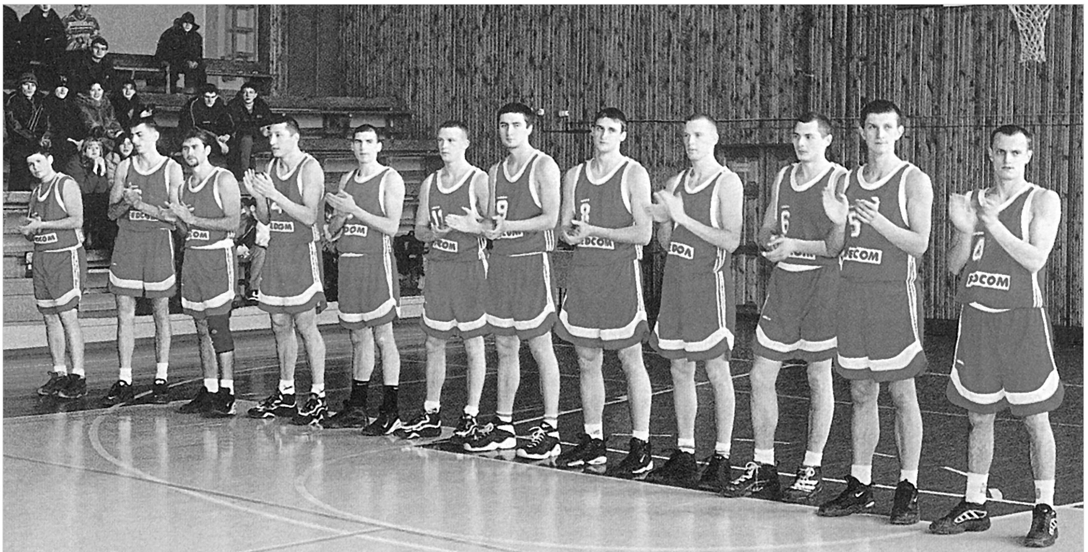

«Сумихімпром» зразка 2000 р.

«Тернопіль-ТДЕУ». Баскетбольний клуб. Був створений 1998 року при Тернопільській академії народного господарства на базі «Інституту економіки

і управління». Президент клубу Комендант І.Ю. Дебют в чемпіонаті України відбувся в сезоні 1999–2000 рр. у Першій лізі. Наступного року клуб увійшов до Вищої ліги. В сезоні 2002– 2003 на II Всеукраїнських іграх команда посідає VI місце, а на VI студентській літній Універсіаді стає другою, на VII-ій «золотою». З сезону 2005 року команда носить назву «Тернопіль-ТДЕУ». В сезоні 2005–2006 рр. клуб брав участь в чемпіонаті України серед команд Вищої ліги і здобув срібні медалі. Багато уваги становленню і розвитку команди приділяє ректор вузу професор Юрій С.І. Головним тренером працює Іськів В.В.

«ТІІТ» Харків. Команда до 1992 р. носила назву «Будівельник» (див.). В першому чемпіонаті незалежної України 1992 р. посіла п'яте місце. З переходом гравців до Харківського державного політехнічного інституту стала називатись «Політехнік-ХОВУФК» (ХОВДУ). Під цією назвою виступає у Вищій лізі.

«ТІМ-СКУФ» Київ. Жіноча баскетбольна команда «ТІМ-СКУФ» заснована 1997 р. на базі Національного університету фізичного виховання і спорту зусиллями заслужених тренерів України Ігоря та Марини Ткаченків (ТІМ – Ткаченко Ігор, Марина). Була базою збірної жіночої України, у першості України завойовувала звання чемпіонів. За команду «ТІМ-СКУФ» грали Марина Ткаченко, Наталія Відринська, Оксана Письменник, Олена Крикуненко та інші члени збірної команди України. Президентом клубу і головним тренером є Ткаченко М.І. Тренерами працюють Єгорова І.В., Поливода Л.А.

ТНУ Сімферополь. (Таврійський національний університет). Жіночий баскетбольний клуб, який з 1992 року виступає під цією назвою, представляючи товариство «Спартак». Засновники Спорткомітет АР Крим і Таврійський національний університет (Кримський педагогічний інститут). За 14 років команда ставала чемпіоном і призером чемпіонату України. Підготовлено десять майстрів спорту, двох членів збірної команди України. Через слабку матеріальну базу, недостатній розвиток баскетболу та згортання роботи в ДЮСШ команда дістає поповнення лише із складу студенток факультету фізвиховання. Баскетбол постійно з центрі уваги кафедри фізвиховання і особисто ректора вузу. Президент клубу Кров'яков В.Ф., тренерами працюють Ходорченко В.Ф. та Івчатов В.Ф.

«Феро-ЗНТУ» Запоріжжя. Баскетбольний клуб. Як самостійний підрозділ було засновано 1993 року. «Батьками» його стали тресті «Запоріжбуд» та Запорізький феросплавний завод. Президентом клубу обрали В.А. Елькінсона, колишнього гравця команди «Будівельник», яка була створена ще 1972 року і грала в чемпіонатах України та СРСР.

За три роки баскетбольний клуб здолав шлях від І ліги до Суперліги, ставав учасником Єврокубку.

Команда досить успішно виступала в Суперлізі, дебютувала в Кубку Корача, а її гравці майстри спорту Кирило Погостинський і Олександр Пащенко

залучалися до збірної країни. У складі команди також виступали майстри спорту Кирило Большаков, Олександр Горстка, Ігор Чигринов, Дмитро Щиглинський, Руслан Безсонов, Едуард Сообцоков, Михайло Зайцев, Анатолій Максименко.

Злет запорізького клубу пов'язаний з ім'ям колишнього директора Запорізького заводу феросплавів В'ячеслава Гаврилова. Його пам'яті присвячений щорічний турнір.

Із змінами в керівництві головного спонсора клубу – Заводу феросплавів почалися фінансові проблеми, які не вдалося вирішити і дочірній фірмі «Баскет-Спорт».

Сьогодні чоловічий баскетбол Запоріжжя не був би представлений у першості України, якби не допомога ректора ЗНТУ Сергія Бєлікова і завідувачки кафедрою фізвиховання цього вузу Людмили Соловйової.

Команда називалась також «Феро-Яблуко», «Феро». За неї виступали переважно випускники ДЮСШ СК «Будівельник». У сезоні 1993–1994 команда стала срібним призером III чемпіонату України серед команд Першої ліги. З 1995 року дістала право грати у Вищій лізі. З 1996 року у Суперлізі. 2001 року покинула Суперлігу.

Сезон 2003 року починає під новою назвою «Феро-ЗНТУ». 2004 року фінішувала на 14 місці у Вищій лізі. Матчі проводить в оновленому спорткомплексі університету.

До складу ради клубу входять ректор ЗНТУ Сергій Бєліков, голова правління ВАТ «Запорізький завод феросплавів» Павло Кравченко, виконавчий директор обласної федерації баскетболу Станіслав Тупиков, головний інженер заводу Юрій Голов і головний тренер «Феро-ЗНТУ» Олександр Широбоков. Президентом клубу обирали Валерія Елькінсона.

«Харчовик» Одеса. Найстаріші і найпопулярніші баскетбольні чоловіча і жіноча команди України довоєнної пори та перших повоєнних років. Належали Мукомольному, згодом Інституту харчової промисловості та Обкому профспілки працівників харчової промисловості. Самобутня команда. Брала участь в чемпіонатах України та СРСР, виходила переможцями багатьох змагань. В команді грали і працювали тренерами заслужені майстри спорту Ф.Футерман, О.Глебов, майстри спорту П.Коновалов, М.Заремба, С.Чернецький та інші.

ХВАТУ Харків (Харківське вище авіаційно-технічне училище). Одна з найсильніших, легендарна команда України перших повоєнних років. Створена на базі Харківського вищого авіаційно-технічного училища. Вирізнялася високою технічною та тактичною підготовкою, високим рівнем дисципліни, організованістю. П'ятиразовий чемпіон України, призер всесоюзних змагань. За команду грали В.Кустовський, О.Банатов, Л.Бевз, Л.Миронов, Д.Клебанов, О.Сердюков, В.Анцелевич, В.Шварцман, І.Крузе, Ю.Білгородський, К.Прохорович, Е.Бороховський, В.Мотлохов, В.Осиповський, В.Пелипак, В.Лисенко, В.Чубенко, Е. Мандрик. Тренер – В.В.Кустовський.

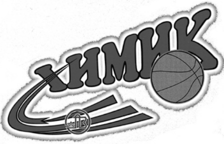

«Хімік», м. Южне. Баскетбольний клуб заснований у 2001 р. на базі команди ФСК «Хімік» Одеського припортового заводу. Керівництво цього підприємства створило ідеальні умови для розвитку баскетболу. Команда бере участь у чемпіонатах України з 1997 р. Першим президентом став Сергій Назаренко, заступник директора ОПЗ. В сезоні 2000–2001 рр. клуб посів четверте місце у Вищій лізі чемпіонату України. Наступного року під керівництвом тренерів Сергія Пінчука та Бориса Сагая виборов право увійти до Суперліги. 2002 року команду очолив тренер із Чорногорії Звездан Мітрович. Під його керівництвом уже в перший рік команда посіла III місце в Кубку України та шосте в чемпіонаті. У сезоні 2004–2005 рр. команда «Хімік» посіла третє місце у Суперлізі чемпіонату України. З 2003–2004 клуб заявляє три команди для участі в чемпіонаті України. Команда гідно виступає на міжнародних змаганнях, входить до 100 кращих команд Європи. З командою також працювали тренери Володимир Брюховецький, Дмитро Базелевський, Віктор Бєлаш, Зоя Лісна, Станіслав Щипакін та інші.

Клуб має власну дитячо-юнацьку спортивну школу, має контракт з СДЮШОР-2 м. Одеси.

«Чайка-АЗМОЛ» Бердянськ. Жіноча муніципальна баскетбольна команда, м. Бердянськ. Організована 1992 року з ініціативи ректора державного педінституту Ю.М.Лизогуба. Перша офіційна назва команди «Педінститут». Весь період тренує команду її засновник Шилкін Г.М., який посилив колектив кількома перспективними гравчинями із Запоріжжя. З цього ж року бере участь у першій лізі вітчизняного чемпіонату. Вже наступного року посіла 7 місце.

Команда носила також назви «Чайка-Курорт Бердянськ», з 2002 р. МБК «Чайка». Виступаючи за збірну області, провідні спортсменки 1995 року стали срібними призерками I Спартакіади України, здобули право грати у Вищій лізі. 1999 року – чемпіонки II Спартакіади України та переможниці Всеукраїнської Універсіади.

З 1997 по 2001 рік генеральний спонсор ОАО «Азмол», голова правління О.Стахурський.

Найвищий злет команди – 2000 рік, срібні медалі IX чемпіонату України, 2001, 2002, 2003 рр. – бронзові призери чемпіонату.

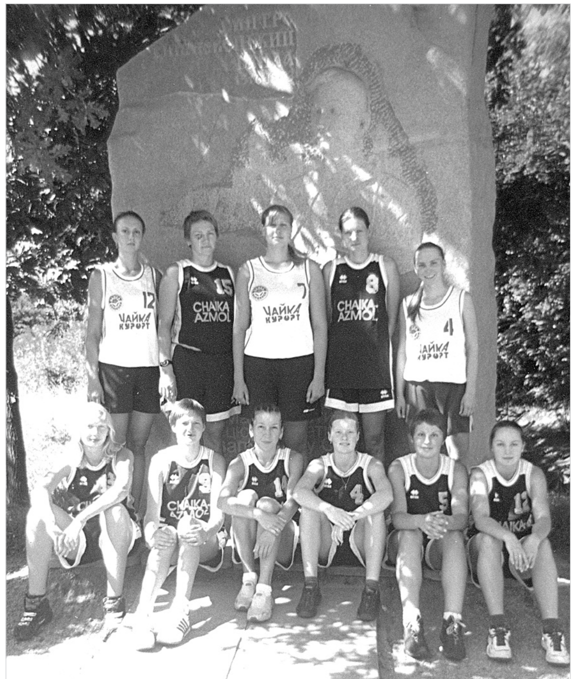

Команда «Чайка» Бердянськ

Команда називається «Чайка-Приазовкурорт». Створено Муніципальний баскетбольний клуб «Чайка». Президент А.Степаненко.

Гордість клубу члени збірної команди України Олександра Горбунова, Ірина Мащенко, Тетяна Стахова. Завдяки успіхам команди у Бердянську набув дальшого розвитку дитячо-юнацький баскетбол. Голова баскетбольного клубу Коновальська Л.О.

2006 рік – чемпіон IV літніх спортивних ігор молоді. 2007 – срібні нагороди VIII літньої Універсіади. 2008–2009 – бронзові призери Кубка України.

2011 року підписано угоду з ДЮСШ м. Бердянська, Педагогічним університетом, Виконкомом міста. Створено своєрідну піраміду – від ДЮСШ до команди майстрів. «Чайка – БГПУ – ДЮСШ-95» бере участь у ВЮБЛ. З командами працюють Г.Шилкін, Л.Коновальська, Л.Цай, О.Осипова. За 20 років існування клубу підготовлено 40 майстрів спорту України, 10 членів збірних команд.

«Черкаські мавпи». Чоловіча баскетбольна команда заснована при спортивному клубі «Черкаси», який виник 2003 року з метою облаштування у місті та області баскетбольних майданчиків, піднесення масовості, виховання нового покоління гравців, виходу команди на чільні позиції у вітчизняному баскетболі. Назва команди означає, що вона заснована у «рік мавпи» за східним календарем.

Засновники – Черкаські деревообробний комбінат, машинобудівний завод «Темп» та торговельна марка «Марель». Основу команди склали гравці баскетбольної команди «Рятівник», створеної на базі Черкаського інституту пожежної безпеки.

Щодо вирішення найбільш складного питання – фінансування команди, то переговори із потенційними спонсорами велись постійно, однак все закінчувалося обіцянками. Лише ректор Черкаського інституту пожежної безпеки Микола Шкарабура підтримав ентузіазм першопрохідців, що стало, до речі, вирішальним у прагненні стартувати в чемпіонаті України серед команд Першої ліги. Команду назвали «Рятівник-Черкаси».

З огляду на те, що у команди були фінансові проблеми, Нагорний, Марченко і Голинський вирішили звернутися за допомогою до директора Черкаського ДОКу Сергія Одарича та його бізнес-партнера, мецената Михайла Бродського. Останній був справжнім фанатом баскетболу і з часів незалежності допомагав українським клубам. Зрештою був власником таких клубів, як «Київ-Баскет» та «Денді-Баскет».

За рік, восени 2003 року, ДОК почав отримувати прибутки. Тоді Сергій Одарич та Михайло Бродський вирішили, що почнуть втілювати в життя баскетбольний проект орієнтовно через рік. Єдиною умовою було повне погашення ДОКом боргів.

В сезоні 2005–2006 грає у Суперлізі, путівку до якої виборола під керівництвом тренера Анатолія Федоренка. Увійшла до четвірки кращих команд. Посилена гравцями професіоналами вітчизняних та зарубіжних клубів. Серед

команд Вищої ліги виступала команда «Черкаські мавпи-2».

У чемпіонаті 2007–2008 рр. команда фінішувала сьомою, рано вибула із розіграшу Кубку України. Зате відмітилась у Кубку Європи FIBA, пройшовши кваліфікацію. Причиною провалу стала одночасна зміна більш як 10-ти гравців. Був звільнений головний тренер Андрій Подковиров. На його місце запрошений Йовіца Арсіч, наставник національної збірної Македонії.

Сезон 2008–2009 «Черкаські Мавпи» розпочали найсильнішим складом за всю історію команди. Перші два кола чемпіонату підопічні Йовіци Арсіча зробили впевнену заявку на перемогу в УБЛ, проте повністю провалили кінцівку сезону. Як наслідок, 9 місце.

Перед початком нового сезону керівництво команди взяло курс на «українізацію», укладає контракти з українськими гравцями. Паралельно розвивається дитяча школа черкаського баскетболу, найкращим вихованцям якої гарантують місця в основному складі.

Новий сезон команда розпочинає у Вищій лізі. Ставиться завдання виграти чемпіонат та знову повернути прописку в Суперлізі. Під проводом Володимира Холопова виграє турнір, але з різних причин до «Суперліги не потрапляє. Конфлікт був вичерпаний після другого «заходу». Ця перемога стала однією з найважливіших за всю історію черкаського баскетболу.

Черкасці знову почали збирати переповнений Палац Спорту «Будівельник», який вміщує більше тисячі вболівальників. Саме в цей сезон до Черкас приїхав один з найяскравіших легіонерів українського баскетболу – Вілл Соломон. Та попри якісні баскетбольні шоу «зірка» не допоміг команді.

Фактично відразу після завершення сезону керівництво «Черкаських Мавп» заявляють про амбітні плани на наступний сезон і повертають Йовіцу Арсіча.

Свою кращу гру показують Чарльз Томас і Томас Делінінкайтіс. Набравши темп, «Мавпи» буквально увірвалися в плей-офф, при цьому виграли ледь не всі останні матчі регулярки. Та й знову черкасці не змогли здолати сильних суперників і поступилися. Програвши важливу серію, Арсіч припинив співпрацю з «Мавпами», власниками клубу було прийняте рішення дати другий шанс Володимиру Холопову.

На домашньому юнацькому Євробаскеті збірна України, яку вели за собою вихованці клубу, зуміла увійти до десятки кращих. Місцевий вихованець Святослав Михайлюк потрапив до символічної збірної турніру та став другим за результативністю гравцем Євробаскету! Після такого тріумфу вихованці «Черкаських Мавп» отримали заслужене місце в основі клубу. У сезоні 2013-2014 головну команду клубу, окрім Михайлюка, поповнили Кобець, Руслов та Воєвода.

На старті нового сезону Холопов вдруге припиняє співпрацю з клубом. Тренерське кермо було віддано

«Черкаські Мавпи» зразка 2007 р.

Максиму Міхельсону, який протягом років роботи з юнаками досягав вагомих результатів.

Сезон 2014–2015 для «Мавп» пройшов під гаслом «шанс для молоді». Через ситуацію в Україні кількість легіонерів суттєво знизилася. Черкаська молодь на чолі з вихованцем клубу – Олександром Кобцем прекрасно себе зарекомендувала. Правда у спортивному плані команда зупинилася за крок від бажаного результату. «Мавпи» вийшли у плей-оф Суперліги, але пробитися до другого етапу не змогли. Чвертьфінальну серію черкасці програли БК «Київ» – 1:4.

Битва за «бронзу» – так уболівальникам «Черкаських Мавп» запам'ятається сезон 2015–2016. У чемпіонаті України того сезону виступало 9 клубів, серед яких єдиний учасник Єврокубків – «Хімік» та амбітні «Динамо» і «Кривбас». Саме ці три клуби поділили між собою медалі чемпіонату України. «Черкаські Мавпи» відчайдушно билися за бронзові нагороди, але програли «Кривбасу» з рахунком 2:3. Кращим атакуючим захисником чемпіонату був визнаний вихованець «Черкаських Мавп» Олександр Кобець. У Кубку України клуб був у четвірці кращих. У першому матчі Фіналу Чотирьох команда Максима Міхельсона поступилася «Хіміку», який і виграв трофей.

Сезон 2016–2017 рр. став черговим випробуванням місцевої молоді. Черкасці не залишили своїх амбітних планів і знову нав’язали боротьбу за «бронзу» Суперліги. В підсумку команда Максима Міхельсона фінішувала четвертою у регулярному чемпіонаті, програвши «Дніпру».

14 років – саме стільки потрібно було клубу аби дійти до історичного чемпіонства у головному чемпіонаті України! 1 травня 2018 р. «Черкаські Мавпи» оформили титул чемпіонів в Суперлізі Парі-Матч.

Паралельно з цими подіями у клубі розвивається один із ключових напрямків – баскетбольна школа «Черкаських Мавп». Часом в клубі відчувається, що дитячому баскетболу приділяється більше уваги ніж головній команді. Пізніше Михайло Бродський пояснить, що це не враження і заявить, що чемпіонами України команда може стати лише, коли за неї будуть виступати і битися свої вихованці. Мине близько 10-ти років і вихованець баскетбольшої школи «Черкаських Мавп» – Олександр Кобець у статусі найрезультативнішого гравця останнього фінального матчу Суперліги зрізатиме чемпіонську сітку.

Неймовірно талановиту молодь вдалося зібрати тренеру Максиму Міхельсону у команді «Черкаські Мавпи-96». Команда у якій блискуче виглядали Святослав Михайлюк, Олександр Кобець, Максим Мірошниченко, Микита Воєвода, Микита Руслов під проводом Міхельсона 5 разів ставала чемпіонами України (!) та збирала нагороди юнацької Євроліги. Пізніше навколо цих хлопців почала формуватися збірна України цієї вікової групи, кожен з них мав досвід виступів за збірну Україну і у на рік старшій віковійгрупі.

Ще через рік, у 2014-му Святослава Михайлюка запрошує американець Майк Фрателло у національну збірну України. Більше того, вихованець клубу входить у світову історію баскетболу. Він стає наймолодшим гравцем чемпіонатів світу за усю історію, Михайлюк дебютує на чемпіонаті світу 2014 року у Іспанії, і не просто виходить на майданчик, а й дає можливість публіці запам'ятати його кількома ефектними епізодами. Помітили його і у США, вихованцю клубу пропонують навчання та виступи у NCAA ціла низка університетів.

2018 р. «Черкаські мавпи». Радість перемоги

Святослав обрав програму «Канзасу». З Джейхоукс він провів чотири сезони і у сезоні 2017/2018 брав участь у фіналі Березневого Шаленства 2018 р. Свята обрали у першому колі драфту НБА.

Зі старту історичного сезону-2017/18 керівництво клубу залишило для команди незмінним завданням – виграти нагороди головного чемпіонату України і нарешті позбутися «прокляття четвертого місця». Задля цього клуб зберіг у своєму складі лідера – Олександра Кольченка та запросив ще одного гравця збірної України – Володимира Конєва. Фундамент команди на сезон укріпили і 6 вихованців клубу. Довгим та ретельним шляхом пошуків були відібрані Максимом Міхельсоном у майбутню чемпіонську команди і легіонери. Селекційною роботою сам наставник був задоволений, не розчарувався він і після того, як за різних обставин полишили клуб Марко Попович, Станімір Марінов та Марвін Джеферсон.

«Ми доволі довго запрягали, довго від нашого механізму відвалювалися непотрібні запчастини. Хтось втікав, коли човен починало хоч трохи хитати, з деким ще якісь проблеми були. Залишилися саме ті люди, з якими ми могли стати чемпіонами», – зауважив Міхельсон після сезону.

Першу частину чемпіонату команда провела, шукаючи свою гру: ротація складу, четверте місце у турнірній таблиці та невихід у Фінал чотирьох Кубка були лише складним шляхом до історичної звитяги. Справді видатним можна назвати 2018-й рік. Упродовж нього «Черкаські Мавпи» виграли 20 матчів, програвши лише одного разу. А серія клубу без поразок наразі складає 17 ігор і перенесеться у новий сезон. Максиму Міхельсону вдалося виграти чемпіонат, здобувши перемоги у всіх вісьмох матчах плей-оф!

У свою чергу, справдилися і слова засновників клубу – Михайла Бродського та Сергія Одарича – клуб виграв чемпіонство, коли фундамент складався з його вихованців. Олександр Кобець став одним із найрезультативнішим гравців ліги (14.4 очки за гру) та найрезультативнішим гравцем заключної переможної гри фінальної серії проти «Дніпра». Іван Ткаченко цього сезону отримав звання кращого данкера Суперліги Парі-Матч та прекрасно замінив Володимира Конєва у старті команди, коли той отримав травму.

В підсумку MVP чемпіонату був визнаний капітан Олександр Кольченко, а найкращим форвардом – Володимир Конєв. Розгромна перемога у фінальній серії проти «Дніпра» (3:0) подарувала довгоочікуване чемпіонство, до якого йшли 14 років!

Президент клубу Одарич С.О. Тренерами працювали Йовіца Арсіч, А.А. Подковиров, В. В. Холопов та А.М. Федоренко.

2018 р., Чемпіонки з «Київ-Баскета»

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вацеба О.М. Український спортивний бібліографічний покажчик книжкових видань з фізичної культури та спорту в Україні (1921–1941). Львів. ЛНУ ім. І.Франка. 2002.
2. Вацеба О.М. Історія фізичної культури та спорту в тематиці дисертаційних досліджень: Покажчик автореф. дис. з історії фізичної культури та спорту (1950–2002 рр.) / О.М. Вацеба // Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 120 с.
3. Боберський І. Забави і ігри рухові. – Львів. 1904.
4. Вацеба О.М. Розвиток ігрових видів спорту в українських спортивних товариствах Галичини XX ст. Сучасні проблеми розвитку теорії і методики спортивних і рухливих ігор. Тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції 1997 р.
5. Вацеба О.М. Нариси з історії західно-українського спортивного руху / О.М. Вацеба // Івано-Франківськ: Лілея–НВ, 1997. – 231 с.
6. Биязи Н.Н. Записки старого спортсмена. – М.: Физкультура и спорт, 1966
7. Нога О.П. Український баскетбол. 1908–2008. Спортивні досягнення. – Львів. НВФ «Українські технології». – 2008. – 225 с.
8. Боберський І. Упорядник. 18 м’ячових ігор. Львів. Сокіл. 1905.
9. Мозола Р. З історії українського баскетболу... // Нація і спорт. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю СТ «Україна». Львів. 1991.
10. Захаржевский Я. В. История одесского баскетбола. / Я. В. Захаржевский // Одесса: «Кислородмаш», 1992. – 87 с.
11. Федоренко І.Н. Золоті сторінки олімпійського спорту України. – К.Олімпійська література. 2000.
12. Сушко Р. Жіночий баскетбол України / Р.О.Сушко, А.П.Волошин. – К. МП. Леся. 2012.
13. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта. – Москва. Радуга. 1982.
14. Баскетбол. Справочник. / Авт.-сост. З.А.Генкин, Е.Р.Яхонтов. – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 224 с.
15. Бородай С.А. История баскетбола // сборник научных статей преподавателей и аспирантов / С.А.Бородай. – Чебоксары: Руссика, 2000. – 57 с.
16. Виставкін Ю. «Нас відзначили, нас запам’ятали» / Ю.Виставкін // Спортивна газета. – 6 жовтня 1992. – № 107.
17. Волков М. Баскетбол. – М.: изд-во М.О.Вольф, 1915.
18. Волков О.А. Волошин А.П. Вершини українського баскетболу – К.: ПП. «Перша Друкарня», 2010. – 72 с.

19. Каневський Л. «Згадка про принцесу» / Л. Каневський // Спортивна газета. – 3 березня 1988.
20. Каневський Л. «Без перешкод – у півфіналі» / Л. Каневський // Спортивна газета. – 28 січня 1988.
21. Кулибаба В.Д. Баскетбол: своя философия игры: учебное пособие/ Кулибаба В.Д., Тиняков А.А., Арабаджи Т.Д., Золотоус А.И. – Харьков: Изд-во «Точка», 2011. – С. 5.
22. Волошин А.П. Кращі тренери України.: Ісак Юхимович Майзлін. – Київ.: ТОВ ЦТІ «Енергетика та електрифікація», 2010. – 144с.
23. Волошин А.П. Кращі тренери України. : Володимир Олексійович Шаблінський. – Київ. Леся. 2011. – 128 стор.
24. Волошин А.П. На олімпійській хвилі / А.П. Волошин. – К.: МП Леся, 2008. – 446 с.
25. Горський Ю.І. Розвиток фізкультури і спорту на Україні / Ю.І. Горський. – К.: Дніпро, 1981. – 240 с.
26. Энциклопедия современного олимпийского спорта. Под ред. Платонова В.М. – К.: Олимпийская литература, 1998. – 599 с.
27. Енциклопедія олімпійського спорту України. Під ред. В.М.Платонова.. – К.: Олімпійська література, 2005. – 462 с.
28. Кроль Ю.Я. Харьковский баскетбол. История и современность. / Ю.Я.Кроль, В.З.Бабушкин, А.В.Копытько // Харьков: ООО «Торсинг», 2000. – 167 с.
29. Кулик В.В. Олімпійський у серцях вогонь. / В.В.Кулик. – К.: МП Леся, 2008 – 286с.
30. Мельников В.В. История физической культуры и спорта: учебник / Мельников, В.В. Столбов, Л.А. Финогенова. – М.: Физкультура и спорт, 2001. – 423 с.
31. Мещерягин И.А. Развитие техники и тактики игры в баскетбол в СССР: автореферат дис. на соиск. кандид. педагог. наук / И.А.Мещерягин. Л.: ГДОИФК им. П.Ф. Лесгафта. 1951. – 20 с.
32. Подольський М.М. Спорт на Україні. Довідник. 1957–1960. / М.М. Подольський // Київ: Молодь, 1961, – 237 с.
33. Подольський М.М. Спорт на Україні. 1961–1964. Довідник. / М.М. Подольський // Київ: Здоров’я, 1966, – 328 с.
34. Подольський М.М.. Спорт на Україні. 1965–1968. Довідник. / М.М. Подольський // Київ: Здоров’я, 1969. – 311 с.
35. Поплавський Л.Ю. Баскетбол. Підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. – К.: Олімпійська література. 2004. – 446 с.
36. Савицкий П. Ф. Массовое физкультурное движение в Украинской ССР / П.Ф. Савицкий. – К.: Здоров’я, 1983. – 120 с.
37. Хазанович М.В. «Правила з баскетболу в СРСР і Франції». Спорт. № 10. Жовтень. 1937.
38. Справочник болельщика. Баскетбол. – К: МП Леся, 2008. – 117 с.

39. Суник А.Б. Российский спорт и олимпийское дивижение на рубеже XIX – XX веков. / А.Б.Суник. «Советский спорт». 2001, – С. 664.

40. Суник А. Б. Некоторые актуальные проблемы исследований в области истории физической культуры и спорта / А. Б. Суник // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 12. – С. 2–10.

41. Сушко Р.О. Двадцятиріччя перемоги жіночої команди «Динамо» (Київ) у чемпіонаті СРСР 1991 року – як знаменна віха розвитку українського баскетболу / Р.О. Сушко, Е.Ю.Дорошенко, А.П. Волошин // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків: ХДАФК, 2011. – № 3. – С. 165–169.

42. Хавин Б.Н. Все о советских олимпийцах. Спортивный справочник. / Б.Н.Хавин / М.: Физкультура и спорт. 1985. – 466 с.

43. Хромаєв З.М. Волошин А.П. Баскетбол незалежної України / З.М. Хромаєв, А.П. Волошин. – К: МП Леся, 2006. – 182 с.

44. Хромаєв З.М. Волошин А.П. Баскетбол. Епоха В.О.Шаблінського / З.М.Хромаєв, А.П.Волошин. – К: МП Леся, 2007. – 180 с.

45. Шаблинский В.А. Баскетбол. Что я о нем знаю? / В.А. Шаблинский. – К.: Молодь, 1998. – 137 с.

46. 100 лет российского баскетбола: история, события., / Авт.-сост. В.Б.Квасков, – М.: Советский спорт, 2006. – 340 с.

47. Pedro Escamilla. The Olympic basketball history. Saint Louis, 1904 – Barcelona, 1992. Biblioteka Samaranch. – 1992, – 211 p.

48. «Slowo polske». №299, 30 червня 1909 року.

49. Sokolyk Vsevolod. Their Spoting Legacy: The Participation of Canadiens of Ukraine Descent in Sport, 1891–1991. Toronto. Kanada.

50. Stanislaw Zaborniak. Kultura fizyczna ludnosci ukrainskiej na ziemiach polskich (1868–1939). Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego. 2007, – 543 p.

51. Tomasz Malolepszy. Historia Koszykowki/T.Malolepszy//Benigier. – Media. – 2009.

52. Krzysztof Lipinski: Polska koszykowka meska/K.Lipinski//W-wa.

Газети і журнали:

Радянський спорт. Підшивки за 1945–1985 гг.

Монографія

Волошин Анатолій Петрович,
Сушко Руслана Олександрівна

БАСКЕТБОЛ УКРАЇНИ

Дизайн, верстка, додрукарська підготовка — І.М.Трубак

Підписано до друку 27.08.2019. Формат 70 х 100 1/16. Папір офсетний. Гарнитура PetersburgC.
Фіз. друк. арк. 31,25. Ум. друк. арк. 40,31. Наклад 500.